imagination. It is never easy to discover truths. But the honest searchers deserve as much sympathies as the fortunate discoverers, who have immensely profited by the labours of their predecessors. The second objection is easily met. If we can satisfactorily prove the evolution of any one language from the simplest elements of animal life, we prove the evolution of every language—we see more clearly the connection and inter-dependence of different languages and have a firmer grasp of human life—its origin, course, objects, and end. There are philosophers who see no good except in material comforts and who would, if they could, put down with a high hand all classical studies. They forget that mind is the seat of all pleasure—that there are purer and loftier pleasures than matter can ever afford—and that so long as man and mind are constituted as they now are, knowledge will ever continue to be the most prolific source of human happiness.

4. For the most minute and impassioned study of these questions, no language is comparable to Sanskrit. From the earliest times, we have a long unbroken series of able grammarians devoting their whole attention to their thorough consideration. They trace back all words and expressions to roots and affixes, which do not altogether amount to three thousand. No better explanation could be given of grammatical compounds,

which owe their origin after a language is formed and play such an important part in all the growing languages. In the literature of India, their influence has been so great that any superficial observer may conclude Sanskrit to be the most artificial language in the world. But it is only in the domain of thought that these inventions are principally to be met with. In all that concerns our household affairs—in all that surrounds us in nature—in all the remnants of earliest thought, Sanskrit to be expressive must use primitive compounds which have withstood the wear and tear of ages and are still used with slight modifications in all the vernaculars of India. And the reason is obvious. Side by side with the few Sanskrit-cherishing people, there have been all along a vastly larger population clinging to to the old names and associations, whose influence Sanskrit has never been able to shake off. The question of the origin and formation of the primitive words brings us at once to the question of the origin and nature of the so-called roots and affixes. Hindu grammarians are silent on these points. But no question is of more vital importance in the study of language.

5. Fortunately from the earliest times, long before the distinction of roots and affixes was made, we have on some of these points the calm speculations of the most meditative of our Vedic seers. Language

was comparatively so transparent in those days, they had so exceptional advantages of studying the peculiarities of local speech, their views are put forward in such simple unbiassed and often hesitating way that one at once feels the utter absence of dogmatism in their views and the best way they shew us of approaching these questions. To P*an*ini and his forgotten predecessors is due the great credit of reducing the difficulties and apparent mysteries of language to a great minimum. To the still earlier philosophers is due the great credit of dissecting some of these fundamental forms and shewing up the simplest elements of which they are composed. Their views are based on the grand principle of diversity of words from similarity of analogous sounds, which is so easy to understand and so clearly seen in all the spoken dialects of the world. Man can modify but can not upset nature P*an*ini is theoretically supreme but not even he and his most enthusiastic followers have been able to shake off the influences of nature The theory of these changes is tacitly recognized by them in the artificial false etymologies of hundreds of pairs of words and is openly avowed and amply illustrated by some of the lexicographers who never question his authority. To understand the origin and development of language—to see how man

has risen from animal life with his noble endowments we should most patiently study the nature of these changes with all the light of written and unwritten literatures of India. We should carefully examine the theoretical exponents and professed registrars of words and minutely study not only the most copious and diversified literatures of our country but also the inexhaustible little-changing sacred repositories of popular speech. The journey is full of ups and downs and often lies over unbroken barren tracts, but the gorgeous panorama which awaits at the end and unveils our ignorance must excite the enthusiasm of the dullest soul.

6. One is appalled at the first sight of Sanskrit. There is no end of words—no end of roots—no end of new words that can be derived from every one of these roots. But P*an*ini and other grammarians have reduced their original nnmber to about three thousand. Older philologists have derived some of these roots from simpler roots. Examine the remainder by the test of analogous sounds and you will find that the original sounds are only about a hundred, about twenty being natural human sounds—the animal expression of internal feelings and the rest imitative sounds formed on the analogy of the cries of birds and beasts and the noise of the motion of natural objects.

There can be no end to imitative sounds. Every language shews constant additions from new experiences and new additions to our knowledge. The purely human sounds also receive large additions and modifications from these constant additions to our imitative sounds. But their original diversity is extremely limited and sounds similar to those which explain the origin and development of Sanskrit probably explain the origin and development of every language in the world. Different languages may have differently originated. But their origin must be as simple as that of Sanskrit.

7. The evidence on which these views are based are so vast and complicated that even under the most favourable circumstances, I can not hope to give it a systematic shape for several years to come. Some of its departments are, however, broadly marked and capable of separate and independent treatment. In this part, I submit for the consideration of the learned world the best direct and indirect lexicographical evidence we possess. I shall shew in the body of my work the light they throw on the multiplicity of words from similarity of sounds and similarity of characters. I shall corroborate the direct evidence by copious unmistakable citations from other authoritative writers. But in all disputed points not admitting of direct

demonstration, indirect and circumstantial evidence is more valuable, as entirely free from the prejudices and weaknesses from which even the most literal minds are not free. I accordingly earnestly invite the serious attention of my readers for the careful consideration of the most important inferences we are enabled to draw not only from the texts here put forward, but often from the mistakes and various readings which I have endeavoured to note.

8. Sanskrit lexicography is broadly divisible into Vedic and general and special vocabularies. The first is too important to be silently passed over. It is the nucleus of the various Vedic commentaries and the best history of the growth of our earliest ideas. It will have my earnest examination in the general introduction. The other kosas either treat of names of things (नाममाला) or of words used in many senses (नानार्थकोष). Many of the important words of the former kosas necessarily come under the latter. Their other words are mostly *either indisputed or unimportant.* I shall have occasion to refer to important words of this class under the rules of Panini and the greater part in the body of my work. It is the नानार्थ or homonymous words as treated in our best kosas that I now present before the public. I do so partly for lexicographical purposes to give in ori-

ginal the views of our highest authorities. But my principal object is historical to shew how words and senses multiply. A careful examination will shew that in every grmmatical word, every sense is clearly traceable to the original idea or ideas conveyed by the root or the component parts of the word and wherever any sense is not so traceable, it is clearly due to mistakes of writing and in a few cases to misconception or misuse and very rarely to arbitrary use. The same remarks apply to primitive and foreign words, although in such cases there is a greater veil over their history. It will also reveal that many words are nothing but different forms of the same sounds or similar forms of different sounds. The former owe their origin to natural causes : the latter to clerical mistakes. I shall shew in the body of my work what use can be made of these materials.

9. I have selected for this purpose the following kosas : (1) the Nanartha Varga of Amara's Namalimganushasana—A.—अ. ; (2) Vishva Prakasha of Maheshvara—Vis—वि.; (3) Hema candra's Anekarthasamgraha—Hem.—हे. ; (4) Anekartha *kanda* of Halayudha's Abhidhana Ratnamala; (5) Nanartha Varga of Purusottama Deva's Trikanda shesa—Tri.—त्रि. ; (6) Nanartha of his Haravali—Har.—हा. ; (7) Medinikara's* Nanar-

* The ई of मेदिनी is short under P. vi. 3. 63. like Kali Das.

thashabdakos*a* = Med. = मे. ;   (8) Anek*a*rthadhvanimanjar*i* (N*a*n*a*rthadhvanimanjar*i* in Wilson no. 249 in the Bodleian collection) of a Mah*a*xa*n*aka = Anek. = अने. ; and (9) M*a*t*r*k*a* Nigha*n*tu = Mat. = मा. I shall also give extracts from (10) Sh*a*shvata = Sha = शा. ; (11) Ek*a*x*a*ra = Eka. = ए. ; and (12) Avyaya = Avy. = अव्य. kos*a*s. Most of these are of high authority and Vishva, Hema, and Medini are the fullest N*a*n*a*rtha kos*a*s we possess No other kos*a* older or later which I have been able to read in original or from second hand quotations can be compared to these in fulness of exposition. Besides there are very few new facts to be gathered from other kos*a*s, as they have been generally compiled not from the unlimited fields of Sanskrit literature but from the manuscripts of the older kosas in all their mistakes. Extracts from some of these kos*a*s will be given in the notes, whenever there is anything new or interesting.

10. Amara is the oldest of those kos*a*s and of high authority all over India. Its N*a*n*a*rtha Varga is not as full as in the special N*a*n*a*rtha kos*a*, but is of considerable importance in tracing back the senses of words. Its arrangement is simply by final consonants

---

Dhara*n*idhara, etc The kos*a* is often called Medini, but Medini appears to be the more correct spelling : "षट शतगाथाकोषमथायनविख्यातकोशलेनादम् । मेदिनिकरेण कोष· माधकरसूनुना रचितः ॥" Mallinatha always calls Dhara*n*i and not Dhara*n*i.

without any attempt at further classification. The Avyayas or indeclinable words are placed in a separate class, arranged according to final consonants although not shown as such in the printed editions. No rule has been followed in arranging meanings so that it is often difficult to know without extraneous evidence which meanigs refer to which words.

11. The next in age and by far the most complete Nanartha kosa is the Vishva Prakasha generally known as Vishva. Its arrangement is first by final consonants, divided into monosyllables, dissyllables, &c., ultimate consonants being regarded as a separate syllable,as e. *g.* चर्थिन् under three syllables, यवराज् under four syallables, and so on. The final arrangement is by affixes, words with the same affix being always grouped together. The only difficulty in finding out a word is to find out the group to which it belongs. The arrangement of significations is also much superior to Amara's as the first notice of a word always precedes the senses specified under it, there being only one or two apparently unintentional exceptions in the whole work. But the language is occasionally obscure—the genders of words are not generally stated in words—and accurate manuscripts are extremely rare.

12. Professor Horace Wilson has shewn Maheshvara belonged to the first half and Hema Candia to

the second half of the twelfth century. The first has left us some account of himself and the date of his work. Hema Candra's date is fixed by external evidence. The verse in Keshava's Kalpadru quoted in § 33. 7. corroborates the view of that illustrious scholar. The arrangement in Hema Candra is quite different. The first classification is by syllables, next by final consonants, and lastly by initial letters more or less alphabetical. The language is not quite so obscure—the arrangement of interpretations is excellent—and the nominative is always used to indicate gender.

13. Professor Wilson was of opinion this Nanartha is spurious and a mere transcript of Vishva. He wrote 'finally with the exception of the arrangement which is peculiar to it, the second division of the Abhidhana Chintamani is precisely the same as the Vishva Cosa, following that in every word and interpretation, and repeating its obscurities and mistakes: one of these works must therefore be a transcript of the other, and as there is every reason to believe the originality of Maheshvara's work, it follows that the Nanartha part of Hema Candra's vocabulary is borrowed from the Vishva'.* It is difficult to understand whether this opinion was based on a careful comparison of the two texts or a mere cursory examination of some of the

* Preface to Dictonary first edition P. 32.

words treated in both. The arrangement is acknowledged to be different. I have shewn how completely the two classifications differ. Maheshvara's idea of syllable is peculiar, as already described: Hema Candra's is strictly grammatical. Maheshvara follows the modern alphabet and regards ब as a different letter coming after ह. Hema Candra takes the grammatical view and brings it under व. The style is also entirely different. Hema Candra is as usual terse and vigorous. Maheshvara is prolix and profuse, indulging here and there in the most difficult metres, approached by Rabhasa and Dhara*n*i alone. There are hundreds of instances in which they disagree both as to words and interpretations and probably not a hundred cases in which they entirely agree. The use of the same uncommon expressions under a few difficult words seems to shew that Hema Candra had the use of the Vishva in compiling his *Nanartha*. But it is impossible to regard the latter as a transcript of the former. I can not also agree as to the spuriousness of Hema Candra's *Nanartha* Sa*m*graha. The style is the same as of the general section and every manuscript which ends in it concludes with the words 'अभिधानचिन्तामणौ नाममालायां सामान्यकाण्डः षष्ठः,' shewing by the use of the words सामान्यकाण्ड or general section, there is another section or sections to the work.

14. Halayudha gives a full account of himself in the preface to his Brahmana Sarvasva.* He belonged to the court of Laxmana Sena and was therefore a contemporary of Hema Candra. The first Laxmana Sena is, however, placed in the latter half of the 11th century, in whose case Halayudha would be anterior even to Maheshvara. His work is to some extent original, but very meagre. Its arrangement is quite arbitrary and among the indeclinables, the Nanartha and Ekartha words are mixed up, as *e. g.* "परितः सर्वतो विष्वक् समन्ताच्च समन्ततः" along with "प्रत्यक्षसदृशोः साक्षात्". The wording is also bad, often conveying by implication what ought to be stated in plain words.

15. Purusottama Deva is regarded in Bengal as a descendant of Halayudha and can not have flourished before the latter half of the 13th century. The internal evidence of his Varna Deshana corroborates this view. Wilson regarded him as anterior to Maheshvara, but it was a mere surmise. His Trikanda Shesa is a supplement to Amara and is arranged exactly alike. His Haravali is a collection of rare words and its Nanartha part is divided into two sections—the first of half-verses containing 54 words and the second of feet containing 72 words. Both of these works are

---

* बाल्ये ख्यापितराजपण्डितपदः श्वेतांशुबिम्बोज्ज्वलच्छत्रोत्सिक्तमहामहत्तमपदं दत्त्वा नवे यौवने। यस्मै यौवनशेषयोग्यमखिलक्ष्मापालनारायणः श्रीमाँल्लक्ष्मणसेनदेवनृपतिर्धर्माधिकारं ददौ॥१४॥

of considerable authority among our Pandits. But with the exception of one or two new words in the *Hara*vali, not of any importance,* there is nothing new in the *Nana*rtha sections of either of these kosas. On the other hand, there are good many omissions of most important and difficult words. It may be argued from this that Purusottama preceded Maheshvara, but it only goes to show that he was not sufficiently acquainted with Vishva. Purusottama's Dvirupa kosa as will be shewn in §35 appears to be entirely borrowed from Maheshvara's Shabdabheda and arguments might be adduced from his Varna Deshan*a* that he was generally acquainted with Vishva. Purusottma Deva must not, however, be confounded with another grammarian Purusottama Bhatt*acarya*, the author of the Ratnam*ala*, who flourished in the 16th century.

16. Medini's work succeeded the Kosas described above, as they are all mentioned in it. He is himself quoted in the Pada Candrik*a*, whose date Colebrooke has fixed as 1431 A. D. Medini, therefore, must have flourished before the 15th century and I assign him to the latter half of the 14th century, as Purusottama Deva from the degree of his relationship

---

* As e. g , कूटपाकल. This is nothing but पाकल, which is better explained in the other Kosas. भवन = पाकस्थान is the literal sense. The General sections are however important, as reproducing the views of Vopalita and other old kosakaras.

to Halayudha could not have flourished before the first half of that century. The work of Medini is as full as of Maheshvara and Hema Candra. There are some additions, but on the other hand there are some omissions. The arrangement of words is midway between Vishva and Hema Candra. They are arranged first according to the final consonants and next according to syllables as in Vishva, but the final arrangement is more or less alphabetical as in Hema Candra. Ultimate consonants are regarded as separate syllables as in Vishva and words like अर्थिन् must be looked for under three-syllables and so on. In one manuscript, words in व are separately arranged after ह as in Vishva, but this may be due to recasting. The arrangement of interpretations is as good as in Hema Candra, the explanations never preceding and always continuing till a second word begins. The genders of words are often expressed in words, but this is not always an advantage as in the case of feminine words it is of much more importance to know the form of the stem. The language is not more perspicuous than of Hema Candra, as it teems with difficult and ambiguous terms. Medini names many other sources, but it is doubtful whether he knew them all personally. It is the custom among Hindu writers to refer to authorities noted by preceding writers of the same class

and I have grounds to think Medini perhaps shared this failing to enhance the value of his work. With the exception of a few words and a few interpretations which are due to Medini himself,* every line of his work is clearly traceable to the kosas already described and specially to Vishva. Nine-tenths of his work are its mere reproduction word per word or with the most immaterial changes. Some of the differences as for instance in प्रतीहार and प्रतीहारी are due to Medini's desire to improve, but really his inability to understand his guide. I can not for a moment compare him with Maheshvara either in erudition, general ability, or originality of mind, but he was probably sincere in his own estimation of Maheshvara when he called Vishva 'बहुदोष' or 'very faulty'.

17. Anek*a*rtha or N*a*n*a*rtha Dhvanimanjar*i* is a comparatively recent work with words arranged in three sections of verses, half-verses, and feet. It is to a great extent an original collection containing both new words and new meanings. Some of these meanings are the etymological senses of the words described, but are rarely to be met with in use. A few words are doubtful, although defensible. This ko*s*a

* Take for instance मग = द्वीप, more correctly described as a people by a later writer. This apparently refers to the Mags, with whom in Medini's time communication appears to have been only by sea.

has not been made much use of by the modern lexicographers.*

18. The *Matrka* kosa describes the letters of the mediæval alphabet containing ऋं and ऋः after औ and लृं and ळ after ह. It appeass to be a very modern vocabulary probably of the seventeenth century and is based on the mystic literature of the time and not of practical importance. But it vividly shews the additions to our words and meanings from purely artificial inventions.

19. Of the three other kosas from which extracts have been given, the Ekaxara kosa and the Avyaya kosa are very modern and unimportant. The first describes the meanings of the letters and a few monosyllables : the second of indeclinables. The Nanartha Samuccaya of Shashvata is a much older and far more important kosa. It is mentioned by Medini and its name Nanartha Samuccaya seems to have been borrowed by Dharani (§ 33.3), who is himself mentioned by Medini. Shashvata must have, therefore, lived in or before the 12th century. The arrangement of words is by verses, half-verses, and feet. The language is generally perspicuous and as

---

* Since the above was written, I find the verse-section agrees much with Gada Simha's Nanartha kosa. Gada Simh is a well-known grammarian. His age would determine the age and obligations of this Aupanaka.

the words explained are often repeated over and over, the verses like those of Anekartha make a deep impression on the memory. The kosa has recently been edited by Professor Zacharœ of Greifswald. But I have not drawn much from it, as there is not a single new word or new sense in this collection and it is useless to enlarge the already bulky size of this volume.

20. My alphabetical arrangement of these kosas is based on the following editions and manuscripts :

(*i.*) Vishva Prakasha. Vis. = Benares Edition Samvat 1930. Full of typographical errors and very unreliable. Vis. A. = a copy belonging to Pandit Mukundarama Shastri. All his kosa manuscripts are complete, written in excellent hand, and accompanied with more or less marginal notes and except the *Haravali*, are to a very great extent correct and reliable. Vis. B. = an old but incomplete fragment belonging to another Benares Pandit. The handwriting is bad, but the text is pretty correct. Vis. C. = the Benares College copy. Written in very good hand and pretty correct. Although these three manuscripts belong all to Benares, they are apparently of different families and differ in most material points. I. 1539 = India Office 1539 (Colebrooke). Complete and very fair. I. 1937 = do 1937 (Taylor). Does not contain Shabdabheda Prakasha. Very fair. I. 246c = do 246c belonging to the same family as I. 1539. I. 322b = do 322b. Boldly written but not complete. Several lacunae. Vis. O. = Oxford no 415, apparently a copy made for Wilson from I. 1539.

(*ii.*) Hema Candra. Hem. = Benares Edition. Pretty correct as far as it goes, but a few lines wanting here and there. 1807 = Calcutta edition of 1807, the original of the Benares edition. Hem. A. = Benares College manuscript. Has some lacunæ, but generally supplies the omissions in

Hem. Abruptly ends in the beginning of the Avyaya Section. Written in excellent hand. I. 2053 – India Office 2053. Old reliable copy. Wanting a page or two at the end. I. 2533 – do 2533. Clearly written but very incomplete, ending in the middle of the dissyllables in र. Accompanied with division of words and their explanations in vernacular. I. 2698 – do 2698. Belongs to the same family as the Calcutta and Benares Editions.

(*iii.*) Medini. Med. – Benares edition. Full of mistakes. 1807 – Calcutta edition of 1807, the original of the Benares edition. Med. A. – a copy belonging to Pandit Mukundarama Shashtri. Med. B. – Pandit Somanatha Sharma's edition. Careful but admittedly based on Wilson's Dictionary and not therefore always reliable. Med. C. – the Benares College manuscript in Bengali characters. Probably copied from a copy with marginal quotations from Vishva, as some of the verses are exactly the same and differ from the readings of the first four. I. 2810 – India Office 2810. Arranged for Sir Charles Wilkins. I. 2835 – do 2835. With English explanations of good many meanings by Capt. Fell.

(*iv.*) Amara. A. – Bombay edition of 1877. 1807 – Calcutta edition. A. A. – a very old Bengali copy belonging to a Benares Pandit. Amara is the kosa most studied all over India and the disputed points have been noted by its principal commentators.

(*v.*) Trikanda Shesa. Tri. – Benares Edition. 1807 – Calcutta edition of 1807, the original of the Benares edition. Very fair. Tri. A. – a copy belonging to Pandit Mukundarama Shastri. I. 993 – India Office 993 belonging to the same family as the printed editions. I. 1575 – do 1575. Of a different family but with several lacunæ.

(*vi.*) *Haravali.* Har. – Benares edition. 1807 – Calcutta edition. Har. A. – a copy belonging to Pandit Mukundarama Shashtri. I. 1577*c.* – India Office 1577*c.* Of the same family as the printed editions. Not one of these is wholly reliable.

(*vii.*) Halayudha. Hal.—Benares edition. Full of errors, but they are obvious. India Office no 588 is not better. There is also Aufrecht's edition.

(*viii.*) Anekartha. Anek.—Benares edition. Anek. A.—Mukundarama's copy. Anek. B.—another Benares Pandit's copy. I. 2544—India Office 2544. Incomplete and not reliable. Wilson no 249 in the Bodlian collection has not been made much use of.

(*ix.*) Matrka. Mat.—Benares edition. Mat. A.—Mukundarama Shastri's copy. I. 2544—India Office 2544. None of these wholly reliable.

(*x.*) Shashvata. Sha.—a full and pretty correct copy belonging to a Benares Pandit. I have since compared with Prof. Zachariæ's edition and in the two or three cases of difference of readings, I stand by my original.

(*xi.*) Ekaxara kosa. Eka—Benares edition. Very fair.

(*xii.*) Avyaya kosa. Avy—Benares edition. Full of mistakes. But my references are very few.

21. The first principle I have endeavoured to follow in editing these kosas is to strictly follow the exact views of the authors so far as they can be ascertained from the works themselves. In the principal centres of Sanskrit learning, transcripts are generally made by the writer class without the least knowledge of Sanskrit. At Benares, for instance, copying is considered the province of the ignorant and the most moderate Pandit will take it as an insult if he was offered such an employment. Even where Pandits do copy, they are liable to all the errors of ordinary copyists. It is accordingly most unsafe to base any definite conclusions

even when manuscripts agree, much more when there is great difference in their readings. Since the days of* Wilson and Radhakanta Dev, kosas have not been much studied in the original transcripts. We owe a great deal to the German Dictionary and Taranatha Tarkavacaspati's Vacaspatya for copious illustrations and other improvements. But as regards kosas, the latter has added nothing new and the former has drawn only from the printed editions. As these are not always reliable, I have had to tread the whole ground anew but whether with success the public can alone judge. I have already explained the arrangement of the kosas. In most of them, the final consonants are clearly specified. We also generally know the initial consonants in Hema Candra and Medini and the form of the affixes in Vishva. In the kosas,

* Although there are instances in which Wilson differs from the Shabdakalpadruma, there are so many coincidences of omission and commission that I am inclined to think the same Pandits worked for both. Take for instance, मरुहायन. It is in all the kosas, but not found in either. Take again रोह. It is in all the editions and transcripts of Medini, but not found in Wilson or Druma. Hundreds of similar instances will be found in my notes. Kalpadruma is fuller and much more copious, but the foundation is the same. Both the works exhaustively treat Medini, but the same attention does not appear to have been paid either to Vishva or Hema Candra. In many ways, however, both of them have been of great assistance to me and I have the pleasure publicly acknowledge it.

arranged according to verses, half-verses, and feet, we also know how far a word runs—what are its interpretations—and whether there have been any interpolations. *I have steadily kept in view these principles* to determine the forms of words and the lengths of their explanations.

22. A few illustrations will suffice. Vishva notices a word ग्रामीन in words ending in न not ण. Hence it must be ग्रामीन, whether the manuscripts write ग्रामीण or ग्रामीन. Medini also notices the same word in the same class in the same senses. There is stronger evidence in this case, as he notices also a word ग्रामीण in words ending in ण, which agrees with ग्रामीन only in the ordinary sense. *ग्रामीण is noticed by Hema Candra in the ordinary sense in the general part 3,165 and* ग्रामीणा by Amara in the special sense in 2,4,94. ग्रामीण or ग्रामीन is not found in the *Nanartha* portions of Hema Candra, Amara, and the other *kosas* I have consulted. We have therefore the authority of both Vishva and Medini for a word ग्रामीन differing from ग्रामीण in all the special senses and I know of no evidence whatever for coupling ग्रामीण with the special senses of ग्रामीन. Yet ग्रामीन is altogether omitted in all our Sanskrit Dictionaries and is only noted as a rejected reading in the German Dictionary. It may be said ग्रामीन is grammatically wrong and ग्रामीण

has therefore been substituted for ग्रामीन. But in that case this ought to have been definitely mentioned to enable us to know on whom the responsibility lies. ग्रामीण as a secondary (तद्धित) derivative is formed under IV. 2.94 and as no special mention is made of the dental न like आचार्यभोगीन under V. 1,9., the commentators give only the former form under IV. 2.94. But there are so many fictions connected with *Panini* that he may be quoted to defend every form we meet. In this case, we are simply to say that ग्रामीन in these senses comes under क्षुभ्नादि VIII. 4.39 and the critics are shut up. Then again there can be a compound ग्रामीन with इन when the न will be dental under the general rules of P*a*nini. But these are grammatical arguments which have no force in historical discussions. If we wish to know what is grammar, we ought to rise above its technicalities and take into consideration all the unmistakable evidence whether favourable or hostile.

23. Next take the case of ब and व*. Here the lexicographers differ so much that it is most interesting to study their views to see the connection of the two sounds. Take for instance हिजिड. According to

* I am glad to find my views have the support of so great an authority as Purusottama Deva. See the passage from his Varna Deshana [illegible] note.

Amara, Vishva, and Medini, the final consonant is व*. It is ब only according to Hema Candra. We do not know anything about it either in the H*a*r*a*vali or in the Anek*a*rtha. There is no allusion to द्विजिह्व in any of our big dictionaries. Take again वर and other words derived from the same root. According to Hema Candra, it is ब as he always puts them after the labials. According to Medini, it is व, as he always puts them after words beginning in प and before words beginning in म.† There is no root ह or हृ in the P*a*ninean Dh*a*tup*a*tha according to M*a*dhava. But Vopadeva gives a root हृ different from हृ and in the same sense. In some cases, as for instance बक्र and बर्बर, the positive evinence of the kos*a*s is all for spelling with ब not व and yet the analogous forms वक्र and वर्वर are alone met with in our modern dictionaries.

24. The next principle I have followed is to take the assistance of extraneous evidence, when the authorities themselves are not clear and such evidence

* u. s. I. 154 does not at all clear the point as there is nothing in the S*u*tra to shew whether it is व or ब. *Yaska* derives जिह्वा from हु or ह्वे but the spelling of ह्वे is disputed, some asserting ब and others व.

† In a few cases, Shabdakalpadruma notices the distinction and summarily dismisses Medini's views as wrong. The subect deserves much more consideration.

has therefore been substituted for ग्रामीन. But in that case this ought to have been definitely mentioned to enable us to know on whom the responsibility lies. ग्रामीण as a secondary (तद्धित) derivative is formed under IV. 2.94 and as no special mention is made of the dental न like आचार्यभोगीन under V. 1.9., the commentators give only the former form under IV. 2.94. But there are so many fictions connected with Panini that he may be quoted to defend every form we meet. In this case, we are simply to say that ग्रामीन in these senses comes under क्षुभ्नादि VIII. 4.39 and the critics are shut up. Then again there can be a compound ग्रामीन with इन when the न will be dental under the general rules of Panini. But these are grammatical arguments which have no force in historical discussions. If we wish to know what is grammar, we ought to rise above its technicalities and take into consideration all the unmistakable evidence whether favourable or hostile.

23. Next take the case of ब and व*. Here the lexicographers differ so much that it is most interesting to study their views to see the connection of the two sounds. Take for instance हिलिष. According to

* I am glad to find my views have the support of so great an authority as Purusottama Deva. See the passage from his Varna Deshana § 36 note.

निष्ठान, there can of course be such a word, but it will be grammatically neuter and we know of no use of this word in the senses specified in the kosas.

25. Where neither of these principles apply, I have compared the manuscripts and given the readings best supported by presumptive evidence. Take for instance हेरक. This is the reading in Shabdakalpa Druma and Wilson and it has been followed both by the German lexicographers and by Professor Monier Williams. I do not, however, find a single illustration of हेरक in any of these works. There is no such word in Childers' Pali Dictionary and I do not know how it is defended. हेतुक for हेरक is, however, found in several manuscripts. This reading has been noted in the German Dictionary. It explains the origin of the several senses specified and I know of its use in some of these senses. I also find that the *Nagri* तु is often written like रु (त्वर is in several manuscripts spelt रुवर) but I do not remember the opposite confusion of रु with तु. When we therefore find तु in some manuscripts and रु in others for the same word, it is proper to conclude that the proper spelling is तु not रु. Hence I give हेतुक not हेरक. I cannot say that there is no word हेरक, but until its existence and use are clearly proved, we must be slow to admit it in our lists.

26. Take another instance ह्रिपड्न, where I agree

is not opposed to their declared views. Take, for instance, अभिनिष्टान. This word is spelt अभिनिष्ठान in most of the manuscripts and hence it is derived from स्था both in the Shabdakalpadruma and in Wilson's Dictionary. Our Pandits never admit their ignorance and are consequently never slow to invent etymologies and explanations without the least hesitation. If they had been more candid, our labours would have been much narrowed. This spelling and this etymology have been followed in the second edition of the Kalpadruma and all the editions of Wilson, including that of Pandit Ram Jasan of Benares. Yet I have no hesitation in giving अभिनिष्टान for अभिनिष्ठान. P*an*ini's viii. 3, 86, and V*a*mana's illustrations leave no doubt on the point. It has also the sanction of all the independent modern lexicographers. The German Dictionary has the indisputable credit of being the first to give the right spelling of the word and of noting अभिनिस्तान as an optional form. Dr. Goldstücker is more profuse on this word and questions the correctness of the form अभिनिस्तान. The present edition of K*a*shik*a* openly applies optionally to the rule but Bha*tt*oji seems to be opposed to it and this position has been taken up by Pandit T*a*r*a*natha Tarkav*a*caspati in his great lexicon. I shall have my say on this question when discussing that rule. As regards अभि-

निष्ठान, there can of course be such a word, but it will be grammatically neuter and we know of no use of this word in the senses specified in the kosas.

25. Where neither of these principles apply, I have compared the manuscripts and given the readings best supported by presumptive evidence. Take for instance हेरुक. This is the reading in Shabdakalpa Druma and Wilson and it has been followed both by the German lexicographers and by Professor Monier Williams. I do not, however, find a single illustration of हेरुक in any of these works. There is no such word in Childers' Pali Dictionary and I do not know how it is defended. हेतुक for हेरुक is, however, found in several manuscripts. This reading has been noted in the German Dictionary. It explains the origin of the several senses specified and I know of its use in some of these senses. I also find that the *Nagri* तु is often written like रु (तुवर is in several manuscripts spelt रुवर) but I do not remember the opposite confusion of रु with तु. When we therefore find तु in some manuscripts and रु in others for the same word, it is proper to conclude that the proper spelling is तु not रु. Hence I give हेतुक not हेरुक. I cannot say that there is no word हेरुक, but until its existence and use are clearly proved, we must be slow to admit it in our lists.

26. Take another instance हिण्डन, where I agree

about the word itself but not about its imports. Here under the senses, some manuscripts read लेखन and some खेलन. Shabdakalpa Druma gives लेखन and Wilson renders it by writing. This has been followed in the two succeeding lexicons. In the Dh*a*tup*a*tha, I read 'क्ष्विडि गत्यनादरयोः' and as लेखन = writing can not be connected with either of these senses, I prefer खेलन which follows from them and is itself the origin of the sense रत. I am emboldened to do so as I do not find any evidence adduced in support of the sense लेखन. Even if this reading is correct, I very much doubt whether it stands here for writing, as लेखन is also used in other senses.

27. Take a more difficult case of तुङ्गीश. Manuscripts of Vishva give different readings—some 'पचौघे मार्चन्द्रकल्पयोः' joined to तुङ्गीश and others 'पचौघस्तार्चन्द्रकल्पयोः'* In Medini and Hema Candra, there is no word पचौघ and तुङ्गीश's meanings are restricted to the first two senses specified in Vishva. I do not find पचौघ in any Sanskrit Dictionary, but I find two more senses in Wilson under the authority of the Shabda Ratn*a*vali. This is repeated both in the German Dictionary and in the the V*a*caspatya. I find from the India Office copy that this is exactly correct 'सूर्ये हिमकरेऽपि च'

* This last in the reading, among others of India office No. 1539. I. 1037 reads पचाग्र or पचांग.

being the second half of the verse. But still the question is what has become of पचीश ? Has it been inadvertently omitted or the line in Vishva deliberately corrected by the light of the Shabda Ratnavali ? If it is an inadvertent omission, I have nothing to say. But if it is a deliberate correction, I must remind my readers that Mathuresha is a very modern writer and that it is far more likely that his line is based on some misreadings in Vishva. In the present case, no lexicographer has yet been able to quote any illustrations in support of the extra senses and they do not readily flow from the etymology, while पचीश is unquestionably applied to Gadura as the chief of birds and to Krsna as the master of the bird Gadura.

28. This by itself may not be convincing to our readers But the evidence I have already adduced shews how slow we ought to be to take for granted even what is found in what at first sight may appear our best authorities. I adduce a better illustration. Under A 3. 5. 42 the recent commentator Maheshvara writes कुवलं चोत्पले मुक्ताफलेऽपि बदरीफले। कुड्मले मुकुरे पुंसि न द्वयो र्नरकान्तर इति मेदिनी'. There can be no doubt he quotes the whole verse as applying to कुवल as there is no कुड्मल in A. 3 5.42. and the second line would have been entirely omitted if he thought it did not apply

to कुवल. The second line is, however, generally read कुड्मलो मुकुले...... and this is the view from Wilson downwards. If we regard मुकुरे = मुकुले as is occasionally the case or substitute मुकुले for मुकुरे as generally found, the absurdity of Maheshvara's reading is apparent as कुड्मल is the same as मुकुल 'कुड्मलो मुकुलोऽस्त्रियाम्' A. 2. 4. 16, 'कुड्मले मुकुलम्' Hem. IV.192. The fact of कुड्मल coming after कुवल is no reason to regard it as a sense, as Medini's arrangement is not strictly alphabetical and we find कुटिल after कुड्मल and so on.

20. To understand all this clearly, we must remember how the kosas have been compiled. The first was necessarily an original collection founded on actual facts. The Vedic Nigha*n*tu for instance contains words, most of which have been and all of which I believe can be traced back to the Vedas. But that systematic and thorough examination, which we owe to modern science and European scholars was unknown in those days. People preferred their personal knowledge which was incomparably superior to ours to that tabular exhaustive classification which we consider indispensable in all such discussions. Hence even in the Nigha*n*tu, although we can not question the correctness of a single word inserted, the interpretations should be often received with great caution, as based on a few passages without copious

comparison of all the passages bearing on such words Some of the mediæval kosas are also original collections containing grammatical words, whose existence we have no reason to doubt and popular words which are still found in the popular dialects But most of them are nothing but re-casting of older kosas without even sufficient examination of manuscripts. They stereotype a good many words, which owe their origin simply to mistakes of copying and *their* own misconceptions.

30. Take for instance Medini's पावन and पाचन. In the older kosas Vishva and Hema Candra, we have only one word पावन. But व and च resemble in Nagari and some of the manuscripts probably contained पाचन for पावन. Or it may be Kara thought the older compilers were faulty and he wanted to improve on them. Hence he introduces a different word पाचन in the place of the last two lines of Vishva's पावन with the addition of a new sense दशमूल्यादि. Now पाचन=digestive is the medical term for दशमूल्यादि. Here he is quite right. पाचयितृ is the literal sense. We can have no objection to it. The senses अनल and हरितकी are defensible, but not in strict accordance with Hindu ideas, fire and myrobalans being regarded more as purifiers than as digesters. But how the purifying expiations (प्रायश्चित्त) can be regarded as digestive? The

two ideas have no connection whatever and until any clear instances can be brought forward to shew the application of पावन to expiations, I must regard it as an invention and clear mistake of Medini. I admit many words and many senses owe their origin to mistakes and misconceptions and when these words and these senses are generally accepted, we are bound to admit them in our lists. But even in their case, we must thoroughly examine and if possible clearly trace up their origin if we have the least wish to successfully grapple the question of the origin of the primitive sounds.

31. Where the external evidence is clear but not convincing, I have not allowed it to outweigh the evidence of the manuscripts. Take for instance उडुम्बर. Under A. 2.4.22, Maheshvara observes मेदिन्यां टवर्गतृतीयमध्यः। त्रिकाण्डशेषेऽप्येवमेव. It is quite true उडुम्बर is also spelt उदुम्बर. The sounds are similar. The *Nagari* characters are also similar. But there is nothing in Medini or Tri*kanda* Shesa to shew that they are spelt with ड not द and in the Benares editions and some of the manuscripts they are clearly spelt with द not ड Where the manuscripts have been my only guide, I have based my conclusions on individval considerations. As for instance झलरी, झझरी. This is the reading of a few manuscripts and also of Maheshvara

under A. 3. 5. 10. as printed (there is nothing to shew what were his actual views): But a good many read झल्लरी, झिल्लरी. I prefer this reading as the word is imitative and the fuller forms are much more consonant to the genius of Sanskrit. But the rejected readings are all entered in the notes.

32. The difficulties of the kosas are known only to those who have worked through them. The manuscripts are generally so corrupt that it is often difficult to distinguish the words from their imports and it is almost impossible to present a correct text of any of the great *Nanartha* kosas without comparison with corresponding passages in the cognate kosas. The alphabetical arrangement I have made, if correct, besides enabling us to compare the various kosas and see how far they are indebted to each other, entirely removes the above-mentioned difficulty. I have compared the words of my compilation with the first edition of Wilson's Dictionary and wherever I have differed from that distinguished scholar either in words or in interpretations, I have given my authorities in the notes and as far as possible shewn on what evidence his views were based.* I have not given the numbers of the verses, as the system of numbering is

* *In some of these cases as e. g.* ग्रथि and ग्रन्थि, *I have been anticipated* by the German Dictionary, but I believe there are numerous cases in which I am not in one either with it or with the *Vacaspatya*.

not uniform—most of the printed editions are not complete wanting verses here and there—and those who know the arrangement of the kosas as already described will feel little difficulty in finding out the proper place of words.* Stems are shewn according to the views of the kosakaras e. g. राज्ञी is separately shewn from राजन् as the latter will be found among the नान्त's and the former among the ञान्त's, प्राच् is twice shewn under Medini as it is twice given once among the चान्त words and again under the चान्त indeclinables.† When words are differently spelled by different kosakaras, they are separately shewn in their proper places except in the case of ब and व, which are shewn in the same place both to save space and specially to exhibit together the views of the different authors.‡ If two or more words are described together, the passage is quoted under one of the words and references made to

this word under the other words.* Sometimes the same remar k is made for more than one word in which case the remark is given un der the word to which it propperly appertains and an extract within brackets is given under the other words.†

33. The kosakaras moreover use so many rare and ambiguous terms that it is not always easy to understand them even if we get a correct text of their works. Som etimes different kosakaras use different synonymous terms and in such cases the kosas are mutual commentaries. In many instances, however, they use the same expressions and it is by no means always easy to interpret them correctly. The great work of Wilson is generally reliable in such cases. Where I have differed, I have briefly noted the grounds or authorities on which I rely. In these notes, I have made the use of the following works :—

(1) Shabda Ratnavali. (*a*) India Office 1512. Wanting a few pages in the beginning of the Nanartha section. (*b*) Oxford No. 439. The general section. (*c*) Oxford No. 440. The Nanartha section wanting a few pages at the end. My quotations are chiefly from I. 1512.

---

* Take e. g. A. 'बुधज्ञौ पण्डितेऽपि' i. e. बुध and ज्ञ also denote a Pandit or 'हर्षेऽप्यामोदवत् मदः' i. e. मद like आमोद denotes also joy.' I do not know whether Cintamani Shastri understands the last passage differently as आमोद of this passage is not entered in his index (ज्ञ is given as ज्ञ_1).

† As e. g. A. 3. 233. 'अतिशये नमी'. This अतिशये applies to every one of the following four सान्त words.

Begins 2—8 'आसीत् स्मातलमयछके न्टपकुले स वैवित श्रीयुतै भूपाल विलमानखान इति य कीर्त्तिं प्रतापोज्ज्वल । यद्वीर्य्यस्य प्रतापचण्डदहने कल्पान्तसूर्य्यप्रभे प्रत्यर्थिक्षितिपालकै (का) दयभु वि शोभाकुला य रते ॥ तस्यैव (?) जगद्देकवीरतनुज ख्यातो जगन्मण्डले दैयाखान-मद्दीपति स्थिरमतिराशाकर सो (करसो ?) त्व । तस्मै हर्षयभूमिपैश्चिरतर तोष्ट्रा सुचण्ड-प्रभे प्रीतेन प्रतिदे यपाल (न) विजौ स सेव्यमानोऽभवत् ॥ एतस्मादजनि प्रतापमिहिर सत्कीर्ति-पीतद्युति दानश्रीवलिभूपति सुमहिम श्रीरामदेव स्वयम् । मूशाखानमलन्द एव न्टपति श्रीमान् मण्डीमयडव यास्ति हादयभूमिपै पुनरिद भूमण्डले हतो ॥ तस्याज्ञयात सुधारसमयीं सद्-काव्यसन्नोचियीम् । नानातन्त्रविचारसारलसिता प्रामप्रदामोत्त्वलाम् । धीरश्रीमधुरैव एव तनुते श्रीयन्द्ररत्नावलीम्' Ends 'मूशत्रीमलन्द एक्वि(?) समतुष्टातो चिर जीवता श्रीमद्दुर्भराय सज्ज्वलमति() श्रीहृदयदासोऽपि च । यावत्या(व्या)मर्थ विमागत क्षितिपते श्रीचन्द्ररत्नावली नित्य सत्कृतिप्रोभस्ती शुभकरी यत्नेन निर्वाहिता ॥ याकाब्दे रसदोषवाधव (सं व्यय) धरामाने धरा-निर्झर कोऽप्येतामलिखच्च कोविदम (क) ता श्रीचन्द्ररत्नावलीम्' The last line is corrupt It probably refers to the date of the transcript and not of the work Colebrooke says it was composed in Shaka 1588 = A. D 1666 I have not seen this verse, but he can not be far from the truth Shabdaratnavali is not quoted by Rayamukuta or Mallinatha, but is quoted by the more modern commentator Maheshvara in his Amara Viveka It is the best modern kosa I have seen, both the general and the Nanartha parts being fuller than in most kosas and generally reliable. The arrangement of the Nanartha part is like Medini's and the facts are a good deal borrowed from it The Nanartha part is called *Nanartha*-*shabda Nirupana* in Mitra's catalogue

(2) *Nanartha Samgraha* of AjayaPala I 809 in Bengali characters and O 427 in Nagari characters It is a small kosa and the arrangement is by initial letters but not otherwise alphabetical. Begins 'जयन्ति शम्भो पदपङ्कजाङ्गुरा नखा गवचन्द्रमरीचि कोमला । विनम्रदेवासुरमौलिषु श्रिय वहन्ति ये प्रस्फुटमालतीस्रज ॥ बीचत्र पूर्वकविप्रख्या-मकारादाक्षिम पदे । क्रमादजयपालेन क्रतो नानार्थ स यहः ॥' Ends 'इति श्रीअजयपाल-क्रतो नानार्थ स यह ' क्ष is placed in a seperate class after ह Both the mss. are incorrect and full of mistakes Ajaya is mentioned by Medini and quoted by Ujjvala Datta and others He must have therefore lived in or before the 13th century

(3) *Nanartha Samuccaya* (or *sara*) of *Dharani Dasa* I 1511 This is the only ms in Europe and by no means reliable Begins 'विधुविभ्रान्दे हाव भ..त-

माथाय वेधसे। द्वितय सर्वलोकाना' नमस्ते सर्ववेदिने॥ यस्य ज्ञानदयासिन्धो पारा (परा) धे कफला गुणा'। स चेत् करोतु कल्याणं सर्ववित् परमेगुर ॥ या ते भवतु सुमि (मी) तर वागर्थ प्रतिपत्तये। हेतवे सर्वभूताना सर्वशुक्ला सरस्वती॥ इंषद्देव प्रणम्यादौ सर्वस्य' जगतो गुरुम्। समा(हृ) त्यान्यतन्त्राणि क्रियते नाम (नाम) स मुच्च ॥ पादे - पादद्वयं श्लोकैरने-कार्थसमुच्चय। एष कान्तेन वर्गेण कवि(यी)ना सुखहेतवे॥ एकद्वित्रिचतुपञ्चषड्वर्णा क्रमशस्त्विह। यञ्च पादेषु ना(पा) र्धेषु श्लोकेष्व सतिसम्भवे॥ क्वचिदेषा विपर्यासो लिङ्गा-र्थव्यानुरोधत। यथेच्छ (भोगि)भोगिन्यो यथा विवरत्स्त्र्वयो ॥ यो नानार्थ' सद्दृष्टि व्याहावेव (व्याहावेवात्) सर्वत। व्यत्यय लिङ्गभेदाय क्वचिदाहत्तिरिप्यते॥', Ends 'इत्यने-कार्थसारोऽय' समाप्त (म)। पूर्वाचार्याभिधानेभ्य सारमाकृष्य यत्नत। अतो धरणिदासेन वर्णानुक्रमसङ्गृह ॥ सत्कवयमरत्रोमि द्रुमच्छीभास (सु) राभिद्रु ततरपरिमूर्भीय गद्योत्पातिलानि (द्रु ततरपरिभू तोल्लुद्ग्रोत्पातिलानि)। परिरक्षति (परक्षति) वसितानि सञ्ज्यान्तायतास (सञ्जयन्तो नितान्त) स (क) तक्रफलसमाभा सज्जनास्ते जयन्ति॥ इति धरणिकोष समाप्त

It will be observed 'यस्य ज्ञानदयासिन्धो' and 'समाहृत्यान्यतन्त्राणि' are borrowed from Amara, 'वागर्थप्रतिपत्तये' from Raghuvamsha, and 'सर्वशुक्ला सरस्वती' from the Puranas. The name *Nanartha Samuccaya* occurs also in Shashvata. The arrangement is first by final letters and next into foot, half-verse, and verse sections. Words of two syllables with final consonants are regarded as trisyllables as in Vishva and Medini and unlike the other koshas, when a feminine word changes its final such as पक्षिणी, it is found along with the masculine stem such as पक्षिन्. क्षान्त's are placed separately after हान्त's and अव्यय's after क्षान्त's. The double arrangement does not facilitate the finding of words, unless one can guess to which sub-sections they would belong. Dharani seems to have been fully acquainted with Vishva. He is not named by Keshava, but mentioned by Medini and later writers. I would assign him to the 13th century.

(4) *Nama Linganushasana* of *Jatadhara* I 217 'भागीरथीं जलमयीं जगदा-मधीश मन्दोदरीरथ पत्नी पितरौ च मत्वा। दिग्गज्जोयविप्रकुलज स जटाधरोऽस्मादाचार्य एतद्-करोदभिधानतन्त्रम्॥ श्रीचन्द्रशेखरगिरिप्रभवास्ति चाटि (चट्ट in the concluding verses ट्ट does not differ much form ट्ट Hence चट्ट in Aufrecht's catalogue.) ग्रामे फणीति तटिनी निकटेऽस्तीये। उत्पत्तिभूमिरपि देवकराभिधानो ग्रामोऽस्ति यस्य पितृभूमि-रतिप्रसिद्ध It is arranged like Amara with a *Nanartha* section in the third *kanda* 'जटाधरकवेरस्मिन् नामलिङ्गानुशासने। काण्डस्तृतीय पर्याप्त सामान्याख्य कविप्रिय' Chittagong is called *Catigrama* according to the Mahomedan derivation, from *Cati*

= lamp or *Cattagrama* according to the Hindu derivation, after which we have a temple of *Catteshvari* in the town Candrashekharagiri is locally known and is the same as the Sitakund range in Hunter's series Phani is apparently the Pheni and Devakada may be the modern Ramgar. I fully agree with Wilson. 'The vocabulary of Jatadhara, is for the most part a mere transcript of the Amara kosa, and it is the impudent transcript, for the author acknowledges no authority, he probably thought the remoteness of his position screened him from detection' In Mitra's catalogue, this work is called Abhidhana tantra and it is described as a supplement to Amara The date of the work is not given, but as Jatadhara is now not known in Chittagong, it must be 150 to 200 years old.

(5) Bhuri prayoga kosa of Padmanabha Bhatta India office no 2816 = the Nanartha section alphabetically arranged Oxford no 436 wanting a few pages in the beginning. This work is described in Mitra's catalogue, but it is not a commentary on Amara as stated therein It contains a few new words, but neither part is of much importance. Padmanabha quotes Ujjvala Datta and is not mentioned by Rayamukuta As his followers date from the 17th century, he seems to have belonged to the 16th century His work is little studied and is not quoted in the Amara Viveka

(6) *Nanartha Ratnamala* Oxford 441-3 The author is styled Irugapa in the concluding description and by Wilson, but he is described Nirupama and Nirupa in the introductory verses 'अस्ति श्रीमान् निरुपमदण्डनाथ प्रचण्डश्री । भारं हरिहरावनीशो धत्ते कूर्मादिदुर्वहम् । तस्य कृपावलम्ब्याय यस्य विन्यस्य मोदते ॥ श्रीमन्निरुपदण्डेशो मान्यस्य नातिविस्तरम्' If Nirupama, Dandanatha, and Dandesha are descriptive titles, the name of the author is Nirupa. In Burnell's catalogue, I find a *Nanartha Ratnamala* by Dandinatha Bhaskara But I can not say whether it is this work It appears to me of very little importance and the Oxford copies are full of mistakes I consulted them simply because it is one of Wilson's authorities He surmises the author belonged to the second half of the 13th century

Wilson also notes Shabda Mala as one of his authorities It is a small kosa containing a Nanartha section and seems to be a very inferior production

Oxford 437 begins 'जगदीशं हरिं नत्वा श्रीरामेश्वरशर्मणा। मन्दार्थावादिकोषोऽयं शब्दमाला वितन्यते.' Mitra notices another Shabdamala by a Gopinatha.

(7) Kalpadru of Keshava Oxford 433. This is a kosa of synonymous words and treats of similar forms much more fully than any kosa I have yet seen. My quotations are not numerous as this is the only codex I have been able to consult and it is not very reliable. The introductory verses are 'कात्यशाश्वतविश्वा-डिभागुरिमरमङ्गलाः। साहसाङ्कमहेशाद्या जिनयन्ते जिमान्विताः॥ समालोक्य मतान्येषां कल्पद्रु-रखिलार्थदः। क्रियते केशवेनायं नामप्रकृतिबोधनः।' Mahesha seems to refer to Maheshvara—the author of Vishva and Jina to Hemacandra. As Keshava is quoted by Mallinatha, these references to Maheshvara and Hemacandra shew he lived in the 13th century A. D. The omission of his name in Medini is natural, as there is no Nanartha section in the Kalpadru. There is a copy of this work in the Berlin library and another at Tanjore (Namakalpadruma in Burnell's catalogue). Bühler notices a Laghu Nighantu Sara by a Keshava, but it must be a different work.

(8) Xira Svami's commentary on Amara. 2 to 4 "यद्यप्यभिनवाद्रो योऽर्थार्थिभिरमरकोष एव बुधाः। शब्द्यतद्यते यथैवं व्युत्पत्त्यं नामरत्नानि॥ प्रकृतिप्रत्यय-वाक्यैर्व्यस्तसमस्तैर्निरुक्तनिगदाभ्याम्। इति सम्रान्तैः परिपन्थि नाम्नां पारायणं कुर्मः॥ अन्या व्यभिधानकृतो विपरीतारथ यत्र विभ्रान्ताः। नामानि तानि भङ्क्त्वा गहनमहो व्यवस्थिताः स्म" Ends "इति भट्टक्षीरस्वामिकृतावमरकोषोद्घाटने सामान्यकाण्डस्तृतीयः" It will be seen from the second verse that the author claims his Nama Parayana to be the first commentary on the Amara kosa, his 'विपरीतारः' apparently referring to general commentators. It is concise but probably the best commentary on Amara. Of 'नानार्थान्यपि,' he simply says 'अभिधानशास्त्राणि विज्ञातयाचनानि च.' I. 2776 is one of the best written and most accurate codex procurable. Xira Svami is, I believe, quoted in some of Bhoja Raja's works and must therefore be of the tenth century at the latest. Prof Aufrecht, however, quotes a passage (u. s. Preface p 16.) that Bhoja is quoted by Svami. This would bring the latter down to the eleventh century, but the genuineness of this and similar quotation is doubtful. A Nama Parayana is also mentioned by Vishvakara 'यद्यपूर्वतया किञ्चित् नामात्र प्रतिभाति च। तत् तदन्विष्यतां सद्भिर्नामपारायणादिषु.' but whether it is this work or the Panineau commentary I can not say. But although there may be

doubts as to what *Nama Parayana* is alluded to by Maheshvara, there can be no doubt he was acquainted with this commentary as in several instances he has followed Xira Svami's as opposed to later interpretations on Amara Amarakosodghattana or-ghatana as Burnell calls is merely a descriptive title

(9) Raya mukuta's commentary It is the most copious commentary on Amara, I 511-2 are very good mss. The author writes 'पुपत्रा' पण्डितसार्व-भौमपदवीं गौडावनीवासवान् य प्राप्त प्रथितो बृहस्पतिरिति ख्यातोकथावस्पति । कोषस्यास्य निर्मितस्य विविधव्याख्यामदोषानुत कानन्द' पदचन्द्रिका स कुरुते टीकामिमां कीर्त्तये ॥ इयं चोड़मटीकार्थ सारसाराय निर्मिता । अतोऽस्मिन्निखितोऽर्थों ऽस्मात न ऐयो सज्जना बुधै." Ends 'इति महिन्तापनीयकविचक्रवर्त्ति राजपण्डितसार्वभौमकविचूडामणिमहाचार्यरायमुकुटमणिश्रीमद्-बृहस्पतिकृतायाममरकोषपञ्जिकायां पदचन्द्रिकाव्याख्यायां लिङ्गादिसङ्ग्रहवर्गः समाप्तः'. Rayamukuta appears to be the appellation So also from the verse 'रायमुकुटाभिख्यामभिख्यावतीम्' He belonged to *Rahda* or Burdwan division (राढ़ायामपि) and as already stated lived in the 15th century Bühler calls him Rajamukuta and the Bombay Pandits are not apparently aware of the Raya families of Bengal

There are various other commentaries on Amara The following are in the India office library (3) *Vyakhya Sudha*. It is variously ascribed to Bhanuji Dixita and Ramashrama or more correctly Ramabhadrashrama I have compared two such manuscripts and I find both begin 'यस्त्रीवल्लभ नत्वा गिर' भट्टोजिदीक्षिताम् । व्यामरे विदुषे व्याख्या सुविस्तयमतानुगाम् and while one ends 'श्रीमद्वर्मत गोद्धरश्रीमद्दीक्षितविद्याविपश्चीवर्त्ति सिद्धेश्वरया श्रीभट्टोजिदीक्षितात्मजश्रीभानुजिदीक्षितविरचितायाममरटीकायां व्याख्यासुधायां (the name is भानु for भानुजि at the end of the third kanda and भानुजि at the end of the first and second *kandas* It is therefore apparent जि has been left out by mistake in the first case and the name is Bhanuji not Bhanu) the other has at the end of the first two *kandas* (the

called Sharada Sundari (5) Bharata Sena Mallika's Mugdha Bodhini (इति वैद्य हरिहरखानव मोङ्गवगौराङ्गमल्लिकात्मजश्रीभरतसेनकृतायाममरकोषटीकायां मुग्धबोधिन्यां ... ..). This work is 100 to 150 years old. It is much quoted in the Shabdakalpadruma. Some erroneously call him Bharata Malla (मल्लो टीका in one copy) (6) Nayanananda's Kaumudi (incomplete विचार्य शब्दशास्त्राणि नयनानन्दशर्मणा । यत्नादमरकोषस्य कौमुदी परितन्यते). There is a copy of it in the Paris Library (see the catalogue by Hamilton and Langles : the author is called Nayanananda Deva) (7) Amara Panjika by Narayana Vedantavagisha . श्रीनारायणपादपद्मयुगलं भाव्य श्रीनिधि यैर्ल नामरपञ्जिका वितनुते व' ध' यत सत्कवि Ends श्रीनारायणवेदान्तवागीशरचितायाममरकोषपञ्जिकायां .. (8) Shabdartha Sandipika by Narayana Vidyavinodacarya (तदुक्त प्रथितोऽभवत् कविवरो नारायणो नामतस्तेनेयं क्रियते हिताय सुधियां शब्दार्थसन्दीपिका) (9) Nila Kantha's Subodhini (इति श्रीनीलकण्ठशर्मविरचितायां सुबोधिन्यां लिङ्गादिवर्गद्वयं प्रकाश) (10) Lokanatha's Padamanjari (incomplete) : वाग्दे वतचरणौ सं·····ृ दादाय तमम् (?)। श्रीलोकनाथशर्मा ततुते पदमञ्जरीमचिरात् (11) Raghunatha Cakravarti's Trikanda Cintamani (this is the name in Mitra's catalogue the I O copy is incomplete) रघुनाथनामा । श्रीलक्ष्मणप्रभवशर्मवियोगवद्र् श्रीरक्तमोति विमलामरकोषटीकाम् (12) Rama (Rama ? natha's Trikanda Viveka (incomplete) · नि योगत्सत्वार' वार' वार विचार्य विमान । अमरटीका (रमानाथ ?) विद्वद्भावात्मति विंदुभे (13) Another Rama or Ramanatha' (complete, but no commencing and concluding verses) This is not the same as the preceding, as their explanations differ 12 श्रीरा मैत्रीदितुप्रयासिन गिरा, 13 श्रीरा पविहता, etc (14) Shrirama Tarkavagisha's Amara Tika (the author is often called simply Rama (15) Rameshvara's Pradipamanjari (a few leaves wanting) मत्वा रमेश्वरो श्रीरमेशुवर्मणा । रमातेऽमरकोषस्य टीका प्रदीपमञ्जरी Colebrooke calls Ramashrama (16) Vaisamya Kaumudi by Rama Prasada Tarkalamkara (begins abruptly) (17) Laxmana's in Sanskrit and Canarese : कर्णाटकाना बोधाय लक्ष्मणोऽहं' यथामति । अर्थ' रामरकोषस्य शब्दार्थं प्रकाशये

(10) My quotations are, however, chiefly from (18) Maheshvara's Amara Viveka as enlarged by Raghunatha Shastri This has been printed in Bombay. There is no preface to this work, but as it quotes from the Shabda Ratnavali, it can not be more than 100 to 150 years old. It is chiefly based on Rayamukuta

In Burnell's catalogue, I find (19) *Tika* Sarvasva by Sarvananda. As Sarvananda is one of Rayamukuta's authorities, this work dates before the 15th century. Ujjvala Datta's Sarvasva apparently refers to उपाध्यायसर्वस्व, I.3. (20) Padavivrti by Lingaya Suri. (21) Gurubalabodhini in Telugu. Mitra notices (22) Budhamanohara by Mahadeva. This is probably the same as Vidvanmanohara in the Oude catalogue. Colebrooke refers to (23) Vyakhya Pradipa by Acyuta Upadhyaya, which I may have missed in the I. O. collection. Among the authorities of Rayamukuta (24 to 31), Subhuti Candra, Sarvadhara, Abhinanda, Rajadeva, Kalinga, Dravida, Haradatta, Madhava appear to be commentators on Amara. Hadda or Hatta Candra appears to be an independent kosakara. Kalinga and Dravida may be, however, descriptive and not proper names. Hara and Madhava are also mentioned by Medini.

(11.) Two commentaries on Hema Candra's Samanya Kanda are noticed:—Ballabha's in the Oude and Mahendra Suri's in Buhler's catalogue. I had myself the use of a very old copy of the first (?) at Benares and have quoted from it in one or two places. I was also told of a commentary on Medini as procurable, but I had no occasion to refer to it. Buhler notices a commentary on Halayudha. Brief notes (not regular commentaries) on Trikanda Shesa and Haravali are procurable and to some extent printed. I am not aware of any commentary on Vishva.

(12.) There are many other kosas like the minor kosas of my collection. India Office 1193 is Nanartha Dhvani Manjari of Durga Simha '[illegible] । [illegible] नानार्थध्वनिपद्धतिमभिहिता श्रीदुर्गसिंहेन' The verses, however, agree more with Shashvata and Ana-

of the letters of the alphabet begining with औं and ending in क्ष and including श्र and त्र after औ and लु (written ऌ etc) after ॠ It is more copious than the *Matrka Nighantu*, but not of practical importance The following verses will illustrate the work ओंकारं वर्तुलं तारं वामय इ हकारणम् । मन्त्राद्य' प्रणव सत्य' बिन्दुशक्तित्रिदैवतम् ॥ सर्वजीवोत्पादक च पञ्चदेव ध्रुव त्रिकम् । सावित्री त्रिशिख' ब्रह्म त्रिगुण गुणजीवकम् ॥ आदिबीज वेदसार' वेदबीजमत परम् । पञ्चरश्मि-स्त्रिकूटं च त्रितार भवनाशकम् ॥ गायत्रीबीजपञ्चांशो मन्त्रविद्याप्रभु' प्रभु । अक्षरं मातृ-कासूश्च नादिवाहन (क ?)मोक्षदौ ॥ अ श्रीकण्ठ हरेश्च ललाट चैकमात्रकः । पूर्णो हरीहरि नोयौ सारस्वतप्रिय वद It is noticed in Mitra's catalogue Buhler notices an *Ekaxara Namamala* by Amara Simha (?) I can not say whether it is the same as my *Ekaxara* Burnell notices also *Nama Matrka Nighantu* by Varada Raja and *Varna Dipika* In the India Office, there are also *Ekavarnartha Samgraha*, *Varna Prakasha kosa*, the last a very old copy from Tippera.

(13) I have also quoted second hand from the following kosas (1). *Vyadi*, (2) *Vacaspati*, (3) *Bhaguri*, (4) Rantideva, (5) *Sahasanka* or Vikramaditya, (6) Shabdarnava, (7) Utpalini, (8) *Samsaravarta* (in one copy Samsararnava), (9) Vopalita, (10) Rabhasa, (11) Rudra, (12) Rajashekhara, (13) Vaijayanti or *Jadava*, (13) *Tarapala*, (14) *Damodara*, (16) Dharmadasa (apparently the same as Medini's Dharma), (17) *Amarimala*, (18) Durga, (19) Ratna kosa, (20) *Hatta* Candra, (21) Shabda Tarangini, (22) Madhava, (23) *Namamala* and (24) Govardhana. Of these *Jadava's* Vaijayanti is noticed by Burnell, and *Prthvidharacarya's* Ratna kosa by Buhler Vopalita is probably the proper reading for गोपालित and बालपालित of some copies 'इत्यमरदत्तवररुचिभागुरिवोपालित दिव्य-वाक्य' Hal, 'वोपालित बालभाषो वोपालित इति गोपालितो बालपालित, u s IV 1 Much of the *Trikanda* Shesa is said to be borrowed from Vopalita Some of the quotations from Shabdarnava agree exactly with Hema Candra's Abhidhana Cintamani and the latter apparently owes much to the former Durgadasa's Shabdamaharnava under अ च च द्विक शब्दार्णवो'न्य-थात्वेऽपि कथ्यते probably refers to this kosa Dr Rajendra Lal Mitra, however, notices a very recent Shabdarnava by Kashinath Basak

Durga of this list must not be confounded with Durga Simha already alluded to, as the work of the latter is a *Nanartha kosa* while that of the former is a *Namamala*. *Madhava* has been already noticed as one of the authorities of Rayamuku*t*a. He must not be confounded with the celebrated minister, and my quotations shew he was an independent kosakara as well. Namamala of my list probably refers to Bhoja's work noticed by Burnell. Our Govardhana is probably the author of the *Namavali* noticed in the Bikaneer catalogue.

Most of the old kosas have been much used by Keshava. The *Katya* or *Katyayaniya* kosa is also noticed in the printed Vararuci kosa or more correctly Lingavishesavidhi : इष्ट्वा कैश्चिन्निकोषसूत्रयमं कात्यायनीयं मतं व्यासोद लिङ्गस्तलक्षितं दुःसाधिनं निवदाह् । यथामन्दकविप्रीत्यर्थिनं बहं च यद् इष्टिमा यद् वाङ्मयाकरणाद्रक्षितं तुर्वेऽभिधानाद् नम् ' It will be seen from this that the author can not be the old Vararuci. Burnell notices an Aindra Nigha*n*tu by Vararuci, but whether it is the old Vararuci kosa I can not say. This Nigha*n*tu may be the same as Indra kosa noticed by Mitra. Burnell notices Jaimini Nigha*n*tu, Shabdacintama*n*i by Vyasa Vit*t*halacarya, and Samyaminamamala by Shankara. I do not remember meeting *Ananda kosa*, Da*n*di kosa, and Vatsyayana kosa in any of the catalogues, although other works connected with these names are well known.

Burnell notices (1) Shabda Ratnakara by Vamana Bhatta, (2) Agastya Vyakaranokta Shabda Samgraha Nighantu, (3) Rajakosa Nighantu, (4) Prayukta Padamanjari by Kalidasa, (5) Suprasidha Padamanjari by Murari, (6) Pada Candrika by Mayura, (7) Nighantukaikadhyaya of Balhikeya Mishra (8) Sanjivani, (9) Kavijanasevadhi, (10) Sakalagrantha Dipika (11) Namasamgraha Nighantu by Bhargavacarya, (12) Hanuman Nighantu, (13) Shabda Candrika by Vana Kavi (14) Balaprabodhika by Natkura (?) Kavi, (15) Girvana Bhasa Bhusana by Trivikramacarya, (16) Kavi Darpana Nighantu by Rama, (17) Shlesartha Padasamgraha by Shriharsa, (18) Shabda Dipika, (19) Bhuvana Pradipika by Sarvabhauma Mishra, (20) Shabdartha Nirnaya by Kavi Raxasa, (21) Dasha Dipa Nighantu by Vedantacarya, (22) Sanmukha Vrtti Nighantu, (23) Kavi Dipika Nighantu by Vikramaditya (24) Kavijivana by Dharma Raja, (25) Sarasashabdasarani, (26) Shabdaratna Samanvaya, (27) Shabdasara Nighantu, (28) Kavi Manjari by Ballabha, (29) Shabdikavidvatkavi Pramodaka by Venkata, (30) Deshya Nighantu by Raja Candra He also notices another Hema Candra But this is doubtful The Brhadabhidhana Cintamani of Aufrecht's catalogue is the same as the Abhidhana Cintamani with a few extra verses

In Mitra's catalogue I find (1) Deshiya Rajashekhara kosa by Panchanana Bhattacarya, (2) Linga Prakasha by Sareshvara, (3) Linganushasana Tika by Mukunda Sharma (probably a commentary on Amara), (4) Komala Kosa Samgraha by Partha Svami, (5) Parasika Prakasha by Vihari Krsna Dasa, (6) Shighrabodhini Namamala by Pandita Vitthala, (7) Vyakosa, (8) Shiva kosa, (9) Kalpataru kosa (10) Vanausadhi bidhana by Devaki Nandana Kaviraja, (11) Sarasvatabhidhana and (12) Unadi Kosa by Rama Sharma The last has been used by Radhakant Deb and Wilson The Unadi Kosa printed at Benares is different Dr Mitra makes much of Sarasvatabhidhana But it is a mere fragment, worthless, and very modern A copy of this is in India Office No 1331 and I saw another copy probably at Oxford

In the other catalogues, I find one (1) Padma Kosa in the Oude catalogue, (2 3) Mahakhandana and Sadhya Kosa in Buhler's catalogue, (4 5) Loka Prakasha by Xemendra and Namasamgrahamala by Appi (Ipya) ? Dixita in Weber's catalogue, and (6 9) Asalati Prakasha, Shiva Kosa by Shiva Datta (probably the same as Mitra's Shiva Kosa), Shabda Candrika by Cakrapani Datta, and Shabdartha Kalpataru by Venkata in Aufrecht's catalogue I find nothing new in Bonn, Tubingen, and Westergaard's catalogues Oppert's appears to me to be too clumsy for general use

In the India Office, there is a Shabda Sagara or Shabdabdhi ... by Govinda Sharma, son of Rupa Narayana Cakravarti It is a Unadi Kosa

There are many special kosas such as the Sarasvati Nighantu (medical) published in Ceylon, and Grahabhidana, Naxatrabhidhana noticed by Mitra Some of these special vocabularies such as the Raja Nighantu have been made use by Radhakant Dev and Wilson and I shall have to refer to them in other parts of my work.

Names of many other useful kosas may be collected from various commentaries Under p I 2 36, Vamana quotes from Nanartha Kosa 'छन्दाव'पि- नयोरार्थे छन्दो वेदे च छन्दसि' This is one of the oldest It is not any of my kosas as a comparison will shew It is not Dharani nor Ajaya, as the latter gives छन्दस 'छन्द श्रुतौ गायत्र्यादौ and छन्द 'छन्द स्वाशये वशे' In the Madhaviya Dhatu Vritti I find Kriya Nighantu or Imports of Verbs as e g, under शल x 202 'शलं प्रमं निराकारे यातवेदुपपद्को' In the Dhatu Dipika after the Dhatu Nirnaya similar quotations are ascribed to Bhatta Malla and in one place his work is called Shabdanuvrtti (see वृज) In the Katantra Manorama, it is in some places also styled Nanartha Ratneshvara in his commentary on the Sarasvati Kanthabharana quotes from Deshiya Kosa—a Sanskrit dictionary of Prakrta words This is different from the printed Prakrta Deshinamamala Aruna Datta Sajjana, Bharata Mala, and other names might be added to this list But it should be remembered that some names are due to errors e g Vijaya for Ajaya under A c 2 1 15 (so probably Acala

I have excluded printed kosas from this list. The most important special kosas such as the Dhanvantari Nighantu have not yet been published.

34. A careful study of these kosas will reveal how words multiply and significations grow. Exclude the foreign imports and eliminate the mistakes and misconceptions that have been great factors in enlarging the bounds of language and note in the case of coined words the inventions of men, every word with more than one signification will shew how one idea grows out of another and how the human intellect has developed. Examine the remaining words by the principle of analogous sounds, analyze them according to the principles of grammar, and again examine these elements by the principle of analogous sounds, the field of original sounds and original ideas will be narrowed within the smallest compass. If we patiently make these investigations, not taking for granted what we see in this or that authority however great or however old, taking into consideration whatever indisputable evidence we may procure whether from the highest or the obscurest sources, not giving up as utterly insoluble where we may not find out or may not see the intermediate links, it is not too much to anticipate that some hundred years hence we shall be able to prove satisfactorily how *language is formed and how* Sanskrit has grown step by step. I hope I shall

be able to make a very small contribution to this noble work in examining the roots of the Sanskrit language.

35. Most of my Hindu readers, who still believe in the immutability of sounds and the divine origin of Sankrit, will be perhaps shocked at the views here propounded. That they are not openly professed by our great grammatical authorities I readily admit. But it will be too much to say that they had no recognition among our Hindu philologists. The earliest speculations of our most revered seers do not openly avow but decidedly tend towards these views and the Dvirupa kosas of some of our most eminent lexicographers are nothing but a succinct exposition of multiplicity of words through similarity of sounds. There are many such Dvirupa kosas. Radhakant Dev and Wilson made use of Bharata Sena's recent work. Purusottama Deva's work has been printed at Benares. Burnell notices Dvirupa kosa by Shriharsa and Trirupa kosa by Bilhana. I select the second part of Vishva Prakasha entitled Shabdabheda Prakasha. It is older than any of the preceding kosas and of much more authority.

36. This part is not yet published. But it is found in all complete copies of Vishva as Vis. A., Vis. C., I 1539, I. 246c, Vis. O. It is also separately

found, although some of these copies are doubtful.* Of the copies I have consulted, the first three are referable to different branches of the same family. Vis O. appears to be an unrevised copy of I. 1539, as the same mistakes and some additional lacunæ are found in it together with the transcriber's confounding in several places the *Nagari* letters ऋ and ॠ. This work is divided into four sections (1) the proper Shabdabheda corresponding to Dvir*u*pa ko*s*a of others, (2) Bak*a*rabheda, (3) Sak*a*rabheda corresponding to *U*smaviveka of others, and (4) Lingaprak*a*sha. A comparison of the first part with Dvir*u*pa ko*s*a of Puru*s*ottama (I argue from the Benares edition and Benares copies) will clearly prove that the former is an impudent imitation of the latter. Most of the verses agree word for word, but while the Shabdabheda is fuller and systematic, the Dvir*u*pa ko*s*a begins abruptly and ends abruptly without any clear connection between some of the intermediate verses. This is the most important section of the Shabdabheda Prak*a*sha and I have endeavored to corroborate the

---

* E. g. Oxford No 249 is probably a plagiarism, as it is not attributed to Maheshvara—differs in some places both in the verses and their arrangement and ends abruptly. Mitra notices Shabdabheda Prakasha by Shiva (Shiva Dena in the Oude catalogue), but the opening verses agree with Maheshvara's

views of Vishva by copious citations from other kosa-*karas*. The author's views in the other sections can not be authoritative, as our authorities differ a great deal on these points. But as these views are clearly expressed, we can easily compare them with other clearly-expressed views and deduce our own conclusions.*

---

* Of similar works, Purusottama Deva's *Varna Deshana* has latterly obtained very high celebrity. There are two fragments of this work in England,—India Office 1475, and I. 1511 (called here Varna Viplava Nasha). I quote from the first 'श्रीपुरुषोत्तमदेवस्य देशनेयं निगद्यताम्। वर्णविभ्रमनाशाय श्रोतव्येव गरीयसी॥ अत्र हि प्रयोगे स्वकृदनुना श्रुतिसाधारण्यमात्रेण स्वच्छता' गुरव्य एवादौ षकारखकारयोः, सिंहादि शाणकादौ हकारशकारयोः, ययातिजोपादौ यकारजकारयोः, मेषपूर्वा-णादौ व(प)कारबकारयोः, वेदमावन्दनादावोष्ठ्यदन्तोष्ठ्यवकारयोः, कोषवेषादौ षकारसकारयोः, ध्रुस-रोपरादौ धकारयकारयोः, तथा गौडादिलिपिसाधारण्यात् हिण्डीरगुडाकेशादौ डकारडकारयो-र्भ्रान्तय उपजायन्ते तासद्विशेषनाय क्वचित् धातुपारायणे धातुवृत्तिपूजादिषु प्रत्ययक्लिषनेन गणित्रोपदेशेन धातुप्रत्ययोणादिव्याख्यालिखनेन क्वचिदाप्तवचनेन लोपादिदर्शनेन वर्णदेशनेय मारभ्यते'. I am glad to find that the principles I have followed in determinig the spelling of words have the support of such a distinguished authority. He writes " तत्र चन्द्रगोमिकृतलिङ्गकारिकासु पवर्गान्तप्रकरणे पुंसि निम्बाच-(कम्ब(?))कदम्बाः क्लीबे कुटुम्ब पुंक्लीबयो र्बिम्ब स्त्रियामम्बाऽम्बिका चेति दर्शितं अतएव निम्बादीनां पवर्गान्तनिश्चयः। अमरसिंहादिभिस्तामामनेकार्थं वर्गेऽपि पवर्गान्तप्रकरणे गन्धर्वपूर्वकम्बु द्विजिह्वा-लम्बनितम्बप्रलम्बसम्बवलिम्बकादम्बजम्ब्वादय अत एवौष्ठ्यान्तत्वमेषाम् .... " It quotes among others, from the Sparsha *Karikas* and Govardhaniya *Unadi Vrtti* and some of the quotations from the latter agree with Ujjvala Datta's. It begins with a desultory discussion of the derivation of a few words and ends with sections on the sibilants and य and ज Sakarabheda, Jakarabheda, and Vakarabheda noticed by Mitra appear to be parts of this work.

Mitra also notices an *Usmaviveka* by Gadasimha The verses given do

37. I am indebted to the whole of my establishment for the preparation of this part in some shape or other. But it will be injustice to myself if I were to deny the immense amount of time and labour that has cost me in carefully considering every particle of evidence connected with this vast subject. In some cases, especially about the forms of words, the evidence is sometimes so contradictory that I have had to give the various views without being always able to pronounce a decided opinion. In the Shabdabheda again, I have met words and forms whose correctness is doubtful but in which the copies agree and I have no positive evidence to condemn. In some cases, especially about the significations of words, the texts as I have found them appear to be faulty without ample materials for correcting them.* I am alone responsible for these and other imperfections. The

---

not enable me to judge whether it is the same as quoted by the commentator Maheshvara. Ujjvala Datta's quotation from Shabdabheda rnder n.s I. 28 agrees with Maheshvara's from *Usmaviveka* under A. 50., but not with our Shabdabheda. The Varsaviveka, quoted by the same commentator, appears to be a Kosa illustrating in verse rare stems such as आयु for आयुष्, and rare forms such as आशिष for आशिस्.

* There have been also errors in passing through the press. It is particularly requested that the corrections note l in the end are made before any use is made of the Kosa.

great grammarian and lexicographer Purusottama Deva writes 'काव्यादीनामनन्तत्वात् शब्दादीनां विशेषतः। कः कदा केन किं दृष्टमिति को वेदितुं क्षमः'. It has been impossible to satisfactorily explain all the difficulties I have met. That there will be many errors even in those parts I consider correct is more than probable. But it will be my greatest satisfaction if I have been able to add a few truths to our knowledge and to open up an endless field for the consideration of our countrymen. In addition to those scholars named in the 10th volume, I have the pleasant duty of expressing my obligations to Mr. Bendall, the keeper of Oriental books in the British Museum, to Mr. Nicholson the Bodleian librarian at Oxford, and especially to Dr. Reinhold Rost, the learned and obliging librarian of the India Office, who has taken the greatest interest in my labours and has always warmly assisted me both by lending and finding out manuscripts and books for me.

London, June. 6, 1883. A. B.

Since the above was in print, I have been favoured with Prof. Zachariae's careful Beitrage zur Indischen Lexicographie (Greifswald – September 1883). I learn from it Mahendra Suri's commentary on Hema Candra covers the Nanartha section and the first verse is 'परमात्मानमानम्र निजानेकार्थसङ्ग्रहे। वच्मेऽत्र टीकामनेकार्थकैरवाकरकौमुदीम्,

In another k*and*a, the commentator writes, 'श्रीहेमसूरि-शिष्येण श्रीमन्महेन्द्रसूरिणा। भक्तिनिष्ठेन टीकेयं तन्नाम्नैव प्रतिष्ठिता." This settles the genuineness of this part, which I have proved on other grounds. Prof. Zachariæ shews Mahendra quotes from the Vishva Prak*a*sha. This goes to corroborate my assertion that Vishva preceded Hema Candra if Mahendra's statement that he was a disciple of Hema Candra is correct. Ballabha's commentary preceded Mahendra's, as Ballabha is quoted by Mahendra. Mahendra is also stated to quote from Mankha and Hugga, whose works I know only from second-hand quotations. Prof. Zachariæ forcibly points out some of, the mistakes in the Shabdakalpadruma, as e. g. under संग्राम, सूद, स्थिरदंष्ट्र, but I must refer the reader for these to the original brochure. I shall however make use of his mss. in the notes which are not yet printed.

Chittagong, Dec. 9. 1883

ABBREVIATIONS.

—:o:—

अ., A. = अमर.

अज, Aj. = अजय.

अने., Anek. = अनेकार्थध्वनिमञ्जरी.

अव्य., Avy. = अव्ययकोष:

ए., Eka. = एकाक्षर.

के., Ka. = केशव.

ज., Jat. = जटाधर.

त्रि., Tri. = त्रिकाण्डशेष.

द., Dan. = दण्डनाथ.

ध., Dha. = धरणि.

मा., Mat. = मातृका.

मे., Med. = मेदिनि (नी).

वि., Vis. = विश्व.

शब्द., Shab. = शब्दरत्नावली.

शब्दकल्प or Druma = शब्दकल्पद्रुम.

शा., Sha. = शाश्वत.

स्वामी., Svami. = क्षीरस्वामी.

ह., Hal. = हलायुध.

हा., Har. = हारावली.

हे., Hem. = हेमचन्द्र.

B. and R. = German Dictionary.

Taranatha, Vacaspatya, or Vac. = Taranatha's Vacaspatya.

W. = Wilson's Dictionary.

———

KOSA ADDITIONS.

अज. हरच्छागाद्युरता अजाः, अने.

अञ्जसा. सत्ये च शीघ्रे तथाञ्जसा, ह.

अति. प्रकर्षे लङ्घनेऽप्यति, अ.

अन्त्य. स्यादन्त्योऽन्तभवेऽधमे, वि.

अभिरूप. अभिरूपो बुधे कान्ते; अने.

अम्बर. अम्बरं नागभिद् गन्धद्रव्यं च, त्रि.

अर्ति. v. आर्ति.

अलीक. असत्यविप्रियेऽलीके, अने.

अववाद. v. अपवाद.

आङ्. v. आ.

उडुम्बर. v. उदुम्बर.

उत. उताप्यर्थविकल्पयोः, अ.

उररि. विस्तारेऽङ्गीकृतावूरी कथ्यते उररी तथा, ह.

कक्षावेक्षक. v. कक्ष्यावेक्षक.

कच्चित्. कच्चित् प्रश्नविकल्पयोः, वि.

कम्. v. क.

काण्ड. प्रस्तावे सङ्घाते कुत्सायामायुधे काण्डम्, ह.

कुब्ज. v. कुञ्ज.

कूट. कूटाख्याऽनृतचन्द्रायोघनमायोत्कटादिषु, अने.

गह्वर. ध्वनौ धने च दम्भे च गह्वरो (रं) गहनेऽपि च, अने.

चाल. चालश्छदिषि कम्पने, वि.

चाष. चाषः सुवर्णचूडे स्यात् प्रभेदे किष्कुपर्वणः, वि.

नागर. ना पिङ्गे नागरं शुण्ठग्राम्, त्रि.

पत्तीष्ण. पत्तीष्णस्ताचंत्रलष्णयोः, वि.

परिर्वह. परिवर्हः परोवारे पार्थिवोचितवस्तुनि, हे.

परिवाह. परिवाहोऽम्बूच्छ्रासे राजार्हवस्तुनि, हे.

परीरण. अथ परीरणः। दण्डे कूर्मे पटशाटे, हे.

परीष्टि. परीष्टिः परिचर्यायां प्राकाम्येऽपि गवेषणे, वि. परीष्टिः परीक्षामतिचर्ययोः, हे.

पर्व (र्व) रीण. v. पर्परीण.

पार्वती. पार्वती द्रुपदात्मजा। सल्लकी जीवनी गौरी, हे.

पुरस्तात्. प्राचर्यां पुरस्तात् प्रथमे पुरार्थेऽग्रत इत्यपि, अ.

प्रचेतस्. प्रचेतास्तु मुनौ हृष्टे स्यात् प्रतीचीपतावपि, वि. प्रचेता वरुणे मुनौ। हृष्टे, हे.

वह्वय. वह्वयः पिककालयोः, हे.

विड़ाल. विड़ालो दृषदंशके। पक्षिभेदेऽक्षिगोले च, हे.(Mahendra).

विस्रम्भ. v. विश्रम्भ.

नानार्थसंग्रहः।

अ. अशब्दः स्यादभावेऽपि स्वल्पार्थप्रतिषेधयोः। अनुकम्पायाञ्च तथा वासुदेवे त्वनव्ययम्, मे. अ स्वल्पार्थेऽप्यभावेऽपि, हे. अ स्यादभावे स्वल्पार्थे विष्णाविष त्वनव्ययः, वि. श्रीकण्ठः केशवश्चापि निरन्तिश स्वरादिकः। आकारो मातृकाद्यश्च वात इत्यभिधीयते, मा.

अः. अः स्याच्चैव महेश्वरः, ए. अनन्तश्च महासेनोऽनिरुद्धो रसवर्णकः। कन्यास्तननिभः सर्गो विसर्गश्चान्तिमः स्वरः, मा.

अं. अं स्याच्च परमं ब्रह्म, ए. अङ्कुरो व्योमरूपश्च मधुरक्त-चन्द्रसंज्ञकः। अनुस्वारस्तथा बिन्दुर्नक्षत्रश्च शिवोऽव्ययः, मा.

अंश. अंशो विभाजने प्रोक्त एकदेशेऽपि वस्तुनः, हे.

अंशु अंशुः प्रभाकिरणयो र्ना, मे. अंशु लेशे रवौ रश्मौ, वि. अंशुः सूत्रादिसूक्ष्मांशे किरणे चण्डदीधितेः, हे.

अंशुक. अंशुकं सूक्ष्मवस्त्रे स्याद् वस्त्रमात्रोत्तरीययोः, मे. अंशुकं सूक्ष्मवस्त्रे स्याद् वस्त्रमात्रोत्तरीययोः, वि. अंशुकं सूक्ष्मवाससि। उत्तरीये वस्त्रमात्रेऽपि, हे.

अंशुमत् अंशुमान् भास्करे शालपर्ण्यामंशुमती स्मृता, मे. अंशुमान् भास्करे शालपर्ण्यामंशुमती मता, वि.

अंस अंसः स्कन्धे विभागे च, वि. अंसः स्कन्धे विभागे स्यात्, हे.

अंहति. अंहतिस्त्यागे रोगेऽप्यथ स्त्रियौ, मे अंहतिस्त्यागरो-गयोः, वि. हे

अक. अकं पापदुःखयोः, मे. अकं पापे च दुःखे च, वि. अकं दुःखाघयोः, हे.

अकूपार. अकूपारः कूर्मराजे महोदधौ, मे. अकूपारः समुद्रेऽपि कूर्मराजेऽपि कीर्त्तितः, वि. अकूपारः कूर्मराजसमुद्रयोः, हे. अकूपारः कमठेऽम्बुधौ, त्रि.

अक्ष. अक्षो ज्ञातार्थशकटव्यवहारेषु पाशके। रुद्राक्षेन्द्राक्षयोः सर्पे बिभीतकतरावपि ॥ चक्रे कर्षे पुमान् क्लीबं तुत्थे सौवर्च्चलेन्द्रिये, मे. अक्षः कर्षे तुषे चक्रे शकटव्यवहारयोः। आत्मज्ञे पाशके चाक्षं तुत्थ-सौवर्चलेन्द्रिये, वि. अक्षो रथस्यावयवे व्यवहारे बिभीतके। पाशके शकटे कर्षे ज्ञाने चात्मनि रावणौ। अक्षं सौवर्चले तुत्थे ह्रषीके सेन्द्रात्, हे. अक्षाचमिन्द्रिये। ना द्यूताङ्गे कर्षचक्रे व्यवहारे कलिद्रुमे, अ. अक्षो बिभीतको रथः पाशकोऽक्षोऽक्षमिन्द्रियम्। अक्षो रावणिरित्युक्तः क्लत्य-मक्षन्तु निम्नगम्, अने. आचारे नयनादौ द्यूतविशेषे रथावयवे। अक्षं बिभीतकेऽपि प्रयुज्यते प्रायशः प्राज्ञैः, रु.

अक्षत. अक्षतं न द्वयोः षण्डे लाजेषु त्रिष्वहिंसिते। यवेऽपि क्वचित्, मे. अक्षतं चापि लाजेषु क्लीबमक्षतावपि। अहिंसितेऽपि च, वि. अक्षतं स्त्रादहिंसिते। षण्डे लाजेषु, हे. स्त्राक्षताजेऽपि चाक्षतम्, त्रि.

अक्षमाला. अक्षमालाऽक्षसूत्रे स्त्रादरुन्धत्यामपि स्त्रियाम्, मे. अक्ष-मालाऽक्षमाला स्त्रादरुन्धत्यामपि स्मृता, वि. अक्षमाला त्वक्षसूत्रे वशिष्ठस्य च योषिति, हे.

अक्षर. अक्षरं ब्रह्मवर्णयोः पुंसि शङ्करे, मे. अक्षरं ब्रह्मवर्णयोः, वि. अक्षरं स्त्रादपवर्गे परमब्रह्मवर्णयोः। गगने धर्मतपसोरध्वरे मूल-कारणे, हे. अक्षरन्तु मोक्षेऽपि, अ.

अक्षीव. अक्षीवं वशिरे शिग्रौ नाऽमत्ते पुनरन्यवत्, मे. अक्षीवं वशिरे विद्यादमत्तोऽक्षीवमन्यवत्, वि. अक्षीवं वशिरे मदवर्जिते, हे.

अग. अगः स्यान्नगवत् वृक्षेधरपादपयोः ...

भानौ नगवत् पवनाशने, वि. अगः स्यान्नगवत्तरौ। शैले सरीसृपे भानौ, हे. शैलद्रुचौ नगावगौ, अ.

अगस्ति. अगस्तिः कुम्भयोनौ च वङ्गसेनतरौ पुमान्, मे. अगस्ति-र्वङ्गसेने स्यादगस्तिः कुम्भसम्भवे, वि. अगस्ति द्रुमुन्योः, हे.

अगस्त्य. अगस्त्यः कुम्भयोनौ स्यात् वङ्गसेनतरावपि, मे. अगस्त्यो मुनौ द्रुमभेदे, हे.

अगाध. अगाधमतलस्पर्शे त्रिषु खम्बे नपुंसकम्, मे. अगाधो विवरेऽस्थाघे, वि. अगाधोऽस्थावरन्ध्रयोः, हे.

अगुरु. अगुरु क्लीबं जोङ्गकशिंशपयो र्वाचत्रवल्लघुनि, मे. अगुरुः स्यात् शिंशपायां जोङ्गकेऽपि लघुनत्रपि, वि. अगुरुस्त्वगरौ लघौ। शिंश-पायाम्, हे. हव्ये लघुनि चागुरु, त्रि.

अगौकस्. अगौकाः पुंसि शरभे पचिपञ्चास्ययोरपि, मे. अगौ-काश्च नगौकाश्च शरभे सिंहपक्षिणोः, वि. नगौकोवदगौकसः। विहङ्ग-सिंहशरभाः, हे.

अग्नि. अग्नि वैश्वानरेऽपि स्याच्चित्रकाख्यौषधौ पुमान्, मे.

अग्निमुख. भवेदग्निमुखो देवे विप्रे भल्लातके स्त्रियाम्, मे. अग्नि-मुखो द्विजे देवे भल्लाते चित्रके क्वचित्, वि. अग्निमुखो द्विजे। भल्लाते चित्रके देवेऽपि, हे

अग्निशिख अथाग्निशिखमुद्दिष्टं कुसुम्भे कुङ्कुमेऽपि च। लाङ्गलि-क्याख्यौषधौ च विशल्याख्यां च योषिति, मे. अग्निशिखा लाङ्गलिक्यां कुङ्कु-मेऽग्निशिखं मतम्, वि. अग्निशिखं तु कुङ्कुमे। अग्निशिखा लाङ्ग-लिक्याम्, हे.

अग्निहोत्र. अग्निहोत्रोऽग्निहविषोः, मे, वि. अग्निहोत्रोऽनले हव्ये, हे. हविर्वह्नी चाग्निहोत्रौ, त्रि.

अग्र. अग्रं पुरस्तादुपरि परिमाणे पलस्य च। आलम्बने समूहे च प्रान्ते च स्यान्नपुंसकम्। अधिके च प्रधाने च प्रथमे चाभिधेयवत्, मे. अग्र-

मालम्बने ज्ञाते परिमाणे पलस्य च। प्रान्ते पुरस्तादधिके प्रधाने प्रथमो-द्दियोः, वि. अग्रं पुरः प्रथमेऽधिके। उपर्य्यालम्बने श्रेष्ठे परिमाणे पलस्य च। भिक्षाप्रकारे सङ्घाते प्रान्ते, हे. अग्रतः पुरोऽधिकमुपर्य्यग्राणि, अ. श्रेष्ठेऽप्यग्रः, लि. अग्रं प्रधानमूर्द्धञ्च पुरस्तादग्रमिष्यते। अग्रमभ्यधिके दृष्टं परिमाणे पलस्य च, शा.

अग्रजन्मन्. अग्रजन्मा द्विजे ज्येष्ठभ्रातरि ब्रह्मणि स्मृतः, मे, वि. अग्रजन्माऽग्रजे विप्रे, हे, लि.

अग्रतस्. अग्रतः प्रथमे चाग्रे, मे. अग्रतः प्रथमाग्रयोः, वि, हे. प्राचर्य्यां पुरस्तात् प्रथमे पुरार्थेऽग्रत इत्यपि, अ.

अघ. अघन्तु व्यसने दुःखे दुरिते च नपुंसकम्, मे. अघन्तु व्यसने मोक्षमघं मातकदुःखयोः, वि. अघं दुःखे व्यसनैनसोः, हे. अंहोदुःखव्यसने-ष्वघम्, अ. पापव्यसनयोरघम्, अने.

अङ्क. अङ्को रूपकभेदाङ्कचिह्नरेखाजिभूषणे। रूपकांशान्तिको-त्सङ्गस्थाने, मे. अङ्को भूषारूपकलक्ष्मसु। चित्राजौ नाटकादंशे स्थाने क्रोडेऽन्तिकागसोः, हे. अङ्कः स्थानेऽन्तिके मन्तौ रूपकोत्सङ्गलक्ष्मसु। नाटि-कादिपरिच्छेदे चित्रयुद्धे च भूषणे, वि. उत्सङ्गचिह्नयोरङ्कः, अ. रूपका-न्तिकयोश्चाङ्कं, लि. युद्धस्योत्सङ्गयोरङ्कः स्यादङ्को लेख्यलक्ष्मणोः, काने.

अङ्कति. अङ्कतिः स्यादग्निहोत्रे ज्वलनाम्बुजयोनिषु, वि. अङ्कतिः पुंस्यग्निहोत्रिब्रह्मवह्निषु, मे. अङ्कति वह्निवेधसोः। अग्निहोत्रिणि, हे.

अङ्कपाली. अङ्कपाली परीरम्भे धात्रीवैद्दिकयोः स्त्रियाम्, मे. अङ्कपाली स्मृता कोटर्य्यां धात्रिकापरिरम्भयोः, वि. अङ्कपाली परीरम्भे धात्रां कोटराम्पमातरि, हे.

अङ्कुर. अङ्कुरो रुधिरे लोम्नि पानीयेऽभिनवोद्भिदि, मे. अङ्कुरो-रुधिरे रोम्णि पानीयेऽभिनवोद्भिदि, वि. अङ्कुरो रोम्णि सलिले रुधिरेऽभि-नवोद्गमे, हे. अङ्कुरो रोम्णि रुधिरे वारिण्यभिनवोद्भिदि, लि.

अङ्ग. अङ्गं गात्रे मतीकोपाययोः पुंभूम्नि नीवृति, क्लीबैकत्वे

त्वप्रधाने त्रिष्वङ्गवति चान्तिके, मे. अङ्गं गात्रान्तिकोपायप्रतीकेष्वप्रधानके। अङ्गा देशविशेषे स्यादङ्ग सम्बोधनेऽव्ययम्, वि अङ्गमन्तिकगात्रयोः। उपसर्जनभूते स्यादथुपायप्रतीकयोः। अङ्गो नीवृद्विशेषे स्यात्, हे. शरीरोपायप्रधानेष्वङ्गं पुंभूम्नि नीवृति। सम्बोधनेऽङ्गाव्ययं स्यात्, अने. अङ्ग सम्बोधने हर्षे सङ्गमासूययोरपि, मे. अङ्ग सम्बोधने हर्षे पुनरर्थे च कीर्तितम्, वि. अङ्ग सम्बोधने हर्षे पुनरर्थे, हे. पुनरर्थेऽङ्ग भोऽर्थे च, त्रि. अङ्ग त्यामन्त्रणे, ह.

अङ्गज. अङ्गजं रुधिरेऽनङ्गकेशपुत्रमदेषु ना, मे. अङ्गजं रुधिरेऽनङ्ग पुत्रकेशमदेऽङ्गजः, वि. अङ्गजो मन्मथे सुते। मदे केशे सुन्दरे च, हे. स्यादङ्गजः स्मरे केशे पुत्रे रक्ते नपुंसकम्, त्रि. अङ्गजो मन्मथे पुत्रे शोणितं क्वचिदङ्गजम्, शा.

अङ्गद. अङ्गदः कपिभेदे ना केयूरे तु नपुंसकम्। अङ्गदा याम्यदिग्दन्तिहस्तिन्यामपि योषिति, मे. अङ्गदः कपिभेदे स्यात् केयूरेऽङ्गदमिष्यते। अङ्गदा याम्यदिग्दन्तिहस्तिन्यां समुदाहृता, वि. अङ्गदस्तु वालिजे। अङ्गदन्तु केयूरं स्यादङ्गदा याम्यदिग्गजी, हे. वामनेश्यां स्त्रियां क्लीवं केयूरे नाऽङ्गदः कपौ, त्रि.

अङ्गन. अङ्गनं प्राङ्गणे याने कामिन्यामङ्गना मता, मे, वि. अङ्गनं प्राङ्गणे यानेऽप्यङ्गना तु नितम्बिनी, हे.

अङ्गार. अङ्गारमुल्मुके न स्त्री पुंलिङ्गस्तु महीसुते, मे. अङ्गारोऽलातभौमयोः, वि, हे. अलातेऽस्त्री कुलेऽङ्गारः, त्रि.

अङ्गारक. अङ्गारकः कुजेऽपि स्यादुल्मुकांशे कुरुण्टके। भवेदङ्गारिका चेक्षुकाण्डे किंशुककोरके, मे. अङ्गारकं कुजे विद्यादुल्मुकांशे कुरुण्टके। अङ्गारिकेक्षुकाण्डे स्यात् कोरके किंशुकस्य च, वि. अङ्गारक उल्मुकांशे महीपुत्रे कुरुण्टके। अङ्गारिका त्विक्षुकाण्डे किंशुकस्य च कोरके, हे.

अङ्गारिणी. अङ्गारिणी हसन्त्याञ्च भास्करत्यक्तदिश्यपि, मे, वि. अङ्गारिणी पुनः। भास्करत्यक्तदिग्हसन्त्योः, हे.

अङ्गारित. अङ्गारितन्तु दग्धे स्यात् पलाशकलिकोद्गमे। इयन्त्यां च लतामात्रे नदीभेदे च योषिति, मे. अङ्गारितं पलाशीयकलिकोद्गमदग्धयोः, वि. अङ्गारितन्तु भक्षिते। पलाशकलिकोद्भेदे, हे.

अङ्गुलि(ली). अङ्गुलिः करशाखायां कर्णिकायां गजस्य च, मे, हे, वि.

अङ्घ्रि. अङ्घ्रि र्ना पादमूलयोः, मे. अङ्घ्रिः पादद्रुमूलयोः, हे. अङ्घ्रिः स्यात् पादमूलयोः, त्रि. अङ्घ्रिः स्यात् पादद्रुमयोः, वि.

अचल. अचला वसुधायां स्यादचलः शैलकीलयोः, मे, वि. अचलस्तु गिरिकीलयोः। अचला भुवि, हे. शैलेऽचलोऽचला भूमौ, त्रि.

अचुम्बत. अचुम्बतस्तु हरौ पुंसि त्रिषु स्थिरे, मे. अचुम्बतस्तु स्थिरे स्यात्हरवृषध्वजे, वि. अचुम्बतो द्वादशस्वर्गे केशवाभ्रष्टयोरपि, हे.

अच्छ. अच्छः स्फटिकभल्लूकनिर्मलेष्वच्छमव्ययम्। आभिमुख्ये, मे. वि. अच्छो भल्लूके स्फटिकेऽमले। अच्छाऽभिमुखेऽव्ययम्, हे. प्रसन्ने भल्लूकेऽप्यच्छः, घ.

अज. अजश्छागे हरिब्रह्मविधुस्मररूपे हरे, मे. अजो हरौ हरे कामे विधौ छागे रघोः सुते, वि. अजश्छागे हरे विष्णौ रघुजे वेधसि स्मरे, हे. अजा विष्णुहरच्छागाः, अ. अजस्तु ब्रह्मविष्णुस्मरेष्वपि, त्रि.

अजित. अजितो ना हरौ त्रिषु। अनिर्जिते च, मे. अजितः कमलापतौ। अनिर्जिते च, वि. अजितस्तीर्थकृद्भेदे बुद्धे विष्णावनिर्जिते, हे.

अजिर. अजिरं प्राङ्गणे वाते विषये दर्दुरे तनौ। स्त्री चपड्नाम्, मे. अजिरं प्राङ्गणे वाते विषये दर्दुरे तनौ, वि. अजिरं दर्दुरे काये विषये प्राङ्गणेऽनिले, हे. अजिरं विषये कायेऽपि, घ.

अञ्जन. अञ्जनं कज्जले चाक्तौ सौवीरे च रसाञ्जने। पुंसि जेत्रच्छादिग्गजयोरञ्जना वानरीभिदि। अञ्जनी लेप्यनार्य्यां च, मे. अञ्जनं कज्जले चाक्तौ सौवीरे च रसाञ्जने। अञ्जनो दिग्गजे जेत्रच्छामञ्जना-

प्यनिलस्त्रियाम्। अञ्जनी लेपनार्यां सम्रात्, वि. अञ्जनं मसी। रसाञ्जनेऽक्तौ सौवीरेऽप्याञ्जनो दिग्गजङ्गजे। अञ्जना हनुमन्मातर्यञ्जनी लेपयोषिति, हे.

अञ्ज. सम्रादज्ञो जड़मूर्खयोः, मे. अज्ञस्तु जडमूर्खयोः, वि. अज्ञस्त्रिषु जड़े मूर्खे, त्रि.

अञ्जलि (ली). अञ्जलिस्तु पुमान् हस्तसम्पुटे कुड़वेऽपि च, मे. अञ्जली कुड़वे विद्यादञ्जलिः करसम्पुटे, वि. अञ्जलिस्तु कुड़वे करसम्पुटे, हे.

अञ्जसा. अञ्जसाशब्द आख्यातस्तत्त्वतूर्णार्थयोरपि, मे. अञ्जसा तत्त्वतूर्णयोः, वि. अञ्जसा शीघ्रतत्त्वयोः, अव्य.

अट्ट. अट्टं भक्ते चतुष्के ना चौमेऽत्यर्थे गृहान्तरे, मे. अट्टं भक्ते चतुष्के च चौमेऽत्यर्थे गृहान्तरे, वि. अट्टौ हट्टाट्टालकयो र्भृशे। चतुष्कभक्तयोः, हे. अत्यर्थचौमयोरट्टः, त्रि.

अणि. अणिराणिवदुद्चाग्रकीलास्त्रिसीमसु द्वयोः, मे. अणिराणिवदचाग्रकीले सम्राट्त्रिसीमयोः, वि. अणिराणिवदश्री सम्रात् सीमन्यचाग्रकीलके, हे. किलमागग्रास्त्रिसीमासु सम्राद्राणिवदपि द्वयोः, त्रि.

अणु. अणुर्व्रीहिविशेषे सम्रात् पुंसि सूक्ष्मेऽभिधेयवत्, मे. अणुर्व्रीहिसूक्ष्मयोः, वि. अणु र्व्रीह्यल्पयोः, हे. सूक्ष्मे व्रीह्यन्तरेऽप्यणुः त्रि. व्रीह्याद्यप्यणुरिष्यते, च.

अणुक अणुको निपुणाल्पयोः, मे, त्रि अणुको निपुणेऽल्पे च, हे.

अण्ड. अण्डं मुष्के च पेश्यां सम्रात्, मे. अण्डं खगादिकोषे सम्रान् मुष्के वीर्येऽपि च क्वचित्, वि. अण्डं पेशीकोषमुष्कयोः, हे. प्राणप्रकोषयोरण्डम्, त्रि.

अण्डज अण्डजो मृगनाभौ सम्रात् सरटेऽहौ खगे झषे, मे. अण्डजः सम्रात् मृगनाभौ सम्रात् खगे मीने भुजङ्गमे। कनूर्यामण्डजा प्रोक्ता, वि अण्डजः सम्रात्सरटेऽहौ खगे झषे। अण्डजा तु मृगनाभौ, हे. अण्डजः

खगमौनयोः, त्रि.

अखडीर. अखडीरः पुरूपे शक्ते, मे. वि. अखडीरः शक्तनरयोः, हे. शक्तोऽपि पखडश्चाखडीरौ, त्रि.

अतस् अतो भवेत् कारणापदेशनिर्देशयोरपि। पञ्चम्यर्थे, वि. अतो हेतोरपदेशवत्। निर्देशे पञ्चम्यर्थे च, हे. अत इतुरचरते हेतौ, ह.

अति. अतिशब्दः प्रशंसायां प्रकर्षे लङ्घनेऽपि च। नितान्तासम्प्रतिद्येपवाचकोऽयमेप दर्शितः, मे, वि

अतिगण्ड. अतिगण्डो योगभेदे दृढगण्डे तु वाच्यवत्, मे.

अतिथि. अतिथिः कुशपुत्रे स्यात् पुमानागन्तुके त्रिषु, मे. अतिथिः कुशपुत्रेऽपि कोपे प्राघुणिकेऽपि च, वि. अतिथिः कुशनन्दने। गृहागते, हे. अतिथिः कुशपुत्रेऽपि, त्रि.

अतिबल. अयातिबलः प्रबले त्रिषु स्त्री त्वोषधीभिदि, मे. अतिबला बलाभेदे प्रबलेऽतिबलो मतः, वि. अतिबलः स्यात् प्रबलेऽतिबला तु बलाभिदि, हे.

अतिमुक्त अतिमुक्तस्तु निःसङ्गे वासन्त्यां तिनिशेऽपि च, मे. अतिमुक्तस्तु निष्फले। वासन्तिकायां तिनिशे, हे. अतिमुक्तस्तु वासन्त्यां तिनिशे निष्फलेऽपि च, वि.

अतिवेल. अतिमात्रे पत्रतिवेलम्, ह.

अतिसर्जन अयातिसर्जनं दाने वधेऽपि च नपुंसकम्, मे अतिसर्जनं वधदानयोः, हे. अतिसर्जनमाख्यातं परिवर्जनदानयोः, वि.

अतय अतयोऽतिक्रमे दण्डे विनाशे दोपकृच्छ्रयोः, मे अत्ययोऽतिक्रमे दोपे विनाशे दण्डकृच्छ्रयोः, हे. अत्ययोऽतिक्रमे कृच्छ्रे दोपे दण्डेऽपि, च दोपे चागमे दण्डे च स्यादतय इति श्रुतिः, अने. अत्ययः शब्दः प्राज्ञैः कृच्छ्रे चातिक्रमे च निर्दिष्टः, ह.

अत्याहित अत्याहितं महाभीतौ जीवानपेक्षकर्मणि, मे, वि अत्याहितं महाभये जीवनिरपेक्षकर्मणि, हे. अत्याहितं महाभीतिः कर्म जीवान-

येपि च, अ.

अट्टरूह. अट्टरूहो नीलिकायां स्त्री कालकण्ठखगे पुमान्, मे. अट्टरूहा नीलिकायां स्यादट्टरूहश्चित्रमेखले, वि. अट्टरूहश्चित्रमेखले। अट्टरूहा तु नीलिकायाम्, हे.

अथ. अथाथो संशये स्यातामधिकारे च मङ्गले। विकल्पानन्तरप्रश्नकार्त्स्न्यारम्भसमुच्चये, मे. अथोऽथ स्यातां समुच्चये। मङ्गले संशयारम्भाधिकारानन्तरेषु च। अन्वादेशे प्रतिज्ञायां प्रश्नसाकल्ययोरपि, हे. अथो अथ च संप्रश्ने मङ्गलारम्भयोरपि। अनन्तरे च कार्त्स्न्ये च संशये च प्रकीर्तितः, वि. मङ्गलानन्तरारम्भप्रश्नकार्त्स्न्येष्वथो अथ, अ. अथानन्तरकलत्राणसंप्रश्नादिषु कथ्यते, श.

अथकिम्. अङ्गीकारेऽपि चाथकिम्, हा.

अथर्वन्. अथर्वा ब्राह्मणे पुंसि वेदे तु स्यान्नपुंसकं, मे. अथर्वा ब्राह्मणे वेदे त्वथर्वं परिकीर्तितं, वि.

अथो. v. अथ. अथो इति तथा प्रोक्तं नानाशुभपगमादिषु, श.

अदस्. अदः परस्मिन्नत्र स्यात्, मे. अदः परस्मिन्नत्रापि, वि. अदोऽत्र च परत्र च, हे.

अदिति. अदिति र्भूदेवमात्रोः (स्त्रियां), मे. अदिति र्वसुधायां स्यात् अदिति र्देवमातरि, वि. अदिति र्भुवि। देवमातरि पार्वत्यां, हे.

अद्धा. असंशये भवेदद्धा, श. स्फुटेऽवधारणे तत्त्वे चाद्धा प्रोक्ता मनीषिभिः, अज.

अद्रि. अद्रिः शैलद्रुमार्के ना, मे. अद्रिः शैलद्रुमार्केषु, वि. अद्रिस्तु पर्वते। सूर्ये शाखिनि, हे. अद्रयो द्रुमशैलार्काः, अ. अद्रिः प्रोक्तो रवावपि, श. शैलोऽद्रिरंशुमानिन्द्रः, धने.

अधम. अधमः स्यान्नह्रस्वे हीने, मे. अधमः कुत्सिते न्यूने, वि. अधमो न्यूनगर्ह्ययोः, हे. अधमौ न्यूनकुत्सितौ, अ

अधर. अधरस्तु पुमानोष्ठे हीनेऽनर्हे च वाच्यवत्, मे. अधरो

दन्तत्रसनेऽनूर्द्धं हीनेऽधरोऽभ्यवत्, वि. अधरोऽनूर्द्धहीनौष्ठेषु, हे. अधस्तादपि चाधरः, श्रा. ओष्ठे नीचेऽपि चाधरः, लि.

अधि. अधि सत्रादधिकारे चापीश्वरे च निगद्यते, मे.

अधिक्षिप्त. अधिक्षिप्तः प्रणिहिते कुत्सिते भर्त्सिते त्रिषु, मे. अधिक्षिप्तः प्रणिहिते तथा निर्भर्त्सितेऽपि च, वि. अधिक्षिप्तौ निन्दितभर्त्सितौ, हे.

अधिवास. अधिवासो निवासे स्यात् संस्कारे धूपनादिभिः, मे. अधिवासो निवासे च संस्कारे धूपकादिभिः, वि. अधिवासः स्यान्निवासे संस्कारे धूपनादिभिः, हे. अधिवासौ स्थानसंस्क्रिये, लि.

अधिष्ठान. अधिष्ठानं पुरे चक्रे प्रभावेऽध्यासनेऽपि च, मे, वि. अधिष्ठानं प्रभावेऽध्यासने नगरचक्रयोः, हे. अधिष्ठानं चक्रपुरप्रभावाध्यासनेष्वपि, श्रा.

अध्यपत्र. अध्यपत्रा तटिनीभेदे प्रगल्भे वाच्यलिङ्गकं, मे. अध्यपत्रस्तु प्रगल्भे स्यात् अध्यपत्रा निम्नगाभिदि, वि. अध्यपत्रः प्रगल्भके। अध्यपत्रा निम्नगाभेदे, हे.

अध्यक्ष. अध्यक्षोऽधिकृते पुंसि स्यात् प्रत्यक्षेऽभिधेयवत्, मे. अध्यक्षोऽधिकृते प्रोक्तः प्रत्यक्षेऽध्यक्षमियत्रते, वि. अध्यक्षोऽधिकृते त्वक्षे, हे. प्रत्यक्षेऽधिकृतेऽध्यक्षः, श्रा. समक्षेऽधिकृतेऽध्यक्षः, अने.

अध्यारूढ. अध्यारूढं समारूढेऽभ्यधिके चाभिधेयवत्, मे. अध्यारूढं समारूढेऽभ्यधिके चापि भेऽवत्, वि. अध्यारूढः समारूढेऽभ्यधिके, हे.

अध्रुद. अध्रुदा सतसापत्न्यनारीम् अध्रुद ईश्वरे, मे. वि. अध्रुदा सतसापत्न्ययोपित्यध्रुद ईश्वरे, हे.

अध्वन्. अध्वा ना पथि संस्थाने स्यादवस्कन्दकालयोः, मे. अध्वा वर्त्मनि संस्थाने स्यादवस्कन्दकालयोः, वि. अध्वा कालवर्त्मनोः। संस्थाने स्यादवस्कन्दे, हे. मतादध्वा कालवर्त्मनोः, त्रि.

अध्वर. अध्वरः सावधाने स्यात वसुभेदे क्रतौ पुमान्, मे.

आध्वरो वसुभेदे स्यात् सावधाने कतावपि, वि

अनघ अनघो निर्मलापापमनोज्ञेष्वभिधेयवत्, मे. अनघो निर्मलापापमनोज्ञेषु च मेद्यवत्, वि. अनघः स्याद्गतपापे मनोज्ञे निर्मलेऽपि च, हे

अनङ्ग अनङ्गो मदनेऽनङ्गमाकाशमनसोरपि, मे अनङ्गो मदनेऽनङ्गमाकाशमनसोः स्मृतम्, वि अङ्गहीनेऽप्यनङ्गं खे चित्तेऽनङ्गस्तु मन्मथे, हे. अनङ्ग. खे स्मरे पुमान्, त्रि

अनन्त अनन्ता च विशल्यायां शारिवादूर्वयोरपि। कणादुरालभापथ्यापार्वत्यामलकीषु च। विश्वम्भरागुडूच्योः स्यात् अनन्तं सुरवर्त्मनि। अनन्तः केशवे शेषे पुमाननवधौ त्रिषु, मे अनन्तः शेषविष्णोः स्यादनन्तं सुरवर्त्मनि। अनन्तश्चाप्यनवधौ वाच्यवत् समुदाहृतः। अनन्ता शारिवादूर्वाविशल्यालाङ्गलीषु च। अनन्ता हैमवत्यां च गुडूच्यां च निरूप्यते, वि अनन्तं खे निरवधावनन्तसौर्यसङ्घिदि। विष्णौ शेषेऽप्यनन्ता तु गुडूची भू दुरालभा। विशल्या लाङ्गली दूर्वा शारिवा हैमवत्यपि, हे अप्यनन्तोऽनवधावपि, श शेषे विष्णावनन्तो ना गुडूचीदूर्वयोः स्त्रियाम्। क्लीवं खे, त्रि.

अनय अनयस्तु विपद्दैवाशुभयो र्व्यसनेऽपि च, मे. अनयो व्यसने दैवे अशुभे चापदि स्मृत, वि अनयोऽशुभे दैवे स्यात् विपद्व्यसनयोरपि, हे व्यसनान्यशुभं दैवं विपदित्यनयास्त्रयः, श

अनल अनलो वसुभेदेऽग्नौ, मे अनलो वसुदेवेऽग्नौ, वि अनलोऽनिले। वसुदेवे वशौ वह्नौ, हे

अनिमि(मे)ष अनिमिषो मत्स्यदेवयोः, मे अनिमिषः सुरे मत्स्ये, वि सुरमत्स्यावनिमिषौ, श सुरमीनावनिमिषौ, श्रने अनिमिषः सुरमत्स्ययोः, हे

अनिरुद्ध अनिरुद्ध उषानाथे पुंसि चाबन्धनेऽन्यवत्, मे अनिरुद्ध उषानाथे चरे चानर्गलेऽन्यवत्, वि, अनिरुद्धश्चरे पुष्पचापसूनावनर्गले, हे

अनिल अनिलो वसुवातयोः, मे, वि.

अनीक. अनीकोऽस्त्री रणे सैन्ये, मे, वि, त्रि अनीकं रणसैन्ययोः, हे.

अनीकस्थ. अनीकस्थो रणगते हस्तिशिक्षाविचक्षणे। राजरक्षिणि चिह्ने च वीरमर्द्दलकेऽपि च, मे. अनीकस्थो रणस्थले गजशिक्षाविचक्षणे। राजरक्षिषु चिह्ने च वीरमर्द्दलकेऽपि च, वि. अनीकस्थो रक्षिवर्गेऽप्य,तत्स्थले वीरमर्द्दले। चिह्ने गजशिक्षके च, हे.

अनीकिन्. अनीकिनी स्त्रियां सेनामात्रसेनाविशेषयोः, मे.

अनु. अनु हीने सहार्थे च पश्चात्साहश्ययोरपि। लक्षणेत्थम्भूताख्यानभागवीप्सास्वनुक्रमे। आयामे च समीपे च, मे. अनु हीने सहार्थे च पश्चात्साहश्ययोरपि। आयामे च समीपे च लक्षणाद्यनुक्रमे, वि. अनु लक्षणवीप्सेत्थंभूतभागेषु सन्निधौ। साहश्यायामहीनेषु पश्चादर्थसहार्थयोः, हे. पश्चात्साहश्ययोरनु, अ.

अनुकर्ष. अनुकर्षो रथाधःस्थदारुण्यप्यपकर्षणे, मे. अनुकर्षोऽनुकर्षणे। अनुकर्षो रथस्याधःस्थिते दारुणि चेष्यते, वि. अनुकर्षोऽनुकर्षणे। रथस्याधो दारुणि च, हे.

अनुतर्ष. अनुतर्षः सुरापानपात्रे तृष्णाभिलाषयोः, मे, वि. अनुतर्षोऽभिलाषे स्यात् तृषाचषकयोरपि, हे. अभिलाषोऽनुतर्षः स्यात् पानेच्छाऽपि, त्रि.

अनुत्तर. अनुत्तरं त्रिषु श्रेष्ठे प्रतिजल्पविवर्जिते, मे. अनुत्तरः स्मृतः श्रेष्ठे प्रतिजल्पविवर्जिते, वि अनुत्तरं पुनः। निरुत्तरे च श्रेष्ठे च, हे. स्यादनुत्तरः। एषां विपर्यये श्रेष्ठे, अ. ए. उत्तर. श्रेष्ठावाचप्रावनुत्तरौ, त्रि.

अनुपम. भवेदनुपमा सुप्रतीकेभ्यां स्त्री त्रिपूत्तमे, मे. अनुपमः सुन्दरेऽप्यवत्। सुप्रतीकस्य योषायां भवेदनुपमाऽपि च, वि. अनुपमस्तु भवेदयं। उपमारहितेऽनुपमेभ्यां, हे.

अनुबन्ध अनुबन्धस्तु बन्धे स्यात्-दोषोत्पादे विनश्वरे। मुख्यानुयायिनि बाले प्रकृतस्यानुवर्त्तने। अनुबन्धी तु हिक्कायां तृष्णायामपि योषिति, मे. अनुबन्धः प्रकृत्यादौ दोषोत्पादे विनश्वरे। मुख्यानुयायिनि शिशौ प्रकृतस्य निवर्त्तने। अनुबन्धी च हिक्कायां तृष्णायामपि कथ्यते, वि. अनुबन्धः प्रयोगिणि। मुख्यानुयायिनि शिशौ प्रकृतस्यानुवर्त्तने। दोषोत्पादेऽनुबन्धी तु हिक्कायां तृष्यपि क्वचित्, हे. दोषोत्पादेऽनुबन्धः स्यात् प्रकृत्यादिविनश्वरे। मुख्यानुयायिनि शिशौ प्रकृतस्यानुवर्त्तने, अ, शा.

अनुभाव. अनुभावः प्रभावे स्यान्निश्चये भावबोधके, मे. अनुभावः प्रभावे स्यात् निश्चये भावसूचने, वि. अनुभावो भावसूचने। प्रभावे निश्चये, हे. अनुभावः प्रभावे च सतां च मतिनिश्चये, अ.

अनुमति. अथानुमतिरूनेन्दुपूर्णिमानुज्ञयोरपि (स्त्रियां), मे. अनुमतिः स्यादूनेन्दुपूर्णिमानुज्ञयोरपि, वि. अनुमतिः स्यादनुज्ञापौर्णमासीविशेषयोः, हे. पूर्णिमाभेदेऽनुमतिः सम्मतावपि, त्रि.

अनुवासन. अथानुवासनं स्नेहवस्तिधूपनयोरपि, मे. स्यादनुवासनं स्नेहकर्मधूपनयोरपि, वि. अनुवासनं। स्नेहने धूपने, हे.

अनुशय. भवेदनुशयो द्वेषे पश्चात्तापानुबन्धयोः, मे, वि. अनुशयः पश्चात्तापे दीर्घद्वेषानुबन्धयोः, हे. अथानुशयो दीर्घद्वेषानुतापयोः, अ. द्वेषेऽप्यनुशयः स्मृतः, र.

अनुपन्न. कारणेऽप्यनुपन्नः स्यात्, र.

अनुष्टुभ्. अनुष्टुप् स्यात् सरस्वत्यां छन्दोभेदे च योषिति, मे. वाणी छन्दोऽप्यनुष्टुभौ, त्रि.

अनूक. अनूकं तु कुले शीले पुंसि स्याद् गतजन्मनि, मे. अनूकं तु कुले शीलेऽप्यनूको गतजन्मनि, वि. अनूकमन्वये। शीलेऽनूको गतजन्मनि, हे. शीलान्वयावनूके, अ. अनूकमन्वये शीले, र.

अनूचान. अनूचानो विनीते स्यात् साङ्गवेदविचक्षणे, मे, वि.

अनूचानः साङ्गवेदकोविदे विनयान्विते, हे. विनीते विस्रब्धे चानूचानः, त्रि. अनूचानं वदन्त्यार्या विनयावनतं रतम्। साङ्गे प्रवचनेऽधीति-द्विजोऽनूचानसंज्ञकः, भा.

अनूप. आनूपो महिषे नाऽम्बुप्रायदेशे तु वाच्यवत्, मे. अनूपं महिषे विद्याज्जलप्राये तु वाच्यवत्, वि. अनूपस्तु सैरिभे जलप्राये, हे. सजले महिषेऽनूपः, त्रि.

अनृत. अनृतं स्यादपावसत्येऽपि, मे, वि. अनृतं कर्षणेऽलीके, हे. अपावसत्येऽनृतम्, त्रि.

अनेडमूक. अनेडमूक उद्दिष्टः शठे वाक्श्रुतिवर्जिते, मे. अनेडमू-कमिच्छन्ति वाक्यश्रुतिविवर्जिते, वि. (अन्धेऽप्यनेडमूकः स्यात्, भा.)

अन्त. अन्तः स्वरूपे नाशे ना न स्त्री प्रान्तेऽन्तिके त्रिषु, मे. अन्तः प्रान्तेऽन्तिके नाशे स्वरूपेऽतिमनोहरे, वि. अन्तः स्वरूपे निकटे प्रान्ते निश्चयनाशयोः। अवयवेऽपि, हे.

अन्ततस्. अन्ततोऽवयवोत्प्रेक्षायामव्यर्थेषु भासने, हे. अन्ततः प्रोक्तं पक्षस्यर्थे च भासने। संभावनावयवयोरन्ततःपदमिष्यते, वि.

अन्तर्. अन्तः स्वीकारमध्ययोः, मे, हे. अन्त मध्ये तथा प्रोक्ते स्वीकारार्थेऽपि दृश्यते, वि.

अन्तर. अन्तरमवकाशावधिपरिधानान्तर्धिभेदतादर्थ्ये। छिद्रात्मीय-विनावहिरवसरमध्यात्मसदृशेषु, मे. अन्तरं तु परीधाने भेदे रन्ध्रा-वकाशयोः। आत्मान्तर्धिविनात्मीयवहिर्मध्यावधिष्वपि। तादर्थ्येऽवसरे चोक्तम्, वि. अन्तरं रन्ध्रावकाशयोः। मध्ये विनार्थे तादर्थ्ये विशेषे-ऽवसरे विधौ। आत्मीयान्तःपरीधानान्तर्धिवादेषु, हे. अन्तरमवकाशा-वधिपरिधानान्तर्धिभेदतादर्थ्ये। छिद्रात्मीयविनावहिरवसरमध्येऽन्तरात्मनि, ध. रन्ध्रे वस्त्रे विना मध्ये व्यवधानेऽन्तरात्मनि। वहिर्योगेऽवकाशे च विशेषेऽवसरेऽन्तरम्, अने. वस्तुमध्ये तथा छिद्रे व्यवधानेऽन्तरात्मनि। अवकाशे वहिर्योगे विशेषेऽवसरेऽन्तरम्, श.

अन्तरा. अन्तराऽपि विनाऽर्थे सत्यान्मध्यार्थनिकटार्थयोः, मे. वि. अन्तरा पुनः। नानार्थे सन्निधौ मध्ये, हे.

अन्तरेण. अन्तरेण पदं विद्याद्विनामध्यार्थयोरपि, मे. वि. अन्तरेणान्तर्विनार्थयोः, हे.

अन्तशय्या. अन्तशय्या मृतौ भूमिशय्यायां पितृकानने, मे, वि. अन्तशय्या भूशय्या पितृवनं मृतिः, हे.

अन्तावसायिन्. अन्तावसायी श्वपचे मुनिभेदे च नापिते, मे. वि. अन्तावसायी श्वपचे मुनौ, हे. अन्तावसायी चाण्डाले मुनिभेदे च नापिते, वि.

अन्तिक. अन्तिकं निकटे वाच्यलिङ्गं स्त्री सातलौषधौ। चुल्ल्यां ज्येष्ठभगिन्यां च नाट्योक्त्या कथ्यतेऽन्तिका, मे. अन्तिकं पुनः। पार्श्वेऽन्तिका तु चुल्ल्यां स्यात् सातलाख्यौषधेऽपि च। नाट्योक्तौ ज्येष्ठभगिनी अन्तिका प्रोच्यतेऽपि सा, हे. अन्तिकं निकटे चुल्ल्यामन्तिका सातलौषधे। तथा ज्येष्ठभगिन्याश्च नाट्योक्तौ कीर्त्यतेऽन्तिका, वि. अन्तिकं निकटं चुल्लि नाट्योक्तौ चाग्रजाऽन्तिका, त्रि.

अन्तेवासिन्. अन्तेवासी शिष्ये स्याच्चाण्डाले प्रान्तगेऽपि च, मे. अन्तेवासी भवेत् शिष्ये चाण्डाले प्रान्तगेऽपि च, वि. अन्तेवासी पुनरन्त्यजे। शिष्यप्रान्तगयोश्चापि, हे. अन्तेवासीति शिष्ये च नापितेऽपि तथा स्मृतः, धने.

अन्तर्गत. अन्तर्गतं विस्मृते स्यात् मध्यप्राप्ते च वाच्यवत्, मे. अन्तर्गतं विस्मृते स्यात् मध्यप्राप्ते च कथ्यते, वि. अन्तर्गतं पुनः मध्यप्राप्तविस्मृतयोः, हे.

अन्त्य. अन्त्यस्तु पुंसि मुस्तायामन्तोद्भूतेऽधमे त्रिषु, मे. अन्त्यस्त्वन्तभवेऽधमे, हे.

अन्दू. अन्दूः स्त्रियां स्यान्निगडे प्रभेदे भूषणस्य च, मे. अन्दूः स्यात् बन्धनद्रव्ये प्रभेदे भूषणस्य च, वि. अन्दूः स्यान्निगडे भूषाभेदे, हे.

अन्ध. अन्धः स्यात्तिमिरे दृष्टिहीनेऽन्धः समुदाहृतः, वि. अन्धोऽन्धकारेऽचिवर्जिते, हे. अन्धं तमस्यपि, श. अन्धः स्यात् तिमिरे क्लीवं चक्षुर्हीनेऽभिधेयवत्, मे.

अन्धिका. अन्धिका द्यूतभेदे च रजन्यामपि योषिति, मे. अन्धिका कैतवेऽपि स्यात् सर्षपीसिद्धयोरपि, हे. अन्धिका कैतवे सिद्धे शर्वर्यामपि कथ्यते, वि.

अन्न. अन्नं भक्ते च भुक्ते स्यात्, मे. स्यादन्नं भुक्तभक्तयोः, वि. त्रि. अन्नं भक्तेऽशिते, हे.

अन्य. अन्यः सदृशेतरयोः, मे. हे. अन्यो भिन्नासमानयोः, वि. भिन्नासमानयोरन्यः, त्रि.

अन्यथा. अन्यथा वितथार्थे स्यात् अन्यथा च परार्थके, वि. अन्यथा पुन र्वितथे चापरार्थे च, मे.

अन्वासन. अन्वासनं स्नेहवस्तावुपासनावशुशोचने, मे, वि. अन्वासनं स्नेहवस्तौ सेवायामनुशोचने, हे.

अन्वाहार्य. अन्वाहार्यममावस्याश्राद्धमिष्टेश्च दक्षिणा, हे.

अप. अप स्यादपकृष्टार्थे वर्जनार्थवियोगयोः। विपर्यये च विकृतौ चौर्ये निर्देशहर्षयोः, मे. अप स्यादपकृष्टार्थे वर्जनार्थवियोगयोः। विपर्ययेऽपि विकृतौ चौर्ये निर्देशहर्षयोः, वि. अप क्षेपेऽपकृष्टे वर्जने मुदि। विपर्यये वियोगे च निर्देशे विकृतावपि, हे.

अपचिति. भवेदपचितिः पूजाव्ययनिष्कृतिहानिषु। (स्त्रियां), मे. भवेदपचितिः पूजाव्ययहानिषु निष्कृतौ, वि. अपचिति र्व्यये हानौ पूजायां निष्कृतावपि, हे. व्ययार्चयोरपचितिः, श.

अपत्य. अपत्यं पुत्रयो र्मतं, मे. वि.

अपदेश. अपदेशः पुमान् लक्ष्ये निमित्तव्याजयोरपि, मे. अपदेशः स्मृतो लक्ष्ये निमित्तव्याजयोरपि, वि. अपदेशस्तु कारणे। व्याजे लक्ष्ये, हे. पदे लक्ष्ये निमित्तेऽपदेशः स्यात्, श.

अपभ्रंश. अपभ्रंशस्तु पतने भाषाभेदापशब्दयोः, मे. अपभ्रंशोऽपशब्दे स्याद्भाषाभेदावपातयोः, वि. अपभ्रंशो भाषाभेदापशब्दयोः। पतने, च, हे. अपभ्रंशो कुपतने भाषाभेदापशब्दयोः, त्रि. पतने स्यादपभ्रंशो भाषाभेदापशब्दयो', श.

अपर. अपरं गजपश्चार्द्धे स्याज्जरायौ तु योषिति। दूरसन्निन्नपि तथाऽर्वाचीनेऽप्यन्यलिङ्गकः, मे. अपरं त्वधुनार्थे स्यात् पश्चाद्गात्रे च दन्तिनाम्। अर्वाचीनेऽपरं प्राज्ञ जरायौ चापरामपि, वि.

अपराजित. अपराजित ईशाजेष्यन्तरे नाऽजिते त्रिषु। गिरिकर्णीजयादुर्गाशणपर्णीषु योषिति, मे. स्यादपराजितो विष्णौ श्रीकण्ठे चापराजिता। श्वेताजयन्तीदुर्गास्वनिर्जिते त्वभिधेयवत्, वि. अपराजितोऽच्युतते हरे। अजितेऽपराजिता तु दुर्गा श्वेता जयन्त्यपि, हे.

अपलाप. अपलापः प्रेमापह्नवे, मे, वि. अपलापस्तु प्रेमापह्नवयोः, हे.

अपवर्ग. स्यादपवर्गस्त्यागे मोक्षे कार्यावसानसाफल्ये, मे. अपवर्गस्त्यागमोक्षयोः। क्रियावसानसाफल्येऽप्यपवर्गः प्रयुज्यते, वि. अपवर्गस्त्यागमोक्षयोः। क्रियावसानसाफल्येऽपि, हे. अपवर्गस्त्यागमोक्षयोः, त्रि.

अपवर्जन. अपवर्जनं तु दाने निर्वाणत्यागयोरपि, मे. अपवर्जनं निर्वाणे परित्यागे विश्राणिते, हे.

अपवाद. अपवादस्तु निन्दायामाज्ञाविस्रम्भयोरपि, वि मे. अपवादो तु निन्दाज्ञे, श. अपवादस्तु निर्देशे निन्दाविस्रम्भयोरपि, हे.

अपटु. अपटुः पुंसि काले च वामे स्यादन्यलिङ्गकः, मे. अपटुः कालवामयोः, वि. अपटु (च) निरवद्ये स्यात् शोभमानेऽपि च स्मृतं, वि. अपटु, (च) निरवद्ये च शोभनार्थे च दृश्यते, मे अपटु चारौ निर्दोषे च, हे.

अपसर्जन. अपसर्जनमाख्याते परिवर्जनदानयोः, मे.

अपसव्य. अपसव्यं त्रिलिङ्गन्तु दक्षिणप्रतिकूलयोः, मे अपसव्य

दक्षिणप्रतिकूलयोः, वि. अपसव्यन्तु दक्षिणे। प्रतिकूले, हे.

अपह्नव. अपह्नवस्तु पुंलिङ्गः स्मृत स्नेहापलापयोः, मे. अपह्नवोऽपलापे च स्नेहे चापह्नवो मतः, वि. अपह्नवः स्नेहापलापयोः, हे.

अपाङ्ग. अपाङ्गमङ्गहीने स्यात् नेत्रान्ते तिलकेऽपि च, मे. अपाङ्गमङ्गहीने स्यात् नेत्रान्ते तिलकेऽपि च, वि. अपाङ्गो नेत्रान्तपुण्ड्रयोः, हे. अपाङ्गस्तिलकेऽपि च, अ.

अपाचीन. अपाचीनमपार्गर्थे विपर्यस्ते च वाचप्रवत्, वि. अपाचीनं विपर्यस्तेऽपार्गर्थे, हे. v. अवाचीन.

अपान. अपानन्तु गुदे क्लीवं पुंसि स्यात्तस्य मारुते, मे. अपानं तु गुदे प्रोक्तमपानस्तस्य मारुते, वि. अपानं गुदेऽपानस्तद्वायौ, हे.

अपावृत. अपावृतस्तु पिहिते स्वतन्त्रेऽपि च वाचप्रवत्, मे. अपावृतः स्वतन्त्रे स्यात् पिहिते चाप्यपावृतः, वि. अपावृतोऽपरायत्ते पिहिते, हे.

अपि. अपि सम्भावनाप्रश्नशङ्कागर्हासमुच्चये। तथायुक्तपदार्थेऽपि कामकारक्रियासु च, मे. अपि सम्भावनाप्रश्नशङ्कागर्हासमुच्चये। तथायुक्त पदार्थेषु कामचारक्रियासु च, वि. अपि सम्भावनाशङ्कागर्हणार्हसमुच्चये। प्रश्ने युक्तपदार्थेषु क्रियाकारक्रियासु च, हे. गर्हासमुच्चयप्रश्नशङ्कासम्भावनास्वपि, अ

अपोगण्ड अपोगण्डस्तु वलिभे विकलाङ्गे शिशावपि, मे. अपोगण्डस्तु शिशुके विकलाङ्गेऽतिभीरुके, वि. अपोगण्डोऽतिभीरौ स्यात् शिशोर्विकलाङ्गयोः, हे.

अप्रतिरथ भटे पुंस्यप्रतिरथं यात्रामङ्गलसाम्नि च, त्रि.

अब्ज अब्जोऽस्त्री शङ्खे ना निचुले धन्वन्तरौ च हिमकिरणे। क्लीवं पद्मे, मे. अब्जो धन्वन्तरौ चन्द्रे निचुले शङ्खपद्मयो। अब्जं सप्रात्, वि अब्जो धन्वन्तरौ चन्द्रे शङ्खेऽब्जं पद्मशङ्खयोः, हे. अब्जौ शङ्खशशाङ्कौ [illegible]

अब्द. अब्दः संवत्सरे वारिवाहमुस्तकयोः पुमान्, मे. अब्दः संवत्सरे मेघे गिरिभेदे च मुस्तके, वि. अब्दः संवत्सरे मेघे मुस्तके गिरिभिद्यपि, हे. अब्दौ जीमूतवत्सरौ, अ.

अब्धि, अब्धि र्ना सरसि वारिधौ, मे. अब्धिः समुद्रे सरसि, वि. अब्धिः सरसि सागरे, हे.

अभय. अभया स्त्री हरीतक्यामुशीरे च नपुंसकं। निर्भये वाचक्रलिङ्गः स्यात्, मे. अभयं स्यादुशीरे च पथ्यायामभया स्त्रियाम्। निर्भये वाच्यवत् प्रोक्तं, वि. अभयमुशीराभीत्योरभया तु हरीतकी, हे.

अभाव. अभावो मरणेऽसत्त्वे, मे. अभावः स्यादसत्तायामभावो निधनेऽपि च, वि. अभावः पुन र्वंतौ। असत्तायाम्, हे. स्वताश्वसत्त्वे अभावः, त्रि.

अभि. अभीत्थम्भूतकथने चाभिमुख्याभिलाषयोः, मे. अभीत्थंभूतकथनेऽप्यभिं वीप्साभिमुख्ययोः, वि. अभि वीप्सालक्षणयोरित्थंभूताभिमुख्ययोः, हे.

अभिख्या. अभिख्या त्वभिधाने स्यात् शोभायाञ्च यशस्यपि, मे. अभिख्या कीर्त्तियशसोरभिख्या नामशोभयोः, वि. अभिख्या तु शोभायां कीर्त्तिसंज्ञयोः, हे. अभिख्या नामशोभयोः, अ. स्यादभिख्या यशस्यपि, त्रि. अभिख्येति समाख्याता कीर्त्तौ कान्तौ च नामनि, अने.

अभिग्रह. अभिग्रहोऽभिग्रहणेऽभियोगेऽपि च गौरवे, मे. अभिग्रहोऽभियोगेऽभिग्रहणे गौरवेऽपि, वि. अभिग्रहस्तु गौरवे। अभियोगेऽभिग्रहणे, हे.

अभिजन. भवेदभिजनः ख्यातौ जन्मभूम्यां कुलध्वजे। कुलेऽपि च पुमान्, मे. अभिजनः कुले ख्यातौ जन्मभूम्यां कुलध्वजे, वि. अभिजनः कुले। कुलध्वजे जन्मभूमौ, हे. कुलेऽप्यभिजनो जन्मभूम्यामपि, अ. कुले ख्याते चाभिजनः, त्रि.

अभिजात. अभिजातः कुलीने स्यात् न्याय्यप्रपण्डितयोस्त्रिषु, मे.

अभिजात: स्मृतो न्यायेत्र कुलीनप्राप्तरूपयोः, वि. अभिजातः कुलोद्भवे। न्यायेत्र प्राज्ञे, हे. अभिजातस्तु कुलजे बुधे, अ. न्यायेत्र कुलीनबुधयोरभिजातपदं विदुः, शा.

अभितस्. अभितः शीघ्रसाकल्यसम्मुखोभयतोऽन्तिके, मे, वि. अभितोऽभिस्तृत्रकात् स्त्रयोः। समयोभयतः शीघ्रे, हे. समीपोभयतः शीघ्रसाकल्याभिमुखेऽभितः, अ.

अभिनिष्टान. अभिनिष्टानोऽपत्रचरमालेऽपि सत्राद्विसर्जनीये च, मे. अभिनिष्टानशब्दोऽपि विसर्जनीयेऽचरे मतः, वि. अभिनिष्टानस्तु वर्णे विसर्गे, हे. वर्णमात्रे विसर्गे चाभिनिष्टानः, त्रि.

अभिनीत. अभिनीतं त्रिषु न्यायेत्र संस्कृतामर्षिणोरपि, मे. अभिनीतो भवेन्नत्रायेत्र संस्कृतामर्षिणोरपि, वि. अभिनीतस्तु न्यायेत्रऽमर्षिणि संस्कृते, हे. युक्तेऽतिसंस्कृतेऽमर्षिणत्रभिनीतः, अ.

अभिपन्न. अभिपन्नोऽपराद्धेऽभिग्रस्ते चापद्गते त्रिषु, मे. अभिपन्नोऽपराद्धेऽभिद्रुते ग्रस्ते विपद्गते, वि. अभिपन्नोऽपराद्धोऽभिग्रस्तव्यापद्गतावपि, अ.

अभिमर. भवेदभिमरो युद्धे वधे स्वबलसाध्वसे, मे. अभिमरो वधे युद्धे तथा स्वबलसाध्वसे, वि. अभिमरो वधे। स्वबलसाध्वसे युद्धे, हे.

अभिमर्द. अभिमर्दस्तु पुंसि सत्रात् अवमर्दे सम्पराये च, मे. अभिमर्दो रणमद्ययोः, वि. अभिमर्दः मद्ययुद्धयोः, हे.

अभिमान अभिमानोऽर्थादिदर्पेऽज्ञाने प्रणयहिंसयोः, मे. अभिमानः स्मृतो ज्ञाने वर्गे प्रणयहिंसयोः, वि. अभिमानस्त्वहङ्कृतौ। हिंसायां प्रणये ज्ञाने, हे. अभिमानोऽर्थादिदर्पे ज्ञाने प्रणयहिंसयोः, अ. गर्वविज्ञप्तिहिंसासु प्रणये चाभिमानवाक्, शा.

अभियुक्त. अभियुक्तः परैः रुद्धे तत्परेऽपत्रभिधेयवत्, मे. अभियुक्तः रे रुद्धे तथा सत्रादभितत्परे, वि. अभियुक्तः परैः रुद्धे तत्परे, हे.

अभिरूप. अभिरूपो बुधे रम्ये, मे, वि. बुधमनोज्ञयोः, अ. v. सुरूप.

अभिशस्ति. अभिशस्तिः स्त्रुता लोकापवादे प्रार्थनेऽपि च, त्रि. अभिशस्तिः पुन र्लोकापवादे प्रार्थनेऽपि च, हे. अभिशस्तिः प्रार्थनापवादयोश्च (स्त्रियां), मे. अभिशापप्रार्थनयोरभिशस्तिपदं विदुः, ग्रा.

अभिषङ्ग. अभिषङ्गः पुंलिङ्गः पराभवाक्रोशशपथेषु, मे अभिषङ्गस्तु शपथे सम्राडाक्रोशे पराभवे, वि अभिषङ्गः पराभवे। आक्रोशे शपथे च, हे. शापे त्वभिषङ्गः पराभवे, श. शपथेऽप्यभिषङ्गः सम्रात्, त्रि. संसर्गेऽभिभवे क्रोधेऽप्यभिषङ्गः प्रकीर्त्तितः, ह. आक्रोशशापाभिभवेष्वभिषङ्गपदं विदुः, ग्रा.

अभिषव. भवेदभिषवः स्नाने मद्यसन्धानयज्ञयोः, मे, वि. अभिषवः क्रतौ मद्यसंधानस्नानयोरपि, हे. यागे च मद्यसन्धाने स्नाने चाभिषवः पुमान्, त्रि.

अभिष्य(ष्य)न्द. अभिष्यन्दोऽतिवृद्धौ सम्रात् आस्रावेऽक्षिगदेऽपि च, मे, वि. अभिष्यन्द आस्रावनेत्ररोगातिवृद्धिषु, हे.

अभिहार. अभिहारोऽभियोगे च चौर्ये सन्नहनेऽपि च, मे. अभिहारः सन्नहने चौर्यप्रमद्यपयोरपि, हे. अभिहारोऽभियोगे च चौर्ये सन्नहने, श. अभिहारः सन्नाहे सम्रादभियोगे परस्वहरणे च, च

अभीक. अभीकः कामुके क्रूरे निर्भये त्रिषु ना कवौ, मे अभीकः कामुके क्रूरे कवौ च भयवर्जिते, वि. अभीको निर्भये कम्रे, हे. अभीकस्त्वभयकामिनोः, त्रि.

अभीक्ष्ण. अभीक्ष्णन्तु भृशे नित्यतदाक्रिययोस्त्रिषु, मे अभीक्ष्णं तु तथा पौनःपुन्ये सम्रात् सन्ततेऽपि च, वि अभीक्ष्णं तु भृशं नित्यं, हे. अभीक्ष्णस्तु भृशे नित्ये, त्रि अभीक्ष्णम् (अ) मुहुरर्थान्ते शीघ्रप्रकर्षयोरपि, मे, वि. अभीक्ष्णं शीघ्रप्रकर्षयोः। पौनःपुन्ये सन्तते च, हे.

अभीषु अभीषुः प्रग्रहे रश्मौ ना, मे. अभीषु. प्रग्रहे रश्मौ, वि, श. अभीषुः प्रग्रहरोचिषोः, हे

अभ्यागम. अभ्यागमो विरोधाभिघाताभ्युद्गमनान्तिके, मे, अभ्या,-

गमोऽन्तिके घाते विरोधाभ्युद्गमाजिषु, वि. अभ्यागमः समरेऽन्तिके। घाते रोधेऽभ्युपगमे, हे. अभ्यागमो विरोधे च, त्रि.

अभ्यास. अभ्यासोऽभ्यसनेऽन्तिके, मे, वि. योग्यायामन्तिकेऽभ्यासः, त्रि.

अभ्युपगम. अभ्युपगमस्तु पुंसि स्वीकारेऽन्तिकसमागमे च, मे. अभ्युपगमः स्वीकारे समीपागमनेऽपि च, वि. अभ्युपगमः समीपागमने स्वीकृतावपि, हे.

अभ्र. अभ्रं मेघे च गगने धातुभेदे च काञ्चने, मे. अभ्रं नभःस्वर्णबलाहकेषु, वि. अभ्रन्तु त्रिदिवे गगनेऽम्बुदे, हे. स्यादभ्रं व्योममेघयोः, त्रि. उपर्यभ्रम्भोधरे स्वर्णं विदुरभ्रं विपश्चितः, अने.

अमति. अयामतिः पुंसि हिमदीधितिकालयोः, मे. अमतिः कालचन्द्रयोः, वि. अमतिः कालदण्डे च, हे.

अमर. अमरस्त्रिदशेऽप्यस्थिसंहारे कुलिशद्रुमे। स्त्री गुडूच्यमरावत्योः स्थूणादूर्वाजरायुषु, मे. अमरस्त्रिदशेऽप्यस्थिसंहारे कुलिशद्रुमे। दूर्वामरावतीस्थूणागुडूचीष्वमरा मता, वि. अमरः सुरे। स्नुह्यस्थिसंहारेऽप्यमरा त्वमरावती। स्थूणा दूर्वा गुडूची च, हे. अमरा नाभिनालायां गुडूच्यामपि, त्रि.

अमरपुष्प. अमरपुष्पस्तु केतके चूतकाशयोः, हे.

अमल. अमलन्त्वभ्रके क्लीवं लक्ष्म्यां स्त्री निर्मले त्रिषु, मे. अमला लक्ष्म्याममलं विशदेऽभ्रके, वि.

अमा. अमाऽन्तिकसहार्थयोः, मे. अमा सहार्थान्तिकयोः, वि. स्यादमा सन्निधानेऽर्थे सहार्थे, हे सहार्थान्तिकयोरमा, रु.

अमृत. अमृतं यज्ञशेषे स्यात् पीयूषे सलिले घृते। अयाचिते च मोक्षे च ना धन्वन्तरिदेवयोः। अमृता मागधीपथ्यागुडूच्यामलकीषु च, मे. अमृतं यज्ञशेषे स्यात् पीयूषे सलिले घृते। अयाचिते च मोक्षे च धन्वन्तरिसुपर्वणोः॥ स्यादमृतोऽमृता पथ्यागुडूच्यामलकीषु च, वि. अमृतं यज्ञशेषेऽम्बुसुधामोक्षेष्वयाचिते। अन्नकाञ्चनयोर्गन्धौ

स्वे स्वादुनि रसायने। घृते द्वये गोरसे चामृतो धन्वन्तरौ सुरे। अमृताऽमलकीपथ्यागुडूचीमागधीषु च, हे. अमृ, च घृतामृते, श. मोक्षः सुधा यज्ञशेषोऽयाचितं वारि चामृतं। अमृता तु गुडूच्यां स्यात् हरितक्यामलक्यपि, त्रि. अमृतं वारि विज्ञेयं देवभोज्यन्तथामृतम्, अने.

अमोघ. अमोघं सफले वाच्यवत् स्त्री पथ्याविडङ्गयोः, मे. अमोघः सफलेऽमोघा पुन. पथ्याविड़ङ्गयोः, हे. अमोघः सफलेऽमोघा विड़ङ्गाभययोः स्मृता, वि.

अम्बर. अम्बरे व्योमवाससी, अने. अम्बरं न द्वयो र्व्योम्नि सुगन्धान्तरवस्त्रयोः, मे. अम्बरं वाससि व्योम्नि कार्पासे च सुगन्धके, वि. अम्बरं व्योमवस्त्रयोः। कार्पासे सुरभिद्रव्ये रदच्छदकषाययोः, हे. अम्बरं व्योम्नि वाससि, श.

अम्बरीष. अम्बरीषं रणे भ्राष्ट्रे क्लीवं पुंसि नृपान्तरे। नरकस्य प्रभेदे च किशोरे भास्करेऽपि च॥ आम्रातकेऽनुतापे च, मे. अम्बरीषं रणे भ्राष्ट्रेऽप्यम्बरीषो नृपान्तरे। मार्त्तण्डे खण्डपरशौ आम्रातककिशोरयोः, वि. अम्बरीषो नृपे सूर्ये युधि भ्राष्ट्रकिशोरयोः। आम्रातके खण्डपरशौ, हे.

अम्बष्ठ. अम्बष्ठो देशभेदेऽपि विप्राद्वैश्यासुतेऽपि च। अम्बष्ठा चाम्ललोण्यां स्यात् पाठायूथिकयोरपि, मे, वि. अम्बष्ठो विप्रतो वैश्यातनये नीवृदन्तरे, हे. अम्बष्ठा स्यादम्ललोण्यां पाठायूथिकयोरपि। वैश्याद्विजन्मजेऽम्बष्ठः पाठायूथिकयोः स्त्रियां, त्रि.

अम्बिका. अम्बिका पार्वतीमातो धृतराष्ट्रस्य मातरि, मे. अम्बिकोमापाण्डुमात्रो र्देवताभिदि मातरि, हे. अम्बिका पार्वतीपाण्डुजनन्योरपि मातरि, वि. गौर्य्यां मातरि चाम्बिका, त्रि.

अम्बुज. अम्बुजो निचुले पुंसि कमले तु नपुंसकं, मे. निचुलेऽपि चाम्बुजः, त्रि.

अम्ल. अम्लो रसस्य भेदे स्यात्, अम्ली चाङ्गेरिकौषधौ, मे. अम्लो

रसप्रभेदे स्त्रात् अम्ली चाङ्गेरिकौषधी, वि. अम्लो रसेऽम्लवेतसे, अम्ली चाङ्गेर्यम्राम्, हे.

अम्लान. अम्लानो महासहायां नान्यलिङ्गस्तु निर्मले, मे. अम्लानो भिण्टिकाभेदे वाच्यवन्निर्मले स्मृतः, वि. अम्लानस्त्वमले भिण्टीभेदे, हे.

अम्लिका. अम्लिका तिन्तिडी चाम्लोद्गारचाङ्गेरिकासु च, मे. वि. अम्लिका तिन्तिड़ीकाम्लोद्गारचाङ्गेरिकासु च, हे.

अयन. अयनं पथि भानोरप्युदग्दक्षिणतो गतौ, मे. अयनं पथि भानोः स्यात् उदग्दक्षिणतो गतौ, वि. अयनं पथि गेहेऽर्कस्योदगृदक्षिणतो गतौ, हे.

अयि. अयि प्रश्नानुनययोस्तथा सम्बोधनेऽपि च, मे. अयि प्रश्नानुनययोः, वि. अयि प्रश्नेऽनुनये स्यात्, हे. अयि प्रश्ने सानुनये, श.

अये. अये क्रोधे विषादे च सम्भ्रमे स्मरणेऽपि च, मे. अये क्रोधविषादयोः संभ्रमे स्मरणे च, हे. अये क्रोधे विषादे च संभ्रमे स्मरणेऽपि च, वि.

अयोग. अयोगो विधुरे कूटे विश्लेषे कठिनोद्यमे, मे. वि. अयोगः कठिनोद्यमे। विश्लेषे विधुरे कूटे, हे. अयोगो विधुरेऽपि च, त्रि.

अर. अरं शीघ्रे च चक्राङ्गे शीघ्रगे पुनरन्यवत्, मे, वि. अरो जिनेऽरं चक्राङ्गे शीघ्रशीघ्रगयोरपि, हे.

अरणि. अरणिर्वह्निमन्थे ना द्वयो निर्मन्थदारुणि, मे. अरणिर्वह्निमन्थेऽपि स्मृतो निर्मन्थदारुणि, वि.

अरत्नि. अरत्निर्ना सप्रकोष्ठततकनिष्ठकरेऽपि च। कफोणावपि, मे. अरत्निः कफोणौ हस्ते सप्रकोष्ठतताङ्गुलौ, वि. अरत्निः कूर्परे पाणौ सप्रकोष्ठतताङ्गुलौ, हे.

अरर. अररं छदकपाटयोः, मे. अररं कपाटे छदनेऽपि च, वि.

अरविन्द. चक्रमप्यरविन्दं स्यादरविन्दं सरोरुहम्, अने.

अराल. अरालः कुटिले सर्जरसे समदन्तिनि, मे, वि. अरालः समदद्विपे। वक्रे सर्जरसे चाथ, हे. अरालः सर्जवक्रयोः, त्रि.

अरिष्ट. अरिष्टो लशुने निम्बे फेनिले काककङ्कयोः। अरिष्टमशुभे तक्रे सूतिकागार आसवे। शुभे मरणचिह्ने च, मे. अरिष्टो लशुने निम्बे फेनिले कङ्ककाकयोः। अरिष्टं सूत्यगारेऽन्तचिह्ने तक्रे शुभेऽशुभे, हे, अरिष्टं सूतिकागारे तक्रेऽपि च पुमांस्त्वयम्। काके निम्बे च लशुने, लि. अरिष्टमशुभेऽपि निर्दिष्टं, ह. अरिष्टं तु शुभाशुभे, अ. अरिष्टं गृहमितुरङ्गमरिष्टो वृषभासुरः। काकनिम्बावरिष्टौ च अरिष्टं क्षेममीरितम्, धने. अरिष्टः फेनिले निम्बे लशुने काककङ्कयोः। अरिष्टं सूतिकागारे तक्रे चिह्ने शुभाशुभे, वि

अरुण. अरुणोऽव्यक्तरागेऽर्के सन्ध्यारागेऽर्कसारथौ। निःशब्दे कपिले कुष्ठभेदे ना गुणिनि त्रिषु। अरुणाऽतिविषाश्यामामञ्जिष्ठात्रिवृतासु च, मे. अरुणोऽव्यक्तरागे स्यात् सन्ध्यारागेऽर्कसारथौ। निःशब्दे कपिले कुष्ठे द्रव्ये वाच्यवदिष्यते। अरुणाऽतिविषाश्यामामञ्जिष्ठात्रिवृतासु च, वि. अरुणोऽर्केऽनूरुपिङ्गयोः। सन्ध्यारागे कुष्ठभेदे निःशब्दाव्यक्तरागयोः। अरुणा त्रिवृताश्यामामञ्जिष्ठातिविषासु च, हे. अरुणो भास्करेऽपि स्याद्वर्णभेदेऽपि च त्रिषु, अ. अरुणो भास्करेऽनूरौ मञ्जिष्ठाऽतिविषाऽरुणा। त्रिष्वारक्ते व्याकुलेऽपि, लि.

अरुष्कर. अरुष्करो व्रणकृति त्रिषु भल्लातके पुमान्, मे. अरुष्करो व्रणकृति भल्लाते वाच्यवत्करः, वि. अरुष्करः व्रणकरे भल्लातकफलेऽपि च, हे. व्रणकार्यत्र्यरुष्करः, अ.

अरे. अरे प्रावल्यसूययोः, मे.

अर्क. अर्कोऽर्कपर्णे स्फटिके रवौ ताम्रे दिवस्पतौ, मे, वि. अर्को द्रुभेदे स्फटिके ताम्रे सूर्येऽत्र विडौजसि, हे. अर्कः स्फटिकसूर्ययोः, अ. शक्रार्कपर्णयोश्चार्कः, त्रि. अर्कौ स्फटिकभास्करौ, धने

अर्गट. अर्गटोऽस्त्वर्गलेऽर्गले, वि

अर्गल. अर्गलं त्रिषु कल्लोले दण्डेऽन्तःकपाटयोः, मे. स्यादर्गलन्तु कल्लोले दण्डे चान्तःकपाटयोः, वि. स्यादर्गलं तु कल्लोले परिघेऽपि, हे.

अर्घ. अर्घः पूजाविधौ मूल्ये, मे, वि, हे. मूल्ये पूजाविधावर्घः, अ. अर्चनामूल्ययोरर्घः, ह.

अर्घ्य. अर्घ्यमर्घस्य योगेऽत्र स्यात् अर्वार्थेऽपि च याच्यवत्, मे. अर्घ्यमर्घार्थयोग्ययोः, वि. अर्घ्यमर्घार्थमर्घार्हं, हे.

अर्चा. अर्चा पूजाप्रतिमयोः, मे, वि. अर्चा पूजा प्रतिमाऽपि च, हे. प्रतिमापूजयोरर्चा, लि.

अर्चिस्. अथार्चि र्मयूखशिखयो र्न ना, मे. अर्चि र्मयूखशिखयोः, वि, हे. ज्वालाभासौ न पुंस्यर्चिः, अ.

अर्जुन. अर्जुनः ककुभे पार्थे कार्त्तवीर्यमयूरयोः। मातुरेकसुतेऽपि स्यात् पुंलिङ्गो धवलेऽन्यवत्॥ नपुंसकं तृणे नेत्रगदे चाप्यर्जुनी गवि। उषायां बाणदानयां कुट्टिन्यामपि च क्वचित्, मे. अर्जुनः ककुभे पार्थे कार्त्तवीर्यमयूरयोः। मातुरेकसुते च स्यादर्जुनो धवलेऽन्यवत्। अर्जुनं तु तृणे नेत्रगदे चाप्यर्जुनी गवि। उषायां करतोयायां कुट्टन्यामपि च क्वचित्, वि. अर्जुनं तृणे सिते। नेत्ररोगेऽर्जुनः पार्थे हैहये ककुभद्रुमे। मातुरेकसुते चार्जुन्युषा गौः कुट्टनी सरित्, हे. अथ हैहये। पार्थे द्रुमे मयूरे ना अर्जुनस्त्रिषु शुक्ले। अर्जुनी गवुषमायाश्च, लि. शुक्लो वर्णोऽर्जुनो नाम पाण्डवोऽप्यर्जुनो मतः। अर्जुनस्तृणजातिः स्यात् अर्जुनः ककुभो द्रुमः, धने.

अर्थ. अर्थो विषयार्थनयो र्धनकारणवस्तुषु। अभिधेये च शब्दानां निवृत्तौ च प्रयोजने, मे. अर्थः प्रकारे विषये वित्तकारणवस्तुषु। अभिधेयेऽपि शब्दानां निवृत्तौ च प्रयोजने, वि. अर्थो हेतौ प्रयोजने। निवृत्तौ विषये याच्ञे प्रकारद्रव्यवस्तुषु, हे. अर्थोऽभिधेयरैवस्तुप्रयोजननिवृत्तिषु, अ. स्यादर्थो विषयेऽपि च, लि. निवृत्तावभिधेयेऽर्थो धने प्रोक्तः प्रयोजने, धने. अभिधेयाभिप्रायप्रयोजनद्रव्यायाचेष्वर्थ, ह.

अर्थपति. अर्थपतिः पुंलिङ्गो धनादिनाथे च नरनाथे, मे. अर्थपतिः कुबेरे स्यात् ईश्वरेऽर्थपतिस्तथा, वि

अर्थिन्. अर्थी पुमान् याचके स्यात् सेवके च विवादिनि, मे. अर्थी स्यात् याचके यक्षे सेवके च विवादिनि, वि. अर्थिनौ याचकसेवकौ, हे.

अर्थ्य. अर्थ्यं शिलाजतुन्यर्थ्यौ बुधे न्याय्ये च वाच्यवत्, मे. अर्थ्यं शिलाजतुन्यर्थ्यः संप्रार्थ्ये न्याय्यविज्ञयोः, हे. आत्मवाननपेतोऽर्थादर्थ्यौ, अ. अर्थ्यं शिलाजतुन्यर्थ्यौ बुधे न्याय्ये तु वाच्यवत्, वि.

अर्दित. अर्दितं याचितेऽपि स्यात् वातव्याधौ च हिंसिते, मे. अर्दितं याचिते ज्ञेयं वातव्याधौ च हिंसिते, वि. अर्दितं तु वातव्याधौ हतेऽर्थिते, हे. अथार्दितं प्रार्थिते हते, त्रि.

अर्ध. अर्धं समांशे खण्डे ना, मे. अर्ध. खण्डे समांशेऽर्धम्, वि. अर्धः खण्डेऽर्धं समांशे च, हे. खण्डे ना समभागेऽर्धम्, त्रि.

अर्धचन्द्र. अर्धचन्द्रो नखक्षते। गलहस्ते बाणभेदे कर्णास्त्रिवृति तु स्त्रियां, मे. अर्धचन्द्रस्तु चन्द्रके। गलहस्ते बाणभेदेऽप्यर्धचन्द्रा त्रिवृद्भिदि, वि. अर्धचन्द्रस्तु गलहस्तेन्दुखण्डयोः। चन्द्रके बाणभेदे चार्धचन्द्रा त्रिवृताभिदि, हे. गलहस्तेऽर्धचन्द्रः, त्रि.

अर्धपारावत. अर्धपारावतश्चित्रकण्ठे तित्तिरिपक्षिणि, वि, मे. अर्धपारावतश्चित्रकण्ठे स्यात् तित्तिरावपि, हे.

अर्धेन्दु. अर्धेन्दुरर्धचन्द्रे स्यात् गलहस्तनखाङ्कयोः। अर्धेन्दुः स्यादतिप्रौढस्त्रीयोन्यङ्गुलियोजने, मे. अर्धेन्दुश्चन्द्रशकले गलहस्तनखाङ्कयोः। अर्धेन्दुः स्यादतिप्रौढस्त्रीगुह्याङ्गुलियोजने, वि. अर्धेन्दुः स्यादतिप्रौढस्त्रीगुह्याङ्गुलियोजने। गलहस्ते नखाङ्केऽर्धे चन्द्रे, हे.

अर्भक. अर्भकः कथितो बाले मूर्खेऽपि च कृशेऽपि च, मे. अथार्भकः। डिम्भे मूर्खे कृशे भ्रूणे, वि.

अर्य. अर्यः स्यात् स्वामिवैश्ययोः, मे. अर्यः स्वामिनि वैश्ये च, वि. स्यादर्यः स्वामिवैश्ययोः, हे, अ.

अर्यमन्. अर्यमा तु पुमान् सूर्ये पितृदेवान्तरेऽपि च, मे. अर्यमा सूर्यभ

च्छाया स्र्यैत्र च पितृदैवते, वि. अर्यमा पितृदैवते। तरणौ सूर्यभ-च्छायां, हे.

अर्वत्. अर्वतौ कुम्भदास्याश्च वडवायाश्च योषिति, मे. अर्वन् कुत्सितेऽन्यवत्। अर्वती तु कुम्भदास्या वास्या च परिकीर्त्तिता, वि. अर्वन्ताश्वकुत्सितौ। अर्वती कुम्भदास्यश्च, त्रि.

अर्वन्. अर्वा तुरङ्गमे पुंसि कुत्सिते वाच्यलिङ्गकः, मे. अर्वा च कुत्सिते वाहे, वि. अर्वाऽश्वेऽधमे, हे. अश्वतुरङ्गयोरर्वा, त्रि.

अर्बुद. अर्बुदो मांसकीले स्यात् पुंवत् दशकोटिषु। महीधर-विशेषे ना, मे. अर्बुदो मांसकीले स्यात् दशकोटिषु चार्बुदः, शैलेऽर्बुदः, वि. अर्बुदः पर्वते मांसकीलके दशकोटिषु, हे. अर्बुदो रुणि संख्यायां, त्रि.

अर्मोघ्न. अर्मोघ्नो मालमूलः स्यात्। अर्मोघ्नः सूरणेऽपि च, मे, वि.

अर्हत्. अर्हंस्तु क्षपणे बुद्धे पुंसि मान्येऽन्यलिङ्गकः, मे. अर्हन् स्यात् पूज्ये तीर्थकरेऽपि च, हे. अर्हन् पूज्ये जिनेऽपि च, वि.

अर्हन्त अर्हन्तश्चापि सुगते क्षपणेऽपि च दृश्यते, मे.

अलका. अलका कुबेरपूर्यामस्त्रियां चूर्णकुन्तले, मे. अलका चूर्णकुन्तलाः। अलका तु कुबेरस्य नगर्यां, हे.

अलङ्कार. अलङ्कारस्तु हारादावुपमादावलङ्कृतौ, मे. अलङ्कार-स्तूपमादौ हारकेयूरकादिषु, वि. अलङ्कारः कङ्कणादिषु। उपमादौ, हे.

अलम् अलम् भूषणपर्याप्तिशक्तिवारणेषु निरर्थके। शक्तौ, मे. अलं भूषणपर्याप्तिवारणेषु निरर्थके। अलं शक्तौ च निर्दिष्टं फलत्रये च सुधेःपि च, वि. भवादकं च निरर्थके। अलङ्करणसामर्थ्यपर्याप्तिव्य-वधारणे, हे. अलं भूषणपर्याप्तिशक्तिवारणवाचकम्, अ.

अलम्बुष अलम्बुषः प्रहस्ते च छर्दने राक्षसान्तरे। अलम्बुषा तु मुण्डोदी भगंधारामान्तरे, मे अलम्बुषः। छर्दनेऽलम्बुषा मोक्ता मुण्डीरोमध्येऽङ्गदोः, वि. अलम्बुषः छर्दनेऽलम्बुषा स्वःपथयोषिति। मुण्डीतेत्रा, हे

अलर्क. अलर्को धवलार्के स्यात् योगोन्मादितकुक्कुरे, मे. अलर्को ऽपि धवलार्के योगोन्मादितशुन्यपि, हे. अलर्को धवलार्के स्यात् योगोन्मादिनि शुन्यपि, वि.

अलस. अलसा हंसपद्यां ना पादरोगद्रुमभेदयोः। क्रियामन्दे त्रिषु, मे. अलसः पादरोगे स्यात् क्रियामन्दे द्रुमान्तरे। अलसा हंसपद्यां च, वि. अलसः स्याद् द्रुमभेदे पादरोगे क्रियाजडे। अलसा तु हंसपद्यां, हे.

अलि. अलिः सुरापुष्पलिहोः पुंसि, मे. अलिः सुरापुष्पलिहोः, हे, त्रि, वि.

अलिन्. अथाली स्याद्वृश्चिके भ्रमरे पुमान्, मे. अली वृश्चिकभृङ्गयोः, वि. भृङ्गवृश्चिकयोरली, त्रि.

अलिपक. अथालिपको भृङ्गकोकिलकुक्कुरे, मे. भवेदलिपको भृङ्गे कोकिले रक्तशिखण्डके, वि. अलिपकः पिके भृङ्गे, हे.

अलिमक. भवेदलिमको भेके पिकेऽलौ पद्मकेसरे। मधुकेऽपि, मे. अलिमकः पिके भेके मधूके पद्मकेसरे, वि. अलिमकौ भेककोकिलौ, त्रि. अलिमकः पद्मकेसरे। मधूके कोकिले भेके, हे.

अलीक. अलीकमप्रियेऽपि स्यात् दिव्यसरोज नपुंसकं, मे. अलीकमप्रिये भाले वितथे, हे. अलीकमप्रिये प्रोक्तमलीकमनृतेऽपि च, वि. अलीकं त्वप्रियेऽनृते, अ.

अव. अवालम्बनविज्ञानवियोगव्याप्तिशुद्धिषु, वि अवालम्बनविज्ञानवियोगव्याप्तिशुद्धिषु, हे.

अवगीत. अवगीतन्तु निर्वादे दुष्टगर्हितयोरपि, मे. अवगीतं विगर्हिते। मुहुर्दृष्टेऽपवादे च, हे. अवगीतं जन्ये स्याद्गर्हिते त्रिषु, अ. अवगीतन्तु निर्वादे मुहुर्दृष्टे विगर्हिते, वि.

अवग्रह. अवग्रहो दृष्टिरोधे प्रतिबन्धे गजालिके, मे. अवग्रह इति स्यातो दृष्टिरोधे गजालिके। स्वतन्त्रतानिषेधेऽपि प्रतिबन्धेऽप्यवग्रहः, वि

अवग्रहस्तु ज्ञानभेदे गजालिके। प्रतिबन्धे वृष्टिरोधे, हे. अवग्रहः स्यात् प्रकृतिभाववृष्टिविबन्धयोः, त्रि. गजसङ्घेऽप्यवग्रहः, हा.

अवग्रहण. अवग्रहणमित्येतत् प्रतिरोधेऽप्यनादरे, मे. अवग्रहण-मित्याहुः प्रतिरोधेऽप्यनादरे, वि. अवग्रहणं रोद्धायां रोधने, हे.

अवट. अवटः स्यात् खिले गर्त्ते कूपे कुहकजीविनि, मे, वि. अवटः कूपबिलयोर्गर्त्ते कुहकजीविनि, हे. गर्त्ते कूपे खलेऽवटः, त्रि. अवटाख्यौ कूपगर्त्तौ, काने.

अवटु. अवटुर्गर्त्तान्धुघाटासु, हे.

अवतंस. अवतंसो न स्त्रियां स्यात् कर्णपूरे च शेखरे, मे. पुंस्युत्तंसावतंसौ द्वौ कर्णपूरे च शेखरे, अ.

अवतार. अवतारोऽवतरणपुष्करिण्यादितीर्थयोः, मे. वि. अवतारस्तु नद्यादितीर्थेऽवतारणेऽपि च, हे अवतारस्तु तीर्थेऽवतरणेऽपि च, त्रि.

अवतारण अवतारणं भूताद्यिग्रहे वस्त्राञ्चलेऽर्चने, मे. अवतारणं भूतादिग्रहे वस्त्राञ्चलार्चने, वि. अवतारणं वस्त्राञ्चलार्चने भूतावेशे, हे.

अवदात. अवदातः सिते गौरे विशुद्धेऽप्यन्यलिङ्गकः, मे. अवदातं सिते पीते विशुद्धे प्रवरेऽपि च, वि. अवदातस्तु विमले मनोज्ञे सितपीतयोः, हे. अवदातः सिते पीते शुद्धे, अ.

अवदान. अवदानं खण्डने स्यादितिवृत्ते च कर्मणि, मे. अवदानमितिवृत्तकर्मखण्डनयोरपि, वि. अवदानमितिवृत्ते खण्डने शुद्धकर्मणि, हे. इतिवृत्तेऽवदानं स्यात् कर्मखण्डनयोः, त्रि.

अवधि. अवधिस्त्ववधाने स्यात् सीम्नि काले बिले पुमान्, मे. अवधिरवधाने स्यात् सीम्नि काले बिलेऽपि च, वि. अवधिः स्यादवधाने कालसीमबिलेष्वपि, हे. अवधिः सीमकालयोः त्रि. अवधिरवटेऽपि, र.

अवध्य. अवध्यमवधार्हं स्यादनर्थकवचस्यपि, मे, वि, हे.

अवध्वंस. अवध्वंसः परित्यागे निन्दनेऽप्यवचूर्णने, मे, वि. अवध्वंसस्तु निन्दायां परित्यागेऽवचूर्णने.

अवध्वस्त. अवध्वस्तः परित्यक्ते निन्दितेऽप्यवचूर्णिते, मे. वि. अवध्वस्तस्तु चूर्णिते। त्यक्तनिन्दितयोश्चापि, हे.

अवन. अवनं रक्षणे प्रीतौ, वि. अवनं प्रीतौ च रक्षणे, मे. अवनं रक्षणप्रीत्योः, हे.

अवर. अवरं गजान्त्यजङ्घादिदेशेऽपि चरमे त्रिषु, मे. अवरं चरमेऽन्यथंत्। गजान्तरजङ्घादेशे च भवान्यामवरा मता, वि. अवरं चरमेऽवरा तु गौरीगजजङ्घान्त्यदेशयोः, हे.

अवरोध. अवरोधस्तु शुद्धान्ते तिरोधाने रूपौकसि, हे. अवरोधस्तिरोधाने राजदारेषु तद्गृहे, मे. अवरोधस्तिरोधाने शुद्धान्ते राजवेश्मनि, वि.

अवरोह. अवरोहोऽवतरणेऽप्यारोहे च लतोद्गमे, मे. अवरोहोऽवतरणे तरोरङ्के लतोद्गमे, वि. अवरोहस्तु लतोद्गमे। तरोरङ्केऽवतरणे, हे. अवरोहोऽवतरणे त्रिदिवे च लतोद्गमे, त्रि.

अवलग्न. अवलग्नोऽस्त्रियां मध्ये त्रिषु स्यात् लग्नमात्रके, मे. अवलग्नो मध्यलग्नयोः, वि, हे.

अवलेप. अवलेपस्तु गर्वे स्यात्क्षेपने भूषणेऽपि च, मे. अवलेपस्तु गर्वे स्यात् लेपने भूषणेऽपि च, वि. अवलेपो गर्वलेपयोः। भूषणेऽपि, हे. अवलेपः सङ्गगर्वयोः, त्रि.

अवलोकित. अवलोकितो ना लोकनाथे त्रिषु निरीक्षिते, मे. स्यादवलोकितो बुद्धे प्रेक्षिते त्ववलोकितम्, वि. अवलोकितमीक्षिते। अवलोकितस्तु बुद्धे, हे.

अवश्यम्. अवश्यम् नित्यप्रयत्नयोः, मे. अवश्यं नित्ययत्नयोः, वि. अवश्यं निश्चयनित्ययोः, हे.

अवश्याय. अवश्यायस्तु नीहारेऽप्यभिमानेऽपि पुंस्ययं, मे. अवश्यायो हिमे गर्वे, वि. अवश्यायो हिमे दर्पे, हे.

अवष्टम्भ. अवष्टम्भोऽस्त्रियां स्यादाक्रान्ते प्रायसंश्रिते, मे. अव-

ष्टब्धमदूरे समाक्रान्ते च विलम्बिते, वि. अवष्टब्धमविदूरे समाक्रान्तेऽवलम्बिनि, हे, अथावलम्बितः। अविदूरोऽप्यवष्टब्धः, अ.

अवष्टम्भ. अवष्टम्भः सुवर्णे च स्तम्भप्रारम्भयोरपि, मे वि. अवष्टम्भस्तु काञ्चने। संरम्भारम्भयोः स्तम्भे, हे. स्वर्णारम्भाववष्टम्भौ, त्रि.

अवसर. अथावसरः पुमान्। प्रस्तावे मन्त्रभेदे च वर्षणे चापि कीर्तितः। उपलादौ, मे. अवसरो वर्षप्रस्तावयोरपि, वि. अवसरो वत्सरे घणे, हे. प्रस्तारेऽवसरो वर्षे च, त्रि.

अवसाय. अथावसायः शेषे स्यात् समाप्तौ निश्चयेऽपि च, मे.

अवसित. अवसितस्त्वृद्धे ज्ञातेऽप्यवसानगते च वाच्यलिङ्गं स्यात्, मे. भवेदवसितं ज्ञाते गतौ त्वृद्धावसानयोः, वि. अवसितं गतौ। ऋद्धे ज्ञातेऽवसाने च, हे. गते ज्ञातेऽप्यवसितम्, त्रि.

अवस्कर. अवस्करोऽपि वर्चस्के गुह्ये, मे. अवस्करो गूथगुह्ययोः, वि. अवस्करो गूथगुह्ययोः, हे. गुह्येऽप्यवस्करः, अ. गुह्यकेऽप्यवस्करः, त्र.

अवहार. अवहारः पुमांश्चौरे दूरतयुद्धादिविग्रमे। निमन्त्रणोपनेतव्यद्रव्ये ग्राहाख्ययादसि, मे. अवहारः स्मृतश्चौरे दूरतयुद्धादिविश्रमे। निमन्त्रणोपनेतव्यद्रव्ये ग्राहाख्ययादसि, वि. अवहारस्तु युद्धादिविश्रामे ग्राहचौरयोः। निमन्त्रणोपनेतव्ये, हे. नक्रे चौरे चावहारः स्यात्, त्रि.

अवाचीन. अवाचीनमवागर्थे विपर्यस्ते च वाच्यवत्, मे, v. अपाचीन.

अवि. अविर्नाथे रवौ मेषे शैले मूषिककम्बले, मे. अविः शैले रवौ मेषे अपेम् मूषिककम्बले। ऋतुमत्यामविः प्रोक्ता, वि. अवि मूषिककम्बले। मेषे रवौ पर्वते च, हे. अवयः शैलमेषार्काः, अ. अविशब्दो रवौ मेषे पर्वतेऽपि निगद्यते, अने.

अवीचि. अवीचि नरकासुमर्त्ते:, वि. अवीचिस्तरङ्गे नरकान्तरे, हे.

अवीर. अवीराऽपतिपुत्रायां स्त्री स्वत्वरहिते त्रिषु, मे.

अवेल. अवेलाऽपलापे स्यादवेला पूगचूर्णके, वि. मे. अवेलस्त

स्यादपङ्क्ये। अवेला तु पूगचूर्णे, हे. अनेलस्यपलाये स्यादवेला पूगचूर्णके, वि. अवेला पूगचर्विते, मे.

अव्यक्त. अव्यक्तो हरो स्मरहरे पुमान्। परमात्ममहदाद्योः क्लीवं स्यादस्फुटे त्रिषु, मे. अव्यक्तं प्रकृतावात्मन्यव्यक्तोऽस्फुटमूर्खयोः, वि. अव्यक्तः परमात्मनि मूर्खे स्फुटे हरेऽपि निर्दिष्टः, हे.

अव्यथ. अव्यथो निर्भये सर्पे चारटीपथ्ययोः स्त्रियां, मे. अव्यथा तु हरीतक्यां पन्नगे निर्भयेऽपि च, वि. हरीतक्यपि चाव्यथा, त्रि..

अव्यय. अव्ययोऽस्त्री शब्दभेदे ना विष्णौ निर्व्यये त्रिषु, मे. अव्ययः शब्दभेदेऽपि निर्व्यये परमेश्वरे, हे.

अशनि. अशनिः स्त्रीपुंसयोः स्यात् चञ्चलायां पवावपि, मे. अशनिः पविविद्युतोः, वि. अशनि वज्रविद्युतोः, हे. वज्रे विद्युति चाशनिः, त्रि.

अशिर. अशिरो वीतिहोत्रे स्यात् राक्षसे भास्करे पुमान्, मे. अशिरो राक्षसे वह्नौ अशिरस्तापनेऽपि च, वि. अशिरोऽर्के राक्षसेऽग्नौ, हे.

अशोक. अशोकस्त्रिषु निःशोके पुंसि कङ्केलिपादपे। स्त्रियान्तु कटुरोहिण्यां पारदे स्यान्नपुंसकं, मे. अशोको वञ्जुले माने द्रुमनि शोकयो मतः। अशोका कटुरोहिण्यामशोकं पारदे स्मृतं, वि. अशोको कङ्केलिवञ्जुलौ। निःशोकपारदौ चाप्यशोका तु कटुरोहिणी, हे.

अश्मन्त अश्मन्तमशुभे चुल्ल्यां मरणेऽनवधावपि। क्षेत्रेऽपि, मे, त्रि अश्मन्तमशुभे क्षेत्रे चुल्ल्यामनवधौ मृतौ, हे. त्रिष्वनवधौ अश्मन्तं मरणेऽशुभे। चुल्ल्याञ्च, त्रि.

अश्मन्तक. स्यादश्मन्तकमुद्धाने मल्लिकाच्छदनेऽपि च, मे, त्रि, वि. अश्मन्तकं मल्लिकाच्छदि। चुल्ल्याञ्च, हे.

अश्व अश्वः पुंजातिभेदे च तुरगे च पुमानयं, मे. अश्वः पुंभेदवाजिनोः, वि.

अश्वतर. भवेदश्वतरो नागान्तरे वेगसरेऽपि च, मे. अश्वतरो वेसरे च नागराजान्तरेऽपि च, वि. अश्वतरो नागभेदे वेसरे, हे

अश्वत्थ. अश्वत्थः पिप्पलद्रौ स्यादश्वत्था पूर्णिमातिथौ, मे. अश्वत्थो गर्द्दभाण्डे स्यात् पिप्पले पूर्णिमातिथौ, वि. अश्वत्थः पिप्पले गर्द्दभाण्डके। आश्वत्था पौर्णमास्याञ्च, हे.

अश्वारोह. अश्वारोहाश्वगन्धायां स्त्रियां त्रिष्वश्ववाहके, मे. अश्वारोहाश्वगन्धायामश्वारोहोऽश्ववारके, वि. अश्वारोहोऽश्ववारके। अश्वारोहाश्वगन्धायां, हे.

अश्वीय. अश्वीयमश्वसङ्घाते क्लीवमश्वहितेऽन्यवत्, मे. आश्वीयमश्वसङ्घातेऽश्वीयमश्वहितेऽन्यवत्, वि. अश्वीयमश्वनिवहे तथाश्वस्य हितेऽपि च, हे.

अष्टापद. मष्टापदोऽस्त्री कनके शारिणां फलकेऽपि च। अष्टापदी चन्द्रमल्लयां शरभे मर्कटे पुमान्, मे. अष्टापदं स्यात् कनके शारीणां फलकेऽपि च। अष्टापदश्च शरभे चन्द्रमल्लयां च मर्कटे, वि. अष्टापदश्चन्द्रमल्लयां लूतायां शरभे स्मृतौ। कनके शारिफलके, हे. अष्टापदं शारिफले सुवर्णेऽस्त्री पशौ पुमान्, त्रि. शरभोऽष्टापदो ज्ञेयः स्वर्णमष्टापदं स्मृतम्। अष्टापदं शारिफलं कृमिजातिरुदाहृतः, धने.

असन. असनं चेपणे क्लीवं पुंसि स्याज्जीवकद्रुमे, मे.

असि. असिः खड्गे नदीभिदि, हे.

असिक्नी. असिक्नी स्यादवृद्धान्तःपुरप्रेष्यानदीभिदोः, मे. असिक्नी स्यादवृद्धान्तःपुरप्रेष्यस्त्रियां धुनौ, वि.

असिपत्र. असिपत्रः खड्गकोषे पुमानिक्षौ च नारके, मे. असिपत्रो भवेत् कोषकारे च नरकान्तरे, वि. असिपत्रो नरकान्तरे। कोषकारे, हे.

असुर. असुरा रजनीराश्योरसुरो देवारिभास्करयोः, मे. असुरा रजनीराश्योरसुरो दानवे रवौ, वि. असुरः सूर्यदैत्ययोः। असुरा रजनीराश्योः, हे.

असृज्. असृक् स्यात् योगभेदे ना रक्तेऽपि स्यान्नपुंसकं, मे.

अस्त. अस्तं क्षिप्तेऽप्यवसिते त्रिषु ना पश्चिमाचले, मे. अस्तं क्षिप्ते गते मोक्षमस्तः पश्चिमभूधरे, वि. अस्तः क्षिप्ते पश्चिमाद्रौ, हे. क्षिप्ताद्रिभे-

द्योरस्त., त्रि

अस्तु अस्तु सत्रादभ्यनुज्ञानेऽप्यसूयापीडयोरपि। प्रतिक्षेपे प्रशंसायां प्रकर्षे लक्षणेऽपि च। असम्भत्यर्थे उद्दिष्ट, मे अस्तु पीडानिषेधयोः। अस्तूयायामनुज्ञायां, हे अस्तु सत्रादभ्यनुज्ञानेऽप्यसूयानोदयोरपि, वि

अस्त्र अस्त्रं प्रहरणे चापे करवाले नपुंसक, मे अस्त्रं प्रहरणे चापे वि अस्त्रं चापे प्रहरणे, हे

अस्र अस्रः कोणे कचे पुंसि क्लीवमस्रुणि शोणिते, मे अस्र कोणे शिरसिजे चास्रमस्रुणि शोणिते, वि अस्र. शिरसिजे कोणे सत्रादस्रं शोणितेऽश्रुणि, हे सत्रादस्र रुधिराश्रुणो, त्रि अस्रा. कचा अपि, अ

अस्रप अस्रपा तु जलौकायां डाकिन्यां राक्षसे तु ना, मे

अह अह प्रशंसाक्षेपयो र्नियोगे च विनिग्रहे, मे V आह.

अहल्या. अहल्या त्वप्सरोभेदे आर्यत्रायां गौतमस्य च, मे सत्राद-हल्याऽप्सरोभेदे गौतमस्य च योषिति, वि अहल्या गौतमयोषिति। अप्सरो-भेदेऽपि, हे

अहह अहहेत्यद्भुते खेदे परिक्लेशप्रकर्षयो। सम्बोधनेऽपि च, मे अहहेत्यद्भुते खेदे, हे अहहेत्यद्भुते खेदे, अ, त्रि अहह सत्रादद्भुते परिक्लेशप्रकर्षयो, वि

अहार्य अहार्यः पर्वते ना सत्रादहर्तव्ये तु वाच्यवत्, मे

अहि अहि र्वृत्रासुरे सर्पे पुंसि, मे अहि र्वृत्रासुरे सर्पे, वि अहि सर्पे हते वप्रे, हे अहि र्वृत्रेऽपि, अ अहि दैत्यविशेषः सत्रात् सूर्येऽप्यहिरहिघ्नः। भुजङ्गोऽहिः समाख्यात. सिंहिकासुतरप्यहि, काने अहिरपुत्रदरावर्त्त, हा

अहिद्विष् अहिद्विट् गरुडे शक्रे मयूरे नकुले पुमान्, मे

अहिभुज् अहिभुक् केकितार्क्ष्ययोः, वि अहिभुक् शिखिनि तार्क्ष्य पुंसि, मे केकितार्क्ष्यावहिभुजौ, अ

अहो अहो धिगर्थे शोके च करुणार्थविषादयो। सम्बोधने प्रशंसायां

विस्मये पादपूरणे। असूयायां वितर्के सम्रात्, मे. अहो धिगर्थे शोके च करु-णार्थविषादयोः, हे, वि.

अहोवत. अहोवतानुकम्पायां खेदामन्त्रणयोरपि, हे. अहोवतानुक-म्पायां खेदे सम्बोधनेऽपि च, वि, मे.

आ. आ प्रगृह्यं स्मृतौ वाक्ये ऽनुकम्पायां समुच्चये। आङ्सीमाया-मभिव्याप्तौ क्रियायोगेषदर्थयोः, मे. आ प्रगृह्यं स्मृतौ वाक्ये। आङ्सीमाया मभिव्याप्तौ क्रियायोगेषदर्थयोः, वि. सम्राट्आ स्मरणवाक्ययोः। आङीष-दर्थेऽभिव्याप्तौ क्रियायोगेऽवधावपि, हे. आङीषदर्थे ऽभिव्याप्तौ सीमार्थे धातुयोगजे। आ प्रगृह्यः स्मृतौ वाक्ये, अ. आकारस्तु पितामहः। पूजा-यामपि माङ्गल्ये आकारः परिकीर्तितः, ए. नारायणस्तथानन्तो मुखदन्तो गुरुस्तथा। विष्णुश्यत्रा तथा शेषो दीर्घ आकार एव च, मा.

आकर. आकरो निवहोत्पत्तिस्थानश्रेष्ठेषु कथ्यते, मे, वि. आ-करो निवहे खनौ, हे.

आकर्ष. आकर्षो द्यूतत इन्द्रिये। पाशके शारिफलके कोदण्डा-भ्यासवस्तुनि। आकर्षणेऽपि पुंसि सम्रात्, मे. आकर्षः शारिफलके पा-शके द्यूतत इन्द्रिये। आकर्षणेऽपि चाकर्षः कोदण्डाभ्यासवस्तुनि, वि. आ-कर्षः पाशके धन्वाभ्यासाङ्गे द्यूतत इन्द्रिये। आकर्षो शारिफलके, हे. द्यूतते-ऽक्षे शारिफलकेऽप्याकर्षः, अ. द्यूतपाशशारिफलकाक्षयोऽप्याकर्षसंज्ञकाः, ह.

आकलन. सम्रादाकलनमाकाङ्क्षा परिसंख्यानबन्धने, मे. आक-लनं विबन्धे स्यादाकाङ्क्षापरिसंख्ययोः, वि. आकलनं परिसंख्याकाङ्क्ष-यो र्बन्धनेऽपि च, हे. आकलनं विबन्धपरिसंख्ययोः, त्रि.

आकल्प. आकल्पः कल्पने वेशेऽपि, मे. आकल्पः कल्पने वेशे, वि. स्यादाकल्पस्तु मण्डने। कल्पने च, हे. आकल्पौ वेशकल्पने, त्रि.

आकल्पक. आवस्यकस्मोमोहग्रन्थ्युत्कलिकामुदोः, मे, वि, हे.

आकार. आकार इङ्गिताकृत्योः, मे, हे. आकारः संस्थितीङ्गयोः, वि. आकाराविङ्गिताकृती, अ.

आकृति. आकृतिस्तु स्त्रियां रूपे सामान्यवपुषोरपि, मे. आकृतिः कथिता रूपे सामान्यवपुषोरपि, वि. आकृतिस्तु जातौ रूपे वपुष्यपि, हे. आकृति र्जातिरूपयोः, त्रि.

आक्रन्द. आक्रन्दः क्रन्दने ह्वाने मित्रदारुणयुद्धयोः। त्रातर्यपि च पुंसि स्यात्, मे. आक्रन्दो दारुणरणे मित्रे त्रातरि रोदने, वि. आक्रन्दो दारुणरणे सारावरुदिते रुपे, हे. आरावे रुदिते त्रातर्याक्रन्दो दारुणे रणे, अ.

आक्षेप. आक्षेपो भर्त्सनाकृष्टिकाव्यालङ्कृतिषु स्मृतः, मे, वि. आक्षेपः परिभर्त्सने। काव्यालङ्करणाकृष्योः, हे. आक्षेपो भर्त्सनाकृष्योः, त्रि.

आक्षेपक. आक्षेपकोऽनिलव्याधौ व्याधे निन्दाकरेऽपि च, मे, वि. आक्षेपको व्याधे निन्दके वातरुजयपि, हे.

आखनिक, आखु. भवेदाखनिकश्चौरे शूकरे मूषकेऽपि च, मे. आखनिकश्चौरे कोले च मूषके, वि. आखनिकस्त्वाखुरिव किराखुन्दरचौरयोः, हे.

आख्यात. आख्यातं भाषिते तिङि, मे, वि. आख्यातं भाषिते त्यादौ, हे. आख्यातं तिङि भाषिते, त्रि.

आगम. आगमः शास्त्र आगतौ, मे. आगमः शास्त्र आयाते, वि. आगमस्त्वागतौ शास्त्रे, हे. शास्त्रमायातमागमः, त्रि.

आगस्. आगोऽपराधे पापे स्यात्, मे. आगः पापापराधयोः, वि. आगः स्यादेनोवदघे मन्तौ, हे. पापापराधयोरागः, अ.

आग्रह. आग्रहोऽनुग्रहासक्त्योराक्रमे ग्रहणेऽपि च, मे. आग्रहोऽनुग्रहासक्त्योराक्रमे ग्रहणेऽपि च, वि. आग्रहोऽनुग्रहे ग्रहे। आसक्त्याक्रमयोश्च, हे. सक्तौ स्नेहे चाग्रहः स्यात्, त्रि.

आघात. आघातं शिङ्घिते कान्ते, मे. आघातं हिंसिते घ्रातेऽपि, वि. आघाते ग्रस्तशिङ्घिते, हे.

आचित. आचितः शकटोन्मेये पलानामयुतद्वये। पुंलिङ्गः संगृ-

च्छीतेऽपि च्छन्नेऽपि स्यात् त्रिलिङ्गकः, मे. आचितः शकटोन्मेये पलानामयुतद्वये। वस्त्रेऽपि संगृहीते स्यात्, वि. आचितं। छादिते शकटोन्मेये पलानामयुतद्वये। संगृहीते, हे. आचितः शकटोन्मेयेऽपि, त्रि.

आच्छादन. आच्छादनं सन्निधाने वस्त्रे प्रहतिमात्रके, मे. आच्छादनं सन्निधाने स्मृतं वस्त्रे प्रवारणे, वि. आच्छादनन्तु वसने सन्निधानेऽपवारणे, हे. आच्छादने सन्निधानमपवारणमित्युभे, श.

आच्छुरितक. स्यादाच्छुरितकं हासनखराघातभेदयोः, मे. स्यादाच्छुरितकं हासनखाघातप्रभेदयोः, वि. स्यादाच्छुरितकं हासनखघातविशेषयोः, हे. स्यादाच्छुरितकं हासविशेषे च नखक्षते, त्रि.

आजि. आजिः स्त्री समभूमौ च सङ्ग्रामे, मे. आजिः समावनौ युद्धे, वि. आजिः क्षणे समच्छायां युधि, हे. समे क्ष्मांशे रणेऽप्याजिः, अ. आजिः स्यात् समभूभागः सङ्ग्रामोऽप्याजिरुच्यते, अने.

आडम्बर. आडम्बरस्तूर्यरवे संरम्भे गजगर्जिते, मे. आडम्बरः समारम्भे गजगर्जिततूर्ययोः, वि. आडम्बरस्तु संरम्भे दृंहिते तूर्यनिःस्वने, हे. आडम्बरस्तूर्यरवे गजेन्द्राणां च गर्जिते, अ. आडम्बरो गजारावस्तूर्यरागश्च कथ्यते, अने. आडम्बरो गजानां गर्जिते पटहरवे प्रपञ्चे च, रु.

आढ़क. आढ़की तु तुवर्यां स्त्री परिमाणान्तरे त्रिषु, मे. आढ़कं मानभेदे स्यात् तुवर्यामाढ़की मता, वि. आढ़कः प्रस्थचतुष्टये। आढ़की तुवरी, हे.

आणि. v. अणि.

आतङ्क. आतङ्को रोगसन्तापशङ्कासु मुरजध्वनौ, मे, वि. आतङ्को रुजि शङ्कायां सन्तापे मुरजध्वनौ, हे. रुक्तापशङ्कास्वातङ्कः, अ.

आतञ्चन. आतञ्चनं प्रतीवापजवनाप्यायनेषु च, मे. वि. आतञ्चनं स्याज्जवने प्रीणनप्रतिवापयोः, हे. आतञ्चनं प्रतीवापजवनाप्यायनार्थकं, अ.

आतर्पण. आतर्पणं प्रीणने स्यात् मङ्गलालेपनेऽपि च, मे. आत-

पैण्ड्ठ सौचित्ये विद्यादालेपनेऽपि च, वि.

आतिथ्य. स्यादातिथ्यमतिथ्यर्थे त्रिलिङ्गमतिथौ पुमान्, मे. आतिथ्यमातिथेये स्यात् आतिथ्यश्चातिथावपि, वि. आतिथ्योऽतिथौ तद्योगेत्र, हे.

आत्मन्. आत्मा पुंसि स्वभावेऽपि प्रयत्नमनसोरपि। धृतावपि मनीषायां शरीरब्रह्मणोरपि, मे. आत्मा देहमनोब्रह्मस्वभावधृतिबुद्धिषु। प्रयत्ने चापि, वि. आत्मा चित्ते धृतौ यत्ने धिषणायां कलेवरे। परमात्मनि जीवेऽर्के हुताशनसमीरयो। स्वभावे, हे. आत्मा यत्नो धृति र्बुद्धिः स्वभावो ब्रह्म वर्ष्म च, अ. आत्मा मनोऽपि, त्रि. आत्मेति ब्रह्मवाग्देहे मनोयत्नधृतिष्वपि, अने.

आत्मभू. आत्मभू र्ना विधौ कामे, मे. आत्मभू र्वेधसि स्मरे, वि. आत्मभू र्ब्रह्मणि मन्मथे, हे. कामे ब्रह्मणि चात्मभूः, त्रि.

आत्मयोनि. आत्मयोनिः पुमान् कामदेवे च परमेष्ठिनि, मे. आत्मयोनि र्विधौ कामे, वि. आत्मयोनिः स्मरे वेधसि, हे.

आत्मवीर. आत्मवीरः प्राणवति श्यालके च विदूषके, मे. आत्मवीरः प्राणवति श्यालपुत्रे विदूषके, वि. आत्मवीरो बलवति श्यालपुत्रे विदूषके, हे.

आत्माधीन. आत्माधीनः सुते प्राणाधारे श्याले विदूषके, हे.

आत्रेय. आत्रेयी पुष्पवत्यां स्यात् नदीभेदे च ना मुनौ, मे, त्रि आत्रेयो मुनिभेदे स्यात् आत्रेयी सरिदन्तरे। आत्रेयी पुष्पवत्यां च, वि. आत्रेयो मुनिरात्रेयी पुष्पवत्यां सरिद्भिदि, हे.

आथर्वण. आथर्वणः पुरोहिते। अथर्ववेदब्राह्मणे च, र. आथर्वणोऽप्यथर्वज्ञब्राह्मणेऽपि पुरोधसि, वि. आथर्वणो नाऽथर्वज्ञब्राह्मणे च पुरोधसि, मे.

आदर्श. आदर्शो दर्पणे टीकाप्रतिपुस्तकयोरपि, मे, वि. स्यादादर्शस्तु टीकायां प्रतिपुस्तके। दर्पणे, हे. टीकादर्पणयोरादर्शः, त्रि.

आदान. आदानं ग्रहणेऽपि स्यादलङ्कारे च वाजिनां, मे. आदानं ग्रहणे विद्यादलङ्कारे च वाजिनां, वि. आदानं वाजिभूषणे । ग्रहणे, हे.

आदित्य. आदित्यो भास्करे देवेऽपि, मे. आदित्यस्त्रिदशे रवौ, वि. आदित्यस्त्रिदशार्कयोः, हे. आदित्यो भास्करे सुरे, त्रि.

आदिष्ट. आदिष्टमादेशिते त्रिषु । आज्ञप्तोच्छिष्टयोः क्लीबम्, मे.

आदीनव. आदीनवः पुमान् दोषे परिक्लिष्टदुरन्तयोः, मे. आदीनवो दोषे परिक्लिष्टदुरन्तयोः, वि. आदीनवः पुन दोषे परिक्लिष्टदुरन्तयोः, हे.

आदृत. आदृतः सादरेऽर्चिते, मे, वि, हे. आदृतौ सादरार्चितौ, श.

आधार. आधारस्त्वाधिकरणेऽप्यालवालाम्बुधारणे, मे, वि. आधारो जलधारणे । आलवालेऽधिकरणे, हे.

आधि. आधिः पुमान् चित्तपीड़ाप्रत्याशाबन्धकेषु च । व्यसने चाप्यधिष्ठाने, मे. आधि मानसपीड़ायां प्रत्याशायां च बन्धके । व्यसने चाप्यधिष्ठाने, वि. आधि र्मनोऽर्त्तौ व्यसनेऽधिष्ठाने बन्धकाशयोः, हे. बन्धकं व्यसनं चेतः पीड़ाऽधिष्ठानमाधयः, श. प्रतयाशाप्याधिरुच्यते, त्रि.

आध्मात. आध्मातः शब्दिते दग्धे वातकुम्भेदसंयुते, मे. आध्मातं पवनव्याधौ दग्धशब्दितयोरपि, वि. आध्मातः शब्दितदग्धयोः । वातरोगे, हे.

आनक. आनकः पटहे भेर्यां मृदङ्गे ध्वनदम्बुदे, मे, वि. आनकः पटहे भेर्यां ध्वनन्मेघमृदङ्गयोः, हे. भेरी पटहमानकौ, श.

आनद्ध. आनद्धं मुरजादौ च क्लीबं स्यात् संहतौ त्रिषु, मे. आनद्धं बद्धमात्रे स्यादानद्धं मुरजादिके. वि. आनद्धं वद्धमुरजादि, हे. आनद्धं वाद्यवद्धयोः, त्रि.

आनर्त्त. आनर्त्तो देशभेदेऽपि नृत्यस्थाने जने रणे, मे, वि. आनर्त्तो

जनपदे जने। समरे युद्धशालायां, हे आनर्तः समरे युद्धस्थाननीदृद्धि-शेषयोः, श

आपत्ति आपत्तिरापदि। प्रापणेऽपि च योषित् स्यात्, मे आपत्तिः प्रापणे दोषे, वि आपत्ति प्राप्तिदोषयोः। आपद्यपि, हे

आपन्न आपन्न सविपत्तौ च प्राप्ते वाच्यवदीरितः, मे आपन्नः सविपत्तौ स्यात् प्राप्ते वाच्यवदीरितः, वि आपन्न सापदि प्राप्ते, हे

आपात आपातः पुंसि पतने तदात्वे च प्रकीर्त्तितः, मे आपातस्तदात्वे पतनेऽपि च, वि आपात पतने काले, हे अन्ते तदात्वे चापात, त्रि

आप्त आप्तो लब्धे स्वसत्त्वयोः, मे आप्तो लब्धे च सतेत्र च, हे आप्त सत्ये च लब्धे च, वि कथिताप्ता जटायाञ्च, श आप्तौ लब्धस्थितौ, त्रि

आप्ति आप्तिः स्त्री योगसम्प्राप्त्योः, मे आप्ति संवरणप्राप्त्योः, वि आप्ति सम्बन्धलाभयोः, हे

आप्लुत आप्लुत स्नातके स्नाते, मे, हे आप्लुतः स्नातके स्नातेऽपि, वि

आबन्ध(न्ध) आबन्धो दृढबन्धे स्यात् प्रेमालङ्कारयो र्द्वयोः, मे आबन्धो दृढबन्धे स्यात् प्रेमालङ्कारयोरपि, वि अलङ्कारोऽपि चाबन्ध, त्रि आबन्धो भूषणे प्रेम्णि बन्धे, हे

आभील आभीलं नद्वयो कष्टे वाच्यलिङ्गं भयानके, मे आभीलं चापि कष्टे च स्यादाभीलं भयानके, वि आभीलं भीषणे कष्टे, हे, त्रि

आभोग आभोगो वरुणच्छत्रे पूर्णतायत्नयोरपि, मे, वि आभोगः परिपूर्णत्वे वरुणच्छत्रयत्नयोः, हे पूर्णत्वयत्नावाभोगौ, त्रि

आम् आ ध्याने निश्चयस्मृत्योः, मे आं स्यादवधृतिस्मृत्योः, हे आ स्मृतौ चावधारणे, वि

आस आमो वल्कलङ्गितो पुंसि स्यादपक्वोऽन्यलिङ्गकः, मे

आमो रोगे तद्विशेषे आमोऽपक्वे तु वाच्यवत्, वि. आमोऽपक्वे रोगभेदे रोगे च, हे.

आमिष. आमिषं पुंनपुंसकम्। भोग्यवस्तुनि सम्भोगेऽप्युत्कोचे पललेऽपि च, मे. आमिषं पलले लोभे सम्भोगोत्कोचयोरपि। आमिषं सुन्दराकाररूपादिविषयेषु च, वि. आमिषं पले। सुन्दराकाररूपादौ सम्भोगे लोभसञ्चये, हे. उपादानेऽप्यामिषं स्यात्, अ. अथामिषं। सम्भोगोत्कोचमांसेषु, त्रि. लोभे कामगुणे रूपे आमिषाख्या तु भोजने, श्रा.

आमोद. आमोदो गन्धहर्षयोः, मे, वि, हे, त्रि. ए. मद.

आम्नाय. आम्नायो निगमेऽपि च। उपदेशेऽपि, मे. आम्नायः कुल आगमे। उपदेशे च, हे. वेदोपदेशावाम्नायौ, त्रि.

आयति. आयतिस्तु स्त्रियां दैर्घ्ये प्रभावागामिकालयोः, मे. आयतिः सङ्गमे दैर्घ्ये प्रभावागामिकालयोः, वि. आयतिः स्यात् प्रभावोत्तरकालयोः। दैर्घ्ये सङ्गेऽपि, हे. स्यात् प्रभावेऽपि चायतिः, अ. दैर्घ्ये भाविकाले चायतिः त्रि.

आयत्ति. आयत्तिस्तु स्त्रियां स्नेहे वशित्वे वासरे बले, मे. आयत्तिः स्याद् बले स्नेहे वशित्वे वासरेऽपि च। 'मर्यादायां तथायत्तिः, वि. आयत्ति र्वासरे स्नेहे वशित्वे स्थाम्नि सीम्नि च, हे.

आयस्त. आयस्तस्तेजिते क्षिप्ते क्लेशिते कुपिते हते, मे, वि. आयस्तः क्लेशितः तेजिते हते। क्रुद्धे क्षिप्ते, हे. आयस्तस्तेजिते क्षिप्ते, त्रि.

आयुष्मत् आयुष्मान् योगभेदे ना वाच्यवच्चिरजीविनि, मे. आयुष्मान् योगभेदे स्यात् आयुष्मांश्चिरजीविनि, वि.

आयोग. आयोगो व्यापृतौ गन्धमाल्योपहाररोधयोः, मे, वि. आयोगः गन्धमाल्योपहारे व्यापृतिरोधयोः, हे. आयोगो व्यापृतावपि, त्रि.

आयोधन. आयोधनं वधे युद्धे, वि. आयोधनं युद्धे वधेऽपि च, मे. आयोधनं समरे वधे, हे.

आर. आरः क्षितिसुतेऽर्कजे। 'आरा चर्मप्रभेदिन्यां, वि. आरा

चर्मप्रभेदिन्यां पुंसि भौमे शनैश्चरे, मे. आरो रीतिः शनि भौम आरा चर्मप्रभेदिनी, हे. आरः शनैश्चरे भौमे, त्रि

आरघ आरघो रघके हस्तिकुम्भाधश्च, हे. आरघं रघणीये स्यात् शीर्षमर्मणि दन्तिनां, वि.

आरम्भ. आरम्भस्तु त्वरायां स्यात् उद्यमे वधदर्पयोः, मे, वि. आरम्भस्तु वधदर्पयोः। त्वरायामुद्यमे चापि, हे. आरम्भ उद्यमे दर्पे, त्रि.

आरात्. आराद्दूरे समीपे च, मे. आराद्दूरसमीपयोः, वि, हे, च.

आराधन. आराधनञ्च पचने प्राप्तौ सन्तोषणेऽपि च, मे. आराधनं तोषणे स्यात् प्राप्तौ च पचनेऽपि च, वि. आराधनं पाकप्राप्त्योः साधने तोषणेऽपि च, हे. आराधनं साधने स्यादवाप्तौ तोषणेऽपि च, अ.

आरु. आरुः पुंसि तरौ भेदे तथा कर्कटदंष्ट्रिणोः, मे. आरु-स्तरुविशेषे स्यात् आरु. कर्कटदंष्ट्रिणोः, वि.

आरोह. आरोहस्त्ववरोहे च वरारोहाकटावपि। आरोहणे गजारोहे दीर्घत्वे च समुच्छ्रये, मे. आरोहो दैर्घ्यमानयोः। आरोहणे नितम्बे च समुच्छ्रयनिपातिनोः, वि. आरोहो दैर्घ्य उच्छ्रये। आरोहणे गजारोहे स्त्रीकट्यां मानभिद्यपि, हे. श्रोणयामथारोहो वरस्त्रियाः, अ. आरोहस्तु नितम्बे स्यात् दीर्घत्वे च समुच्छ्रये, त्रि.

आरोहणं. आरोहणं स्यात् सोपाने समारोहे प्ररोहणे, मे, वि. आरोहणं प्ररोहणे। समारोहे सोपाने च, हे.

आर्त्तव. आर्त्तवं स्त्रीरजे पुष्पे क्लीबं स्यादृतुजे त्रिषु, मे. आर्त्तवं त्वृतुसम्भूते स्त्रीरजःपुष्पयोरपि, वि. आर्त्तवमृतुजे। नारीरजसि पुष्पे च, हे. स्याद्रजः पुष्पमार्त्तवं, त्रि.

(अर्ति) आर्त्ति. आर्त्तिः पीड़ाधनुष्कोट्योः, मे, अ, वि. धर्तिश्चाटनि-पीड़योः, हे.

आर्द्र. आर्द्रा नक्षत्रभेदे स्यात् स्त्रियां क्लिन्नेऽभि... आर्द्रा नक्षत्रभेदे स्यात् आर्द्रं क्लिन्नेऽभिधेयवत्, वि.

आर्य. आर्यः साधौ सौविदल्लेऽप्यार्यामारूत्तभेदयोः, वि. आर्यौ सज्जनसंविदौ। आर्यामाच्छन्दसोः, हे. आर्यः स्यात् सौविदल्लेऽपि, रु.

आल. आलं स्यादनल्पहरितालयोः, हे.

आलान. आलानं करिणां बन्धस्तम्भे रज्जौ च न स्त्रियां, मे.

आलि. आलि विशदाशये। त्रिषु स्त्रियां वयस्यायां सेतौ पंक्तौ च कीर्तिता, मे. आलिस्तु विशदाशये। आलिः पंक्तौ च सख्यां च सेतौ च परिकीर्तिता, वि. आलिः सख्यावलीसेत्वनर्थेषु विशदाशये, हे. आली सख्यावली अपि, अ. आलिः सेतुः सखी, त्रि. आलिः सहचरी ज्ञेया पङ्क्तिरालिरुदाहृता, अने.

आलीढ़. आलीढ़ं पदन्यासे ऽशिते त्रिषु, मे.

आलु. आलु गलन्तिकायां स्त्री क्लीवं मूले च भेलके, मे, त्रि. आलुर्गलन्तिकायां च कन्दभेदे च भेलके, वि. आलु गलन्तिकायां स्यात् आलु भेलककन्दयोः, हे.

आलोक. आलोकस्तु पुमान् द्योते दर्शने वन्दिभाषणे, मे. आलोको दर्शने द्योत आलोको वन्दिभाषणे, वि. आलोको दर्शने वन्दिभाषणोद्द्योतयोरपि, हे. आलोकौ दर्शनद्योतौ, अ.

आवर्त. आवर्तश्चिन्तने वारिभ्रमे चावर्तने पुमान्, मे. आवर्त आवर्तने स्यात् चिन्तने चाम्भसां भ्रमे, वि. आवर्तः पयसां भ्रमे। आवर्तने चिन्तने च, हे. आवर्तश्चिन्तनेऽपि च, त्रि.

आवाप. आवापो भाण्डपचने परिक्षेपालवालयोः, मे, वि. आवापः पानभेदालवालयोः। प्रक्षेपे भाण्डपचने, हे.

आविद्ध. आविद्धो वाच्यवल्लिङ्गः स्यात् कुटिले च पराहते, मे. आविद्धो वाच्यवत् ज्ञेयः कुटिले च पराहते, वि. आविद्धः क्षिप्तवक्रयोः, हे. आविद्धं महतं वक्रं, त्रि.

आवेशन. आवेशनं शिल्पिशाले भूतावेशप्रवेशयोः, मे. आवेशनं शिल्पगृहे भूतावेशप्रवेशयोः, वि. आवेशनं भूतावेशे प्रवेशे शिल्प-

वेश्मनि, हे. आवेशनं शिल्पगेहे। भूतावेशे, त्रि.

आशय. आशयः स्यादभिप्राये पनसाधारयोरपि, मे. आशयः स्यादभिप्राये मानसाधारयोरपि, वि. आशय आश्रये। अभिप्रायपनसयोः, हे. आधारेऽप्याशयः प्रोक्तः, रु.

आशर. आशरस्तु पुमान् वैश्वानरे च रजनीचरे, मे.

आशा. आशा तृष्णादिशोः स्त्रियां, मे, त्रि. आशा तृष्णादिशोः प्रोक्ता, वि. आशा ककुभि तृष्णायाम्, हे. आशा तृष्णाऽपि चायता, अ.

आशाबन्ध. आशाबन्धः समाश्वासे पुंसि मर्कटजालके, मे. आशाबन्धः समाश्वासे तथा मर्कटवासके, वि. आशाबन्धः समाश्वासे मर्कटस्य च वाससि, हे.

आशितम्भव. आशितम्भवमन्नाद्ये तृप्तावप्याशितम्भवा, मे. 'आशितम्भवमन्नाद्ये तृप्तावप्याशितम्भवः, वि. आशितम्भवः। अन्नादौ तृप्तौ च, हे.

आशिस्. आशी दन्ते भुजङ्गानां। हिताशंसने स्त्री स्वरात्, मे. आशीरुक्ता हिताशंसापन्नगदंष्ट्रयोः, वि. आशी हितैषणा। उरगस्य च दंष्ट्रायां, हे. आशी हिताशंसाहिदंष्ट्रयोः, अ.

आशु. आशु धान्यान्तरे शीघ्रेऽपि, मे. आशु व्रीहौ च सत्वरे, वि. आशुस्तु व्रीहिशीघ्रयोः, हे.

आशुग. आशुगो मारुते बाणेऽपि, मे, वि. आशुगोऽर्के शरे वायौ, हे. आशुगो वायुविशिखौ, अ.

आश्रम. आश्रमो ब्रह्मचर्यादौ वानप्रस्थे वने मठे। अस्त्रियां, मे. आश्रमो ब्रह्मचर्यादिचतुष्केऽपि मठेऽपि च, वि. आश्रमो व्रतिनां मठे। ब्रह्मचर्यादिचतुष्के, हे. मठादौ ब्रह्मचर्यादिचतुष्के चाश्रमोऽस्त्रियां, त्रि.

आश्रयाश. आश्रयाशः पुमान् वह्नौ लिप आश्रयनाशके, मे. आश्रयाशो हुतवहे भवेदाश्रयनाशके, वि आश्रयाशस्तु वह्नावाश्रयनाशके, रु.

आश्रव आश्रवोऽङ्गीकृतौ क्लेशे माऽन्यवद्वचनस्थिते, मे आश्रवः

स्यात् प्रतिज्ञाने क्लेशे च वचनस्थिते, वि. आश्रवो वचनस्थिते। प्रतिज्ञायां च क्लेशे च, हे. आश्रवोऽङ्गीकृतौ वश्ये, त्रि.

आश्वास. आश्वासः पुंसि निर्वृतौ। आख्यायिकापरिच्छेदे, मे. आश्वासो निर्वृतौ मतः। आख्यायिकापरिच्छेदे, वि. आश्वासः सप्रात् निर्वृतौ। आख्यायिकापरिच्छेदे, हे. आख्यायिकापरिच्छेदे चाश्वासो निर्वृतावपि, त्रि.

आषाढ़. आषाढ़ो व्रतिनां दण्डे मासे मलयपर्वते। स्त्री पूर्णिमायां, मे. आषाढ़ो व्रतिनां दण्डे मासे मलयपर्वते, वि,त्रि. आषाढ़ो मलयगिरौ व्रतिदण्डे च मासि च, हे.

आस्. आस् स्मरणेऽपाकरणे कोपसन्तापयोरपि, मे. आः सप्रात् सन्तापकोपयोः, वि. आः सन्तापप्रकर्षयोः, हे. आस्तु सप्रात् कोपपीड़योः, अ.

आसक्ति. आसक्तिः सङ्गमे लाभे स्त्रियां, मे. आसक्तिः सङ्गमे लाभे, हे. आसक्तिः सङ्गलाभयोः, वि.

आसन. आसनं विष्टरे हस्तिस्कन्धे यात्रानिवर्तने। आसनो जीवकतरावासनी पण्यवीथिका, हे आसनं द्विरदस्कन्धे पीठे यात्रानिवर्तने। आसनो विपणौ स्त्रियामासनो ना तु जीवके, मे. आसनं द्विरदस्कन्धे पीठे यात्रानिवर्तने। आसनी पण्यवीथ्यां सप्राद्, आसनो जीवकद्रुमे, वि.

आसन्द. आसन्दो वासुदेवे सप्रात् खट्वाभेदे च योषिति, मे.

आसार. आसारः सप्रात् प्रसरणे वेगवृष्टौ सुहृद्बले, मे, त्रि. आसारः सप्रात् प्रसरणे वेगवर्षे सुहृद्बले, वि. आसारो वेगवर्षे सुहृद्बलप्रसारयोः, हे.

आसुतीवल. आसुतीवल आख्यातः कन्यापालकयज्वनोः, मे. आसुतीवलः। शौण्डिके यज्वनि, हे. दन्त्या शौण्डिकश्चासुतीवलः, त्रि. आसुतीवल इतराख्या कन्यापालकयज्वनोः, वि.

आस्कन्दन. आस्कन्दनं तिरस्कारे रणे संशोषणेऽपि च, मे, वि.

आस्कन्दन तिरस्कारे संशोषणसमीकयोः, हे

आस्था आस्था त्वालम्बनस्थानयत्नापेचासु योषिति, मे आस्था चालम्बनस्थानयत्नापेचासु वर्त्तते, वि आस्था यत्नालम्बनयोरास्थानापेचयोरपि, हे आस्थानीयत्नयोरास्था, श्र अपेचाऽलम्बनं चास्था, त्रि

आस्पद आस्पदं पदकृत्ययोः, मे आस्पदं तु पदे कृत्ये, वि आस्पदं कृत्यपदयोः, हे प्रतिष्ठा कृत्यमास्पदं, श्र

आस्फोत. आस्फोतन्तु पुमानर्कपर्णे स्त्रात् कोविदारके। आस्फोता गिरिकर्णत्रा च वनमल्लत्रा च योषिति, मे आस्फोतः कोविदारार्कपर्णयोः। आस्फोता गिरिकर्णत्रा च वनमल्लत्रा, हे आस्फोतश्चार्कपर्णं स्त्रादास्फोतः कोविदारके। आस्फोता गिरिकर्णत्रा स्त्राद्वनमल्लत्रा च विश्रुता, वि

आस्त्र आस्त्रं मुखे च तन्मध्ये तद्भवे च स्त्रिया स्थितौ, मे आस्त्रं वक्त्रे वक्त्रमध्ये स्थितावास्त्रा च विश्रुता, वि आस्त्रं मुखभवे मुखे। मुखान्तरास्त्रा तु स्थित्यां, हे

आह आह क्षेपनियोगयोः, मे आह क्षेपे नियोगे च, हे आहशब्दो नियोगार्थे क्षेपार्थेऽपि निगद्यते, वि

आहत आहतं गुणिते चापि ताडिते च मृषार्थके। स्त्रात् पुरातनवस्त्रेऽपि, मे आहतन्तु मृषार्थके। आहत गुणितेऽपि स्त्रात् ताडिते नामितेऽपि च। स्त्रात् पुरातनवस्त्रे च, वि आहतं तु मृषार्थके। गुणिते ताडिते चापि, हे आहतं गुणिते हते। मृषोक्ते च, त्रि

आहव आहवो युद्धयज्ञयोः, मे आहव स्त्ररे यज्ञे, वि आहव समरे यज्ञे, हे आहवौ यागसङ्गरौ, त्रि

आहार आहारः स्त्रादाहरणे भोजने च पुमानयं, मे आहारो भोजने हारे भवेदाहरणेऽपि च, वि आहारो हार आहरणेऽशने, हे

आहो आहो प्रश्ने विचारे च, मे आहो प्रश्नविचारयोः, ऐ आहो स्यादाहोस्वित् परिप्रश्नविचारणे, वि

आह्निक. आह्निकं दिननिर्वर्त्यं त्रिलिङ्गमथ न द्वयोः। नित्यक्रिया-भोजनयोर्द्वन्द्वे प्रकरणत्र च, मे. आह्निकं दिननिर्वर्त्ये भोजने नित्य-कर्मणि, वि. आह्निकं सत्रात् पुनरह्नर्निर्वर्त्ये नित्यकर्मणि। भोजने ग्रन्थभागे च, हे. आह्निकं दिननिर्वर्त्यं सत् क्लीवं नित्यकर्मणि, त्रि. भोज-नेऽपि तथाह्निकं, हा.

इ. इ भेदे च रुपोक्तौ चापाकरणानुकम्पयोः, मे. इ खेदे च रुपोक्तौ च कामदेवे त्वनव्ययं, वि. इः सत्रात् क्रोधे प्रकोपोक्तौ, हे. माधवः सूक्ष्म-संज्ञश्च विद्या दक्षिणलोचनम्। गन्धर्वः पाञ्चजन्यश्च इकारश्च मखाङ्कुरः, मा.

इक्षुगन्धा. इक्षुगन्धा कोकिलाक्षे क्रोष्ट्र्यां काशे च गोक्षुरे, मे, वि. इक्षुगन्धा काशक्रोष्ट्रीकोकिलाक्षेषु गोक्षुरे, हे.

इक्ष्वाकु. इक्ष्वाकुः कटुतुम्बयां स्त्री सूर्यवंश्यनृपे पुमान्. मे इक्ष्वाकुः कटुतुम्बयां च सूर्यवंशप्रनृपेऽपि च, वि. इक्ष्वाकुः कटुतुम्बयां नृपान्तरे, हे

इङ्ग. इङ्गः सत्रादङ्गुते ज्ञाने जङ्गमेङ्गितयोरपि, मे, वि. इङ्गः सत्रादिङ्गितेऽद्भुते। ज्ञानजङ्गमयोश्चापि, हे. जङ्गमेङ्गितयोरिङ्गः, त्रि.

इङ्गित. इङ्गितन्तु चेष्टायां गमनेऽपि च, हे.

इज्या. इज्या दानेऽध्वरेऽर्चायां सङ्गमे स्त्री गुरौ त्रिषु, मे. इज्या दानेऽध्वरेऽर्चायां सङ्गे चेज्यो गुरौ मतः, वि. इज्या दाने सङ्गेऽध्वरेऽर्चने, हे. इज्या सत्रात् सङ्गमे दाने यागेऽर्चायां गुरौ पुमान्, त्रि.

इडा. इडा तु बुधयोषिति। सौरभेयां च वचने वसुमत्यामपि स्त्रियां, मे. इडा वाचि गवि क्षौणाविडा च बुधयोषिति, वि. इडेलावत् स्वर्गनाडीभूवाग्गोषु बुधस्त्रियां, हे. गोभूवाचस्त्विडा इलाः, अ. इडा वर्ष च पानीये भूमौ वाक्प्रसरे मता, अन्ये नाडीस्वर्गचितिष्विडा, र.

इत. इतं ज्ञाने गते त्रिषु, मे इतं गते ज्ञाहिज्ञाने, वि.

इतर. इतरोऽन्यत्र पामरे, मे. इतरः पामरेऽन्यस्मिन्, वि, हे. इतरस्त्वन्यनीचयोः, अ.

इतस् इतो यतश्च नियमे पञ्चम्यर्थविभागयोः, वि. इतो यतश्च

भागवत् पञ्चस्यर्थे नियमे च, हे.

इति. इति प्रकरणे हेतौ प्रकाशादिसमाप्तिषु। निदर्शने प्रकारे सम्रादनुकर्षे च सम्मतम्, वि. इति स्वरूपे सान्निध्ये विवक्षानियमे मते। हेतौ प्रकारप्रत्यक्षप्रकाशेऽप्यवधारणे। एवमर्थे समाप्तौ सम्रात्, हे. इतिशब्दः स्मृतो हेतुप्रकारादिसमाप्तिषु, ह. इति हेतौ प्रकाशने। निदर्शने प्रकारे सम्रात् परक्रत्यनुकर्षयो। समाप्तौ च प्रकरणे, मे. इति हेतुप्रकरणप्रकाशादिसमाप्तिषु, अ.

इतिकथा. भवेदितिकथाऽपार्थवाचश्रद्धेयनष्टयोः, मे. भवेदितिकथा नष्टधर्मेऽपार्थे वचस्यपि। अश्रद्धेये,वि. इतिकथा व्यर्थभाषणे। अश्रद्धेये नष्टधर्मे, हे.

इतिह. इतिहः सम्रात् सम्प्रदाये, ह

इत्वर. इत्वर्यसत्यां पथिके क्रूरकर्मणि च त्रिषु, मे. इत्वरो दुर्विधे नीचे पथिकक्रूरकर्मणोः, वि. इत्वरः क्रूरकर्मणि। पथिके दुर्विधे नीचे सम्रादित्वर्यभिसारिका, हे.

इदानीम्. इदानीम् वाक्यभूषायां सम्प्रत्यर्थे च दृश्यते, मे. इदानीं साम्प्रतं वाक्यालङ्कारे, हे इदानीं वाक्यभूषायां सम्प्रतर्थे च वर्तते, वि

इद्ध. इद्धमातपदीप्तयोः, वि. इद्धमातपदीप्तयोः, मे.

इध्म. इध्म ? समिद्धिदि। कामे वसन्ते काष्ठे सम्रात्, हे.

इन. इनः पत्यौ नृपार्कयोः, मे. इनः सूर्ये नृपे पत्यौ, वि. इनः प्रभोऽर्के, हे. इनः सूर्ये प्रभौ, अ.

इन्दीवर इन्दीवरं कुवलये बलार्यंपार्थ योषिति, मे. इन्दीवरं कुवलये वर्यामिन्दीवरी मता, वि. इन्दीवरं नीलोत्पलमिन्दीवरी शतावरी, हे.

इन्दुलेखा. इन्दुलेखाऽमृतासोमलताशशिकलासु च, मे, वि. इन्दुलेखेन्दुखण्डयोः। गुडूचीसोमलतयोः, हे इन्दुलेखा गुडूच्यास्त्र पुंसि, त्रि.

इन्द्र. इन्द्रः प्रकादितप्रभेदयोगभेदान्तरात्मसु। इन्द्रा फणिज्झके स्त्री सम्रात्, मे इन्द्रः शचीपतावन्तरात्मन्यादित्ययोगयोः। इन्द्रा फणि-

ञ्जके, वि. इन्द्रः प्रकोऽन्तरात्मनि। आदितेय योगभेदे च स्यादिन्द्रा तु फणिज्जके, हे. इन्द्र आत्मनि वासवे, त्रि. शब्दादिविषयाः पञ्च प्रसिद्धा इन्द्रसंज्ञया। ये ह इन्द्र. समाख्यातो देवराड् इन्द्र उच्यते, अने. इन्द्राणी करणे स्त्रीणां पौलमीसिन्धुवारयोः, वि, मे. इन्द्राणी शच्यां निर्गुण्ड्यां स्त्रीकरणेऽपि, हे. स्यादिन्द्राणीन्द्रयोषिति स्त्रीबन्धे सिन्धुवारे च, त्रि.

इन्द्रिय. इन्द्रियन्तु हृषीके रेतसि स्मृतं, मे. इन्द्रियं च हृषीके स्याद् इन्द्रियं रेतसि स्मृतं, वि. इन्द्रियन्तु चक्षुरादिषु रेतसि, हे. हृषीके रेतसीन्द्रियं, त्रि.

इभ्य. इभ्या करेणुधनाव्ययोः स्त्रियामाढ्ये च वाच्यवत्, मे. इभ्य आढ्ये करेण्वां तु भवेदिभ्या तु सल्लकी, वि. इभ्यो धनवतीभ्या तु करेण्वां सल्लकीतरौ, हे.

इरा. इरा भूवाक्सुराम्बुषु, मे. इरा वारिसुराभूमिभारतीषु प्रयुज्यते, त्रि इराऽभ्भोवाक्सुराभूमिषु, हे. इरा भूवाक्सुरास्सु स्यात्, ... इराशब्दो बुधैः ज्ञेयो भुवि वाच्यमनेऽम्बसि, ह.

इरिण इरिणं शून्यमूषरम्, अ. V. ईरिण.

इला. इला कलत्रे सौम्यस्य धरित्र्यां गवि वाचि च, मे, वि. इलोर्वी वाक् बुधस्त्री गौः, हे. इला भूवाग्बुधाङ्गनाः, त्रि. इला भूमिर्मता गौश्च, अने. इला वाग्धरयोरपि, ह.

इल्वल. इल्वला तारकाभेदे ना भेदे दैत्यमत्स्ययोः, मे. इल्वला-स्तारकाभेदे इल्वलो दैत्यमत्स्ययोः, वि. इल्वलो मत्स्यदैत्ययोः। इल्वला-स्तारकाभेदे, हे

इष्ट. इष्टमाशंसितेऽपि स्यात् पूजिते प्रेयसि त्रिषु। सप्ततन्तौ पुमान् क्लीवं संस्कारे क्रतुकर्मणि, मे. इष्टमीप्सिते क्रतुकर्मणि। पूज्ये प्रेयसि संस्कारे योगे, हे. इष्टमाशंसिते पूज्यमन्यवत्। इष्टं संस्कारयोगे च यागे च क्रतुकर्मणि, वि. कताविष्टं प्रिये त्रिषु, त्रि.

इष्टगन्ध. इष्टगन्धः सुगन्धौ स्यात् त्रिषु क्लीवन्तु वालुके, मे. इष्ट-

गन्ध सुगन्धिः सप्रात् इष्टगन्धं तु वालुके, हे

इष्टि इष्टि मताऽभिलाषेऽपि संग्रहश्लोकयागयोः, मे. इष्टिः सप्रादभिलाषेऽपि संग्रहश्लोकयागयोः, वि अथेष्टि र्मखेच्छयोः। संग्रह-श्लोके, हे इष्टि र्यागेच्छयोः, श्र

इष्म इष्मः कामवसन्तयोः, वि

इष्वास. इष्वास कार्मुके पुमान्। त्रिषु सप्रात् धन्विके चेयोः, मे. इष्वासो धन्विधनुषो, त्रि इष्वासो धन्वधन्विनोः, हे

इस् इः सप्रात् खेदे प्रकोपोक्तौ, हे

ई ई विषादेऽनुकम्पायां लक्ष्म्यां पुनरनव्ययम्, मे ई क्रोधे दुःख-भावने। प्रत्यक्षे सन्निधौ चापि, हे ई दुःखभावने कोपे लक्ष्म्यामीः स्यादनव्ययम्, वि ई दुःखभावने क्रोधे प्रत्यक्षे सन्निधावपि, ह गोवि-न्दस्य त्रिमूर्त्तीश भान्ति सप्राद् वामलोचनम्। शशिंहास्यं तथा माया ईकारोऽपि सुरेश्वरः, मा

ईचण ईचणं दर्शने दृशि, मे ईक्षण दर्शने दृशौ, वि. चक्षु-र्दर्शनमीचणं, त्रि

ईति ईति र्डिम्बे प्रवासेऽतिरष्ट्याादिपट्सु च स्त्रियां, मे. ईतिः प्रवासे डिम्बे स्यादतिरष्ट्यादिषट्सु च, वि ईतिरजन्ये प्रवासे, हे. ईति-र्डिम्बप्रवासयो, श्र

ईरिण ईरिण ऊषरे शून्ये, मे ईरिणं शून्य ऊषरे, वि, हे.

ईश ईशा लाङ्गलदण्डके। ईश. प्रभौ महादेवे, मे ईशः प्रभौ शङ्करे स्याद् ईशा लाङ्गलदण्डके, वि ईश. स्वामिनि रुद्रे च सप्रादीशा हल-दण्डके, हे प्रभुशङ्करयोरीशः स्त्रियां लाङ्गलदण्डके, त्रि

ईशान ईशानं ज्योतिषि क्लीबं पुंलिङ्गः सप्रात् त्रिलोचने, मे.

ईश्वर ईश्वरो मन्मथे शम्भौ नाट्ये स्वामिनि चान्यवत्। ईश्वरी चेश्वरोमायां, मे ईश्वरो विभवैराढ्ये शम्भौ स्वामिनि मन्मथे। पार्वत्या-मीश्वरामाङः, वि ईश्वरः स्वामिनि शिवे मन्मथेऽपीश्वराऽद्रिजा, हे.

गौरीश्वरा शिवा स्वामिकन्दर्पऽपीश्वरः पुमान्, त्रि

ईस् ईस् दुःखभावने कोपे, मे

ईहा ईहोद्यमवाञ्छयो, मे सम्राडीहोद्यमवाञ्छयो, हे ईहा
वृद्यमवाञ्छयो, त्रि, वि

ईहामृग ईहामृगस्तु पुंसि सम्राट् कोकरूपकभेदयो, मे ईहा-
मृग सम्राड्रूपकान्तरे। वृके जन्तौ च, हे ईहामृगो वृके जन्तौ प्रभेद रूप-
कस्य च, वि नाट्ये ईहामृगो वृके, त्रि

उ उ सम्बोधनरुषोक्त्योरनुकम्पानियोगयो। पदपूरणे च पाद-
पूरणेऽपि च दृश्यते, मे उ सम्बुद्धौ रुषोक्तौ च प्रश्न्वादीत्यनव्ययम्, वि
उ रोषोक्त्यामन्त्रणार्थके, हे नामरेशस्तथा विष्णु रिन्द्रिका च गजाङ्कुश।
दयकर्णश्च विजय उकारा मन्मयाधिप, मा उकार शङ्कर प्रोक्त उकार-
श्चापि लक्षणे, ए

उक्त उक्तमेकाक्षरे छन्दस्युक्तं सम्राड्भाषितेऽपि च, वि उक्त-
मेकाक्षरच्छन्दस्युक्तं सम्राट् भाषिते त्रिषु, मे

उग्र उग्र शूद्रासुते क्षत्राद् रुद्रे पुंसि त्रिषूत्कटे। स्त्री वचाद्युद्रयो,
मे उग्रः शूद्रासुते क्षत्रात् श्रीकण्ठे चोत्कटेऽन्यवत्। उग्रा वचाच्छिक्कि-
कयो, वि उग्र क्षत्रियतः शूद्रां सूनावुत्कटरुद्रयो। उग्रा वचाच्छि
क्किकयो, हे उग्रोऽन्त्यजे शिवेऽसुरम्ब्रे, त्रि

उग्रगन्धा उग्रगन्धाजमोदाया वदाया छिक्किकौषधौ, मे, वि
उग्रगन्धा वचाचैत्रयवान्योश्छिक्किकौषधे, हे उग्रगन्धे वचाचैत्रयमानिके, त्रि

उचित उचितन्तु भवेन् न्यस्ते मिते ज्ञाते समञ्जसे, मे उचितं
प्रोक्तमभ्यस्ते मिते ज्ञाते समञ्जसे, वि उचितं विदितेऽभ्यस्ते मिते
युक्तेऽपि, हे

उच्चटा रसोनस्य प्रभेदे सम्राट्, उच्चटा दम्भचर्ययोः, वि उच्चटा
दम्भचर्यायां प्रभेदे लशुनस्य च, हे

उच्चिङ्गट उच्चिङ्गटम्तृणगतकर्कोत्र कोपनपुंस्ये, मे . उच्चिङ्गटो

मीनभेदे तथा कोपनपूरुषे, वि उच्चिङ्गट: कोपने मीनभिद्यपि, हे.

उच्छ्रित. उच्छ्रितं त्रिषु सञ्जाते समुन्नद्धप्रवृद्धयोः, मे. सप्रादुच्छ्रितन्तु सञ्जाते समुन्नद्धप्रवृद्धयोः, वि. उच्छ्रितं वृद्धजातयोः। प्रवृद्धे सप्रात्, हे. जातोन्नद्धप्रवृद्धाः स्युरुच्छ्रिताः, अ.

उच्छ्वास. उच्छ्वासः प्राणनेऽपि च। आख्यायिकापरिच्छेदेऽप्याश्वासेऽपि पुमानयं, मे. उच्छ्वास प्राणनाश्वासगद्यबन्धगुणान्तरे, वि. उच्छ्वासः प्राणने श्वासे गद्यबन्धान्तरेऽपि च, हे.

उज्जृम्भित. उज्जृम्भितं त्रिषु त्फुल्ले चेष्टायां तु नपुंसकम्, मे. उज्जृम्भितं तु चेष्टायामुत्फुल्ले चाभिधेयवत्, वि. उज्जृम्भितमुत्फुल्ले चेष्टितेऽपि च, हे

उज्ज्वल. उज्ज्वलो दीप्तश्रृङ्गारविशदेषु विकाशिनि, मे, वि.उज्ज्वलस्तु विकाशिनि। श्रृङ्गारे विशदे दीप्ते, हे.

उडुप. उडुपं तु प्लवेऽस्त्रियां। चन्द्रे पुंसि, मे. उडुपस्तु प्लवे चन्द्रे, वि. उडुपः प्लवशशिनोः, हे. चन्द्रे नाऽस्त्र्युडुपः प्लवे, त्रि.

उड्डीश. उड्डीशो ग्रन्थभेदे सप्रादुड्डीशश्चण्डिकापतौ, मे, वि. उड्डीशः चण्डीशे शास्त्रभिद्यपि, हे.

उत्. उत् सप्रात् प्रश्ने वितर्के च, मे.

उत उताप्यर्थविकल्पयोः। समुच्चये वितर्के च प्रश्ने च पदपूरणे, मे. उत प्रश्ने वितर्के सप्रात् उताप्यर्थविकल्पयोः, वि. उत प्रश्नवितर्कयोः। समुच्चये विकल्पे च, हे.

उताहो. उताहो परिप्रश्नविचारयोः, मे. V. आहो.

उत्कट. उत्कटस्तीव्रमत्तयोः, मे, त्रि, हे.

उत्कलिका. कथितोत्कलिकोत्कण्ठाहेलासलिलवीचिषु, मे. उत्कलिका तु हेलायां तरङ्गोत्कण्ठयोरपि, हे. भवेदुत्कलिकोत्कण्ठाहेलासलिलवीचिषु, वि. स्त्रियामुत्कलिका हेलोत्कण्ठासलिलवीचिषु, त्रि. विद्यादुत्कलिकाशब्दमुत्कण्ठावीचिवाचकम्, श.

उत्क्षेपण. उत्क्षेपणन्तु व्यजने धान्यमर्दनवस्तुनि, मे, वि. उत्क्षेपणमुद्‌घ्ननम्। व्यजनं धान्यमलनवस्तु, हे.

उत्तंस. उत्तंसः कर्णपूरेऽपि शिखरेऽपि च न स्त्रियां, मे. उत्तंसः कर्णपूरे स्वरात् शेखरे च वतंसवत्, वि. उत्तंस. शेखरे कर्णपूरे चापि वतंसवत्, हे. v. अवतंस.

उत्तप्त. उत्तप्तं शुष्कमांसेऽथ त्रिषु तप्ते परिप्लुते, मे. उत्तप्तं शुष्कमांसेऽपि सन्तप्ते च परिश्रमे, वि. उत्तप्तं चस्खले शुष्कमांससन्तप्तयोरपि, हे. उत्तप्तं शुष्कमांसेऽपि, त्रि.

उत्तम. उत्तमा दुग्धिकायां त्रिषु च भद्रके, मे. उत्तमा दुग्धिकायां स्त्रात् उत्कृष्टे चोत्तमोऽन्यवत्, वि. उत्तमा दुग्धिकौषधी। उत्तमं तु प्रधाने स्त्रात्, हे.

उत्तर. उत्तरा दिग्विशेषे च स्नुषायामर्जुनस्य च। विराटस्य सुतेना स्त्रादूर्ध्वोदीच्योत्तमे त्रिषु। नपुंसकं प्रतिवाक्ये, मे. उत्तरं प्रतिवाक्ये स्त्राद् ऊर्ध्वोदीच्योत्तमेऽन्यवत्। उत्तरस्तु विराटस्य तनये दिशि चोत्तरा, वि. उत्तरं प्रवणोर्ध्वयोः। उदीच्यप्रतिवचसोरुत्तरस्तु विराटजे, हे. उपर्युदीच्यश्रेष्ठेष्वप्युत्तरः, अ.

उत्तान. उत्तानमगभीरे स्त्राद् ऊर्द्धास्यशयिते त्रिषु, मे. उत्तानं स्त्रादगम्भीरे तथा सुप्तोन्मुखेऽन्यवत्, वि. उत्तानः सुप्तोन्म,उ-गभीरयोः, हे. अगम्भीरेऽपि चोत्तानः, त्रि.

उत्ताल. उत्ताल उत्कटे श्रेष्ठे विकराले प्लवङ्गमे, मे. उत्ताल उत्कटे। श्रेष्ठेऽपि विकरालेऽपि स्त्रादुत्तालः प्लवङ्गमे, वि. उत्ताल-स्त्वरिते कपौ। श्रेष्ठोत्कटकरालेषु, हे. उत्तालमुन्नतेऽपि, श.

उत्थान. उत्थानमुद्यमे तन्त्रे पौरुषे पुस्तके रणे। प्राङ्गणोल्लसहर्षेषु मलवेगेऽपि न द्वयोः, मे. उत्थानमुद्यमे तन्त्रे पौरुषे पुस्तके रणे। प्राङ्गणोल्लसहर्षेषु मलवेगेऽपि कीर्तितं, वि. उत्थानं सैन्ये पौरुषे युधि पुस्तके। उद्यमोल्लसहर्षेषु वास्तन्तोऽङ्गनचैत्ययोः। मलोत्सर्गे, हे. उत्थानं पौरुषे

तल्पे सन्निविष्टोद्गमेऽपि च, अ.

उत्थित. उत्थितं सप्रात् विपुलमे प्रोद्गते वृद्धिमत्यपि, मे. उत्थितं वृद्धियुक्ते च प्रोद्यतोत्पन्नयोरपि, वि. उत्थितं। वृद्धिमत्प्रोद्यतोत्पन्नेषु, हे. उत्थिताश्रमी। वृद्धिमत्प्रोद्यतोत्पन्नाः, अ.

उत्पतन. सप्रादुत्पतनमुत्पत्तौ तथोर्ध्वगमनेऽपि च, मे. उत्पतनं समुत्पत्तौ तथोर्ध्वगमने स्मृतं, वि. सप्रादुत्पतनमुत्पत्तौ। उत्पत्तौ, हे.

उत्पल. उत्पला तूपचर्यायां क्लीवं कुष्ठप्रसूनयोः, मे.. उत्पलं मांसशून्ये सप्रात् कुष्ठेन्दीवरयोरपि, वि. उत्पलं कुष्ठपद्मे। इन्दीवरे मांसशून्ये, हे. उत्पलं नलिनं प्रोक्तमुत्पलं कुष्ठमुत्तमम्, धने.

उत्पलपत्र. भवेदुत्पलपत्रं तु तड्गले स्त्रीनखक्षते, वि. उत्पलपत्रं तूत्पलदले स्त्रीणां नखक्षते, हे.

उत्प्रेक्षा. उत्प्रेक्षाऽनवधानेऽपि काव्यालङ्करणान्तरे, मे. उत्प्रेक्षाऽनवधाने सप्रात् काव्यालङ्करणेऽपि च, वि.

उत्पुञ्ज. उत्पुञ्जं करणे स्त्रीणामुत्तालेऽपि विकस्वरे, मे. उत्पुञ्जः करणे स्त्रीणाम् उत्ताले च विकस्वरे, वि. उत्पुञ्जः स्त्रीकरणान्तरे। विकस्वरोत्तालयोः, हे.

उत्सर्ग:. उत्सर्गः पुंसि सामान्ये न्याये च तत्यागदानयोः, मे. उत्सर्गो वर्जने सत्यागे सामान्यन्यायदानयोः, वि. उत्सर्गस्त्यागदानयोः। वर्जने सामान्यविधौ, हे. उत्सर्गो न्यायदानयो.। सामान्येऽपि, त्रि.

उत्सव. उत्सवो मह उत्सेके इच्छाप्रसरकोपयोः, मे, वि. उत्सवोऽमर्षे मदेऽपि च। इच्छाप्रसर उत्सेके, हे. उत्सेकामर्षयोरिच्छाप्रसरे मह उत्सवः, अ.

उत्सादन. उत्सादनं समुत्क्षेपोद्वाहनोद्वर्तनेषु च, मे, वि. उत्सादनं समुत्क्षेपोद्वर्तनोद्वाहनेषु च, हे.

उत्साह उत्साहस्तूद्यमे सूत्रे, मे, वि.

उत्सेध. उत्सेधस्तूच्छ्रये न स्त्री क्लीवं संहननेऽपि च, मे. उत्सेधः

स्योच्छ्रये काये, वि. उत्सेध उच्छ्रये। संहननेऽपि, हे. उत्सेधः काय उन्नतिः, म. कायेऽप्युत्सेध इष्यते सद्भिः, ह.

उद्. उत् प्रकाशे विभागे च प्राबल्याऽस्वास्थ्यशक्तिषु। प्राधान्ये बन्धने भावे मोक्षे लाभोर्ध्वकर्मणोः, मे. उत्प्रकाशे वियोगे च प्राबल्यास्वास्थ्यशक्तिषु। प्राधान्ये बन्धने भावे मोक्षे लाभोर्ध्वकर्मणोः, वि. उत्प्रधाने प्रकाशे च प्राबल्यास्वास्थ्यशक्तिषु। विभागे बन्धने मोक्षे भावे लाभोर्ध्वकर्मणोः, हे.

उदच्(ञ्च्). उदग् दिग्देशकालेषु वाच्यवत् त्रितयेऽव्ययम्, मे. प्रागुदक्प्रतरागितेशते दिग्देशे कालतोऽव्ययम्। प्राचयोदीचयप्रतीचयानां वाचकं सप्रादनव्ययम्, वि.

उदण्डपाल. उदण्डपालः पुंसि मत्स्यात् सर्पभेदस्य प्रभेदयोः मे, वि. उदण्डपालो मत्स्याहिभेदयोः हे.

उदन्त. उदन्तः साधुवार्तयोः, मे, वि. उदन्तः साधौ वार्तायां, हे.

उदय. उदयस्तु पुमान् पूर्वपर्वते च समुन्नतौ, मे. उदयः पूर्वपर्वते चोन्नतावपि, वि. उदयः पर्वतोन्नत्योः, हे. उदयोऽद्रावुन्नतौ च, त्रि.

उदयन. उदयनमुदये क्लीबं वत्सेशागस्त्ययोः पुंसि, मे. भवेदुदयनो वत्सराजेऽगस्त्यमुनावपि, वि. उदयनस्तु वत्सराजे मटोद्भये, हे.

उदर. उदरं जठरे युधि, मे, वि. उदरं तुन्दरणयोः, हे.

उदरथि. भवेदुदरथिः पुंसि समुद्रे च विवस्वति, मे. उदरथिः समुद्रे च विवस्वति, वि. उदरथि विवस्वति। अब्धौ, हे.

उदर्क. उदर्क एष्यत्कालीनफले मदनकण्टके, मे. उदर्क एष्यत्कालीयफले मदनकण्टके, वि, त्रि. उदर्कः उत्तरकालफले मदनकण्टके, हे.

उदर्चिस्. उदर्चिरुत्प्रभे वाच्यलिङ्गः पुंसि हुताशने, मे. उदर्चिरुत्प्रभे वह्नौ, वि, त्रि. उदर्चिरुत्प्रभेऽग्नौ च हे.

उदात्त. उदात्तस्तु स्वरान्तरे। दयात्यागादिसम्पन्ने काव्या-

त्तो दाढमहतो:, वि. उदात्तो दाढमहतो हृदये च खगभिदपि, हे.

उदान. उदान उदरावर्त्ते वायुभेदे भुजङ्गमे, मे. उदानोऽप्युदरावर्त्ते महत्सर्पविशेषयो:, वि. उदानः पवनान्तरे। सर्पभिदुदरावर्त्ते, हे.

उदार. उदारो दाढमहतो दक्षिणेऽप्यभिधेयवत्, मे, वि. उदारो दक्षिणो महान् दाता, हे. उदारो दाढमहतो:, अ. उदारौ दक्षिणस्थूलौ, लि. उदाराख्यौ महद्दयौ, अने.

उदास्थित. उदास्थितः प्रतीहारे भ्रष्टप्रव्रजिते चरे, मे. उदास्थितः प्रतीहारेऽध्यक्षे च प्रणिधौ चरे, वि. उदास्थितचरे द्वाःस्थेऽध्यक्षे, हे. उदास्थितचरे द्वाःस्थे, लि.

उदित. उदितं तूक्त उद्गते, मे. उदितं प्रोक्त उद्गते, वि, लि उदितं बद्धतोक्तयो:, हे.

उदुम्बर. उदुम्बरस्तु देहल्यां वृक्षभेदे च षण्ढके। कुष्ठभेदेऽपि च पुमान् ताम्रे तु स्यान् नपुंसकं, मे. उदुम्बरस्तु देहल्यां वृक्षजातौ च षण्ढके। उदुम्बरं स्मृतं ताम्रे कुष्ठभेदेऽप्युदुम्बरः, वि. उदुम्बरः कुष्ठभेदे देहल्यां षण्ढके तरौ। उदुम्बरं ताम्रे, हे. द्रुमे भेदेऽप्युदुम्बरः, लि

उदूखल. उदूखलं गुग्गुलौ स्यादुलूखलेऽपि न द्वयो:, मे. v. उलूखल.

उदूढ. उदूढमूढे स्थूले स्यात्, मे. उदूढ ऊढे स्थूले स्यात्, वि. उदूढः पीवरोढयो:, हे.

उद्गाहित. उद्गाहितमुदीर्णे स्यात् बद्धग्राहितयोस्त्रिषु, मे. उद्गाहितमुपन्यस्ते बद्धग्राहितयोरपि, वि, हे.

उद्ध. उद्ध स्यात् देहजानिले। अग्नौ हस्तपुटे शस्तेऽपि, मे. उद्धः स्यात् पावके हस्तपुटके देहजानिले, वि. उद्धो हस्तपुटे वह्नौ श्लाघायां देहजानिले, हे.

उद्घात. उद्घातस्तु पुमान् पादस्खलने समुपक्रमे। पवनाभ्यासयोगस्य कालभेदे च कीर्तितः। उत्तुङ्गे मुद्गरेऽपि स्यात्, मे. उद्घातः कथ्यते

पादस्खलने समुपक्रमे। पवनाभ्यासयोगाय कुम्भकादित्रयेऽपि च। उद्ग्रङ्के मुद्गरेऽपि स्यात्, वि. उद्घातः समुपक्रमे। मुद्गरेऽभ्यासयोगाय कुम्भकादित्रयेऽपि च। पादस्खलन उद्रङ्के, हे.

उद्दन्तुर. उद्दन्तुरस्त्रिषून्तुङ्गे करालोत्कटदन्तयोः, मे. उद्दन्तुरः स्यात्तुङ्गे करालोत्कटदन्तयोः, वि. उद्दन्तुरः कराले स्यात्तुङ्गोत्कटदन्तयोः, हे.

उद्दाम. उद्दामो बन्धरहिते स्वतन्त्रे च प्रचेतसि, मे.

उद्धरण. स्यादुद्धरणमुद्गारवान्तान्योन्मूलनेष्वपि, मे. उद्धरणं समुद्गारवान्तान्योन्मूलनेष्वपि, वि. स्यादुद्धरणमुन्नये। भुक्तोज्झितोन्मूलनयोः, हे. उन्मूलनेऽप्युद्धरणं, त्रि.

उद्धव. उद्धवो यादवभिदि मखे च क्रतुपावके, मे. उद्धवो मातुले विष्णोरुत्सवे क्रतुपावके, वि. उद्धवः केशवमातुले। उत्सवे क्रतुवह्नौ च, हे.

उद्धान. उद्धानमुद्गते वाच्यलिङ्गं चुल्ल्यां नपुंसकं, मे. उद्धानमुद्गते चुल्ल्यां, वि. उद्धानमुद्गमे चुल्ल्यां, हे. चुल्ल्यामुद्धानमुद्गमे, त्रि.

उद्धार. उद्धारश्चोद्धृताहणे, मे, वि. उद्धारः स्यादृणोद्धृत्योः, हे.

उद्धृत. उद्धृतं स्यात् त्रिषूत्क्षिप्ते परिभुक्तोज्झितेऽपि च, मे. क्षिप्ते मुष्टेऽपि चोद्धृतं, त्रि. उद्धृतं स्यादुन्मूलिते परिभुक्तोज्झितेऽपि च, हे स्यादुद्धृतं तु तुलिते परिभुक्तोज्झितेऽपि च, वि.

उद्धृट उद्धटः कच्छपे सूर्ये, मे. V. उद्भट.

उद्यान उद्यानं स्यान्निःसरणे वनभेदे प्रयोजने, मे, हे. उद्यानं वनभेदे स्यात् निःसृतेऽपि प्रयोजने, वि. स्यादुद्यानं निःसरणे वनभेदे प्रयोजने, च प्रोक्तं विपिनमुद्यानमुद्याने गमनं स्मृतं, धने.

उद्रथ उद्रथो रथकीले स्यात्ताम्रचूडाख्यपक्षिणि, मे.

उद्वर्तन उद्वर्तनमुत्पतने विलेपने घर्षणे क्लीबं, मे. उद्वर्तनं चोत्पतनेऽप्यपारत्नौ विलेपने, वि. उद्वर्तनं विलेपने। अपाटत्ना-नुत्पतने, हे.

उद्भ्रान्त. उद्भ्रान्तो निर्मदगजे भ्रमातुद्गमिते त्रिषु, मे. उद्भ्रान्त

उद्गीर्णे निर्मदे द्विपे, हे. उद्घान्तो निर्मदगजे समुद्गीर्णे च वाच्यवत्, वि.

उद्घाटन. उद्घाटनं प्रणीते स्यात् रज्ज्वामुद्घाटनी मता, मे. उद्घाटनं द्विसीतेऽत्र स्यात् रज्ज्वामुद्घाटनी मता, वि. उद्घाटनं द्विसीतेऽत्र स्यादुद्घाटनी वराटके, हे.

उद्वेग. उद्वेगं क्रमुकीफले। उद्वेगोऽपुंस्त्र्यवाच्यलिङ्गोद्वेजनोद्भ्रमनेषु च, मे,वि. उद्वेगं पूगिकाफले। उद्वेगस्तूद्वेजने स्यात् स्तिमिते शीघ्रगामिनि। उद्भ्रान्तौ च भयेऽपि स्यात्, हे. फलं पूगस्य चोद्वेगं, त्रि.

उन्न. उन्नं क्लिन्ने च सुवृत्ते, मे. उन्नं क्लिन्ने दयापरे, हे. उन्नं क्लिन्ने च सूरणे, वि.

उन्नति. उन्नतिस्तार्क्ष्यदारेषु समृद्धावुदयेऽपि च, वि. उन्नति-स्तार्क्ष्ययोषिति। उदये च समृद्धौ, हे.

उन्मत्त. उन्मत्त उन्मादवति धूस्तूरमुचुकुन्दयोः, मे, वि. उन्मत्तो मुचुकुन्दे स्यात् धत्तूरोन्मादयुक्तयोः, हे. स्याद् धूस्तूरेऽपि चोन्मत्तः, त्रि.

उन्माथ. उन्माथः कूटयन्त्रे स्यान् मारणे घातके पुमान्, मे. उन्माथः कूटयन्त्रे स्यान् मारणे घातकेऽपि च, वि. उन्माथो मारणे कूटयन्त्रघातकयोरपि, हे. उन्माथः कूटयन्त्रेऽपि, त्रि.

उप. उप स्यादधिकार्थे च हीनार्थासन्नयोरपि, मे. उप सामर्थ्य-दाक्षिण्यदोषाख्यानात्ययेषु च। आचार्यकरणे दाने व्याप्त्यावारम्भपूजयोः। उद्योगेऽपि च लिप्सायां मरणार्थोपमार्थयोः। उप हीनेऽधिके प्रोक्तोऽप्यासन्नेऽप्यत्र कीर्त्तितः, वि. उपासन्ने हीनेऽधिके सादृश्यप्रतियत्नयोः। तद्योग-व्याप्तिपूजासु शक्त्यारम्भदानयोः। दक्षिणाचार्यकरणदोषाख्यानात्य-येषु च, हे.

उपकार. उपकारस्योपकृतौ विकीर्णकुसुमादिषु, मे. उपकारस्तूपकृतौ विकीर्णकुसुमादिषु, हे.

उपकारिका. उपकारिकोपकर्त्र्यां पिटभेदे नृपालये, मे. उपका-रिका। पिटभेदे गृहे राज्ञामुपकर्त्र्यामपीष्यते, वि.

उपकार्य. उपकार्या राजसद्मन्युपकारोचितेऽन्यवत्, मे, वि. उपकार्य्या राजगेहमुपकारोचितापि, च, हे.

उपक्रम. उपक्रमस्तूपधायां ज्ञात्वारम्भे च विक्रमे। चिकित्सायां, मे. उपक्रमः स्त्रियामुपधाचिकित्सारम्भविक्रमे, वि. उपक्रमस्तु विक्रमे। उपधायां मदाद्याचिख्यासाचिकित्सयोरपि। आरम्भे, हे. उपायपूर्व आरम्भ उपधा चाप्युपक्रमः, अ.

उपगम. उपगमः स्वीकारेऽन्तिकसर्पणे, मे. उपगमः पुनः। अङ्गीकारेऽन्तिकगतौ, हे. अङ्गीकृतावुपगमः समीपगमनेऽपि च, त्रि.

उपग्रह. उपग्रहः पुमान् बन्द्यामुपयोगेऽनुकूलने, मे. उपग्रहो बन्द्यामुपयोगेऽनुकूलने, वि. उपग्रहोऽनुकूलने। बन्द्युपयोगयोश्च, हे.

उपचार. उपचारस्तु सेवायां व्यवहारोपचर्ययोः, हे.

उपचित. भवेदुपचितं दग्धे सन्नद्धे वाचप्रलिप्तकं, मे. भवेदुपचितं दिग्धे समृद्धे च समाहिते, वि. उपचितः समाहिते। वृद्धे दग्धे, हे.

उपताप. उपतापस्त्वरायां स्त्रियामुत्तापगदयोरपि, मे, वि. उपतापो गदे तापे, हे.

उपदंश. उपदंशो विदंशे च मेढ्ररोगान्तरेऽपि च, मे. उपदंशोऽवदंशे स्यात् मेढ्ररोगेऽपि वर्त्तते, वि. उपदंशोऽवदंशे स्यात् मेहन-स्यामयेऽपि च, हे.

उपधान. उपधानं विषे गेण्डौ प्रणयेऽपि नपुंसकम्, मे. उपधानं विशेषे च गेण्डुके प्रणयेऽपि च, वि. उपधानं तु गेण्डुके। व्रते विशेषे च प्रणये, हे. अथ गेण्डुके। विशेषे चोपधानं, त्रि.

उपधि. उपधिः पुंसि व्याजरथाङ्गयोः, मे. उपधि र्व्याजचक्रयोः, वि, हे.

उपधूपित. उपधूपित आसन्नमरणे परिधूपिते, मे, वि. उपधूपित आसन्नमरणे धूपितेऽपि च, हे.

उपनाह. उपनाहो व्रणालेपपिण्डे वीणानिबन्धने, मे, वि. उपनाहो वीणानिबन्धने। व्रणलेपनपिण्डे च, हे.

उपनिषद्. भवेदुपनिषद् धर्मवेदान्तविजने स्त्रियां, मे. भवेदुपनिषद्धर्मे वेदान्तेऽपि रहस्यपि, हे. उपनिषत्तु वेदान्ते रहस्यधर्मयोरपि, हे. धर्मे रहस्युपनिषत् स्यात्, अ. रहस्ये स्यादुपनिषत् समीपे सदनेऽपि च, त्रि.

उपप्लव. उपप्लवः सैंहिकेये विप्लवोत्पातयोरपि, मे, वि. उपप्लवौ राहूत्पातौ, हे, त्रि.

उपरक्त. उपरक्तो व्यसनार्ते राहुग्रस्तेन्दुसूर्ययोः, मे. उपरक्तः सैंहिकेये सङ्कुचे व्यसनातुरे, वि. उपरक्तस्तु स्वर्भानौ व्यसनातुरे। राहुग्रस्तार्कशशिनोः, हे. व्यसनार्ते चोपरक्तः, त्रि.

उपराग. उपरागस्तु पुंसि स्यात् राहुग्रस्तार्कचन्द्रयोः। दुर्णये ग्रहकल्लोले व्यसनेऽपि निगद्यते, मे. उपरागः परीवादे राहुग्रस्तार्कचन्द्रयोः। दुर्नये ग्रहकल्लोले, वि. उपरागो राहुग्रस्तार्कचन्द्रयोः। विगाने दुर्णये राहौ, हे. उपरागस्तु ग्रस्तार्केन्द्वोश्च दुर्नये, त्रि.

उपल. उपलः प्रस्तरे रत्ने शर्करायान्तु योषिति, मे. उपलः प्रस्तरे रत्ने शर्करायां स्मृतोपला, वि. उपलो ग्रावरत्नयोः। उपला तु शर्करायां, हे. उपला शर्कराऽपि च, अ.

उपलब्धि. उपलब्धि र्मतौ प्राप्तावपि ज्ञाने च योषिति, मे. उपलब्धिर्मतौ प्राप्तौ ज्ञाने चापि प्रयुज्यते, वि. उपलब्धि र्मतौ प्राप्तौ, हे. उपलब्धि र्मतिप्राप्त्योः, त्रि.

उपसत्ति. उपसत्तिः सङ्गमाख्ये सेवायामपि योषिति, मे. उपसत्तिः सङ्गमे च सेवायां प्रतिपादने, वि. उपसत्तिः सङ्गमाख्ये प्रतिपादनसेवयोः, हे.

उपसम्पन्न. उपसम्पन्नमुद्दिष्टं निहते च सुसंस्कृते, मे. जानीयादुपसम्पन्नं निहते च सुसंस्कृते, वि. उपसम्पन्नं पर्याप्ते संस्कृतप्राप्तयोर्मृते, हे.

उपसर्ग. उपसर्गः पुमान् रोगभेदोपसर्वयोरपि, मे. उपसर्गः स्मृतो

रोगभेदोपप्लवयोरपि, वि. उपसर्ग उपद्रवे। प्रादौ च रोगभेदे च, हे.

उपस्थ. उपस्थः श्रेफसि क्रोडे तथा मदनमन्दिरे, मे. उपस्थो मेढ्र उत्सङ्गे भगे पायौ च कथ्यते, वि. उपस्थः पायुमेढ्राङ्कयोनिषु, हे.

उपस्पर्श. उपस्पर्शः स्पर्शमात्रे स्नानाचमनयोरपि, मे, वि. उपस्पर्श-स्त्वाचमनस्नानयोः स्पर्शमात्रके, हे.

उपस्पर्शन. स्त्रीउपस्पर्शनं स्पर्शे स्नानाचमनयोरपि, मे, वि. स्त्रा-दुपस्पर्शनं स्नाने स्पर्शाचमनयोरपि, हे.

उपह्वर. उपह्वरं समीपे स्त्रादेकान्तेऽपि नपुंसकम्, मे. उपह्वरं समीपे स्त्रादेकान्ते चाप्युपह्वरम्, वि. उपह्वरं रहसि सन्निधौ, हे. रहोऽन्तिकमुपह्वरे, श्र. उपह्वरं रहःस्थानं समीपं स्त्रादुपह्वरं, अने. उपह्वरं सन्निधाने, ह.

उपांशु. उपांशु जपभेदे स्त्रादुपांशु विजनेऽव्ययं, मे, वि, हे.

उपाकृत. उपाकृतोऽध्वरहतपश्चपद्रुतयो मतः, वि. उपाकृत उपद्रवे। मन्त्रेण मोक्षितपशौ, हे. उपाकृतोऽध्वरहतपशौ नोपद्रुते लिषु, मे.

उपाधि. उपाधि धर्मचिन्तायां कुटुम्बव्यापृते च्छले। विशेषणे पुंसि,मे. उपाधि धर्मचिन्तायां कैतवेऽपि विशेषणे। कुटुम्बव्यापृतेऽपि स्त्रात्, वि. कुटुम्बव्यापृते धर्मचिन्तायाञ्च विशेषणे। उपाधिः, त्रि. उपाधिस्तु-धर्मध्याने विशेषणे। कुटुम्बव्यापृते च्छद्मनि, हे.

उपाय. उपायः सामभेदादौ स्त्रियेवोपगतौ पुमान्, मे. उपायः साम-भेदादावुपायः स्त्रादुपागतौ, वि.

उपासन. उपासनं शराभ्यासेऽप्युपास्त्यासनेऽपि च. मे. उपासनं शराभ्यासे शुश्रूषायां च हिंसने, वि. स्त्रादुपासनमासने। शुश्रूषायां शराभ्यासे, हे. शराभ्यासेऽप्युपासनं, त्रि.

उपाहित. उपाहितोऽनलोत्पाते पुमानारोपिते त्रिषु, मे. उपाहितोऽनलोत्पाते आहिते चाप्युपाहितः, वि. उपाहितः पुनः। आरोपितेऽन-

लोत्पाते, हे. वज्रपातोत्पाते ऽप्युपपादितः, त्रि.

उपोढ. उपोढो निकटोढयोः, मे, वि. उपोढ ऊढे निकटेऽपि, हे.

उम्. उं रोषेऽङ्गीकृतावपि। प्रश्नेऽपि स्यात्, मे. उं प्रश्नेऽङ्गीकृतौ रोषे, हे. उं प्रश्नेऽङ्गीकृते रोषे, वि.

उम. उमाऽतसी हैमवतीहरिद्राकीर्त्तिकान्तिषु, मे, वि. उमो नगरघट्टयोः। उमा गौर्यां हरिद्रायां कीर्त्तिकान्त्यतसीषु च, हे. उमा दुर्गाऽतसी चाथ, त्रि.

उररि (री) उररुररर्यूररी च विस्तारेऽङ्गीकृतौ त्रयम्, मे. ऊर्यूरी चोररी च विस्तारेऽङ्गीकृतौ त्रयम्, अ. उररी चोररी चोरी विस्तारेऽङ्गीकृतौ त्रयम्, वि. ऊर्यूररी चोररी च विस्तारेऽङ्गीकृतावपि, हे.

उरस्. उरो वक्षसि च श्रेष्ठेऽपि, मे. उरः श्रेष्ठे च वक्षसि, वि. उरो वक्षसि मुख्येऽ स्यात्, हे.

उरी. उर्यूरी चाप्युभौ शब्दौ विस्तारेऽङ्गीकृतावपि, मे. v. उररी.

उर्वरा. उर्वरा सर्वसस्याढ्यभूमौ स्याद्भूमिमात्रके, मे, वि. उर्वरा तु भूमात्रे सर्वसस्याढ्यभुव्यपि, हे.

उल (लु) प. उलपो न स्त्री गुल्मिन्यां ना तृणान्तरे, मे. उलपस्तृणभेदे स्यात् गुल्मिन्यामुलपं मतम्, वि. उलुपस्तु गुल्मिनीतृणभेदयोः, हे. तृणभिद् गुल्मिनुलुपम्, त्रि.

उलूक. उलूकः पुंसि काकाराविन्द्रे भारतयोधिनि, मे. उलूकः कुरुयोधे स्यात् पेचके जम्भभेदिनि, वि. उलूकः स्यात्तु काकाराविन्द्रे भारतयोधिनि, हे.

उलूखल. उलूखलं गुग्गुले स्यात् कण्डन्यर्थेऽप्युलूखलं, वि. उलूखले गुग्गुलोदूखले, हे. v उदूखल.

उल्लाघ. उल्लाघोऽपि शुचौ दक्षे दृष्टनीरोगयोस्त्रिषु, मे. उल्लाघस्तु शुचौ दक्षे दृष्टनीरोगयोरपि, वि. उल्लाघो निपुणे हृष्टे शुचि-

उल्लिखित. सप्राडुल्लिखितमुत्कीर्णे तनूकृते च वाचप्रवत्, मे. उल्लिखितं समुत्कीर्णं वाचप्रवच्च तनूकृते, वि. उल्लिखितं तनूकृते। उत्कीर्णे, हे.

उष. उषा बाणसुतारात्रोरुषः कामिनि गुग्गुलौ। रात्रिशेषे उषायान्तु केचिदाङ्कस्तदव्ययं, मे. उषा बाणसुतारात्रोरुषः कामिनि गुग्गुलौ, वि. उषा बाणात्मजा निशा, लि. उषा निशि। बाणपुत्र्यां च, हे. उषा रात्रौ तदन्ते च, मे, हे. उषा रात्रौ तदन्ते स्यात् अलानव्ययमपुत्रया, वि.

उषस्. उषः प्रत्यूषवि क्लीवं पितृप्रसूश्च योषिति, मे. उषः प्रभाते सन्ध्यायां, वि. उषः सन्ध्याप्रभातयोः, हे.

उषित. उषितं युषिते दग्धे, मे, वि. उषितं व्युषिते भृष्टे, हे. अथ दग्धे सप्राडुषितं स्थितवत्यपि, लि.

उष्ट्र. उष्ट्री कर्कर्यां करभे पुमान्, मे. उष्ट्री गोलकिकायां स्यात् करभस्य च योषिति, वि. उष्ट्री बृहद्भाण्डे करभस्त्रियां, हे.

उष्ट्रिका. उष्ट्रिका मृत्तिकाभाण्डभेदेऽपि करभस्त्रियाम्, मे, वि. उष्ट्रिका बृहद्भाण्डभेदे करभस्य च योषिति, हे. बृहद्भाण्डेऽप्युष्ट्रिका भवेत्, धा. मृद्भाण्डेऽप्युष्ट्रिका, लि.

उष्ण. उष्णो ग्रीष्मे पुमान् दक्षाशीतयोरन्यलिङ्गकः, मे. उष्णः स्यादातपे ग्रीष्मे दक्षे, वि. उष्णा ग्रीष्मदक्षातपाहिमाः, हे. उष्णं दक्षेऽपि नातपे, लि.

उष्णीष. उष्णीषन्तु शिरोवेष्टे किरीटे लक्षणान्तरे, मे, वि. उष्णीषं लक्षणान्तरे। शिरोवेष्टे किरीटे च, हे. उष्णीषः शिरोवेष्टकिरीटयोः, श. उष्णीषो मूर्द्धवेष्टनेऽप्युष्णत्र, रु.

उष्मक. उष्मकस्तु निदाघे स्याद् आतुरे चिप्रकारिणि, मे, वि. उष्मको घर्म उद्युक्तातुरयोः, हे.

उस्र. उस्रो रूपे च किरणेऽपुस्राऽर्जुनप्रचितयोः, मे. उस्रा गवुप्रचितायामुस्रस्तु किरणे. श्रृतः, वि. उस्रा गव्युपचितयोः। उस्रो मयूखे स्यात्, हे. उस्रो दीप्तौ गवि स्त्रियाम्, लि.

ऊ. ऊ वाक्यारम्भरचानुकम्पास्वपि च दृश्यते, मे ऊ वाक्यारम्भ ऊ रचारचवूरतिष्वनव्ययम्, वि अर्वाग्यो दीपिका वामअवर्ण मधुसूदनः। इन्द्रश्चापः षण्मुखश्च ऊकारो रचणाधिपः, मा. रचणे चापि ऊकार ऊकारो ब्रह्मणि, ए.

ऊति. ऊतिः स्त्री रचणे स्यूतौ, मे. ऊतिः स्यूतौ च रचणे, वि. स्यादूतिः स्यूतिरचयोः, हे.

ऊन. ऊनं हीने रणोद्योगे, वि.

ऊम्. ऊं प्रश्ने रोषवाचि च, हे. ऊं रुषोक्तौ इच्छायां, मे. उं प्रश्ने च रुषोक्तौ च, वि.

ऊररी, ऊरी. v. उररी, उरी.

ऊर्ज ऊर्जस्तु कार्त्तिकोत्साहबलेषु प्राणनेऽपि च, मे. ऊर्जः कार्त्तिके बले, हे. उत्साहकार्त्तिकायूर्जौ, त्रि. ऊर्जो बले महोत्साहे, वि.

ऊर्णा. ऊर्णा मेषादिलोम्नि स्याद् भ्रन्तरावर्तके भ्रुवोः, मे, वि. ऊर्णा भ्रूमध्यगावर्त्ते मेषादीनाञ्च लोमनि, हे. ऊर्णा मेषादिलोम्नि स्यादावर्त्ते चान्तरा भ्रुवोः, श.

ऊर्णायु ऊर्णायुः चणभङ्गे स्यात् मेषकम्बलमेषयोः, वि ऊर्णायुरविकम्बले। ऊर्णनाभे च मेषे च, हे. ऊर्णायु नौ चणभङ्ग मेषकम्बलमेषयोः, मे.

ऊर्द्ध. ऊर्द्धं स्यादुच्छ्रिते तुङ्गे चोपरिष्टादपि स्मृतम्, मे, वि. स्यादूर्द्धन्तु समुच्छ्रिते। उपर्युन्नतयोः, हे.

ऊर्मि. ऊर्मिः स्त्रीपुंसयोः पीडायां वेगभङ्गप्रकाशयोः। उत्कण्ठावस्त्रसङ्कोचलेखयोरपि कीर्तिता, वि. ऊर्मिः पीड़ाजवोत्कण्ठाभङ्गप्राकाश्यवीचिषु। वस्त्रसङ्कोचलेखायां, हे. ऊर्मिः स्त्रीपुंसयो वीचिस्त्रां प्रकाशे वेगभङ्गयोः। वस्त्रसङ्कोचरेखायां वेदनापीड़योरपि, मे. पीड़ायां वीचिवेगयोः। वस्त्रसूक्ष्मे च रेखायाञ्चोर्मिः स्त्रीपुंसयो र्मतः, त्रि.

ऊर्मिका. ऊर्मिका चाङ्गुलीये स्याद् वस्त्रभङ्गतरङ्गयोः मे. ऊर्मिका पुनः। उत्कण्ठायां, भृङ्गनादे, वस्त्रभङ्गेऽङ्गुलीयके। वीचयां च, हे

ऊर्मिका चाङ्गुलीये स्याद् दस्त्रभङ्गतरङ्गयोः । तथोद्वाङ्कलवेऽपि स्यादूर्मिका मधुपध्वनौ, वि.

ऊर्वरा. v. उर्वरा.

(ऊष. ऊषः चारस्त्रदि प्रोक्तं प्रभातेऽपि पुमानयम् । तत्सन्ध्यायां च रन्ध्रे च चन्दनद्रौ स्त्रवोविले, मे.)

ऊषण. ऊषणं मरिचे क्लीवं कणायामूषणा स्त्रियाम्, मे. ऊषणं मरिचे ख्यातं कणायामूषणा भवेत्, वि. अथोषणा । कणोषणं तु मरिचे, हे.

ऊष्मन्. ऊष्माणस्तु निदाघोष्मा ग्रीष्माः शषसहा अपि, हे.

ऋ. ऋशब्दो गर्हणे वाकेत्र देवाख्यायां त्वनव्ययम्, मे. ऋ कुत्सावाच्ययोः, हे. ऋ वाक्ये चापि कुत्सायामदितश्च त्वनव्ययम्, वि. देविका दघनासा च भारभूतिस्त्रिविक्रमः । देवमाता रिपुघ्नश्च ऋकारस्तपनस्तथा, ना.

ऋक्ष. ऋक्षः पर्वतभेदे स्यात्शल्लूके शोणके पुमान् । क्षतवेधनेऽन्यलिङ्गं नक्षत्रे पुंनपुंसकं, मे. ऋक्षोऽद्रिभेदे भल्लूके शोणके क्षतवेधने । ऋक्षमुक्तं च नक्षत्रे, वि. ऋक्षस्तु स्यात् नक्षत्राच्छभल्लयोः । महीधरविशेषे च शोणके क्षतवेधने, हे. भल्लूके शोणके चर्क्षं नक्षत्रे पुंनपुंसकम्, त्रि.

ऋक्षर. ऋक्षरं वारिधारायामृक्षरस्त्वर्त्विजि स्मृतः, मे, वि. ऋक्षरं वारिधारायामृक्षरः पुनर्त्विजि, हे.

ऋण. ऋणं देये जले दुर्गे, हे.

ऋत. ऋतमुञ्छशिले जले । सत्ये दीप्ते पूजिते स्यात्, मे. ऋतं शिलोञ्छे पानीये पूजिते दीप्तसत्ययोः, हे. ऋतमुञ्छशिले तोये दीप्ते सत्येऽभिपूजिते, वि. ऋतमुञ्छशिले सत्ये, त्रि.

ऋति. ऋतिः कल्याणवर्त्मनोः । जुगुप्सास्पर्द्धयोः स्त्री स्यात्, मे. ऋतिः कल्याणवर्त्मना, वि ऋति गतौ जुगुप्सायां स्पर्धामङ्गलयोरपि, वि. ऋति र्जुगुप्साकल्याणगतिस्पर्द्धासु, हे.

ऋतु. ऋतुर्वर्षादिषट्सु च । आर्तवे मासि च पुमान्, मे. ऋतुः । स्त्रीणां पुष्पे वसन्तादौ, हे. ऋतुः स्त्रीकुसुमे मासि वसन्तादिषु धीरयोः, वि. ऋतुरङ्गनारजस्यपि, रु. ऋतुः स्त्रीकुसुमेऽपि च, श.

ऋद्ध. ऋद्धं सम्पन्नधान्ये च सुसमृद्धे च वाच्यवत्, मे. ऋद्धं त्वतिसमृद्धे स्यात् सम्पन्नार्थे तु वाच्यवत्, वि. ऋद्धं समृद्धे सिद्धान्ते, हे.

ऋद्धि. ऋद्धिस्तु स्त्र्यौषधीभेदे समृद्धावपि योषिति, मे. ऋद्धिः सम्पदि चौषधे, त्रि.

ऋषभ. ऋषभस्त्वौषधान्तरे । स्वरभिद्वृषयोः कर्णरन्ध्रकुम्भीरपुच्छयोः । उत्तरस्थः स्मृतः श्रेष्ठे स्त्री नराकारयोषिति । शूकशिम्ब्यां शिरालायां विधवायां क्वचिन्मता, मे. ऋषभः स्वरभेदे स्याद् अष्टवर्गौषधे वृषे । श्रेष्ठार्थे च वराहस्य पुच्छे रन्ध्रे च कर्णयोः । ऋषभी शूकशिम्ब्यां स्यात् नराकारस्त्रियामपि । विधवायां शिरालायां, वि. ऋषभः स्यादादिजिने वृषभे भेषजे स्वरे । कर्णरन्ध्रे कोलपुच्छे श्रेष्ठे चाप्युत्तरे स्थितः । ऋषभी तु शूकशिम्ब्यां पुरुषाकारयोषिति । विधवायां शिरालायां, हे. ऋषभौ श्रेष्ठवृषभौ, त्रि.

ऋषभध्वज. ऋषभध्वज एषोऽपि शङ्करे चार्हदन्तरे, मे. ऋषभध्वजशब्दोऽसौ शङ्करे चार्हदन्तरे, वि. ऋषभध्वजः प्रथमजिनेन्द्रे शशिशेखरे, हे.

ऋषि. ऋषिर्वेदे वसिष्ठादौ दीधितौ च पुमानयम्, मे. ऋषिर्वेदे वसिष्ठादौ दीधितावपि पठ्यते, वि. ऋषिर्वेदे मुनौ, हे. ऋषिर्वेदे-*ऽपि, त्रि.*

ऋष्यप्रोक्ता. ऋष्यप्रोक्ता शतावर्यतिबलाशूकशिम्बिषु, मे. ऋष्यप्रोक्ता शतावर्यां शूकशिम्ब्यां बलाभिदि, वि. ऋष्यप्रोक्ता शूकशिम्ब्यां शतावर्यां बलाभिदि, हे.

ॠ. ॠ शाक्रारम्भरक्षायां वधप्रत्योरनव्ययम् । देवमातरि दनौ चापि भैरवे दनुजे गतौ, मे. अतिथीधो-वामनश्च मोदिका यक्ष्मनासिका ।

दैत्यमाता च देवश्च ऋकारस्त्रिपुरान्तकः, मा. ऋकारो दनुजप्रसूः, ए.

ऌ. ऌकारो देवताख्यायां भुवि क्रुध्रे च कीर्त्तित, मे. श्रीधरश्च परः स्थाणु र्द्धघदण्डस्त्रिवेदकः। एकाङ्घ्रि र्वज्रदण्डश्च व्योमर्धि र्ऌस्वरः स्मृतः, मा

ॡ. ॡकारो देवनार्य्यां स्यात् नार्य्यामन्यपि मातरि, मे. ऌप्तोक्तिर्गो स्वरः सूक्ष्मो वामगण्डः कुवेरदृक्। अर्द्धचर्चा नीलचरणो ॡकारस्त्रिकूटकः, मा.

ए. ए स्मृतावव्ययस्त्वानुकम्पामन्त्रणाहृतिषु, मे. ए आमन्त्रणाह्वानयो', हे. एरैप्रन्द्रौ तु हे हैवत् स्मृत्यामन्त्रणहृतिषु, वि. भिण्टीशः पद्मनाभश्च शक्तिः सूक्ष्मोऽम्रतो भग। ऊर्द्धोऽटग कामरूप एकारश्च त्रिकोणकः, मा.

एक. एकं संख्यान्तरे श्रेष्ठे केवलेतरयोस्त्रिषु, मे. एकन्तु केवले श्रेष्ठ इतरस्मिंश्च वाच्यवत्, वि. एकोऽन्य केवलः श्रेष्ठः संख्या, हे. एके मुख्यान्यकेवलाः, श्र.

एककुण्डल. एककुण्डल आख्यातो बलभद्रे धनाधिपे, मे. एककुण्डल इत्येष सौनन्दिनि धनाधिपे, वि. एककुण्डलो बलभद्रे किम्पुरुषेश्वरे, हे. वैश्रवणेऽपि एककुण्डलः, ह.

एकपद.- एकपदं ततकाले नपुंसकं वर्त्मनि स्त्री स्यात्, मे. एकपदं स्यात्तत्काले पद्व्यामेकपद्यपि, वि. एकपदं तदात्वे स्यादेकपदी तु वर्त्मनि, हे.

एकाग्र. एकाग्रोऽन्यलिङ्गं स्यादेकतानेऽप्यनाकुले, मे. एकाग्रमेकताने स्यादेकाग्रं चाप्यनाकुले, वि. अनाकुलेऽपि चैकाग्रः, श्र. एकाग्री तद्गताव्यग्री, हे

एकाष्ठीला. एकाष्ठीला वनतिक्तिकौषधौ पुंसि वकपुष्पे, मे. एकाष्ठीलामपि प्राहुः शिवमल्ल्यौषधीभिदो', वि.

एडमूक एडमूकोऽन्यलिङ्गः स्यात् शठे वाक्श्रुतिवर्जिते, मे. एडमूकः स्मृतो धीरैः शठे वाक्श्रुतिवर्जिते, वि एडमूकोऽनेडमूकस्तु निर्वाणी-श्रुतिके शठे, हे

एत. एतः कर्बुरे आगते, मे, त्रि, हे एतावागतकर्बुरौ, त्रि.

एधतु एधतुः पुरुषेऽग्नौ ना, मे. एधतुः पुरुषे वह्नौ, वि. एधतुर्नरि पावके, हे.

एनस्. एनः पापापराधयोः, मे, त्रि. एनोऽपराधे कलुषे, वि. V. आगस्.

एव. अथैव चौपम्येऽत्र नियोगे वाक्यपूरणे। अवधारणे च चारनियोगे च विनिग्रहे, मे. ईषदर्थे परिभवेऽप्यथौपम्येऽवधारणे, वि. एवौपम्ये परिभवे ईषदर्थेऽवधारणे, हे.

एवम्. एवं प्रकारे स्यादङ्गीकारेऽवधारणे। अर्थप्रश्ने परस्ताद्युपमाप्रच्छयोरपि, मे एवं प्रकारोपमयोरङ्गीकारेऽवधारणे, वि एवं प्रकारेऽङ्गीकृतेऽवधारणे समस्त्ये, हे. इवेत्यमर्थयोरेवम्, अ.

एषणी. एषणी व्रणमार्गानुसारिण्यां च तुलाभिदि, मे.

ऐ. ऐशब्दो दृश्यते हूतौ स्मृत्यामन्त्रणयोरपि, मे. धानाप्यसौ भौतिकश्चाधरो दामोदरस्तथा। वागीशो वर्णभयट् ऐकारस्त्रिपुरस्तथा, ना. V. ए.

ऐणेय. ऐणेयमेणीचर्मादौ रतबन्धभिदि स्त्रियाः, वि ऐणेयमेणीत्वगादिके। रतबन्धभिदि स्त्रीणां, हे

ऐन्द्रि ऐन्द्रिः काके जयन्ते ना, मे. ऐन्द्रिः काकजयन्तयोः। ऐन्द्रिः काकजयन्तयोः, वि. ऐन्द्रिरिन्द्रसुते काके, हे.

ऐरावत. ऐरावतोऽभ्रमातङ्गे नारङ्गे लकुचद्रुमे। नागभेदे च पुंसि स्यात् विद्युद्भ्रत्योर्भिदोः स्त्रियाम्। नपुंसकं महेन्द्रस्य ऋजुदीर्घशरासने, मे. ऐरावतोऽभ्रमातङ्गनारङ्गलकुचादिषु। ऐरावतं महेन्द्रस्य ऋजुदीर्घशरासने। ऐरावती स्यात्तडिति सरिद्भेदेऽपि लक्ष्यते, वि. ऐरावतो नागरेऽपि, त्रि. ऐरावतोऽङ्गे नागरङ्गे लकुचे त्रिदशद्विपे। ऐरावतन्तु शक्रस्य ऋजुदीर्घशरासने। ऐरावती विद्युद्विद्युद्भिदोः शताह्रदायता, ह.

ओ. ओ सम्बोधन आह्वाने स्मरणे चानुकम्पने, मे. सद्यो-जातो वासुदेव ऊर्ध्वदन्तस्त्रिमात्रकः। आप्यायनीमन्त्रनाथ ओकारो नगसंज्ञकः, मा.

ओकस्. ओक आश्रयमात्रे च मन्दिरे च नपुंसकम्, मे. ओकः सद्मनि चाश्रये, वि. ओकस्तु सद्मनि। ओकाश्चाश्रयमात्रे स्यात्, हे. ओकः सद्माश्रयश्चौकाः, अ.

ओघ. ओघो वेगे जलस्य च। वृन्दे परम्परायाञ्च द्रुतनृत्योप-देशयोः, मे. ओघो वृन्दे पयोवेगे द्रुतनृत्तोपदेशयोः। ओघः परम्परायां च, वि. ओघः प्रवाहः सङ्घातो द्रुतनृत्तं परम्परा। उपदेशश्च, हे. ओघो वृन्देऽम्भसां रये, अ. ओघः स्याद् द्रुतनृत्ते च, त्रि. ओघः पूरोऽप्य वेगश्च, अने.

ओजस्. ओजो दीप्तावष्टम्भे प्रकाशबलयोरपि, मे. ओजो दीप्तिप्रकाशयोः। अवष्टम्भे बले धातुतेजसि, हे. ओजो दीप्तौ बले, अ. ओजस्तेजसि धातूनामवष्टम्भप्रकाशयोः। ओजो बले च दीप्तौ च, वि. बलदीप्तौ तथौजसी, अने.

ओड्र. ओड्राः पुंभूम्नि नीवृति। ओड्रः स्यात्तो जवापुष्पे, मे. ओड्रा जनपदान्तरे। ओड्रो जने जवापुष्पे, हे. ओड्रो जने जपाख्ये ओड्रा जनपदान्तरे, वि.

ओदन. ओदनं न स्त्रियां भक्ते बलायामोदनी स्त्रियाम्, मे.

ओम्. ओमुपक्रमे। प्रणवे चाप्युपगमे चायाश्रुतौ च मङ्गले, मे. ओमेवं प्रणवार्थयोः, त्रि. ओं प्रणवेऽङ्गीकृतावपि, हे. ओमित्यनुमता मोतं प्रणवे चाप्युपक्रमे, वि.

ओल्ल. ओल्लस्तु शूरणे पुंसि स्यादार्द्रे वाच्यलिङ्गकः, मे. ओल्ल मार्द्रं च शूरणे, वि. आर्द्रशूरणयोरोल्लः, त्रि.

औ. औशब्दः कथितो भूतौ तथा सम्बोधनेऽपि च। स्त्री तु विश्व-म्भरायां स्यात् पुमांस्तु निस्वने स्मृतः, मे. सद्वर्णोऽनुग्रहणो सुरारि-

व्यापिनी तथा। अयो दन्तगतो मायी वसिंहाङ्गमथेश्वरः, मा.

औचित्य. औचित्यमुचितत्वे स्यात् सत्येऽपि च नपुंसकम्, मे. औचित्यं सत्ययोगयोः, वि.

औदुम्बर. औदुम्बरः श्राद्धदेवे रोगभेदे नपुंसकम्, मे. औदुम्बरः श्राद्धदेवे रोगभेदे च कथ्यते, वि. औदुम्बरो यमे रोगभेदे, हे.

औशीर. औशीरं शयनासने चामरदण्डेऽप्युशीरजे प्रोक्तम्, मे. औशीरमाङ्कचमरदण्डे च शयनासने, वि. औशीरं शयनासने। उशीरजे चामरे च, हे. औशीरश्चामरे दण्डेऽप्यौशीरं शयनासने, श्च.

अं, अः. V. अ.

क. को ब्रह्मणि समीरात्मयमदक्षेषु भास्करे। कामग्रन्थौ पक्षिणि च पतत्रिपार्थिवे तथा। मयूरेऽग्नौ न पुंसि स्यात् सुखशीर्षजलेषु कम्, मे. को ब्रह्मात्मानिलार्केषु शमने सर्वनाम्नि च। पावके च मयूरे च सुखशीर्ष-जलेषु कम्, वि. कोऽथोशो धातृसंज्ञश्च चभी च्छिकरादिगः। वर्गादिमो याद्वेम. ककारः कामगः स्मृतः, मा. को ब्रह्मण्यात्मनि रवौ मयूरेऽग्नौ यमेऽनिले। कं शीर्षेऽम्बु सुखे, हे. मारुते वेधसि ब्रध्ने पुंसि कः कं शिरोऽम्बुनोः, श्च. क आत्मा च सुखञ्च कम्, त्रि. कशब्दः सुखपादस्बु-ब्रह्ममस्तकवाचकः, ह मूर्ध्नि चित्ते जले काये सुखे ब्रह्मणि मारुते। कामे काले सुवर्णे च कशब्दो द्रविणे ध्वनौ, अने.

कंस. कंसोऽस्त्री तैजसद्रव्ये कांस्ये कानेऽसुरे तु ना, मे. कंसो दैत्या-न्तरे स्मृतः। कांस्ये च कांस्यपात्रे च मानभेदेऽपि कीर्त्तितः, वि. कंसस्तैज-समानयोः। पानपात्रे दैत्यभेदे, हे. कंसो मानेऽसुरान्तरे। तैजसे तस्य पात्रे च, त्रि.

ककुद(द्). ककुत् स्त्री ककुदोऽप्यस्त्री श्रृङ्गे राजध्वजे वरे, मे. ककुद्मत् ककुदं श्रेष्ठे शृङ्गे राजलक्ष्मणि, वि. ककुदवत् ककुत् श्रेष्ठे शृङ्गे राजचिह्ने, हे. प्राधान्ये राजलिङ्गे च शृङ्गे ककुदोऽस्त्रियाम्, श्च. राजलिङ्गविषाणयोः। स्त्री ककुत्, त्रि. प्रधाने राजलिङ्गे च ककुदाख्या

प्रकीर्तिता, अने. ककुदं श्रृङ्गे विदुः प्रधानेऽपि । ह.

ककुभ्. ककुप् स्त्रियां प्रवेणीदिक्शोभासु चम्पकस्रजि, मे. ककुप् शोभादिशोः शास्त्रे प्रवेण्यां चम्पकस्रजि, वि. आशासंज्ञे ककुप् प्रोक्ता, अने.

ककुभ. ककुभो रागभेदेऽपि वीणाङ्गेऽर्जुनपादपे, मे, वि. ककुभो वीणाप्रसेवे रागभेदेऽर्जुनद्रुमे, हे. वीणाप्रसेवे ककुभो रागभेदेऽर्जुनद्रुमे, त्रि.

कक्ष. कक्षा स्यादन्तरीयस्य पश्चादञ्चलपल्लवे। स्वर्द्धापदे ना दोर्मूले कच्छवीरुत्तृणेषु च, मे. कक्षो दोर्मूलकच्छयोः। सैरिभे च तृणे कक्षः शुष्ककाननवीरुधोः। कक्षा प्रकोष्ठिकाकाञ्चीप्रकोष्ठगजरज्जुषु। स्पर्धापदपरीधान-पश्चादञ्चलपल्लवे। रथभागेऽपि कक्षा स्यात्, वि. कक्षो वीरुधि दोर्मूले कच्छे शुष्कवने तृणे। पापे कक्षा त्विभरज्ज्वां काञ्च्यां गेहप्रकोष्ठयोः। भित्तौ साम्ये रथभागेऽन्तरीयपश्चिमाञ्चले। उद्ग्राहिण्यां च, हे. कक्षो तु तृणवीरुधौ, अ. कक्षस्तु दोर्मूले शुष्ककानने। कक्षा वरत्राप्रकोष्ठस्पर्द्धोद्ग्राहणिकासु च, त्रि. कक्षा तु भवनान्तर्भूमेखलागजरज्जुषु, अने. कक्षः स्यात् कच्छवीरुधोः। कक्षा गुह्यपिधाने काञ्च्याङ्गे गेहप्रकोष्ठे च, ह.

कक्ष्या. कक्ष्या बृहतिकायां स्यात् काञ्च्यां मध्येभबन्धने। हर्म्यादीनां प्रकोष्ठे च, मे. कक्ष्या बृहतिकायां स्यात् कक्ष्या मध्येभबन्धने। हर्म्यादीनां प्रकोष्ठे च, वि. कक्ष्या गृहप्रकोष्ठे स्यात् साहश्योद्योगकाञ्चिषु। बृहतिकेभनाड्योश्च, हे. कक्ष्या प्रकोष्ठे हर्म्यादेः काञ्च्यां मध्येभबन्धने, श.

कक्षावेक्षक. कक्षावेक्षक इत्येष शुद्धान्तोद्यानपालयोः। रङ्गाजीवे कवौ पिङ्गे द्वाःस्थे, मे कक्षावेक्षकः शुद्धान्तपालकोद्यानपालयोः। द्वाःस्थे पिङ्गे कवौ रङ्गाजीवे, हे कक्षावेक्षकमिच्छन्ति शुद्धान्तोद्यानपालयोः। द्वारपाले कवौ पिङ्गे रङ्गाजीविन्यपि क्वचित्, वि.

कङ्क. कङ्कः कच्छद्विजे ख्यातो लोहपृष्ठकृतान्तयोः, मे, वि. खगे यमे छद्मविप्रे कङ्कः, त्रि. कङ्को ब्राह्मणलिङ्गिनि। लोहपृष्ठे यमे, हे.

कङ्कण. कङ्कणं करभूषायां सूत्रमण्डनयोरपि, मे. कङ्कणं शेखरे

ह्रस्वसूत्रमण्डनयोरपि, वि. कङ्कणं करभूषणे। मण्डने ह्रस्वसूत्रे च, हे. ह्रस्वसूत्रेऽपि कङ्कणम्, त्रि.

कङ्कर. कङ्करं कुत्सिते तक्रे, हे, वि. V. कच्चर.

कच. कचः केशे गुरोः सुते। बन्धे शुष्कव्रणे पुंसि करिण्यां तु कचा स्त्रियाम्, मे. कचः केशे गुरोः पुत्रे बन्धे शुष्कव्रणे कचः। कचा करिण्यां, वि. कचः शुष्कव्रणे केशे बन्धे पुत्रे च गीष्पतेः। कचा करेणौ, हे. द्वयोः स्त्री गुरुपुत्रे ना केशे शुष्के व्रणे कचः, त्रि. कचो गीष्पतिपुत्रेऽपि, हा.

कचाकु. कचाकुस्तु दुराधर्षे दुःशीले च विलेशये, वि.

कच्चर. कच्चरं कुत्सिते वाच्यलिङ्गं तक्रे नपुंसकं, मे. V. कङ्कर.

कच्चित्. कच्चित् स्यात् प्रश्नकामयोः, च. कच्चित् कामप्रवेदने। प्रश्ने हर्षे मङ्गले च, मे.

कच्छ. अथ कच्छः स्यात् अनूपे तुन्नकद्रुमे। नौकाङ्गे पुंसि वाराह्यां चीरिकायान्तु योषिति, मे. अथ कच्छः स्यात् अनूपे तुन्नकद्रुमे। नौकान्ते परिधानस्य पश्चाद्दशलपल्लवे। कच्छा तु चीरिकायां च वाराह्यां च निगद्यते, वि. कच्छो द्रुभेदे नौकाङ्गेऽनूपप्राये तटेऽपि च। कच्छान्तु देशे कच्छा स्यात् परिधानापराञ्चले। चीर्यां वाराह्यां, हे. परिधानाञ्चले कच्छो जलप्रान्ते त्रिलिङ्गकः, श. वाराही चीरिका कच्छा कच्छोऽनूपे द्रुमान्तरे, त्रि.

कच्छप. कच्छपो मल्लकोभेदे कुलो मुद्रगदान्तरे। पुंसि निध्यन्तरे कूर्मे मल्लबन्धान्तरेऽपि च, मे. कच्छपो मल्लकोभेदे कुलो मुद्रगदान्तरे। मल्लबन्धविशेषेऽपि कच्छपः, वि. कच्छपो मल्लबन्धके। कमठे कच्छपी वीणा, हे. कूर्मी वीणाभेदश्च कच्छपी, श.

कच्छुर. कच्छुरा शूकशिम्ब्यास्च शठीदुःस्पर्शयोरपि। कच्छुरः पुंश्चले वाच्यलिङ्गः स्यात् पामरेऽपि च, मे. कच्छुरः पुंश्चले पामासहिते कच्छुरा शठी। दुःस्पर्शा शूकशिम्बी तु, हे. कच्छुरा शूकशिम्ब्यां स्यात् शठीदुःस्पर्शयोरपि। कच्छुरं वाच्यवत् प्रोक्तः पामरे पुंश्चलेऽपि च, वि.

कुशरीरे च शठप्राज्ञ कच्छुरा पामरे विप, त्रि.

कञ्चुक. कञ्चुको वारवाणे स्यान् निर्मोके कवचेऽपि च। वर्धापक-गृहीताङ्गस्थितवस्त्रे च चोलके। कञ्चुक्योपधिभेदे, मे. कञ्चुको वार-वाणे सन्नाह्निर्मोके कवचेऽपि च। वर्द्धापकगृहीताङ्गस्थितवस्त्रे च चोलके। औपधौ कञ्चुकी च, वि. कञ्चुकश्चोलवस्त्रयोः। वर्धापकगृहीताङ्गवसने वारवाणके। निर्मोके, हे. अथ कञ्चुकः। निर्मोके चोलके वारवाणे, त्रि.

कञ्चुकिन्. कञ्चुक्यन्तःपुराध्यक्षे पिङ्गेऽद्रौ जोङ्गकद्रुमे, मे. कञ्चुकी भुजगे पिङ्गे मत्तङ्गे जोङ्गकद्रुमे, वि. कञ्चुकी जोङ्गकतरौ मद्गुरे पन्नगे विटे, हे. अथ कञ्चुकी। स्थापत्ये वर्मिते सर्पे, त्रि.

कञ्ज. कञ्जः केशे विरिञ्चौ च कञ्जं पीयूषपद्मयोः, मे. कञ्जः केशे विरिञ्चे च कञ्जः पीयूषपद्मयोः, वि. कञ्जो वेधसि केशे च कञ्जं पीयूषपद्मयोः, हे. कञ्ज. केशे विधौ कञ्जः कञ्जं पीयूषपद्मयोः, अने.

क(ञ्ज)ञ्जार. कञ्जारो जठरे सूर्ये विरिञ्चौ वारणे मुनौ, मे, वि. कञ्जारः कुञ्जरे सूर्ये जठरे द्रुहिणे मुनौ, हे.

कट. कटः श्रोणौ हयो. पुंसि किलिञ्जेऽतिशये शवे। समये गज-गण्डे च पिप्पल्यां तु कटी मता, मे. कटः श्रोणौ क्रियाकारे कलिञ्जेऽ-तिशये शवे। समये गजगण्डे च पिप्पल्यां च कटी मता, वि. अथ कटो गजगण्डे कटौ भ्रमम्। शवे शवरथौषधौ क्रियाकारश्मशानयोः। कि-लिञ्जे समये चापि, हे. अयथे च क्रियाकारे किलिञ्जशवयोः कटः, त्रि. समयेऽपि कटः स्मृतः, श.

कटक. कटकोऽस्त्री मितम्बेऽद्रे र्दन्तिनां दन्तमण्डले। सामुद्र-लवणे राजधानीवलययोरपि, मे. कटकस्त्वद्रिनितम्बे वाहुभूषणे। सेनायां राजधान्याञ्च, हे. कटकं वलये सानौ राजधानीनितम्बयोः। सामुद्रलवणे दन्तमण्डले दन्तिनामपि, वि. राजधान्यां नितम्बेऽद्रे र्वलये कटकोऽस्त्रियामं, त्रि सेनायामपि कटकम्, श. स्कन्धावारेऽपि कटकः, शा

कटखादक. अथ कटखादकः। खादके काचकलसे बलिपुष्टे च जम्बुके, मे, वि. अथ कटखादकः। खादके काचकलसे शृङ्गारे बलिपुच्छयोः, हे.

कटभङ्ग. कटभङ्गस्तु सस्यानां हस्तच्छेदे नृपात्यये, मे, वि कटभङ्गो नृपात्यये। हस्तच्छेदे च सस्यानां, हे. हस्तच्छेदे तु सस्यानां कटभङ्गो नृपात्यये, लि.

कटपू. कटपूः पुंसि राक्षसे। विद्याधरे महादेवे तथा स्यादक्षदेवने, मे. कटपूः स्यान्महानटे। विद्याधरे रक्षसि च कटपूरक्षदेवने, वि. कटपूरक्षदेवने। विद्याधरेऽक्षपे रुद्रे, हे.

कटभी. कटभी वृक्षभेदेऽपि ज्योतिष्मत्यामपि स्त्रियाम्, मे.

कटम्भर. कटम्भरा प्रसारण्यां रोहिण्यां गजयोषिति। कलम्बिकायां गोलायां वर्षाभूस्वर्णयोरपि, मे, वि. कटम्भरा प्रसारिण्यां गोलायां गजयोषिति। कलम्बिकायां रोहिण्यां वर्षाभूस्वर्णयोरपि, हे. गोधाकलम्बिकादन्तिवधूषु च कटम्भरा, हा.

कटाह. कटाहः कूर्मकर्परे। द्वीपस्य च प्रभेदे स्यात्तैलादेः पाकभाजने। जायमानविषाणाग्रमहिषीशावकेऽपि च, मे. कटाहो घृततैलादिपाकपात्रे च खर्परे। कटाहः कूर्मपृष्ठे च स्तूपे च महिषीशिशौ, वि. कटाहः स्यात् कूर्मपृष्ठे कर्परे महिषीशिशौ। तैलादिपाकपात्रे तु, हे. स्तूपे च पाकपात्रे च कटाहो महिषीशिशौ, वि. कटाहो निरयेऽपि च, हा.

कटित्र. कटित्रं रसनायाञ्च चर्माङ्गे कटिवाससि, मे. कटित्रं रसनायां स्यात् चर्माङ्गे कटिवाससि, वि. कटित्रं तु कटिवस्त्रे रसनाचर्मभेदयोः, हे.

कटु. कटुः स्त्री कटुरोहिण्यां लताराजिकयोरपि। नपुंसकमकार्ये स्यात् पुंलिङ्गे रसमात्रके। त्रिषु तद्वत्सुगन्धयोश्च मत्सरेऽपि खरेऽपि च, मे. कटुः सुगन्धे तीक्ष्णे स्यादकार्ये मत्सरे रसे। कटुः

प्रियङ्गु,कटुकाराजिकास्वथ दूषणे। कटु प्रोक्तम्, वि. कटुकार्य्ये रसे च दूषणे च कटू रसे। तिक्ते प्रियङ्गु,सुरभिकटुकाराजिकास्वपि, हे. रसे कटुः कटुकार्य्ये त्रिषु मत्सरतीक्ष्णयोः, अ. अप्रियेऽपि कटुः, त्रि.

कटुक. कटुका कटुरोहिण्यां स्त्रियां व्योषे नपुंसकम्, मे. कटुकं कटुरोहिण्यां व्योषेऽपि कटुकं स्मृतम्, वि. कटुकं कटु। कटुरोहिणीव्योषयोः, हे.

कटुकन्द. कटुकन्दः पुमान् शिग्रौ शृङ्गवेररसोनयोः, मे. कटुकन्दं विदुः शिग्रौ शृङ्गवेररसोनयोः, वि. कटुकन्दः शृङ्गवेरे शोभाञ्जनरसोनयोः, हे. कटुकन्दस्तु शृङ्गवेररसोनयोः, त्रि.

कठ. कठो मुनौ तदाख्यातवेदाध्येतृकयोः स्वरे, मे. कठः स्वर ऋषौ भेदे स्यात्तदध्येतृवेदिनोः, वि. कठो मुनौ स्वरे ऋषौ भेदे तत्पाठिवेदिनोः, हे.

कठिन. कठिनमपि निष्ठुरे स्यात् स्त्व्वेऽपि त्रिषु नपुंसकं स्याल्याम्। कठिनी खटिकायामपि कठिना गुड़शर्करायां च, मे. कठिनं निष्ठुरे स्यालयां शर्करायां गुड़स्य च। कठिना खटिकायां तु कठिनीति प्रयुज्यते, वि. कठिनं निष्ठुरोखयोः। कठिनी तु खटिका स्यात् कठिना गुड़शर्करा, हे.

कठिल्लक. कठिल्लकस्तु पर्णासे वर्षाभूकारवेल्लयोः, मे, वि. कठिल्लकस्तु वर्षाभ्वां पर्णासे कारवेल्लके, हे. पुनर्नवाकारवेल्लपर्णासेषु कठिल्लकः, त्रि.

कडार. कडारः पिङ्गले दासे, मे, वि. कडारो दासपिङ्गयोः, हे.

कण. कणा जीरककुम्भीरमक्षिकापिप्पलीषु च। कणोऽतिसूक्ष्मे धान्यांशे, मे. कणोऽतिसूक्ष्मे धान्यांशे स्यात्तु जीरकणादिषु, वि. कणो धान्यांशलेशयोः। कणा जीरकपिप्पल्योः, हे. कणोऽतिसूक्ष्मे धान्यांशे, अ. पिप्पल्यां जीरके कणा, त्रि.

कणिका. कणिका कथ्यतेऽत्यन्तसूक्ष्मवस्त्वग्निमन्थयोः, मे, वि. कणिका सूक्ष्मवस्तुनि। अग्निमन्थे, हे.

कर्णोचि. कर्णोचिः पुष्पितलतागुञ्जयोः शकटे स्त्रियाम्, मे.

कणीचिः पुष्पितलतागुञ्जयोः शकटेऽपि च, वि, हे

कणेरु कणेरुस्तु गणेरुवत्। वेश्याभोकर्णिकारेषु, हे. कणेरुः स्त्रीहस्तिवेश्याकर्णिकारे गणेरुवत्, वि. कणेरु. कर्णिकारे च करिणीवेश्ययो. स्त्रियाम्, मे.

कण्टक कण्टको न स्त्रियां क्षुद्रशत्रौ मत्स्याद्यस्थिकोकसे। नैयोगिकादिदोषोक्तौ स्त्राद् रोमाञ्चद्रुमाङ्गयो, मे कण्टक. क्षुद्रवैरिणि। वेणौ द्रुमाङ्गे रोमाञ्चे, हे. कण्टक. क्षुद्रशत्रौ च कर्मस्थानकदोषयो.। रोमाञ्चे च द्रुमाङ्गे च कण्टको मकरेऽपि च, वि रोमाञ्चे क्षुद्रशत्रौ च द्रुमाङ्गे कण्टकोऽस्त्रियाम्, त्रि

कण्ठ. कण्ठो गले सन्निधाने ध्वनौ मदनपादपे, मे, वि कण्ठो ध्वनौ सन्निधाने ग्रीवायां मदनद्रुमे, हे. अथ सुध्वनौ। ग्रीवादेशेऽपि कण्ठः स्यात्, त्रि. कण्ठो ध्वनि गले कण्ठः, स्वने स्वरेऽपि कण्ठ आख्यात., हा

कण्ठाल. कण्ठाला तु द्वयो द्रोणीप्रभेदे ना क्रमेलके, मे.

कण्व. कण्वं पापे मुनौ पुंसि, मे कण्वं पापे मुनौ विदु, वि कण्वो मुनौ कण्वं तु कल्मषे, हे.

कत्तृण. कत्तृणं तृणभित्पश्चयोः, मे. कत्तृणं तृणभेदेऽपि वारिपर्ण्यां च कत्तृणम्, वि. कत्तृणं रौहिषं कुम्भी, हे.

कथम्. कथं हर्षे च गर्हायां प्रकारार्थे च सम्भ्रमे। प्रश्ने सम्भावनायाञ्च, मे. कथं प्रश्ने सम्भ्रमे च प्रकारार्थे च सम्भवे, वि. कथं प्रश्ने प्रकारार्थे सम्भ्रमे सम्भवेऽपि च, हे.

कथाप्रसङ्ग. कथाप्रसङ्गो वातूले विषवैद्ये च वाचत्रवत्, मे, वि. कथाप्रसङ्गो वार्तायां विषस्त्र च चिकित्सके, हे. कथाप्रसङ्गो वातूले विषवैद्येऽपि वाचत्रवत्, त्रि.

कदन. कदनं मर्दपापयोः, मे. कदनं मर्दने पापे, वि.

कदम्ब कदम्बं निकुरम्बे स्यात् नीपसिद्धार्थयोः पुमान्, मे. कदम्ब-

माङ्: सिद्धार्थे नीपेऽपि निकुरम्बके, वि. कदम्ब: सर्षपे नीपे कदम्बं निकुरम्बके, हे. दन्त्ये कदम्बो नीपे ना, त्रि. कुमालक: कदम्ब: स्यात् कदम्ब: सर्षप: स्मृत:। कदम्बो दृचभेदश्च कदम्बो निर्गुण: पुमान्, अने.

कदर. कदर: श्वेतखदिरे क्रकचव्याधिभेदयो:, मे. कदर: श्वेतखदिरे क्षुद्ररोगेऽपि भावित:, वि. कदर: श्वेतखदिरे क्रकचक्षुद्ररोगयो: हे.

कदल. कदलाकदलौ दृश्न्यां कदलीकदलौ पुन:। रम्भादृचेऽथ कदली पताकामृगभेदयो:। कदला डिम्बिकायाञ्च शाल्मलीभूरुहेऽपि च, मे. कदलौ हरिणान्तरे। रम्भायां वैजयन्त्यां च, हे. कदलौ ध्वजरम्भयो:, त्रि. कदली वैजयन्त्यां च रम्भायां हरिणान्तरे। कदलौ शाल्मलीशाल्मलीडिम्बिकासु च कथ्यते, वि. कदली करिवैजयन्त्यां च, हृ.

कद्रु. कद्रुस्त्रिषु स्वर्णपिङ्गे नागानां मातरि स्त्रियाम्, मे. कद्रूर्मातरि नागानां कद्रु: कनकपिङ्गले, वि. कद्रु: कनकपिङ्गे स्यात् कद्रू: स्यान्नागमातरि, हे. कद्रुस्त्रिषु कडारे स्यात् कद्रू: स्त्री नागमातरि, त्रि.

कनक. कनकं हेम्नि पुंसि स्यात् किंशुके नागकेशरे। धत्तूरे काञ्चनारे च कालीये चम्पकेऽपि च, मे. कनकं हेम्नि कनको नागकेसरे। धत्तूरे चम्पके काञ्चनारकिंशुकयोरपि, हे. कनकं चम्पके स्वर्णे किंशुके नागकेसरे। धुस्तूरे काञ्चनारे च कालीयेऽपि कचिन्मतम्, वि. कनकं धुस्तूरे नागकेसरे। चम्पके किंशुके हेम्नि, त्रि.

कनिष्ठ कनिष्ठोऽतियुवात्यल्पाऽनुजे स्त्री दुर्बलाङ्गुली, मे. कनिष्ठोऽल्पेऽनुजे यूनि कनिष्ठा दुर्बलाङ्गुली, वि. कनिष्ठोऽल्पेऽनुजे यूनि कनिष्ठा त्वन्तिमाङ्गुली, हे. कनिष्ठोऽतियुवाल्पयो:, अ.

कनीनिका. कनीनिका तारकाक्ष्ण: स्यात् कनिष्ठाङ्गुलावपि, मे. वि. कनीनिकाक्षितारका। स्यात् कनिष्ठाङ्गुलिरपि, हे.

कनीयस्. कनीयानतियूनि स्याद् अत्यल्पानुजयोस्त्रिषु, मे. कनो-

यानुजेऽत्यन्ये कनीयानतियूनि च, वि कनीयाननुजेऽल्पके । अतियूनि, हे (अतिशये) कनीयांस्तु युवाल्पयो, श्च कनीयाननुजेऽल्पे च, त्रि

कन्तु. कन्तुः कामकुसूलयो, हे

कन्था कन्था मृण्मयभित्तौ च तथा प्रावरणान्तरे,मे कन्था मृण्मयभित्तौ स्यात् कन्था प्रावरणान्तरे, वि कन्था पुरे प्रावरणे, हे

कन्द कन्दोऽस्त्री सूरणे मसृणमूले जलधरे पुमान्, मे कन्दस्तु सूरणे ससृणमूले जलधरेऽपि च, वि कन्दोऽब्दे सूरणे ससृणमूले, हे कन्दोऽस्त्री शूरणे मूले, त्रि मूले कन्दलिके कन्द कन्दो वारिद उच्यते, श्चने

कन्दर कन्दरस्त्वङ्कुशे पुंसि गुहायां न नपुंसकम्, मे कन्दरो विवरेऽङ्कुशे,वि कन्दरः स्यादङ्कुशाकृष्णयोः,त्रि कन्दरोऽङ्कुशे। विवरे च गुहायाञ्च,हे

कन्दराल कन्दरालः पुमान् गर्दभाण्डे क्षचतरावपि, मे कन्दराल स्यात् पर्कटीगर्दभाण्डयोः, वि कन्दरालो जटिद्रुमे। गर्दभाण्डे, हे

कन्दल कन्दलं त्रिषु कपालेऽप्युपरागे नवाङ्कुरे। कलध्वनौ कन्दली तु मृगगुल्मप्रभेदयोः, मे कन्दलन्तु कपाले स्यादुपरागे नवाङ्कुरे। कलध्वनौ कन्दली तु मृगद्रुमविशेषयोः, वि कन्दलन्तु नवाङ्कुरे कलध्वनौ। उपरागे मृगभेदे कलापे कन्दली द्रुमे, हे

कन्धर कन्धरो वारिवाहे स्याद् ग्रीवायां कन्धरा मता, मे कन्धरो वारिवाहे स्याद् ग्रीवायामपि कन्धरा, वि कन्धरोऽम्बुदे। कन्धरा तु शिरोधौ स्यात्, हे

कन्या कन्या कुमारिकानार्योरोषधीराशिभेदयोः, वि, मे कन्या नार्यां कुमार्यां च राश्योषधिविशेषयोः, हे

कपर्द कपर्द खण्डपरशो र्जटाजूटे वराटके, मे, वि कपर्दः पार्वतीभर्तुर्जटाजूटे वराटके, हे शिवजूटे वराटेऽपि कपर्दः, त्रि,ह कपर्दो हरजटाजूटः स्यात् कपर्दस्तु काकिणी, श्चने

कपर्दक कपर्दको वराटे स्याज्जटाजूटे च धूर्जटेः, मे,वि

कपाल कपालोऽस्त्री शिरोऽस्थि स्याद् घटादेः शकले व्रजे, मे,

कपालं शिरसोऽस्थि सप्राद्, घटादिशकले व्रजे। कुष्ठरोगविशेषे च, वि. कपालं कुष्ठभेदे घटादिशकले गणे। शिरोऽस्थनि, हे. शिरसोऽस्थि, कपालोऽस्त्री घटादेः शकले व्रजे, त्रि. कपालमुक्तं घटादिशकलेऽपि, ह.

कपि. कपि र्ना सिह्लके शाखामृगे च मधुसूदने, मे.

कपिल. कपिला रेणुकायाञ्च शिंशपागोविशेषयोः। पुण्डरीककरिण्यां स्त्री वर्णभेदे त्रिलिङ्गकम्। नाऽनले वासुदेवे च मुनिभेदे च कुक्कुरे, मे. कपिलो मुनिभेदे स्यात् पावके पारसत्वपे। कपिला शिंशपायां च रेणुकागोविशेषयोः। पुण्डरीककरिण्यां च पिङ्गे तु कपिलोऽन्यवत्, त्रि. कपिलो वह्निपिङ्गयोः। कुक्कुरे मुनिभेदे च कपिला शिंशपातरौ। पुण्डरीककरिण्यां च रेणुकागोविशेषयोः, हे. कपिला शिंशपाकौन्त्योः कपिलोऽग्नौ मुनौ शुनि, त्रि.

कपिलधारा. भवेत् कपिलधाराख्या स्वर्णदीतीर्थभेदयोः, वि. कपिलधारा त्रिदशापगायां तीर्थभिदपि, हे.

कपिश. कपिशस्त्रिषु श्यावे स्त्री माधव्यां सिह्लके पुमान्, मे. कपिशः सिह्लके श्यावे माधव्यां कपिशी मता, वि. कपिशौ सिह्लकश्यावौ कपिशा माधवी सुरा, हे.

कपिशीर्ष. प्राकाराग्रेऽपि कपिशीर्षः, ह.

कपीतन. कपीतनं गर्द्दभाण्डे शिरीषाम्रातकेषु च। अश्वत्थे च, वि. कपीतनो गर्द्दभाण्डे शिरीषाम्रातकेषु च। अश्वत्थे च, मे. कपीतना गर्द्दभाण्ड-शिरीषाम्रातपिप्पलाः, हे. शिरीषाम्रातकेऽश्वत्थगर्द्दभाण्डे कपीतनः, त्रि.

कपोत. कपोत स्यात् नीलकण्ठपारावतविहङ्गयोः, मे. कपोतः पारावते स्यात् चक्राख्यविहङ्गमे, वि. कपोतः पक्षिमात्रेऽपि, त्रि.

कवन्ध. कवन्धोऽस्त्री क्रियायुक्तमपमूर्द्धकलेवरे। क्लीवं जले पुंसुदरे राहुरक्षोविशेषयोः, मे. कवन्धमुदरे रक्षोविशेषेऽपि विधुन्तुदे, वि. कवन्धमुदके रुण्डे कवन्धो राहुरक्षसोः, हे राहौ शिरःशून्यकाये कवन्धः क्लीवमम्बुनि, त्रि विशिरस्के नरे नीरे कवन्धः खेचरेऽपि च, अने.

कम्. कं पादपूरणे तोये मस्तके च सुखेऽपि च, मे कं सुखं वारि-शिरसोः, हे. कं शिरःसुखवारिषु, वि कं पानीयं शिरः प्रोक्तम्, अने कं वारिणि च मूर्धनि, अ.

कमठ कमठः कच्छपे पुंसि भाण्डभेदे नपुंसकं, मे. कमठः कच्छपे भाण्डभेदे च कमठं मतम्, वि. कमठः कच्छपे दैत्यविशेषे मुनि-भाजने, हे.

कमण्डलु. कमण्डलुः स्त्रीत् करके न स्त्री ना प्लक्षपादपे, मे. कम-ण्डलुः स्त्रीत् करके पर्कटीपादपेऽपि च, वि कमण्डलू पर्कटिकुण्डिके, हे पर्कव्यां च कमण्डलुः, त्रि

कमन कमन. कामुके कामेऽभिरूपेऽशोकपादपे, मे वि कमनोऽशोकपादपे। कामिकामाभिरूपेषु, हे.

कमल कमलं सलिले ताम्रे जलजे क्लोम्नि भेषजे । मृगभेदे तु कमलः कमला श्रीवरस्त्रियोः, वि,मे स्त्रीत् कुरङ्गेऽपि कमलः,ना मृगे जले च कमलम्, त्रि कमलं क्लोम्नि भेषजे। पङ्कजे सलिले ताम्रे कमलस्तु मृगान्तरे । कमला श्रीवरनार्योः, हे.

कम्पन कम्पनं न द्वयोः कम्पे कम्प्रे स्त्रीत्ऽभिधेयवत्, मे

कम्बल कम्बलो नागराजे स्त्रीत् सास्नाप्रावारयोरपि । कृमावप्युत्तरा-सङ्गे सलिले तु नपुंसकम्,मे कम्बलो नागराजे स्त्रीत् सास्नाप्रावारयोः कृमौ । कम्बलश्चोत्तरासङ्गे कम्बलं सलिले मतम्, वि कम्बलः कृमिसास्नयोः । नाग-प्रभेदे प्रावारे वैकक्षेऽत्र कम्बलं जले, हे प्रावारेऽपि च कम्बलः, श्च सास्ना-यामपि कम्बलः, त्रि इन्द्रियं कम्बलं प्रोक्तं कम्बलो रोमजः पटः। कम्बलं तु गवां सास्ना कम्बलं कम्बलं विदुः, अने

कम्बि कम्बिरंशे च वंशस्य खजाकायां स्त्रियामपि, मे कम्बि-रंशे च वंशस्य खजाकायामपीष्यते, वि कम्बि वंशलतादर्व्योः, हे

कम्बु, कम्बु, शङ्खे स्त्रियां पुंसि शम्बूके-वलये गजे, मे कम्बुः शम्बूकगजयोः ग्रीवानलकशङ्खयोः. वि कम्बु. वलयशङ्खयोः । गजे शम्बू-

के कर्पूरे ग्रीवायां नलकेऽपि च, हे. कम्बु र्ना वलये शङ्खे, अ. गजग्रीवा-विले कम्बुः, त्रि.

कम्बोज. कम्बोजो हस्तिभेदेऽपि शङ्खदेशविशेषयोः, मे. कम्बोजो हस्तिभेदे स्याच्छङ्खदेशविशेषयोः, वि. कम्बोजो नीवृदन्तरे। शङ्खहस्ति-भेदयोश्च, हे. कम्बोजो देशशङ्खयोः, त्रि.

कर. करो वर्षोपले रश्मौ पाणौ प्रत्यायशुण्डयोः, मे. करो वर्षोपले पाणौ शुण्डाप्रत्यायरश्मिषु, वि. करः प्रत्यायशुण्डयोः। रश्मौ वर्षोपले पाणौ, हे. बलिहस्तांशवः कराः, अ. करो हस्तः करो रश्मिः करः कर्षकवेतनम्, धने.

करक. करकस्तु पुमान् पक्षिविशेषे दाडिमेऽपि च। द्वयो र्मेघोपले न स्त्री करे चापि कमण्डलौ, मे. करको दाडिमे पक्षिभेदे करे कमण्डलौ। लट्टाकरञ्जयो र्वर्षोपले च, रे. कमण्डलौ च करकः, अ. करकस्तु करङ्के स्याद्दाडिमे च कमण्डलौ। पक्षिभेदे करे चापि करका च घनोपले, वि. वर्षोपले स्त्री करका करङ्के करकोऽस्त्रियाम्। कुसुमे दाडिमे पक्षिभेदे च करकः पुमान्, त्रि.

करङ्क. करङ्को मस्तके शस्ये नारिकेलफलास्थनि, मे, वि.

करज. करजः स्यात् व्याघ्रनखे करञ्जनखयोः पुमान्, मे. करजस्तु करञ्जे स्यात् नखे व्याघ्रनखेऽपि च, वि. करजो नखहस्तयोः, रे. नखे करञ्जे करजः, त्रि.

करट. करटो गजगण्डे स्यात् कुसुम्भे निन्द्यजीवने। एकादशा-हादिश्राद्धे दुर्दुरूढेऽपि वायसे। करटो वाद्यभेदे, मे. करटः करिगण्डे स्यात् कुसुम्भे निन्द्यजीविनि। काके वाद्ये दुर्दुरूटे नवश्राद्धे, हे. करटो गजगण्डे स्यात् कुसुम्भे निन्द्यजीविनि। एकादशाहश्राद्धेऽपि दुर्दुरूटेऽपि वायसे। करटो वाद्यभेदेऽपि, वि. काकेभगण्डौ करटौ, अ. करटो वाद्यगण्डकुदिम्टो, त्रि. करटः कातरो ज्ञेयः करटो ध्वाङ्क्ष उच्यते, धने

करण. करणं हेतुकर्मणोः। बाणिजादौ हस्तलेपे नृत्यगीतप्रभेदयोः। क्रियाभेदेन्द्रियक्षेत्रकायसंवेशनेषु च। कायस्थे साधने क्लीवं पुंसि शूद्राविशोः सुते, मे. करणं क्षेत्रगात्रयोः। गीताङ्गहारसंवेशभित्सु कायस्थसंहतौ। वर्णानां स्पष्टतादौ च योगिनामासनादिषु। स्त्रीके साधकतमे बाणिजादौ स्नतादिषु। करणः शूद्राविट्पुत्रे, हे. करणं साधकतमं क्षेत्रगात्रेन्द्रियेष्वपि, अ. स्तात् साधने गीतनृत्यभेदे कायस्थकर्मणि। करणं पुंसि सङ्कीर्णे, त्रि. करणं कार्येऽपि, ह. करणं कारणं विद्यात् क्षेत्रं करणमिष्यते। करणो जातिभेदः स्यात् करणानीन्द्रियानि च, अने. करणं साधनक्षेत्रकायकायस्थकर्मसु। गीताङ्गहारसंवेशक्रियाभेदेन्द्रियेषु च। बालवादौ च करणः स्मृतः शूद्राविशोः सुते, वि.

करण्ड. करण्डो मधुकोशासिकारण्डेषु दलाढके, मे. कारण्डो मधुकोषेऽसौ कारण्डवे दलाढके, हे. कारण्डवे करण्डः स्यात् मधुकोषे दलाढके, हा. V. कारण्ड.

करभ. करभो मणिबन्धादिकनिष्ठान्तोष्ट्रतत्सुते, मे. करभो मय उष्ट्रके। अङ्गुलेश्च कनिष्ठाया मणिबन्धस्य चान्तरे, हे. करभोऽश्वतरोष्ट्रयो, त्रि. शूकरोष्ट्रौ च करभौ, अने. मणिबन्धकनिष्ठयो र्मध्यविभागेऽपि करभ, ह. करभो मणिबन्धादिकणिष्ठान्ते तथोष्ट्रके। करभः, वि.

करवीर. करवीरः कृपाणे स्यात् दैत्यभेदाश्वमारयोः। करवीर्यदितिश्रेष्ठगवीपुत्रवतीषु च, मे. करवीरोऽश्वमारः स्यादङ्गुष्ठः करवीरकः, अने. करवीर. कृपाणे स्यात् दैत्यभेदाश्वमारयो। श्रेष्ठगव्यां पुत्रवत्यामदितौ करवीर्यपि. वि. करवीरो हयमारे कृपाणे दैत्यभिद्यपि। करवीरी पुत्रवत्यां सद्गव्यामदितावपि, हे.

करहाट. करहाटः शिफाकन्दे पद्मस्य मदनद्रुमे, मे. करहाटः पद्मकन्दे पुष्पद्रुमविशेषयोः, हे. करहाटोऽब्जकन्दे स्यात् पुष्पवृक्षप्रभेदयोः, वि.

कराल. करालो दन्तुरे तुङ्गे भीषणे चाभिधेयवत्। सर्जरसतैले ना क्लीवं स्यात् कुठेरके, मे. करालो दन्तुरे तुङ्गे करालं च कुठेरके।

करालो घृणतैलेऽपि करालो भीषणेऽन्यवत्, वि करालो रौद्रतुङ्गोरुघृण-तैलेषु दन्तुरे। करालं तु कुठारे स्यात्, हे करालो दन्तुरे तुङ्गे, श करालो घृणतैलेऽपि, त्रि

करीर करीरो वंशाङ्कुरेऽस्त्री वृक्षभिद्घटयोः पुमान्। करीरी चीरिकायाञ्च दन्तमूले च दन्तिनाम्, मे वंशाङ्कुरे करीरोऽस्त्री तरुभेदे घटे च ना, श वृक्षभेदे करीरः स्यात्, घटे वंशाङ्कुरेऽपि च, अने करीरः कलशे वृक्षभेदे वंशाङ्कुरेऽपि च। करीरी चीरिकायां च दन्तमूले च दन्तिनाम्, वि करीरः कलशे वंशाङ्कुरवृक्षविशेषयोः, हे वंशाङ्कुरे करीरं वृक्षविशेषेऽपि कथयन्ति, ह,

करुण करुणस्तु रसे वृक्षे कृपायां करुणा मता, मे, वि करुणो रसवृक्षयोः। करुणा तु कृपायां स्यात्, हे

करेणु करेणुर्गजयोषायां स्त्रिया पुंसि मतङ्गजे, मे करेणुर्गज-हस्तिन्योः कर्णिकारेऽपि च क्वचित्, वि करेणुस्तु मतङ्गजे। द्विरदस्त्र च योषायां कर्णिकारतरावपि, हे करेणुरिभ्यां स्त्री नेभे, श करेणुर्गज-हस्तिन्योः, ह

कर्क कर्कः कर्कतने वह्नौ शुक्लाश्वे दर्पणे घटे, मे, वि कर्कः श्वेताश्वे दर्पणे घटे। कर्कतनेऽग्नौ राशौ च, हे

कर्कट कर्कटो विकणाकरे। राशिभेदे कुलीरे स्त्री वालुङ्क्यां शाल्मलीफले, मे अथ कर्कटः। कुलीरे करणे स्त्रीणां राशौ खगेऽथ कर्कटी। शाल्मलीफलवालुङ्क्योः, हे कर्कट करणे स्त्रीणां राशिभेदकुलीरयोः। शाल्मलीफलवालुङ्क्यो कर्कटी कर्कटः खगे, वि कुलीरे कर्कटो राशौ, त्रि

कर्कर कर्करो भाण्डभेदे ना दर्पणे कठिने त्रिषु, मे कर्करो दर्पणे दृढे, वि कर्करो दृढदर्पणौ, त्रि कर्करो मुकुरे दृढे, हे.

कर्करेटु कर्करेटुः स्मृतो गृध कर्करेटुरमर्षण, अने

कर्कश कर्कशः कासमर्दे स्यादिक्षावप्यसौ पुमान्। त्रिषु साहसिके क्रूरे दृढामसृणनिर्दये, मे कर्कशं परुषे क्रूरे कृपणे निर्दये दृढे।

द्रुमौ साहसिके कासमर्द कम्पिल्लयोरपि, वि. कर्कशो निर्दये क्रूरे कम्पिल्लकक्रूपाणयोः। द्रुमौ साहसिके कासमर्दके परुषे दृढे, हे. स्यात् कर्कशः साहसिकः कठोरामसृणावपि, श.

कर्कोटक. कर्कोटकः स्यान्मालूरकाद्रवेयमभेदयोः, मे, वि. कर्कोटकोऽहौ विल्वे च, हे.

कर्चूर. V. कर्चूर.

कर्ण. कर्णः स्यापत्योत्प्रसुते सुवर्णालौ श्रुतावपि, मे, वि. कर्णश्चम्पापतौ श्रुतौ, हे. श्रुतिराधेययोः कर्णः, लि. पार्थारौ श्रवणे कर्णः, अने.

कर्णपूर. कर्णपूरः शिरीषे स्यात् नीलोत्पलवतंसयोः, मे. कर्णपूरोऽवतंसे स्यात् नीलोत्पलशिरीषयोः, वि. कर्णपूरः स्याच्छिरीषे नीलोत्पलवतंसयोः, हे. भयोत्पलेऽपि च। कर्णपूरः, लि.

कर्णिका. कर्णिका करिहस्ताग्रे करमध्याङ्गुलावपि। कमलादिच्छटाग्रेऽलवराटे कर्णभूषणे, मे. कर्णिका कर्णभूषणे। वीजकोषे सरोजस्य करमध्याङ्गुलावपि। कुट्टिन्यां हस्तिहस्ताग्रे, हे. कर्णिका करिहस्ताग्रे करमध्याङ्गुलावपि। कमलादिच्छटाग्रे च कर्णिका कर्णभूषणे। वीजकोषे सरोजस्य कुट्टन्यामपि कुत्रचित्, वि. कर्णिका कर्णभूषणे। करिहस्तेऽङ्गुलौ पद्मवीजकोष्याम्, अ. करमध्याऽङ्गुलौ च स्यात् कर्णिका, लि.

कर्णिकार. कर्णिकारः पुमानारग्वधद्रौ च द्रुमोत्पले, मे. कर्णिकारश्च मन्याके कर्णिकारो द्रुमोत्पले, वि. कर्णिकारस्तु कृतमाले द्रुमोत्पले, हे.

कर्ण(र्णा)न्दु. कर्णान्दुरुत्तिष्ठिकायां कर्णपाल्यामपि स्त्रियाम्, मे. कर्णान्दुरुत्तिष्ठिकायां कर्णपाल्यामपीरिता, वि. कर्णान्दुः स्यात् कर्णपालुरुत्तिष्ठिका, हे.

कर्तन. कर्तनं न द्वयोश्छेदे नारीणां तूलनिर्मितौ, मे. कर्तनं छेदने प्राज्ञः नारीणां तूलसेवने, वि. कर्तनं योषितां तूलसेवने छेदनेऽपि च, हे.

कर्तृ. कर्ता तु कारके वाच्यलिङ्गो ना परमेष्ठिनि, मे.

कर्हट. कर्हटः करहाटे स्यात् पद्मपद्माकरयोरपि, मे, वि.

कर्पर. कर्परः स्यात् कपाले च शस्त्रभेदकटाहयोः, मे, वि. कर्परस्तु कटाहे स्यात् शस्त्रभेदकपालयोः, हे. कपाले च कटाहे च शस्त्रभेदे च कर्परः, त्रि.

कर्बर. कर्बरः कथितो व्याघ्रे शिवायामपि कर्बरी, मे, वि.

कर्बुर. कर्बुरं सलिले हेम्नि कर्बुरः पापरक्षसोः। कर्बुरा कृष्णवृन्तायां शवले पुनरन्यवत्, मे. कर्बुरं काञ्चने जले। कर्बुरो राक्षसे पापे शवले, हे. कर्बुरं सलिले हेम्नि कर्बुरं पापरक्षसोः। कर्बुरा कृष्णवृन्तायां किर्मीरे कर्बुरोऽन्यवत्, वि. कर्बुरा राक्षसे पापे कर्बुरं शवले जले, त्रि.

कर्मन्. कर्म व्याप्ये क्रियायां च, वि. कर्मोऽस्त्री व्याप्यक्रिययोः, मे. कर्म कारकभेदे स्यात् क्रियायां च शुभाशुभे, हे.

कर्मकर. अथ कर्मकरो भृतेत्र वेतनाजीविनि त्रिषु। कीनाशे पुंसि मूर्वायां बिम्बिकायामपि स्त्रियाम्, मे. कर्मकरस्तु कीनाशे भृतेत्र वेतनजीविनि। कर्मकरी तु मूर्वायां बिम्बिकायामपि क्वचित्, वि. कर्मकरोऽन्तके। भृतिजीविनि भृतेत्र च, हे.

कर्मकार. कर्मकारी तु बिम्बिका। मूर्वा च, हे. v. कर्मकर.

कर्मफल. अथ कर्मफलं कर्मरङ्गकर्मविपाकयोः, मे. विदुः कर्मफलं कर्मरङ्गकर्मविपाकयोः, वि. कर्मरङ्गतरौ कर्मफलं दुःखे सुखेऽपि च, त्रि.

कर्मार. कर्मारो जातिभेदे च खदिसारे च पुंस्ययम्, मे.

क(र्चू)र्चूर. कर्चूरः स्यात् पुमान् शट्यां सुवर्णे तु नपुंसकम्, मे. कर्चूरं शटीकाञ्चनयोर्मतम्, वि.

कर्ष. कर्षो ना कर्षणे मानप्रभेदे पुंनपुंसकम्, मे. कर्षः कर्षणमानयोः, वि कर्षः कर्षणे मानभिदपि, हे.

कर्पू कर्पूः पुमान् करीषाग्नौ स्त्रियां कुलेऽष्टिखातयोः, मे कर्पूः करीषदहने कुल्यायामपि चेष्यते, वि कर्पूस्तु तुषाग्नौ कपिकुल्ययोः, हे कर्पूर्वार्ता करीषाग्निः कर्पूः कुल्याभिधायिनी, श्र

कल कला स्यान्मूलरैवृद्धौ शिल्पादावंशमात्रके। षोडशांशे च चन्द्रस्य कलनाकालमानयो.। कलं शुक्रे त्रिष्वजीर्णे नाव्यक्तमधुरध्वनौ, मे कलं शुक्रे कलोऽजीर्णेऽप्यव्यक्तमधुरध्वनौ। कला स्यान्मूलरैवृद्धौ शिल्पादावंशमात्रके। षोडशांशे च चन्द्रस्य कलनाकालयोः कला, वि कलं त्वजीर्णरेतसोः। अव्यक्तमधुरध्वाने कला स्यात् कालशिल्पयोः। कलने मूलरैवृद्धौ षोडशांशे विधोरपि, हे कला शिल्पे कालभेदेऽपि, श्र अंशे वृद्धावपि कला, त्रि, शौधाययवविज्ञानगमनेषु कला मता, श्रने

कलकण्ठ. कलकण्ठः कलध्वाने हंसे पारावते पिके, मे वि कलकण्ठः पिके पारावते हंसे कलध्वनौ, हे

कलकल कलकल उक्तः कोलाहले तथा सर्जनिर्यासे, मे भवेत् कलकलः सर्जरसे कोलाहलेऽपि च, वि कलकलः पुमः। कोलाहले सर्जरसे, हे. धूनकेऽपि कलकलः, त्रि

कलङ्क कलङ्कोऽङ्केऽपवादे च कालायसमलेऽपि च, मे, वि कलङ्कोऽङ्कापवादयोः, श्र, हे कलङ्कं लाञ्छने दोषे, ह

कलत्र कलत्रं श्रोणिभार्ययोः। दुर्गस्थाने नृपादीनाम्, मे, वि. कलत्रं श्रोणौ भार्यायां दुर्गस्थाने च भूभुजाम्, हे कलत्रं श्रोणिभार्ययोः, श्र

कलधौत कलधौतं सुवर्णे स्याद्रजते च नपुंसकम्, मे कलधौतं रूप्यहेम्नोः कलधौतं कलध्वनौ, वि कलधौतं रूप्यहेम्नो कलधौतः कलध्वनौ, हे. कलधौतं रूप्यहेम्नोः. श्र रजते कलधौतं स्यात् कलधौतं च काञ्चने, श्रने कलधौतं शातकुम्भेऽपि, ह

कलध्वनि कलध्वनिः पुमान् पारावते पिकमयूरयोः, मे कलध्वनिः कोकिले स्यात् पारावतमयूरयो, वि कलध्वनि. परभृते पारावतकलापिनोः, हे

कलम. कलमः पुंसि लेखन्यां शालौ पाटच्चरेऽपि च, मे. कलमो लेखनीचौरशालिकाचाग्रकेषु च, वि. कलमः शालिचौरयोः, हे. कलमो लेखनीचौरशालय, त्रि.

कलम्ब. कलम्बो शाकभेदे स्यात् कदम्बशरयोः पुमान्, मे. कलम्बः सायके नीपे नाले शाके कलम्बरपि, वि. कलम्बो नालिकाशाके स्यात्कलम्बीपपादपे, हे. कलम्बः शरनालयोः, त्रि.

कलविङ्क. कलविङ्कः पुमान् ग्रामचटकेऽपि कलिङ्गके, मे. कलविङ्कः स्मृतो ग्रामचटकेऽपि कुलिङ्गके, वि.

कलह. कलहं युद्धवादे ना खड्गकोषे च भण्डने, मे. कलहं खड्गकोषे सत्राद् भण्डने युद्धवादयोः, वि. कलहो भण्डने खड्गकोषे समरवादयोः, हे. खड्गकोषे च कलहः, त्रि.

कलहंस. कलहंसस्तु कादम्बे राजहंसे नृपोत्तमे, मे, वि. कलहंसो राजहंसे कादम्बे नृपसत्तमे, हे.

कलानुनादिन्. कलानुनादी रोलम्बे कलविङ्के कपिञ्जले, मे, वि. कलानुनादी चटके षट्पदे कपिञ्जले, हे.

कलाप. कलापः संहतौ बर्हे काञ्च्यां भूषणतूणयोः। चन्द्रे विदग्धे व्याकरणभेदेऽपि कथ्यते बुधैः, मे. कलापो भूषणे बर्हे तूणीरे संहतेऽपि च, वि. कलापो बर्हतूणयोः। संहतौ भूषणे काञ्च्याम्, हे. कलापो भूषणे बर्हे तूणीरे संहतावपि, श्र.

कलापिन्. कलापी तु मयूरप्लक्षयोः पुंस्यथ, मे. कलापी तु लबवर्हिणयोरपि, वि. कलापी प्लक्षबर्हिणोः, हे.

कलि. कलिः स्त्रियां कलहे शूरे कलिरन्त्ययुगे युधि, वि. कलिर्विभीतके शूरे विवादेऽन्त्ययुगे युधि, हे. कलहेऽपि कलिशब्दः, र. कलिः स्त्री कलिकायां ना शूराजिकलहे युगे, मे. चतुर्थेऽपि युगे कलिः, श्र. कलिः कलहकालयोः, श्रने.

कलिकार. कलिकारस्तु धूम्याटे करञ्जे पीतमन्तके, मे. त्रि. कलि-

कारः करञ्जे स्यात् धूम्याटे पीतमस्तके, वि कलिकारस्तु धूम्याटे पीतमुण्डकरण्डयोः, हे.

कलिङ्ग. कलिङ्गः पूतिकरञ्जे धूम्याटे भूम्नि नीवृति। न द्वयोः कौटजफले मल्लिकायान्तु योषिति, मे. कलिङ्गो नीवृदन्तरे। पूतीकरञ्जे धूम्याटे स्यात् कलिङ्गा नितम्बिनी। कलिङ्गं कोटजफले, हे. कलिङ्गः पूतिकरञ्जे धूम्याटे नीवृदन्तरे। कलिङ्गं कौटजफले कलिङ्गा योषिति स्मृता, वि. देशे कलिङ्गो धूम्याटे कलिङ्गं कौटजे फले। त्रिषु विदग्धे दक्षे च, त्रि. धूम्याटश्च कलिङ्गः स्यात् कलिङ्गो देश उच्यते, अने.

कलित. कलितं विदिताप्तयोः, मे, वि,त्रि. कलितं वेदिताप्तयोः, हे.

कलुष. कलुषन्त्वाविले पापे, मे. कलुषं चाविलेनसोः, वि. कलुषं त्वाविलाहंसोः, हे. चयाविले। पापे च कलुषं, त्रि.

कल्क कल्कोऽस्त्री दृशतैलादिशेषे दम्भे विभीतके। विट्किट्टयोश्च पापे च त्रिषु पापाशये पुमः, मे. कल्कः पापाशये पापे दम्भे विट्किट्टयोरपि,वि. कल्कोऽस्त्री शमलैनसोः दम्भेऽपि,श. वल्को विभीतके तैलादिशेषे च, त्रि. कारिष्टपिष्टको कल्को, अने. वल्कोऽघविष्ठयोः। दम्भे पापिनि किट्टे च, हे.

कल्प. कल्पः शास्त्रे विधौ न्याये संवर्त्ते ब्रह्मणो दिने, मे, त्रि. कल्पः स्यात् प्रलये न्याये शास्त्रे ब्राह्मदिने विधौ, वि. कल्पो विकल्पे कल्पद्रौ, संवर्त्ते ब्रह्मवासरे। शास्त्रे न्याये विधौ, हे. न्याये तुल्ये विधौ काले दिने दण्डे च कल्पधाक्, अने.

कल्पना. अथ कल्पना। करिणः सज्जनायां स्त्री. क्लीबं कृप्तौ च कल्पने, मे. कल्पनं कर्त्तने क्लृप्तौ सज्जनायां तु कल्पना, वि. कल्पने क्लृप्तिकर्त्तने। कल्पनेभसज्जनायाम्, हे. क्लृप्तौ छेदे च कल्पनम्, त्रि

कल्मष. कल्मषं किल्विषे क्लीवं पुंसि स्यान्नरकान्तरे, मे.

कल्माष. कल्माषो यातुधाने च कृष्णपाण्डरकृष्णयोः, मे. कल्माषो राक्षसे कृष्णे कल्माषः कृष्णपाण्डुरे, वि. कल्माषो राक्षसे कृष्णे शबले, हे.

कल्य. कल्यं प्रभाते क्लीवं स्यात् कल्यो वाक्श्रुतिवर्जिते। सज्जनी-रोगदक्षेषु कल्याणवचनेऽपि च । उपायवचनेऽपि स्यात् त्रिषु मद्ये च योषिति, मे. कल्यं सज्जे प्रभाते च कल्यो नीरोगदक्षयोः। कल्या कल्याणवाचि स्यात् कादम्बर्य्यामपि स्मृता, वि. कल्यं प्रभाते मधुनि सज्जे दक्षे निरामये। कल्या कल्याणवाचि स्यात्, हे. स्याद्यानदिनेऽपि कल्यम्, श. कल्यौ सज्जनिरामयौ, श. कल्यास्तु कुशलः कल्यः कल्यो स्वयो निरामयः। कल्यं कालविग्रं यश्च कल्यं मदश्च कीर्त्तितम्, धने.

कल्याण. कल्याणमक्षयस्वर्गे मङ्गलेऽपि नपुंसकम्, मे. कल्याणमक्षये स्वर्गे कल्याणं मङ्गलेऽपि च, वि. कल्याणं हेम्नि मङ्गले, हे. कल्याणं काञ्चने शुभे, त्रि.

कल्लोल. कल्लोलः पुंसि हर्षे स्यादुल्लोलवैरिणोरपि, मे. कल्लोलो हर्ष उल्लोले कल्लोलः परिपन्थिनि, वि. कल्लोलोऽरौ हर्षवीच्योः, हे. कल्लोलौ शात्रवोल्लोलौ, त्रि.

कवच. कवचो गर्द्दभाण्डे च सन्नाहे पटहेऽपि च, मे. कवचो गर्द्द-भाण्डे स्यात् सन्नाहे पटहेऽपि च, वि. कवचस्तु तनुत्राणे पटहे नन्दि-मादपे, हे.

कबन्ध. कबन्धं सलिले प्रोक्तमपमूर्द्धकलेवरे, वि. v. कबन्ध.

कवर. कवरं लवणेऽम्ले स्त्री पृथ्वीतुम्बीकचान्तरे। कवरुमायां ना स्त्र.पापयो र्भेदजान्तरे, मे. कवरी केशशाकविशेषयोः। कवरं लवणेऽम्ले च, वि. कवरं लवणाम्लयोः। कवरो केशविन्यासशाकयोः, हे.

कवि. कवि र्वाल्मीकिशुक्रयोः। सूरौ काव्यकरे पुंसि खलीने स्यात्तु योषिति, मे. कविः काव्यकरे सूरौ कवि र्वाल्मीकिशुक्रयोः। कवी खलीने कथिता, वि. कविः काव्यस्य कर्त्तरि। विचक्षणे दैत्यगुरौ स्यात् कवी तु खलीनके, हे. खलीने स्त्री कविः पुंसि काव्यकर्त्तृक-सूरिषु, त्रि.

कशा. कशा स्यादश्वशाडन्या रज्जौ मुखे गुणेऽपि च, हे.

कशिपु. कशिपु भक्ताच्छादनयोरेकोक्त्या पृथक्त्वयोः पुंसि, मे. एकोक्त्या कशिपु भक्ताच्छादने च द्वयोः पृथक्, वि. कशिपु भोजनवस्त्रयोरेकैकस्मिन् द्वयोश्चापि, हे. कशिपु त्वन्नमाच्छादनं द्वयम्, श. रत्न: कशिपुराख्यातः प्रावारः कशिपु मतः, धने.

कशेरु. कशेरुः पृष्ठकीकसे। भूणजाती कन्दभेदे, हे. कशेरुः कज्जले कन्दे पृष्ठसंख्यास्थि, कशेरुका, धने.

कश्मल. कश्मलः स्यात् पिशाचेऽपि कश्मलो मोह उच्यते, धने.

कश्य. कश्यं त्रिषु कशार्हे स्यात् क्लीवं मद्याश्वमध्ययोः, मे. कश्यं मध्ये तुरङ्गाणां कश्यं मद्यकशार्हयोः, वि. कश्यं कशार्हमद्ययोः। अश्वमध्ये, हे. कश्यं कशार्हे मद्ये च, त्रि. मद्याश्वमध्ययोः कश्यम्, धने.

कषाय. कषायो रसभेदे च निर्यासे च विलेपने। अङ्गरागे च नं स्त्री स्यात् सुरभौ लोहिते त्रिषु, मे. कषायो रसभेदे स्यादङ्गरागे विलेपने। निर्यासेऽपि कषायोऽथ सुरभौ लोहितेऽन्यवत्, वि. कषायः सुरभौ रसे। रागवस्तुनि निर्यासे क्रोधादिषु विलेपने। वर्णे, हे. निर्यासेऽपि कषायोऽस्त्री, श. कषायः सुरभौ रसे, त्रि. कटुतिक्तकषायास्तु सौरभ्येऽपि प्रकीर्त्तिताः, ह.

कष्ट. कष्टन्तु गहने कृच्छ्रे, मे. कष्टं गहनकृच्छ्रयोः, हे, वि. कष्टं तु कृच्छ्रगहने, श.

कांस्य. कांस्यं वाद्यान्तरे पानपात्रे स्यात्तैजसान्तरे, मे. कांस्यं तु तैजसद्रव्ये वाद्यभित्पानपात्रयोः, वि. कांस्यं तैजसवाद्ययोः। पानपात्रे मानभेदे, हे.

काक काकः स्याद् वायसे द्यूतभेदे पीठसर्पिणि। शिरोऽवक्षालने मानप्रभेदद्वीपभेदयोः। काका स्यात् काकनासायां काकोलीकाकजङ्घयोः। रक्तिकायां मलपूं च काकमाच्यां च योषिति। काकं सुरतबन्धे स्यात् काकानामपि संहतौ, मे. काकः स्यात् पीठसर्पिणि। द्वीपमानप्रभेदेषु शिरोऽवक्षालने द्विके। काकं काकसमूहे स्याद्रतबन्धे च योषिताम्। काका

तु काकजङ्घायां काकोलीकाकनासयोः। काकोदुम्बरिकाकाकमाचिका-रक्तिकास्वपि, हे. काकः सत्राद्वायसे दृश्वमभेदे पीठसर्पिणि। शिरोऽवक्षालने मानविशेषद्वीपभेदयोः। काकं स्त्रीरतबन्धे सत्रात् काकानामपि संहतौ। काका सत्रात् काकनासायां काकोलीकाकजङ्घयोः। रक्तिकायां मलपास्त काकमाचत्राश्च कीर्त्तिता, वि. अथ द्रुमान्तरे। हिके धृष्टे च काकः सत्रात्, त्रि.

काकरूक काकरूको नग्नदम्भस्त्रीजितोलूकभीरुषु। नि स्त्रे, मे. काकरूक उलूके सत्रान्त्रि.स्त्रे. स्त्रीजितदम्भयोः, वि. काकरूको दिगम्बरे। उलूके स्त्रीजिते दम्भे भीरुके निधनेऽपि च, हे. पेचकस्त्रीजितौ काकरूकौ, त्रि.

काकिणी. काकिणी पणतुर्यत्रांशे मानदण्डे च दृश्यते। कृष्णलैक-वराटत्रोः सत्राडुन्मानसत्राशकेऽपि च, मे. काकिणी पणतुर्यांशे मानदण्डे च काकिणी। कृष्णैकवराटत्रोः सत्राडुन्मानांशकेऽपि च, वि. काकिणी मानदण्डस्य तुरीयेंऽशे पणस्य च। कृष्णलायां वराटे च, हे.

काकिनी. काकिनी पणपादेऽपि मानपादवराटके, मे.

काकोल काकोलो विषभेदे सत्राद् द्रोणकाककुलालयोः, वि. काकोलो मौकुलौ विषे। . कुलाले, हे. काकोलं नरकान्तरे। ना कुलाले द्रोणकाके विषभेदे तु न स्त्रियाम्, मे. काको विषस्य काकोलो, त्रि.

काची. काची तुवरिकायाञ्च सौराष्ट्रयपि स्त्रियाम्, मे.

काच. काचः शिक्येत्र मणौ नेत्ररोगभेदे मृदन्तरे, मे. काचस्तु मणौ शिक्येत्र मृदन्तरे। नेत्ररोगेऽपि, वि. काचोऽक्षिरोगे शिक्येत्र मणौ मृदि, हे काचाः शिक्यमृद्दृग्रुजः, अ.

काचवर्त्तिक राजपट्टस्य काचस्य गुडके काचवर्त्तिकः, वि.

काचिघ काचिघः काञ्चनेऽपि सत्रात् छत्रखण्डे नूपुकेऽपि च, मे. काचिघः काञ्चने प्रोक्तः छत्रदण्डे मुधिकेऽपि च, विं काचिघस्तु मूर्धि सत्रात् मातुर्के दमपडके, हे काचिघौ काञ्चनोन्तुके, त्रि

काञ्चन. काञ्चनः काञ्चनारे सत्रात् चम्पके नागकेशरे। उडुम्बरे च धत्तूरे हरिद्रायां च काञ्चनी। क्लीबेऽब्जकेशरे हेम्नि, मे. काञ्चनः काञ्चनारे सत्रात् चम्पके नागकेसरे। उडुम्बरे च पुन्नागे हरिद्रायां च काञ्चनी। काञ्चनं हेम्नि किञ्जल्के, वि. काञ्चनं हेम्नि किञ्जल्के काञ्चनो नागकेशरे। उडुम्बरे काञ्चनारे पुन्नागे चम्पकेऽपि च। काञ्चनी तु हरिद्रायां, हे. काञ्चनन्तु हेम्नि नागकेसरे काञ्चनी निशा, लि.

काञ्ची. काञ्ची सत्रात् मेखलादाम्नि प्रभेदे नगरस्य च, मे. काञ्ची सत्राम्मेखलादाम्नि गुञ्जायां नीवृदन्तरे, वि. काञ्ची गुञ्जामेखलयोः पुर्य्यां, हे. देशभेदेऽपि काञ्ची सत्रात्, लि.

काण. काणः काकैकचक्षुषोः, मे, वि.

काण्ड. काण्डः स्त्रम्बे तरुस्कन्धे बाणेऽवसरनीरयोः। कुत्सिते दण्ड-भिन्नाड़ीरन्धे रहसि न स्त्रियाम्, मे. काण्डं नाले तरुस्कन्धे वाणेऽवसरनी-रयोः। कुत्सिते रहसि स्तम्बे काण्डं गर्व्वेऽप्युदाहृतम्, वि. काण्डो नाले-ऽधमे वर्गे द्रुस्कन्धेऽवसरे शरे। रहःश्लाघाम्बुषु स्तम्बे, हे. काण्डोऽस्त्री दण्डबाणार्व्ववर्गावसरवारिषु, अ. काण्डो बाणस्तुला काण्डः काण्डः सङ्गाम उच्यते। काण्डः कालो बलं काण्डं काण्डो मूलं तरोरपि, धने. काण्डः शरो जलं काण्डम्, धने.

कातत्रायन. कातत्रायनो वररुचौ विशेषे च मुनेः पुमान्। कात्याय-वस्त्रे विधवार्द्धजरतुत्रमयोः स्त्रियाम्, मे. कातत्रायनो वररुचौ गौर्य्यां कातत्रा-यनी मता। कात्यायवस्त्रविधवाऽर्द्धजरत्तापसीष्वपि, वि. कातत्रायनो वररुचौ कातत्रायनी तु पार्वती। कषायवस्त्रविधवार्द्धवृद्धमहिलाऽपि च, हे. सत्रात् कातत्रायन्यर्द्धवृद्धागौर्य्योर्वररुचौ नरि, लि.

कादम्ब. कादम्बः सत्रात् पुमान् पक्षिविशेषे सायकेऽपि च, मे. कादम्बः कलहंसेष्वोः, वि, हे. कादम्बो शरपक्षिणौ, लि.

कादम्बर. कादम्बरन्तु दध्यग्रे मद्यभेदे नपुंसकम्। स्त्री वारुणीपरभृता-भारतीशारिकासु च, मे. कादम्बरं तु दध्यग्रे मद्यभेदे च सीधुनि। काद-

स्वरो परभृताभारतीसारिकासु च, वि. कादम्बरं दधिसरे शीधुमद्यप्रभेदयोः। कादम्बरी कोकिलायां वाणीशारिकयोरपि, हे.

कानन. काननं विपिने गेहे परमेष्ठिमुखेऽपि च, मे, वि. काननं तु ब्रह्मास्ये विपिने गेहे, हे.

कानीन. कानीनः कन्यकाजातसमये व्यासकर्णयोः, मे,वि. कानीनः कन्यकासुते। कर्णे व्यासे, हे.

कान्त. कान्ता नार्यां प्रियङ्गौ स्त्री शोभने त्रिषु ना धवे। लौहे च चन्द्रसूर्यायःपर्यायान्तःशिलासु च, मे. कान्तो रम्ये प्रिये प्रावृषि कान्ता प्रियङ्गुयोषितोः, हे. कान्तोऽश्मनि गृहे चारौ कान्ता तु फलिनीस्त्रियोः, वि. कान्तस्तु प्रियरम्ययोः, त्रि.

कान्तार. कान्तारोऽस्त्री महारण्ये विले दुर्गमवर्त्मनि। पुंसि वसादिषु भेदे च, मे. कान्तारमुपसर्गादौ वने दुर्गमवर्त्मनि। इक्षुप्रभेदे कान्तारः, वि. कान्तारं दुर्गवर्त्मनि। महारण्योपसर्गयोः काननेक्षुविशेषयोः, हे. महारण्ये दुर्गपथे कान्तारं पुंनपुंसकम्, अ. कान्तारं काननं प्रोक्तं कान्तारः पाकशासनः। इक्षुभेदश्च कान्तारः कान्तारो दुर्भरो दरः, धने. दुर्गमार्गेऽपि कान्तारम्, ह.

कान्ति. कान्तिः शोभेच्छयोः स्त्रियां, मे. कान्तिः शोभाभिलाषयोः, वि. कान्तिः शोभाकामनयोः, हे. अथ कान्ति र्दुरतीच्छयोः, त्रि. V. विभ्रम.

कार्पटिक. कार्पटिकोऽभ्यस्तर्मके छात्रे पुंसि पठे त्रिषु, मे. कार्पटिकोऽन्यमर्मज्ञे छात्रे सत्रात् कालदेशिनि, वि.

कापथ. कापथः कुत्सितपथे उशीरे क्लीवमिष्यते, मे.

कापोत. कापोतो रुचके क्लीबं कपोतौघेऽञ्जनान्तरे, मे. कापोतमञ्जने स्वर्जी कपोतानां च संहतौ, वि.

काम. कामः स्मरेच्छयोः पुमान्। रेतस्यपि निकामे च कामेऽपि अव्ययपुंसकम्, मे. कामः स्मरेऽभिलाषे च कामं रेतोनिकाममोः।

भ्यय त्वभ्यनुज्ञायाम्, वि. कामं चाङ्गेऽनुमतिरेतसोः। कामः स्मरेच्छाकामेष्वपु, हे. इच्छामनोभवौ कामौ, अ. रेतोनिकामकामेष्वपु कामं पुंसि स्मरेच्छयोः, त्रि.

कामकूट. कामकूटस्तु वेश्यायाः प्रियविभ्रमयोः पुमान्, मे. कामकूटौ वेश्याविभ्रमभेदौ, हे. कामकूटस्तु वेश्यायाः प्रियविभ्रमदो मतः, वि.

कामगुण. अथ कामगुणो रागे विषयाभोगयोरपि, मे. कामगुणः स्मृतो रागे विषयाभोगयोरपि,वि. कामगुणो रसौ। विषयाभोगयोश्चापि,हे.

कामचारिन् कामचारी कामुके स्यात् स्वच्छन्दकलविङ्कयोः, मे. कामचारी तु कमने स्वच्छन्दकलविङ्कयोः, वि. कामचारी कलविङ्के स्वेच्छाचारिणि कामुके, हे.

कामद. कामदा कामधेनौ स्त्री कामदातरि वाच्यवत्, मे. कामदा धेनुकायां स्यात् वाच्यवत् कामदोग्धरि, वि.

कामम् काममाशुमतौ स्मृतम्। प्रकामे चाप्यसूयायां तथानुगमनेऽपि च, मे. काममसूयानुगमे प्रकामेऽनुमतावपि, हे. कामं प्रकामेऽनुमतायसूयानुगमेऽपि च, वि.

कामल. कामला रोगभेदे वा ना ना मरुवसन्तयोः। कामुके वाच्यलिङ्गः, मे. कामलः कामुके रोगे मरुदेशवसन्तयोः, वि. कामलः कामिरोगो.। मरुदेशेऽवसंते च, हे. कामलः कामुके मधौ, त्रि.

कामि. कामि नौ कामुके रत्यां स्त्री, मे. कामि. स्यात् कामुके रत्याम्, वि.

कामिन्. *कामिनी भीरुवन्द्योः। कामी तु कामुके चक्रवाके पारा-*वतेऽपि च,मे. कामिनी भीरुवन्द्योः। कामी स्यात् कामुके चक्रवाके पारावतेऽपि च, वि. कामी स्यात् कमने चक्रवाके पारावतेऽपि च, हे. कामिन। स्त्रैणचक्रौ च, त्रि. वन्दाकमपि कामिनी, अ.

कामुक. कामुकः कमनेऽशोकपादपे चातिमुक्तके, मे, वि. कामुकास्तु काम्यशोकातिमुक्तकाः, हे.

काम्बोज. काम्बोजोऽश्वान्तरे सोमवल्के पुन्नागपादपे। काम्बोजी माषपर्ण्यां च वल्वखदिरे स्त्रियाम्, मे. काम्बोजः पुनरश्वानां भेदे पुन्नागपादपे। वल्वखदिरे चापि काम्बोजी माषपर्णिका, हे. काम्बोजस्तुरंगे सोमवल्के पुन्नागपादपे। काम्बोजी माषपर्ण्यां च हिङ्गुपर्ण्यामपि क्वचित्, वि.

काय. कायः कद्वते मूर्तौ सङ्घे लक्ष्यस्वभावयोः। कायो मनुष्यतीर्थेऽपि, वि. कायः कद्वते मूर्तौ सङ्घे लक्ष्यस्वभावयोः। कायं मनुष्यतीर्थं च, हे. कायः कद्वते मूर्तौ सङ्घे लक्ष्यस्वभावयोः। मनुष्यतीर्थं कायं स्यात्, मे. कायः स्वभावे लक्ष्ये च सङ्घे मूर्तौ कद्वते, त्रि. शरीरोत्सेधयोः कायः, धाने.

कायस्थ. कायस्थः परमात्मनि। नरजातिविशेषे ना हरितक्यान्तु योषिति, मे. कायस्थोऽपि स्वजातेः स्यात् प्रभेदे परमात्मनि। कायस्था तु हरितक्यामामलक्यां च दर्शिता, वि. कायस्थोऽक्षरजीवकः। परमात्मा च कायस्था हरितक्यामलक्यपि, हे.

कार. कारो वधे निश्चये च बलौ यत्ने यतावपि। तुषारशैलेऽपि पुमान् स्त्रियां दूतीप्रसेवके। सुवर्णकारिकायां च बन्धनागारबन्धयोः, मे. कारो वधे निश्चये च बलौ यत्ने यतावपि। कारस्तुषारशैले च कारा दूती प्रसेवके। बन्धने बन्धनागारहेमकारिकयोरपि, वि. कारो बलौ वधे यत्ने हिमाद्रौ निश्चये यतौ। कारा बन्धनशालायां बन्धे दूत्यां प्रसेवके। स्वर्णकारिकायां च, हे. कारा पीडाबन्धशाले, त्रि. कारो वधे निश्चये च, धाने.

कारक. कारिका नटयोषिति। कृतौ विवरणश्लोके शिल्पयातनयोरपि। नपुंसकं तु कर्मादौ कारकं कर्तरि त्रिषु, मे. कारकं कर्तृकर्माद्यो कारिका यातना नटी। कृति विवरणश्लोकनापिताद्दिककर्म च, हे. कारिका नटयोषिति। कृतौ विवरणश्लोके यातनायाश्च कारिका। नापितादिकशिल्पेऽपि, वि. कारकः कर्तरि प्रोक्तः कर्मादावपि कारकम्, वि.

कारिका यातनाकृत्योः, श. व्याख्याश्लोकेऽपि कारिका, त्रि

कारण. कारणं करणे हेतुवधयोश्च नपुंसकम्। स्त्री यातनायाम्, मे. कारणं करणे हेतुवधयोरपि कारणम्। कारणा यातनायां च, वि. कारणं घातने हेतौ करणे कारणा पुनः। यातना, हे. वधे हेतौ च कारणम्, त्रि.

कारण्ड कारण्डो मधुकोशासिकारण्डवद्दलाढ्के, वि v. कारण्ड.

कारन्धमिन्. कारन्धमी कांस्यकारे धातुवादरतेऽपि च, मे, वि. कारन्धमी धातुवादनिरते कांस्यकारिणि, हे. धातुवादरते कांस्यकारे कारन्धमी नरि, त्रि.

कारवी. कारवी मधुराद्दीप्यत्वक्पत्रीकृष्णजीरके, मे, वि. कारवी कृष्णजीरके। दीप्ये मधुरात्वक्पत्र्योः, हे.

कारि. कारिः स्त्रियां क्रियायां स्यात्वाच्यलिङ्गस्तु शिल्पिनि, मे. कारिः क्रियायामाख्याता नापितादिकशिल्पिनि, वि. कारिः शिल्पक्रियाऽपि च, हे.

कारु कारु विश्वकर्मणि ना त्रिषु कारकशिल्पिनोः, मे. कारुः कारकशिल्पिनोः। विश्वकर्मणि शिल्पे च, वि. कारुस्तु कारके शिल्पे विश्वकर्मणि शिल्पिनि, हे. कारु कारकशिल्पिनोः, त्रि.

कारुज कारुजः शिल्पिनां चित्रे वामलूरे गजार्भके मे. कारुजः शिल्पिनां चित्रे कलभे नागकेशरे। स्वयंजाततिले फेने वल्मीके गैरिकेऽपि च, वि कारुजः कलभे फेने वल्मीके नागकेशरे। गैरिके शिल्पिनां चित्रे स्वयंजाततिलेऽपि च, हे.

कार्पट. कार्पटो जतुकार्यिणोः, मे, वि, हे.

कार्मण. कार्मणं मन्त्रतन्त्रादियोजने कर्मठेऽपि च, मे कार्मणं मन्त्रतन्त्रादियोजने कर्मकारके, वि. कार्मणं मन्त्रादिसाधने कर्मकारके, हे.

कार्मुक कार्मुकं धनुषि स्त्रैणां ना त्रिष्वेणी. कर्मक्षमेऽप्ययत्, मे. अथ कार्मुकं। वंशे कार्मुकमिष्वासे कर्मठे, हे. कार्मुकं वंशधनुषोः

कर्मशक्तौ तु वाचत्रवत्, वि. वेणौ ना कार्मुकं चापे, त्रि.

कार्यत्र. कार्यत्र हेतौ प्रयोजने, मे, वि, हे. कार्यं युद्धे तथा कृत्ये, त्ने.

कार्यत्रपुट. त्रयात् कार्यत्रपुटः क्षपणोन्मत्तानर्थकरेषु च, मे. कार्यत्रपुटोऽनर्थकरे क्षपणोन्मत्तयोरपि, हे. कार्यत्रपुटस्तु क्षपणोन्मत्तानर्थकरेष्वपि, वि. उन्मत्ते क्षपणेऽनर्थकरे कार्यपुटध्वनिः, हा.

कार्षापण. कार्षापणोऽस्त्री कार्षिके पणषोड़शकेऽपि च, मे. कार्षापणः कार्षिके स्यात् पणषोड़शकेऽपि च, वि. कार्षापणः सुकार्षिके। पणषोड़शके, हे.

काल. कालो मृत्यौ महाकाले समये यमकृष्णयोः। काला तु कृष्णत्रिवृतामञ्जिष्ठानीलिकासु च। काली गौर्यत्रां चारकीटे कालिकामातृभेदयोः, मे. कालो मृत्यौ महाकाले समये यमकृष्णयोः। कृष्णत्रिवृति काला तु नीलीमञ्जिष्ठयोरपि। काली गौर्यत्रां चारकीटे कालिकामातृभेदयोः। नवाम्बुवाहवृन्देऽपि परिवादेऽपि च क्वचित्, वि. कालः पुनः कृष्णवर्णे महाकालकृतान्तयोः। मरणानेहसोः काली कालिकाचारकीटयोः। मातृभेदोमयो नव्यमेघौघपरिवादयोः। काला कृष्णात्रिवृन्नील्योर्जिह्वायां, हे. कृतान्तानेहसोः कालः, धा. कालः स्यान्मृतुत्रकृष्णयोः, त्रि. उत्सवे च प्रकोष्ठे च मुहूर्ते नियमे तथा। कालशब्दो व्यवस्थायां समयेऽपि निगद्यते, त्ने. निमेषादौ यमे वर्णे कालो मृत्यौ च कीर्त्यते। कालाः शङ्करकाचारसिद्धान्तसमयाः स्मृताः, रु.

कालकण्ठ. कालकण्ठश्च दात्यूहे कलविङ्के च खञ्जने। मयूरे पीतसारे च स्यात् खण्डपरशौ पुमान्, मे. कालकण्ठस्तु दात्यूहे कलविङ्के च खञ्जने। सितापाङ्गे-हरे पीतसारके नीलकण्ठवत्, वि. कालकण्ठनीलकण्ठौ पीतसारे महेश्वरे। दात्यूहे ग्रामचटके खञ्जरीटे शिखावले, हे. दात्यूहे कालकण्ठः स्यात् शिवखञ्जनयोरपि, त्रि.

कालञ्जर. कालञ्जरो योगिचक्रमेलके भैरवे गिरौ, मे. वि. काल-

श्वरो भैरवाद्रौ योगिचक्रश्च मेलके, हे.

कालपृष्ठ. कालपृष्ठं कर्णचापे पुंसि कङ्कविहङ्गमे, मे. कालपृष्ठं भवेत् कर्णचापे कोदण्डमात्रके। कालपृष्ठस्तु सारङ्गविशेषे कङ्कपक्षिणि, वि. कालपृष्ठन्तु कोदण्डमात्रके कर्णधन्वनि। कालपृष्ठो मृगभेदे कङ्के, हे.

कालस्कन्ध. कालस्कन्धस्तमाले स्यात् तिन्दुके जीवकद्रुमे, मे, वि. कालस्कन्धस्तु तिन्दुके। तमाले जीवकद्रौ च, हे.

कालानुसार्य. कालानुसार्यं शैलेये कालीये शिंशपाद्रुमे, मे. कालानुसार्यं कालेये शैलेये शिंशपाद्रुमे, वि. कालानुसार्यस्तः शैलेये कालेये शिंशपातरौ, हे.

कालिङ्ग. कालिङ्गो भूमिकर्कारौ दन्तावलभुजङ्गयोः। कालिङ्गी राजकर्कटाम्, मे, वि. कालिङ्गस्तु भुजङ्गमे। द्विरदे भूमिकर्कारौ कालिङ्गी राजकर्कटी, हे.

कालिका. कालिका चण्डिकाभेदे कार्ष्ण्यक्रमवृश्चिकपत्रयोः। क्रमदेयवस्तुमूल्ये धूसरीनवमेघयोः। पटोलशाखारोमालीमांसीकाकीशिवासु च। मेघावली च, मे. कालिका योगिनीभिदि। स्वर्णादिदोषे मेघाल्यां सुरागौर्यां नवाम्बुदे। क्रमदेयवस्तुमूल्ये कार्ष्ण्यक्रमवृश्चिकपत्रयोः। रोमाल्यां धूसरीमांस्योः काकीपटोलशाखयोः, हे. कालिका योगिनीभेदे कार्ष्ण्ये गौर्यां घनावलौ। क्रमदेयवस्तुमूल्ये धूसरीनवमेघयोः। पटोलशाखारोमालीमांसीकाकीषु कालिका। तथा वृश्चिकपत्रेऽपि, वि. मेघजाले च कालिका, अ. रोमावलीमेघमालाकरटीषु च कालिका, श. कृष्णत्वे च हिमान्याश्च गौरीकाल्योश्च कालिका, त्रि.

कालेय. कालेयो दैत्यभेदे स्यात् कालखण्डे नपुंसकम्, मे. कालेयो दैत्यभेदे स्यात् कालेयं कालखण्डके, वि. कालेयस्तु दैत्ये कालेयं कुङ्कुमं यकृत्, हे.

कारक. कारकं करकाम्बी स्यात् पीतमन्दारककयोः, मे, वि. कारकः कुष्ठे कोपे पीतमुण्डे, श.

कावेरी. कावेरी स्त्रात् सरिद्भेदे पण्यनारीहरिद्रयोः, मे, वि. कावेरी तु हरिद्रायां वेश्यायां सरिदन्तरे, हे.

काव्य. काव्यं ग्रन्थे पुमान् शुक्रे काव्या स्त्रात् पूतनाधियोः, मे. काव्य ग्रन्थे ग्रहे काव्यः काव्या स्यात् पूतनाधियोः, वि. काव्यं ग्रन्थे काव्यः शुक्रे काव्या स्यात् पूतनाधियोः, हे. काव्यं प्रबन्धे शुक्रे ना, त्रि. काव्या तु पूतना ज्ञेया काव्यं ग्रन्थनिबन्धनम्, अने.

काश. काशी वाराणसीपुरे। न स्त्रियां तृणभेदे स्यात्, मे. काशतृणे स्यात् सवर्थौ वाराणस्यां तु काश्यपि, वि. काशतृणे रोगभेदे, हे.

काश्मीर. काश्मीरं कुङ्कुमे प्रोक्तं टङ्कपुष्करमूलयोः, वि. काश्मीरं कुङ्कुमेऽपि स्यात् टङ्कपुष्करमूलयोः, मे. काश्मीरं पौष्करे मूले टङ्ककुङ्कुमयोरपि, हे.

काश्मीरज (कश्मीरज). काश्मीरजं पुनः। कुष्ठकुङ्कुमयोः क्लीबेऽतिविषायान्तु योषिति, मे. काश्मीरजाप्याऽतिविषाकुष्ठकुङ्कुमपौष्करे, वि. कश्मीरजं कुष्ठे कुङ्कुमे पौष्करेऽपि च। कश्मीरजाऽतिविषायां, हे.

काश्यप. काश्यप उक्तो मुनिविशेषयो र्भेदे च काश्यपी च्मायाम्, मे. काश्यपः स्यात् मुनौ मानभेदे भूमौ तु काश्यपी, वि. काश्यपो मुनिमीनयोः। काश्यपूर्वग्राम्, हे.

काष्ठ काष्ठा दारुहरिद्रायां कालमानप्रकर्षयोः। स्थानमात्रे दिशि च स्त्री दारुणि स्त्रात्नपुंसकम्, मे. काष्ठा दारुहरिद्रायां कालमानप्रकर्षयोः। स्याद् दिशि स्थानमात्रे च काष्ठमाख्यातमिन्धने, वि. काष्ठं दारुणि काष्ठा तु प्रकर्षे स्थानमात्रके। दिशि दारुहरिद्रायां कालमानप्रभिद्यपि, हे. काष्ठोत्कर्षे स्थितौ दिशि, अ. काष्ठा कालेऽपि, त्रि. काष्ठा निशा ककुप् काष्ठा काष्ठा प्रोक्ता वसुन्धरा। काष्ठा कालविशेषः स्यात् काष्ठं दारु निगद्यते, अने.

कासमर्द. पटलेऽपि कासमर्दः, श.

कास्तू काष्ठू निकृष्टवाचि स्त्रात् नया शक्त्यायुधे स्त्रियाम्, मे.

कासूः शक्त्यायुधे रुजि। बुद्धौ विकलवाचि स्यात्, हे. कासू विकलवाचि स्यात् कासूः शक्त्यायुधेऽपि च, वि.

काहल. काहला वाद्यभाण्डस्य भेदे चाप्यरसां भिदि। काहलौ तु तरुणस्त्री स्यात् काहलश्चरणायुधे। शब्दमात्रेऽपि पुंलिङ्गस्त्रिषु शुष्के भृशे खले, मे. काहलं तु स्याद् शब्दे चाव्यक्तवाचि च। शुष्के च वाद्यभेदे च काहली तरुणस्त्रियाम्, हे. काहली तु तरुणी स्यात् काहलं भृशशुष्कयोः। वाद्यभाण्डविशेषे तु काहला काहलः खले, वि.

किंशारु. किंशारु नौ सस्यशूके विशिखे कङ्कपक्षिणि, मे. किंशारुः सस्यशूकेऽपि विशिखे कङ्कपक्षिणि, वि. किंशारु र्धान्यशूके शरेऽपि च, हे. किंशारु सस्यशूकेषु, श.

किंस्वित्. किंस्वित् प्रश्ने वितर्के च, वि

किङ्किणी. किङ्किणी क्षुद्रघण्टिका, अने.

किञ्च. किञ्चारम्भे च साकल्ये, मे, वि. किञ्च तु। साकल्यारम्भयोः, हे.

किट्टाल. किट्टालः पुंसि ताम्रस्य कलसे लोहगूथके, मे. किट्टालस्ताम्रकलशे किट्टालो लोहगूथके, वि. किट्टालस्तु लोहगूथे ताम्रस्य कलशेऽपि च, हे.

किण. व्रणचिह्ने घुणे किणः, श.

किण्व. किण्वं बीजे च शोधुनः। पापे, मे. किण्वं पापे सुराबीजे, वि, हे.

कितव. कितवस्तु पुमान् मत्ते वञ्चके कनकाह्वये, मे. कितवो धूर्तवन्मत्ते वञ्चके कनकाह्वये, वि. कितवः कनकाह्वये। मत्ते च वञ्चके चापि, हे. कितवौ मत्तवञ्चकौ, वि

किन्तु. किन्तु प्रश्नवितर्कयोः, मे, वि.

किम्. किम् कुत्सायां वितर्के च निषेधप्रश्नयोरपि, मे. किं स्याद्वितर्के प्रश्ने च क्षेपे निन्दाप्रकारयोः, वि. किं क्षेपनिन्दयोः प्रश्ने वितर्के, हे.

किं प्रश्नेऽपि च कुत्सायाम्, वि. किम् प्रश्ने कुत्सितेऽपि च, हे. किं इच्छायां जुगुप्सने, अ.

किमु. किमु सम्भावनायां स्याद् विमर्शे चापि दृश्यते, मे. किमु सम्भावनायां स्याद् विमर्शे च किमु स्मृतम्, वि. किमु सम्भावनायां विमर्शे, हे.

किमुत. किमुत प्रश्नवितर्कयोः। विकल्पेऽतिशयेऽपि स्यात्, मे. किमुतातिशये प्रश्ने विकल्पे च प्रयुज्यते, वि. किमुत प्रश्नवादयोः। विकल्पेऽतिशये चापि, हे.

किम्पाक. किम्पाको महाकालफलाह्वयोः, मे. किम्पाको दृक्-भिदाखे, हे. किम्पाकः फलमूर्खयोः, वि.

किम्पुरुष. अथ किम्पुरुषो लोकभेदकिन्नरयोः पुमान्, मे. किम्पु-रुषः किन्नरे स्यात् लोकभेदेऽपि, वि. किम्पुरुषस्तु किन्नरे लोकभिद्यपि, हे.

किरात. किरातो म्लेच्छभेदे स्याद् भूनिम्बेऽल्पतनावपि। स्त्रियां चामरधारिण्यां कुट्टिनीदुर्गयोरपि, मे. स्यात् किरातस्तु भूनिम्बे म्लेच्छे चाल्पतनावपि। मन्दाकिन्यां किराती स्यात् कुट्टन्यामपि दृश्यते, वि. किरातः स्यादल्पतनौ भूनिम्बम्लेच्छयोरपि। किराती कुट्टनी गङ्गा, हे. किराती म्लेच्छभूनिम्बौ, त्रि.

किरि. किरिः शूकरलोडयोः, धने.

किर्मी. किर्मी पलाशे शालायां हेमपुत्रयाश्च योषिति, मे. किर्मी पलाशे शालायां लोहपुत्त्रासुदीरिता, वि.

किर्मीर. किर्मीरो नागरङ्गे च कर्बुरे राक्षसान्तरे, मे. किर्मीरः कर्बुरे दैत्यराक्षसान्तरयोरपि, वि. किर्मीरः शबले दैतेय, हे.

किल. किलशब्दस्तु वार्तायां सम्भाव्यानुनयार्थयोः, मे. किलशब्दस्तु वार्तायां सम्भाव्यानुनयार्थयोः, वि. वार्तासम्भाव्ययोः किल, रु. वार्ताया-मरुचौ किल, त्रि. वार्तासम्भाव्ययोः किल, अ.

किल्बिष. किल्बिषं पापरोगयोः। अपराधेऽपि, मे. किल्बिषं

वृजिने रोगेऽप्यपराधेऽपि किल्बिषम्, वि किल्बिषं पापे रोगेऽपराधे च, हे अपराधेऽपि किल्बिषम्, अ

किशोर अथ किशोरोऽश्वसत्र शावके। तैलपर्ण्यौषधौ च सत्रात् तरुणावस्थसूर्ययोः, मे किशोरस्तरुणावस्थे ह्यशावकसूर्ययो। तैलपर्णीम्, वि किशोरो ह्यशावके। सूर्ये यूनि, हे

किष्कु किष्कु र्द्वयो वितस्तौ च प्रकोष्ठेऽपि करेऽपि च, मे किष्कुः प्रकोष्ठे हस्ते च वितस्तौ कुत्सितेऽपि च, हे किष्कु र्हस्ते वितस्तौ च, अ किष्कु, र्वितस्तौ हस्ते च प्रकोष्ठे कुत्सितेऽपि च, वि किष्कुः प्रकोष्ठेऽपि, त्रि

किष्कुपर्वन् किष्कुपर्वा पुमानिक्षौ वेणौ पोटगलेऽपि च, मे. किष्कपर्वा भवेद्वेणाविक्षौ पोटगलेऽपि च, वि किष्कुपर्वा पोटगले शरा-दिमुत्वचिसारयोः, हे

कीकट कीकटः कृपणे निःस्वे त्रिषु पुंभुम्नि नीवृति, मे कीकटः कृपणे निःस्वे देशभेदे तुरङ्गमे, हे कीकटस्तुरगे निःस्वे देशभेदे मित-म्पचे, वि

कीकस कीकसः कृमिजातौ स्यात् पुंसि कुल्ये नपुंसकम्, मे. कीकसः कृमिजातौ सत्रादस्थ्नि कीकसमिष्यते, वि कीकसस्तु क्रिमौ कीकसम-स्थनि, हे कीकसो वानगो भिक्षु कीर्तितं चास्थि कीकसम्, कने

कीचक कीचको दैत्यभिद्वातहतसस्वनवंशयोः, मे कीचको दैत्य-भेदे स्यात् शुष्कवंशे द्रुमान्तरे, वि कीचको ध्वनिमद्वंशे दैत्यभेदे द्रुमा-न्तरे, हे वंशे दैत्ये च कीचक, त्रि

कीटक कीटकः क्रिमिजातौ ना निष्ठुरे पुनरन्यवत्, मे कीट-क कृमिभेदे सान्निष्ठुरे कीटकोऽन्यवत्, वि कीटको निष्ठुरे कृमौ, हे

कीनाश कीनाश कर्षकक्षुद्रोपांशुघातिषु वाच्यवत्। यमे ना, मे कीनाशः कर्षके क्षुद्रे कृतान्तोपांशुघातिनोः, वि कीनाश क्षुद्र-यमयो कर्षकोपांशुघातिनोः, हे कृतान्ते पुंसि कीनाशं क्षुद्रकर्षकयोस्त्रिषु, अ. कीनाशश्च कपटः सत्रात् कीनाशो यमकर्षको, अमे

कीर कीर. शुके पुंसि न्नि नीवृति, मे. कीरो जनपदे शुके, वि कीरः शुके जनपदे, हे काश्मीरशुकौ कीरौ, अने

कीर्ण कीर्णं दत्ते च विक्षिप्ते हिंसितेऽप्यभिधेयवत्, मे कीर्णं छन्ने परिक्षिप्ते हिंसिते कीर्णमिष्यते, वि कीर्ण. क्षिप्ते हते छन्ने, हे

कीर्ति कीर्तिः प्रसादयशसोर्योषित्, मे कीर्तिः प्रसादयशसो विस्तारे कर्दमेऽपि च, वि कीर्तिर्यशसि विस्तारे प्रासादे कर्दमेऽपि च, हे

कील कीलो लेशे द्वयोः शस्त्रज्वालाकफोणिशङ्कुषु, मे कीला कफोणिनिर्घाते शङ्कौ ज्वाले तु कीलवत्, वि कीलोऽग्नितेजसि। कफोणिसम्भयो शङ्कौ कीला रतहतावपि, हे शङ्कावपि द्वयोः कीलः, श्व कफोणिघाते ज्वाले च कीलावत् कील दृश्यते, त्रि

कीलाल कीलालं रुधिरे तोये, मे, हे शोणितेऽम्भसि कीलालम्, श्व क्षीरे पुष्परसे तोये मद्येत्र मण्डे घृतेऽसृजि। समस्तेषु कीलालं प्रवदन्ति मनीषिणः, अने कीलालं रुधिरे जले, रु, वि

कीश कीशो दिगम्बरे कपौ, मे कीशो दिगम्बरे प्रोक्त कीशः शाखामृगेऽपि च, वि कीश कपौ दिगम्बरे, हे दिगम्बरे कपौ कीशः, त्रि

कु कु पापे चेषदर्थे च कुत्सायां च निवारणे, मे वि कु पापेऽपि कुत्सायामीषदर्थे निवारणे, हे पापकुत्सेषदर्थे कु, श्व

कुकूल कुकूलं शङ्कुसङ्कीर्णे श्वभ्रे ना तु तुषानले, मे कुकूलं शङ्कुसङ्कीर्णे श्वभ्रे चापि तुषानले। कुकूलं स्यात्, वि कुकूलन्तु तुषानले। शङ्कुसंयुतगर्त्ते च, हे कुकूलं शङ्कुभिः कीर्णे श्वभ्रे ना तु तुषानले, श्व कुकूल शङ्कुगर्त्तेऽपि तुषाग्नौ च निगद्यते, हे

कुक्कुट कुक्कुटस्ताम्रचर्ययाया पुंसि स्यात् चरणायुधे। निषादशूद्रयो पुत्रे तृणोल्कायाञ्च कुक्कुभे, मे कुक्कुट कुक्कुभे ताम्रचूडे वह्निकणेऽपि च। निषादशूद्रयो पुत्रे, हे कुक्कुटस्ताम्रचूडे स्यात् कुक्कुभेऽग्निकणेऽपि च। निषादशूद्रयो पुत्रे तालमध्ये तु कुक्कुटी, वि

कुक्कुर कुक्कुर सारमेये ना ग्रन्थिपर्णे नपुंसकम्, मे कुक्कुरो

वक्रपुच्छे सत्राद् ग्रन्थिपर्णेऽपि कुक्कुरस्, वि. कुक्कुरं ग्रन्थिपर्णके। कुक्कुरः श्वा, हे.

कुचन्दन. कुचन्दनञ्च पत्राङ्गे द्रुभेदे रक्तचन्दने, मे, वि. कुचन्दनं द्रुभेदे पत्राङ्गे रक्तचन्दने, हे

कुचेल कुचेला विद्धकर्ण्यां स्त्री वाच्यवत् तु कुवाससि, मे. कुचेला विद्धकर्ण्यां सत्रास् कुचेलस्तु कुवाससि, वि. कुचेलः स्यात् कुवाससि। कुचेला विद्धकर्ण्यां च, हे

कुज. कुजा कात्यायनीदेव्यां कुजो नरकभौमयोः, मे. कुजः सत्रान्नरकारयोः, वि. कुजो द्रुमे। आरे नरकदैत्ये च, हे.

कुञ्ज कुञ्जोऽस्त्रियां निकुञ्जेऽपि हनौ दन्तेऽपि हस्तिनाम्, मे, कुञ्जो निकुञ्जेऽपि हनौ दन्ते च दन्तिनाम्, वि. कुञ्जो हनौ दन्तिदन्ते निकुञ्जे च, हे. कुञ्जो दन्तेऽपि न स्त्रियाम्, अ हनौ कुञ्जः, श.

कुञ्जर कुञ्जरोऽनेकपे केशे स्त्री धातक्याञ्च पाटलौ, मे. कुञ्जरोऽनेकपे केशे धातक्यामपि कुञ्जरा, वि. कुञ्जरोऽनेकपे केशे कुञ्जरा धातकीद्रुमे। पाटलायां, हे.

कुट. कुटः कोटे पुमानस्त्री घटे स्त्रीपुंसयो गृहे। कुटी स्यात् कुम्भदास्यां च सुरायां चित्रगुच्छके, मे. कुटः कोटे शिलाकुट्टे गेहे घटे कुटी सुरा। चित्रगुच्छः कुम्भदासी, हे. कुटः कोटे घटे गेहे शिलाकुट्टकपूरुषे। सत्रात् कुटी कुम्भदास्यां च सुरायां चित्रगुच्छके, वि. कुम्भे कुटो ना भवने द्वयो', त्रि.

कुटज कुटजो द्रुभेदे स्याद् अगस्त्यद्रोणयोरपि, मे, वि. कुटजोऽगस्त्ये द्रुभेदे द्रोणे, हे.

कुटन्नट. कुटनटन्तु कैवर्तीमुस्तके पुंसि शोणके, मे कुटन्नटस्तु श्योनाके कैवर्तीमुस्तकेऽपि च, वि अथ कुटन्नटः। शोणके कैवर्तीमुस्ते, हे.

कुटप. कुटपो मानभेदे स्यात् कुटपो निष्कुटे मुनौ, वि.

कुटपो मुनौ। निष्कुटे मानभेदे च, हे.

कुटार. कुटारं मैथुने विद्यात् कुटारं केवलेऽपि च, वि. कुटारं केवले रते, मे, हे.

कुटिल. कुटिला त्वापगायां स्त्री भुग्ने तु वाच्यलिङ्गकः, मे. कुटिलं वाच्यवक्रे स्यात् कुटिला सरिदन्तरे, वि. कुटिलं भङ्गुरे कुटिला नदी, हे.

कुठार. कुठारु र्ना द्रुमे कीशे, मे. कुठारुः पादपे कीशे, वि. कुठारु र्द्रु कीशयोः, हे.

कुड्मल. कुड्मलो मुकुले पुंसि न द्वयो र्नरकान्तरे, मे.

कुड्य. कुड्यं भित्तौ विलेपने, वि, मे.

कुणप. कुणपो मुनः। विट्सारिकायां कुणपः पूतिगन्धौ श-वेऽपि च, मे, वि कुणपः पूतिगन्धिनि। शवे, हे. विट्सार्यां स्त्री कुणपः शवे, त्रि,

कुणि. कुणिस्तुन्नकवृक्षे ना कुकरे त्वभिधेयवत्, मे. कुणिस्तुन्नक-वृक्षेऽपि कुणिः स्यात् कुकरेऽन्यवत्, वि कुणिः कुकरवृक्षयोः, हे.

कुण्ठ. कुण्ठोऽकर्मण्यमूर्खयोः, मे, वि. कुण्ठोऽकर्मण्ये मूर्खे च, हे.

कुण्ड. कुण्डमग्न्यालये मानभेदे देवजलाशये। कुण्डी कम-ण्डलौ जारात् पतिवत्नीसुते पुमान्। पिठरे तु न ना, मे. कुण्डं देवजलाधारे पिठरेऽथ कमण्डलौ। कुण्डी कुण्डः स्मृतो जारात् पति-वत्नीसुतेऽपि च, वि. कुण्डो जाताज्जीवत्पतेः सुते। कुण्डी कमण्डलौ देवतोयाशये स्थाल्याम्, हे. कुण्डं स्थालीखयो र्जारजे ना। कुण्डी कमण्डलौ, त्रि

कुण्डकीट. कुण्डकीटस्तु चार्वाकवचनाभिज्ञपूरुषे। पतितब्रा-ह्मणीपुत्रदासीकामुकयोरपि, मे. कुण्डकीटस्तु जारतः। विप्रीपुत्रे दासी-रतौ चार्वाकेऽतिविशारदे, हे. कुण्डकीटस्तु चार्वाकवचनाभिज्ञपूरुषे। जारजब्राह्मणीपुत्रदासीकामुकयोरपि, वि. पुंश्चले कुण्डकीटः स्याज्जा-राच्च ब्राह्मणीसुते. त्रि

कुण्डल. कुण्डलं कर्णभूषायां पाशेऽपि वलयेऽपि च। काञ्चन-द्रुगुडूच्योः स्त्री, मे. कुण्डलं वलये पाशे कुण्डलं कर्णभूषणे। गुडू-च्यां काञ्चनद्रौ च कुण्डली समुदीरिता, वि. कुण्डलं वलये पाशे ताटङ्के कुण्डली पुनः। काञ्चनद्रौ गुडूच्यां च, हे. कुण्डलं मण्डले ज्ञेयं कुण्डलं कर्णभूषणम्, अने.

कुण्डलिन्. कुण्डली वरुणे केकिभोगिनोश्च सकुण्डले, मे, वि. कुण्डली वरुणे सर्पे मयूरे कुण्डलान्विते, हे.

कुतप. कुतपोऽस्त्रियां दौहित्रे वाद्ये छागलकम्बले। कुशे दिन-स्याष्टमांशे ना सूर्येऽ, मे. कुतपः स्यात् कुशे वाद्ये तपने छागकम्बले। कुतपो भागिनेये स्याद् अष्टमांशे दिनस्य च, वि. कुतपस्तु छागकम्बल-दर्भयोः। वैश्वानरे दिनकरे द्विजन्मन्यतिथौ गवि। भागिनेयेऽष्टमांशे-ऽह्नो वाद्ये, हे. (कुतपो छागरोमोत्थपटे चाह्नोऽष्टमेंऽशके, अ.) धान्येऽ-ह्न एवेऽष्टमांशेऽह्नः कुतपश्छागकम्बले, त्रि. कुशे काले तिले छागे कम्बले सलिलेऽम्बरे। दौहित्रे श्राद्धपात्रेऽग्नौ कुतपाख्या प्रवर्तते, अने. कुतपो दर्भेऽपराह्णे च, श.

कुतस्. कुतः प्रश्ने पञ्चम्यर्थे च निह्नवे, वि.

कुतूहल. कुतूहलं कौतुके स्यात् प्रशस्तेऽपि च दृश्यते, मे. कुतू-हलं कौतुके स्यात् प्रशस्तेऽपि कुतूहलम्, वि. कुतूहलं प्रशस्तेऽद्भुते, हे.

कुथ. कुथः स्त्रीपुंसयोर्वर्णकम्बले पुंसि बर्हिषि, मे. कुथः प्रवे-णिकुशयोः, वि. कुथः स्यादास्तरदर्भयोः, हे. कुथः कम्बलबर्हिषोः, त्रि. कुथा कन्था समाख्याता कुथः स्यात् करिकम्बलः। कुथः कुशः कुथः कीटः प्रातःस्नायी द्विजः कुथः, अने.

कुद्दाल. कुद्दालः स्यात् पुमान् भूमिदारणे युगपत्रके, मे. कुद्दालो युगपत्रे स्यात् कुद्दालो भूमिदारणे, वि. कुद्दालो भूमिदारणे। युगपात्रे, हे.

कुनटी. कुनटी मनःशिलायां नेपाल्यामपि योषिति, मे.

कुन्त. कुन्तो गवेधुकायां स्यात्। प्रासायुधे च कुन्तौ गुग्गु-लुद्रुमयोश्च प्रसूक्ष्माम्, दो. कुन्तः प्रासे चण्डभावे क्षुद्रजन्तौ गवेधुके। कुन्ती पाण्डुस्त्रियायाश्च प्रसूक्ष्मायां गुग्गुलद्रुमे, वि.

कुन्तल. कुन्तलश्चषके वाले यवे पुंस्त्रि नीरसि, मे. कुन्तलः स्याद् यवे देशे केशलाङ्गलयोरपि, वि. कुन्तलो हलकेशयोः। कुन्तलाः स्युः जनपदे, हे. देशे केशे च कुन्तलः, त्रि. कुन्तलो देशपर्यायः कुन्तलः केशवाचकः। कुन्तलः छत्रधारश्च कुन्तहस्तोऽपि कुन्तलः, अने.

कुन्ताम. कुन्तानं काचभाजने। गोलके च, वि.

कुन्त्या. कुन्त्या भूमिः समाख्याता कुन्त्या कुन्तकदम्बकम्, अने.

कुन्द. कुन्दो माध्येऽस्त्री मुकुन्दभ्रमिनिधन्तरेषु ना, मे. कुन्द-श्चक्रभ्रमौ माध्ये निधिभेदे सुरद्विषि, वि. कुन्दोऽद्भुते निधौ। चक्र-भ्रमौ च माध्ये च, हे. पुष्पे क्लीबं भ्रमौ कुन्दः, त्रि.

कुमार. कुमारः स्यात् शुके स्कन्दे युवराजेऽश्ववारके। बालके वरुणद्रौ ना न द्वयो जात्यकाञ्चने। कुमारी शैलतनयानवमाल्यो-र्नदीभिदि। सहाऽपराजिताकन्याजम्बुद्वीपेषु च स्त्रियाम्, मे. कुमारो बालके स्कन्दे युवराजेऽश्ववारके। शुके च वरुणद्रौ च कुमारं जात्य-काञ्चने। कुमारी रामतरणीनवमाल्यो नदीभिदि। कन्याऽपराजितागौरी-जम्बुद्वीपेषु च स्मृता, वि. कुमारोऽश्वानुचारके। युवराजे शिशौ स्कन्दे शुके वरुणपादपे। कुमारं जात्यकनके कुमारी त्वपराजिता। नदी-भिद्रामतरणी कन्यका नवमालुत्रमा। जम्बुद्वीपविभागश्च, हे. जम्बु-द्वीपसहाकन्याः कुमार्योऽथाश्ववारके। बालके कार्तिकेये च कुमारो भर्तृदारके, त्रि.

कुमुद्. कुमुत् त्रिषु स्यात् कृपणे कैरवे तु नपुंसकम्, मे. स्यात् कुमुत् कृपणेऽन्यवत्। कुमुदेऽपि कुमुत् प्रोक्तं, वि

कुमुद. कुमुदं कैरवे रक्तपद्मे स्त्री कुम्भिकोपभौ। गम्भार्यां पुंसि दिङ्नागनागवान्याश्वगन्धान्तरे, मे. कुमुदं कैरवे रक्तपङ्कजे कुमुदः कपौ।

दैत्यान्तरे च दिङ्नागनागयोरपि कीर्त्तितः। कुमुदा कुम्भीगम्भार्यीः, वि. कुमुदः कपे। दिङ्नागनागयो दैत्यविशेषे च सितोत्पले। कुमुदा कुम्भीगम्भार्यीः, हे. स्त्री गम्भार्यां क्लीवमब्जे दिङ्नागे कुमुद. कपे, त्रि.

कुमुद्वत्. कुमुद्वान् कुमुदप्राये देशे सत्वाद्यावलिङ्गक। कुमुद्वती कुमुदिन्यां कुमपत्न्यां च योषिति, मे. कुमुद्वती कैरविण्यां दयितायां कुमुदस्य च, हे. कुमुद्वती कुमुदिन्यां कुमपत्न्यां कुमुद्वती, वि.

कुम्भ. कुम्भो राश्यन्तरे हस्तिमूर्द्धांशे राक्षसान्तरे। कार्मुके वारनार्याश्च घटे क्लीवन्तु गुग्गुलौ। स्त्रियामुखाकटफलयोः वृश्चिकायाश्च पाटले, मे. कुम्भः सत्वात् कुम्भकर्णस्य सुते वेश्यापतौ घटे। राशिभेदे द्विपाङ्गे च कुम्भं त्रिवृति गुग्गुले। कुम्भी तु पाटलावारिपर्ण्योर्पिकटफले, वि. कुम्भो वेश्यापती घटे। द्विपाङ्गे राक्षसे राशौ कुम्भं त्रिवृति गुग्गुलौ। कुम्भप्रखायां पाटलायां वारिपर्ण्यां च कटफले, हे. कुम्भो घटेभमूर्द्धांशी, म. कुम्भो धारस्त्रियाः कान्ते रन्धोगाग्निप्रभेदयोः, त्रि.

कुम्भकार. कुम्भकारो कुलत्थ्याश्च पुंलिङ्गो घटकारके, मे. कुम्भकारी कुलाल्यां सत्वात् कुम्भकारः कुलालके, वि. कुम्भकारः कुलालेऽङ्गौ कुम्भकारी कुलत्थिका, हे.

कुम्भयोनि. कुम्भयोनिरगस्त्ये सत्वाद् द्रोणवसिष्ठयोः पुमान्, मे. कुम्भयोनिरगस्त्ये स्यात् अर्जुनस्य गुरावपि, वि. कुम्भयोनि द्रोणेऽगस्त्यौ, हे.

कुम्भिल. कुम्भिलः श्यालकीने च चौरे श्लोकार्थचौरयोः, मे. कुम्भिलः श्यालके चौरे श्लोकच्छायाहरे झषे, वि. कुम्भिलश्चौरश्यालयोः। श्लोकच्छायाहरे श्याले, हे.

कुम्भीनस. कुम्भीनसः क्रूरसर्पे स्त्रियां लवणमातरि, मे. कुम्भीनसो विषज्वालाकुलदृष्टिभुजङ्गमे। कुम्भीनसी जनन्यां च लवणाख्यस्य रक्षसः, वि. कुम्भीनसस्त्वहौ कुम्भीनसी लवणमातरि, हे.

कुरण्ट, कुरण्टक, कुरवक. v. कुरुण्ट, कुरुण्टक, कुरुवक.

कुरु. कुरुर्देशान्तरे भक्ते पुमान् पुंभूम्नि नीवृति, मे. कुरुः श्रीकण्ठ-जाङ्गले। ओदने नृपभेदे च, वि. कुरुः स्यादोदने भूपभेदे श्रीकण्ठजाङ्गले, हे.

कुरण्ट. कुरण्टो दारुपुत्र्यां ना झिण्टीम्लानप्रभेदयोः, मे. कुरण्टो झिण्टिकाभेदे कुरण्टो दारुपुत्रिका, हे. कुरण्टी दारुपुत्र्यां च कुरण्टो झिण्टिकान्तरे, वि.

कुरण्टक. कुरण्टकः पीतपुष्पाऽम्लानझिण्टिकयोः पुमान्, मे.

कुरवक. कुरवकः शोणाऽम्लानझिण्टिप्रभेदयोः, मे. स्मृतः कुरवकः शोणाऽम्लानझिण्टीप्रभेदयोः, वि. कुरवकः शोणाऽम्लानाऽरुणा पीता च झिण्टिका, हे.

कुरुविन्द. कुरुविन्दं रत्नभेदे मुस्ताकुल्माषयोः पुमान्, मे. कुरुविन्दस्तु मुस्तायां कल्माषव्रीहिभेदयोः। हिङ्गुले पद्मरागे स्यात् मुकुरे च समीरितः, वि. कुरुविन्दः पद्मरागे मुकुरव्रीहिभेदयोः। कुल्माषे हिङ्गुले मुस्ते, हे.

कुर्वत्. कुर्वन् कर्मकरे भृतेत्र, वि.

कुर्वाण. कुर्वाणो भृत्यकारकयोस्त्रिषु, मे. कुर्वाणो भृत्यकारकयोरपि, वि.

कुल. कुलं जनपदे गोत्रे सजातीयगणेऽपि च। भवने च तनौ क्लीबं कारुकाद्यैरधिपो कुली, मे. कुलं जनपदे गृहे। सजातीयगणे गोत्रे देहेऽपि कथितं कुलम्, वि. कुलं कुल्यगणे देहे जनपदेऽन्वयेऽपि च, हे. कुलं गोत्रे गणे देहे, वि. कुलं सङ्घः कुलं गोत्रं शरीरं कुलमुच्यते, अने.

कुलक. कुलकन्तु पटोले स्यात् सम्बद्धश्लोकसंहतौ। पुंसि वल्मीककाकेन्दुकुलश्रेष्ठेषु कथ्यते, मे. कुलकं पद्यादिश्लोकसमन्वये पटोलके। कुलकः कुलप्रधाने वल्मीके काकतिन्दुके, हे. कुलकन्तु पटोले स्यात् श्लोकसम्बद्धगुच्छके। कुलकः स्यात् कुलश्रेष्ठे वल्मीके काकतिन्दुके, वि. अथ स्यात् कुलकं श्लोकैकार्थपटोलयोः। कुलको नाकुकाकेन्दु, त्रि.

कुलाय. कुलायस्तु पुमान् स्थानमात्रे स्यात् पक्षिवासके, मे. कुलायः पक्षिनिलयस्थानयोर्नीडवन्मतः, वि. कुलायः पक्षिणां स्थानगेहयोः, हे. कुलायः स्थाननीड़योः, त्रि.

कुलाल कुलालः कुक्कुभे कुम्भकारेऽक्षौ नन्त्रनान्तरे, मे. कुलालः कुम्भकारे स्यात् कुक्कुभे कौशिकेऽपि च, वि. कुलालो घूकपक्षिणि। कुक्कुभे कुम्भकारे च, हे.

कुलिक. कुलिको नागभेदे स्याद् द्रुभेदे कुलसत्तमे, मे, वि कुलिकस्तु कुलश्रेष्ठे द्रुमनागविशेषयोः, हे.

कुलिश. कुलिशो न स्त्री दम्भोलौ ना झषान्तरे, मे. कुलिशो मत्स्यभेदे स्याद् दम्भोलौ कुलिशं स्मृतम्, वि. कुलिशो मत्स्यभित्पव्योः, हे.

कुल्माष. कुल्माषं काञ्जिके यावके पुमान्, मे. कुल्माषो यावके प्रोक्तः कुल्माषं काञ्जिकेऽपि च, वि. कुल्माषं स्यात्तु काञ्जिके। कुल्माषोऽर्द्धस्विन्नधान्ये, हे कुल्माषं काञ्जिके यावके स्यात्, त्रि.

कुल्य. कुल्यं स्यात् कीकसेऽप्यष्टद्रोणीशूर्पामिषेषु च। कुल्या पयःप्रणाल्यां च नद्यां जीवन्तिकौषधौ। कुलोद्भवे कुलहिते त्रिषु मानेऽत्र पुनः पुमान्, मे. कुल्यं कुलोद्भवेऽमात्ये कुलस्यातिहितेऽपि च। कुल्यं स्यात् कीकसेऽप्यष्टद्रोणीशूर्पामिषेषु च। पयःप्रणालीसरितो. कुल्या जीवन्तिकौषधौ, वि कुल्यं तु कुलजेऽस्थनि। शूर्पामिषाष्टद्रोणीषु कुल्या सरिति सारणौ, हे. कुल्या कुलस्त्रियामपि, त्रि.

कुवल. कुवलं चोत्पले मुक्ताफलेऽपि बदरीफले, मे, वि. कुवलं बदरीफले। मुक्ताफलोत्पलयोश्च, हे. कुवलं बदरोत्पले, त्रि.

कुवेर. कुवेरः स्यात् पुंसि नन्दीवृक्षे पुण्यजनेश्वरे, मे. कुवेरस्तु नन्दीवृक्षे धनाधिपे, वि. कुवेरस्तु धनदे नन्दीपादपे, हे. कुवेरस्तु नन्दीवृक्षैकपिङ्गयोः, त्रि

कुञ्ज कुञ्जो हस्तिदन्ते ना गुल्मे स्याद् वाच्यलिङ्गकः, मे.

कुब्जो नुग्रजन्ग्रे ग्यो, हे. अथ कुब्जोऽपि नुग्रजे सत्रात्, पाद्यान्तरे, वि. कुब्जो नुग्रजे द्रुमान्तरे, त्रि.

कुश. कुशो रामसुते दर्भे योक्त्रे द्वीपे कुशं जले। कुशी फालेऽपि वल्गायां कुशा पापिष्ठमत्तयोः। कुशो वाचत्रवदा स्यातः, वि. कुशो रामसुते दर्भे पापिष्ठे योक्त्रमत्तयोः। कुशी लोहविकारे सत्रात्, कुशा वल्गा कुशं जले, हे. कुशमप्सु च, अ. कुशी फाले कुशा रज्ज्वां त्रिषु पापिष्ठमत्तयोः। योक्त्ररामसुतद्वीपे ना दर्भेऽस्त्री कुशं जले, मे.

कुशल. कुशलः शिक्षिते त्रिषु। क्षेमे च सुकृते चापि पर्याप्तौ च नपुंसकम्, मे. कुशलः शिक्षिते क्षेमपर्याप्तिसुकृतेषु च। कुशलम्, वि. कुशलं क्षेमपुण्ययोः। पर्याप्तौ कुशलो विज्ञे, हे. पर्याप्तिक्षेमपुण्येषु कुशलं शिक्षिते त्रिषु, अ. पर्याप्तौ शिक्षिते पुण्ये क्षेमे च कुशलध्वनिः, धने.

कुशिक. कुशिको मुनिसर्जयो, मे. कुशिको मुनिभेदे सत्रात् फाले सर्जे विभीतके, हे. कुशिकः स्यान्मुनौ तैलशेषे सर्जाक्षयोः, वि. कुशिको मुनौ। फाले, त्रि.

कुशीलव. कुशीलवस्तु वाल्मीकौ नटयाचकयोरपि, मे, वि. कुशीलवस्तु चारणे। प्राचेतसे याचकेऽपि, हे.

कुपाकु. कुपाकुः कपिवह्न्यर्के ना परोत्तापिनि त्रिषु, मे. कुपाकुर्मर्कटे भानौ परोत्तापिनि पावके, वि.

कुष्ठ. कुष्ठं रोगे पुष्करेऽस्त्री, मे. कुष्ठो रोगे सुगन्धे च, वि. कुष्ठं भेषजरोगयोः, हे. कुष्ठं रोगौषधीभिदोः, त्रि.

कूष्माण्ड. कुष्माण्डुप्रमायां स्त्री पुंसि कर्कारौ च गणान्तरे। भ्रूणान्तरे, मे. कूष्माण्डो गणभेदे स्याद्भ्रूणे कर्कारुकेऽपि च। कूष्माण्डी चौषधीगौर्योः, वि. कूष्माण्डो गणकर्कारु कूष्माण्डत्वावष्वक्तोषधी, हे. कूष्माण्डो फलभिद्गणो, त्रि.

कुसीद. कुसीदं जीवने वृद्ध्या क्लीबं त्रिषु कुसीदके, मे. कुसीदं जीवने वृद्ध्या कुसीदश्च कुसीदके, वि. कुसीदं वृद्धिजीवने। वृद्ध्याजीवे, हे.

कुसुम. कुसुमं स्त्रीरजोनेत्ररोगयोः फलपुष्पयोः, मे, हे. कुसुमं पुष्पफलयो. स्त्रीरजोनेत्ररोगयोः, वि. कुसुमं स्त्रीरजः पुष्पम्, त्रि कुसुमं पुष्पमित्याहुः कुसुमं रज उच्यते, अने.

कुसुम्भ कुसुम्भं हेमनि महारजने ना कमण्डलौ, मे. कुसुम्भो हेमनि महारजने च कमण्डलौ, त्रि. कुसुम्भं तु शातकुम्भे स्यात् लङ्कायां कमण्डलौ, हे. स्यात् महारजने क्लीवं कुसुम्भं करके पुमान्, अ.

कुस्तान. कुस्तानं समरे मन्त्रे, अने.

कुहन. कुहनं मृत्तिकाभाण्डविशेषे काचभाजने। कुहना दम्भचर्यायामीर्षालौ कुहनं त्रिषु, मे. कुहना दम्भचर्यायामीर्षालौ कुहनः पुनः, वि. कुहनो मूषिके सर्पे कुहना दम्भकर्मणि, हे.

कुहर. कुहरं गह्वरे छिद्रे क्लीवं नागान्तरे पुमान्, मे. कुहरः कोटरे छिद्रनागराजविशेषयोः, वि. कुहरं गह्वरे छिद्रे, हे.

कुहरित. भवेत् कुहरितं क्लीवं पिकालापे रतध्वनौ, मे. कुहरितं पिकालापे रटिते रतनिस्वने, वि कुहरितन्तु रटिते पिकालापे रतस्वने, हे.

कुहू. कुहूः स्त्री कोकिलालापनष्टेन्दुकलदर्शयोः, मे. कुहूः स्यात् कोकिलारावनष्टेन्दुकलदर्शयोः, वि कुहू नष्टेन्दुदर्शे स्यात् क्वणिते कोकिलस्य च, हे

कूट. कूटोऽस्त्री निश्चले राशौ लोहमुद्गरदम्भयोः। मायाद्रिशृङ्गयोस्तुच्छे सीरावयवयन्त्रयोः। अनृते च, मे. कूटं पूर्द्वारदन्तयोः। मायादम्भाद्रिशृङ्गेषु सीराङ्गेऽनृततुच्छयोः। निश्चलेऽयोघने राशौ, हे. कूटं यन्त्रेऽनृते राशौ निश्चले लोहमुद्गरे। मायाद्रिशृङ्गयोस्तुच्छे सीरावयवदम्भयोः। पुरद्वारे च शंसन्ति, वि मायानिश्चलयन्त्रेषु कैतवानृतराशिषु। अयोघने शैलशृङ्गे सीराङ्गे कूटमस्त्रियाम्, अ

कूटपाकल पित्तज्वरे कुलालस्य पवने कूटपाकलः, श.

कूप. कूप. कूपकूपस्थाने गर्तान्तर्गारदृक्षे, मे. कूपः कूपक-

र्त्तोऽम्बुस्थानगुणदृक्षे, वि कूपो गर्त्तोऽन्धौ गुणदृक्षे। स्थाने कूपके, हे गुणदृक्षेऽपि कूप, त्रि

कूपक कूपको गुणदृक्षे सप्तात् तैलपात्रे कुकुन्दरे। उद्पाने-ऽचुप्तायां च कूपिकाऽम्भोगतोपले, मे, वि कूपको गुणदृक्षे सप्तात् तैलपात्रे कुकुन्दरे, हे गुणदृक्षेऽपि कूपकः, त्रि

कूर्च कूर्चमस्त्री भ्रुवो मध्ये कठिनश्मश्रुकैतवे, मे कूर्चौ विकत्थने। श्मश्रुणि दम्भे भ्रूमध्ये, हे कूर्चौ विकत्थने मध्ये भ्रुवोः श्मश्रुणि कैतवे, वि कूर्चमस्त्री भ्रुवो र्मध्ये श्मश्रुकैतवयोरपि, त्रि

कूर्चिका कूर्चिका सूचिकायां च तूलिकायाञ्च कुड्मले। कपाटोद्घाटके चीरविकृतावपि योषिति, मे कूर्चिका चीरविकृतौ कुञ्चिकायाञ्च कुड्मले। आलेख्यकूर्चिकासूचयोः, हे कूर्चिका सूचिकायाञ्च तूलिकायाञ्च कुड्मले। कपाटांकुशके चीरविकृतावपि कूर्चिका, वि सूच्याञ्च कूर्चिका, त्रि

कूर्पर कूर्पर सप्तात् कफोणौ च जानुदेशे च पुंस्ययम्, मे, कूर्परो जानुनि प्रोक्तः कफोणावपि कूर्परः वि कूर्परौ जानुकफोणी, हे

कूल अथ कूलं तटे स्तूपे सैन्यपृष्ठतडागयोः, मे कूलं स्तूपे तडागे च सैन्यपृष्ठप्रतीरयोः, वि कूलं तटे सैन्यपृष्ठे तडागस्तूपयोरपि, हे

कूलक कूलकं न स्त्रियां स्तूपे पुंसि सप्तात् कृमिपर्वते, मे कूलक कृमिशैले च प्रतीरस्तूपयोरपि, वि

कूव(ब)र कूवरस्त्रिषु चारौ ना कुब्जकेऽस्त्री युगन्धरे, मे कूवरः कुब्जके चारौ कूवरश्च युगन्धरे, वि कूवरः पुनः। कुब्जे युगन्धरे रम्ये, हे

कूष्माण्ड १ कु ाण्ड

कृक कृक कण्ठे तयोदरे, भाने

• कृकवाकु कृकवाकु र्मयूरेऽपि सरटे चरणायुधे, मे, वि कृकवाकुः ताम्रचूडे मयूरकृकलासयोः हे कृकवाकुः सरटेऽपि त्रि

कृच्छ्र. कृच्छ्रमाख्यातमाभीले पापसान्तपनादिनोः, मे, वि. कृच्छ्रं नंहसि। कष्टे सान्तपने, हे.

कृत. कृतं युगेऽलमर्थे सत्रात् विहिते हिंसिते त्रिषु, मे. पर्याप्तेऽपि कृतं सत्रात्, ह कृतं पर्याप्तयुगयो र्विहिते हिंसिते फले, हे. युगपर्याप्तयोः कृतम्, म. कृतं युगेऽपि पर्याप्ते विहिते हिंसिते फले, वि.

कृतघ्न. कृतघ्नः कुक्कुरे पुंसि मर्यादिन्यभिधेयवत्, मे. कृतघ्नः कुक्कुरेऽपि च, वि, लि.

कृतान्त कृतान्तो यमसिद्धान्तदैवाकुशलकर्मसु, मे, म, वि. कृतान्तोऽशुभकर्मणि। सिद्धान्तयमदैवेषु, हे.

कृति. कृति. करणहिंसयो, वि, मे.

कृतिन् कृती स्यात् पण्डिते योगेत्र, मे, वि. कृती योग्ये बुधे, हे. कृतिनौ योग्यपण्डितौ, लि

कृत्त. कृत्तन्तु वेष्टिते छिन्ने, मे, वि कृत्तं छिन्ने वेष्टिते च, हे.

कृत्ति. कृत्तिश्चर्मत्वचो र्भूर्जे कृत्तिकायां द्वयं स्त्रियाम्, मे. कृत्तिश्चर्मत्वचो र्भूर्जे कृत्तिकायाञ्च कीर्त्तिता, वि.

कृत्य. कृत्या क्रियादेवतयोस्त्रिषु विहितकार्ययोः, मे. कृत्यं विहितकार्ययोः। कृत्या तु देवताभेदे कृत्या सत्व्यादिषु स्मृता, वि कृत्यो विहितेपि कार्ये च कृत्या सत्रादेवता क्रिया, हे कृत्या क्रियादेवतयोस्त्रिषु भेदेत्र धनादिभिः, म.

कृत्रिम. कृत्रिमं लवणभेदे ना सिह्लके रचिते त्रिष, मे कृत्रिमं रचिते प्रोक्तं सिह्लके लवणान्तरे, वि कृत्रिमं लवणभेदे कृत्रिमः कृतसिद्धयोः, हे.

कृत्स्न. कृत्स्नं सर्वाम्बुकुक्षिषु, मे. कृत्स्नं कष्टे समस्ते च, वि.

कृप. कृपो द्रोणश्यालके सत्रात् द्रोणपत्नी कृपी मता। कृपा दयायां, मे. कृपा दयायां व्यासपत्नी कृपो भारतपूरुषे, वि

कृपण. कृपणस्तु क्रिमौ पुंसि मन्दकुत्सितयोस्त्रिषु, मे. कृपणः कुत्सिते कृमौ, वि.

कृपाण. कृपाणः खड्गे च्छुरिकाकर्त्तर्योरपि योषिति, से. कृपाणोऽसौ कृपाणी तु च्छुरिकायां च कर्त्तरी, वि. कृपाणी कर्त्तरी च्छुरी। कृपाणोऽसौ, हे.

कृपीट. कृपीटमुदरे तोये, मे. कृपीटमुदरे जले, हे, त्रि. कृपीटमुदरे नीरे, वि. उदरे जले कृपीटं, रु.

कृपीटपाल. कृपीटपाल उद्दिष्टः केनिपातसमुद्रयोः, मे. कृपीटपालमिच्छन्ति केनिपातसमुद्रयोः, वि. कृपीटपालस्तु केनिपाते जलनिधावपि, हे. कृपीटपालमिच्छन्ति केनिपाते च वारिधौ, शा.

कृमि. कृमि र्ना क्रिमिवत् कीटे लाक्षायां कृमिले खरे, मे. कृमिः स्यात् क्रिमिवत् कीटे लाक्षायां कृमिले खरे, वि. क्रिमिः कृमिर्वल्लाक्षायां कीटे, हे. लाक्षायां च तथा कृमिः, रु.

कृमिकण्टक. कृमिकण्टकन्तु चित्राविडङ्गोदुम्बरेषु च, मे. सप्रात् कृमिकण्टकं चित्राविडङ्गोदुम्बरेषु च, वि. कृमिकण्टकश्चित्रायामुदुम्बरविडङ्गयोः, हे.

कृषक. कृषकः पुंसि फाले स्यात् कर्षके त्वभिधेयवत्, मे. कृषकौ फालकर्षकौ, हे, त्रि. कृषकः कर्षके फाले, वि.

कृषि. कृषि र्गोत्रविशेषः स्यात् कृषिः कालः कृषिः कषिः। कृषिराट्क इत्युक्तः कृषि र्वैखानसो मुनिः, अने.

कृष्टि. अथ कृष्टिः स्याद् आकर्ष स्त्री बुधे पुमान्, मे. कृष्टिः सप्रात् कर्षणे बुधे, वि कृष्टिः कर्षणधीमतोः, हे. कृष्टिः कर्षे बुधे पुमान्, त्रि.

कृष्ण. कृष्ण मतत्रयसीपुत्रे वायसे केशवेऽर्जुने। कृष्णा सप्राद् द्रौपदीनीलीकणाद्राक्षासु योषिति। मेचके वाच्यलिङ्गः सप्रात् क्लीबे मरिचलोहयोः, मे. कृष्णम् मेचके। व्यासेऽर्जुने कोकिले च कृष्णं मरिचलोहयोः। कृष्णा तु द्रौपदीनीलीद्राक्षासु कणयाते। वाच्य-

वन् मेचके कृष्णे, वि. कृष्णः काके पिके वर्णे विष्णौ व्यासेऽर्जुने कलौ। कृष्णा तु नील्यां द्रौपद्यां पिप्पलीद्राक्षयोरपि। कृष्णन्तु मरिचे लोहे, हे. कृष्णो वर्णे हरौ व्यासे कृष्णं मरिचलोहयोः। पिप्पली द्रौपदी कृष्णा, त्रि. मरिचेऽपि भवेत् कृष्णम्, हा.

कृष्णवर्त्मन्. कृष्णवर्त्मा पुमानग्नौ दुराचारे विधुन्तुदे, मे. कृष्णवर्त्मा हुताशे स्यात् दुराचारे विधुन्तुदे, वि. कृष्णवर्त्मा विधुन्तुदे। दुराचारे हुताशे च, हे.

कृष्णवृन्त. कृष्णवृन्ता पाटलायां माषपर्ण्यांञ्च योषिति, मे. कृष्णवृन्ता पाटलायां माषपर्ण्यां च भाषिता, वि. कृष्णवृन्ता माषपर्ण्यां पाटलाख्यद्रुमेऽपि च, हे.

कृष्णसार. कृष्णसारा शिंशपायां पुंसि स्नुह्यां मृगान्तरे, मे. कृष्णसारः स्नुहीवृक्षे शिंशपामृगभेदयोः, वि. कृष्णसारः शिंशपायां मृगभेदे स्नुहीतरौ, हे. शिंशपायां कृष्णसारा स्नुह्याञ्च, त्रि.

केतन. केतनन्तु निमन्त्रणे। गृहे केतौ च कृत्ये, मे. केतनं लाञ्छने कार्ये गेहे चोपनिमन्त्रणे, वि. केतनं सदने चिह्ने कृत्ये चोपनिमन्त्रणे, हे. अथ केतनं कृत्ये केतावुपनिमन्त्रणे, अ.

केतु. केतुर्ना रुक्पताकाविग्रहोत्पातेषु लक्ष्मणि, मे. केतुर्द्युतिपताकयोः। ग्रहोत्पातादिचिह्नेषु, हे. ग्रहभेदे ध्वजे केतुः, अ. केतुर्द्युतौ पताकायां विग्रहोत्पातलक्ष्मसु, वि. केतुर्ग्रहोत्पातचिह्ने, त्रि. केतुर्ग्रहविशेषश्च ध्वजे चैव उदाहृतः, धने.

केदार. केदारोऽद्रौ शिवे क्षेत्रे भूमिभेदालवालयोः, मे. केदारः पर्वते शम्भौ क्षेत्रभेदालवालयोः, वि. केदारः क्षेत्रभिद्यालवाले शङ्करशैलयोः, हे.

केनार. केनार पुंसि नरके शिरःकपालसन्धिषु, मे. केनारः कुम्भिनरके शिरःकपालसन्धिषु, वि, हे.

केवल. केवलः कुहने पुमान्। नपुंसकन्तु निर्णीते यावत्प्रथमैक-

कृत्स्नयोः। केवलो ज्ञानभेदे, मे. केवलो ज्ञानभेदे स्यात् केवलश्चैककृत्स्नयोः। निर्णीते केवलं चोक्तं केवलः कुहने क्वचित्, वि. केवलं त्वेककृत्स्नयोः। निर्णीते कुहने ज्ञाने केवलो ग्रन्थमित्यपि, हे. निर्णीते केवलमिति त्रिलिङ्गं त्वेककृत्स्नयोः, अ.

केश. केशः स्यात् पुंसि वरुणे क्लीवेरे कुन्तलेऽपि च, मे. केशो दैत्यान्तरे वाले क्लीवेरे च प्रचेतसि, वि. केशः शिरसिजे पाशपाणौ क्लीवेरदैत्ययोः, हे. केशो वालप्रचेतसोः, त्रि.

केशट. केशटो हर्यग्रजौकणे, मे. केशटः शोषके विष्णौ, वि. त्रि.

केशव. केशवोऽजे च पुन्नागे पुंसि केशवति त्रिषु, मे. केशवो वासुदेवे स्यात् पुन्नागे केशवत्यपि, वि. केशवः केशसंयुते। पुन्नागे वासुदेवे च, हे. केशवः केशवान् विष्णुः, त्रि.

केशिन्. अथ केशी केशवति त्रिषु। दैत्ये ना चौरपुष्प्यां स्त्री, मे.

केसर. केसरं हिङ्गुनि क्लीबं किञ्जल्के न स्त्रियां पुमान्। सिंहसटायां पुन्नागे बकुले नागकेसरे, मे. केसरं हिङ्गुनि प्रोक्तं केसरो नागकेसरे। सिंहसटायां पुन्नागकिञ्जल्कबकुलेष्वपि, वि. केसरो नागकेसरे। तुरङ्गसिंहयोः स्कन्धकेशेषु वकुलद्रुमे। पुन्नागदृच किञ्जल्के स्यात् केसरन्तु हिङ्गुनि, हे. सिंहसटासु पुन्नागे बकुले नागकेसरे। केसरः पुंसि किञ्जल्के न स्त्री हिङ्गुनि न द्वयोः, त्रि.

केसरिन्. केसरी तुरगे सिंहे पुन्नागे नागकेशरे, मे, वि. केसर्यश्वेपि पुन्नागे नागकेसरसिंहयोः, हे. अश्वे पुन्नागेऽपि च केसरी, त्रि.

कैतव. कैतवं तु च्छले द्यूते, मे, त्रि, वि. कैतवं द्यूतदम्भयोः, हे.

कैरव. कैरवः कितवे रिपौ। नपुंसकस्य कुमुदे चन्द्रिकायां तु कैरवी, मे. कैरवः कितवे रिपौ। कैरवं कुमुदे चोक्तं चन्द्रिकायां च कैरवी, वि. कैरवः कितवे शठो कैरवं सितपङ्कजे। कैरवी तु चन्द्रिकायां, हे.

कैवर्त. कैवर्त्तोऽपि च कैवर्त्तः कैवर्त्तः सलिलेचरः, श्वाने.

कोक कोकश्चक्रे वृके भेकचर्या खर्जूरीद्रुमदर्दुरे, मे कोको वृके चक्रवाके खर्जूरीद्रुमभेकयो, हे कोकश्चक्रे वृके भेकचर्या खर्जूरीद्रुमभेकयोः, वि कोकश्चक्रे वृकेऽपि च, त्रि.

कोकनद अथ कोकनदं रक्तं कुमुदे रक्तपङ्कजे, मे भवेत् कोकनदं रक्तकैरवे रक्तपङ्कजे, वि कोकनदन्तु रक्तयो। अम्भोजन्मकुमुदयोः, हे

कोङ्कण कोङ्कणाः स्त्राध्वजनपदे कोङ्कणं त्वायुधान्तरे, हे कोङ्कणो देशभेदे स्त्राद्भल्लभेद तु कोङ्कणम्, वि

कोटि कोटिः स्त्री धनुषोऽग्रेऽस्त्री सख्याभेदप्रकर्षयोः, मे कोट्युत्कर्षाटनीसंख्याः, हे स्त्रात् कोटिरस्त्री चापाग्रे संख्याभेदप्रकर्षयोः, वि स्यादुत्कर्षाश्रयः कोटयः, श कोटि संख्यापि, त्रि कोटिरुत्कर्षसंख्ययोः, ह

कोटिर कोटिर पुंसि नकुले शक्रगोपकशक्रयोः, मे कोटिरं शक्रगोपे च शक्रे च नकुलेऽपि च, वि कोटिरः शक्रगोपे स्यात् नकुले पाकशासने, हे

कोट्टार कोट्टारो नागरे कूपे पुष्करिण्याश्च पाटके, मे, वि, हे, हा कोट्टारौ कूपनागरौ, त्रि

कोण कोणो वाद्यप्रभेदे स्यात् वीणादीनाञ्च वादने। एकदेशे गृहादीनामस्त्री च लगुडेऽपि च, मे कोणो वाद्यप्रभेद स्यात् कोणोऽस्त्री लगुडेऽकंजे। वीणादिवादनोपायेऽप्येकदेशे गृहस्य च, वि कोणो वीणादिवादने। लगुडेऽस्त्री लोहिताङ्गे, हे कोणोऽस्त्री वाद्ये लगुडे, त्रि

कोथ कोथो ना नेत्ररोगस्य भेदे च शटिते त्रिषु, मे कोथस्तु शटिते नेत्ररुग्भेदे मथनेऽपि च, वि कोथस्तु मथने नेत्ररुग्भेदे शटितेऽपि च, हे

कोदण्ड अथ कोदण्डं चापे ना नीरदन्तरे। भ्रु वि, मे कोदण्डो भ्रूलताया स्यात् देशभेदे च कार्मुके, वि कोदण्ड कार्मुके भ्रूलतयोरपि, हे

कोमल. कोमलं मृदुले जले, मे, वि. कोमलं मृदुले तोये, हे,

कोरक. कोरकोऽस्त्री कुड्मले स्यात् कक्कोलकमृणालयोः, मे. कोरकं कुड्मले विद्यात् कक्कोलकमृणालयोः, वि. कोरकन्तु कुड्मले स्यात् कक्कोलकमृणालयोः, हे.

कोल. कोलं कोलिफले क्लीवं पिप्पलीचव्ययोः स्त्रियाम्। नाऽङ्कपाली प्लवो चित्ते वराहोत्सङ्गभेलके, मे. कोलोऽङ्कपालाङ्कुत्सङ्गे भेलके पोत्रिचित्रयोः। कोली कणायां चव्ये च कोलं तु बदरीफले, वि. कोलो भेलक उत्सङ्गेऽङ्कपालयां चित्रके किरे। कोलन्तु बदरे. कोला पिप्पल्यां चव्यभेषजे, हे. कोलोऽङ्कपालायुत्सङ्गे वराहे भेलकेऽपि च। पिप्पल्यपि च कोला स्यात् कोलञ्च बदरीफले, वि. बदरे शूकरे कोल', श्रने

कोश. कोशोऽस्त्री कुड्मले पात्रे दिव्ये खड्गपिधानके। जातिकोशेऽर्थसङ्घाते पेश्यां शब्दादिसङ्ग्रहे, मे. कोशः कोष इवाण्डके। कुड्मले चषके दिव्येऽर्थचये योनिशिम्बयोः। जातीकोशेऽसिपिधाने, हे. कोशोऽस्त्री कुड्मले खड्गपिधानेऽर्थौघदिव्ययोः, श्व. कोषस्तु कुड्मले पात्रे दिव्ये खड्गपिधानके। जातिकोशेऽर्थसङ्घाते पेश्यां शब्दादिसङ्ग्रहे, वि. द्रुघ्नेऽपि मविवारेऽपि क्षपणेऽपि च कोशवाक्, श्रने.

कोशातक. कोशातकः कचे पुंसि पटोल्यां घोषके स्त्रियाम्, मे. कोशातकः कचे ज्योत्स्नीपटोलीघोषकेषु च। कोशातकी वाणिजके वाड़वाग्नौ वणिज्यपि, वि. कोशातकः कचे कोशातकी ज्योत्स्ना पटोलिका। घोषके, रे. ज्योत्स्निकायां च घोषे च कोशातकी, श्व.

कोष. कोषोऽस्त्री कुड्मले पात्रे दिव्ये खड्गपिधानके। जातिकोषेऽर्थसङ्घाते पेश्यां शब्दादिसङ्ग्रहे, मे ४ कोश,

कोषाङ्ग. कूचो कवीरे कोषाङ्गः, रा.

कोष्ठ. कोष्ठः कुसूले पार्श्वादेर्मध्ये कुक्षौ गृहस्य च, मे. कोष्ठः कुसूले पार्श्वादेः कुक्ष्यन्तर्गृहस्य च, वि. कोष्ठो निजे कुसूले च कुक्ष्यन्त-

गृहस्य च, हे. पुंसि कोष्ठोऽन्तर्जठरं कुसूलोऽन्तर्गृहं तथा, श. कोष्ठस्तु स्वकीयेऽपि, त्रि. अन्तर्गृहेऽपि कोष्ठः स्मृतः, रु.

कोहल. कोहलो मद्यभेदे स्यात् नाट्यशास्त्रप्रवक्तरि, मे. कोहलो मद्यभेदे स्यात् कोहलः स्यान्मुनावपि, वि. कोहलो मुनिमद्ययोः, हे.

कौसल्य. कौसल्यमनुतापे स्याद् अयुक्तकरणेऽपि च, मे, वि, त्रि.

कौक्कुटिक. अथ कौक्कुटिकोऽदूरप्रेषितादृष्टे च दाम्भिके, मे. कौक्कुटिको दाम्भिके स्यादरूरप्रेरितेक्षणे, वि. कौक्कुटिको दाम्भिके स्याद्दूरेरितलोचने, हे. स्याद्दाम्भिकः कौक्कुटिको यश्चादूरेरितेक्षणः, अ.

कौतुक. कौतुकं त्वभिलाषे स्यादुत्सवे नर्महासयोः। तथा परम्परायातमङ्गले च कुतूहले। विवाहसूत्रगीतादिभोगयोरपि न द्वयोः, मे. कौतुकं चाभिलाषे स्यादुत्सवे नर्महर्षयोः। परम्परासमायातमङ्गले च कुतूहले। विवाहसूत्रगीतादिभोगकालेषु च स्मृतम्, वि. कौतुकं नर्मणीच्छायामुत्सवे कुतुके मुदि। पारम्पर्यागतख्याते मङ्गलोद्वाहसूत्रयोः। गीतादौ भोगकाले च, हे. कौतुकं मङ्गलेच्छयोः। भोग्येऽपि, त्रि.

कौतूहल. कौतूहलं प्रशस्तेऽपि, त्रि V. कुतूहल.

कौपीन. कौपीनं स्यादकार्ये च गुह्यचीरप्रदेशयोः, वि. कौपीनं गुह्यदेशे स्यादकार्ये चीवरान्तरे, हे. अकार्यं गुह्यं कौपीनम्, ह. कौपीनं स्यादकार्ये च चीरगुह्यप्रदेशयोः, मे. अकार्यं गुह्यं कौपीनम्, अ. चीरेऽपि कौपीनम्, त्रि. गुह्योऽकार्ये च कौपीनम्, अने.

कौमुद. कौमुदः स्यात् कार्त्तिकिके चन्द्रिकायां च कौमुदी, मे, वि. कौमुदस्तु कार्त्तिके कौमुदीन्दुभा, हे.

कौलीन. कौलीनं गुह्यजन्ययोः। कुकर्मणि कुलीनत्वे युद्धे पशुपक्षिणाम्, मे. कौलीनं स्यात् कुलीनत्वे गुह्ये जन्ये कुकर्मणि। कौलेयके विहङ्गादिपशूनां सङ्गरेऽपि च, वि कौलीनं जनवादेऽहिपशुपक्षिपुंसां युधि। अकार्यगुह्ये कौलीन्ये, हे. स्यात् कौलीनं लोकवादे युद्धे पशुपक्षिपक्षिणाम्, अ. कुलीनत्वे च गुह्ये च कौलीनम्, त्रि.

कौलेयक. कौलेयकः सारमेये कुलीने, मे. कौलेयकः कुलश्रेष्ठे स्यादिन्द्रमहकामुके, वि. अथ कौलेयकः सारमेयकुलीनयोः, हे. कौलेयकः शुनि। कुलीने च, त्रि.

कौशिक. कौशिको नकुले व्यालग्राहे गुग्गुलुशक्रयोः। कोषज्ञोलूकयोश्च सम्राट् विश्वामित्रमुनावपि। कौशिकी चण्डिकायाञ्च नदीभेदे च योषिति, मे. कौशिको नकुले व्यालग्राहे गुग्गुलुशक्रयोः। विश्वामित्रे च कोषज्ञोलूकयोरपि कौशिकः। कौशिकी चण्डिकायाञ्च नदीभेदे च कौशिकी, वि. कौशिकौ वासवोलूकौ, धने. कौशिकः शक्रघूकयोः। कोशज्ञे गुग्गुलावाश्वितुण्डिके नकुले मुनौ। कौशिकी चण्डिकानद्योः, हे. महेन्द्रगुग्गुलूलूकव्यालग्राहिषु कौशिकः, अ. कोशज्ञे कौशिको विश्वामित्रे गोत्रेऽपि च कौशिकी, त्रि.

क्रकच. क्रकचः करपत्रेऽस्त्री ग्रन्थिलाख्यतरौ पुमान्, मे. क्रकचः करपत्रे सम्राट् ग्रन्थिलाख्यद्रुमेऽपि च, वि. क्रकचः करपत्रे सम्राट् ग्रन्थिलाख्यतरावपि, हे.

क्रकर. क्रकरः करीरवृक्षे दीने क्रकचे पक्षिभेदे च, मे. क्रकरः क्रकचे दीने करीरे च खगान्तरे, वि. क्रकरः खगे। करीरे क्रकचे दीने, हे.

क्रतु. क्रतुर्यज्ञे मुनौ पुंसि, मे. क्रतुर्यज्ञे मुने र्भिदि, वि.

क्रन्दन. क्रन्दनं रोदनेऽपि स्यादाह्वानेऽपि, मे. क्रन्दनं रोदने ह्वाने, वि. हे. क्रन्दने रोदनाह्वाने, अ.

क्रन्दित. अथ क्रन्दितमाह्वाने रुदितेऽपि नपुंसकम्, मे. क्रन्दितं स्यात्समाह्वाने क्रन्दितं रुदितेऽपि च, वि. क्रन्दितं रुदिते ह्रुतौ, हे.

क्रम. क्रमस्त्वानुक्रमे शक्तौ कम्पे चाक्रमणेऽपि च, मे. क्रमः शक्तौ परीपाट्यां क्रमश्चलनकम्पयोः, वि. क्रमः कल्पाङ्घ्रिशक्तिषु। परिपाट्याम्, हे.

क्रमुक. क्रमुकस्तु पुमान् भद्रमुस्तके प्रस्तरेऽपि। फले कार्पा-

सिकायाच पट्टिकालोध्रपूगयोः, मे. क्रमुको भद्रमुस्तके। गुवाके पट्टिकालोध्रे, हे. क्रमुकः पट्टिकारोध्रे भद्रमुस्तकपूगयोः। फले कार्पासिकायाश्च क्रमुको ब्रह्मदारुणि, वि. क्रमुको भद्रमुस्तेऽपि, त्रि

क्रव्याद्. क्रव्याद्रक्षसि पुंसि स्यात् मांसाशिन्यन्यलिङ्गकः, मे. क्रव्यान्मांसाशिरक्षसोः, वि, हे.

क्रिमि. v. कृमि.

क्रिया. क्रिया तूपायचेष्टयोः। आरम्भे निष्कृतौ पूजासम्प्रधारणकर्मसु। शिक्षाचिकित्साकरणे, मे. क्रिया कर्मणि चेष्टायां करणे संप्रधारणे। आरम्भोपायशिक्षार्थचिकित्सानिष्कृतिष्वपि, वि. क्रिया कारणचेष्टयोः। कर्मोपायचिकित्सासु निष्कृतौ सम्प्रधारणे। अर्चामारम्भशिक्षासु, हे. आरम्भो निष्कृतिः शिक्षा पूजनं सम्प्रधारणम्। उपायः कर्म चेष्टा च चिकित्सा च नव क्रियाः, अ.

क्रीड़ा. क्रीडा केलिप्रकारे स्यात् खेलावज्ञानयोरपि, मे, वि. क्रीड़ा केल्यामनादरे, हे.

क्रुश. क्रुश रोदनशब्दयोः, मे. क्रुशस्तु रोदने शब्दे, त्रि.

क्रूर. क्रूरस्तु कठिने घोरे नृशंसेऽप्यभिधेयवत्, मे. क्रूरस्तु कठिने घोरे नृशंसे त्वभिधेयवत्, वि क्रूरा नृशंसघोरोष्णकठिनाः, हे. क्रूरौ कठिननिर्दयौ, अ. क्रूरौ कठिनभीषणौ, त्रि.

क्रूरदृश्. क्रूरदृक् पिशुने वाच्यलिङ्गः पुंसि शनैश्चरे, मे. क्रूरदृक् स्मृतः खले शनौ, वि.

क्रोड़. क्रोडः शनौ शूकरे ना न पुमान् अङ्करक्षसोः, मे. क्रोडः शूकरपातालयोः. क्रोडं क्रोड़ा च वक्षसि, वि क्रोडः कोले शनौ। क्रोड-मङ्के, हे. पर्णौ क्रोडो न भोरसि, त्रि उत्सङ्गशूकरौ क्रोड़ौ, धने.

क्रोड्री. क्रोड्री स्मृगालिकाक्षीरविदारीलाङ्गलीषु च, मे, वि. क्रोड्री क्षीरविदारिका। स्मृगालिका लाङ्गली च, हे

क्रोश. क्रोशो द्वीपविशेषे स्यात् पक्षिपर्वतभेदयोः, मे. क्रोशः स्वग-

नगद्वोपप्रभेदेषु प्रयुज्यते, वि. क्रौञ्चो द्वीपे खगे गिरौ, हे. क्रौञ्चः पश्य-द्रिभेदयोः, वि.

क्षौद्रादन. क्षौद्रादनं तु पेशुल्यां चिञ्चोटकस्यणालयोः, मे. क्षौद्रादनस्तु पेशुल्यां चिञ्चोटकस्यणालयोः, वि, द्वा.

क्लीव. क्लीवं स्यात् षण्ढके न स्त्री वाच्यलिङ्गस्त्वविक्रमे, मे.

क्लीव. क्लीवं षण्डेऽप्यपौरुषे, वि. क्लीवोऽपौरुषषण्ढयोः, हे. क्लीवो विक्रमहीनेऽपि, रु. क्लीवं नपुंसके षण्डेऽन्यवद्विक्रमे, मे. क्लीवं नपुंसकं षण्डे वाच्यलिङ्गमविक्रमे, श.

क्लेश. क्लेशो दुःखे विपाकेऽपि व्यवसायेऽपि दृश्यते, मे. क्लेशो दुःखेऽपि रोगादौ व्यवसायेऽपि च क्वचित्, वि. क्लेशो रोगादौ दुःखे च, हे.

क्वाथ. क्वाथः स्यादतिदुःखेऽपि निष्पाकेऽपि द्रवस्य च, मे. क्वाथः स्याद्द्रवनिष्पाके दुःखव्यसनयोरपि, वि. क्वाथो व्यसनदुःखयोः । द्रव्य-निष्पाके, हे.

क्ष. क्षः संवर्त्ते राक्षसे च नरसिंहे च विदुर्बुधाः । क्षेत्रे नाशे क्षेत्र-पाले, मे. संवर्त्तको नृसिंहश्च हृदयान्मुखसंस्थितः । अनन्तः परमात्मा च वज्रकायाऽन्तिमः चकः, मा.

क्षण. क्षणः पर्वोत्सवव्यापारेषु मानेऽप्यनेहसः, मे. क्षणः काल-विशेषे स्यात् पर्वण्यवसरे महे । व्यापारविकलत्वे च परतन्त्रत्वमध्ययोः, हे. निर्व्यापारस्थितौ कालविशेषोत्सवयोः क्षणः, श. कालविशेषेऽवसरे व्यापारे पारतन्त्र्ये च । मध्ये तयोस्सवे च क्षणशब्दः कथ्यते कविभिः, रु.

क्षणद. क्षणदो गणके रात्रौ क्षणदा क्षणदं जले, मे, वि. क्षणदं तोये क्षणदो गणके क्षणदा निशि, हे

क्षत्तृ. क्षत्ता शूद्राच्चक्षत्रियजे प्रतीहारे च सारथौ । भुजिष्यातन-येऽपि स्यान्नियुक्तवेधसोः पुमान्, मे. क्षत्ता शूद्रात् क्षत्रियायां जाते सारथि-वेधसोः । नियुक्ते दासजे द्वाःस्थे, हे. क्षत्ता शूद्रात् क्षत्रियजे प्रतीहारे च सारथौ । भुजिष्यातनये क्षत्ता नियुक्ते च प्रजोद्भज, वि. क्षत्ता स्यात्

सारथौ द्वाःस्थे क्षत्रियायाञ्च शूद्रजे, श.

क्षम. क्षमा भूमौ तितिक्षायां स्त्रियां शक्ते नपुंसकम् । वाच्य-वच्छक्तहितयोः, मे. क्षमः स्यात् क्षमान्विते । क्षितिक्षान्त्योः क्षमा ख्याता हिते शक्ते च वाच्यवत्, वि. क्षमः शक्ते हिते युक्ते क्षमावति । क्षमा क्षान्तौ क्षितौ, हे. क्षितिक्षान्त्योः क्षमा युक्ते क्षमं शक्ते हिते त्रिषु, श.

क्षय. क्षयो रोगान्तरे वेश्मकल्पान्तापचयेषु च, मे, वि. क्षयो गेहे कल्पान्तेऽपचये रुजि, हे. निलयापचयौ क्षयौ, श. क्षयं गेहं क्षयो ह्रासः, अने.

क्षर. क्षरं नीरे क्षरोऽम्बुदे, मे. क्षरं नीरे क्षरो मेघे, वि. क्षरो मेघे क्षरं जले, हे.

क्षव. क्षवः क्षुते राजिकायाम्, मे, वि, हे. राजिकायां क्षुति क्षवः, त्रि.

क्षवथु. क्षवथुर्ना क्षुते कासे, मे. क्षवथुः कथितः कासे हिक्का-यामपि दृश्यते, वि. क्षवथुः कासे हिक्कायाम्, हे. कासे क्षुते च क्ष-वथुः, त्रि.

क्षार. क्षारो रसान्तरे धूर्ते लवणे काचभस्मनोः, मे, वि. क्षारः काचे रसे गुडे । भस्मनि धूर्तलवणे, हे. भस्मकाचरसाः क्षाराः, त्रि.

क्षारक. क्षारकः पक्षिमत्स्यादिपिटके जालकेऽपि च, मे, वि. क्षार-को रसे । कोरके मत्स्यादिपात्रे, हे.

क्षारित. क्षारितः स्राविते क्षारैरभिशस्तेऽपि च त्रिषु, मे. क्षारितः स्राविते क्षारैरभिशस्ते च शंसितः, वि.

क्षि. क्षिः क्षेत्रे धनरक्षे च नृसिंहे च प्रकीर्त्तितः, ए. क्षि र्निवासे गतौ क्षये, मे.

क्षिति. क्षिति र्निवासे मेदिन्यां कालभेदे क्षये स्त्रियाम्, मे. क्षिति-र्निवासे मेदिन्यां स्थानमात्रेऽपि च क्षितिः, वि. क्षिति र्गेहे भुवि क्षये, हे. क्षयवासावपि क्षितौ, श. क्षितिः पृथ्वी क्षितिः क्षयः, अने.

क्षिपणुत्र. क्षिपणुत्रस्तु पुमान् देहे सुरभौ वाच्यलिङ्गकः, मे. क्षिपणुत्रः सुरभौ तनौ, वि

क्षीर. क्षीरं दुग्धे जले, मे. क्षीरं नीरे च दुग्धे च, वि. क्षीरं पानीयदुग्धयोः, हे. क्षीरमप्सु च, अ.

क्षीरदार. क्षीरदारो गुडक्षोदे गुडे मधुनि चेष्यते, श.

क्षीराब्धिज. क्षीराब्धिजन्तु सामुद्रलवणे मौक्तिकेऽपि च। पुमांस्तुषारकिरणे कमलायां तु योषिति, मे. क्षीराब्धिजन्तु सामुद्रलवणे मौक्तिके क्वचित्। क्षीराब्धिजा श्रियां प्रोक्ता चन्द्रे क्षीराब्धिजो भवेत्, वि. क्षीराब्धिजन्तु मौक्तिके। वक्षिरे क्षीराब्धिजस्तु चन्द्रे क्षीराब्धिजा श्रियाम्, हे.

क्षुद्र. क्षुद्रः स्यादधमे क्रूरकृपणाल्पेषु वाच्यवत्। क्षुद्रा व्यङ्गानटीकण्टकारिकासरघासु च। चाङ्गेरीवेश्ययो र्हिंस्रामक्षिकामात्रकेषु च, मे. क्षुद्रः स्याद् अधमे क्रूरे कृपणेऽल्पे च वाच्यवत्। क्षुद्रा वेश्यानटीकण्टकारिकासरघासु च। चाङ्गेरीहस्तीहिंस्रामक्षिकामात्रकेषु च, वि. क्षुद्रो दरिद्रे कृपणे निकृष्टेऽल्पनृशंसयोः। क्षुद्रा व्याघ्रीनटीव्यङ्गाहस्तीसरघासु च। चाङ्गेरिकायां हिंस्रायां मक्षिकामात्रवेश्ययोः, हे. क्षुद्रः क्रूरे, ह. क्षुद्रा व्यङ्गा नटी वेश्या सरघा कण्टकारिका। त्रिषु क्रूरेऽधमेऽल्पेऽपि क्षुद्रम्, अ. मक्षिकायामपि क्षुद्रा क्षुद्रः स्यात् कृपणे त्रिषु, त्रि क्षुद्रा वेश्या नटी क्षुद्रा क्षुद्रा स्यात् मधुमक्षिका। धमनिष्ठा, नरः क्षुद्रः क्षुद्रा स्यात् कण्टकारिका, धने.

क्षुमा. क्षुमाऽतसीनीलिकयोः, मे, वि. क्षुमा स्यान्नीलिकाऽतसी, हे

क्षुर. क्षुरः स्यात्छेदनद्रव्ये कोकिलाक्षे च गोक्षुरे, मे, वि. नापितशस्त्रोपकरणे कोकिलाक्षेऽपि च क्षुरः, त्रि. क्षुरो गोक्षुरके कोकिलाक्षे च्छेदनवस्तुनि, हे

क्षुरक. क्षुरकः कोकिलाक्षे स्यात् गोक्षुरे तिलकद्रुमे, मे, वि.

क्षुल्लक क्षुल्लकस्त्रिषु नीचेऽल्पे, मे क्षुल्लक पामरे स्वल्पे कनिष्ठे दुःखिते खले, हे क्षुल्लक स्वल्पनीचयोः, वि स्वल्पेऽपि क्षुल्लकस्त्रिषु, अ क्षुल्लको नीचेऽपि, ह नीचेऽपि क्षुल्लक, त्रि

क्षेत्र क्षेत्रं शरीरे केदारे सिद्धस्थानकलत्रयोः मे, वि क्षेत्रं भारतादौ भगाङ्गयोः। केदारे सिद्धभूपत्न्यो, हे क्षेत्रं पत्नीशरीरयोः, अ सिद्धस्थानेऽपि च क्षेत्रम्, त्रि देहे दारेष केदारे क्षेत्रं हट्टौ च कीर्त्यते, अने

क्षेत्रज्ञ क्षेत्रज्ञ आत्मनि च्छेके, मे क्षेत्रज्ञश्छेक आत्मनि, वि क्षेत्रज्ञावात्मनिपुणौ, हे पुमनात्मनि प्रवीणे च क्षेत्रज्ञो वाच्यलिङ्गकः, ग

क्षेत्रिय क्षेत्रियं क्षेत्रजतृणे परदेहचिकित्सयो। परदाररतासाध्यरोगयोः क्षेत्रियः पुमान्, मे क्षेत्रियं क्षेत्रजतृणे परदाररतेऽपि च। अन्यदेहचिकित्सार्हेऽसाध्यरोगे च जानते, वि क्षेत्रियास्त्रयः। अन्यदेहचिकित्सार्हासाध्यकपारदारिकाः। क्षेत्रिय क्षेत्रजतृणे, हे

क्षेप क्षेपस्तु निन्दाविक्षेपलेपने। गर्वप्रेरणयोश्च, मे क्षेपो विलम्बे निन्दाया हेलाप्रेरणलङ्घने। गर्वेऽपि, वि क्षेपा गर्वे लङ्घननिन्दयोः। विलम्बेरणहेलासु, हे

क्षेपण क्षेपणं प्रेरणे नौकादण्डजालभिदोः स्त्रियाम्, मे क्षेपणी जालभेदे स्यान्नौकादण्डे च कथ्यते, वि क्षेपणी तु नौदण्डजालभेदयोः, हे

क्षेम क्षेमाऽस्त्री लब्धरक्षणे। चण्डाया ना शुभे न स्त्री कात्यायन्यां तु यापिति, मे क्षेमं स्याम्मङ्गले लब्धरक्षणे चौरकेऽपि च। क्षेमा धनहरीगोर्याः, वि क्षेमस्तु मङ्गले। लब्धसंरक्षणे मोक्षे क्षेमामा धनदर्यपि, हे क्षेम कलत्राणरक्षयोः। क्षेमा दण्डा, त्रि

क्षोद क्षोदः स्यात् पुंसि रजसि पेषणे च प्रकीर्त्तितः, मे क्षोदो रजसि पेषणे, त्रि क्षोदः पेषणचूर्णयाः, वि, हे

क्षौद्र क्षौद्रं मधुनि पानीये, मे, वि क्षौद्र तु मधुनीरयोः, हे

क्षौम क्षौममट्टे दुकूलेऽस्त्री क्षौमं दस्फनजाशुके। शणजेऽतसिजे

मे. चौमं सप्रादतसीवस्त्रे दुकूलेऽट्टालकेऽपि च, हे. चौममट्टे दुकूले च, त्रि. चौममट्टे दुकूले स्यादतसीवसनेऽपि च, वि.

घुंड. घुंडो ध्वनौ कर्णामये विषे। घुंडा वंशशलाकायां सिंहनादे च योषिति। लोहितार्कपर्णफले घोषपुष्पे नपुंसकम्। दुरासदे च कुटिले वाच्यलिङ्गः प्रकीर्तितः, मे. घुंड़ः कर्णामये ध्वाने गरले कुटिलेऽपि च। लोहितार्कफले घुंड़ं घोषपुष्पे दुरासदे। योधानां सिंहनादे तु घुंड़ा स्याद्वंशशल्यके, वि. घुंड़ः कर्णामये ध्वनौ। विषे वक्रे घुंड़ा सिंहनादवंशशलाकयोः। घुंड़ं लोहितार्कफले घोषपुष्पे दुरासदे, हे. सिंहोक्तौ स्त्री विषे घुंडः, त्रि. घुंड़ा वंशशलाकाऽपि, अ.

ख. खमिन्द्रिये पुरे क्षेत्रे शून्येऽत्र बिन्दौ विहायसि। संवेदने देवलोके कर्मण्यपि नपुंसकम्, मे. खं खः संविदि व्योमनीन्द्रिये। शून्येऽत्र बिन्दौ सुखे खस्तु सूर्ये, हे. खमिन्द्रिये सुखे स्वर्गे शून्येऽत्र बिन्दौ विहायसि। पुरे संवेदने क्षेत्रे कुलाहलफले क्वचित्, वि. इन्द्रियेऽपि खम्, अ. खं स्व नभश्च खम्, त्रि. ऋद्धि गंद्दो च चण्डीशः खेटो दक्षिणकूर्परः। कैटभारिश्च मातङ्गः संहारः खार्णकः स्मृतः, मा.

खग. खगः सूर्ये ग्रहे देवे मार्गणे च विहङ्गमे, मे, वि. खगोऽर्कग्रहपक्षिषु। शरे देवेऽपि, हे. शरार्कविहगाः खगाः, अ.

खजा. खजा मन्थे प्रहृते, मे. खजा मन्थप्रहृतयोः, वि. खजा दर्वीमयोः, हे.

खञ्ज. खञ्जा छन्दःप्रभेदे स्त्री कुटिलाङ्घ्रौ तु वाच्यवत्, मे.

खञ्जन. खञ्जनं खञ्जरीटे स्त्री सर्षप्यां खञ्जनं गतौ, मे.

खट. खटोऽन्धकूपकफयोः प्रहारान्तरटङ्कयोः मे, वि. खटस्तृणे कफे। टङ्केऽन्धकूपे प्रहारे, हे. खटः स्यात्तृणेऽन्धकूपे प्रहारान्तरटङ्कयोः, हा

खटिका. खटिका लेखनद्रव्ये कर्णरन्ध्रे च वीरणे, वि.

खट्वारूढ़. खट्वारूढ़ः स्थिते खट्वामविनीते च वाच्यवत्, मे.

खड़. खड: पानान्तरे भेदे, मे. v. षड्.

खड्ग. खड्गो गण्डकश्टङ्गासिबुद्धभेदेषु गण्डके, मे, वि. खड्गोऽसौ खड्गिश्टङ्गे च गण्डके, हे. खड्गी निस्त्रिंशगण्डकौ, त्रि.

खड्गधेनु. खड्गधेनुः स्त्रियां खड्गपुत्रिकागण्डकस्त्रियोः, मे. अस्त्राममपि खड्गधेनुः, श्रा.

खड्गरीट. खड्गरीटस्तु फलकेऽसिधाराव्रतचारिणि, हे. खड्गरीटस्तु फलकासिधाराव्रतचारिणोः, मे. अत्रात् खड्गरीटः फलकाऽसिधाराव्रतचारिणोः, वि.

खड्गिक. खड्गिको महिषीघोरफेनशौनिकयोरपि, मे, वि.

खड्गिन्. खड्गी ना गण्डके मञ्जुघोषे खड्गधरे त्रिषु, मे. खड्गी खड्गायुधे गण्डे, वि. खड्गी गण्डके खड्गधारिणि, हे.

खण्ड. खण्डोऽस्त्री शकले नेचुविकारमणिदोषयोः, त्रि, मे. अत्रात् खण्डः शकले नेचुविकारमणिदोषयोः, वि. खण्डोऽर्द्ध ऐक्षवे। मणिदोषे च, हे.

खण्डप(रशु)र्शु. खण्डपर्शुः पर्शुरामे शङ्करे चूर्णलेपिनि। खण्डामलकभैषज्ये सिंहिकातनयेऽपि ना, मे. खण्डपर्शुः पर्शुरामे शङ्करे चूर्णलेपिनि। खण्डामलकभैषज्ये सिंहिकातनयेऽपि च, वि. खण्डपर्शुः शिवे राहौ भार्गवे चूर्णलेपिनि। खण्डामलकभैषज्ये, हे धूर्जटौ खण्डपरशुः जामदग्न्ये विधुन्तुदे। खण्डामलकभैषज्ये चण्डालेऽपि स्मृतो बुधैः, वि. रुद्रेऽपि खण्डपरशु, रु.

खण्डाभ्र खण्डाभ्रमभ्रलेशे अत्रात् तथा दन्तक्षतान्तरे, मे. खण्डाभ्रमभ्रलेशे स्यात् स्त्रीणां दन्तक्षतान्तरे, वि. खण्डाभ्रमभ्रावयवे स्त्रीणां दन्तक्षतान्तरे, हे.

खतमाल. खतमालस्तु पुंलिङ्गो धूमेऽपि च वलाहके, मे खतमालो वलाहके। धूमेऽपि, वि. खतमालो वलाहके धूमे, हे.

खदिर. खदिरो शाकभेदे स्त्री ना चन्द्रे दन्तधावने, मे. खदिरी

शाकभेदे स्यात् खदिरो दन्तधावने, वि. खदिरो शाके खदिरो दन्तधावन-चन्द्रयोः, हे.

खनक. खनको नोन्दुरौ सन्धिचौरे निष्पवदारके, मे. खनकः सन्धितस्करे। मूषके भूमिविकाश, हे. खनकः खञ्जनतस्म सन्धिचौरे च मूषिके, वि. चौरोन्दुरू च खनकौ, त्रि.

खपुर. खपुरः कमुके भद्रमुस्तकेऽलसकेऽपि च, मे, वि. खपुरो मुस्तके पूगेऽलसके खपुरं घटे, हे. भद्रमुस्ते गुवाके च खपुरः, त्रि.

खर. खरः स्यात् तीक्ष्णघर्मयोः। गर्दभे स्त्री देवताड़े, मे. खरः सप्राक्षर्दभे देवताडे तीक्ष्णोग्रकेऽपि च, वि. खरो रक्षोऽन्तरे तीक्ष्णे दुःस्पर्शे रासभेऽपि च, हे. देवताडे खरा स्त्री स्यात् खरो गर्दभतीक्ष्णयोः, त्रि. सत्यसन्धः खरो ज्ञेयः खरोऽपि पुरुषोत्तमः। खरो रासभ इत्युक्तो व्यवहारे खरः पटुः, रुने.

खरालिक अथ खरालिकः। ग्रामणीभण्डिनाराचेऽप्युग्रप्रधाने च पुंसत्रयम्, मे. अथ खरालिकः। ग्रामणीभण्डिनाराचोपधानेषु मयु-जन्ते, वि.

खरु. खरु र्दर्पे हरे हये। दन्ते पुंसि त्रिषु श्वेते, मे. खरु र्दन्ते हरे दर्पे हये श्वेते तु वाच्यवत्, वि. खरु. स्यादश्वहरयो र्दर्पदन्तसितेषु च, हे. खरुरश्वे हरे दर्पे दन्ते श्वेते तु वाच्यवत्, त्रि.

खर्जू अथ खर्जू कीटान्तरे स्मृता। खर्जूरपादपे कण्डाम्, मे. खर्जूः कण्डां च कीटे च खर्जूरीपादपेऽपि च, वि. खर्जूः खर्जूरीकोटक-कण्डुषु, हे

खर्जूर. खर्जूरं रूप्यफलयो र्वृश्चिके ना द्रुमे हयोः, मे. खर्जूरं रजते विद्यात् वृश्चिकद्रुमभेदयोः। खर्जूरस्य, वि. खर्जूरं रूप्यफलयोः र्जूरः कीटद्रुमयोः, हे. अथ द्रुमे पुमान्। रूप्ये खर्जे च खर्जूरं, त्रि. र्जूरो वृक्षभेदः स्यात् खर्जूरं रजतं मतम्। खर्जूरः क्षुद्रजातिः स्यात्

खर्पर. खर्परस्तस्करे धूर्ते भिक्षाभाण्डकपालयोः, मे. खर्परस्तस्करे धूर्ते भिक्षापात्रकपालयोः, वि. खर्परस्तस्करे भिक्षापात्रे धूर्तकपालयोः, हे. भिक्षापात्रे कपाले च खर्परस्तस्करेऽपि च, त्रि.

खर्म. खर्मं पौरुषे कोषजांशुके, मे. खर्मं क्षौमे च पौरुषे, वि. खर्मं क्षौमे पौरुषे च, हे.

खर्व(र्ब). खर्वं संख्यान्तरे क्लीवं नीचे वामनके त्रिषु, मे. खर्वस्तु ह्रस्वे संख्यान्तरेऽपि च, वि. खर्वह्रस्वौ न्यग्वामनौ, हे.

खल. खलं भूस्थानकल्केषु नीचक्रूराधमे त्रिषु, मे. खलं भूस्थानकल्केषु क्रूरे नीचेऽधमे खलः, वि. खलः कल्के भुवि स्थाने क्रूरे कर्णेजपेऽधमे, हे. खलं शस्यस्थाने शठे त्रिषु, त्रि. खलो नीचः खलो राशिः खलः पिण्याक एव च, श्रने. खलो ह्रस्वः खलः क्रूरः, श्रने.

खलिनी. खलिनी खलवृन्दे स्यात् तालपर्ण्यामपि स्त्रियाम्, मे.

खलु. खलु स्याद्वाक्यभूषायां जिज्ञासायाश्च सान्त्वने। वीप्सामाननिषेधेषु पूरणे पदवाक्ययोः, मे. खलु स्याद्वाक्यभूषायां जिज्ञासादौ च सान्त्वने। निषेधनेऽपि वीप्सायां खलु मानेऽपि कीर्तितम्, वि. खलु वीप्सानिषेधयोः। जिज्ञासायामनुनये वाक्यालङ्करणेऽपि च, हे. निषेधवाक्यालङ्कारजिज्ञासानुनये खलु, श्र.

खल्ल. खल्लो वस्त्रभेदे स्याद् गर्त्ते चर्मणि चातके। खल्ली तु हस्तपादावमर्दनाख्यरुजि स्त्रियाम्, मे. खल्ली तु हस्तपादावमर्दनाख्यरुजि स्मृता। खल्लो वस्त्रभेदे स्यात् निम्ने चर्मणि चातके, वि. खल्लो निम्ने वस्त्रभेदे चर्मचातकपक्षिणोः। खल्ली तु हस्तपादावमर्दनाख्यरुजपि, हे. खल्लश्चर्मणि चातके। वस्त्रे निम्ने च, त्रि.

खाण्ड. खाण्डः क्रोधे बलात्कृतौ, मे, वि.

खाटि. खाटिस्त्वसद्ग्रहेऽपि स्यात् किणे प्रवरये स्त्रियाम्, मे. खाटिः प्रवरये किणे। एकग्रहे, हे. खाटिः किणे प्रवरये खाटिरेकग्रहे स्मृता, वि.

खिखिरा, खिङ्खिर. खिङ्खिरस्तु शिवाभेदे खट्वाङ्गे वारिवालके, मे खिङ्खिरस्तु शिवाभेदे खट्वाङ्गे वारिवालके। खिखिरावद् बहुत्वे च, वि, हे.

खिल. खिलमप्रहते क्लीवं सारसंक्षिप्तवेधसोः, मे. खिलं भवेदप्रहते सारसंक्षिप्तवेधसोः, वि.

खुर. खुरः कोलदले शफे, मे, वि, त्रि. खुरः शफे कोलदले, हे.

खेट. खेटः कफे ग्रामभेदे चर्म्मण्यस्त्रत्रवर्त्ति लिषु, मे. अथ खेटः स्याद् ग्रामभेदे कफेऽधमे। स्फारे च्छगवेत्र, हे. खेटः कफे ग्रामभेदे निन्दिते वसुनन्दके, वि. खेटः सिद्धानके हीने, त्रि. स्वेद्यायामपि खेटः स्यात्, श.

खोलक. स्यात् खोलकस्तु पाके शिरस्त्रवल्मीकपूगकोशेषु, मे. खोलकः पाकवल्मीकपूगकोशशिरस्त्रके, वि. खोलकः पूगकोषे स्याच्छिरस्त्रे नाकुपाकयोः, हे. मरूशाणे नाको च खोलकः, त्रि.

ग. (गो गणेशे च नाके च वियत्यपि पुमानयम्। गः सुमेरौ समाख्यातः गायत्रीगीतयोः पुमान्। गन्धर्व्वे चापि गः ख्यातो गायके चाभिधेयवत्, मे.) स्मृतिः पश्चान्तगः शार्ङ्गी गणेशो मणिबन्धनः। गोमुखो गजकुम्भश्च गकारः सिंहसंज्ञकः, मा.

गज. गजो माने मतङ्गजे। वास्तुनः स्थानभेदेऽपि, मे.

गजाह्व. गजाह्वा करिपिप्पल्यां गजाह्वं हस्तिनापुरे, वि, मे.

गञ्ज. गञ्जा खनौ सुरागृहे। गञ्ज स्यात् पुंसि रोढ़ायां भाण्डागारे तु न स्त्रियाम्, मे. गञ्जा खनौ सुरागेहे स्याद् भाण्डागाररोढ़योः। गञ्जः, वि. गञ्जो भाण्डागारे रोढ़ाखन्यो गञ्जा सुरालये, हे. खनौ सुरागृहे गञ्जा, त्रि. गञ्जो भाण्डारे, हे.

गड़. गड़ो मीनान्तराययोः, मे, वि, हे.

गडु. गडुः पृष्ठगुडे कुब्जे, मे, वि, हे.

गण. गणः प्रमथसङ्घौघे चण्डासैन्यप्रभेदयोः, मे. गणः समूहे प्रमथे संख्यासैन्यप्रभेदयोः, वि. गणः प्रमथसङ्घयोः। समूहे सैन्यभेदे च, हे सङ्घाते प्रमथे गणः, श.

गणाधिपति. स्यादूणाधिपतिः पुंसि शङ्करेऽपि गजानने, मे. गणाधिपतिराख्यातः शङ्करेऽपि गजानने, वि. स्याद्गणाधिपति विघ्ननायके पार्वतीपती, हे.

गणक. गणिका यूथीवेश्याभीतकारीषु ना तु दैवज्ञे, मे, गणिका यूथिकावेश्यातर्कारीकरिणीषु च। गणकोऽपि च दैवज्ञे, वि. वेश्यायूथ्योश्च गणिका, त्रि. गणको ग्रहवेदिनि। गणिकेभार्या यूथिकायां तर्कार्याम् पण्ययोषिति, श्व. हस्तिन्यां गणिका, श.

गणेरु. गणेरुः कर्णिकारद्रौ करिणीवेश्ययोः स्त्रियाम्, मे. V. कणेरु.

गण्ड. गण्डः स्यात् पुंसि खड्गिनि। ग्रहयोगप्रभेदे च वीरयत्र पिटकेऽपि च। चिह्नवीरकपोलेषु हयभूषणबुद्बुदे, मे. गण्डः कपोले पिटके योगभेदे च गण्डके। गण्डः प्रवीरे चिह्ने स्याद् अश्वभूषणबुद्बुदे, वि. गण्डस्तु वीरे पिटकचिह्नयोः। कपोले गण्डके योगे वाजिभूषणबुद्बुदे, हे. गण्डः कपोले पिटके श्रेष्ठगण्डकयोः पुमान्, त्रि.

गण्डक. गण्डकः पुंसि खड्गे स्यात् संख्याविद्याप्रभेदयोः। अवच्छेदेऽन्तराये च गण्डकी सरिदन्तरे, मे. गण्डकः खड्गिनि ख्यातः संख्याविद्याप्रभेदयोः। अवच्छेदेऽन्तराये च गण्डकी सरिदन्तरे, वि. गण्डको विघ्ने विद्यायां संख्यावच्छेदखड्गिषु। गण्डकी तु सरिद्भेदे, हे, सङ्ग्रामभेदे च गण्डकः, त्रि.

गण्डशैल. गण्डशैलो ललाटे स्याच्च्युतस्थूलोपले गिरेः, मे, वि. गण्डशैलोऽद्रिच्युतस्थूलाश्मभालयोः, हे.

गण्डूष. गण्डूषो मुखपूर्त्तौभपुष्करप्रसृतोन्मिते, मे. गण्डूषो मुखपूर्त्तौ स्यात् करिहस्ताङ्गुलावपि। प्रसृतोन्मिते, वि. गण्डूषो मुखपूरणे। गजास्ये च कराङ्गुल्यां प्रसृत्यां प्रमितेऽपि च, हे.

गत. गतं विज्ञानयातयोः, मे. गतन्तु याताधिगते, वि.

गति. गतिः स्त्री मार्गदशयो र्ज्ञाने यात्राभ्युपाययोः। नाडीव्रणसरण्यां च, मे. गति र्दशाहये ज्ञाने यात्रोपायदशाध्वसु, हे. गति र्मार्गे

दशायाश्च स्थाने यात्राभ्युपाययोः। नाडीव्रणसरणायाश्च, वि. गति र्यात्रा-
दशोपायाः, त्रि. V. दशा.

गद. गदो भ्रातरि विष्णोः स्यात् आमये नाऽयुधे गदा, मे.
गदो भ्रातरि विष्णोः स्यात् आमयेऽप्यायुधे गदा, वि. गदः कृष्णानुजे
रोगे गदा प्रहरणान्तरे, हे. अथामये गदः। विष्णो र्भ्रातरि चास्त्री
स्त्री, त्रि.

गदयित्नु. गदयित्नुः पुमान् कामे जल्पाके कामुकेऽपि च, मे.
गदयित्नुः स्मृतः कामे जल्पाके कामुकेऽपि च, वि. गदयित्नुः शरासने।
जल्पाके पुष्पचापे च, हे.

गन्ध. गन्धः प्रतिवेश्यामोदलेशसम्बन्धगन्धकेषु, मे. गन्धो गन्धक
आमोदे लेशे सम्बन्धगर्वयोः, वि. गन्धः सम्बन्धलेशयोः। गन्धकामोद-
गर्वेषु, हे. गन्धो गर्वे बलेऽपि च, त्रि. गन्धो लेशेऽपि, श.

गन्धन. गन्धनन्तुत्साहे स्यात् प्रकाशने सूचनेऽपि हिंसायाम्, मे.
गन्धनं सूचनोत्साहहिंसनेषु प्रकाशने, वि. गन्धनन्तु प्रकाशने। सूचनो-
त्साहहिंसासु, हे. उत्साहने च हिंसायां सूचने चापि गन्धनम्, अ. उत्सा-
हनसूचनयोः प्रकाशने गन्धनं प्रोक्तम्. श.

गन्धफली. गन्धफल्यपि गुन्द्रायां चम्पकस्य च कोरके, मे. गन्ध-
फली प्रियङ्गौ स्यात् कोरके चम्पकस्य च, वि. गन्धफली तु प्रियङ्गौ चम्पकस्य
च कोरके, हे.

गन्धमादन. स्याद्गन्धमादनो भृङ्गे गन्धके वानरान्तरे। स्त्री सुरायां
नगे न स्त्री, मे. गन्धमादनमित्याहु र्गन्धके वानरान्तरे। अद्रिभेदे च
भृङ्गे च सुरायां गन्धमादनी, वि. गन्धमादनः कप्यद्रिभिदोरलौ च गन्धके।
गन्धमादनी सुरायाम्, हे.

गन्धर्व(र्ब). गन्धर्वः पशुभेदे स्यात् पुंस्कोकिलतुरङ्गयोः। अन्तरा-
भवसत्त्वे च गायने खेचरेऽपि च, मे. गन्धर्वो मृगभेदे स्यात् पुंस्कोकिल-
तुरङ्गयोः। अन्तराभवसत्त्वे च गायने खेचरेऽपि च, वि. गन्धर्वस्तु नभ-

चरे। पुंस्कोकिले गायने च मृगभेदे तुरङ्गमे। अन्तराभवदेहे च, हे. अन्तराभवसत्त्वेऽश्वे गन्धर्वो दिव्यगायने, अ. गन्धर्वो देवजातिः स्यात्, गन्धर्वोऽपि तुरङ्गमः। गन्धर्वश्च स्मृतो गीतो गन्धर्वो मृगपुङ्गव, अने.

गन्धवती. अथ गन्धवती पृथ्वीपुरीभिद्व्यासमातृषु। सुरायाञ्च, मे. गन्धवती सुराभूम्योः पुरीयोजनगन्धयोः, वि. गन्धवती सुराभूम्योः पृथ्वीयोजनगन्धयो, हे.

गन्धवह. स्याद्गन्धवहा नासायां पुंलिङ्गो मातरिश्वनि, मे. गन्धवहा तु नासायां वायौ गन्धवहो मतः, वि. गन्धवहो मृगेऽनिले। गन्धवहा तु नासायाम्, हे.

गान्धार. गन्धारो रागसिन्दूरस्वरेषु नीवृदन्तरे, हे. v. गान्धार.

गन्धोली. गन्धोली भद्राशट्योश्च योषिति, मे. गन्धोली वरटाभद्राशटीषु कथिता बुधैः, वि. गन्धोली वरटाशट्यो भद्रायाम्, हे.

गभस्ति. गभस्तिः किरणे सूर्ये स्वाहायां च विलोक्यते, वि. गभस्तिः स्याद्दिनकरे स्वाहाकिरणयोरपि, हे. गभस्तिः किरणे सूर्ये ना स्वाहायान्तु योषिति, मे.

गम. गमो नाऽद्यविमर्शे स्याद् अपर्य्यालोचितेऽध्वनि, मे. गमो द्यूतप्रभेदे स्याद् अपर्य्यालोचितेऽध्वनि, वि. गमोऽध्वद्यूतभेदयोः। सदृक्पाठे, हे.

गय. गयः स्यात् पद्मराजर्षौ भेदे तीर्थे पुनर्गया, मे.

गर. गरो व्यवायां करणे क्लीवं नोपविषे विषे, मे. गरो व्याधावुपविषे विषे च करणे गरम्, वि. गरस्तूपविषे विषे। रोगे गरं स्यात् करणे, हे.

गरल. गरलं तृणपूले च विषे माने नपुंसकम्, मे. गरलन्तु विषे माने गरलं तृणपूलके, वि. गरलं पन्नगविषे तृणपूलकमानयोः, हे.

गरुत्मत्. गरुत्मांश्च पक्षिमात्रे खगाधिपे, मे. गरुत्मान् विहगे तार्क्ष्ये, वि. गरुत्मांस्तु विहगे पन्नगाशने, हे. पक्षिताक्ष्र्यौ गरुत्मन्तौ, अ.

गर्ग. (गर्गो मुनिविशेषे स्यात् वृषे किञ्च लुकेऽपि च, हे.)

गर्गर. गर्गरो मीनभेदे स्त्री मन्थन्याम्, मे. गर्गरो मीनभेदे स्यात् मन्थन्यामपि गर्गरी, वि. गर्गरो मीने स्याद्गर्गरी तु मन्थनी, हे.

गर्जन. गर्जनं निनदे कोपे, मे. गर्जनं स्तनिते क्रुधि, हे. गर्जनं निस्वने कोपे, वि.

गर्जित. गर्जितं वारिवाहादिध्वनौ ना मत्तकुञ्जरे, मे. गर्जितो मत्तमातङ्गे गर्जितं जलदध्वनौ, वि. गर्जितो मत्तकुञ्जरे। गर्जितं जलदध्वाने, हे. गर्जितं स्तनिते नेभे, त्रि.

गर्त. गर्तस्त्रिगर्तभेदे स्यात् अवटे च कुकुन्दरे, मे, वि. गर्त्तोऽवटे कुकुन्दरे। त्रिगर्त्तांशे, हे.

गर्दभ. गर्दभं श्वेतकुमुदे गर्दभो गन्धभिद्यपि। रासभे गर्दभी क्षुद्रजन्तुरोगविशेषयोः, मे. गर्दभो गन्धभेदे स्यात् गर्दभं कैरवे खरे। गर्दभो गर्दभी क्षुद्ररोगजन्तुविशेषयोः, वि गर्दभो रासभे गन्धे गर्दभी जन्तुरुग्भिदोः। गर्दभन्तु सितकुमुदे, हे. गर्दभं श्वेतकुमुदे खरे पुंसि, त्रि.

गर्व. गर्वोऽभिमानेऽवलेपे, मे.

गर्भ. गर्भो भ्रूणेऽर्भके कुक्षौ सन्धौ पनसकण्टके, मे, वि. गर्भः कुक्षौ शिशौ सन्धौ भ्रूणे पनसकण्टके। मध्यमे चापवरके, हे. कुक्षिभ्रूणाऽर्भका गर्भाः, अ.

गर्मुत् गर्मुत् स्त्री स्वर्णलतयोः, मे. गर्मुत् सुवर्णलतयोः, वि. *द्वैले तृणविशेषेऽर्के विषु गर्मुत्स्विति ध्वनिः, त्रि.*

गल. गलः सर्जरसे कण्ठे, मे, वि. गलः कण्ठे सर्जरसे, हे.

गवाक्ष. गवाक्षो प्लवगाक्षणयां गवाक्षो जालके कपौ, वि, मे. गवाक्षो जालके कपौ। गवाक्षी त्विन्द्रवारुण्याम्, हे.

गवादनी. गवादनीन्द्रवारुण्यां गवां घासादनाश्रये, मे, वि. गवादनीन्द्रवारुणी। घासस्थानं गवादीनाम्, हे.

गव्य. गव्यं नपुंसके ज्यायां रागद्रव्येऽप्यथ स्त्रियाम्। गोसमूहे ,,

त्रिलिङ्गन्तु गोदुग्धादौ च गोहिते, मे. गव्यं च गोहिते तथा चीरादिके गवाम्। रागद्रव्येर च गव्या तु गोकुले कथिता बुधैः, वि. गव्यं चीरादिके जत्रायां रागवस्तुनि गोहिते। गव्या गोवृन्दगव्यूतयो, हे. गव्यं गोहितदुग्धादौ जत्रायां गव्या तु गोकुले, त्रि.

गहन. गहनं कलिले त्रिषु। नपुंसकं गह्वरे स्यात् दुःखकानन-योरपि, मे. गहनं गह्वने दुःखे विपिने कलिलेऽपि च, वि. गहनं वनदुःखयोः। गह्वरे कलिले चापि, हे. गहनं गह्वरे दुःखे वने, त्रि.

गह्वर. अथ गह्वरम्। गुहागहनदम्भेषु निकुञ्जे तु पुमानयम्, मे. गह्वरस्तु गुहादम्भनिकुञ्जगहनेष्वपि, वि. गह्वरो बिलदम्भयोः। कुञ्जे, हे. गुहादम्भौ गह्वरे, अ. गह्वरे द्वे गुहाकुञ्जे, त्रि. दम्भेऽपि गह्वरम्, ह.

गाङ्ग. गाङ्गस्तु गङ्गासम्भूते त्रिषु भीष्मे गुहे पुमान्, मे. गाङ्गस्तु गङ्गासम्भूते भीष्मे शक्तिधरेऽपि च, वि. v. गाङ्गेय.

गाङ्गेय. गाङ्गेयः स्यात् पुमान् भीष्मे क्लीबं स्वर्णकसेरुणोः, मे. गाङ्गेयो जाह्नवीसुते। कसेरुस्वर्णसुतेषु गाङ्गेयमिति कथ्यते, वि. गाङ्गेयं स्वर्णमुस्तयोः। कसेरुण्यथ गाङ्गयो गाङ्गवत् स्कन्दभीष्मयोः, हे. कसेरुहेम्नो गाङ्गेयम्, अ. भीष्मे ना हेम्नि गाङ्गेयम्, त्रि.

गाढमुष्टि. गाढमुष्टिः कृपाणे ना कृपणे त्वभिधेयवत्, मे. स्यात् गाढमुष्टिः कृपणे कृपाणादिषु चेष्यते, वि. गाढमुष्टिस्तु कृपणे कृपाणभस्त्रावपि, हे.

गाण्डी(ण्डि)व. गाण्डीवो गाण्डिवश्चास्त्री कार्मुकेऽर्जुनकार्मुके, मे गाण्डीवं गाण्डिवं जिष्णोः कोदण्डे कार्मुकेऽपि च, वि. गाण्डीवगाण्डिवौ चापमात्रे पार्थधनुष्यपि, हे.

गातु. गातुर्ना कोकिले भृङ्गे गन्धर्वे त्रिषु रोषणे, मे गातुः पुंस्कोकिले भृङ्गे गन्धर्वे रोषणेऽपि च, वि, हे.

गात. गात्रं गजाग्रजङ्घादौ क्लीबमङ्गे कलेवरे, मे. गात्रमङ्गे कले

वरे। स्कन्धेरमाग्रजङ्घाया विभागेऽपि समीरितम्, वि. गात्रमङ्गशरीरयोः। गजाग्रदेशे, हे.

गाथा. गाथा श्लोके संस्कृतान्यभाषायां गेयवृत्तयोः, मे. गाथा वाग्भेदवृत्तयोः, वि, हे.

गाध. गाधः स्थाने च लिप्सायाम्, मे, वि. गाधः स्मृतः स्थानलिप्सयोः, हे.

गान्धार. गान्धारः पुंसि सिन्दूरे रागदेशप्रभेदयोः, मे. गान्धारः सिन्दूरे रागदेशयोः, वि. स्वरे रागे च गान्धारः, त्रि.

गान्धिक. गान्धिको लेखकेऽपि स्यात् सुगन्धिव्यवहारिणि, मे. गान्धिकं लेखके प्राज्ञः सुगन्धिव्यवहारिणि, वि. गान्धिको लेखके गन्धवाणिजे, हे. गान्धिको लेखकेऽपि स्यात्, त्रि.

गायत्री. गायत्री त्रिपदादेवीच्छन्दोभित्खदिरेषु च, मे. गायत्री कथिता च्छन्दःप्रभेदे खदिरेऽपि च, वि. गायत्री खदिरे छन्दोविशेषे, हे. गायत्री खदिरे स्त्री स्यात् छन्दस्यपि षड्क्षरे, त्रि.

गारुड़. चयो गारुड़ं चूडान्ते मरकतेऽपि च, मे. गारुड़ं स्यान्मरकते विषशास्त्रेऽपि गारुड़म्, वि. गारुड़ं तु मरकते विषशास्त्रे, हे.

गाल. गालः स्कन्धमणौवच्छोः, वि.

गालव. गालवस्तु मुनौ लोध्रे, मे. गालवो मुनिलोध्रयोः, वि, हे, त्रि.

गिर्. गीः स्त्री भाषासरस्वत्योः, मे. वचो वाक्यञ्च गी मता, अने. v. वाच्.

गिरि. गिरिर्ना नेत्ररुग्भिदि। अद्रौ गिरियके योषिद् गीर्ण पूज्ये पुनस्त्रिषु, मे. गिरि गीर्ण गिरियके क्रीड़ाकन्दुकशैलयोः। नेत्रामयविशेषेऽपि पूज्ये तु गिरिरन्यवत्, वि. गिरिः पूज्येऽक्षिरुजि कन्दुके। शैले गिरियके गीर्णावपि, हे

ऽपि गिरिजा गौरीमातुलुङ्गयोश्च योषिति, मे. गिरिजं चाभ्रके स्यात् शिलाजतुसुगन्धयोः। लोहेऽपि गिरिजा गौरीमातुलिङ्गयोरद्रीरिता, वि. गिरिजमभ्रके। शिलाजतुनि लोहे च गिरिजा मातलुङ्ग्या, हे.

गिरिसार. गिरिसारः पुमान् लोहे वङ्गे मलयपर्वते, मे. गिरिसारो भवेल्लोहे लिङ्गे मलयपर्वते, वि. गिरिसार. पुन लोहे लिङ्गे मलयपर्वते, हे.

गिरीश. गिरीशोऽद्रिपतौ वाचस्पतिशङ्करयोः पुमान्, मे. गिरीशो वाक्पतौ रुद्रे गिरीशोऽद्रिपतावपि, वि. गिरीशो वाक्पतौ हरे। अद्रिराजे, हे.

गीत. गीतं शब्दितगानयोः, मे, हे, लि. गीतन्तु शब्दिते गाने, वि.

गीति. गीतिश्छन्दसि गाने स्त्री, मे. गीतिश्छन्दसि गाने च, वि, हे.

गुच्छ(च्छ). सम्राट् गुच्छः स्तवके स्तम्बे हारभेदकलापयोः, मे, वि. गुच्छो गुच्छो हारकलापयोः, हे. गुच्छः स्तवकहारयोः, अ.

गुञ्जा. गुञ्जा तु काकचिञ्चायां पटहे च कलध्वनौ, मे. गुञ्जा तु रुष्यालायां स्यात् पटहे मधुरध्वनौ, हे. गुञ्जाऽपि पटहे प्रोक्ता काकचिञ्चा कलध्वनौ, वि. गुञ्जे पटहरुप्याले, लि.

गुड़. गुडः स्याद् गोलके हस्तिसन्नाहेक्षुविकारयोः। गुड़ा स्नुह्यां च कथिता गुडिकायाश्च योषिति, मे. गुडः स्याद् गोलके हस्तिसन्नाहेक्षुविकारयोः। गुडा स्नुहीगुडिकयोः, वि. गुडः कुञ्जरसन्नाहे गोलवेक्षुविकारयोः। गुड़ा तु गुडिकास्नुह्योः, हे. गुड़ो गालेक्षुपाकयोः, अ.

गुण. गुणो मौर्व्यामप्रधाने रूपादौ सूद इन्द्रिये। त्यागे शौर्यादिसत्वादिसन्ध्यादावावृत्तिरज्जुषु। शुक्लादावपि वध्यायां, मे. गुणो जरासूदतन्तुषु। रज्जौ सत्वादौ सन्ध्यादौ शौर्यादौ भीम इन्द्रिये। रूपादावप्रधाने च दोषान्यस्मिन् विशेषणे, हे. मौर्व्यां द्रव्याश्रिते सत्वशौर्यसन्ध्यादिके गुणः, अ. गुणः सम्राड्ज्यासूदयोः, लि. सत्वादौ रूपादौ

सर्वादौ सन्तुषु प्रयोगज्ञाः। गुणशब्दं विज्ञिन्यां प्रयोजयन्त्यप्रधाने-ऽपि, ह. गुणोऽप्रधाने रूपादौ मौर्व्यां सूदे वृकोदरे। शुक्ले सत्वादि-सन्ध्यादिविद्यादिहरितादिषु, वि.

गुणनिका. भवेद्गुणनिका नृत्ये शून्याङ्के पाठनिश्चितौ, मे, वि. गुणनिका तु शून्याङ्के नर्तने पाठनिश्चये, हे. शून्याङ्केऽपि गुणनिका, श.

गुण्डक. गुण्डको मलिने धूलौ कलोक्तिस्नेहपात्रयोः मे, वि. गुण्डकः पुनः। कलोक्तौ मलिने धूलौ स्नेहपात्रे, हे.

गुत्स. गुत्स. सग्रात् स्तवके स्तम्बे हारभिद्ग्रन्थिपर्णयोः, मे. गुत्सः स्तम्बे हारभेदे स्तवके ग्रन्थिपर्णके, वि. गुत्सः स्तम्बगुलुच्छयोः। हार-भेदे ग्रन्थिपर्णे, हे. गुत्सः स्तवकहारयोः, त्रि.

गुन्द्र. गुन्द्रस्तेजनके स्त्री तु प्रियङ्गौ भद्रमुस्तके, मे. गुन्द्रस्तेजनके गुन्द्रा प्रियङ्गौ भद्रमुस्तके। कैवर्तीमुस्तके चापि, वि. गुन्द्रस्तु तेजने। गुन्द्रा प्रियङ्गौ कैवर्तीमुस्तके भद्रमुस्तके, हे. गुन्द्रस्तेजनके गुन्द्रा त्रिलिङ्गा भद्रमुस्तके, त्रि.

गुप्त. गुप्तं सगाद्, रक्षिते गूढे, मे. गुप्तं गूढे त्राते, हे. गुप्तं रक्षितगूढयोः, वि, त्रि.

गुप्ति. गुप्तिः स्त्रवकरस्थाने कारागारे च रक्षणे, मे. गुप्तिः कारा-गृहे प्रोक्ता भूगर्ते रक्षणे यमे, वि. गुप्ति र्यमे भूगर्तरक्षयोः। कारायाम्, हे. गुप्तिः क्षितिव्युदासेऽपि, श.

गुम्फ. गुम्फः सगाद्, गुम्फने वाहोरलङ्कारे च कीर्त्तने, वि. गुम्फो दोर्भूषणे दृब्धौ, हे. गुम्फस्तु गुम्फने वाहोरलङ्कारे च कीर्त्तने, मे.

गुरु. गुरुस्त्रिलिङ्ग्यां महति दुर्जरालघुनोरपि। पुमान् निषेका-दिकारे पित्रादौ सुरमन्त्रिणि, मे. गुरु र्निषेकादिकारे पित्रादौ सुरम-न्त्रिणि। दुर्जरालघुनोः प्रोक्तो गुरु र्महति वाच्यवत्, वि. गुरु र्महत्या-ङ्गिरसे पित्रादौ धर्मदेशके। अलघौ दुर्जरे चापि, हे. गुरू गीष्पति-पित्राद्यौ, श्र. गुरुस्त्रिलिङ्ग्यां महति दुर्जरालघुनोरपि, त्रि. गुरुः पिता

गुरु र्ज्येष्ठो गुरु सुरपुरोहित.। दुर्भरोऽपि गुरुः प्रोक्तो गुरुः शिष्याभिषेचकः स्मृतः, अने.

गुल. गुल सन्नादिकवे पुमान्। गुली तु गुटिकारोगभिदोः सुच्चां गुला स्नुता, मे.

गुल्म. गुल्मः सेनाघट्टभिदोः सैन्यरक्षणरुग्भिदोः। स्तम्बे स्त्रियामामलक्यां लावनीवस्त्रवेश्मसु, मे. गुल्मः रुस्तम्बे प्लीह्नि घट्टसैन्ययोः सैन्यरक्षणे। गुल्मौ सन्नादामलक्यां लावनिकावस्त्रवेश्मसु, वि. गुल्मः सैन्योपरक्षणे। रुक्सैन्यघट्टभेदेषु स्तम्बे गुल्मी पटौकसि। आमलक्यां लयो वन्याम्, हे. गुल्मा रुक्स्तम्बसेनासु, अ. गुल्मः स्तम्बे घट्टभेदे, त्रि.

गुह. गुहः षाण्मातुरे गुहा। सिंहपुच्छ्यां च गर्ते च पर्वतादेश्च गह्वरे, मे. गुहः स्कन्दे गुहा पुनः। गह्वरे सिंहपुच्छ्यां च, हे. गुहा तु गह्वरे सिंहपुच्छ्यां स्कन्दे गुहो मतः, वि.

गुह्य. गुह्यं रहस्युपस्थे च गुह्यः कमठदम्भयोः, मे, वि गुह्यः कमठदम्भयोः। गुह्यमुपस्थे रहस्येव, हे. रहस्योपस्थयो र्गुह्यम्, अ.

गूढ. गूढं रहसि गुह्ये च न द्वयोः संवृते त्रिषु, मे. गूढं रहःसंवृतयोः, हे. गूढं रहसि गुह्ये च संवृते पुनरन्यवत्, वि.

गृञ्जन. गृञ्जनम्। विषदग्धपशो मांसे क्लीवं पुंसि रसोनके, मे. गृञ्जनस्तु रसोनके। विषदिग्धपशो मांसे गृञ्जनं च प्रकीर्त्तितम्, वि. गृञ्जनं विषदग्धस्य पशो र्मांसे रसोनके, हे. विषदिग्धपशो र्मांसे गृञ्जनं ना रसोनके, त्रि.

गृध्र. गृध्रः खगान्तरे पुंसि वाच्यलिङ्गोऽर्थलुब्धके, मे. गृध्रः खगान्तरे प्रोक्तः वाच्यवल्लार्थलुब्धके, वि. गृध्रो गृध्नौ खगान्तरे, हे. गृध्रः स्याल्लोभिपक्षिणोः, त्रि.

गृष्टि. अथ गृष्टिः सकृत्सूतगवीवदरयोः स्त्रियाम्, मे. गृष्टिस्तु सकृत्सूतगवी भवेत्। वराहकान्ता च, हे. गृष्टिः पेश्योषधीभिदोः, त्रि.

गृह. गृहं गृहाश्च पुंभूम्नि कलत्रेऽपि च सद्मनि, मे. गृहाः पत्न्यां,-

गृहे स्मृता, वि. गृहा दारेषु सद्मनि, हे. दारेषु च गृहाः, ग्र.

गृहपति. भवेद् गृहपतिः पुंसि गृहस्थेऽपि च मन्त्रिणि, मे. गृहपति र्गृहस्थे स्याद् अत्याधाने च मन्त्रिणि, वि. गृहपति र्गृही मन्त्री, हे. गृही मन्त्री गृहपतिः, त्रि.

गृह्य. गृह्यं गुदे ग्रन्थिभेदे क्लीवं शाखापुरे स्त्रियाम्। गृहासक्त-मृगादौ ना त्रिषु चास्वैरिपक्षयोः, मे. गृह्यं पुरीषमार्गेऽपि भवेदस्वैर-पक्षयोः। गृह्या च शाखानगरे गृह्याम्बुकेऽप्युदीरितः, वि. गृह्यन्तु मल-वर्त्मनि। गृह्योऽस्वैरिणि पक्षे च गृहासक्तमृगाण्डजे। गृह्या तु शाखा-नगरे, हे. गृह्यमस्वैरिपक्षयोः, त्रि.

गृह्यक. गृह्यको निभ्नके च्छेके, मे. गृह्यकस्च्छेकनिभ्नयोः, वि, त्रि.

गेय. गेयः स्याद् गातव्ये गायने त्रिषु, मे. गेयो गातव्येत्र गाय-नेऽपि च, वि. गेयौ गातव्यगायनौ, हे. गातव्यगायनौ गेयौ, त्रि.

गेष्णु. गेष्णुर्ना गायने नटे, मे. गेष्णुर्नटे गायके च, हे. गेष्णु-र्नटे गायने च, वि.

गैरिक. गैरिकं धातुरुक्मयोः, मे. गैरिकं कनके धातौ, त्रि. अथ गैरिकम्। स्वर्णे धातौ, हे. स्वर्णेऽपि गैरिकम्, भा.

गो. गौः स्वर्गे च बलीवर्दे रश्मौ च कुलिशे पुमान्। स्त्री सौरभेयी-दृग्बाणदिग्वाग्भूष्वप्सु भूम्नि च, मे. गौः स्वर्गे वृषभे रश्मौ वज्रे चन्द्रमसि स्मृतः। अर्जुनीनेत्रदिग्बाणभूवाग्वारिषु गौ र्मता, वि. गौरुदके दृशि। स्वर्गे दिशि पशौ रश्मौ वज्रे भूमाविषौ गिरि, हे. स्वर्गेषुपशुवाग्वज्र-दिङ्नेत्रघृणिभूजले। लक्ष्यदृष्ट्या स्त्रियां पुंसि गौः, अ. स्वर्गे वज्रे च रश्मौ च बलीवर्दे च गौः पुमान्। स्त्री बाणरोहिणीदृग्दिग्वाग्भू-मिष्वप्सु, भूम्नि च, त्रि. दिग्दृष्टिदीधितिस्वर्गवज्रवाग्बाणवारिषु। भूमौ पशौ च गोशब्दो विद्वद्भि र्दशसु स्मृतः, रु. बाणे वाचि पशौ भूमौ दिशि रश्मौ जलेऽक्षिणि। स्वर्गे मातरि वज्रेऽग्नौ सुखे सत्ये च गोध्वनिः, भने

गोकण्टक. गोकण्टको गोक्षुरके स्थपुटे च गवां खुरे, मे, वि. गोकण्टको गोक्षुरके गोखुरे स्थपुटेऽपि ते, हे.

गोकर्ण. गोकर्णोऽश्वतरे सर्पे सारङ्गे च गणान्तरे। अङ्गुष्ठानामिकोन्माने गोकर्णी मूर्विकौषधौ, मे. गोकर्णोऽश्वतरे सर्पे सारङ्गे प्रमथान्तरे। अङ्गुष्ठानामिकोन्माने गोकर्णी मूर्विकौषधौ, वि. गोकर्णः प्रमथान्तरे। अङ्गुष्ठानामिकोन्माने मृगेऽश्वतरसर्पयोः। गोकर्णी तु मूर्विकायाम्, हे. अङ्गुष्ठानामिकोन्माने गोकर्णोऽङ्गी मृगेऽपि च, त्रि.

गोकिल. गोकिलो मुषले हले, धा. गोकिलः। मुषले लाङ्गले चापि, हे. गोकिलो मुसले हले, वि, मे.

गोकुणिक. स्यात्, गोकुणिको बलिरे पङ्कस्थगवुपेक्षके, मे. गोकुणिकः केकरे स्यात् पङ्कस्थगवुपेक्षके, वि, हे.

गोग्रन्थि. गोग्रन्थि र्ना करीषे स्याद्गोष्ठे गोजिह्विकौषधौ, मे, वि.

गोजागरिक. गोजागरिकमित्याङ्ग मङ्गले कण्टकारके, वि. गोजागरिकं मङ्गले पुंसि स्यात् कण्टकारके, मे. स्यात् गोजागरिकं भक्ष्यकारके मङ्गलेऽपि च, हे.

गोडुम्ब. गोडुम्बः ग्रीष्मकन्ते च गवादन्यान्तु योषिति, मे. गोडुम्बः ग्रीष्मकन्ते स्यात् गवादन्याः फलेऽपि च, वि.

गोण्ड. गोण्ड. पामरजातौ च वृद्धनाभौ च तद्वति, मे. गोण्डः पामरजातौ च वृद्धनाभौ च वाच्यवत्, वि. गोण्डः स्यात् वृद्धनाभिके। पामरजातौ च, हे.

गोत्र. गोत्रा भूगव्ययो र्गोत्रः शैले गोत्रं कुलाख्ययोः। सम्भावनीयबोधे च कानने क्षेत्रवर्त्मसु, मे. गोत्रं नाम्नि कुले क्षेत्रे कानने चित्तवर्त्मनोः। सम्भावनीयबोधेऽपि गोत्रः क्षोणीधरे मतः। गोसमूहभुवोर्गोत्रा, वि. गोत्रं नाम्नि कुले पुंसि शैले भूगव्ययोः स्त्रियाम्, त्रि. गोत्रं नामाख्ययो र्गोत्रो गोत्रश्च धरणीधरः। गोत्रा वसुन्धरा ज्ञेया गोत्रञ्च प्रवरं स्मृतम्, अने. गोत्रं क्षेत्रेऽन्वये छत्रे सम्भाव्यबोधवर्त्मनोः। वने नाम्नि च

गोत्रोऽद्री गोत्रा भुवि गवाङ्कणे, हे. गोत्रन्तु नाम्नि च, ध. गोत्रं नाम्नि तथान्वये, ह.

गोदन्त. गोदन्तो हरिताले स्याद् दंशिते हरितेऽपि च, वि. गोदन्तो हरिताले स्यात् सन्नद्धे दंशितेऽपि च, हे. गोदन्तो हरितालेऽपि, ह.

गोधा. गोधा तलनिहाकयोः, मे. गोधा तले निहाकायाम्, वि. गोधा प्राणिविशेषे स्यात् ज्याघातस्य च वारणे, हे. गोधा तले निहाकायाम्, त्रि.

गोधूम. गोधूमो नागरङ्गे स्यादोषधिव्रीहिभेदयोः, मे. गोधूमो नागरङ्गे स्याद् भेषजव्रीहिभेदयोः, वि. गोधूमो भेषजे नागरङ्गव्रीहिप्रभेदयोः, हे.

गोनर्द. गोनर्दमपि कैवर्त्तीमुस्तके पुंसि सारसे, मे.

गोप. गोपो गोपालके गोष्ठाध्यक्षे पृथ्वीपतावपि। ग्रामस्याधिकृते पुंसि शारिवायौषधौ स्त्रियाम्, मे. गोपो ग्रामौघगोष्ठाधिकृतयोर्नृपे। गोपी गोपालमहिलाशारिवारक्तिकासु च, वि. गोपो भूपालवल्लवौ। ग्रामौघगोष्ठाधिकृतौ गोपी गोपालसुन्दरी। शारिवा रक्तिका, हे. गोधुग्गोष्ठपती गोपौ, ध.

गोपति. गोपतिः शिवषण्डयोः। वृषभास्करयोः पुंसि, मे. गोपतिः शङ्करे षण्डे पार्थिवेऽपि विकर्त्तने, वि. गोपतिः शङ्करे षण्डे नृपतौ त्रिदशाधिपे। सहस्रकिरणे चापि, हे. षण्डः सूर्यश्च गोपतिः, त्रि.

गोपाल. गोपालो नृपगोपेशे, मे. गोपालो गोपभूपयोः वि, हे. गोपो भूपश्च गोपालौ, त्रि

गोपुर. गोपुरं द्वारि पूर्द्वारि कैवर्तीमुस्तकेऽपि च, मे. गोपुरन्तु पुरद्वारि द्वारमात्रे च मुस्तके, वि गोपुरं पुनः। मुस्तके द्वारि पूर्द्वारे, हे. द्वारमात्रेऽपि गोपुरम्, ध. पूर्द्वारि द्वारि गोपुरम्, त्रि.

गोप्य. गोप्यो दासीसुते पुंसि रक्षणीदेऽभिधेयवत्, मे. गो

दासीसुते गोप्यो रक्षणीयेऽभिधेयवत्, वि. गोप्यौ दासेरगोप्यौ, हे. गोप्यौ गोप्यव्यपेटकौ, त्रि.

गोमिन्. गोमी शृगाले पुंसि स्यात् त्रिषु गोमतुपासके, मे. गोमी बुद्धोपासके फेरौ, वि. गोमी फेरौ गोमतुपासके, हे.

गोमुख. गोमुखं कुटिलागारे वाद्यभाण्डे च लेपने। पुंसि मातलिपुत्रे च महादेवगणान्तरे, मे. गोमुखं वाद्यभेदे स्यात् लेपने कुटिलौकसि, हे. गोमुखं कुटिलागारे वाद्यभाण्डे च लेपने, वि. गोमुखं लेपने वाद्यभाण्डे, त्रि. गोमुखमुपलेपने, रु.

गोमेदक. गोमेदकं पीतमणौ काकोले पत्रकेऽपि च, मे, वि. गोमेदकः पीतरत्ने काकोले पत्रकेऽपि च, हे. गोमेदकश्च काकोले, श.

गोरक्ष. गोरक्षो नागरङ्गे स्यात् गवां च परिरक्षके, वि, मे. गोरक्षो गोपनारङ्गौ, हे.

गोरक्षजम्बू. गोरक्षजम्बू गोधूमे तथा गोरक्षतण्डुले, वि. गोरक्षजम्बू गोधूमे धान्ये गोरक्षतण्डुले, हे.

गोरङ्कु. गोरङ्कुर्नग्नवन्दिनोः। खगे च, हे. गोरङ्कुः पक्षिजातौ च भवेन्नग्नकवन्दिनोः, वि. खगे नग्ने च गोरङ्कुः, त्रि. गोरङ्कुः स्यात् पुमान् पक्षिभेदे नग्नकवन्दिनोः, मे.

गोलक. गोलको विधवापुत्रे जारात् स्यान्मणिके गुडे, मे. गोलको विधवापुत्रे जाराच्च मणिके गुडे, वि. गोलकस्तु जारतो विधवासुते। कालिञ्जरे गुडे पिण्डे, हे. गोलको मणिजारजौ, त्रि.

गोल. गोला गोदावरीसख्योः कुनटीदुर्गयोः स्त्रियाम्। पत्राञ्जने मण्डले चालिञ्जरे बालखेलने, मे. गोला सखीवर्त्तुलयो गोलं लचरानुसारतः। पत्राञ्जने कुनट्यां च गोदावर्य्यां च मण्डले, वि. गोलः स्यात् सर्ववर्त्तुले। गोला पत्राञ्जने गोदावर्य्यां कल्यामलिञ्जरे। मण्डले च कुनट्यां च बालक्रीडनकाष्ठके, हे. मण्डले मणिके गोलं गोला गोदावरी सखी, त्रि.

गोलोमी. गोलोमी श्वेतदूर्वायां स्त्राद् वचाभूतकेशयोः, मे. गोलोमी श्वेतदूर्वायां षड्ग्रन्थावारयोषितोः, वि. गोलोमी वच्योषायां षड्ग्रन्थासितदूर्वयोः, हे.

गोविन्द. गोविन्दो वासुदेवे स्त्राद् गवाध्यक्षे टहस्पतौ, मे, वि. गोविन्दस्तु गवाध्यक्षे वासुदेवे टहस्पतौ, हे, गोष्ठाध्यक्षेऽपि गोविन्दः, श्र. गोविन्दो हरिगोरक्षकौ, धने.

गोष्ठ. गोष्ठं गोस्थानके गोष्ठी सभासंलापयोः स्त्रियां, मे. गोष्ठं गोस्थानकेऽपि च। गोष्ठी सभायां संलापे,वि. गोष्ठं गोस्थानके गोष्ठी संलापे परिषद्यपि, हे.

गोष्पद. गोष्पदं गोपदश्वभ्रे गवाञ्च गतिगोचरे, मे. गोष्पदं गोखुरश्वभ्रे गवां च गतिगचरे, हे. गोष्पदं सेविते माने, श्र.

गोस. गोसो गन्धरसोषसोः, वि. गोसो बोलोषसोः, मे. गोसो बोलविभातयोः, रे.

गोस्तन. गोस्तनो हारभेदे ना द्राचायां गोस्तनी स्त्रियाम्, मे. गोस्तनो हारभेदे स्यात् द्राचायां गोस्तनीति च, वि. गोस्तनो हारभेदे स्यात् गोस्तनी हारहूरिका, हे.

गौतम. गौतमो ना मुनौ बुद्धे रोचनीदुर्गयोः स्त्रियाम्, मे. गौतमः शाक्यसिंहे च मुनिभेदेऽथ गौतमी। रोचन्यामम्बिकायां च, वि. गौतमो गणभृद्भेदे शाक्यसिंहर्षिभेदयोः। गौतमुग्रमायां रोचन्याम्, हे.

गौर. गौरः पीतेऽरुणे श्वेते विशुद्धे चाभिधेयवत्। ना श्वेतसर्षपे चन्द्रे न द्वयोः पद्मकेसरे। गौरो त्वसम्प्राप्तरजःकन्याशङ्करभार्ययोः। रोचनीरजनीपिङ्गाप्रियङ्गुवसुधासु च। आपगाया विशेषेऽपि यादसां पतियोषिति, मे. गौर. श्वेतेऽरुणे पीते विशुद्धे चन्द्रमस्यपि। विशदे गौरन्तु श्वेतसर्षपे पद्मकेसरे। गौर्युमानग्निकोर्वीषु प्रियङ्गौ वरुणस्त्रियाम्। रजन्यां रोचनीनद्योः, हे गौरोऽरुणे सिते पीते, श्र. नग्नकन्योमयो गौरी गौरः स्यादुज्ज्वलेऽपि च, वि. गौरः पीतेऽरुणे श्वेते विशुद्धे त्वाभिधेयवत्।

गौरी तु विशदे पद्मकेसरे सितसर्षपे। गोरः शशिनि गौरी तु नग्नकन्यो-मयोः स्मृता। रोचनीरजनीपिङ्गाप्रियङ्गुवसुधासु च। नदीभेदेऽपि गौरी स्यात् वरुणस्य च योषिति, वि. गौरी शिवप्रिया प्रोक्ता गौरी गोरोचना मता। गौरी स्यादप्रसूता स्त्री गौरी शुद्धोभयान्यया, श्ने.

गौरिल. गौरिलस्तु पुमान् लौहचूर्णे स्याद् गौरसर्षपे, मे. गौरिलो लोहचूर्णे स्याद् गौरिलो गौरसर्षपे, वि. स्याद् गौरिलस्तु सिद्धार्थे लौह-चूर्णे, हे.

ग्रथित. ग्रथितो हतहृब्धयो.। आक्रान्ते च, हे. ग्रथितं गुम्फि-ताक्रान्तहिंसितेषु समीरितम्, वि. ग्रथितं गुम्फिते क्रान्ते हिंसिते च त्रिलिङ्गकम्, मे.

ग्रन्थ. ग्रन्थो ग्रन्थनाधनयोः स्याच्छास्त्राक्षरसङ्ख्ययोः, मे ग्रन्थो धने स्यात् सन्दर्भे द्वात्रिंशद्वर्णनिर्मितौ, वि ग्रन्थो गुम्फे धने शास्त्रे द्वात्रिं-शद्वर्णनिर्मितौ, हे. शास्त्रद्रविणयो ग्रन्थः, श. ग्रन्थो द्वात्रिंशदक्षरी। धनञ्च ग्रन्थना चापि, त्रि. लिपिसङ्ख्यायां शास्त्रे वृन्देन च ग्रन्थशब्द-मिच्छन्ति, रु.

ग्रन्थि. ग्रन्थिस्तु ग्रन्थिपर्णे ना बन्धे रुग्भेदपर्वणोः, मे. ग्रन्थिः पर्वणि कौटिल्ये ग्रन्थिपर्णे गदान्तरे, वि. ग्रन्थिस्तु ग्रन्थिपर्णे स्याद् गाया-रुग्भेदयोरपि, हे.

ग्रन्थिक ग्रन्थिकं पिप्पलीमूले गुग्गुलुग्रन्थिपर्णयोः। करीरे पुंसि दैवज्ञे सहदेवाख्यपाण्डवे, मे. ग्रन्थिकं पिप्पलीमूले ग्रन्थिको गुग्गुलद्रुमे। माद्रेये च करीरे च दैवज्ञे च प्रकीर्तितम्, वि ग्रन्थिकं पिप्पलीमूले ग्रन्थिपर्णकभेषजे। ग्रन्थिको गुग्गुलौ दैवज्ञे माद्रेयकरीरयोः, हे. ग्रन्थिकौ पार्थदैवज्ञौ ग्रन्थिपर्णं च न द्वयोः, त्रि.

ग्रन्थिल ग्रन्थिलस्तु करीरद्रौ विकङ्कततरौ पुमान्। सग्रन्थौ त्रिषु, मे. ग्रन्थिलो ग्रन्थिसहिते करीरद्रौ विकङ्कते, वि. ग्रन्थिलो ग्रन्थि-सहिते विकङ्कतकरीरयोः, हे.

ग्रस्त. ग्रस्तं जग्धे लुप्तपदोदिते, हे. ग्रस्तं ग्रासीकृतेऽपि सम्रात् लुप्तवर्णपदोदिते, वि, मे. ग्रस्तं वाग्भेदभुक्तयोः, त्रि.

ग्रह. ग्रहोऽनुग्रहनिर्बन्धग्रहणेषु रणोद्यमे। सूर्यादौ पूतनादौ च सैंहिकेयोपरागयोः, मे, वि. ग्रहो ग्रहणनिर्बन्धानुग्रहेषु रणोद्यमे। उपरागे पूतनादौ आदित्यादौ विधुन्तुदे, हे. निर्बन्धोपरागार्कादयो ग्रहाः, अ. ग्रहशब्दः सूर्यादिषु भूतादिष्वभिनिवेशे च, इ.

ग्रहण. ग्रहणं स्वीकारादरकरोपरागोपलब्धिवन्दिषु, मे. ग्रहणं तूपलब्धौ सम्रादादरे ग्रहणं करे। ग्रहोपरागस्वीकारवन्दिषु ग्रहणं मतम्, वि. ग्रहणं स्वीकृते वन्द्यां धीगुणे हस्त आदरे। ग्रहोपरागे मत्यायै, हे. ग्रहणं स्वीकृतौ हस्ते, त्रि.

ग्रहराज. ग्रहराजो रवौ चन्द्रे, मे. ग्रहराजो रवौ चन्द्रेऽपि, वि. ग्रहराजः ग्रमिन्यर्क, हे.

ग्राम. ग्रामः स्वरे संवसथे, मे. ग्रामः स्वरे संवसथे वृन्दे शब्दादिपूर्वकः, वि. ग्रामो वृन्दे शब्दादिपूर्वकः। षड्जादौ संवसथे च, हे. शब्दादिपूर्वो वृन्देऽपि ग्रामः, अ. ग्रामः संवसथे स्वरे, त्रि. सङ्घातेऽपि ग्रामो भूतेन्द्रियशब्दकरणानाम्, इ.

ग्रामणी. सम्राद् ग्रामणी. प्रधानेऽधिपतौ त्रिषु नापिते पुंसि, मे. ग्रामणी भोगिके पत्यौ प्रधाने नापितेऽपि च। ग्रामणी नीलिकायाञ्च ग्रामेयीपण्ययोषितोः, वि. ग्रामणीः धुरमर्दिनि। प्रधाने भोगिके पत्यौ ग्रामणीः पण्ययोषिति। ग्रामेयर्यां नीलिकायाञ्च, हे. ग्रामणी नापिते पुंसि श्रेष्ठे ग्रामाधिपे त्रिषु, अ.

ग्राममद्गुरिका. ग्राममद्गुरिका ग्रामयुद्धे स्त्रड्गीभपे स्त्रियाम्, मे. ग्राममद्गुरिका स्त्रङ्गर्यां ग्रामयुद्धे च कोलेश्वरे, वि. ग्राममद्गुरिका युद्धस्त्रङ्गर्योः, हे. स्त्रङ्गर्यां च ग्रामयुद्धे च ग्राममद्गुरिका स्त्रियाम्, त्रि.

ग्रामीण. ग्रामीणा नीलिकायां स्त्री ग्रामोद्भूतेऽभिधेयवत्, मे.

ग्रामीन. ग्रामीनः शुनि काके पुंसि त्रिषु सम्भूते ग्रामे, मे. ग्रामीनो

ग्रामसम्भूते ग्रामीनः पुंसि वायसे, वि.

ग्राम्य. ग्राम्यं स्त्रीकरणे क्लीवेऽश्लीलप्राकृतयोस्त्रिषु, मे. ग्राम्यो जनेऽन्यवद् ग्राम्यमश्लीलरतबन्धयोः, वि. ग्राम्यो ग्रामभवे जने। ग्राम्यं रतबन्धेऽश्लीले, हे.

ग्रावन्. ग्रावा तु प्रस्तरे पृथ्वीधरे पुंसि, मे. ग्रावा प्रस्तरे जलदे गिरौ, वि. ग्रावाऽश्मनि गिरौ, हे. ग्रावाणौ शैलपाषाणौ, श्र. ग्रावा शैले, ह.

ग्राह. ग्राहो ग्रहेऽवहारे च, मे, वि. ग्राहो ग्रहे जलचरे, हे.

ग्राहक. ग्राहकौ घातिविहगे व्याधानाञ्च ग्रहीतरि, वि, मे. ग्राहको ग्रहीतरि स्याद् व्याधानां घातिपक्षिणि, हे.

ग्रीवा. स्यात् तु ग्रीवा कन्धरायां तच्छिरायाञ्च योषिति, मे. ग्रीवाऽपि कन्धरायां स्यात् तच्छिरायामपीष्यते, वि. ग्रीवे शिरोधितच्छिरे, हे.

ग्रीष्म. ग्रीष्म उष्णर्तुभेदयोः, मे.

ग्लौ. ग्लौ र्धरणग्रां निशापतौ, मे.

घ. घो घण्टायां घर्घरे ना स्त्रियान्तु काञ्चिघातयोः, मे. घस्त्री शिवोत्तमो मेधा दक्षिणाङ्गुलिमूलगः। घनो घनस्वरश्चैव घकारो ज्ञादिमः स्मृतः, मा.

घट. घटः समाधिभेदेभशिरःकूटकुटेषु च। घटा घटनगोष्ठीभघटनासु च योषिति, मे. घटा घटने गजसंहतौ। गोष्ठ्यां घटस्त्विभशिरःकूटे समाधिकुम्भयोः, हे. घटः समाधिभेदेभशिरःकूटकुटेषु च। घटा घटनगोष्ठीभघटनासु च इष्यते, वि. घटा गोष्ठ्याम्, ह.

घट्ट(ट)ना. घट्टना चलनावृत्त्योः, हे. घटना चलनावृत्त्योः, मे.

घन. घनं स्यात् कांस्यतालादिवाद्यमध्यमनृत्ययोः। ना मुस्ताब्दैघदार्ढ्येषु विस्तारे लोहमुद्गरे। त्रिषु सान्द्रे दृढे च, मे. घनं स्यात् कांस्यतालादिवाद्यमध्यमनृत्ययोः। घनः सान्द्रे दृढे दार्ढ्ये विस्तारे लोह-

मुद्गरे। मेघमुस्तकयोश्चापि, वि. घनः सान्द्रे दृढे दार्ढ्य विस्तारे मुद्गरेऽम्बुदे। सङ्घे मुस्ते घनं मध्यनृत्यवाद्यप्रकारयोः, इ. घनो मेघे मूर्तिगुणे त्रिषु मूर्त्ते निरन्तरे, श. अथाम्बुदमुस्तयोः। घनः पुंसि घनं वाद्यम्, लि. घनो मेघो घनं सान्द्रं कांस्यतालादिकं घनम्। घनं सङ्घो घनं नित्यं घनः स्याल्लोहमुद्गरः, अने.

घनरस. भवेद्घनरसः सान्द्रे निर्यासे मोरटेऽम्बुनि। कर्पूरे पीलुपर्ण्याञ्च सम्यक्सिद्धरसेऽपि च, मे. भवेद्घनरसः सान्द्रे निर्यासे मोरटेऽम्बु च। कर्पूरे पीलुपर्ण्यां च सम्यक्सिद्धरसेऽपि च, वि. घनरसोऽम्बु कर्पूरे सान्द्रे सिद्धरसे द्रवे। मोरटे पीलुपर्ण्यां च, हे.

घनसार. घनसारस्तु कर्पूरे दक्षिणावर्त्तपारदे, मे, वि, हे.

घनाघन. घनाघनो वर्षुकाब्दे मत्तघातुककुञ्जरे। शक्रे च, मे. घनाघनो घातुकमत्तदन्तिनो निरन्तरे वासववर्षुकाब्दयोः, वि. घनाघनो निरन्तरे। वासवे घातुके मत्तगजे वर्षुकवारिदे, हे. घनाघनः शक्रवर्षुकाब्दयोः, इ. शक्रो घातुकमत्तेभो वर्षुकाब्दो घनाघनः, श. शक्रेऽपि वर्षुके मेघे मत्तनागे घनाघनः, अने.

घर्घर. घर्घरो ना चलद्वारिध्वानोलूकनदान्तरे। स्त्री क्षुद्रघण्टा वीणाया भेदे स्वरान्तरेऽपि च, मे. घर्घरस्तु चलद्वारिध्वाने घूके नदान्तरे, वि. घर्घरस्तु नदान्तरे। चलद्वारिध्वनौ घूके, हे.

घर्घरिका. अथ घर्घरिका क्षुद्रघण्टावादित्रदण्डयोः मे. स्मृता घर्घरिका क्षुद्रघण्टिकाभ्रष्टधान्ययोः। वाद्यभेदवादित्रदण्डयोरापगान्तरे, वि. घर्घरिका भ्रष्टधान्ये किङ्किण्यां सरिदन्तरे। वादित्रस्य च दण्डेऽपि, हे.

घर्म. घर्मः स्यादातपे ग्रीष्मे उष्णस्वेदाम्भसोरपि, वि. अथ घर्मो निदाघवत्। स्वेदाम्भस्यातपे ग्रीष्मोष्मणोः, हे. उष्णेऽपि घर्मः, श. घर्मः स्वेदातपोष्मसु, लि. घर्मः स्यादातपे ग्रीष्मेऽप्युष्णस्वेदाम्बुनोरपि, मे.

घस्र. घस्रस्तु दिवसे हिंस्रे, मे. घस्रो दिवसहिंस्रयोः, वि.

घस्रो वासरहिंस्रयोः, हे.

घात. घातः काण्डप्रहारयोः, मे, वि.

घृणा. घृणा जुगुप्सातपयोः, मे, वि. घृणा तु स्त्रयाज्जुगुप्सायां करुणायाम्, हे. जुगुप्साकरुणे घृणे, अ. दौर्मनस्यं घृणा प्रोक्ता घृणा च करुणा मता, अने. घृणा जुगुप्सायामपि, ह.

घृणि. घृणिः पुनः । अंशुज्वालातरङ्गेषु, हे.

घृत. घृतमाज्ये जले क्लीबं प्रदीप्ते त्वभिधेयवत्, मे. घृतमाज्याम्बु दीप्तेषु, हे. आज्यं च घृतान्हते, अ. घृतमाज्ये प्रदीप्ते च सलिले च घृतं मतम्, वि.

घृष्टि. घृष्टिः स्त्री घर्षणस्पर्द्धाविष्णुक्रान्तासु ना किरौ, मे घृष्टिः स्पर्द्धाघर्षणयो र्विष्णुक्रान्तावराहयोः, हे. घृष्टिः स्त्रयाद् घर्षणे विष्णुक्रान्तास्पर्द्धाकिरिष्वपि, वि. शूकरे पुंसि घृष्टिः स्त्रयात् स्पर्धाघर्षणयोः स्त्रियाम्, त्रि.

घोर. घोरः स्यादभिसारक, अने. घोरं भीमे हरे घोरः, वि. घोरो भीमे हरेऽपि च, मे. घोरो हरे दारुणे च, हे.

घोण्टा. घोण्टा तु बदरीपूगवृक्षयोरपि योषिति, मे घोण्टा पूगबदरयोः, हे. घोण्टा तु बदरे पूगे, वि, त्रि.

घोष. घोष आभीरपल्ल्यां स्यात्गोपालाध्वनि घोषके । कांस्येऽम्बुदनादे ना घोषा मधुरिकौषधौ, मे. घोषस्तु घोषके ध्वाने गोपालाभीरपल्लिषु । घोषा तु शतपुष्पायां घोषः कांस्येऽम्बुदध्वनौ, वि. घोषः कांस्ये स्वने गोपघोषकाभीरपल्लिषु । घोषा तु शतपुष्पायाम्, हे. घोषः शब्दाभीरनिवासयोः, त्रि.

घोषयित्नु. घोषयित्नुस्तु विप्रकोकिलयोः पुमान्, मे. घोषयित्नुर्द्विजे पिके, वि. घोषयित्नुः पिके विप्रे, हे.

घ्राण. घ्राणं क्लीबं नासिकायां घ्राते स्याद्वाच्यलिङ्गकम्, मे. घ्राणं घ्राते च नासायाम्, वि. घ्राणन्तु घ्रानघोणयोः, हे. नासिका-

प्रातयो भ्रोगस्, त्रि.

ङ. ङः पुमान् विषये ख्यातः स्पृहायां विषयस्त्र च, मे. संज्ञा को रुद्र-कान्तिश्च दचाङ्गुल्यग्रसंस्थितः। क्लीववक्तृश्च भट्टे यो ङकारश्चानुनासिकः, मा.

च. चान्वाचयसमाहारेतरेतरसमुच्चये, अ. चान्वाचये समाहारे-ऽप्यन्योन्यार्थे समुच्चये। पचान्तरे तथा पादपूरणेऽप्यवधारणे, मे, वि. चान्योन्यार्थसमाहारान्वाचयेषु समुच्चये, हे. च पादपूरणे पचान्तरे हेतौ विनिश्चये, त्रि. चश्चण्डेशे पुमानुक्तः कच्छपे चन्द्रचौरयोः, मे. कूर्मेश्वरो लक्ष्मी र्वामबाह्वादिगस्तथा। चित्तधारा चञ्चलश्च चकारः संस्मृतो बुधैः, मा.

चक्र. चक्रः कोके पुमान् क्लीवं व्रजे सैन्यरथाङ्गयोः। राष्ट्रे दम्भान्तरे कुम्भकारोपकरणास्त्रयोः। जलावर्त्तेऽपि, मे. चक्रो गणे चक्रवाके चक्रं सैन्यरथाङ्गयोः। ग्रामजाले कुलालस्त्र भाण्डे राष्ट्रास्त्रयोरपि। अम्भसामपि चावर्त्ते, वि. चक्रं प्रहरणे गणे। कुलालाद्युपकरणे राष्ट्रे सैन्यरथाङ्गयोः। जलावर्त्ते दम्भे चक्रः कोके, हे. चक्रं राष्ट्रेऽपि, त्रा. चक्रः कोके व्रजे पुंसि क्लीवं सैन्यरथाङ्गयोः। ग्रामजाले कुम्भकारभाण्डे राष्ट्रे च दृश्यते, त्रि. चक्रः पचिविशेषश्च रथाङ्गं चक्रमायुधम्। चक्रं राजत्वस्त्र सङ्घश्च चक्रं व्यावर्तनं मतम्, नाने.

चक्रधर. अथ चक्रधरोऽजेऽह्नौ ना त्रिषु ग्रामजालिनि, मे. चक्रधरो हरौ सर्पे वाच्यवद्ग्रामजालिनि, वि. चक्रधरो विष्णुसर्पचक्रिषु ग्रामजालिनि, हे. सर्पे विष्णौ चक्रधरः, त्रि.

चक्रवाट. चक्रवाटः क्रियारोहे पर्यन्ते च शिखातरौ, मे, वि. चक्रवाटस्तु पर्यन्ते क्रियारोहे शिखातरौ, हे.

चक्रवाड. चक्रवाडोऽद्रिभेदे स्यात् चक्रवाडन्तु मण्डले, वि, मे. चक्रवाडं गणे चक्रवाडोऽद्रौ चक्रवालवत् हे.

चक्रवाल. चक्रवालोऽद्रिभेदे स्यात् चक्रवालन्तु मण्डले, वि, मे. . .

चक्राङ्ग. चक्राङ्गी कटुरोहिण्यां चक्राङ्गो मानसौकसि, मे, वि. चक्राङ्गः श्वेतगरुति चक्राङ्गी कटुरोहिणी, हे.

चक्राट. चक्राटो विषवैद्येऽपि धूर्तदीनारयोरपि, मे, वि. चक्राटो धूर्तदीनारविषवैद्येत्र, हे.

चक्रिन्. चक्री जालिकभित्कोककुलालाजाहिसूचके, मे. चक्री कुलालवैकुण्ठकोकाहिग्रामजालिष, वि. चक्री कोके कुलालेऽहौ वैकुण्ठे चक्रवर्तिनि, हे. चक्रिणो विष्णुभुजगकुलालग्रामयाजिनः, त्रि.

चक्षुष्य चक्षुष्यः केतके पुण्डरीकसंज्ञकपादपे। कुलत्थिकासुभगयोः स्त्रियामचिहितेऽन्यवत्, मे. चक्षुष्यः केतके पुण्डरीकद्रुमे रसाञ्जने। कुलत्थिकासुभगयोश्चक्षुष्याऽचिहितेऽन्यवत्, वि. चक्षुष्यः सुभगे पुण्डरीकद्रुमे रसाञ्जने। कनकेऽचिहिते चापि चक्षुष्या तु कुलत्थिका, हे. चक्षुष्यं सुभगे चक्षुर्हिते स्त्री केतकेऽपि च, त्रि.

चङ्कुर. चङ्कुरः स्यन्दने वृक्षे, मे, हे. चङ्कुरो रथवृक्षयोः, वि.

चङ्ग. चङ्गस्तु शोभने दक्षे, मे चङ्गः शोभनदक्षयो, वि.

चञ्चल. चञ्चलोऽनिलकामिनोः। चञ्चला तु तडित्लक्ष्म्योः, हे. चञ्चला तु तडिल्लक्ष्म्योश्चञ्चलः कामुकेऽनिले, वि, मे.

चञ्चा चञ्चा तु नलनिर्माणे तृणनिर्मितपूरुषे, मे. चञ्चो नलादिनिर्माणे चञ्चा तु तृणपूरुषे, त्रि.

चञ्चु चञ्चुस्त्रोष्ठ्यां स्त्रियां पुंसि गोनाडीके व्यडम्बके, मे. चञ्चुः पञ्चाङ्गुले त्रोष्ठ्यां गोनाडीकेऽपि पठ्यते, वि. चञ्चुः पञ्चाङ्गुले त्रोष्ठ्याम्, हे.

चटक चटकः कलविङ्के स्याच्चटका तत्स्त्र्यपत्ययोः, वि

चटु. चटुश्चाटौ पिचण्डे च व्रतिनामासने पुमान्, मे. चटु चाटुपिचण्डयो. । व्रत्यासने, हे देहांशे वर्णने चटुः, त्रि चटुश्चाटौ पिचण्डे व्रतिनामासनान्तरे, वि

चण्ड चण्डो ना तिन्तिडीवृक्षे यमकिङ्करदैत्ययोः। चण्डी —

त्यायनीदेव्यां हिंस्राकोपनयोषितोः। चण्डा धनहरीशङ्खपुष्प्योस्त्रिष्वति-कोपने, मे. चण्डो दैत्यान्तरे तीव्रे चण्डो दासे यमस्य च। चण्डा धनहरीशङ्खपुष्प्योश्चण्डोऽतिकोपने। चण्डी कात्यायनीहिंस्राकोपनस्त्रीषु सम्मता, वि. चण्डस्तु यमदासेऽतिकोपने। तीव्रे दैत्यविशेषे च चण्डी तु शिवयोषिति। चण्डा धनहरीशङ्खपुष्प्योः, हे. चण्डोमषिः खर-खण्डः, त्रि.

चण्डालिका. चण्डालिका किन्नरायामुमायामौषधीभिदि, मे, वि. चण्डालिकौषधीभिदि। कन्दरायामुमायाश्च, हे.

चण्डि(न्द्रि)ल. चन्द्रिलः पुंसि वास्तूकशाके भर्गे च नापिते, मे. चण्डिलो नापिते ख्याते हरवास्तुकशाकयोः, वि. चण्डिलो नापिते वास्तुके रुद्रे, हे.

चतुःषष्टि. चतुःषष्टिः कलासंख्याभेदयो र्वह्वृचि स्त्रियाम्, मे. चतुःषष्टि र्वह्वृचेऽपि चतुःषष्टिः कलास्वपि, वि.

चतुर. चतुरश्चातुरकवत् चक्रगण्डौ नियन्तरि। एतौ सन्नाता: स्मृतौ नेत्रगोचरे चाटुकारिणि, वि. चतुरो नेत्रगोचरे। चटुकारे चक्र-गण्डो अपि चातुरको यथा, हे. v. चातुर-क.

चतुष्क. चतुष्की मशकहर्म्यां पुष्करिण्यन्तरेऽपि च, हे, मे.

चतुष्पथ. चतुष्पथं चतुर्मार्गे सङ्गमे ब्राह्मणेऽपि ना, मे. चतुष्पथ-श्चतुर्मार्गे सङ्गमेऽपि द्विजेऽपि च, वि. चतुष्पथश्चतुर्मार्गसङ्गमे ब्राह्मणे-ऽपि च, हे.

चतुष्पद. चतुष्पदी तु पद्येन ना पशौ च करणान्तरे, मे. चतुष्पदः स्त्रीकरणे गवाश्वादिपशुष्वपि, वि. चतुष्पदो गवादिषु। स्त्रीणां करण-भेदे च, हे.

चत्वर. चत्वरं स्थण्डिलेऽङ्गने, मे, वि. चत्वरं स्यात् पथाश्लेषे स्थण्डिलाङ्गनयोरपि, हे. चत्वरं प्राङ्गणेऽपि च, श.

चत्वाल. चत्वालो होमकुण्डे स्यात् पुंसि दर्भेऽपि दृश्यते, मे. च-

त्वालो होमकुण्डे स्मृतः गर्भे च, वि. चत्वालो यज्ञकुण्डकगर्भयोः, हे.

चन. चन विस्मये शाकलेत्र, मे.

चन्दन. चन्दनी तु नदीभिदि। चन्दनोऽस्त्री मलयजे कुङ्कुमे च नपुंसकम्, मे. चन्दनं मलयोद्भवे। चन्दनः कपिभेदे स्मृतः नदीभेदे तु चन्दनी, वि. चन्दनो वानरभिदि श्रीखण्डे चन्दनी नदी, हे.

चन्दिर. चन्दिरोऽनेकपे चन्द्रे, मे, वि. चन्दिरश्चन्द्रहस्तिनोः, हे.

चन्द्र. चन्द्रः कर्पूरकाम्पिल्लसुधांशुस्वर्णवारिषु, मे. चन्द्रः सुधांशुकर्पूरकाम्पिल्लस्वर्णवारिषु, वि. चन्द्रोऽम्बुकाम्ययोः। स्वर्णे सुधांशौ कर्पूरे काम्पिल्ले मेचकेऽपि च, हे. स्वर्णेऽपि भूरिचन्द्रौ द्वौ, अ. चन्द्रः शशिनि कर्पूरे, त्रि. शशाङ्कस्वर्णयोश्चन्द्रः, धने.

चन्द्रकान्त चन्द्रकान्तस्तु पुंसि स्यात् मणिभेदे च कैरवे, मे. चन्द्रकान्तोऽश्मभेदे स्यात् चन्द्रकान्तं च कैरवे, वि. चन्द्रकान्तो रत्नभेदे चन्द्रकान्तन्तु कैरवे, हे.

चन्द्रहास. चन्द्रहासो दशग्रीवकरवालेऽसिमात्रके, मे, वि. चन्द्रहासोऽसिमात्रके। दशग्रीवकृपाणे च, हे.

चन्द्रिल. v. चण्डिल.

चन्द्रोदय. चन्द्रोदयो विताने स्यात् तथा चन्द्रोदयौषधौ, वि. चन्द्रोदयो शशुदये(?)ऽप्योचो चन्द्रोदयौषधे, हे.

चपल. चपलः पारदे मीने चोरके प्रस्तरान्तरे। चपला कमलाविद्युत्पुंश्चलीपिप्पलीषु च। नपुंसकन्तु शीघ्रे स्यात् वाच्यवत् तरले खले, मे. चपलश्चोरके खले। क्षणिके चिकुरे शीघ्रे पारदे प्रस्तरान्तरे। मीने च चपला तु स्यात् पिप्पल्यां विद्युति स्त्रियाम्। पुंश्चल्याम्, हे. चपलः पारदे मीने चोरके प्रस्तरान्तरे। चपला कमलाविद्युत्पुंश्चलीपिप्पलीषु च। चपलं क्षणिके शीघ्रे चपलश्चिकुरे खले, वि चपल. पारदेऽपि च। चपलाः पिप्पलीलक्ष्मीपुंश्चलीविद्युतः स्मृताः, त्रि.

चमर. चमरं चामरे स्त्री तु मञ्जरीमृगभेदयोः, मे. चमरं

चामरे प्राज्ञ मञ्जरीमृगभेदयोः। चमरी, वि. चमरश्चामरे दैत्ये चमरी तु मृगान्तरे, हे.

चमस. चमसो यज्ञपात्रस्य भेदेऽस्त्री पिष्टके स्त्रियाम्, मे.

चमू. चमूः सेनाविशेषे च सेनामात्रे च योषिति, मे. V. पृतना.

चय. चयः समूहे प्राकारमूलबन्धे समाहृतौ, मे, वि. चयः प्राकार-पीठभूः। समूहोऽपि, हे.

चर. चरोऽक्षद्यूतभेदे च भौमे चारे तथे चले, मे. चरो द्यूत-प्रभेदे स्यात् चारजङ्गमयोश्चले, वि. चरः स्याज्जङ्गमे स्पशे। चले द्यूत-प्रभेदे च, हे.

चरण. चरणोऽस्त्री बह्वृचादौ मूले गोत्रे पदेऽपि च। भ्रमणे भक्षणे चापि नपुंसक उदाहृतः, मे. चरणं बह्वृचादौ स्यात् मूले गोत्रे पदेऽपि च। चरणं भ्रमणेऽस्त्री च चरणं रासभध्वनौ, वि. चरणो मूलगोत्रयोः। बह्वृचादौ च पादे च चरणं भ्रमणेऽदने, हे. वेदांशे बह्वृचादौ च प्रश्ने पादेऽपि चास्त्रियाम्। चरणम्, त्रि.

चराचर. चराचरं वाच्यलिङ्गमिङ्गे जगति न द्वयोः, मे. चराचरं स्याज्जगति वाच्यवत् जङ्गमेङ्गयोः, वि. चराचरं जङ्गमे स्याद् इङ्ग-विष्टपयोरपि, हे.

चरु अथ चरु. पुमान् हव्यान्नभाण्डयोः, मे. चरु र्भाण्डे च हव्यान्ने, वि चरु र्हव्यान्ने भाण्डे च, हे.

चर्चरीक. चर्चरीको महाकाले केशविन्यासशाकयोः, मे, वि.

चर्चा चर्चा चिन्तास्थासकयोश्चर्चिकायान्तु योषिति, मे. चर्चा स्थासकचिन्तयोः। चर्चिकायाश्च, वि चर्चा स्याच्चर्ममुण्डायां चिन्तास्थासक-योरपि, हे. अथ स्थासकतर्कयोः। चर्चिकायाञ्च चर्चा स्यात्, त्रि. चिन्ता-यामपि च स्त्री, र.

चर्पट. चर्पटः स्फारविपुले चपेटे पर्पटेऽपि च, मे, वि. अथ चर्पटश्चपेटे स्फारविपुले पर्पटे, हे.

चर्मन् चर्म क्षतौ च फलके, मे. चर्म त्वचि स्मृतं, हे. चर्म सन्नाहवल्कलत्वचोः, वि.

चर्मकार. चर्मकारः पादुकृति स्त्रियां चर्मकषौषधौ, मे. चर्मकारः स्मृतः पादूकृति चर्मकषौषधे। चर्मकारी च कथिता, वि चर्मकारः पादूकृति चर्मकार्यौषधीभिदि, हे.

चर्मण्वती. चर्मण्वती नदीभेदे कदलीपादपे स्त्रियाम्, मे. चर्मण्वती नदीभेदे कदलीपादपेऽपि च, वि. चर्मण्वती नदीभिदि। कदल्याम्, हे. चर्मण्वत्यौ नदीरम्भे, त्रि.

चर्मिन् चर्मी फलकपाणौ स्यात् भूर्जे भृङ्गिरिटावपि, मे, वि चर्मी भूर्जे फलकिभृङ्गिणो, हे. भूर्जे फलकपाणौ च चर्मी, त्रि

चल चला लक्ष्म्यां पुमान् कम्पे कम्पने त्वभिधेयवत्, मे. चलः कम्प्रे चला श्रियि, वि

चलुक. चलुकः प्रसृतौ भाण्डभेदे चुलुकवत् पुमान्, मे. चलुकः प्रसृतौ भाण्डप्रभेदे चुलुको यथा, हे ν. चुलुक

चलन चलनं भ्रमणे कम्पे कम्प्रे तु वाच्यलिङ्गकम्। चलनी वस्त्रघर्घर्यां वारिभेदेऽपि च क्वचित्, मे. चलनं कम्पनं कम्पे कम्प्रे चलनकम्पनौ। चलनी वस्त्रघर्घर्यां वारिभेदेऽपि च क्वचित्, वि. चलनः पादकम्पयोः। चलनं कम्पे चलनी वारिभिद्वस्त्रघर्घरी, हे. कम्प्रे ना चलनं कम्पे चलनी वस्त्रघर्घरी, त्रि

चव्य चव्यन्तु चविके क्लीवं चवायामपि योषिति, मे. चव्यं तु चविके चव्या स्त्रसपर्णोग्रगन्धयोः, वि. चव्या स्यात् चविकास्त्रसपर्णयोः, हे.

चषक. चषकोऽस्त्री सुरापात्रे मधुमद्यप्रभेदयोः, मे. चषको मद्ये सरके मद्यभाजने, हे चषकन्तु सुरापात्रे मद्यमद्यप्रभेदयोः, वि. चषकं सरकेऽपि च, त्रि

चातुर चातुरो नेत्रगोचरे। चाटुकारिनियन्त्रोश्च त्रिषु दाच्ये न चातरो। चक्रगण्डे च पुंसि स्यात् मे.

चातुरक. अथ चातुरकश्चक्रगण्डौ पुंस्यभिधेयवत्। गोचरे लोचनस्यापि चाटुकारे नियन्तरि, मे. v. चतुर.

चामर. चामरं चामरापि च। दण्डे च बालव्यजने, मे.

चामरपुष्प. भवेच्चामरपुष्पन्तु पूगे काशाम्रकेतके, मे. भवेत् चामरपुष्पस्तु चूते केतककाशयोः, वि.

चाम्पेय. चाम्पेयश्चम्पके स्वर्णे किञ्जल्के नागकेसरे, मे, त्रि. चाम्पेयो हेम्नि किञ्जल्के चम्पके नागकेसरे, हे.

चार. चारः पियालवृक्षे स्यात् गतौ बन्धापसर्पयोः, मे, वि. चारो बन्धापसर्पयोः। गतौ पियालवृक्षे च, हे. चारो बन्धापसर्पयो', त्रि.

चारक. चारकः पालकेऽश्वादेः स्यात् सञ्चालकबन्धयोः, मे. चारकः पालकेऽश्वादेः स्यात् सञ्चारकबन्धयोः, वि. चारकोऽश्वादिपाले स्याद् बन्धे सञ्चारकेऽपि च, हे. चारको भोजके बन्धे, त्रि.

चारु. चारु ईहसतो पुंसि शोभनेऽप्यभिधेयवत्, मे.

चार्वी(र्वी). चार्वी तु शोभनाङ्गस्त्री जर्ज्योत्स्नाधनदभार्ययोः, मे. चार्वी तु शोभनाङ्गस्त्रीः, वि.

चाष. चाष इक्षुपक्षिभिदोः पुमान्, मे. चाष इक्षुपक्षिभिदोः, हे.

चिकुर. चिकुरश्चरलागयोः। पक्षिवृक्षभिदोः केशे गृहबभ्रौ सरीसृपे, मे. चिकुरश्चञ्चले केशे गृहबभ्रुभुजङ्गयोः। पक्षिद्रुभेदयोः शैले, वि. चिकुरोऽद्रौ गृहबभ्रौ केशे चञ्चलशैलयोः। पक्षिवृक्षभिदोश्चापि, हे. चिकुरो वृक्षभित्कचो, त्रि. चिकुरो केशचञ्चलौ, अने.

चित. चितं छन्नं त्रिषु चिता चित्यायां संहतौ स्त्रियाम्, मे. चिताचितौ। मृतार्थदारुषु चये, हे. चितञ्छन्ने चुल्लिकायां चित्यासंहतिचित्ययोः, वि.

चिति. चितिचित्यावृन्दयोः स्त्री, मे, हे. चितिः समूहे चित्यायाम्, वि. v. चिता.

चित्य. चित्यं मृतकचैत्येत्र स्यात् चित्या मृतचितौ स्त्रियाम्, मे. चित्यं मृतकचैत्ये स्यात् चित्या मृतचितावपि, वि. चित्यं मृतकचैत्ये स्यात् चित्या मृतचितावपि, हे.

चित्र. चित्रं स्यादद्भुतालेख्यतिलकेषु विहायसि। चित्राऽऽखुपर्णीगोडुम्बासुभद्रादन्तिकासु च। चक्षाम्बरोऽङ्घ्रिभेदेषु कर्बुरे चाभिधेयवत्, वि. चित्रं खे तिलकेऽद्भुते। आलेख्ये कर्बुरे चित्रा त्वाखुपर्णीसुभद्रयोः। गोडुम्बाप्सरसो दन्त्यां नक्षत्रोरगभेदयोः, हे. चित्राऽऽखुपर्णीगोडुम्बासुभद्रादन्तिकासु च। मायायां सर्पनक्षत्रनदीभेदेषु च स्त्रियाम्। तिलकालेख्ययोः क्लीवं कर्बुराद्भुतयोरपि। तद्युक्तयोस्त्वन्यलिङ्गम्, मे. आलेख्याश्चर्ययोश्चित्रम्, अ. कर्बुरे तिलके चित्रं सुभद्रातारयोः स्त्रियाम्, त्रि.

चित्रक. चित्रकं तिलके ना तु व्याघ्रभिद्द्रुमपाठिषु, मे. चित्रकः स्यात् तरक्षव्याघ्रभेदयो भेषजान्तरे, वि. चित्रकस्तु चित्रकारे द्रुमौषधिविशेषयोः, हे. चित्रकं चित्रके क्लीबं व्याघ्रैरण्डौ च चित्रकौ, त्रि. चित्रकं तिलकं प्रोक्तं चित्रकः श्वापदो मतः। चित्रको मूलशाखिश्च चित्रकोऽप्यन्तको मतः, अने.

चित्रगुप्त. चित्रगुप्तस्तु पुंसि स्याद् यमे तस्य च लेखके, मे. चित्रगुप्तः कृतान्ते स्यात् लेखके चास्य सम्मतः, वि. चित्रगुप्तस्तु कृतान्ते तस्य लेखके, हे.

चित्रभानु. चित्रभानुः पुमान् वैश्वानरे चाहस्करेऽपि च, मे. चित्रभानुः खगेऽनले, वि. चित्रभानुस्तु कृशानुदिनेशयोः, हे. सूर्यवह्नी चित्रभानू, अ.

चित्ररथ. अथ चित्ररथः सूर्यगन्धर्वान्तरयोः पुमान्, मे. चित्ररथः स्याद् गन्धर्वे रवौ विद्याधरान्तरे, वि. चित्ररथो विद्याधरे गन्धर्वसूर्ययोः, हे.

चित्राटीर. चित्राटीरो विधौ भालमङ्कितं येन तत्र च। घण्टाकर्णोपहाराय कृतच्छागास्रविन्दुषु, मे. चित्राटीरो विधौ भालमङ्कितं

येन तत्र च। घण्टाकर्णोपहाराय हृतव्छागास्रबिन्दुभिः, वि. चिताटीरो घण्टाकर्णवलिच्छागास्रविन्दुभिः। अङ्कितभाले चन्द्रे च, हे.

चिपिट. चिपिटः खाद्यभेदे ना त्रिषु पिट्टितविस्तृते, मे. चिपिटः पुनः। पृथुकेऽपि च तते, हे. चिपिटः खाद्यभेदेऽपि चिपिटो विस्तृते ऽन्यवत्, वि.

चिरजीविन्. चिरजीवी द्विकाजयोः, मे, वि. चिरजीवी तु वायसे। अजे च, हे.

चिर(रि)ण्टी. चिरिण्टी तु सुवासिन्यां स्याद् द्वितीयवयःस्त्रियाम्, मे. चिरण्टी तु सुवासिन्यां स्याद् द्वितीयवयःस्त्रियाम्, वि. चिरण्टी तु सुवासिनी। तरुणी च, हे.

चिलिमीलिका. चिलिमीलिका तु कण्ठीभेदे खद्योतविद्युतोः, मे. चिलिमीलिका खद्योते कण्ठीभेदे तडित्यपि, हे. कण्ठालङ्कारखद्योतविद्युत्सु चिलिमीलिका, त्रि. स्याच्चिलिमीलिका कण्ठीभेदे खद्योतविद्युतोः, वि.

चिल्ल. चिल्लः पुमान् क्लिन्ननेत्रे क्लिन्नाक्षेऽप्यभिधेयवत्। आततायिनि संप्रोक्तः चिल्लो स्त्रात् क्षुद्रवास्तुके, मे. चिल्लः खगे स चुल्लश्च पिल्लवत् क्लिन्नलोचने। क्लिन्नाक्षि, हे. चुल्लचिल्लौ मतौ क्लिन्ने नेत्रे क्लिन्नाक्षि पिल्लवत्। आततायिनि भवेच्चिल्लश्चिल्लो स्याद् गौड़वास्तुके, वि.

चिह्न. चिह्नं लक्ष्मपताकयोः, मे, त्रि. चिह्नं ध्वजे पताकायां, वि. चिह्नमङ्के पताकायाम्, हे.

चीन. चीनो देशांशुकव्रीहिभेदे तन्तौ मृगान्तरे, मे. चीनो मृगान्तरे तन्तुव्रीहिद्देशांशुकान्तरे, वि. चीनो देशैणतन्तुषु। व्रीहौ वस्त्रे, हे. चीनो वस्त्रव्रीहिभेदे, त्रि.

चीर. चीरं तु गोस्तने वस्त्रे चूडायां सीसकेऽपि च। चीरी कच्छाटिकाझिल्लयोः, वि. चीरो झिल्ल्यां नपुंसकम्। गोस्तने वस्त्रभेदे च रेखालेखनभेदयोः, मे चीरं वाससि चूडायां गोस्तने सीसपत्रके। चीरी कच्छाटिकाझिल्ल्योः, हे.

चीरक. चीरकोऽधिक्रियालेखे पतत्त्रां चीरिका मता, वि.

चीर्णपर्ण. चीर्णपर्णस्तु निम्बेऽपि खर्जूरीभूरुहे पुमान्, मे. चीर्णपर्णस्तु निम्बे स्यात् खर्जूरीभूरुहेऽपि च, वि. चीर्णपर्णः खर्जूरनिम्बयोः, हे. चीर्णपर्णस्तु खर्जूरपिचुमर्दयोः; लि.

चीवर. चीवरं वल्कले वस्त्रे, धने.

चुक्र चुक्रं दृक्षाम्ले चाङ्गेर्यां स्त्रीपुंसयम्लेऽम्लवेतसे, मे. चुक्रस्त्वम्लेऽम्लवेतसे। चुक्री चाङ्गेरिकायां स्यात् दृक्षाम्ले चुक्रमिष्यते, वि. चुक्राम्लेऽम्लवेतसे। दृक्षाम्ले चुक्री चाङ्गेर्याम्, हे.

चुम्बक चुम्बकचुम्बनपरे धूर्तायस्कान्तयोरपि। वह्नग्रन्थैकदेशज्ञे घटसत्रोर्ध्वावलम्बने, मे. चुम्बकं स्यात् वह्नग्रन्थधूर्तायस्कान्तकामुके, वि चुम्बकं कामुके धूर्ते वह्नग्रन्थज्ञभेदयोः, हे.

चुलुक चुलुकः महती भाण्डे भेदे चलुकवन्मतः, वि. V. चलुक.

चुल्ल. चुल्ली चितायामुद्धाने, मे. चुल्ली चितायामुद्धाने कश्चिद्वाय्येऽपुनदीरिता, वि. चुल्ली ल्हाने च, हे V चिल्ल.

चुलकी. चुलकी शिशुमारेऽपि कुण्डीभेदे कुलान्तरे, मे, वि. चुलकी कुण्डिकाभेदे शिशुमारे कुलान्तरे, हे.

चूडा. चूडा वडभी शिखायां बाहुभूषणे, मे. चूडा शिखायां वलभी चूडा बाहुविभूषणे, वि चूडा शिखाग्रयोः। बाहुभूषावलभ्योश्च, हे चूडा शिखिशिरस्यपि, ह

चूडामणि. चूडामणिः शिरोरत्ने काकचिञ्चाफले पुमान्, मे. चूडामणिः शिरोरत्ने काकचिञ्चाफलेऽपि च, वि. चूडामणिः काकचिञ्चाफले मूर्धमणावपि, हे

चूडाल चूडाला दृक्षटायां स्त्री चूडावति च वाच्यवत्, मे चूडाला दृक्षटायां स्यात् चूडावति तु वाच्यवत्, वि. चूडालचूडया युक्ते चूडालाऽपि च चक्राला, हे

चूतक चूतकः कूपकेऽप्याम्रे, मे, वि. चूतकः कूप आम्रे च, मे.

चूर्ण अथ चूर्णो कपर्दके। चूर्णो धूली क्षारभेदे चूर्णानि वासयुक्तिषु, मे चूर्णानि वासयुक्तिषु। चूर्णः चोदे क्षारभेदे, हे चूर्णं गन्धयुतावपि, त्रि चूर्णः चोदे क्षारभेदे चूर्णानि वासयुक्तिषु, वि

चूलिका चूलिका नाटकस्याङ्गे कर्णमूले च हस्तिनाम्, मे चूलिका नाटकाङ्गर्थे। करिणः कर्णमूले च, हे चूलिका नाटकस्याङ्गे कर्णमूले च हस्तिनाम्, वि नाटकाङ्गेषु चूलिका, त्रि

चेत् चेत् कुत्सितसंशयोः। यद्यन्तरेऽप्यथाकलेत्र, मे

चेतन चेतना स विदि स्त्रियाम्। वाच्यवत् प्राणयुक्ते, मे चेतना स विदि प्रोक्ता वाच्यवत् प्राणिनि स्मृता, वि चेतनः स्यात् सहृदयप्राणिनोश्चेतना तु धीः, हे

चेल चेलो नोचेऽन्यवस्त्रे लमं शुके गर्हितेऽन्यवत्, वि चेलं गर्हितवस्त्रयोः, हे चेलोऽधमे त्रिषु। नपुंसकन्तु वसने, मे चेल वस्त्रेऽधमे त्रिषु, अ

चेष्टित चेष्टितं गतिचेष्टयोः, मे

चैत्य चैत्यमायतने बुद्धबिम्बे चोद्देशपादपे, मे चैत्यमायतने बुद्धबिम्बे चोद्देशपादपे, वि चैत्यं जिनौकस्तद्बिम्बं चैत्यो जिनसभातरुः। उद्देशवृक्षः, हे चैत्यमायतने बुद्धबिम्बोद्देशकद्रुयोः, त्रि चैत्यं बुद्धान्तमेऽप्युक्तं देवतायतनेऽपि च, ह

चैत्र चैत्रं स्मृते देवकुले ना भूकल्पमासभेदयोः, मे चैत्रं स्तकचैत्रे स्यात् चैत्रो मासाद्रिभेदयोः, वि चैत्रो मासाद्रिभेदयोः। चैत्रं स्तकचैत्रे च, हे स्मृते देवकुले चैत्रं ना कल्पमासभेदयो, त्रि

चोच चोचो गोते शुचौ दचे तथाभीष्टमनोज्ञयोः, मे, वि चोचः सुन्दरगीतयो। शुचौ, हे शुचौ दचे च चोचः स्यात्, त्रि

चोड चोडः प्रावरणे भूम्नि देशभेदे, मे चोडो देशविशेषे स्यात् चोडः प्रावरणान्तरे, वि चोड कञ्चुकदृशयो, हे,

चोद्य चोद्य अगाद्दृते प्रश्ने चोदनार्हे तु वाच्यवत्, मे, वि.

चोदन्तु प्रश्ने प्रेर्येऽङ्ग,तेऽपि च, हे.

चोर. चोरश्चौरसुगन्धयोः, वि. v. चौर.

चोल. चोलः कूर्पासके पुमान्। नपुंसकं तु वसने, मे. चोला कूर्पासके देशे, हे.

चोलकिन्. चोलकी तु करीरे स्यात् नारङ्गे किष्कुपर्वणि, वि, मे. चोलकी नागरङ्गे च करीरे किष्कुपर्वणि, हा. चोलकी तु नागरङ्गे किष्कुपर्वकरीरयोः, हे.

चौर. चौरः पाटच्चरेऽपि स्यात् चौरपुष्पौषधावपि, मे. चौरो दस्युसुगन्धयोः, हे.

चौल. चौलं कर्मणि मुण्डने, हे.

च्युतप. च्युतपः पवनयुद्धयोः, वि.

छ. छाच्छादने स्त्रियां स्याता निर्मलेऽन्यवदिष्यते, मे. एकनेत्रश्च सुफली यामकूर्परगो द्रुतिः। त्रिविन्दुकलया चारी च्छकारः स्वेष्मकाभिधः, मा.

छगल. छगलं नीलवस्त्रे ना च्छागे स्त्री वृद्धदारके, मे. छगलश्छागे च्छगली च्छागमातरि। वृद्धदारकभेषजेऽ च्छगलं नीलवाससि, वि. छगलश्छागे च्छगली वृद्धदारकभेषजे। छगलं तु नीलवस्त्रे, हे.

छत्र. छत्रा मिसावतिच्छत्रे कुस्तुम्बुरुशिलीन्ध्रयोः। नपुंसकश्चातपत्रे, मे. छत्रमातपवारणे। छत्रा मधुरिकायां स्यात् कुस्तुम्बुरुशिलीन्ध्रयोः, वि. छत्रं स्यादातपत्राणे च्छत्रा मधुरिकौषधौ। धान्याके च शिलीन्ध्रे च, हे.

छत्रभङ्ग. छत्रभङ्गोऽपि वैधव्ये स्वातन्त्र्यनृपनाशयोः, मे, वि. छत्रभङ्गो नृपक्षये। स्वातन्त्र्ये विधवात्वे च, हे. वैधव्ये नृपनाशे च च्छत्रभङ्गः प्रकीर्तितः, त्रि.

छद. छदः पलाशे गरुति ग्रन्थिपर्णतमालयोः, मे, वि. छदः पत्रे पतत्रे च ग्रन्थिपर्णतमालयोः, हे. पलाशे गरुति च्छदः, त्रि.

छदन. छदनं च दले पत्रे पिधाने, मे. छदनं पत्रपत्रयोः, वि. छदनं पर्णे गरुति, हे.

छद्मन्. छद्म व्याजापदेशयोः, मे. छद्म शाठ्यापदेशयोः, वि. छद्म शाठ्येऽपदेशेऽप्यतिकर्मणि, हे.

छन्द. छन्दो वशेऽप्यभिप्राये, मे, वि. छन्दो वशेऽभिप्राये च, हे. अभिप्रायवशौ छन्दौ, अ.

छन्दस्. छन्दः पद्ये च वेदे च स्वैराचाराभिलापयोः, मे, वि. छन्दः पद्येच्छयोः श्रुतौ, हे. छन्दः पद्येऽभिलापे च, अ. छन्दः पद्य-श्रुतीच्छासु, त्रि.

छन्न. छन्नन्तु रहसि क्लीवं छादिते वाच्यलिङ्गवत्, मे. छन्नं रहश्छादितयोः, वि, हे.

छर्दन. छर्दनं वमने क्लीवं निम्बालम्बुषयोः पुमान्, मे. छर्दनोऽलम्बुषे निम्बे छर्दनं वमनान्तरे, वि. छर्दनोऽलम्बुषे निम्बे छर्दनं वमनेऽपि च, हे. अथालम्बुषे पुमान्। निम्बेऽपि छर्दनं वान्ते, त्रि. छर्दनोऽलम्बुषे निम्बे, धा.

छल. छलं स्खलितशाठ्ययोः, मे. छलं तु स्खलिते व्याजे, वि. छलं छद्मस्खलितयोः, हे, त्रि.

छल्ली. छल्ली वीरुधि सन्ताने वल्कले कुसुमान्तरे, मे, वि. छल्ली सन्तानवीरुधोः। वल्कले पुष्पभेदे च, हे.

छवि. छविः शोभारुचो योषित्, मे. छविः शोभारुचो मता, वि. छविस्तु रुचि शोभायाम्, हे.

छाया. छाया सूर्यप्रिया कान्तिः प्रतिबिम्बमनातपः। पालनोत्कोचयोः कान्तिसच्छोभापङ्क्तिषु स्त्रियाम्, मे. छाया सत्यातपाभावे प्रतिबिम्बार्कयोषितोः। पालनोत्कोचयोः कान्तिसच्छोभापङ्क्तिषु स्मृता, वि. छाया पङ्क्तौ प्रतिमायां अर्कयोषित्यनातपे। उत्कोचे पालने कान्तौ शोभायां च तमस्यपि, हे. छाया सूर्यप्रिया कान्तिः प्रतिबिम्बमनातपः,

ष्म कान्यनातपयोश्छाया, वाने.

छित्वर. छित्वरं छेदनद्रव्येऽ छित्वरो धूर्तवैरिणोः, वि. छित्वरो वैरिधूर्त्तयोः। छित्वरं छेदनद्रव्येऽ, हे.

छिद्र. छिद्रिः पावके रज्जौ करवाले परश्वधे, मे, वि. छिद्रिरोऽग्नौ परश्वधे। करवाले च रज्जौ च, हे.

छिदुर. छिदुरश्छेदनद्रव्ये धूर्ते वैरिणि च त्रिष, मे.

छिद्र. छिद्रं दूषणरन्ध्रयोः, मे. छिद्रं विवररन्ध्रवत्। गर्त्ते दोषे, हे. V. विवर.

छिन्न. छिन्नं छात्ते लिलिङ्गं मप्राद् गुडूच्यामपि योषिति, मे. छिन्नं भिन्ने तु वाच्यवत्। छिन्नाऽन्वतायां पुंश्चल्याम्, वि. छिन्ना स्यादन्वतेत्वरी। छिन्नं भिन्ने, हे.

छुप. छुपः सुपस्पर्शनयोः, मे, वि.

छेक. छेको गृहाश्रितचगपक्षिणो नागरे त्रिषु, मे. छेको विदग्धे विश्वस्तच्वगनीडजयोरपि, हे. छेको विदग्धे च्छेकश्च विश्वस्तच्वगपक्षिणोः, वि, छेकः पङ्क्तिवक्रयोः, धा. गृहासक्तौ पक्षिमृगौ च्छेकौ नागरिके त्रिषु, त्रि.

छेदन. छेदनं भिदि। कर्त्तने, मे. छेदनं कर्त्तने भेदे, वि. छेदनं कर्त्तने भिदि, हे.

ज. जो ना ब्रतुरञ्जये जन्यां तातमात्रे जनार्दने, मे. स्त्रियो जयन्तो जपजः शूली च चतुराननः। मणिबन्धगतो वामे जकारो जनकोत्तमः, मा.

जकुट. जकुटं वार्त्ताकुसुमे जकुटो मलये शुनि, मे जकुटस्तु वार्त्ताकुकुसुमे शुनि। मलये, हे जकुटो मलये ख्यातो वार्त्ताकुकुसुमे शुनि, वि.

जगत्. जगत् स्यात् विष्टपे क्लीवं वायौ ना जङ्गमे त्रिषु। जगती भुवने च्मायां छन्दोभेदे जनेऽपि च, मे जगदाख्या धा ना वाते विष्टपे जङ्गमेऽपि

च। जगती भुवने च्मायां छन्दोभेदे जनेऽपि च, वि. ना वाते पिष्टपे जगत्, त्रि. जगल्लोकेऽत्रायुप, हे. जगती च्छन्दसि चितौ। जम्बूवप्रे जने लोके, हे. जगतो जगति च्छन्दोविशेषेऽपि चितावपि। जगदिङ्गेऽपि, श्च. जगती राजप्रधानलोकेऽपि, ह.

जगल. जगलो मदनद्रुमे। मेदके पिष्टमद्ये च पुंसि धूर्तेऽभिधेयवत्, मे. जगलः पिष्टमद्ये च मेदके मदनद्रुमे। कितवे, वि. जगलो मदनद्रुमे। मेदके कितवे पिष्टमद्ये, हे.

जघन. जघनं च स्त्रियाः श्रोणिपुरोभागे कटावपि, मे. जघनं च स्त्रियाः श्रोणिपुरोभागे कटीरके, वि. जघनं कटौ। स्त्रियाः श्रोणिपुरोभागे, हे.

जघन्य. जघन्यं मेहने क्लीवं चरमे गर्हितेऽन्यवत्, मे. जघन्यं चरमे शिश्ने जघन्यं गर्हितेऽन्यवत्, वि. जघन्यं शिश्ने गर्ह्येऽन्त्ये, हे. जघन्योऽन्त्योऽधमेऽपि च, श्च.

जघन्यज. जघन्यजः कनीयसि। वृषले, मे. जघन्यजोऽनुजे शूद्रे, वि, त्रि. जघन्यजोऽनुजन्मनि। शूद्रे च, हे.

जङ्गल. जङ्गलं निर्जनस्थाने त्रिलिङ्गं पिशितेऽस्त्रियाम्, मे. जङ्गलो जलनिस्सृतदेशे मांसे च जङ्गलम्, वि. जङ्गलो निर्जने देशे पिशितेऽपि, हे. जङ्गलो निर्जने देशे त्रिलिङ्गः पिशितेऽस्त्रियाम्, त्रि.

जटा जटा लम्बकचे मूले मांस्यां श्चचे पुन जंटी, मे. जटा केशविकारे मांसिमूलयोः, हे. जटा लम्बकचे मूले सचमांसिकयो जंटी, वि. मूले लम्बकचे जटा, श्च.

जटाटङ्क. जटाटङ्को हरेऽपि च, हा.

जटायु. जटायुः पुंसि सम्पातेः कनीयसि च गुग्गुलौ, मे. जटायुर्गुग्गुलतरौ जटायु विहगान्तरे, वि. जटायु गुग्गुलौ खगे, हे.

जटायुस्. जटायु पुंसि सम्पातेः कनीयसि च गुग्गुलौ, मे.

जटिल जटिला पिप्पलीमांस्यो जंटायुक्ते त्र वाच्यवत्, मे. जटि-

वस्तु जटायुक्ते जटिला मांसिकौषधौ, वि जटिलो जटी। जटिला तु मांसिकायाम्, हे

जठर जठरो न स्त्रियां कुक्षौ वृद्धकर्कटयोस्त्रिषु, मे कुक्षौ वृद्धे च जठरम्, वि जठरः कुक्षिवृद्धयोः। कठिने च, हे जठरः कठिनेऽपि स्यात्, श

जड जडा स्त्रियाम्। शूकशिम्ब्यां हिमग्रस्तमूकाप्रज्ञेषु तु त्रिषु, मे जडो मूर्खो हिमग्रस्ते शूकशिम्ब्यां जडा मता, वि जडो मन्दे हिमाघाते जडा स्याच्छूकशिम्बिका, हे

जतुक जतुकाऽजिनपत्राया जतुकं हिङ्गुलाक्षयोः, मे, वि जतुकं हिङ्गुलाक्षयोः। जतुका चर्मचटका, हे लाक्षाऽपि जतुका प्रोक्ता, श

जन जनो लोके महर्लोकात् परलोके च पामरे। जनो सीमन्तिनीवध्वारुत्पत्तावौषधीभिदि, मे जनो लोके जगद्भेदे पृथग्जने। जनी स्नुषावनितयोः, हे जनो लोके महर्लोकात् परलोके च पामरे। जनी सीमन्तिनीवध्वोरुत्पत्तौ च जनि र्मता, वि

जनक जनक पितृभूपयोः, हे जनकः पितृराजर्ष्योः, वि जनक पितृभुजोः, मे

जनन जननी तु दयामातो र्जननं वंशजन्मनोः, मे

जनपद भवेज्जनपदो जानपदोऽपि जनदेशयो, मे भवेज्जनपदो देशे जने जानपदोऽपि च, वि जनपदः स्यात् पुन र्जनदेशयोः, हे देशे जने जनपद, त्रि

जनि १ जन

जन्य जन्यं हट्टे परीवादे संग्रामे च नपुंसकम्। जन्या मातृवयस्यायां जन्यः स्याज्जनके पुमान्। त्रिषूत्पाद्यजनित्रोश्च नवोढाज्ञातिभृत्ययोः। वरस्निग्धे, मे जन्यं हट्टे परीवादे रणे जनके पुंस। जन्य स्यात् जननीये च जन्या मातृसखीमुदोः। जन्यो वरवधूज्ञातिप्रियभृत्ये हितेऽपि च, वि जन्यं स्याज्जनवादेऽपि च युद्धे हट्टे च जन्यं स्यात् ।

जन्यो जामातृवत्सले। जनके जननीये च नवोढानुचरादिषु। जन्यं कौलीने युध्यट्टे जन्यो मातृसखीसुहृत्:, हे.

जन्यु. अथ जन्युः स्यात् पुंसि प्राणाग्निधातृषु, मे. जन्युः प्राणाग्निधातृषु, वि. जनुग्रः स्यात्जन्तुमात्रे च पावके परमेष्ठिनि, हे.

जम्बाल. जम्बालः शैवले पङ्के, मे. जम्बालं शैवले पङ्के, वि. जम्बालं कर्दमे शैवलेऽपि च, हे. जम्बालौ पङ्कशैवलौ,' त्रि.

जम्बीर. जम्बीरः प्रस्थपुष्पे स्यात् पुंसि दन्तशठद्रुमे, मे. जम्बीरं प्रस्थपुष्पाख्यशाके दन्तशठेऽपि च, वि. जम्बीरः प्रस्थपुष्पाख्यशाके दन्तशठद्रुमे, हे.

जम्बुक. जम्बुकः फेरवे नीचे पश्चिमाशापतावपि, मे. जम्बुकः श्वापदे नीचे प्रतीचीदिक्पतावपि, वि. जम्बुको वरुणे फेरौ, हे. जम्बुकौ क्रोष्टुवरुणौ, त्र.

जम्बू. जम्बूः स्त्रीत् पादपान्तरे। तथा सुमेरुसरिति द्वीपभेदेऽपि च स्त्रियाम्, मे. जम्बूः सुमेरुसरिति द्वीपद्रुमविशेषयोः, वि. जम्बूर्मेरुतरङ्गिण्यां द्वीपवृक्षविशेषयोः, हे.

जम्बूल. जम्बूलस्तु पुमान् जम्बूविटपे क्रकचच्छदे, मे. जम्बूलो जम्बूविटपे जम्बूलः क्रकचच्छदे, वि. जम्बूलः क्रकचच्छदे। जम्बूद्रुमे, हे.

जम्भ. जम्भो दैत्यान्तरे दन्ते जम्बीरे भक्षणेऽपि च, वि, मे. जम्भ स्याद्दानवान्तरे। दन्तभोजनयोरंशे हनौ जम्बीरतूणयोः, हे. अथ दानवे। जम्बीरे व्यवहारे च जम्भो दन्तेऽपि चेष्यते, त्रि.

जम्भल. जम्भलः पुंसि जम्बीरे बुद्धदेवान्तरेऽपि च, मे. जम्भलो देवताभेदे जम्बीरेऽपि च जम्भलः, वि, जम्भलः। जम्बीरे देवताभेदे, हे. जम्बीरे देवभेदेऽपि जम्भलः, त्रि

जय जयो जयन्ते विजये जया दुर्गाग्निमन्थयोः। जयन्तीतिथिभेदोमासखीपथ्यासु च स्मृता, वि जयो जयन्ते विजये जयोमातृसखी तिथिः। पथ्या जयन्त्यग्निमन्थः, हे. जया जयन्तीतिथिभित्-पथ्योमातृसखीषु च। अग्निमन्थे ना जयन्ते विजये च युधिष्ठिरे, मे.

जयन. जयनं स्यात् तुरङ्गादिसन्नाहे विजयेऽपि च, मे, वि. जयनं विजयेऽश्वादिसन्नाहे, हे.

जयन्त. जयन्ती हरसिद्धौ गौर्यामिन्द्रपुत्रीपताकयोः। पुमान् ऐन्द्रौ हरे भीमे, मे. जयन्तायेन्द्रिगिरिषौ जयन्त्यापताकयोः। जीवन्त्या-मिन्द्रपुत्र्यां च, हे. जयन्तः शङ्करेऽपि स्यात् जयन्तः पाकशासनौ। जयन्ती पादपे गौर्यामिन्द्रपुत्रीपताकयोः, वि. जयन्ती नगरी प्रोक्ता जयन्ती चटकानुजा। जयन्त्योषधिभेदः स्यात् जयन्ती शक्रसम्भवा, अने.

जरठ. जरठः कर्कशे पाण्डौ जरठः कठिनेऽन्यवत्, वि. जरठः कर्कशे जर्णे, हे. जरठः कर्कशे पाण्डौ कठिनेऽप्यभिधेयवत्, मे. जरठः कठिने प्रोक्तः प्राज्ञैः परिणतेऽपि च, श.

जरण. जरणं जीरकेऽजाजिहिङ्गुसौवर्चलेऽपि च, मे. [जरणं जीर-काजाजिहिङ्गुसौवर्चलेष्वपि, वि. जरणो रचके हिङ्गौ जीरके कृष्ण-जीरके, हे.

जरायु. जरायुरपि तत्पचिराजे (=जटायौ) गर्भाशये पुमान्, मे.

जर्जर. जर्जरं प्रैवले शक्रध्वजे त्रिषु जरातुरे, मे. जर्जरं स्याद् वासवध्वजजीर्णयोः, हे. जर्जरो वाच्यवत् जीर्णे जर्जरं वासव-ध्वजे, वि.

जर्जरीक. जर्जरीकं बहुच्छिद्रे जरातुरेऽपि वाच्यवत्, मे. जर्जरीकं बहुच्छिद्रे जर्जरीकं जरातुरे, वि. जर्जरीकं जरातुरे। बहुच्छिद्रेऽपि, हे.

जर्ण. जर्णश्चन्द्रे च वृक्षे च, मे, वि. जर्णौ जीर्णद्रुमेन्दू, पु, हे.

जल. जलं गोकलने नीरे ह्रीवेरेऽप्यन्यवत् जड़े, मे. जलं गोक-लले नीरे ह्रीवेरे च जड़ेऽन्यवत्, वि. जलं गोकलने जड़े। ह्रीवेरेऽ-म्बु,नि, हे.

जलकरङ्क. अथो जलकरङ्कः स्यात् नालिकेरफलेऽम्बुदे। शङ्खे जललतायाञ्च वारिवाहे च कीर्त्तितः, मे. जलकरङ्कः स्यान्मेघे नारि-केरतरोः फले। शङ्खे, हे अथो जलकरङ्कः स्यात् नारिकेलफलेऽम्बुदे।

शङ्खे जलशयायां च वि. कम्बौ, जलकरङ्कः स्मृतः नारिकेलफलेऽपि च, लि.

जलकूपी. जलकूपी कूपगर्ते पुष्करिण्याञ्च योषिति, मे. जलकूपी कूपगर्ते पुष्करिण्याञ्च कथ्यते, वि, जलकूप्यन्धुगर्भके। सरस्याम्, हे.

जलगुल्म. जलगुल्मो जलावर्ते कच्छपे जलचत्वरे, वि, मे, धा. जलगुल्मो जलावर्तेऽम्बुचत्वरे कमठे, हे.

जलज. जलजं कमले शङ्खे, मे, के. जलजं शङ्खपद्मयोः, वि, त्रि.

जलतापक. जलतापक इल्लिशकाकावीभपयोश्च पुंसि स्यात्, मे. कथ्यते जलतापकः। काकाचीराजसफरमत्स्ययोः, वि.

जलद. जलदो मुस्तके मेघे, मे, के. जलदो मुस्तकेऽम्बुदे, वि.

जलरुण्ड. जलरुण्डो जलावर्ते पयोरेणौ भुजङ्गमे, मे, वि. जलरुण्डः पयोरेणौ जलावर्ते भुजङ्गमे, के.

जलबिल्व. जलबिल्वः कर्कटे स्यात् पद्माक्षे जलचत्वरे, मे. जलबिल्वस्तु पद्माक्षे कर्कटे जलचत्वरे, वि. जलबिल्वस्तु कर्कटे। जलचत्वरपद्माक्षे, के. जलबिल्वः कर्कटके पद्माक्षे जलवल्कले, धा.

जलशुचि. जलशुचिः कङ्के लोटिमत्स्यश्रृङ्गाटयोरपि। शिशुमारे च पुंलिङ्गः जलौकायान्तु योषिति, मे. जलशुचि जलौकसि। श्रृङ्गाटे शिशुमारे च कङ्के लोटिकपेऽपि च, वि. जलशुचिः शिशुमारे लोटिमत्स्ये जलौकसि। काकश्रृङ्गाटयोश्चापि, के. जलशुचि जलौकाऽपि, धा.

जलाषल. जलाषलं स्मृतो वारिनिर्गमे शैवलेऽपि च, मे, वि. जलाषलं तु शैवाले स्मृतश्च जलनिर्गमे, हे.

जलाटन. जलाटनो लोहपृष्ठे जलौकायां जलाटनी, मे, वि. जलाटनः कङ्कपक्षे जलाटनी जलौकसि, हे.

जलाशय. जलाशयो जलाधारे स्मृतोशीरे नपुंसकम्, मे. जलाशयमुशीरे च जलाधारे जलाशयः, वि. जलाशयमुशीरे स्याज्जलाशयो

जलाश्रये, हे.

जलेन्द्र. जलेन्द्रः पुंसि वरुणे जम्भले च महोदधौ, मे. जलेन्द्रो वरुणेऽम्बुधौ। जम्भले च जलेन्द्रः स्यात्, वि. जलेन्द्रो जम्भलेऽम्भोधौ वरुणेऽपि च, हे.

जव. जवो वेगवति त्रिषु। पुंलिङ्गस्तु भवेद्वेगे चोड्रपुष्पे जवा स्मृता, मे. जवः स्याद् वेगवेगिनोः। जवोड्रपुष्पे, हे. जवो वेगिनि वेगे स्याद् चोड्रपुष्पे जवा मता, वि.

जवन. जवनस्तु स्याद्वेगेऽपि हये ना वेगिनि त्रिषु, मे. जवनो देशभेदे स्याद् वेगवेगाधिकाश्वयोः। जवन्योषधिभेदे स्याद् वाच्यवद् वेगिनि स्मृतः, वि. जवनो वेगिवेगयोः। वेग्यश्वे नीवृति जवन्यपथ्या-मोषधीभिदि, हे. जवनो देशवेगिनोः, त्रि. v. यवन.

जसुरि. जसुरिः पावके पवौ, वि.

जह्नु. जह्नुः स्यात् पुंसि राजर्षिभेदे च मधुसूदने, मे.

जाङ्गल. जाङ्गली शूकशिम्ब्यां स्त्री जाङ्गलो ना कपिञ्जले, मे. जाङ्गली शूकशिम्ब्यां स्यात् जाङ्गलस्तु कपिञ्जले। जाङ्गलः स्यात् कपिञ्जले जाङ्गली तु शूकशिम्ब्याम्, हे.

जाङ्गुल. जाङ्गुली विषविद्यायाम् जाङ्गुलं जालिनीफले, मे, वि. जाङ्गुलं जालिनीफले। जाङ्गुली विषविद्यायाम्, हे.

जात. जातं व्यक्तौघजन्मसु। क्लीबं त्रिलिङ्गमुत्पन्ने, मे. जातं व्यक्तौघजन्मसु, त्रि. जातं जातौघजन्मसु, वि. जातं जातव्रौघजनिषु, हे.

जाति. जातिः स्त्री गोत्रजन्मनोः। अश्मन्तिकामलक्योश्च सामान्य-च्छन्दसोरपि। जातीफले च मालत्याम्, मे. जातिश्छन्दसि सामान्ये मालत्यां गोत्रजन्मनोः। जाति जातीफले मालत्यां चुल्लीकम्पिल्लयोरपि, वि. जातिः सामान्यगोत्रयोः। मालत्यामामलक्यां च चुल्ल्यां कम्पिल्लजन्मनोः। जाती-फले छन्दसि च, हे. जातिः सामान्यजन्मनोः, य. जातिश्छन्दसि मा-लत्यां चुल्ल्यां जातीफले कुले, त्रि. जातिः स्यात् मत्स्याख्यानं मालती

जातिरुच्यते। गोत्वादिजन्म जातिः स्यात् जातिर्वैल्लीति कथ्यते, अने.

जातु. जातु शब्दे विगर्ह्येऽपि कदाचिदर्थेऽपि, मे.

जात्य. कुलीनश्रेष्ठयो र्जात्यम्, ह.

जानपद. v. जनपद.

जामातृ. जामाता दुहितुः पत्यौ सूर्यावर्ते धवे पुमान्, मे. जामाता वल्लभे सूर्यावर्तेऽपि दुहितुः पतौ, वि. जामाता दुहितुः पत्यौ। सूर्यावर्ते वल्लभे च, हे. सूर्यावर्तेऽपि जामाता, त्रि.

जामि. जामिः स्वसृकुलस्त्रियोः, वि, हे, य. जामिः कुलबालिकायां च, ह. v. यामि.

जायानुजीविन्. जायानुजीवी पुंसि स्यात् नटे च वकपक्षिणि, मे. जायानुजीवी तु नटे दुर्गताश्विनयो र्बके, वि. अथ जायानुजीविनः। बकाश्विननटद्विस्थाः, हे.

जार. जारो स्यादौषधीभेदे स्त्रियामुपपतौ पुमान्, मे. जारो स्यादोषधीभेदे जारस्तूपपतावपि, वि. जारस्तूपपतौ जार्यौषधीभिदि, हे.

जाल. जालं गवाक्ष आनाये क्षारके दम्भवृन्दयोः। जालो नीपद्रुमे जाली पाटलिकौषधौ स्त्रियाम्, मे. जालं समूह आनायगवाक्षक्षारकेष्वपि, अ. जालं दम्भेऽपि, त्रि. जालं कपटेऽप्युरश्छम्, ह. जालं गवाक्ष आनाये कोरके दम्भवृन्दयोः। जालो नीपद्रुमे जाली कोषातक्यामुदाहृता, वि. जालस्तु गवाक्षे क्षारके गणे। दम्भानाययो र्जालो नीपे जाली पटोलिका, हे.

जालक. जालकं कोरके दम्भे मुक्तायानाययोरपि। न पुंसि मोचकफले स्त्रियान्तु वसनान्तरे। गिरिसारजलौकायामपि स्याद्विधवास्त्रियाम्। भटानामश्मरचिताङ्गरक्षिण्यां च जालिका। जालिकी वाचयवग्रामजालिजालोपजीविनोः, मे. जालिका जालिनीफले। भटानामश्मरचिताङ्गरक्षिणाश्च जालिका। गिरिसारे जलौकायामपि स्याद्वि-

भवाम्वियाम्। जालिकः पुनरुद्दिष्टो ग्रामकूटे च धीवरे, वि. जालक कोरके प्रोक्तं कुलाये जालिनीफले। आनाये दम्भभेदे च वस्त्रभेदे च जालिका, वि. जालिका वस्त्रभित् कूटस्थतकैवर्त्तौ च जालकौ, त्रि.

जाल्म. जाल्मः स्यात् पामरे क्रूरे पुंस्यसमीक्ष्यकारिणि, मे. जाल्मः स्यात् पामरे क्रूरे जाल्मोऽसमीक्ष्यकारिणि, वि. जाल्मस्तु पामरे। असमीक्ष्यकारिणि च, हे.

जाहक. जाहको गोक्षुमार्जारखड्गाकारचिह्नकासु च, मे, वि. गोक्षु काण्डिकायाञ्च जाहकध्वनिरिष्यते, त्रा.

जिगत्नु. जिगत्नुः पुंसि जन्तौ वैश्वानरेऽपि च, मे. जिगत्नुरग्नौ जन्तौ च, वि.

जिगीषा. जिगीषा जेतुमिच्छायां व्यवसायप्रकर्षयोः, मे, वि. जिगीषा तु जयस्पृहा। व्यवसायः प्रकर्षश्च, हे.

जिन. जिनोऽर्हति च बुद्धे च पुंसि स्याज्जित्वरे त्रिषु, मे. जिनः स्यादतिवृद्धे च बुद्धे चार्हति जित्वरे, वि. जिनोऽर्हद्बुद्धविष्णुषु, हे. बुद्धे जिनो जित्वरे च, त्रि. वीतरागो जिनः प्रोक्तो जिनो नारायणः स्मृतः। कन्दर्पोऽपि जिनश्चैव जिनः सामान्यकेवली, धने.

जिष्णु. जिष्णुर्ना वासवेऽर्जुने। जित्वरे वाच्यवत्, मे. जिष्णुः शक्रे धनञ्जये। जित्वरे च, वि. जिष्णुः शक्रोऽर्जुने विष्णौ जित्वरेऽर्के वसुष्वपि, हे. जेतरीन्द्रेऽर्जुने जिष्णुः, त्रि.

जिह्म. जिह्मस्तु कुटिले मन्दे क्लीवं तगरपादपे, मे. जिह्मस्तु कुटिले मन्दे जिह्मन्तगरपादपे, वि. जिह्मः कुटिले मन्दे च जिह्मं तगरपादपे, हे. जिह्मस्तु कुटिलेऽलसे, ध. जिह्मः स्यात् कुटिले मन्दे, त्रि.

जिह्मग. जिह्मगोऽस्त्री च मन्दगे, मे. जिह्मगो मन्दगे सर्पे, हे, वि.

जिह्वा. जिह्वा तु वाचि ज्वालारसज्ञयोः, हे

जिह्वाप. जिह्वापः शुनि मार्जारे, मे, त्रि. जिह्वापः शुनि मार्जारे व्याघ्रचित्रकयोरपि, वि. जिह्वापस्तु शुनि व्याघ्रे द्वीपिबिडालयोः, हे. जिह्वापो द्वीपदंशे स्यादिन्द्रमत्तकामुके, शा.

जीमूत. जीमूतोऽद्रौ भृतिकरे देवताडे पयोधरे, मे. जीमूतः स्याद्भृतिकरे शक्रेऽद्रौ घोषके घने, वि. जीमूतो वासवेऽम्बुदे। घोषकेऽद्रौ भृतिकरे, हे. जीमूतौ मेघपर्वतौ, धने. जीमूतं पर्वतेऽपि कथयन्ति, ह.

जीर. जीरस्तु जरणे खड्गे, मे. जीरः खड्गे वणिग्द्रव्ये, वि. जीरस्त्वजाजर्यां खड्गे च, हे.

जीर्ण. जीर्णं परिपक्वपुराणयोः, मे. जीर्णं पक्के पुराणे च, वि.

जीव. जीवः प्राणिनि हस्तौ च द्रुमभेदे वृहस्पतौ। जीवा-जीवन्तिकामौर्वीवचाशिञ्जितभूमिषु। न स्त्री तु जीविते, मे. जीवः सप्तात् त्रिदशाचार्ये द्रुमभेदे शरीरिणि। जीवितेऽपि च जीवा तु वचायां धनुषो गुणे। शिञ्जिते क्षितिजीवन्त्यो ईन्तौ, हे. जीवोऽस्त्री जीविते पुंसि गुरुजन्त्वोः स्त्रियां गुणे, त्रि. जीवो द्रुमभेदे सप्तात् जीवः प्राणिनि गीष्पतौ। जीवा जीवन्तिकाभूमयो मौर्वीशिञ्जितहस्तिषु। वचायामपि जीवा सप्तात् जीवं जीवा च जीविते, वि.

जीवक. जीवकः प्राणके पीतशालक्षपणयोरपि। सूर्च्छर्मोर्पेऽपि पुंसि सप्ताद् आजीवे जीविका मता। त्रिषु सेविनि वृद्धाजीवविनोरा ह्वितुण्डिके, मे. जीवकः पीतशाले सप्तात् क्षपणे वृद्धिजीविनि। सेविनि प्राणकेऽप्याहितुण्डिके पाठान्तरे। आजीवे जीविकामाङ्क जीवन्तप्रामपि कुत्रचित्, वि. जीवको वृद्धिजीविनि। क्षपणे प्राणके पीतसालसेवकयो द्रुमे। व्यालग्राहे जीविका तु जीवन्त्यां वर्त्तनेऽपि च, हे.

जीवञ्जीव. जीवञ्जीवश्चकोरे सप्ताद् द्रुमभेदेऽपि पुंस्ययम्, मे. जीवञ्जीवश्चकोरे सप्ताद्द्रुमपक्षिविशेषयोः, वि. जीवञ्जीवः खगान्तरे। द्रुमभेदे चकोरे च, हे.

जीवद्. जीवदो वैद्यविद्विषोः, मे, वि जीवदो रिपुवैद्ययोः। ग्रन्थिपर्णे, हे.

जीवन जीवनं वर्त्तने नीरप्राणधारणयोरपि। जीवनी जीवना चापि जीवन्तीभेदयो, क्रमात्, मे. जीवनं वर्त्तने नीरे पुत्रजीवे तु जीवनः। जीवनी जीवना चेति जीवन्तीभेदयोः क्रमात्, वि. जीवनस्तु पुत्रजीवे जीवनं वृत्तिवारिणोः। सत्राजीवना तु मेदायां जीवनी तु मधुस्रवा, हे जीवनं वर्त्तनाम्भसोः, लि.

जीवन्तिका. जीवन्तिका गुडूच्याञ्च जीवाख्यशाकवन्द्यो, मे. जीवन्तिकापि जीवाख्यशाकवन्दागुडूचिषु वि.

जीवन्ती जीवन्ती जीवनीयाख्यो गुडूचीवन्द्योरपि, मे. जीवन्ती जीवनीयाख्यो गुडूचिवन्द्योरपि, वि जीवन्ती शमिवन्द्योः। जीवन्त्यां च गुडूच्यां च, हे.

जीवपुष्प. जीवपुष्पन्तु दमनके फणिज्झके, हे.

जीवातु जीवातुरस्त्रियां भक्ते जीविते जीवनौषधौ, मे. जीवातु जीविते भक्ते जीवातु जीवनौषधे, वि जीवातु जीवनौषधे। जीवितेऽपि, हे.

जीवितेश. जीवितेशो यमे पुंसि प्रिये सत्रात् जीवितेश्वरे, मे. जीवितेशो यमे कान्ते जीयातौ जीविताधिपे, वि जीवितेश प्रिये यमे। जीवितस्याप्तिजीवात्वौ, हे. जीवितेशो यमे नाथे, लि.

जुष्ट. जुष्टन्तु जीवसुच्छिष्टे सेविते वाच्यलिङ्गकम्, मे.

जुङ्गाण जुङ्गाणोऽपि चाध्वर्य्यावपि सत्रात् जातवेदसि, मे. जुङ्गाणोऽनलेऽध्वर्य्यौ, वि. जुङ्गाणोऽध्वयु रवज्रयो, हे.

जू. जूस्त्रागमने प्रोक्ता सामान्यगमने स्त्रियाम्। जूराकाशे सरस्वत्यां पिशाच्यां जवने स्त्रियाम्, मे. जूराकाशे सरस्वत्यां पिशाच्यां जवनेऽपि च, वि, हे.

जृम्भा. जृम्भा पिकासजृम्भणयोस्त्रिषु, मे जृम्भा जृम्भे विकासे

ण, वि. जृम्भा जृम्भणे विकाशे, हे.

जृम्भित. जृम्भितं करणे स्त्रीणामीहास्फुटितयोरपि, मे, वि. जृम्भितं तु विचेष्टितप्रवृद्धयोः। जृम्भायां स्फुटिते चापि, हे.

जैवातृक. जैवातृकः पुमान् सोमे दीर्घायुःकृशयोस्त्रिषु, मे. जैवातृकः स्यादुरुणनीकरे। कायायुष्मद्भेषजेषु, हे. जैवातृकः स्मृतो चन्द्रे भैषजायुष्मतोरपि, वि. जैवातृकः प्रथाप्तेऽपि, श. जैवातृकः स्मृतो चन्द्रे दीर्घायुष्यपि च त्रिषु, त्रि.

जोषम्. जोषम् सुखे प्रशंसायां तूष्णीं लङ्घनयोरपि, मे, वि. जोषं सुखे स्तुतौ। मौनलङ्घनयोश्चापि, हे. तूष्णीमर्थे सुखे जोषम्, श.

ज्ञ. ज्ञो ब्रह्मबुधविद्वत्सु, मे. ज्ञो विरिञ्चे बुधे सौम्ये, वि. ज्ञः सम्राद् विचक्षणे पद्मासने चान्द्रमसायनौ, हे.

ज्ञाति. ज्ञातिस्तातसगोत्रयोः। पुमान्, मे. ज्ञातिः सगोत्रे पितरि, वि. ज्ञातिः पितृसगोत्रयोः, हे.

ज्ञानिन्. ज्ञानी स्यात् पुंसि दैवज्ञे ज्ञानयुक्तेऽन्यलिङ्गकः, मे.

ज्या. ज्या मातरि वसुधायां मौर्व्याम्, मे. ज्या मौर्वीमातृभूमिषु, वि. ज्या तु मातरि क्ष्मामौर्व्योः, हे. ज्या स्यान्मौर्व्यां चितायपि, त्रि.

ज्यानि. ज्यानि जीर्णे च हानौ च तटिन्यामपि योषिति, मे. ज्यानि र्हानौ स्रवन्त्यां च, वि.

ज्यायस्. ज्यायो वृद्धेऽतिप्रशस्ते, मे. ज्यायान् वृद्धे च प्रशस्ते च, वि. ज्यायान् वृद्धे प्रशस्ते च, हे. (अतिशये) वृद्धप्रशस्ययो र्ज्यायान्, श.

ज्येष्ठ. ज्येष्ठः श्रेष्ठे चातिवृद्धे त्रिषु मासान्तरे पुमान्। ज्येष्ठा तु गृहगोधाख्यजन्तुनक्षत्रभेदयोः, मे. ज्येष्ठः श्रेष्ठेऽतिवृद्धे च ज्येष्ठो मासान्तरेऽपि च। गृहगोधर्क्षयो र्ज्येष्ठा, वि. ज्येष्ठः स्यादग्रजे श्रेष्ठे मासभेदातिवृद्धयोः। ज्येष्ठा भे गृहगोधायाम्, हे. त्रिषु ज्येष्ठोऽतिप्रशस्तेऽपि, श. ज्येष्ठो मासि च वृद्धे च। ज्येष्ठा च गृहगोधिका, त्रि.

ज्योतिस्. ज्योतिरग्नौ दिवाकरे। पुमान् नपुंसकं दृष्टौ स्यान्नक्षत्रप्रकाशयोः, मे. ज्योतिः प्रकाशे दृशि तारकासु ज्योति दिनेशानलयोरपि स्यात्, वि. ज्योति वह्निदिनेशयोः। प्रकाशे दृशि नक्षत्रे, हे. ज्योति र्भद्योतदृष्टिषु, अ. दीप्तौ दृष्टौ च तारासु ज्योतिः शब्दो निगद्यते, अग्ने चक्षुषि ज्योतिः, च.

ज्योत्स्ना. ज्योत्स्ना चन्द्रातपेऽपि स्यात् ज्योत्स्नायुक्तनिशि स्मृता। ज्योत्स्नी पटोलिकायां स्यात् ज्योत्स्नायुक्तनिशि स्त्रियाम्, मे. ज्योत्स्ना स्याज्ज्योतिःसंयुक्तनिशि चन्द्रातपेऽपि च। ज्योत्स्नी पटोलीज्योत्स्नावन्निशोः, हे. ज्योत्स्नी पटोलिकायां स्यात् ज्योत्स्नायुक्तविभावरौ। ज्योत्स्ना सचन्द्रनक्षत्ररात्रौ चन्द्रातपेऽपि च, वि.

ज्वलित. ज्वलितं दग्ध उज्ज्वले, मे. ज्वलितं भास्वरे दग्धे, वि. ज्वलितौ दग्धभास्वरौ, हे.

झ. झो झण्टीशे सुरगुरौ दैत्यराजे ध्वनावपि, मे. स्थितिः पाशो तथाजेशो वामाङ्गुलितलस्थितः। स्वस्तिकः स्याच्चसंज्ञश्च झकारो जान्तसंज्ञकः, मा.

झञ्झा. झञ्झा वाते सारवायौ नष्टेऽपि कीर्त्यते बुधैः। झञ्झा ध्वनिविशेषे च स्यादम्बुकणवर्षणे, मे. झञ्झा ध्वनिविशेषेऽपि झञ्झाप्युजलवर्षणे, वि.

झर्झर. झर्झरः स्यात् कलियुगे वाद्यभाण्डे नदान्तरे, मे. झर्झरस्तु कलियुगे वाद्यभाण्डे नदान्तरे, वि. झर्झरो वाद्यभाण्डे कलियुगे, हे. नदभेदे वाद्ये च झर्झरः, लि.

झला. झला स्यादातपज्योर्म्यां दुहितर्यपि च स्त्रियाम्, मे. झला दुहितरि स्मृता। आतपोर्म्यां सुतायां झाली क्वापि विलोक्यते, वि. झला पुत्र्यामातपोर्म्यां, हे. झलाऽतपोर्मि र्दुहिता, लि.

झल्लरी. झल्लरी भिल्लरी च द्वे कुड़ुवे बालकुन्तले, मे. झल्लरीयं भिल्लरी। वाद्यभेदे केशचक्रे, हे. झल्लरी भिल्लरी च द्वे कुड़ुवे बालचक्रके, वि

झप. झपा नागबलायां स्त्री तापमत्स्याटवीषु ना, मे. झपा नागबलायां सम्राड्वैसारिणि झषो मतः, वि. झपस्तु मकरे वने। मीने झपा पुनः नागबलायाम्, हे.

झाट. झाटो निकुञ्जे कान्तारे व्रणादीनाञ्च मार्जने, मे. झाटो व्रणादिसंमार्टौ कुञ्जकान्तारयोरपि, हे. झाटो निकुञ्जे कान्तारे व्रणसंमार्जनेऽपि च, वि.

झाली. V. झला.

झिञ्झिम. वनदाघेऽपि झिञ्झिमः, शा.

झिझरी. V. झझरी.

झिल्लिका, झिल्लीका. झिल्लिकोद्वर्त्तनपटे स्त्रियां द्योते च झिल्लिका। आतपस्य रुचौ झिल्ल्याम्, मे. झिल्लीका झिल्लिकाऽपि च। विलेपनमले झिल्यामातपस्य रुचि स्मृता, वि. झिल्लीका झिल्लिकावत् स्याज्झीर्यां रुच्यातपस्य च। विलेपनस्य च मले, हे.

झिल्ली. झिल्ली चीर्यातपरुचो वर्त्तस्यामुद्वर्त्तनांशुके, मे. झिल्ली स्यादातपरुचि वर्त्तासुद्वर्त्तनांशुके, वि. झिल्ली ह्युद्वर्त्तनांशुके। वर्त्तातपरुचोर्चीर्यम्, हे.

झूणि. झूणिः क्रमुकभेदेऽपि दुष्टदैवश्रुतौ स्त्रियाम्, मे. झूणिः क्रमुकभेदेऽपि दुष्टदैवश्रुतावपि, वि. झूणिः क्रमुकभेदे स्याद्दुष्टदैवश्रुतावपि, हे. झूणिः कठिनपूगयोः, वि.

ञ. ञः पुमान् स्यात् बलीवर्दे शुक्रे वाममतावपि, मे. वामाङ्गुल्यग्रतः सिञ्चिरङ्गुष्ठो सर्वसंज्ञकः। भासज्ञो गायुगासनश्च ञकारश्च निरञ्जनः, मा.

ट. टः पुमान् वामने पादे निःस्वनेऽपि क्वचिन्मतः, मे. जरा मुकुन्दः सोमेशः दक्षपादादिगोमुखः। गजाङ्कुशश्च बालेन्दुः अष्टताद्यष्टकः स्मृतः, मा.

टगर टगरष्टङ्कणक्षारे हेलाविभ्रमगोचरे। नाऽन्यवत् केकराक्षे

स्यात्, मे टगरष्टङ्कणक्षारे हेलाविभ्रमगोचरे । वाचस्पत्यवत् केकराक्षे तु, वि टगरष्टङ्कणे केकराक्षके, हे

टङ्क टङ्को नीलकपित्थे च खनित्रे टङ्कणे स्त्रियाम् । जङ्घायां स्त्री पुमान् कोपे कोशासिग्रावदारणे, मे टङ्को नीलकपित्थेऽसिकोपे कोपेऽश्मदारणे । मानान्तरे खनित्रे च जङ्घायां टङ्कणेऽपि च, हे टङ्क, कपित्थभेदे स्यान्मानान्तरखनित्रयोः । कोपेऽसिकोषे जङ्घायां टङ्कणे ग्रावदारणे, वि जङ्घायामद्रिभित्तौ च खनित्रे ग्रावदारणे । कपित्थे चास्त्रियां टङ्कः, त्रि टङ्क स्याद्भिमाने मस्तरघटनोपकरणेऽपि च, इ

टङ्कार टङ्कारो विस्मये पुंसि प्रसिद्धौ शिञ्जिनीध्वनौ, मे टङ्कारः शिञ्जिनीध्वनौ । विस्मये च प्रसिद्धौ च, वि टङ्कारो ज्यारवेऽद्भुते । प्रसिद्धौ च, हे अथ गुणध्वनौ । प्रसिद्धावपि टङ्कार, त्रि

टङ्ग टङ्गोऽस्त्री स्यात् खनित्रके । खड्गभेदे च जङ्घायाम्, मे टङ्गः खनित्रे जङ्घासेत्राः, हे टङ्ग, कृपाणभेदे स्यात् जङ्घायाञ्च खनित्रके, वि

टट्टरी टट्टरी स्यान्मृषावादे लम्पापटहवाद्ययोः, मे, वि टट्टरी त्वसत्याख्याने लम्पापटहवाद्ययोः, हे

टार टारो लङ्गतुरङ्गयोः, हे, वि, मे

टुण्टुक टुण्टुकः शोणकाल्पयोः, मे टुण्टुकावल्पशोणकौ, त्रि टुण्टुक शोणके क्रूरे, वि

ठ लाङ्गलीशो नन्दनश्च पालिनौ च कमण्डलुः । दक्षजानुगतः स्थायी ठकारः स्थविरः स्मृत, मा ठो मण्डले चन्द्रबिम्बे शून्येऽपि च लोकगोचरे, मे

ड नन्दो धान्ति दीरकश्च डामरो दक्षगुल्फगः । व्याघ्रपादः शुभाङ्गिश्च डकारश्चामरो मतः, मा डः पुमान् वाडवाग्नौ स्यात् डाकिन्यां स्त्री निगद्यते, मे

डिङ्गर डिङ्गरो डङ्गरेऽपि च । धूर्ते मे डिङ्गरो डङ्गरे धूर्ते, वि

डिम्ब डिम्बो भयध्वनावण्डे पुप्पुसप्लीहविस्मये, मे डिम्बः

स्यात् विप्लवभयध्वनौ। डिम्बो विप्लवे डिम्बे भये, वि. डिम्ब एरण्डभययो र्पितवे प्लीह्नि फुप्फुसे, हे. प्लीहविप्लवयो र्डिम्बः, त्रि. डिम्ब भये च कलले फुप्फुसे च प्रचक्षते, धा.

डिम्बिका. डिम्बिका जलविम्बे स्यान् मोचके कामुकस्त्रियाम्, मे.

डिम्भ. डिम्भोऽपि बालिशे बाले, मे. डिम्भो बालिशपोतयो:, वि. डिम्भो वैधेयबालयोः, हे. डिम्भौ तु शिशुबालिशौ, अ.

डुलि. डुलिस्तु कमठे मुनौ, वि. ४. डुलि.

ढ. ढो ढक्कायां पुमान्पुंसः ध्वनि तसर च सारमेये, मे. ऐश्वरो चार्धनारीश: नरः शाखान्तराकृतिः। दयपादाश्रवीमूलः फलो ढक्को ढकारकः, मा.

ण. णः पुमान् विन्दुदेवे स्याद् भूषणे गुणवर्जिते। पानीयनिलयेऽपीति केचिद्रूपु विपश्चितः, मे. उमाकान्तो नरकजित् रति र्दंशपदाग्रगः। निर्वाणश्चिणुपाकारः त्रिरेखो णः समीरितः, मा.

त. तश्चौराम्बरपुच्छेषु क्रोडे म्लेच्छे च कुत्रचित्। चपुमांसारणे पुण्ये कथितः शब्दवेदिभिः, मे. वामोरुम लनिलय श्चायाढ़ी कामिका हरिः। तीक्ष्ण तरलो नीलः तकारः कीर्त्तितो बुधैः, मा.

तक्षक. तक्षकस्तु पुमान् नागराजभेदे च वर्धकौ, मे. तक्षकः फणिभेदे च वर्धकिद्रुमभेदयोः, वि. तक्षकस्त्रिषु पन्नगे। द्रुमभेदे, हे. तक्षको नागवर्धकयोः, अ.

तट. तटं नपुंसकं क्षेत्रे प्रतीरे तु तटी त्रिषु, मे.

तड़ाग. तड़ागोऽस्त्री जलाधारविशेषे यन्त्रकूटके, मे. तड़ागस्तु जलाधारविशेषे कूटकेऽपि च, वि.

तण्डक. तण्डकः खञ्जने फेने समासप्रायवाचि च। गृहदारुतरुस्कन्धमायाबहुलकेष्वपि, मे. तण्डकः खञ्जने फेने समासप्रायवाचि च। गृहदारौ तरुस्कन्धमायाबहुलयोरपि, वि. तण्डकस्तु समस्तपदजातके। तरुस्कन्धे वेश्मदारुमायाबहुलयोरपि। फेनखञ्जनयोरपि.

हे. गृहदारौ तण्डकोऽस्त्री समासप्रायवाचि च, त्रि. तण्डकः खञ्जने फेने, हा.

तण्डुरीण. तण्डुरीणः कीटमात्रे बर्बरे तण्डुलोदके, मे, वि. तण्डुरीणस्तु बर्बरे। तण्डुलाम्बुनि कीटे च, हे.

तण्डुल. तण्डुलः स्याद् विड़ङ्गे च धान्यादिनिकरे पुमान्, मे. तण्डुलाख्या विड़ङ्गे स्याद् धान्यादिनिकरेऽपि च, वि. तण्डुलः। विड़ङ्गे धान्यसारे च, हे. विडङ्गेऽपि च तण्डुलः, त्रि.

तण्डुलीय. तण्डुलीयः शाकभेदे विड़ङ्गमधुताप्ययोः, मे, वि, हा.

तत. अथ ततं व्याप्ते विस्तृते च त्रिलिङ्गकम्। क्लीवं वीणादिवाद्ये स्यात् पुंलिङ्गस्तु समीरणे, मे. व्याप्तविस्तृतवाद्येष्वपु ततम्, त्रि. ततं विततवद् व्याप्ते विस्तृते वाच्यवत् मतम्। ततं वीणादिवाद्ये च पवमाने, वि. ततं वीणादिवाद्ये स्यात् ततो व्याप्तेऽनिले द्वयोः, हे.

ततस्. तत आदौ परिप्रश्ने कथान्तरे। आनन्तर्ये, वि. तत आदौ कथान्तरे। पञ्चम्यर्थे परिप्रश्ने, हे.

तत्व. तत्वं स्वरूपे परमात्मनि। स्याद् विलम्बितनृत्ये च, मे. तत्वं वाद्यप्रभेदे स्यात् स्वरूपे परमात्मनि, वि. तत्वं परमात्मनि। वाद्यभेदे स्वरूपे च, हे. तत्वं विलम्बिते नृत्ये स्वरूपे परमात्मनि, त्रि तत्वं याथार्थ्यब्रह्मणोः, अ.

तथा. तथाऽभ्युपगमे तुल्यप्रतिवाक्येऽत्र समुच्चये। सद्भावे निश्चयेऽपि स्यात्, मे. तथा स्यान्नु निश्चये तुल्यप्रतिवाक्येऽत्र समुच्चये, वि, हे.

तद्दिन. तद्दिनं दिनमध्ये स्यात् तथैव प्रतिवासरे, मे. तद्दिनं दिनमध्ये स्यात् तद्दिनं प्रतिवासरे, वि तद्दिनं पुनः। दिनमध्ये प्रतिदिने, हे.

तनु. तनुः काये त्वचि स्त्री स्यात् त्रिष्वल्पे विरले कृशे, मे. तनुः काये कृशे चाल्पे विरलेऽपि च वाच्यवत्, वि. तनु र्वपुस्त्वचोः। विरले-

ऽल्पे सूक्ष्मे, हे. गुरुदेहयोरपि तनुः, श्र. विरलेऽल्पे सूक्ष्मे तनुः, त्रि.

तनूरुह. तनूरुहन्तु लोम्नि सम्राट् पतत्रे च नपुंसकम्, मे. तनूरुहं गरुल्लोम्नोः, वि. तनूरुहस्तु पुत्रे गरुति लोम्नि च, हे.

तन्त्र. तन्त्रं कुटुम्बकृत्येऽत्र सम्राट् सिद्धान्ते चौषधोत्तमे। प्रधाने तन्तुवाये च शास्त्रभेदे परिच्छदे। श्रुतिशाखान्तरे हेतावुभयार्थप्रयोजके। इतिकर्तव्यतायाञ्च तन्त्री वीणागुणे मता। श्लथतादेहशिरयोः, मे. तन्त्रं कुटुम्बकृत्येऽत्र सराट् कारणे च परिच्छदे। शास्त्रे प्रधाने सिद्धान्ते तन्तुवायेऽगदोत्तमे। तत्वादिसाधनोपाये श्रुतिशाखान्तरेऽपि च। इति कर्तव्यतायां च तन्त्री वीणागुणे तनोः। शिरायामश्लथतायां च, वि. तन्त्रं सिद्धान्ते राष्ट्रे च परच्छन्दप्रधानयोः। अगदे कुटुम्बकृत्ये तन्तुवाये परिच्छदे। श्रुतिशाखान्तरे शास्त्रे करणे व्यर्थसाधके। इतिकर्तव्यतातन्त्रो-स्तन्त्री सम्राट् वल्लकीगुणे। श्लथतायां च नाड्यां च शिरायां वपुषोऽपि च, हे. तन्त्रं प्रधाने सिद्धान्ते सूत्रवाये परिच्छदे, श्र. इतिकर्तव्यता तन्त्र-मुपायश्च द्विसाधकः, त्रि, तन्त्रं शास्त्रं कुलं तन्त्रं तन्त्रं सिद्धौषधी क्रिया। तन्त्रं सुखं बलं तन्त्रं तन्त्रं पवनसाधनम्, धने. तन्त्रं तन्तुषु तन्त्रेषु सिद्धान्तपरिच्छदप्रधानेषु, रु.

तन्द्री. तन्द्री निद्राप्रमीलयोः, मे, वि, श्र. तन्द्री निद्रा प्रमीला च, हे.

तपन. तपनोऽरुष्करेऽपि सम्राट् भास्करे निरयान्तरे, मे. तपन-स्तरणौ तापे भल्लाते नरकान्तरे, वि. तपनो रवौ। भल्लाते नरके ग्रीष्मे, हे. तपनो नरके भानौ, त्रि.

तपस्. तपो लोकान्तरेऽपि च। चान्द्रायणादौ धर्मे च पुमान् शिशिरमाघयोः, मे. तपश्चान्द्रायणादौ सराट् धर्मे लोकान्तरेऽपि च। तपा माघे च शिशिरे, वि. तपः कृच्छ्रादिकर्मणि। धर्मे लोकप्रभेदे च तपाः शिशिरमाघयोः, हे. तपः कृच्छ्रादिकर्म च, श्र. अथ द्विमती ना धर्मे व्रते तपः, त्रि.

तपस्य. तपस्या व्रतचर्यायां तपस्यः फाल्गुने पुमान्, मे. तपस्यः फाल्गुने पार्थे तपस्या नियमस्थितौ, हे. तपस्या व्रतचर्यायां तपस्यो मासि फाल्गुने, वि.

तपस्विन्. तपस्वी तापसे चानुकम्प्ये त्रिष्वथ योषिति। मांसिका-कटुरोहिण्योः, मे. तपस्वी तापसे चानुकम्प्ये च तपस्विनी। मांसिका-कटुरोहिण्योः, वि. तपस्वी तापसे दीने, हे. तपस्विनी पुनः मांसी कटुरो-हिणिकाऽपि च, हे. अनुकम्प्यस्तपस्वी स्यात् तपस्वी च धृतव्रतः, शा. व्रतिशोच्यौ तपस्विनौ, त्रि. करुणाप्रतिपादने तपस्वी च, ह.

तपोधन. तपोधनस्तापसे स्यात् मुण्डीर्यां तु तपोधना, मे. तपोधनस्तापसे स्यात् मुण्डीर्यां च तपोधना, वि. तपोधना तु मुण्डीर्यां तपोधनस्तपस्विनि, हे.

तमस्. तमो ध्वान्ते गुणे शोके क्लीबं वा ना विधुन्तुदे, मे. तमोऽन्धकारे स्वर्भानौ तमः शोके गुणान्तरे, वि. तमो राहौ गुणे पापे ध्वान्ते, हे. राहौ ध्वान्ते गुणे तमः, अ. तमः शोकेऽपि, त्रि.

तमाल. तमालस्तिलके खड्गे तापिच्छे वरुणद्रुमे, मे. तमाल-स्तिलके खड्गे तापिच्छे च त्वग्द्रुमे, वि. तमालो वरुणे पुण्ड्रेऽसौ तापिच्छे, हे. तमालो वरुणे खड्गे तापिच्छे तिलकेऽपि च, त्रि.

तमालपत्र. तमालपत्रं तापिच्छे तिलके पत्रकेऽपि च, मे, वि. तमालपत्रं तिलके तापिच्छे पत्रकेऽपि च, हे.

तमिस्र. तमिस्रं तिमिरे कोपे स्त्री तु तमस्ततौ। कृष्णपक्ष-निशायां च मे. तमिस्रं तिमिरे कोपे तमिस्रा च तमस्ततौ। कृष्ण-पक्षनिशायां च, वि. तमिस्रं तिमिरे कोपे तमिस्रा दर्शयामिनी। तमस्ततिः, हे.

तमोघ्न. तमोघ्नः सूर्यवह्नीन्दुबुद्धशङ्करविष्णुषु, मे, वि. तमोघ्नो वह्निसूर्येन्दुबुद्धकेशवशम्भुषु, हे.

तमोनुद. तमोनुदग्नीन्द्वर्के ना, मे. तमोनुदग्नीन्द्वर्केषु, वि. तमो-

शुक्तु शशिमातैरुडवह्निषु, हे. चन्द्राग्न्यर्कास्तमोनुदः, श.

तमोऽपह. तमोऽपहः सहस्रांशुध्वगाङ्कजिनवह्निषु, मे, वि. तमोऽपहो जिने रवौ। चन्द्रेऽग्नौ, हे. अग्नीन्द्वर्कास्तमोऽपहाः, श.

तर, रि. तरस्तु तरणे पुंसि दशाली पेटके तरी, मे. तरि नौवि दशायां च वस्त्रादीनां च पेटके, वि. तरि दशायां वेड़ायां वस्त्रादीनां च पेटके, हे. पेटके नावि च तरी, लि.

तरणि. तरणि द्रुमणौ पुंसि कुमारीनौकयोः स्त्रियाम्, मे. तरणिस्तरणे भानौ कुमार्यौपधिनौकयोः, वि. तरणिस्तरणेऽर्कांशौ कुमार्यौपधिनौकयोः। यष्टावप्सौ, हे. द्रुमणौ तरणिः पुंसि कुमारीनौकयोः स्त्रियाम्, लि.

तरण्ड. तरण्डो वड़िशोत्सूत्रवद्धकाष्ठादिके प्लवे। नौकायामपि स्त्री स्यात्, मे. तरण्डो वड़िशोत्सूत्रावद्धवस्तुनि भेलके, वि.

तरद्. तरत् स्त्रियां प्लवेऽपि स्यात् कारण्डे च विहङ्गमे, मे. तरत् कारण्डवे प्लवे, वि.

तरल. तरलं चञ्चले पिङ्गे भास्करेऽपि त्रिलिङ्गकम्। हारमध्यमणौ पुंसि यवागूसुरयोः स्त्रियाम्, मे. तरलश्च चले पिङ्गे हारमध्यमणावपि। भासुरे चाथ तरला यवागूसुरयो र्मता, वि. तरलो भास्वरे चले। हारमध्यमणौ पिङ्गे तरला मधुमक्षिका, हे. लोहे हारमणौ पुंसि यवाग्वां तरला स्त्रियाम्, लि.

तरस्. तरो बले च वेगे च, मे, वि. तरो जवे बले, हे. तरो वेगे बलेऽपि च, लि.

तरस. तरसं मांसमाख्यातं तरसं बलमुच्यते, अने.

तरस्विन्. तरस्वी शूरवेगिनोः, मे. तरस्वी वेगिशूरयोः, वि, हे. वेगिशूरौ तरस्विनौ, श.

तरीष. तरीषः शोभनाकारे भेलेऽभिव्यवसाययोः, वि. तरीषः शोभनाकृतौ। भेलेऽब्धौ व्यवसाये च, हे.

नद्धस्तु जलाधारान्तरेऽपि च, वि. नद्धो जलाधारभेदे नद्धी तु वरुणस्त्रियाम्, हे.

नवीप. नवीपो प्रकन्यायां पुंसि स्वर्गे महोदधौ, मे.

ताड़. ताड़स्तु ताड़ने घोषे मुष्टिमेयतृणादिषु। ताड़ी पत्रद्रुमे च, मे. ताड़स्ताड़नघोषयोः। मुष्टिमेयतृणादौ च ताड़ी ताली दलद्रुमे, वि. ताड़ोऽस्त्री ताड़ने घोरे मुष्टिमेयतृणादिके। ताड़ी ताली दलतरौ, हे.

ताण्डव. ताण्डवोऽस्त्री तृणान्तरे। भवेदुद्धतनृत्ते च, मे. ताण्डवं कथितं नृत्ये तृणभेदेऽपि ताण्डवम्, वि. ताण्डवं तृणभिन्नाष्यभेदयोः, हे.

तात. तातोऽनुकम्प्ये च जनके, मे, वि. तातोऽनुकम्प्ये च पितरि, हे. तातः पित्रनुकम्प्ययोः, त्रि.

तातगु तातगुः चुद्रताते ना जनकस्य हिते त्रिषु, मे. तातगुः चुद्रताते स्याज्जनयितृहितेऽपि च, वि.

तातल. तातलो रुजि पाके च लोहकूटे मनोजये, मे.

ताप. तापः सन्तापकृच्छ्रयोः। तापी नद्यन्तरे, मे. तापोऽस्ति तापे द्वयो तापी तु सरिदन्तरे, वि. तापः सन्तापे कृच्छ्रे च तापी तु सरिदन्तरे, हे.

तामरस. अथ तामरसं पद्मे ताम्रकाञ्चनयोरपि, मे. अथ तामरसं पद्मे ताम्रकाञ्चनयोरपि, वि. तामरसन्तु पङ्कजे। ताम्रकाञ्चनयोः, हे. पद्मे स्वर्णे तामरसम्, त्रि.

तामस. तामसी निशि दुर्गायां तामसो भुजगे खले, मे, वि. निशा दुर्गा च तामसी, त्रि. तामसः सर्पखलयोस्तामसी स्यात् निशोमयोः, हे.

ताम्बूल. ताम्बूली नागवल्ल्यां स्त्री क्रमुके तु नपुंसकम्, मे. ताम्बूली नागवल्ल्यां च ताम्बूलं क्रमुकेऽपि च, वि. ताम्बूलं क्रमुकीफले। ताम्बूली नागवल्ल्यां स्यात्, हे. गुवाकेऽपि च ताम्बूलम्, त्रि.

ताम्र ताम्रं शुल्वेऽवर्णेऽपि च, मे. ताम्रं शुल्वेऽवर्णेऽन्यवत, वि.

ताम्रन्तु शुल्वे शुल्वनिभेऽपि च, हे. ताम्रं शुल्वेऽरुणे त्रिषु, त्रि.

तार. तारो वानरभिन्मुक्ताविशुद्धयोः शुद्धमौक्तिके। ना नक्षत्रेऽक्षिमध्ये च न ना रूप्ये नपुंसकम्। स्त्री बुद्धदेवताभेदे वालिसुग्रीवपत्नि-भार्ययोः। त्रिलिङ्गोऽत्युच्चशब्दे च, मे. तारो मुक्तादिसंशुद्धौ [तरणे शुद्धमौक्तिके। तारा च रजतेऽत्युच्चस्वरेऽप्यन्यवदीरितम्। ऋक्षाक्षिमध्ययोस्तारा सुग्रीवगुरुयोषितोः। बुद्धदेव्यां मता तारा, वि. तारो निर्मल-मौक्तिके। मुक्ताशुद्धौ उच्चनादे नक्षत्रनेत्रमध्ययोः। तारं रूप्ये तारा बुद्धदेव्यां सुरगुरुस्त्रियाम्। सुग्रीवपत्न्याम्, हे. मुक्ताशुद्धौ च तारः स्यात् च. तारोऽत्युच्चस्वरे त्रिषु। तारिण्यक्ष्णोर्मध्यतो: स्त्री न ना ऋक्षाक्षिम-ध्ययोः, त्रि. तारो मुक्तागुणेऽपुत्रकः, रु.

तारक. तारको दैत्यभित्कर्णधारयोर्न द्वयो दृशि। कनीनिकाया-मृक्षे च न पुमान् तारके त्रिषु, मे. तारकः कर्णधारे स्याद् दैत्ये च दृशि तारकम्। कनीनिकायां नक्षत्रे तारकं तारकेति च, वि. तारकः कर्णधारके। दैत्ये च तारकमुक्ते नेत्रतन्मध्ययोरपि, हे. दैत्ये ना कर्ण-धारे च तारकं दृशि भे न ना, त्रि.

तार्क्ष्य. तार्क्ष्यः स्यादश्वकर्णाख्यवृक्षे रथतुरङ्गयोः। तार्क्ष्यं रसा-ञ्जने तार्क्ष्यौ गरुडे गरुडाग्रजे, वि. तार्क्ष्योऽश्वसर्पयोः। गरुडाग्रजे सुपर्णे च पुंसि क्लीबं रसाञ्जने, मे. तार्क्ष्यस्तु स्यन्दने वाहे गरुडे गरुडा-ग्रजे। अश्वकर्णाह्वयतरौ स्यात्तार्क्ष्यन्तु रसाञ्जने, हे. तुरङ्गगरुडौ तार्क्ष्यौ, च.

ताल. ताल करतलेऽङ्गुष्ठमध्यमाभ्याञ्च सम्मिते। गीतकालक्रि-यामाने करास्फाले द्रुमान्तरे। वाद्यभाण्डे च कांस्यस्य त्सरौ तालो जटौ-षधौ। क्लीबन्तु हरिताले स्यात्, मे. तालः करतलेऽङ्गुष्ठमध्यमाभ्यां च सम्मिते। गीतकालक्रियामाने तालः खड्गादिमुष्टिषु। द्रुमभेदे करास्फाले तालन्तु हरितालके। वाद्यभाण्डे च कांस्यस्य, वि. तालः कालक्रिया-माने भ्रमानद्रुभेदयोः। करास्फोटे करतले हरिताले त्सरावपि, हे.

तालो गीतक्रियामाने हरिताले द्रुमान्तरे, त्रि. तालः कालक्रियामानं तालः पामालमिष्यते। इत्तभेदः स्मृतस्तालः तालः करतलध्वनिः, धने. v. ताड़.

तालपत्र. तालपत्रन्तु ताटङ्के रखडायां तालपत्त्रपि, मे. ताल-पत्रन्तु ताड़ङ्के रखडायां तालपत्रपि, वि. तालपत्रन्तु कुण्डले। सत्रात् तालपत्री रखडायाम्, हे.

तालाङ्क. तालाङ्कः करपत्रे स्यात् शाकभेदेऽचुत्रताग्रजे। महा-लक्षणसम्पूर्णपुरुषे पुस्तके हरे, हे.

तालीशपत्र. तालीशपत्रं भूम्यामलकीतालीशयोः स्मृतम्, मे. तालीशपत्रं तालीशे तामलक्यामपि स्मृतम्, वि. तालीशपत्रं तु तामलक्यां तालीशके क्वचित्, हे.

तावत्. तावत् मानेऽवधारणे। सम्भ्रमे च परिच्छेदे तथा कात्स्न्र्यादिकारयोः, मे. v. यावत्.

ताविष. ताविषोऽब्धिसुवर्णयोः। स्वर्गे च, हे. ताविषी चन्द्र-कन्यायां ना स्वर्गाब्धधिकाञ्चने, मे. ताविषः कनकेऽब्धौ, वि.

तिक्त. तिक्तो रसे सुगन्धे च तिक्तं पर्पटके स्मृतम्। तिक्ता तु कटुरोहिण्याम्, वि. तिक्तं सुगन्धत्रपि, त्रि. तिक्तो रससुगन्धयोः। तिक्ता तु कटुरोहिण्यां पर्पटे तु नपुंसकम्, मे. तिक्तस्तु सुरभौ रसे। तिक्ता तु कटुरोहिण्यां तिक्तं पर्पटकौषधे, हे. v. कषाय.

तिक्तपर्वन्. तिक्तपर्वा हिलमोचीगुडूचीयष्टिषु स्त्रियाम्, मे. तिक्त-पर्वा तु यष्ट्याह्वगुडूचीहिलमोचिषु, वि. तिक्तपर्वा हिलमोचीगुडूचीमधु-यष्टिषु, हे, श.

तिक्तशाक. तिक्तशाकस्तु खदिरे वरुणे पत्रसुन्दरे, मे. तिक्त-शाकस्तु पत्रसुन्दरे। वरुणे खदिरे, हे. तिक्तशाकस्तु खदिरे वरुणे पत्रसुन्दरे, वि. तिक्तशाकः खदिरे वरुणद्रुमे, त्रि.

तित्तिरि तित्तिरिः पक्षिणि मुनौ, हे तित्तिरि र्विहगे मुनौ, वि.

तिन्तिड़ तिन्तिडी ह्मिचिञ्चयोः, मे. अथ तिन्तिडः। दैत्यभेदे तिन्तिड़ीके कालदासे महीरुहे। तिन्तिड़ी चुक्रे चिञ्चायाम्, हे तिन्तिड़ी भूरुहे कालदासे दैत्यान्तरेऽपि च। तिन्तिड़स्तिन्तिड़ी तु स्यात् चिञ्चाहचाम्लयोरपि, वि.

तिमिर. तिमिरं ध्वान्ते नेत्रामयान्तरे, मे. तिमिरं ध्वान्ते नेत्रामयेऽपि च, वि. तिमिरं तु दृष्टिरोगान्धकारयोः, हे. सान्तेऽन्त्ये तिमिरं ध्वान्ते, त्रि.

तिरस्. तिरोऽन्तर्धौ तिर्यगर्थे, अ, मे, वि. तिरोऽन्तर्धौ तिरश्चि च, हे.

तिर्यच् तिर्यक् तिरोऽर्थे वक्रे च विहङ्गादौ त्वनव्ययम्, मे, वि. तिर्यक् स्यात् तिरश्चीनवक्रयोः, हे

तिलक. तिलको द्रुमरोगाश्वभेदे च तिलकालके। क्लीवं सौवर्चलक्लोम्नोर्न स्त्रियान्तु विशेषके, मे. तिलकं चित्रके प्राज्ञ ललामे तिलकालके। रोगविद्रुमभेदेषु क्लोम्नि सौवर्चलेऽपि च, वि. तिलकोऽश्वद्रुमभिदोः पुण्ड्रके तिलकालके। तिलकं रुचके क्लोम्नि, हे. तिलकं चित्रके क्लोम्नि ना तरौ तिलकालके। तिलकोऽपि विशेषकः, त्रि. तिलको हयभेदश्च तिलकं चित्रकं विदुः। तिलकं क्लोमसंज्ञा स्यात् प्रधानं तिलकं मतम्, अने. V. मोघ.

तिलपर्ण. तिलपर्णी तु सिह्लके। श्रीवासे चन्दने, हे. तैलपर्णी मलयजे श्रीवासे सिह्लकेऽपि च, मे, वि.

तिष्य. तिष्यो नक्षत्रभेदे स्यात् कलौ धात्रयाञ्च योषिति, मे, तिष्यः पुष्ये कलौ धात्र्यां तिष्या पुष्यवदिष्यते, वि तिष्यः पुष्यवत् कलौ भे तिष्या त्वामलकीतरौ, हे तिष्यः पुष्ये कलियुगे, अ.

तीक्ष्ण तीक्ष्णं सामुद्रलवणे विषलोहाजिमुष्कके। क्लीवं यथाग्रजे पुंसि तिग्मात्मत्यागिनोस्त्रिषु, मे. तीक्ष्णं सामुद्रलवणे विषलोहाजिमुष्कके। तीक्ष्ण. क्षारे च तिग्मात्मत्यागिनो वाच्यवद् भवेत्, वि.

तीक्ष्णं सामुद्रलवणे विषायोमरकाजिषु। आत्मत्यागिनि तिग्मे च, हे. विषाभिमरलोहेषु तीक्ष्णं क्लीबे खरे त्रिषु, श. तीक्ष्णं तीव्रं समाख्यातं तीक्ष्णं लोहमुशन्ति च, धने.

तीक्ष्णगन्ध. तीक्ष्णगन्धा वचाराजिकयोः शोभाञ्जने पुमान्, मे. तीक्ष्णगन्धा वचायां च शिग्रुराजिकयोरपि, वि. तीक्ष्णगन्धा वचौषधौ। शोभाञ्जने राजिकायाम्, हे.

तीर. तीरन्तु रोधसि। पुंसि त्रपुणि, मे. तीरं तटे त्रपौ तीरम्, वि. तीरो वङ्गे तीरं पुनस्तटे, हे.

तीर्थ. तीर्थं शास्त्राध्वरक्षेत्रोपायनारीरजःसु च। अवतारर्षि-जुष्टाम्बु,पात्रोपाध्यायमन्त्रिषु, मे. तीर्थं शास्त्राध्वरक्षेत्रोपायोपाध्यायम-न्त्रिषु। अवतारर्षिजुष्टाम्बुःस्त्रीरजःसु च विश्रुतम्, वि. तीर्थं शास्त्रे गुरौ यज्ञे पुण्यक्षेत्रावतारयोः। ऋषिजुष्टे जले सलिलप्रपाये स्त्रीरज-स्यपि। योनौ पात्रे दर्शने च, हे. निपानागमयोस्तीर्थं ऋषिजुष्टे जलेऽपि च, श. तीर्थं ह्युपाययोगयोः, त्रि. योनौ जलावतारे च मन्त्राद्यष्टादश-स्वपि। पुण्यक्षेत्रे तथा पात्रे तीर्थं स्याद् दर्शनेषु च, ह.

तीवर. तीवरो नाम्बुधौ व्याधे, मे.

तीव्र. तीव्रा तु कटुरोहिण्यां राजिकागण्डदूर्वयोः। त्रिष्वतुष्णे नितान्ते च कटौ, मे. तीव्रमतुष्णकटुकनितान्तेष्वन्यवच्यतम्। तीव्रा च कटुरोहिण्यामासुरीगण्डदूर्वयोः, वि. तीव्रं कटूष्णात्ययेषु तीव्रा च कटुरोहिणी। गण्डदूर्वाऽसुरी, हे. तीव्रं कटु नितान्तञ्च, त्रि.

तु. तु पादपूरणे भेदे समुच्चयेऽवधारणे। पक्षान्तरे नियोगे च प्रशंसायां विनिग्रहे, मे. तु पादपूरणे भेदे समुच्चयेऽवधारणे, वि. तु विशेषेऽवधारणे। समुच्चये पादपूर्त्तौ, हे. तु स्याद् भेदेऽवधारणे, ह.

तुङ्ग. तुङ्गो निशाबर्बरयोः पुन्नागनगयोः पुमान्। उन्नते त्रिषु, मे. तुङ्गः स्यादुन्नतेऽन्यवत्। बर्बरानिशयोस्तुङ्गो, वि. तुङ्गो प्रोक्ता हरिद्रायां बर्बरायामपीष्यते। तुङ्गः पुन्नागनगयो र्बुधे स्यादुन्नतेऽ-

न्यवत्, हे. तुङ्गौ मुन्नागशोकयौँ, त्रि.

तुङ्गभद्र. तुङ्गभद्रा नदीभेदे स्त्रियां पुंसि मदोत्कटे, मे. तुङ्गभद्रा नदीभेदे तुङ्गभद्रो मदोत्कटे, वि. तुङ्गभद्रो मदोत्कटे। तुङ्गभद्रा नदीभेदे, हे.

तुङ्गीश. तुङ्गीशस्तु पुमान् गौरीवल्लभे हिमदीधिते, मे. तुङ्गीशः शङ्करे चन्द्रे वि. तुङ्गीशः शशाङ्क शशिशेखर, हे.

तुण्डिकेरी. तुण्डिकेरी तु कार्पास्यां विम्बिकायामपि स्त्रियाम्, मे. तुण्डीकेरी तु कार्पास्यां विम्बिकायामपीष्यते, वि. तुण्डिकेरी तु कार्पासी विम्बिकापि च, हे.

तुत्थ. तुत्थमञ्जनभेदे स्यात् नीलीसूक्ष्मैलयोः स्त्रियाम्, मे. तुत्थोऽग्नावञ्जने तुत्था नीलिसूक्ष्मैलयोरपि, वि. तुत्थोऽग्नौ तुत्थमञ्जने। तुत्था नीलज्रां सूक्ष्मैलायाम्, हे.

तुमुल. तुमुलः कलिद्रुमे ना क्लीवन्तु रणसङ्कुले, मे. तुमुलः कलिद्रुमे स्यात् तुमुलं रणसङ्कुले, वि. तुमुलं रणसङ्कुले। तुमुलो विभीतकद्रौ, हे.

तुम्बरी. तुम्बरी कुक्कुरस्त्रियाम्। धन्याकेऽपि, मे. तुम्बरी सरमार्द्योः, वि. धन्याके तुम्बरी शुन्याम्, त्रि. तुम्बरी धान्यकं शुनी, हे.

तुर (ङ्ग) ग. तुरगी चाश्वगन्धायां तुरगश्चित्तवाजिनोः, मेः तुरगी त्वश्वगन्धायां तुरगो वाजिचित्तयो, हे. तुरङ्गी चाश्वगन्धायां तुरङ्गश्चित्तवाजिनोः, वि.

तुरायण. तुरायणः समः सङ्गः क्रियाहीनस्तुरायणः, धने.

तुरुष्क तुरुष्कः सिह्लके म्लेच्छजातौ देशान्तरेऽपि च, मे. तुरुष्कः सिह्लके म्लेच्छजातौ श्रीवासकेऽपि च, वि. अथ तुरुष्कस्तु देशे श्रीवाससिह्लयोः, हे. तुरुष्कः सिह्लके देशे, त्रि.

तुल. तुला सादृश्यमानयोः। गृहाणां दारुबन्धाय पीठिकायामपीष्यते। राशौ पलशते भाण्डे, मे. तुला पलशते राशौ भाण्डे

साहश्यमानयोः। गृहाणां दारुबन्धाय पीठिकायामपीष्यते, वि. तुला माने पलशते साहश्ये राशिभाण्डयोः। गृहाणां दारुबन्धाय पीठ्याम्, हे. तुलासादृश्ययोस्तुला, त्रि.

तुलाकोटि. तुलाकोटि र्मानभेदेऽर्बुदे स्त्रात् नूपुरेऽपि च, हे.

तुलाधार. तुलाधारस्तुलाराशौ पुंसि वाणिजके त्रिषु, मे. तुलाधारस्तुलाराशौ भवेद् वाणिजकेऽपि च, वि. तुलाधारस्तुलागुणे। वाणिजे, हे.

तुवर. तुवरस्तु कषाये स्यात् काघ्राढ्क्योस्तुवर्यपि, मे.

तुष. तुषा धान्यत्वगक्षद्रोः, मे. तुषो धान्यत्वचि ख्यातो विभीतकतरावपि, वि. तुषस्तु धान्यत्वचि विभीतके, हे.

तुषार. तुषारस्तु शीकरे शीतले हिमे, मे. तुषारः शीकरे हिमे, त्रि. तुषार चन्द्रपाषाणस्तुषारः शीत उच्यते, अने. तुषारो हिमदेशयोः। शीकरे हिमभेदे, हे. तुषारो हिमभेदे च शीकरेऽपि हिमेऽपि च, वि.

तूण. तूणी नील्यां निषङ्गे ना, मे. तूणी नील्यां तूणो निषङ्गके, वि. तूणी नीलीनिषङ्गयोः, हे.

तूल. तूलं तुल्ये पिचौ। ब्रह्मदारुणि, हे. ब्रह्मदारौ पिचौ तूलम्, त्रि. तूलः पिचौ भवेत् तूलं ब्रह्मदारुविहायसोः, वि. तूलं स्याद् ब्रह्मदारुणि। आकाशेऽथ पिचौ न स्त्री, मे.

तूलिका. तूलिका कूर्चिकायाञ्च शय्योपकरणेऽपि च, मे. तूलिका कथिताऽऽलेख्यकूर्चिकातूलशय्ययोः, वि. तूलिका तूलशय्या स्यादालेख्यस्य च लेखनी, हे.

तूवर. तूवरोऽश्मश्रुपुरुषे शौढाम्शृङ्गे टपेऽपि च। पुरुषव्यञ्जनतमे स्यात् कषायरसेऽपि च, मे तूवरोऽश्मश्रुपुरुषे शौढाम्शृङ्गानडुह्यपि, हे. तूवरोऽश्मश्रुपुरुषे शौढाम्शृङ्गटपेऽपि च, वि. तूवरो निर्विषाणो गौः निःश्मश्रुस्तूवरः पुमान्, अने.

तूस्त. तूस्तं रेणौ च विख्यातं जटायां च नपुंसकम्, मे.

तृणगोधा. तृणगोधा चित्रकोले सकलासेऽपि योषिति, मे. तृणगोधा चित्रकोले सकलासे च लघ्यते, वि. सकलासे चित्रकोले तृणगोधाध्वनिं विदुः, हा.

तृणता. तृणता धनुषि तृणत्वे, मे. तृणताऽपि तृणत्वे स्यात् तृणता कार्मुकेऽपि च, वि. चापे तृणत्वे तृणता, त्रि. तृणता तृणत्वे कार्मुकेऽपि च, हे.

तृणशून्य. तृणशून्यं मल्लिकायां त्रिषु स्यात् केतकीफले, मे. तृणशून्यं मल्लिकायां केतकीसारिजिनः फले, हे. तृणशून्यं मल्लिकायां केतकत्राश्च फले मतम्, वि.

तृष्. तृट् लिप्सायामुदन्यायां स्यात्पुंस्यपि स्त्रियाम्, मे. तृट् तृष्णावत् तर्षवच्च भवेत् लिप्सापिपासयोः, हे.

तृषा. तृषा लिप्सातर्षयोः स्त्रियाम्, मे.

तृष्णा. तृष्णा स्यात् तर्षलिप्सयोः, मे. तृष्णा लिप्सापिपासयोः, वि. तृष्णा स्पृहापिपासे द्वे, अ. पिपासालोभयोस्तृष्णा, अने. V. तृष्.

तेजन. तेजनः पुंसि वंशे स्यात् तेजनी पीलुपर्ण्यपि, मे.

तेजस्. तेजो दीप्तौ प्रभावे च स्यात् पराक्रमरेतसोः, मे. तेजो धाम्नि पराक्रमे। प्रभावरेतसोश्च, वि. तेजस्त्विट्रेतसो बले। नवनीते प्रभावेऽग्नौ, हे. तेजः प्रभावे दीप्तौ च बले शुक्रेऽपि, ग.

तेमन. तेमनं त्वार्द्रीकरणे व्यञ्जनेऽपि च, मे. तेमनं व्यञ्जने क्लेदे तेमनी चुल्लिकान्तरे, वि. तेमनं व्यञ्जने क्लेदे तेमनी चुल्लिगिद्यपि, हे.

सेवन. अथ सेवनं केलिकानने। मोस्रायाम्, मे.

तैतिल. तैतिलो गण्डके पुंसि क्लीबन्तु करणान्तरे, मे. तैतिलो गण्डके प्रोक्तस्तैतिलं करणान्तरे, वि तैतिलं करणान्तरे। तैतिलो गण्डकपशौ, हे.

तोक्म. तोक्मं कर्णमले तोक्मो हरिते च हरिद्यवे, वि. तोक्मं कर्णमले तोक्मः सम्राट् हरितहरिद्यवे, हे. तोक्मं कर्णमले पुंसि हरिते च हरिद्यवे, लि, मे.

तोत्र. तोत्रं वेणुके प्रतोदे, हे. तोत्रं तु प्रतने वेणुकेऽपि च, मे, वि. तोत्रे प्रजनवैणुके, लि.

तोदन. तोदनं व्यथने तोत्रे, मे, वि, हे.

तोयद. तोयदो मुस्तके मेघे पुमानाज्ये नपुंसकम्, मे. तोयदं तु घृते प्रोक्तं तोयदं मुस्तकाब्दयोः, वि.

तोयधर. अथ तोयधरो मुस्तासुनिषण्णौषधीघने, मे. भवेत् तोयधरो मेघे सुनिषण्णौषधेऽपि च, वि. तोयधरो जलधरे सुनिषण्णाख्यभेषजे, हे.

तैलपर्णी. v. तिलपर्णी.

त्याग. त्यागो वर्जनदानयोः, वि, हे. त्यागो दाने च वर्जने, मे. v. विसर्ग.

त्यागिन्. त्यागी दातरि शूरे, मे. शूरे दातरि च त्यागी, लि.

त्रपा. त्रपा लज्जाकुलटयोः, मे, वि, हे.

त्रपु. त्रपु सीसकरङ्गयोः, हे, मे.

त्रयी त्रयी त्रिवेद्यां त्रितये. न ना, मे. त्रयी त्रिवेद्यां त्रितये पुरन्ध्र्यां सुमतावपि, वि, हे. त्रिवेद्यां त्रितये त्रयी, लि.

त्राण. त्राणा तु त्रायमाणायां रक्षणे रक्षिते त्रिषु, मे. त्राणा तु त्रायमाणायां रक्षिते रक्षणेऽपि च, वि. त्राणं त्राते रक्षणे च त्रायमाणौषधावपि, हे. त्राणं रक्षितरक्षयोः, लि.

त्रायमाण. त्रायमाणा वार्षिके स्त्री रक्ष्यमाणेऽभिधेयवत्, मे.

त्रास. त्रासो भये मणे दोषे, मे. त्रासो भीममणिदोषयोः, वि. त्रासो भये मणिदोषे, हे. मणिदोषे दरे त्रासः, लि. मणिदोषेऽपि त्रासः, ह. .

त्रिक. त्रिका कूपस्य नेमौ स्यात् त्रिकं पृष्ठाधरे त्रये, मे, वि.

त्रिका कूपस्य नेमौ स्यात् त्रिकं पृष्ठाधरत्रये, हे. प्राण्यङ्गे त्रितये त्रिकम्। कूपाङ्गे स्त्री, त्रि.

त्रिकूट. त्रिकूटं सिन्धुलवणे त्रिकूटः पर्वतान्तरे, मे. त्रिकूटं सिन्धुलवणे त्रिकूटस्तु सुवेलके, हे.

त्रिगर्त. त्रिगर्तो गणितान्तरे। देशेऽपि ना घुघुरिकाकामुकाङ्गनयोः स्त्रियाम्, मे. त्रिगर्तः स्याज्जनपदे त्रिगर्तो गणितान्तरे। भवेद् घुघुरिकायान्तु त्रिगर्ता कामुकस्त्रियाम्, वि. त्रिगर्तो गणिते देशे त्रिगर्ता कामुकस्त्रियाम्। घुघुर्याम्, हे.

त्रिदिव. त्रिदिवा सरिदन्तरे। पुंसि स्वर्गे, मे. त्रिदिवस्त्रिदशावासे त्रिदिवा सरिदन्तरे, त्रि. त्रिदिवं सुखे। स्वर्गे च त्रिदिवा नद्याम्, हे.

त्रिपुट. त्रिपुटा मल्लिकायाञ्च सूक्ष्मैलात्रिवृतोः स्त्रियाम्। सतीनके च तीरे च त्रिपुटः समुदाहृतः, वि, मे. त्रिपुटौ तीरसतीनौ त्रिपुटा त्रिवृदीपभौ। सूक्ष्मैलायां मल्लिकायाम्, हे.

त्रिवर्ग. त्रिवर्गो धर्मकामार्थे त्रिफलायां कटुत्रिके। वृद्धिस्थानक्षये सत्वरजस्तमसि चेष्यते, मे, वि.

त्रिवर्णक. त्रिवर्णकं गोक्षुरके त्रिफलायां कटुत्रिके, मे, वि. त्रिवर्णकस्तु गोक्षुरेऽथ त्रिवर्णकम्। व्यूषणं त्रिफला, हे.

त्रिशङ्कु. त्रिशङ्कुर्ना राजभेदे शलभे टपदंशके, मे. त्रिशङ्कुः शलभे नृपे। मार्जारे, हे. त्रिशङ्कुः शलभे राजविशेषे टपदंशके, वि.

त्रिशिख. त्रिशिखो राक्षसे क्लीबं त्रिशूले मरुदन्तरे, मे. त्रिशिखं शेखरे विद्यात्त्रिशिखो राक्षसान्तरे, वि. त्रिशिखो रक्षस्त्रिशिखं स्यात् किरीटत्रिशूलयोः, हे. त्रिशिखं स्यात् त्रिशूलेऽपि, त्रि.

त्रिस्रोतस्. त्रिस्रोता गङ्गकन्यायां स्रोतस्त्यन्तरे स्त्रियाम्, मे. त्रिस्रोता जह्नुकन्यायां त्रिस्रोताः सरिदन्तरे, वि. त्रिस्रोता जाह्नवीसिन्धुभिदोः, हे.

त्रुटि. त्रुटिः स्त्री संशये स्वल्पे सूक्ष्मैलाकालमानयोः, मे. त्रुटिः संशयलेशयोः। सूक्ष्मैलायां कालमाने, हे. सप्रात् त्रुटिः संशये लेशे सूक्ष्मैलाकालमानयोः, वि. सूक्ष्मैलायां त्रुटि. स्त्री सप्रात् कालेऽल्पे संशयेऽपि सा, घ.

त्रेता. त्रेता युगेऽग्नित्रितये, मे, वि, हे. त्रेता त्रग्नित्रये युगे, अ. हवनीयादिषु त्रिषु त्रेता, ह.

त्रोटि. त्रोटिः स्त्री कट्फले चञ्च्वां खगे मीनान्तरेऽपि च, मे. त्रोटिः सप्रात् कट्फले चञ्च्वां खगमीनविशेषयोः, वि. त्रोटिश्चञ्च्वां खगान्तरे। मीनकट्फलयोः, हे.

त्र्यङ्कट. त्र्यङ्कटं पिप्पभेदेऽपि धौताञ्जन्यां न द्वयोः, मे. त्र्यङ्कटो धौताञ्जन्यां पिप्पभिदीश्वरे, हे. त्र्यङ्कटं पिप्पभेदेऽपि धौताञ्जन्यामपि स्मृतम्, वि.

त्र्यम्बक. त्र्यम्बकस्ताम्रधातुः सप्रात् त्र्यम्बकश्च महेश्वरः, अने.

त्वक्पत्र. त्वक्पत्रं तु वराङ्गके। स्त्री कारव्यां च, मे. त्वक्पत्रं तु वराङ्गके। त्वक्पत्रीति च कारव्याम्, वि.

त्वच्. त्वक् स्त्री चर्मणि वल्के च गुडत्वचि विशेषतः, मे. त्वक् चर्मवल्कयोस्त्वचे, वि. त्वक् वल्कले चर्मणि च, हे. त्वक् स्त्री चर्मगुड़त्वचोः, त्रि.

त्वष्टृ. त्वष्टा पुमान् देवशिल्पितक्ष्णोरादित्यभिद्यपि, मे. त्वष्टा शिल्पिनि देवानां तथा वर्धकिसूर्ययोः, वि. देवशिल्पिन्यपि त्वष्टा, अ.

त्विष्. त्विट् कान्तौ वाचि रुचौ स्त्रियाम्, मे. त्विट् कान्तौ व्यवसाये च जिगीषायां रुचौ गिरि, वि. त्विट् शोभायां जिगीषायां व्यवसाये रुचौ गिरि, हे. त्विट् शोभाऽपि, ध.

थ. थं रक्षणे मङ्गले च साध्वसे च नपुंसकम्। शिलोच्चये पुमानेव क्वचित् भयरक्षके, मे. दण्डीशो वरदः कृष्णो वामजानुगतः स्मरः। शौरिश्चापि विशालाधः थकारः परिकीर्तितः, मा.

द. दः पुमानचले दत्ते स्त्रियां शोधनदानयोः। छेदोपतापरक्षासु पुमांस्तु दातरि स्मृतः, मे. सवग्रोऽत्रीमो ह्लादिनी च वामगुल्फगतस्तथा। स्थूलो कुवेरो दाता च दकारो धादिमः स्मृतः, मा.

दंश. दंशः कीटविशेषश्च वर्मदंशनयोः पुमान्, मे. दंशः स्यात् खण्डने दोषे दंशो मर्मणि कीर्त्तितः। सर्पक्षतेऽपि सन्नाहवनमक्षिकयोरपि, वि. दंशो वर्मणि मर्मणि। दोषे वनमक्षिकायां खण्डने भुजगक्षते, हे. दंशः संहननेऽपि च। सर्पक्षते, त्रि.

दंशन. दंशनं दंशवर्मयोः, मे, वि. दंशनं वर्मदंशयोः, हे.

दंशित. दंशितमपि जातदंशेऽपि स्यात्। कवचाचिते, मे. दंशितस्तु दष्टवर्मितयोरपि, वि. दंशितो वर्मिते दष्टे, हे.

दक्ष. दक्षस्त्रिषु पटौ पुंसि ताम्रचूडे प्रजापतौ। मुनिभेदे हरवृषे द्रुमभेदे स्त्रियां भुवि, मे. दक्षः पटौ हरवृषे ताम्रचूडे प्रजापतौ। मुनिभेदे द्रुमे वह्नौ दक्षो दक्षा भुवि स्मृता, वि. दक्षः प्रजापतौ रुद्रवृषभे कुक्कुटे पटौ। द्रुमे दक्षा तु मेदिन्याम्, हे. दक्षः प्रजापतौ ताम्रचूडे हरवृषे पटौ, त्रि मुनिकुक्कुटयो र्दक्षः, ह.

दक्षिण. दक्षिणो दक्षिणोद्भूतसरलच्छन्दवर्त्तिषु। अवामे त्रिषु यज्ञादिविधिदाने दिशि स्त्रियाम्, मे. दक्षिणः सरलावामपरच्छन्दानुवर्त्तिषु। वाच्यवद् दक्षिणाऽवाची यज्ञदानप्रतिष्ठयोः, वि दक्षिणस्तु परच्छन्दानुवर्त्तिनि। दक्षेऽपसव्येत्र सरलेऽपाचीनेऽप्यथ दक्षिणा। दिक् प्रतिष्ठा यज्ञदानम्, हे. दक्षिणा दिशि दाने च दक्षिणः सरलेऽपि च, त्रि.

दग्ध. दग्धं प्लुष्टेऽन्यलिङ्गं स्यात् स्थितार्कदिशि च स्त्रियाम्, मे. दग्धं प्लुष्टेऽन्यवद्दग्धा स्थितार्कदिशि दर्शिता, वि.

दण्ड. दण्डोऽस्त्री लगुडे पुमान्। व्यूहभेदे प्रकाण्डेऽश्वे कोणमन्थानयोरपि। सैन्ये कालमानभेदे चण्डांशोः पारिपार्श्विके। दमे यमेऽभिमाने च, मे दण्डो यमे मानभेदे लगुडे दमसैन्ययोः। व्यूहभेदे

प्रकाण्डेऽस्त्रे कोणमत्यानयोरपि। अभिमाने ग्रहे दण्डश्चण्डांशोः पारिपार्श्विके, वि. दण्डः सैन्ये दमे यमे। मानव्यूहग्रहभेदेष्वस्त्रेऽर्कानुचरे मथि। प्रकाण्डे लगुड़े कोणे चतुर्थोपायगर्वयोः, हे. दण्डोऽस्त्री लगुड़ेऽपि स्यात्, श. दण्डौ सैन्यार्कपार्श्वगौ, त्रि. दण्डो दमने सैन्ये, ह.

दण्डधार. दण्डधारः पुमान् स्यूनाथे प्रेताधिपेऽपि च, मे. दण्डधारो यमे भूपे, वि. दण्डधारो यमे राज्ञि, हे.

दण्डयात्रा. दण्डयात्रा दिग्विजये संयानवरयात्रयोः, मे, वि. दण्डयात्रा तु दिग्जये। संयाने वरयात्रायाम्, हे. दिग्जये वरयात्रायां दण्डयात्रां विदुर्बुधाः, हा.

दण्डयाम. दण्डयामस्तु कीनाशे दिवसे कुम्भसम्भवे, वि, मे. दण्डयामस्तु दिवसे कुम्भजे यमे, हे.

दण्डार. दण्डारो वहने मत्तवारणे भ्रयन्त्रके। कुम्भकारस्य चक्रे च, मे, हे. दण्डारः भ्रयन्त्रके। कुलालचक्रे वहने दण्डारो मत्तवारणे, वि. कुलालचक्रे वहने दण्डारः भ्रयन्त्रके, हा.

दण्डिन्. दण्डी यमे द्वाःस्थदण्डयोः, हे.

दत्त. दत्तं विश्राणितेऽविते, वि. दत्तं विश्राणितेऽञ्चिते, मे. विसृष्टे रचिते दत्तम्, त्रि.

दधि. दधि गोरसभेदे स्यात् तथा श्रीवासवासयोः, हे. दधि क्षीरोत्तरावस्थाभावे श्रीवासवासयोः, वि, मे.

दन्त. दन्तोऽद्रिकटके कुञ्जे दशनेऽथौषधौ स्त्रियाम्, मे. दन्तौ दशनसानुनोः। दन्त्यौषधाम्, हे. दन्तो निकुञ्जे दशने दन्तः सानुनि कथ्यते। दन्ती स्यादौषधीभेदे, वि. दशने शैलस्थङ्गे च दन्तः स्यादौषधौ स्त्रियाम्, त्रि.

दन्तधावन. दन्तधावनः खदिरे दन्तशुद्धौ नपुंसकम्, मे.

दन्तशठ. स्याद्दन्तशठो जम्बीरे कपित्थे कर्मरङ्गके। नागरङ्गेऽपि च पुमान् स्याच्चाङ्गर्याञ्च योषिति, मे. दन्तशठः स्याज्जम्बीरे क-

पित्थे कर्मरङ्गके। नागरङ्गेऽपि चाङ्गेर्यां स्मृता दन्तशठा बुधैः, वि. दन्तशठः पुनः। जम्बीरे नागरङ्गे च कर्मरङ्गकपित्थयोः, हे. अम्ललोणार्यां दन्तशठा ना जम्बीरकपित्थयोः, त्रि.

दन्तुर. दन्तुरस्तून्नतरदे तथोन्नतनते त्रिषु, मे. दन्तुरं वाच्यवद्विद्यात् विषमोन्नतदन्तयोः, वि. दन्तुरः उन्नतदन्ते विषमे, हे.

दन्दशूक. दन्दशूकस्तु पुंलिङ्गो राक्षसे च सरीसृपे, मे. दन्दशूकोऽहिरक्षसोः, वि. दन्दशूकस्तु फणिरक्षसोः, हे.

दम. दमस्तु दमथे दण्डे कर्दमे दमने पुमान्, मे. दमः सप्राद्, दमथे दण्डे कर्दमे दमनेऽपि च, वि. दमः सप्रात् कर्दमे दण्डे दमने दमथेऽपि च, हे. दमो दमथदण्डयोः, त्रि.

दमथ. दमथस्तु पुमान् दण्डे दमे च परिकीर्त्तितः, मे. दमथो दमदण्डयोः, वि. दमथो दमके दण्डे, हे.

दमन. दमनः पुष्पधीरयोः, मे. दमनः कुसुमे वीरे, वि. दमनो वीरपुष्पयोः, हे.

दम्भ. दम्भस्तु कैतवे कल्के, मे, वि. दम्भः कल्के कैतवे च, हे. दम्भः कैतवकल्कयोः, त्रि.

दया. दया हिंसानुकम्पयोः, अने.

दर. दरोऽस्त्री साध्वसे गर्त्ते कन्दरे तु दरी स्मृता। दराव्ययमनागर्थे, मे. दरः साध्वसगर्त्तयोः। कन्दरे तु दरीमाङ्करीपदर्थे दराव्ययम्, वि. दरः सप्रात् भयगर्त्तयोः। दरी तु कन्दरे, हे. दरोऽस्त्रियां भये श्वभ्रे, श. दरं छिद्रं दरो भयम्, अने.

दरद्. दरत् स्त्रियां प्रपातेऽपि भयपर्वतयोरपि, मे. दरत् प्रपातादिभये, वि.

दर्दर. दर्दरः पर्वते पुंसि त्रिप्वीषद्भग्नभाजने, मे. दर्दरस्तु गिरावीषद्भग्नवस्तुनि वाच्यवत्, वि. दर्दरः सप्राद् ईषद्भग्ने गिरावपि,

दर्दुर. दर्दुरस्तोयदे भेके वाद्यभाण्डाद्रिभेदयोः। दर्दुरा च-ण्डिकायां स्यात् ग्रामजाले नपुंसकम्, मे. दर्दुरस्तोयदे भेके वाद्यभा-ण्डाद्रिभेदयोः। दर्दुरा चण्डिकायाञ्च ग्रामजाले तु दर्दुरम्, वि. द-र्दुरो भेकमेघयोः। वाद्यभेदे शैलभेदे दर्दुरं ग्रामजालके। दर्दुरोमा, हे. वाद्यमेघौ च दर्दुरौ, त्रि.

दर्प. दर्पः कस्तूरीगर्वयोश्चाप्युक्ती, मे. दर्पोऽहङ्कारकस्तूर्योः, वि. दर्पो मृगमदे गर्वे, हे.

दर्भ. दर्भः ग्रन्थे कुशोऽपि च, हे.

दर्वी. (र्वी) दर्वी स्त्रियां खजाकायां फणायामुरगस्य च, मे. दर्वी भवेत् खजाकायां फणायामुरगस्य च, वि. दर्वी फणातर्द्वोः, हे.

दर्श. दर्शस्तु सङ्गमे सूर्यचन्द्रयोरवलोकने। पक्षान्ते वैदिक-विधौ दर्शश्च समुदाहृतः, वि. दर्शः सूर्येन्दुसङ्गमे। पक्षान्तेऽब्धौ दर्शने च, हे. दर्शस्तु स्यादमावस्या यागभेदावलोकने, मे.

दर्शक. दर्शकः स्यात् प्रतीहारे दर्शयितृप्रवीणयोः, मे, वि. दर्शको दर्शयितरि प्रतीहारप्रवीणयोः, हे.

दर्शन. दर्शनं नयनस्वप्नबुद्धिधर्मोपलब्धिषु। शास्त्रदर्पणयोश्च, मे, वि. दर्शनं दर्पणे धर्मोपलब्धौ बुद्धिशास्त्रयोः। स्वप्नलोचनयोश्चापि, हे. दर्शनं वर्मसुकुरचक्षुःशास्त्रोपलब्धिषु, त्रि.

दल. दलमुत्सेधखण्डयोः। शस्त्रीच्छदेऽप्यवद्रव्ये पत्रेऽपि, मे. दलं शस्त्रीच्छदोत्सेधावद्रव्येषु खण्डपर्णयोः, वि. दलं शस्त्रीच्छदेऽर्द्धे-पर्णयोः। उत्सेधावयवसुनि च, हे.

दलाढ़क. दलाढ़कः स्वयंजाततिले पृश्न्याञ्च गैरिके। फेनखात-कयो र्नागकेशरे च महत्तरे, मे. दलाढ़कस्तु कुन्दे स्यात् करिकर्णशिरी-षयोः। स्वयंजाततिले फेने खातके नागकेसरे। वातरायां पृश्निका-याञ्च गैरिके च महत्तरे, वि. दलाढ़कोऽरण्यतिले गैरिके नागकेसरे। कुन्दे महत्तरे फेने करिकर्णशिरीषयोः। वातरायां खातके पृश्न्याम्,

हे. दश्मरां कुन्दे दलाढ़क, त्रि.

दलामल. दलामलं मरुवके दमनेऽपि नपुंसकम्, मे. दलामलं दमनके तथा मरुवकेऽपि च, वि. दलामलं पुन र्दमनके मरुवकेऽपि च, हे.

दव. दवदावौ तु वनवह्नौ वनेऽप्युभौ, मे. दवो दाव इति ख्यातः वनाग्निवनयोरपि, वि. दवदावौ वनानले। वने, हे. दवदावौ वनारण्यवह्नौ, श. वनारण्यानलौ दावौ, अने. काननेऽपि दवदावौ, ह.

दशन. दशनः शिखरे दन्ते कवचे तु नपुंसकम्, मे. दशनः कवचे दन्ते दशनः शिखरेऽपि च, वि.

दशनोच्छिष्ट. दशनोच्छिष्टः पुंसि स्यात् निश्वासेऽधरचुम्बयोः, मे. अथ स्याद्दशनोच्छिष्टो निश्वासेऽधरचुम्बयोः, वि. दशनोच्छिष्टो निःश्वासे चुम्बने दन्तवाससि, हे. निश्वासो दशनोच्छिष्टः चुम्बे दन्तच्छदेऽपि च, त्रि.

दशपुर. विदु र्दशपुरं देशे मुस्तायां पत्तनेऽपि च, वि. दशपुरं पत्तने स्यात् मुस्तायां नीरदन्तरे, हे. अथो दशपुरं देशे पुरेऽपि स्यात् नपुंसकम्, वि.

दशमीस्थ दशमीस्थो नष्टवीर्ये स्थविरेऽप्यन्यलिङ्गकः, मे. दशमीस्थं नष्टवीजे स्थविरेऽपि प्रचक्षते, वि. दशमीस्थः स्थविरे स्यात् क्षीणरागे मताभ्रने, हे. दशमीस्थौ क्षीणरागवृद्धौ, श.

दशा. दशाऽवस्थादीपवर्त्त्यो र्वस्त्रान्ते भूम्नि योषिति, मे. दशा वर्त्तावावस्थायां वस्त्रान्ते स्त्र दृशा अपि, वि. दशा वर्त्तावस्थायां दशास्तु वसनाञ्चले, हे. दशाऽवस्थानेकविधाऽपि, श. कर्मविपाकेऽपि दशा गतिः स्मृते, ह.

दस्म. दस्मस्तु यजमाने स्याद् अपि चौरे हुताशने, मे, वि. दस्मस्तु हव्यवाहे सम्राट् यजमाने मलिम्लुचे, हे.

दस्यु. दस्युश्चौरे पुंसि रिपौ, मे. दस्युः स्तेने च शत्रौ च, वि. दस्युः प्रत्यर्थिचौरयोः, हे. दस्यु तस्करवैरिणौ, त्रि.

दस्र. दस्रः खरेऽश्विनीसुते, मे. दस्रः खरो दस्रौ रवेः सुतौ, हे. दस्रः खरे चाश्विनयोः, वि.

दहन. दहनश्चित्रके भल्लातकेऽग्नौ दुष्टचेष्टिते, मे. दहनश्चित्रके वह्नौ भल्लाते दुष्टचेष्टिते, वि. दहनो दुष्टचेष्टिते। भल्लाते चित्रकेऽग्नौ च, हे.

दहर. दहरो मूषिकायाञ्च स्वल्पे भ्रातरि बालके, मे, वि. दहरो मूषिकास्वल्पभ्रात्रो र्डिम्बे च, हे.

दाक्षायणी. दाक्षायणी त्वपर्णायामश्विन्यादुग्रडुषु स्त्रियाम्, मे. दाक्षायणीत्यपर्णायां रोहिण्यां तारकासु च, वि. दाक्षायण्युमायाञ्च भेषु च। रोहिण्याञ्च, हे.

दाक्षिणात्य. दाक्षिणात्यो नारिकेले त्रिषु दक्षिणदिग्भवे, मे.

दाड़िम. दाड़िमस्तु त्रिलिङ्गः स्यात्, एलायां करके त्रिषु, मे. दाड़िमः करकैलयोः, वि, हे.

दाढ़ा. दाढ़ा दंष्ट्राभिलाषयोः, वि, हे.

दात्यूह. दात्यूहस्तु पुमान् कालकण्ठचातकपक्षिणोः मे. दात्यूहः कालकण्ठे स्यात्, दात्यूहश्चातकेऽपि च, वि. दात्यूहः कालकण्ठके। चातकेऽपि, हे. दात्यूहश्चातकेऽपि च, त्रि.

दान. दानं गजमदे त्यागे पालनच्छेदशुद्धिषु, मे, वि. दानं मतङ्गजमदे रक्षणच्छेदशुद्धिषु। वित्राणनेऽपि, हे. दानं गजमदे त्यागे खण्डने रक्षणेऽपि च, त्रि.

दातृ. दातृ दातरि विक्रान्ते, मे, वि.

दान्त. दान्तस्तु दमितेऽपि स्यात् तपःक्लेशसहे त्रिषु, मे.

दाय. दायः सोप्लुण्ठभाषणे। विभक्तव्यपितृद्रव्ये तथा हरणदानयोः, मे. दायो दाने यौतुकादिधने सोप्लुण्ठभाषणे। विभक्तव्यपितृद्रव्ये दायमाहुर्मनीषिणः, वि. दायो दाने यौतुकादिधने सोप्लुण्ठभाषणे। विभक्तव्यपि[illegible], हे. दाने विशेदनश्वो दायो भागार्हपितृरिक्थे च, श.

दायाद- दायादस्तु भवेत् पुंसि सपिण्डे तनयेऽपि च, मे. दायादो ज्ञातिपुत्रयोः, वि. दायादौ सुतसपिण्डौ, हे: दायादौ सुतबान्धवौ, श्र. दायादो बान्धवः प्रोक्तो दायादस्तनयो मतः, धने. दायादस्तु कुसपिण्डयोः, रु.

दारक- दारको बालकेऽपि स्याद् भेदके त्वभिधेयवत्, मे. दारको भेदकेऽपत्ये, वि. दारको भेदके पुत्रे, हे.

दारद- दारदो विषभेदे स्यात् पारदे हिङ्गुले पुमान्, मे. दारदो विषभेदे स्याद् हिङ्गुले पारदेऽपि च, वि. दारदो विषभेदे स्यात् पारदे हिङ्गुलेऽपि च, हे.

दारु- दारु स्यात् पित्तले काष्ठे देवदारौ नपुंसकम्, मे. दारु स्याद्देवदारु च, लि. दारु काष्ठं निगद्यते, धने.

दारुण- दारुणो रसभेदे ना त्रिषु तु स्याद् भयावहे, मे.

दार्वी (र्वी). दार्वी दारुहरिद्रायां तथा गोजिह्विकौषधौ, मे. दार्वी दारुहरिद्रायां देवदारुहरिद्रयोः, वि. दार्वी स्याद्देवदारुणि। हरिद्राद्वितये चापि, हे.

दाव. v. दव.

दास- दासो वाच्याभुजिष्ययोः। दासो भृत्ये च शूद्रे च ज्ञातात्मनि च धीवरे, मे. दासः शूद्रे दानपात्रे भृत्यधीवरयोरपि। दासी वेश्या च भिण्ट्यां च, वि. दासो धीवरभृत्ययोः। वृषले दानपात्रे च दासी भिण्ट्यपि वेश्यपि, हे. दासो विज्ञातार्थचेटयोः। भिण्ट्यां च दासी, लि.

दासेर- दासेरो दासिकापत्ये त्रिषु पुंसि क्रमेलके, मे. दासेरो दासिकापुत्रे दासेरः स्यात् क्रमेलके, वि. दासेर उष्ट्रे चेटे च, हे. दासीसुतोष्ट्रौ दासेरौ, लि.

दासेरक- दासेरकस्तु करभे दासीपुत्रे च धीवरे, मे. दासेरः स्यात् करभे दासीपुत्रे च धीवरे, वि. उष्ट्रे दासीसुते चेट दासेरः ... क्रमसुतः, हा.

दिगम्बर. दिगम्बरः सत्रात् क्षपणे नग्ने तमसि शङ्करे, मे, वि. दिगम्बरस्तु शङ्करे। अन्धकारे क्षपणके सत्रादम्बरवर्जितेऽपि च, हे. दिगम्बरोऽन्धकारे च, त्रि.

दिग्ध. दिग्धो विषाक्तवाणे सत्रात् पुंसि लिप्तेऽन्यलिङ्गक, मे. दिग्धं विषाक्तवाणे सत्राद्, दिग्धो लिप्तार्थकेऽन्यवत्, वि. दिग्धो लिप्ते विषाक्ते पौ प्रवृद्धस्नेहयोरपि, हे. दिग्धं लिप्ते विषाक्ते च, त्रि.

दिति. दिति दैत्यजनन्याञ्च खण्डनेऽपि च योषिति, मे. दिति- दैत्यमातरि खण्डने, हे. दितिः सत्रात् खण्डनेऽपि च, वि. दितौ खण्डनदैत्यमात्रे, त्रि.

दिव्. द्यौः स्वर्गे च गगने, मे. द्यौः स्वर्गनभसोः, हे.

दिव. दिवं स्वर्गेऽन्तरीक्षे च, वि. दिवं खे त्रिदिवे वने, हे. दिवं क्लीवं तयोः स्मृतम्, मे. v. दिव्.

दिवाभीत. दिवाभीतः कुम्भिले सत्राद्, उलूके कुमुदाकरे, मे, वि. दिवाभीतः काकरिपौ कुम्भिले कुमुदाकरे, हे. दिवाभीत उलूके सत्रात् कुम्भिले कुमुदाकरे, त्रि.

दिवौ (वो) कस्. दिवोकाश्च दिवौकाश्च पुंसि देवे च चातके, मे. दिवौकश्चातके सुरे, वि. दिवौकसौ। चातकस्त्रिदशश्चापि, हे. सारङ्गाश्च दिवौकसः, श.

दिव्य. दिव्यं लवङ्गे धात्र्यां स्त्री वल्ली दिविभवे त्रिषु, मे. दिव्यं लवङ्गके दिव्यं वल्ली दिविभवेऽन्यवत्। आमलक्यां स्मृता दिव्या, वि. दिव्यं सद्गुलवङ्गयोः। द्युभवे दिव्याऽमलक्याम्, हे.

दिव्यचक्षुस्. दिव्यचक्षुः सुगन्धसत्र भेदे नाऽन्धे सुलोचने, मे. दिव्यचक्षुः सुगन्धसत्र भेदेऽन्धे च सुलोचने, वि. दिव्यचक्षुस्त्वन्धे सुलोचने। सुगन्धभेदे, हे.

दिष्ट. दिष्टं दैवे पुमान् काले, मे. दिष्टं दैवे दिष्टस्त्वनेहसि, हे. दिष्टं दैवे पुं काले सत्रा दिष्टः, वि दिष्टं दैवेऽपि न द्वयोः, श.

दिष्टः कालोपदिष्टयोः, त्रि. दिष्टं दैवेऽपि कीर्त्तितम्, हा.

दिष्टि. दिष्टि सुत्परिमाणयोः। स्त्रियाम्, मे. दिष्टिरानन्दे माने च, हे. दिष्टिः परीमाणमुदोः, वि. परिमाणमुदो र्दिष्टिः, त्रि.

दिष्ट्या. दिष्ट्या हर्षे मङ्गले च, मे.

दीदिवि. दीदिवि र्नो धिषणेऽन्ने तदस्त्रियाम्, मे. दीदिवि र्धिषणान्नयोः, वि.

दीन. दीना स्त्री मूषिकस्त्रियाम्। वाचत्रवद्दुर्गते भीते, मे. दीना मूषिकयोषायां दुर्गते कातरेऽन्यवत्, वि. मूषिकाऽपि भवेद् दीना, हा.

दीप. दीपः प्रदीपोत्तरीये लतायां लोचमस्तके, मे.

दीपक. दीपकं वागलङ्कारे वाचत्रवद्दीप्तिकारके, मे. दीपकं वागलङ्कारे दीपको दीप्तिकारके, वि. दीपकं स्यादलङ्कृतिः। दीपकौ दीप्तिकृद्दीपौ, हे.

दीप्त. दीप्तं निर्भासिते दग्धे ज्वलिते, मे. दीप्तं निर्भासिते दग्धे, हे. दीप्तं निर्भासिते दग्धे वदन्ति ज्वलितेऽपि च, वि.

दीप्यक. दीप्यकश्चाजमोदायां यवानीबर्हिचूडयोः, मे. दीप्यकश्चाजमोदे स्याद् यवानीबर्हिचूडयोः, वि. दीप्यकं त्वजमोदके। मयूरशिखायवान्योः, हे. यवान्यामपि दीप्यकः, अ.

दीर्घाध्वग. दीर्घाध्वगः पुमानुष्ट्रे लेख्यहारे तु भेद्यवत्, मे. दीर्घाध्वगः स्मृक्लके लेखकारे तु भेद्यवत्, वि. दीर्घाध्वगः क्रमेलके। लेखहारे मह्नगामे वात्स्यायनसुरेभयोः, हे. दीर्घाध्वगः स्याद् उष्ट्रेऽपि, त्रि.

दीर्घायुस्. दीर्घायुः शाल्मलीवृक्षे वायसे जीवकद्रुमे। मार्कण्डेये च पुंसि स्यात् चिरजीविनि वाचत्रवत्, मे. दीर्घायुश्चटिपिः काकश्च शाल्मलिः, त्रि. दीर्घायुः शाल्मलौ काके मार्कण्डेयेऽतिजीविनि, त्रि. दीर्घायु जींवके द्विके। मार्कण्डेये शाल्मलितरे, हे.

दीर्ण. दीर्णं विदारिते भीते, मे. दीर्णं दारितभीतयोः, वि.

दुःस्पर्श. दुःस्पर्शो धन्वयासे ना कण्टकार्यां स्त्रियां त्रिषु। खर-

स्पर्शे, मे. दुःस्पर्शाख्या खरस्पर्शे कण्टकार्यैत्रां च यासके, वि.

दुःस्थ. दुःस्थः स्याद् गते मूर्खे दुःखेन तिष्ठति त्रिषु, मे. दुःस्थः स्याद् गते मूर्खे, वि. दुःस्थो दुर्गतमूर्खयोः, हे.

दुकूल. दुकूलं श्लक्ष्णवस्त्रे सत्रात् क्षौमे, मे. दुकूलं तु क्षौमे सूक्ष्मांशुकेऽपि च, वि. दुकूलं सूक्ष्मवाससि। क्षौमवस्त्रे, हे. दुकूलं श्लक्ष्णवस्त्रेऽपि च, त्रि.

दुग्ध. दुग्धं प्रपूरिते क्षीरे दुग्धी क्षीरावेकौषधौ, मे. दुग्धं प्रपूरिते क्षीरे, वि. दुग्धं क्षीरे पूरिते च, हे. दुग्धं क्षीरे प्रपूरिते, त्रि.

दुग्धतालीय. दुग्धतालीयमित्रेतद् दुग्धाग्रक्षीरफेनयोः, मे. दुग्धतालीयमित्रेतद् दुग्धाग्रे दुग्धफेनके, वि. दुग्धतालीयं दुग्धाग्रदुग्धफेनयोः, हे.

दुन्दुभि. दुन्दुभिः पुमान्। वरुणे दैत्यभेदेर्यौश्च स्मरचविन्दुलिकद्दये, मे. दुन्दुभि दितिजे भेर्यैरामचविन्दुलिकद्दये, वि. दुन्दुभिस्तु भेर्यां दितिसुते विषे। अक्षविन्दुत्रिकद्वन्द्वे, हे. स्याद् भेर्यां दुन्दुभिः पुंसि सत्रादचे दुन्दुभि. स्त्रियाम्, अ. दुन्दुभि दैत्यभेदेऽपि, त्रि. द्वन्द्वे दुन्दुभिरचे तु दुन्दुभिः सत्रात्तथानकः, अने.

दुर्. दु निषेधे च दुष्टे च, मे. दुः सत्रात् कष्टनिषेधयोः, वि.

दुरोदर. दुरोदरं द्यूतभेदे द्यूतकृत्पणयोः पुमान्, मे. दुरोदरः पुन द्यूते द्यूतकारे पणेऽपि च, हे. दुरोदरो द्यूतकारे पणे द्यूते दुरोदरम्, अ. पणेऽक्षे कितवे द्यूते दुरोदर इति स्मृतः, अने.

दुर्गति. दुर्गति नरके नैःस्वे स्त्री, मे. दुर्गति नरके नैःस्वे, वि, त्रि. दुर्गतिः। नरके निःस्वतायाञ्च, हे.

दुर्ग. दुर्गानीलोः स्त्री दुर्गमे त्रिषु, मे. दुर्ग भवेद् दुर्गमे तु दुर्गा सत्रान्नीलिकोमयो, हे. दुर्गः सत्राद् दुर्गमे दुर्गा गौरीनीलिकयोरपि, वि.

दुर्जात. दुर्जातं व्यसने क्लीबेऽसम्यग्जातेऽन्यलिङ्गकम्, मे. दुर्जातं

व्यसने प्रोक्तमसम्यग्जातवस्तुनि, वि. दुर्जातं व्यसनासम्यग्जातयोः, हे. दुर्जातं व्यसनेऽपि च, त्रि.

दुर्द्दुर. दुर्द्दुरः पुंसि नरकान्तरे स्यात् रूपभेषधौ, मे. दुर्द्दुरं वाचवद् दुःखधार्यौर स्याद्रुपभौषधे। दुर्द्दुरः, वि. दुर्द्दुरस्त्वपभौषधौ। दुःखधार्ये, हे.

दुर्नामन्. दुर्नामाऽख्यातिरुदजदीर्घकोशिकयोरपि, वि. दुर्नाम क्लीवमर्शसि। स्याद्दीर्घकोशिकायां स्त्री, मे. दुर्नाम पुनरर्शसि। दुर्नामा दीर्घकोशी स्यात्, हे.

दुर्मुख दुर्मुखः कपिभिन्नाणभिदो नौ मुखरे त्रिषु, मे. दुर्मुखो नागराजेऽपि मुखरे वानराश्वयोः, वि. दुर्मुखो मुखरे नागराजे वाजिनि वानरे, हे. सर्पेऽपि दुर्मुखः, त्रि.

दुर्लभ. दुर्लभस्त्रिषु दुष्प्रापेत्र कच्छूरे, मे. दुर्लभः कच्छूरे प्रेयो दुष्प्रापे वल्लभेऽपि च, वि. दुर्लभः कच्छूरे प्रिये। दुष्प्रापे, हे. दुर्लभः कच्छूरे काम्ये, त्रि.

दुर्वर्ण. दुर्वर्णं त्रिष्वसद्वर्णे क्लीवमेलेयरूप्ययोः, मे. दुर्वर्णश्च कुवर्णे स्याद् वालुके रजतेऽपि च, वि. अथ दुर्वर्णं कलधौतकुवर्णयोः, हे. दुर्वर्णं रजतेऽपि स्यात्, त्रि.

दुर्विध. दुर्विधो वाच्यलिङ्गः स्याद् दुर्गतेऽपि खलेऽपि च, मे. दुर्विधो दुर्गते खले, वि. दुर्विधो दुर्जने निःस्वे, हे. दुर्विधौ खलदुर्गतौ, त्रि.

दुलि. दुलिः स्त्रियां कमठ्यां ना मुनौ, मे. v. डुलि.

दुष्कक्ष. दुष्कक्षो गन्धकुथ्यां स्याद् विहाराद्यवकाशके, मे, वि.

दुठ. दुठ; स्याद् दुर्बलेऽधमे, वि.

दूत्य. दूत्यं दूतस्वभावे च भावे कर्मण्यपि स्मृतम्, मे.

दूषिका. दूषिका तूलिकायाश्च मले स्याल्लोचनस्य च, मे, दूषिका तूलिका स्मृता। नयनस्य मलेऽपि स्यात्, हे

दूष्य दूष्यं त्रिषु दूषणीये क्लीवं वस्त्रे च तन्मृते, मे. दूष्यन्तु

दूष्यणीये सम्राद् दूष्यं वस्त्रे च तन्नृहे, वि. दूष्यं वाससि तन्नृहे। दूष्यणीये, हे. निन्द्ये वस्त्रगृहे दूष्यम्, त्रि.

दृम्भू. दृम्भूः स्त्री सर्पवज्रयोः, मे. दृम्भूः पन्नगवज्रयोः, वि. दृम्भूः पवौ भास्करे च, हे.

दृढ़ दृढं स्थूले नितान्ते च प्रगाढ़े बलवत्यपि, मे. दृढ़ः स्थूले भृशे शक्ते प्रगाढ़ेऽपि दृढ़ो मतः, वि. दृढ़ः शक्ते भृशे स्थूले, हे. शक्तस्थूलौ त्रिषु दृढ़ौ, अ.

दृति. दृतिश्चर्मपुटे मत्स्ये ना, मे. दृतिश्चर्मपुटे झषे, त्रि.

दृश्. दृक् स्त्रियां दर्शने नेत्रे बुद्धौ च त्रिषु वीचके, मे. दृग् दर्शने लोचने च दृग् बुद्धौ वीचकेऽपि च, वि. दृग् द्रष्टरि दर्शनेऽथचे, हे. दृग् ज्ञाने ज्ञातरि त्रिषु, अ. ज्ञाने च लोचने दर्शने च दृक्, त्रि.

दृशान. दृशानं ज्योतिषि प्रोक्तं दृशानश्च विरोचने, वि. दृशानं ज्योतिषि क्लीवं पुंलिङ्गः स्याद्विरोचने, मे.

दृषद्. दृषद् निष्पेषणशिलापट्टप्रस्तरयोरपि, मे. दृषद् पेषणपट्टे स्याद् दृषद् पाषाणमात्रके, वि. दृषद् पाषाणमात्रके। निष्पेषणार्थमट्टे स्यात्, हे.

दृषद्वती. दृषद्वती नदीभेदे कात्यायन्यामपि स्त्रियाम्, मे.

दृष्टान्त. दृष्टान्त उदाहृतौ। शास्त्रे च मरणे, मे. दृष्टान्तः स्यादुदाहृतौ। शास्त्रे, हे. दृष्टान्तावुभौ शास्त्रनिदर्शने, अ.

दृष्टि. दृष्टि. स्त्रियां बुद्धौ लोचने दर्शनेऽपि च, मे. दृष्टि ज्ञानेऽक्ष्णि दर्शने, हे. दृष्टि र्धीदर्शनाक्षिषु, वि. दृष्टिरक्ष्णि तथा मतौ, अने.

देव. देवो मेघे सुरे राज्ञि स्यात्पुंसकमिन्द्रिये। देवी कृताभिषेकायां तेजनीस्पृक्कयोरपि, मे. देवः सुरे घने राज्ञि देवमाख्यातमिन्द्रिये। देवी भट्टारिकायाञ्च तेजनीस्पृक्कयोरपि, वि. देवं हृषीके देवस्तु नृपतौ तोयदे सुरे। देवी कृताभिषेकायां तेजनीस्पृक्कयोरपि, हे. मेघे राज्ञि सुरे देवः, त्रि. पर्जन्ये राज्ञि गीर्वाणे व्यवहर्तरि ,भर्तरि। मूर्खे बले

जिगीषौ च देवोक्ति र्नरि कुठिनि, अने,

देवताड़. देवताड़ः रैङ्गिकेये जीमूते च हुताशने, मे. देवताड़स्तु घोषके। सैङ्गिकेयग्रहे चापि देवताड़ो हुताशने, वि. देवताड़ो घोषकेऽग्नौ राहौ, हे.

देवन. देवनं व्यवहारे स्यात् जिगीषाक्रीड़योरपि। देवनोऽक्षेषु पुंसि स्यात्, मे. देवनं व्यवहारे स्यात् जिगीषाक्रीड़योरपि। चाक्षेषु देवनः प्रोक्त, वि. देवनोऽक्षेऽय देवनम्। व्यवहारे जिगीषायां क्रीड़ायाम्, हे. क्रीड़ादावपि देवनम्, श. क्रीड़ादौ देवनं नाऽक्षे, त्रि.

देवमणि. अथ देवमणि र्भर्गेऽश्वावर्त्ते कौस्तुभेऽपि च, मे. देवमणिः शिवेऽश्वस्य कण्ठावर्त्ते च कौस्तुभे, वि. देवमणि र्विष्णुवक्षोमणौ हरे। अश्वस्य कण्ठावर्त्ते च, हे.

देवयु. देवयु र्वाच्यलिङ्गस्तु धार्म्मिके लोकयात्रिके, मे. देवयुर्धार्मिके ख्यातो देवयु र्लोकयात्रिके, वि.

देवच्छद. देवच्छदः सप्तपर्णे मन्दारादिषु गुग्गुलौ, मे, वि. देवच्छदो मन्दारादौ गुग्गुलौ विषमच्छदे, हे.

देवसहा. भवेद् देवसहाभिख्या लूते दण्डोत्पलौषधे, वि.

देवसेना. देवसेना तु वज्रिणः। सुतायामपि सेनायां देवतानाञ्च योषिति, मे. देवसेनेन्द्रबालिन्यां सेनायाञ्च दिवौकसाम्, वि. देवसेनेन्द्रकन्यायां सैन्ये त्रिदिवसदामपि, हे.

देष्ण. देष्णा, दातरि दुर्गमे, मे, वि, हे.

देहयात्रा. देहयात्रा यमपुरीगमने भोजनेऽपि च, मे. हे. देहयात्रा भोजने स्यात् कृतान्तागमनेऽपि च, वि. देहयाताऽन्ने घनौ, त्रि.

दैत्य. दैत्यरोऽसुरे मुरायान्तु दैत्या चण्डौषधावपि, मे, वि. दैत्योऽसुरे मुरौषधौ, हे.

दैत्यारि. दैत्यारिः पुंसि सामान्यदेवे च गरुड़ध्वजे, मे. दैत्यारिस्त्रिदशे विष्णौ, वि.

दैवज्ञ. दैवज्ञो गणके पुमान्। दैवज्ञे गणिकायां स्त्री, मे. दैवज्ञो गणकेऽपि च, वि.

दोग्धृ. दोग्धाऽर्थोपजीविकवी वत्सगोपालयोः पुमान्, मे. दोग्धा गोपालके वत्से कवौ अर्थोपजीविनि, वि. दोग्धा गोपालवत्सयोः। अर्थोपजीविनि कवौ, हे. दोग्धा गोपे कवौ वत्से, त्रि.

दोला. दोला नील्यां यानान्तरेऽपि च, मे. दोला यानान्तरे नील्याम्, वि.

दोष(षा). दोषः स्याद्दूषणे पापे दोषा रात्रौ भुजेऽपि च, मे, वि. दोषा रात्रौ च सन्मुखे, मे. दोषा रात्रिमुखे रात्रौ भल्लाऽनव्ययमध्यसौ, वि. दोषा निशि निशामुखे, हे.

दोषज्ञ. दोषज्ञः प्राज्ञवैद्ययो', हे.

दोहदलक्षण. दोहदलक्षणमुक्तं वयःसन्धौ च गर्भे च, मे. दोहद-लक्षणं गर्भे सज्ञात् सन्धौ यौवनस्य च, हे. दोहदलक्षणं गर्भे वयः-सङ्गे च दृश्यते, त्रि.

दौर्वीण. दौर्वीणं च्छटपर्णे स्याद् दूर्वायाः सुरसेऽपि च, मे, वि. दौर्वीणं च्छटपर्णे स्याद्धरितालीरसेऽपि च, हे.

द्युत. द्युत क्लीबमक्षि गमने च। ना ज्वलने, मे. द्युतरग्नौ दिवसेऽपि स्यात्, वि. द्युत दिने वक्री, हे.

द्युति. द्युतिः स्त्री रश्मिशोभयोः, मे. द्युतिश्च शोभादीधित्योः, हे.

द्युम्न. द्युम्नं वित्ते बलेऽपि च, मे. द्युम्नं वित्ते पराक्रमे, वि. द्युम्नं द्रविणवद् धनौजसोः, हे. द्युम्नं बले धने, त्रि.

द्युवन्. द्युवा त्वभिनवे भानौ, वि.

द्यो द्यौस्त्रिदशालयत्रिदशवर्त्मनो र्योषिति, मे. द्यौः स्वर्ग-सुरवर्त्मनोः, वि. द्यौश्च स्वर्गे विहायसि, हे.

द्रव. द्रवः मद्रावनर्मणोः। .. रसेऽपि, मे. द्रवः मद्रावरसयो-

र्गतौ नर्मणि विद्रवे, वि. द्रवो विद्रवनर्मणोः। प्रद्रावे रसगतरोश्च, हे.

द्रवन्ती. स्रवन्ती च द्रवन्त्यपि। नद्यामोषधिभेदे च, हे. v. स्रवन्ती.

द्रविण. द्रविणं न द्वयो र्वित्ते काञ्चने च पराक्रमे, मे. द्रविणं काञ्चने वित्ते द्रविणश्च पराक्रमे, वि. द्रविणन्तु बलं धनम्, ध. v. द्रविण.

द्रव्य. द्रव्यं सत्रात् पित्तले वित्ते पृथ्व्यादौ च विलेपने। क्लीवे च भेषजे भवेन्न द्रुविकारे च वाच्यवत्, मे. द्रव्यं स्याद् द्रविणे भवेन्न पृथिव्यादौ च पित्तले। भेषजे चापि विनये जतुद्रुमविकारयोः, वि. द्रव्यं भवेन्न धने स्मादौ जतुद्रुमविकारयोः। विनये भेषजे वीर्यत्रौ, हे. द्रव्यं भवेन्न गुणाश्रये, श. भेषजे द्रुविकारे च द्रव्यं भवेन्न च पित्तले, त्रि.

द्रावक. द्रावको ग्रावभेदे सत्राद् विदग्धे मोषकेऽपि च, मे. द्रावकस्तु शिलाभेदे सत्राद् मोषकविदग्धयोः, हे. द्रावकस्तु शिलाभेदे विदग्धे मोषकेऽपि च, वि.

द्राविड. द्राविडो देशभिज्जाने वङ्गाभिद्वेधसुख्ययोः, मे. द्राविडः सत्राज्जानपदे वेधसुख्यकसङ्करयोः, वि.

द्रुघण. द्रुघणो मुद्गरेऽपि सत्राद् द्रुहिणे च परश्वधे, मे, वि. द्रुघणः परशु वेधसोः। मुद्गरेऽपि, हे.

द्रुण. द्रुणं चापेऽलिनि द्रुणः। द्रुणवश्च द्रोणीकच्छप्योः, मे. द्रुणं चापे च खड्गे च द्रुणो वृश्चिकभृङ्गयो। द्रुणो कच्छपिकायाञ्च जलद्रोण्यामुदाहृता, वि. द्रुणः सत्राद् वृश्चिके भृङ्गे द्रुणं चापकृपाणयोः। द्रुणी कूर्म्यां जलद्रोण्याम्, हे. द्रुणोऽलिः कच्छपी द्रुणी, त्रि.

द्रुत. द्रुतं त्रिषु। शीघ्रे विलीने विद्राणे, मे. द्रुतं शीघ्रविलीनयोः, हे, त्रि. द्रुतं शीघ्रे विलीने च विद्राणे चाभिधेयवत्, वि.

द्रुम. द्रुमो महीरुहे पारिजाते किम्पुरुषेश्वरे, मे. द्रुमस्तरौ पारिजाते द्रुमः किम्पुरुषेश्वरे, वि. द्रुमस्तु पादपे पारिजाते किम्पुरुषेश्वरे, हे. द्रुमो यक्षेश्वरे वृक्षे, त्रि द्रुमो वृक्षे च शैलेय. धने.

द्रू. द्रूः स्वर्णे कामरूपिणि, वि द्रू कामरूपिणि स्वर्णे, हे.

द्रोण. द्रोणोऽस्त्रियामाढ़के स्यादाढ़कानां चतुष्टये। पुमान् कपोपतौ दग्धकाके स्त्री नीवृदन्तरे। तथा काष्ठाम्बुवाहिन्यां गवाद-न्यामपीष्यते, मे. द्रोण कपोपतौ कृष्णकाके स्यादाढ़केऽपि च। आढ़-कानां चतुष्के च द्रोणी स्यान्नीवृदन्तरे। द्रोणी काष्ठाम्बुवाहिन्यां गवां घासभुजि स्थितौ, वि. द्रोणः पार्थगुरौ काके माने द्रोणी तु नीवृति। नौभेदे शैलभेदे च, हे. अथ द्रोण, काकेऽपि, अ. काष्ठा गादेऽम्बुवाहिन्यां शैलसन्धौ च योषिति। द्रोणी न स्त्री मानभेदे द्रोणः काकः कपोपतौ, त्रि. द्रोणः स्मृतात् कौरवाचार्य्यो द्रोणः काक इती-रितः। द्रोणो गिरिविशेषश्च द्रोणः स्याच्चतुराढ़क, अने.

द्रोहाट. द्रोहाटः कथितो गाथाभेदे मृगलुब्धके। वैड़ालव्रतिके च, मे, वि. द्रोहाटो मृगलुब्धके। चतुष्पदीप्रभेदे च विड़ालव्रतिकेऽपि च, हे.

द्वन्द्व द्वन्द्वं रहस्येत्र कलहे तथा मिथुनयुग्मयोः, मे. द्वन्द्वो रहस्येत्र कलहे द्वन्द्वं मिथुनयुग्मयोः, वि. द्वन्द्वः स्ये द्वन्द्वमाहवे। रहस्येत्र मिथुने युग्मे, हे. द्वन्द्वं कलहयुग्मयोः, अ

द्वापर. द्वापरः संशये युगे, मे, वि, हे. द्वापरौ युगसंशयौ, अ सन्देहेऽपि द्वापरमाहुः, ध.

द्वार द्वारं निर्गमनेऽपि स्याद् अभ्युपाये, मे. द्वारं पुन र्निर्ग-मनेऽभ्युपाये, वि द्वारं निर्गमेऽभ्युपाये, हे. उपाये निर्गमे द्वारम्, त्रि.

द्विक द्विकः स्यात् काककोकयोः, मे, हे. द्विकः काके च कोके च, वि द्विकौ काकचक्रवाकौ, त्रि

द्विज द्विजः स्याद् ब्राह्मणक्षत्रवैश्यदन्ताण्डजेषु ना। द्विजा भार्गीरां परेणौ च, मे द्विजा विप्रेऽण्डजे दन्ते भाण्डारेणुकयो र्द्विजा, वि द्विजा विप्रक्षत्रियवैश्येत्र दन्ते विहङ्गमे। द्विजा भार्गीरेणुकयोः, हे दन्तविप्राण्डजा द्विजाः, अ दन्तविप्रौ तथा द्विज, अने.

द्विजन्मन्. द्विजन्मा दशने विप्रे, मे, वि. द्विजन्मानौ रदविप्रौ, हे. द्विजन्मा दन्तविप्रयोः, त्रि.

द्विजाति. द्विजाति र्विप्राण्डजयोश्च पुंलिङ्गः, मे. द्विजातिरण्डजे विप्रे, वि. द्विजाति र्ब्राह्मणेऽण्डजे, हे.

द्विजराज. द्विजराजस्तु चन्द्रेऽनन्ते गरुत्मति, मे. द्विजराजः शशधरे सुपर्णेऽनन्तभोगिनि, वि. द्विजराजस्तु शशाङ्के गरुडेऽपि च, हे. फणेशेऽग्नौ गरुडे चन्द्रे द्विजराज इति ध्वनिः, अने.

द्विजिह्व. (ह्व) द्विजिह्वस्तु खले सर्पे, मे. द्विजिह्वौ भुजगे खले, वि. द्विजिह्वः खलसर्पयोः, हे. द्विजिह्वौ सर्पसूचकौ, अ. द्विजिह्वः सूचको ज्ञेयो द्विजिह्वस्तु भुजङ्गमः, अने. दृष्टिविषे सूचके च द्विजिह्वः परिकीर्त्तितः, हा.

द्वितीय. द्वितीया तिथिभित्पत्न्योः पूरणे द्वये त्रिषु, मे. द्वितीया तिथिभित्पत्न्योः पूरणप्रामपि च द्वयोः, वि. द्वितीया तिथिभेदिन्यो- र्द्वितीयः पूरणे द्वये, हे. द्वितीया तिथिभित्पत्न्योः, त्रि. सपत्न्यामपि द्वितीया, ह.

द्वीपवत्. द्वीपवान् सिन्धुनदयो र्द्वीपवत्यापगाभुवोः, मे, वि.

द्वैमातुर. द्वैमातुरो जरासन्धवारणाननयोः पुमान्, मे. द्वैमातुरो जरासन्धवारणाननयो र्मतः, वि.

ध. धो ना धर्मे कुवेरे च क्लीवं तु वसुनि स्मृतम्। धो धा च ब्रह्मणि ख्यातो धा तु स्याद् धारकेऽपि च, मे. मीनेशः सात्वतः प्रीति र्वामपादाङ्गुलीगतः। धनेशो धरणीयश्च धकारो दान्तिमः स्मृतः, मा.

धट. धटो दिव्यतुलायां स्याद् धटी चीरे च वाससः, मे. धटी खण्डे च वाससः। परीक्षार्थतुलायां च धटः सूरिभिरिष्यते, वि.

धन. धनं तु गोधने वित्ते, मे. धनं गोधनवित्तयोः, वि. धनं वित्ते गोधने च स्यात्, हे.

धनञ्जय. धनञ्जयोऽर्जुने वह्निनागदिग्देहमारुते, मे. धनञ्जयोऽर्जुने वह्नौ ककुभे देहमारुते। नागान्तरे च, वि. धनञ्जयो नागभेदे ककुभे देहमारुते। पार्थेऽग्नौ, हे. पार्थेऽग्नौ च धनञ्जयः, त्रि.

धनद. धनदस्तु कुवेरे स्यात् पुंलिङ्गो दातरि त्रिषु, मे. धनदो दातरि श्रीदे, वि धनदो दातृयक्षयोः, हे.

धनिक धनिका साधुनार्यां ना धन्याके त्रिषु साधुधनिनोश्च, मे धनिकः साधुधन्याकधवेषु धनिका स्त्रियाम्, वि. धनिको धान्यके धवे। धनाढ्ये धनिका वध्वाम्, हे.

धनु धनु पुमान् पियालद्रौ राशिभेदे शरासने, मे. धनुसंज्ञा पियालद्रौ राशिभेदे शरासने, वि. धनुशब्दः पियालद्रौ राशिभेदे धनुष्यपि, हे.

धनुस्. धनुः पियाले ना न स्त्री राशिभेदे शरासने। धनुर्धरे त्रिषु, मे. धनुः पियालद्रुमराशिभेदयोः शरासने चापि धनु धनुर्धरे, वि. धनुः शरासने राशौ पियालद्रौ धनुर्धरे, हे.

धन्य. धन्या धात्र्यामलक्योः स्याद् धन्यं पुण्यवति त्रिषु, मे. धन्यो धनवति स्मृत। धन्या धान्यामलक्योश्च, वि. धन्यः पुण्ययुते धन्यामलक्याम्पमातरि, हे.

धन्वन् धन्वा तु मरुदेशे ना क्लीवं चापे स्थलेऽपि च, मे. धन्वा जाङ्गलदेशे स्याद् धन्व चापे स्थलेऽपि च, वि. धन्व स्थलचापयोः, हे. धन्वा मरौ धन्व चापे, त्रि

धन्विन् धन्वी धनुर्धरेऽपि स्यादर्जुने ककुभद्रुमे, मे. धन्वी धनुर्धरे पार्थे विदग्धे ककुभद्रुमे, वि. धन्वी पार्थे च्छेके ककुभचापिनोः, हे

धमन धमनो नाऽनले भस्त्राध्मापकक्रूरयोस्त्रिषु। धमनी तु शिराहट्टविलासिन्योश्च योषिति, मे. धमनोऽप्यनले भस्त्राध्मापकक्रूरयोः स्मृता। धमनी तु हरिद्रायां कन्धराशिरयोरपि, वि धमनोऽनले। क्रूरे भस्त्राध्मापके च धमनी कन्धरा शिरा। हरिद्रा च, हे.

धर. धरो गिरौ। कार्पासतूलके कूर्मराजे वस्वन्तरेऽपि च। धरा विश्वम्भरायाञ्च स्त्री गर्भाशयमेदसोः, मे. धरस्तु शैले कार्पासतूलके कमठाधिपे। धरा मेदसि भूम्यां च स्त्रीणां गर्भाशयेऽपि च, वि. धरः कूर्माधिपे गिरौ। कार्पासतूलेऽथ धरा मेदोभूमिजरायुषु, हे. धरा पृथ्वी धरा धारा धरः शैलो धरा धृतिः, अने. (धरो धूर्ते च पर्वते, अने.) धरा पृथ्वी धरो गिरिः, त्रि.

धरण. धरणं मानभेदेऽपि धारणे धरणी भुवि, मे, वि. धरणं धारणे मानविशेषे धरणी भुवि, हे.

धराधर. धराधरो हरौ शैले, मे. धराधरः स्मृतः शैले चक्रपाणौ, वि. धराधरः। कृष्णोऽद्रौ च, हे. हरिशैलौ धराधरौ, त्रि.

धरुण. धरुणः सम्मते नीरे स्वर्लोके परमेष्ठिनि, मे, वि.

धर्म. धर्मोऽस्त्री पुण्य आचारे स्वभावोपमयोः क्रतौ। अहिंसोपनिषन्न्याये ना धनुर्यमसोमपे, मे. धर्मः पुण्ये यमे न्याये स्वभावाचारयोः क्रतौ। उपमायामहिंसायां चापे चोपनिषद्यपि, वि. धर्मो यमोपमापुण्यस्वभावाचारधन्वसु। सत्सङ्गेऽर्हत्यहिंसादौ न्यायोपनिषदोरपि। धर्मं दानादिके, हे. धर्मोऽहिंसोपमायोगोपनिषत्सु धनुष्यपि, त्रि.

धर्मण. धर्मणस्तु पुमान् वृक्षभेदसर्पभभेदयोः, मे. धर्मणोऽहिद्रुभेदयोः, वि.

धर्मराज. धर्मराजो यमे बुद्धे युधिष्ठिरनृपे पुमान्, मे. धर्मराजो यमे बुद्धे धर्मराजो युधिष्ठिरे, वि. धर्मराजस्तु सुगते श्राद्धदेवे युधिष्ठिरे, हे. धर्मराजौ जिनयमौ, त्र.

धर्षण. धर्षणं स्यात् परिभवे रतेऽसत्यां तु धर्षणी, मे, वि. धर्षणं रतेऽभिभवे धर्षणी त्वभिसारिका, हे. असतौ स्याद् धर्षणी च धर्षणा निक्षतौ रते, त्रि.

धव. धवः पुमान् नरे धूर्ते पत्यौ वृक्षान्तरेऽपि च, मे. धवः पत्यौ नरे धूर्ते वृक्षभेदेऽपि कीर्तितः, वि. धवो धूर्ते नरे पत्यौ द्रुभेदे, हे. पति-

आखिनरा धवाः, अ. धवो धूर्तेऽपि, त्रि. धवः पति र्धवो मर्त्यो हृद्धजाति-र्धवो मतः, अने.

धवल. धवला गवि। रपश्र्रेष्ठे पुमान् वाच्यलिङ्गः शुक्ले च सुन्दरे, मे. धवलः सुन्दरे सिते। महोक्षे चाथ धवली सौरभेय्या-सुदीगिता, वि. धवलो महोक्षे सुन्दरे सिते। धवली गौः, हे. धवला गवि ना श्रेष्ठे शुक्लसुन्दरयोस्त्रिषु, त्रि.

धातु. धातु र्नेन्द्रियेषु च। शब्दयोनिमहाभूतगुणेषु रसा-दिषु। मनःशिलादौ श्लेष्मादौ विशेषाद्, गैरिकेऽस्थ्नि च, मे. धातु-रसादौ श्लेष्मादौ भूादिशब्दविकारयोः। महाभूतेषु लोकेषु शब्दादावि-न्द्रियेऽस्थनि, हे. धातुः स्यादश्मविकृतौ विषयेष्विन्द्रियेषु च। भुवादि-रसरक्तादिश्लेष्मादिवसुधादिषु। वर्तते धातुशब्दोऽयं विशेषादस्ति गैरि-के, वि. श्लेष्मादिरसरक्तादिमहाभूतानि तद्गुणाः। इन्द्रियाण्यश्मविकृ-तिः शब्दयोनिश्च धातवः, अ. वातादिमस्तति धातु र्धातु र्द्रवरसादिकः। क्रियाभावः स्मृतो धातु र्धातुः शैलोपलोद्भवः, अने. पृथिव्यादिषु भूतेषु शरीरेषु रसादिषु। ताद्देषु च स्मृतो धातुः स्वभावे गैरिकादि-षु, रु. रागौ च धातुः, त्रि.

धातृ. धाता हिरण्यगर्भे ना पालके त्रिषु, मे. धात्री जनन्या-मलकीवसुमतुपमात्टषु, मे. धाता हिरण्यगर्भ स्यात् पालके त्वभि-धेयवत्, वि. धात्री जनन्यामलकीवसुमतुपमात्टषु, वि. धात्री भुवुपमातरि। आमलक्यां जनन्यां च, हे. धाता वेधस पालके, हे. धात्री स्यादुपमाताऽपि चितिरप्यामलक्यपि, अ. धात्री भुव्यामलक्यां च, त्रि. धातकी प्रोच्यते धात्री धात्री चामलकी तथा। धात्री वसुन्धरा ज्ञेया धात्री स्यात् स्तन्यदायिनी, अने.

धाना. धाना भृष्टयवेऽपि च। धान्याकेऽभिनवोद्भिन्ने, मे. धाना भृष्टयवे प्रोक्ता धान्याकेऽभिनवोद्भिदि, वि. धाना भृष्टयवेऽङ्कुरे धान्याके चूर्ण-

धान्य धान्यं व्रीहिषु धान्याके, मे, वि धान्यं तु व्रीहौ धान्याके, हे

धामन् धाम देहे गृहे रश्मौ स्थाने जन्मप्रभावयोः, मे, वि धाम रश्मौ गृहे देहे स्थाने जन्मप्रभावयोः, हे गृहदेहत्विट्प्रभावा धामानि, अ प्रभावे तेजसि स्थाने धामशब्दो निगद्यते, अने

धामार्गव धामार्गवस्तु पुंसि स्याद् अपामार्गे च घोषके, मे. धामार्गवस्त्वपामार्गे देवदालयामपि स्मृत, वि धामार्गवस्तु घोषके। अपामार्गेऽपि, हे

धार धारा सैन्याग्रिमस्कन्धे तुरङ्गगतिपञ्चके। घटादिच्छिद्र-सन्तत्योः प्रपाते स्याद्द्रवस्य च। खड्गादे निशितमुखे धारो ग्रावान्तरे-ऽप्यृणे, मे धारा सैन्याग्रमस्कन्धसन्तत्योः पतनान्तरे। द्रवद्रव्यप्रपा-तेऽपि तुरङ्गगतिपञ्चके। खड्गादीनां च निशितमुखे धाराऽपि कीर्त्यते। धारः क्वचिद्घनासारवर्षणे स्यादृणेऽपि च, वि धारो जलधरासारवर्षणे स्यादृणेऽपि च। धारोत्कर्षे खड्गाद्यग्रे सैन्याग्रे वाजिनां गतौ। जलादिपाते सन्तत्याम्, हे धारा हरिद्राश्वगतिनिपात्यच्छसिराजिम्, त्रि.

धारण धारणी नाडिकायां स्याद् बुद्धोक्तमन्त्रभिद्यपि। धार-णाङ्गे च योगस्य न पुंसि स्याद्विधारणे, मे धारणी नाडिकायां स्याद्-बुद्धोक्तमन्त्रभिद्यपि, वि बुद्धमन्त्रे नाडिकायां धारणी, त्रि

धाराङ्कुर धाराङ्कुरस्तु नासीरे शीकरेऽपि घनोपले, मे, वि. धाराङ्कुरः शीकरे स्यात् नासीरे जलदोपले, हे धाराङ्कुरो वायुफले नासीरे शीकरेऽपि च, हा

धाराङ्ग धाराङ्गोऽसौ च तीर्थे च, मे. धाराङ्गः खड्गतीर्थयोः, वि धाराङ्गस्तीर्थखड्गयोः, हे

धाराट धाराटश्चातकाश्वगोः, मे, वि धाराटश्चातकेऽश्वे च, हे धाराटौ चातकहयौ, त्रि धाराटश्चातके वाहे, हा

धाराधर धाराधरोऽसिमेघयोः, मे धाराधरस्तोयधरे कृपाणे, वि धाराधरस्तु पयोदकरवालयोः, हे धाराधरौ खड्गमेघौ, त्रि.

धार्तराष्ट्र. धार्तराष्ट्रोऽसितासयाङ्घ्रिहंसे कौरवसर्पयोः, मे. धार्तराष्ट्रोऽसितास्याङ्घ्रिहंसकौरवभोगिषु, वि. धार्तराष्ट्रः कौरवेऽहौ कृष्णास्याङ्घ्रयसितच्छदे, हे.

धावन. धावनं गमने शुद्धौ पृश्निपर्ण्यां तु योषिति, मे. धावनं प्रगमे शुद्धौ पृश्निपर्ण्यां तु धावनी, वि. धावनं तु गतौ शौचे, हे. धावनं गतिशौचयोः, त्रि. धावनं शोधनं प्रोक्तं धावनं शीघ्रवर्तनम्, श्राने.

धिक्. धिग् भर्त्सने च निन्दायाम्, मे. धिग् भर्त्सननिन्दयोः, वि, हे. धिङ् निर्भर्त्सननिन्दयोः, श.

धिषण. धिषणस्त्रिदशाचार्ये धिषणा धियि योषिति, मे. धिषणस्त्रिदशाचार्ये धिषणा धियि सम्मता, वि. धिषणस्त्रिदशाचार्यो धिषणा तु मनीषिका, हे.

धिष्ण्य. धिष्ण्यं स्थानाग्निसद्मसु। शक्तावृक्षेऽपि, मे. धिष्ण्यं सद्मनि नक्षत्रे स्थाने शक्तौ च पावके, वि. धिष्ण्यं स्थानोडुवेश्मसु। बले धिष्ण्योऽग्नौ, हे. धिष्ण्यं स्थाने गृहे भेऽग्नौ, श. ताराग्नौ गृहे स्थाने धिष्ण्यमाहुर्मनीषिणः, श्राने.

धी. धी र्ज्ञाने ध्यानभेदेऽपि, मे.

धीदा. धीदा पुत्रीमनीषयोः, मे धीदा कन्यामनीषयोः, वि, हे.

धीमत्. धीमान् पण्डिते च बृहस्पतौ, मे. धीमान् वाक्पतौ धीरे, वि.

धीर. धीरो धैर्यान्विते स्वैरे बुधे क्लीबं तु कुङ्कुमे। स्त्रियां श्रवणतुल्यायाम्, मे. धीरो ज्ञे धैर्यसंयुते। स्वैरे धीरं तु कुङ्कुमे, हे. धीरः पण्डितमन्दयोः। धीरं च कुङ्कुमम्, त्रि. धीरौ सात्त्विकधीमन्तौ, श्राने.

धीवर. धीवरो लुब्धके बुधे, त्रि.

धुत. धयो धुतम्। त्यक्ते विधूते, मे. धुतं त्यक्ते विधूते च, वि. धुतं तत्यक्ते कम्पिते च, हे.

धुन्धुमार. धुन्धुमारः शक्रगोपे गृहधूमे गृहालिके, मे, वि. धुन्धुमारः शक्रगोपे गृहधूमे गृहालिके, हा. धुन्धुमारो गृहधूमे नृपभेदे न्द्रगोपयोः। गृहालिके, हे.

धुर. धूर्यानमुखभारयोः, हे.

धुरन्धर. धुरन्धरो धवद्रौ ना वाच्यलिङ्गस्तु धूर्वहे, मे. धुरन्धरो धवतरौ धूर्वहेऽपि धुरन्धरः, वि. धुरन्धरो धुर्ये धवद्रुमे, हे.

धू. धूः स्मृता धुनने स्त्रियाम्, मे.

धूत. धूतं तु कम्पिते भर्त्सिते त्रिषु, मे. धूतौ कम्पितभर्त्सितौ, हे. धूतं कम्पितभर्त्सिते, वि.

धूमकेतन. स्याद् धूमकेतनः पुंसि केतुग्रहहुताशयोः, मे. धूमकेतनमिच्छन्ति हुताशग्रहभेदयोः, वि. धूमकेतनोऽनले। ग्रहभेदे च, हे.

धूमकेतु. स्याद् धूमकेतुरुत्पातभेदे वैश्वानरे पुमान्, मे. धूमकेतुः स्मृतो वह्नावुत्पातग्रहभेदयोः, वि. धूमकेतुर्वह्न्युत्पातौ, हे. अग्न्युत्पातौ धूमकेतू, श.

धूर्त. धूर्तं तु खण्डलवणे धुस्तूरे ना विटे त्रिषु, मे. धूर्तः स्यात् खण्डलवणे खलधुस्तूरयोरपि, वि. धूर्तं तु खण्डलवणे धूर्तौ धत्तूरमायिनोः, हे.

धूलि. धूलिः संख्यान्तरे रेणौ, वि.

धूलिकदम्ब. धूलिकदम्बो नीपे स्यात् तिनिशे वरुणद्रुमे, मे, वि. धूलिकदम्बस्तिनिशे नीपे वरुणपादपे, हे.

धूसर. धूसरो किन्नरीभेदे ना खरे त्रिषु पाण्डुरे, मे. धूसरः पाण्डुरे खरे, वि. धूसरस्तु रासभे स्तोकपाण्डुरे, हे.

धृतराष्ट्र. धृतराष्ट्रः सुराज्ञि स्यात् नागचक्षियभेदयोः। धृतराष्ट्री हंसपद्याम्, मे. धृतराष्ट्रः सुराज्ञि स्यात् पक्षिचक्षियभेदयोः। धृतराष्ट्री हंसपद्याम्, वि. धृतराष्ट्रः खगे सर्पे सुराज्ञि क्षत्रियान्तरे। धृतराष्ट्री हंसपद्याम्, हे.

धृति. धृति र्नष्टौ स्त्रियां तुष्टौ योगभिद्धैर्यधारणे, मे. धृति-र्योगान्तरे धैर्ये धारणाध्वरतुष्टिषु, वि. धृति र्योगविशेषे सत्राद् धारणा-धैर्ययोः सुखे। सन्तोषाध्वरयोश्चापि, हे. धृति धारणधैर्ययोः, अ. धृति-स्तुष्टौ क्रतावपि, त्रि.

धेन. धेनौ नद्यां नदे पुमान्, मे. धेनः समुद्रे नद्यां तु धेनी, वि. धेनः समुद्रे धेना तु नद्यां सत्राद्भारतीभिदि, हे.

धेनु. धेनु र्गोमात्रके दोग्ध्र्यां गवि, हे. पयस्विन्यर्जुनी धेनु-र्धेनुः कुञ्जरकामिनी। अश्विपुत्री मता धेनु र्धेनु र्दक्षिः शुभङ्करी, अने.

धेनुक. सत्राद् धेनुका करिण्यां धेनावपि ना तु दानवविशेषे, मे. धेनुका धेनुरितरपि, हे. धेनुका तु करेण्वां च, अ. हस्तिन्यां धेनुका, ह.

धैनुक. धैनुकं करणे स्त्रीणां धेनूनामपि संहतौ, मे, वि. धै-नुकं धेनुसंहत्यां करणेऽपि च योषिताम्, हे.

धौम्र. धौम्रं धूम्रत्व ईरितम्। तथा वास्तुस्थानभेदे, मे.

ध्याम. ध्यामं दमनके गन्धतृणेऽथ श्यामले त्रिषु, मे. ध्यामो दमनके गन्धतृणे, वि.

ध्रुव. ध्रुवः शङ्कौ हरे विष्णौ वटे चोत्तानपादजे। वसुयोग-भिदोः पुंसि क्लीवं निश्चिततर्कयोः। स्त्री मूर्वाटव्योः शालपर्ण्यां गीति-स्त्रुग्भेदयोःस्त्रिषु। सन्तते शाश्वते च, मे. ध्रुवः कीले स्थिरे शङ्कौ वसौ योगे वटे मुनौ। ध्रुवा मूर्वाशालपर्ण्यो र्गीतिस्त्रुग्भेदयोरपि। ध्रुवन्तु निश्चले तर्के निश्चिते शाश्वतेऽव्ययवत्, वि. ध्रुवो वटे। वसुयोगभिदोः शम्भौ शङ्कावुत्तानपादजे। स्थिरे नित्ये निश्चिते च ध्रुवं गेऽजस्त्रतर्कयोः। ध्रुवा मूर्वाशालपर्ण्योः स्त्रुग्भेदे गीतभिद्यपि, हे. ध्रुवो भभेदे क्लीवं तु निश्चिते शाश्वते त्रिषु, अ. ध्रुवो वटे स्मरारौ च गीतिस्त्रुग्भेदयो र्ध्रुवा, त्रि. ध्रुवौ नक्षत्रनियतौ, अने.

ध्वज. ध्वजः शराव शौण्डिके पुमान्। न स्त्रियां तु पताकायां

खट्वाङ्गे मेढ्रचिह्नयो:, मे. ध्वजं चिह्ने पताकायां ध्वजः शौण्डिकशेफसोः। -खट्वाङ्गे च, वि. ध्वज. पूर्वदिशो गृहे। शिश्ने चिह्ने पताकायां खट्वाङ्गे शौण्डिकेऽपि च, हे. चिह्नशेफपताकासु खट्वाङ्गेऽपि ध्वजोऽस्त्रियाम्, वि.

ध्वजिन्. ध्वजी तु पृथिवीधरे। रथब्राह्मणयोश्चापि भुजङ्गमतुरङ्गयोः, मे. ध्वजी शैले रथे विप्रे भुजङ्गमतुरङ्गयोः, वि.

ध्वनिनाला. ध्वनिनाला तु वीणायां वेणुकाहलयोरपि, मे. ध्वनिनाला स्मृता वेणौ काहलावीणयोरपि, वि. ध्वनिनाला तु वल्लक्यां वेणुकाहलयोरपि, हे. काहलावेणुवीणासु ध्वनिनालाध्वनिं विदुः, श.

ध्वाङ्क्ष. ध्वाङ्क्षो मत्स्यरात्खगे काके तर्कोटे भिक्षुकेऽपि च। ध्वाङ्क्षी कक्कोलिकायाम्, मे. ध्वाङ्क्षस्तु काकबकयोस्तक्षके भिक्षुके गृहे। ध्वाङ्क्षी कक्कोलिकायां स्यात्, वि ध्वाङ्क्षः काके बकेऽर्थिनि। गृहे ध्वाङ्क्षी तु काकोलयाम्, हे. काकमत्स्यरात्खगौ ध्वाङ्क्षौ, अ. ध्वाङ्क्षः काको बको ध्वाङ्क्षः, अने. बके ध्वाङ्क्षः, रु.

न. न. पुमान् सुगते बन्धे हिरण्डे प्रस्तुतेऽपि च, मे. न स्यान्निषेधोपमयोः, मे. शौरी मेषेश्वरो दीर्घो वामपादाङ्गुलीगतः। नटो नटी नो नादो च नकारश्चानुनासिकः, मा नेता नश्च समाख्यातस्तरणी नः प्रकीर्तितः। नकारः सुगते दृष्टो स्तुतौ दधे प्रकीर्तितः, ए व नञ्

नकिर् नकि निषेधोपमयोः, मे.

नकुल. नकुलौ कुक्कुटीमांस्यो. पशुपाण्डवयोः पुमान्, मे. नकुली कुक्कुटीमांस्यो नकुलः पाण्डवे पशौ, वि नकुलस्तु पाण्डवप्राणिभेदयो.। नकुली कुक्कुटीमांस्योः, हे

नक्षत्रनेमि. नक्षत्रनेमिस्तक्षा रेवत्यां ना ध्रुवे चन्द्रे, मे नक्षत्रनेमिः शीतांशौ रेवत्यां च ध्रुवे क्वचित्, वि नक्षत्रनेमि. शीतांशुरेवत्यौत्तानपादिषु, हे.

नख. नखो स्त्रीक्लीबयोः शुक्तौ नखरे पुंनपुंसकम्, मे. नख.

करसहे पगडे गन्धद्रव्ये नखं नखी, वि. नखं पुन गंन्धद्रव्ये नखः करज-पगङयोः, हे. नखं शुक्तौ करसहे, त्रि.

नग. नगः शैलो नगो द्रुमः, अने. V. अग.

नगौकस्. नगौकाः पुंसि शरभे पक्षिपञ्चास्ययोरपि, मे. V. अ-गौकस्.

नग्न. नग्नो वन्दिक्षपणयोः पुंसि त्रिषु विवाससि, मे. नग्नोऽपि च क्षपणके विवस्त्रे चाभिधेयवत्, वि. नग्नो विवाससि। मागधे च क्षपणके, हे. नग्नौ क्षपणवन्दिनौ, त्रि.

नग्निका. नग्निकापि कुमार्यां स्यात् पुमान् क्षपणवन्दिनोः, मे. नग्निकाऽनृतुकन्यायां नग्नको जिनवन्दिनोः, हे. नग्निका तु कुमार्यां स्यादथ क्षपणवन्दिनोः। नग्नकः, वि.

नञ्. नञभावे निषेधे च स्वरूपार्थेऽप्यतिक्रमे। ईषदर्थे च सादृश्ये तद्विरुद्धतदन्ययोः, मे, वि. नञीषदर्थे सादृश्ये तद्विरुद्धतदन्ययोः। व्यतिक्रमे स्वरूपार्थे निषेधाभावयोरपि, हे. नञभावे निगद्यते। तद्विरुद्धे तदन्ये च निषेधेऽपि च दृश्यते। सादृश्ये चेषदर्थे च, त्रि.

नट. नटी नलद्यौषधे स्त्री स्यात् शैलूषाशोकयोः पुमान्, मे. नटी लट्टविलासिन्यां शोनके न'के नटः, वि. नटौ भरतकासुकौ, त्रि.

नत. नतं तगरपादां स्यात् क्लीवं कुटिलनम्रयोः। त्रिषु, मे. नत-स्तगरनम्रयोः, हे. नतं स्याद्वाच्यवन्नम्रे नतस्तगरपादपे, वि.

नदी. नदी सरिति शोणादौ ना, मे. नदः समुद्रे निनदे नदी तु सरिति स्मृता, वि. नदो हृदेऽब्धौ निनदे, हे.

नदीकान्त. नदीकान्तः समुद्रे स्याद् दूञ्जले सिन्धुवारके। नदी-कान्ता स्त्रियां जम्ब्वां काकजङ्घौषधावपि, मे. नदीकान्तः समुद्रे स्यात् सिन्धुवारेऽपि हिज्जने। नदीकान्ता स्मृता जम्बूकाकजङ्घालतासु च, वि. नदीकान्तो निर्गुण्डीनिचुलादिषु। नदीकान्ता लताजम्बूकाकजङ्घौषधे-ऽपि च, हे.: जम्ब्वां स्त्री ना नदीकान्तः सिन्धुवारेज्जलाब्धिषु, त्रि.

नद्ध नद्धो बद्धे तयोर्हृत्ते, मे नद्धसुहृत्तवद्धयोः, वि

ननु ननुशब्दो विनिग्रहे। ननु प्रश्ने परक्षतावधिकारे च सम्भ्रमे। आमन्त्रणेऽप्यनुनये प्रश्नानुज्ञावधारणे, मे ननु प्रश्नेऽप्यनुनयेऽनुज्ञानेऽप्यवधारणे। आमन्त्रणे चापि ननु, वि नन्वानये परिप्रश्ने प्रतुग्रताऽवधारणे। वाक्यारम्भेऽप्यनुनयामन्त्रणानुज्ञयोरपि, रे ननु प्रश्नेऽवधारणे, ह प्रश्नावधारणाऽनुज्ञानुनयामन्त्रणे ननु, अ

ननुच ननुच प्रश्नदुरोक्तयोः, मे, वि ननुच प्रश्ने दुष्टोक्तौ, हे

नन्द नन्दा स्यादलिञ्जरे। गौर्य्या तिथिविशेषे स्त्री निधिराणभिदोः पुमान्, मे नन्दा सधिकसम्पदोः, वि नन्दा सम्पदलिञ्जरे। तिथिभेदे च, हे

नन्दक नन्दको हरिखड्गे च हर्षके कुलपालके, मे नन्दको हरिखड्गे सराहर्षके कुलपालके, वि नन्दकः कुलपालके। हर्षके हरिखड्गे च, हे

नन्दन नन्दनं वासवोद्याने नन्दनो हर्षके सुते, मे, वि नन्दनम्। इन्द्रोद्याने नन्दनस्तु तनये हर्षकारिणि, हे अथ नन्दनम्। देवोद्याने सुते पुंसि, त्रि नन्दनः सज्जनः पुत्रो नन्दनं स्वर्गवाटिका, अने

नन्दि नन्दि द्यूतवाद्ये आनन्दे स्त्री नन्दिकेश्वरे पुमान्, मे नन्दिरानन्दने द्यूते प्रतीहारे हरस्य च, वि नन्दिस्तु प्रतीहारे पिनाकिनः। आनन्दने च द्यूते च, हे

नन्दिघोष नन्दिघोषोऽर्जुनरथे घोषे वन्दिजनस्य च, मे, वि नन्दिघोषो वन्दिघोषे स्यन्दने च किरीटिनः, हे

नन्दिन् नन्दी हरप्रतीहारे गर्दभाण्डे वटद्रुमे। नन्दिपुत्रमायां गङ्गाया ननान्दृधेनुभेदयोः, मे नन्दी हरप्रतीहारे गर्दभाण्डे वटद्रुमे। नन्दिनी तु ननन्दायां धेन्वां सुरसरित्यपि, वि नन्दी गिरिशदौवारिके। गर्दभाण्डे वटे, हे

नन्दिवर्द्धन स्यान्नन्दिवर्द्धनो भर्गे पक्षान्ते तनयेऽपि च, मे,

नन्द्यावर्त्त. नन्द्यावर्त्तः पुमान् वेश्मप्रभेदे तगरद्रुमे, मे. नन्द्यावर्त्तः स्मृतो वेश्मप्रभेदे तगरद्रुमे, वि. नन्द्यावर्त्तो गृहान्तरे। तगरे, हे. ४. मोच.

नभस्. नभः क्लीवं व्योम्नि पुमान् घने। प्राणश्रावणवर्षासु विसतन्तौ पतद्ग्रहे, मे. नभो व्योम्नि नभा मेघे श्रावणे च पतद्ग्रहे। प्राणे मृणालसूत्रे च वर्षासु च नभाः स्मृतः, वि. नभो व्योम्नि नभा प्राणे विसतन्तौ पतद्ग्रहे। माऽपि श्रावणे, हे. नभः खं श्रावणे नभाः, म.

नभश्चमस. स्यान्नभश्चमसश्चन्द्रे चित्रापूपेन्द्रजालयोः, मे, वि. नभश्चमसश्चन्द्रमायया। चित्रापूपे, हे.

नभश्चर. नभश्चरा विहङ्गमे। विद्याधरे घने वाते, मे. नभश्चरो घने वाते विद्याधरविहङ्गयोः, वि. नभश्चरः खगेऽब्दे। विद्याधरे समीरे च, हे. नभश्चरौ पक्षिदेवौ, त्रि.

नभस. नभसस्तु नदीपतौ। गगणे ऋतुभेदे च, हे.

नमुचि. नमुचिस्तु पुमान् दैत्यभेदे कुसुमकार्मुके, मे. नमुचिः स्मरदैत्ययोः, वि. नमुचि र्दितिजे कामे, हे. नमुचि र्दितिजस्मरे, त्रि.

नय. नया नीतिद्यूतविशेषयोः, मे. नयो नीतौ द्यूतभेदे, वि. नयः स्यान्नैगमादिषु। नीतिद्यूतभिदोः, हे.

नर. नरोऽजे मनुजेऽर्जुने। क्लीवन्तु रामकर्पूरे, मे. नरन्तु रामकर्पूरे नरोऽजे मानवेऽर्जुने, वि. नरो मर्त्येऽर्जुनेऽच्युते। नरन्तु रामकर्पूरे, हे. नरोऽजे मानवेऽर्जुने, त्रि.

नरक. नरकः पुंसि निरयदेवारातिप्रभेदयोः, मे. नरकौ दैत्यनिरयौ, हे. नरको निरये दैतेय, वि, त्रि.

नरङ्ग. नरङ्गस्तु वरण्डके। मेहने न द्वयोश्च, मे. नरङ्गं तु वरण्डके। शेफे नरङ्गमप्याहुः, वि. नरङ्गः शेफे वरण्डे, हे.

नरेन्द्र. नरेन्द्रस्तु महीपाले विषवैद्ये च पुंस्त्रयम, मे. नरेन्द्रो

मार्त्तिके राज्ञि विपवैद्ये च कथ्यते, वि. नरेन्द्रो वार्त्तिके राज्ञि विषवैद्ये च, हे. नरेन्द्रो राजिके राज्ञि विषवैद्येऽपि दृश्यते, त्रि. नरेन्द्रौ नृपवाचकौ, श.

नर्त्तक. नर्त्तकः केलके पोटगलचारणयो र्नटे। नर्त्तकी लासिका-याञ्च करेणुमपि योषिति, मे. नर्त्तकः केलके नटे। द्विपे पोटगले चापि नर्त्तकी लासिका द्विपी, हे. नर्त्तकी लासिकायाञ्च करेणुमपि नर्त्तकी। नर्त्तकः खेलके पोटगलचारणयो र्नटे, वि.

नर्मठ. नर्मठश्चुके पिङ्गे, मे, वि. नर्मठौ पिङ्गचूचुकौ, हे. नर्मठं चूचुके पिङ्गे, श.

नर्मद. नर्मदः केलिसचिवे नर्मदा सरिदन्तरे, मे, वि. नर्मदा रेवानर्मलयोः, हे.

नर्मरा. नर्मरा तु दरीभाण्डमुग्लानिष्फलासु च, मे, वि.

नल. नलः पोटगले राज्ञि पितृदेवे कपीश्वरे। कमलेऽपि कुनल्याञ्च क्रमेण क्लीवयोषिति, मे. नलः पोटगले राज्ञि पितृदेवे कपीश्वरे। नली मनःशिलायान्तु नलिने तु नलं मतम्, वि. नलो राज्ञि कपौ नड़े। पितृदेवे नलन्तु स्यात् पद्मं नली मनःशिला, हे.

नलद. नलदं स्यात् पुष्परसोशीरमांसीषु न द्वयोः, मे. नलदं स्मृतात् पुष्परसे मांसिकोशीरयोरपि, वि. नलदा मांसत्रां नलदमुशीरमक-रन्दयोः, हे.

नलिन. नलिनी पद्मिनीव्योमनिम्नगाकमलाकरे। नपुंसकं नीलिकायां न पुंसि सरसीरुहे, मे. नलिनी पद्मिनीपद्मव्योमसिन्धुस-रोवरे। नलिकायाञ्च नलिनी नलिनं कमले जले, वि. नलिनं नलि-कातोयाम्बुजेषु नलिनी पुनः। पद्माकरे गङ्गाब्जिन्योः, हे. सारङ्गायां नलिनी, त्रि.

नव. नवं नवेन पुमान् स्तुतौ, मे. नवं नवेन नवे विदुः, वि. नवो नवेन स्तुतौ, हे.

नवफलिका. नवफलिका स्त्री नवेत्र नवजातरजोऽङ्गनायाञ्च, मे. स्यान्नवफलिका नवेत्र नवजातरजःस्त्रियाम्, वि. नवफलिका तु नवे नवरजःस्त्रियाम्, हे. नवफलिका नवरजमप्यपि, वि.

नवाहः. नवाहः सप्तान्नवदिने नवाहः प्रतिपत्तिथौ, वि. नवाह-स्त्वाद्यतिथौ नववासरे, हे.

नञ. प्रत्यारम्भे नञः प्रोक्तः, ह.

नह्रुष. नहुषो नागभेदे स्यात् सोमवंशनृपेऽपि च, मे. नहुषो राज्ञि भुजगे, वि. नहुषो राजविशेषे नागभिद्यपि, हे.

नाक नाकस्तु त्रिदिवेऽम्बरे, मे. नाकः स्वः खे, हे. नाकः स्वर्गान्तरीक्षयोः, वि. आकाशे त्रिदिवे नाक, ध. कयन्तेऽम्बरे नाकः, ह.

नाकुली. नाकुली कुक्कुटीकन्दे रास्नायां चविके स्त्रियाम्, मे. नाकुली कुक्कुटीकन्दे नाकुली चव्यरास्नयोः, वि. नाकुली चव्यरास्नयोः। कुक्कुटीकन्दे, हे.

नाग नागं नपुंसके रङ्गे सीसके करणान्तरे। नागः पन्नग-मातङ्गक्रूराचारिषु तोयदे। नागकेशरपुन्नागनागदन्तकमुस्तके। देहानिलप्रभेदे च श्रेष्ठे स्यादुत्तरे स्थितः, मे. नागन्तु सीसके रङ्गे क्लीवन्तु करणान्तरे। नागः पन्नगमातङ्गक्रूराचारिषु तोयदे। नागकेसरपुन्नागे नागदन्तकमुस्तके। देहानिलप्रभेदेऽथ श्रेष्ठे स्यादुत्तरस्थितः, वि. नागं रङ्गे सीसपत्रे क्लीवन्तु करणान्तरे। नागो मतङ्गजे सर्पे पुन्नागे नागकेसरे। क्रूराचारे नागदन्ते मुस्तके वारिदेऽपि च। देहानिलविशेषे च श्रेष्ठे स्यादुत्तरस्थितः, हे गजेऽपि नागमातङ्गौ, अ. नागः श्रेष्ठभसर्पेषु क्लीवं सीसकारङ्गयोः, वि नागो दृक्षविशेषे स्यात् नागौ वारणपन्नगौ, अने कुञ्जरे नागः, ह

नागदन्त नागदन्तो हिपरदे गृहान्निर्गतदारुणि। नागदन्ती तु कुम्भायां श्रीहस्तिन्यामपि स्त्रियाम्, मे नागदन्तो हिपरदे गृहान्निर्गतदारुणि। नागदन्ती तु कुम्भायां श्रीहस्तिन्यामपीष्यते, वि नाग-

नादेयी. नादेयी नागरङ्गे स्यात् जयायामम्बुवेतसे। भूमिजम्ब्वां जवायाञ्च व्यङ्गुष्ठेऽपि च योषिति, मे. नादेयी नागरङ्गे स्यात् जयायां जलवेतसे। भूमिजम्ब्वां जवायाञ्च व्यङ्गुष्ठे च समीच्यते, वि, नादेयी जलवानीरे भूजम्बूनागरङ्गयोः। व्यङ्गुष्ठे च जपायाञ्च, हे.

नाना. नानाशब्दो विनार्थेऽपि तथाऽनेकोभयार्थयोः, मे, वि. नाना विनोभयानेकार्थेषु, हे. अनेकार्थे भवेन्नाना, ह.

नाभि. नाभि मुंख्यनृपे चक्रमध्यक्षत्रिययोः पुमान्। द्वयोः प्राणिप्रतीके स्यात् स्त्रियां कस्तूरिकामदे, मे. नाभिः प्राणप्रङ्गजे चक्रे चक्रान्तस्थमवर्त्तिनोः। नाभिः प्रधाने कस्तूरीमदे च क्वचिदीरितः, वि. नाभिः चक्रप्रधानयोः। चक्रमध्ये मृगमदे प्राणप्रङ्गे मुख्यराज्ञि च, हे. क्षत्रियेऽपि च नाभि र्ना, अ. मुख्यराट्चक्रयोः पुंसि नाभिः प्राणप्रङ्गके द्वयोः। चक्रमध्ये प्रधाने च स्त्रियां कस्तूरिकामदे, त्रि. आदिष्टः क्षत्रियो नाभि र्नाभिश्चक्रस्य पिण्डिका। कुटुम्बस्याश्रयो नाभि र्नाभिर्निम्नोदरी तथा, अने.

नाभील. नाभीलं वङ्क्षणे नार्य्याः कृच्छ्रगर्भाण्डयोरपि, मे. नाभीलं कृच्छ्रमस्त्रियाः। वङ्क्षणे नाभिगर्भाण्डे, हे. नाभीलं नाभिगर्भाण्डे वङ्क्षणे चोन्नमस्त्रियाम्, वि.

नाम. नाम कोपेऽभ्युपगमे विस्मये स्मरणेऽपि च। सम्भाव्यकुत्साप्राकाश्यविकल्पेऽपि च दृश्यते, मे. नाम प्राकाश्यसम्भाव्यकुत्साभ्युपगमेषु च, वि. नाम प्राकाश्यकुत्सयोः। सम्भाव्याभ्युपगमयोरलीके विस्मये क्रुधि, हे. नाम प्राकाश्यसम्भाव्यक्रोधोपगमकुत्सने, अ.

नायक. नायको नेतरि श्रेष्ठे हारमध्यमणावपि, मे, वि. नायको मणिभिन्नेत्प्रधानेषु, हे

नार. नारस्तर्णकनीरयोः, मे, वि. नारं मुखरां नारोघे च, त्रि.

नारकीट. नारकीटोऽश्मकीटे स्यात् स्वदत्ताशाविहन्तरि, मे, वि.

नारङ्ग. नारङ्गः पिप्पलीरसे। यमजप्राणिनि विटे नागरङ्गद्रुमेऽपि च, मे. नारङ्गं पिप्पलीरसे। नागरङ्गे विटे जन्तौ यमजेऽपि प्रकीर्त्तितम्, वि. नारङ्गो विटजन्मिनोः। कथारसे नागरङ्गे, हे.

नाराच. नाराचस्त्रे पणिकायां ना लोहवाणाम्बुहस्तिनोः, मे. नाराचो लोहवाणे स्यान्नाराचो जलहस्तिनि। नाराचस्त्रे पणिकायाञ्च, वि. नाराचो लोहसायके। जलेभे नाराचस्त्रे पणत्राम्, हे.

नारायण. नारायणोऽच्युतेऽभीरुगौर्य्यो नारायणी मता, मे. नारायणोऽच्युतेऽभीरुगौर्य्यो नारायणी विदुः, वि. नारायणस्तु केशवे। नारायणी शतावर्य्यां रमा श्रीः, हे.

नाला. नाला दण्डे सरोजस्य नाली शाककलम्बके, वि. नाला न ना पद्मदण्डे नाली शाककड़म्बके, मे. नालं काण्डे मृणाले च नाली शाके कड़म्बके, हे.

नालिका. अथ नालिका। नाले काले सुषिरन्ध्रे विवरे वेणुभाजने, हे

नालीक. नालीकं शरशल्याङ्गे ब्जखण्डे नपुंसकम्, मे. नालीकोऽङ्गे शरे शल्ये नालीकं पद्मवर्द्धने, हे नालीकं शरखण्डेऽब्जे नालीकः शरशलयोः, वि. नालीकौ पद्मनाराचौ, त्रि.

नाश. नाशः पलायनेऽपि स्यान्निधनानुपलम्भयोः, मे. नाशः पलायने मोक्षो निधनानुपलम्भयोः, वि नाशः पलायने स्वतन्त्रौ परिध्वस्तावदर्शने, हे. नाशः पलायने स्वतन्त्रो, त्रि.

नासा. नासा तु नासिकायाञ्च द्वारोर्द्धदारुणि स्त्रियाम्, मे. नासा तु नासिकायां स्यात् नासा द्वारोर्द्धदारुणि, वि. नासा घोणा। द्वारोर्द्धदारुणोः, हे.

नाह. नाहस्तु बन्धने कूटे, मे नाहो बन्धनकूटयोः, वि.

नि. नि निषेधसदृशार्थयोः। नित्यार्थे संशयक्षेपकौशलोपरमेषु च। सान्निध्याश्रयदानेषु मोक्षान्तर्भावबन्धने। राश्यधोभावविन्यासे, मे. :नि

स्यात् क्षेपे भृशार्थे च नित्यार्थे दानकर्मणि। सन्निधानोपरमयोः संश्रया-श्रयराशिषु। मो.थेऽन्तर्भावेऽधोभावे वन्धने कौशलेऽपि च, हे. नि निषेध-भृशार्थाधोभावविन्यासराशिषु। आश्रये बन्धने मोचे दानकर्मणि दर्शने। अन्तर्भावे च सामीप्यकौशलोपरमेषु च। नित्यार्थे संश्रये च, वि.

निःश्रेणि. निःश्रेणिरधिरोहिण्यां खर्जूरीपादपे स्त्रियाम्, मे. निःश्रेणिस्त्वधिरोहिण्यां खर्जूरीपादपेऽपि च, वि. निःश्रेणिरधिरोहिण्यां खर्जूरीपादपेऽपि, हे.

निःश्रेयस. निःश्रेयसन्तु कल्याणमोक्षयोः शङ्करे पुमान्, मे. निः-श्रेयसन्तु कल्याणे चन्द्रचूडापवर्गयोः, वि. निःश्रेयसन्तु कल्याणमोक्षयोः, हे.

निःसरण. अथ निःसरणं स्वल्पोपायमोक्षेषु निर्गमे, मे. निःसरणं स्यान्मरणोपायनिर्याणमुक्तिषु, वि. निःसरणं मृतौ। उपाये गेहादिमुखे निर्वाणे निर्गमेऽपि च, हे.

निकर. निकरो निवहे सारे न्यायदेयधने निधौ, मे. निकरो निवहे सारे न्यायदेयधनान्तरे, वि. निकरः सारसङ्घयोः। न्यायदातव्य-वित्ते च, हे.

निकष. निकषः शाणफलके निकषा यातुमातरि, मे, हे. निकषाऽ-न्तिकमध्ययोः, मे. निकषा त्वन्तिके मध्ये रक्षोऽम्बायां त्वनव्ययम्, वि.

निकाय. निकायस्तु पुमान् लक्ष्ये सधर्मिप्राणिसंहतौ। समुच्चये संहतानां निलये परमात्मनि, मे. निकायो निलये लक्ष्ये संहतानां समु-च्चये। एकार्थभाजिनिवहे परमात्मनि चेष्यते, वि. निकायः सद्मसङ्घयोः। परमात्मनि लक्ष्ये च, हे.

निकार. निकारः स्यात् परिभवे धान्यस्योत्क्षेपणेऽपि च, मे. निकारः स्यात् परिभवे धान्यस्योत्किरणेऽपि च, वि. निकारस्तु पराभवे। धान्योत्क्षेपे, हे धान्योत्क्षेपे निकारः स्यात्, त्रि.

निकुम्भ. निकुम्भः कुम्भकर्णस्य तनये दन्तिकौषधौ, मे. निकुम्भः कथितो दन्त्यां कुम्भकर्णसुतेऽपि च, वि. निकुम्भः कुम्भकर्णजे। दन्त्याद्य, हे.

निकृत. निकृतं विप्रलब्धे स्यात् नीचे विप्रकृतेऽपि च, वि, मे. निकृतं विप्रलब्धे विप्रकृतेऽधमे, हे.

निकृति निकृति भर्त्सने क्षेपे शठे शाठ्येऽपि च स्त्रियाम्, मे. निकृति भर्त्सने क्षेपे वदन्ति शठशाठ्ययोः, वि निकृति. शठशाठ्ययोः। भर्त्सनेऽभिभवे क्षेपे, हे.

निगम निगमो वाणिजे पुर्य्यां कटे वेदे वणिक्पथे, मे नि-गमो वाणिजे पुर्य्यां कटे वेदे वणिक्पथे, वि. निगमाः पूर्वणिग्वेदनि-श्चयाध्ववणिक्पथाः, हे. वणिक्पथः पुरं वेदो निगमः, अ कटे लुण्ड्राख्च निगमः, त्रि श्रुतौ निगमः, ह

निगरण अथ निगरणं क्लीवं भोजने स्यात् गले पुमान्, मे. निगरणं भोजनेऽपि गले निगरणो मतः, वि. निगरणं भोजने स्यात् निगरणः पुन र्गले, हे.

निग्रह निग्रहो भर्त्सनेऽपि स्यात् मर्य्यादायाञ्च बन्धने, मे. निग्रहो भर्त्सने मोक्षो मर्य्यादायाञ्च बन्धके, वि. निग्रह। बन्धके भर्त्सने सीम्नि, हे

निचुल निचुलस्तु निचोले स्यात् इज्जलाख्यमहीरुहे, मे. नि-चुलो हिज्जलतरौ निचुलश्च निचोलके, वि निचुलस्त्विज्जलद्रौ निचो-लके, हे

निज निजं स्वीये च नित्ये च, मे निजमात्मीयनित्ययोः, वि. निजो नित्ये स्वकीये च, हे स्वके नित्ये निजं त्रिषु, अ. नित्यं स्वञ्च निजं प्रोक्तम्, धने

नितम्ब नितम्बः स्कन्धरोधसोः। स्त्रियाः पश्चात् कटितटे कट-के कटिमात्रके, मे नितम्बो रोधसि स्कन्धे शिखरेऽपि कटीरके, वि. नितम्बः कटिरोधसोः। स्त्रियाः पश्चात् कटे सानौ, हे

नित्य नित्यं स्यात् सन्ततेऽपि च। शाश्वते त्रिषु, मे नित्य-न्तु सतते ध्रुवे, वि नित्यं तते ध्रुवे हे. नित्यं सततशाश्वते, वि.

निदाघ. निदाघो ग्रीष्मकाले स्यात् उष्णस्वेदाम्बुनोरपि, मे, वि. प्रस्वेदोऽपि निदाघः स्यात् निदाघो ग्रीष्म उच्यते, अने. निदाघौ स्वेदतापौ च, त्रि. ४. घर्म.

निदान. निदानं कारणे वत्सदामादिकारणक्षये, मे. निदानं कारणे रोगनिर्णये वत्सदामनि, वि. निदानं कारणे शुद्धौ तपसः फलयाचने। वत्सदाम्त्र्यवसाने च, हे. निदानमवसानेऽपि, श.

निर्देश. निर्देशः शासनोपान्तभाषणेषु प्रयुज्यते, वि. निर्देशः शासनेऽपि स्यात् कथनोपान्तयोरपि, मे. निर्देशः स्यादुपकण्ठे शासने परिभाषणे, हे.

निधन. निधनं स्यात् कुले नाशे, मे, वि. निधनं कुलनाशयोः, हे, अ.

निधुवन. भवेन्निधुवनं कम्पे सुरते च नपुंसकम्, मे. निधुवनं सुरते कम्पनेऽपि च, वि. निधुवनं रते कम्पे, हे.

निन्दा. निन्दा स्यादपराधेऽपि कुत्सायामपि योषिति, मे. निन्दापवादे कुत्सायाम्, वि. निन्दा कुत्सापवादयोः, हे.

निपाक. निपाकः पचने स्वेदेऽप्यसत्कर्मफलेऽपि च, वि. निपाकः पचने स्वेदासत्कर्मफलयोरपि, हे.

निभ. निभस्तु कथितो व्याजे पुंलिङ्गः सदृशे त्रिषु, मे. निभो व्याजसदृचयोः, वि. स्यात् सदृशे व्याजे, हे. सदृशव्याजयो निभः, त्रि.

निमित्त. निमित्तं हेतुलक्ष्मणोः, मे, वि, हे, अ. निमित्तं हेतुचिह्नागन्तुदेवादेश्यपर्वसु, त्रि.

निमिष, निमेष. निमेषनिमिषौ कालप्रभेदेऽक्षिनिमीलने, मे, वि. निमेषनिमिषौ नेत्रमीलने कालभिद्यपि, हे.

निम्ब. (निम्बः स्यात् पिचुमर्देऽपि तिक्तके च चिरायते, वि.)

नियति. नियति नियमे दैवे, मे, वि. नियती दैवसंयमौ, हे.

नियम. नियमो यन्त्रणायाञ्च प्रतिज्ञानिश्चये व्रते, मे. नियमो

यन्त्रणायां सत्रात् प्रतिज्ञायाञ्च संयमे, वि. नियमः सत्रात् प्रतिज्ञायां निश्चये यन्त्रणे व्रते, हे. नियमो निश्चये व्रते। यन्त्रणावन्ध-योश्च, त्रि

नियामक. नियामकः कर्णधारे पोतवाहे नियन्तरि, मे, वि. नियामको नियन्तरि। पोतवाहे कर्णधारे, हे नौवाहे स्यान्नियामकः। सभ्ये सुरौ च, त्रि.

निर्. नि निर्णयनिषेधयोः, मे. नि निश्चये क्रान्ताद्यर्थे नि-र्निःशेषनिषेधयोः, वि. नि निश्चये क्रान्ताद्यर्थे विशेषप्रतिषेधयोः, हे. नि निश्चयनिषेधयोः, च.

निरसन. निरसनं वधे प्रतिक्षेपे। निष्ठीवने, मे. निरसनं निरासे स्याद् वधे निष्ठीवनेऽपि च, वि. निरसनं निसूदने। निष्ठी-वने निरासे च, हे.

निरस्त. निरस्तस्त्रिषु निष्ठ्यूते प्रेषितेषौ द्रुतोदिते। सन्त्यक्ते च प्रतिहते, मे. निरस्तः प्रेषितेषौ स्यात् निष्ठ्यूते त्वरितोदिते। सन्त्यक्ते च प्रतिहते, वि. निरस्तः प्रेषितशरे सन्त्यक्ते त्वरितोदिते। निष्ठ्यूते प्रतिहते च, हे.

निराकृति निराकृतिरनाकारेऽस्वाध्याये त्रिषु वारणे। स्त्रियाम्, मे. निराकृतिः प्रतिषेधेऽप्यस्वाध्यायेऽप्यनाकृतौ, वि निराकृतिरस्वा-ध्याये निराकारनिषेधयोः, हे. अस्वाध्याये कुरूपे च मनुजतौ स्त्री निराकृतिः, त्रि.

निरामय. निरामयस्तु पुंसि स्याद् डुड़िभे त्रिषु नीरुजि, मे. निरामयोऽन्यवत् कल्ये स्याद्डिण्डिभे निरामयः, वि. निरामयस्तु स्याद्-डिण्डिभे गतामये, हे.

निरूपण. निरूपणं स्यादालोके विचारे च निदर्शने, मे, वि. निरूपणं विचारावलोकनयो र्निदर्शने, हे.

निरूढ़ निरूढो [illegible] मे. निरूढो

यष्टिभेदे स्यात् तर्कनिश्चितयोरपि, वि. निरूढो निग्रहे तर्के यष्टिभेदे, हे.

निरोध निरोधो नाशरोधयोः, मे, हे. निरोधो रोधनाशयोः, वि.

निर्ऋति. निर्ऋतिः स्यादलक्ष्म्यां स्त्री दिशां पालान्तरे पुमान्, मे. निर्ऋतिः स्यादलक्ष्म्यां च दिक्पाले निरुपद्रवे, वि. निर्ऋति-र्निरुपद्रवे। अलक्ष्म्यां दिक्पतौ चापि, हे.

निर्गुण्डी. निर्गुण्डी नीलशेफाल्यां सिन्धुवारद्रुमेऽपि च, मे. निर्गुण्डी सिन्धुवारकः। नीलशेफाल्यक्रन्दः, हे. निर्गुण्डी सिन्धु-वारके। नीलशेफालिकायाञ्च कत्थाटे च क्वचित्, वि.

निर्ग्रन्थ. निर्ग्रन्थो नग्नकेऽपि स्यान्निःस्वयालिशयोरपि, मे, वि. निर्ग्रन्थो निःस्वमूर्खयोः। श्रमणे च, हे.

निर्ग्रन्थक. निर्ग्रन्थकः स्यात् क्षपणे निष्फलेऽप्यपरिच्छदे, मे. निर्ग्रन्थकः स्यात् क्षपणे निष्फलेऽप्यपरिग्रहे, वि.

निर्जर. निर्जरः स्यात् पुमान् देवे जरात्यक्ते च वाच्यवत्। निर्जरा तु गुडूच्याञ्च तालपर्णन्तामपि स्त्रियाम्, मे. निर्जरस्तु जरात्यक्ते वाच्यवन्निर्जरः सुरे। निर्जरा तु गुडूच्यां स्यात् तालपत्रामपि क्वचित्, वि. निर्जरो निर्जरे सुरे। निर्जरा तु तालपत्रां गुडूच्यां तत्त-भिद्यपि, हे. गुडूच्यामपि निर्जरा, त्रि.

निर्दट. निर्दटस्तु दयाशून्ये कथितो निष्प्रयोजने। परापवाद-रक्ते च वाच्यलिङ्गोऽयमिष्यते, मे. निर्दटो निर्दये स्मृतः। परापवाद-संरक्ते निर्दटो निष्प्रयोजने, वि निर्दटो निष्प्रयोजने। निर्दयेऽन्य-दोपरते, हे.

निर्दर, निर्वर निर्दरं निर्भरे सारेऽन्यवत् तु कठिनेऽत्रपे, मे. निर्वरं सारे निर्भरे कठिनेऽत्रपे, वि. निर्वरन्तु गतत्रपे। कठिने निर्भरे सारे, हे.

निर्देश. निर्देशः शासनेऽपि स्यात् कथनोपान्तयोरपि, मे.

निर्देश कथनाज्ञयोः, हे

निर्नर निर्नरोऽक्षोभे तुषाग्नौ, हे निर्नरस्तु सहस्राम्रुतरङ्गे तुषपावके, वि, मे

निर्भर्त्सन निर्भर्त्सनं खलीकारेऽलक्तकेऽपि नपुंसकम्, मे निर्भर्त्सनं खलीकारेऽलक्तके च, वि निर्भर्त्सनमलक्तके। खलीकारे, हे निर्भर्त्सनं खलीकारालक्तयोः, वि

निर्मल निर्मलं स्यात् निर्मालेत्र चाभ्रके च नपुंसकम्। मल-हीनेऽन्यलिङ्गश्च, मे निर्मलं विमले विद्यात् निर्माल्याभ्रकयोरपि, वि निर्मलं विमलेऽभ्रके। निर्मालेत्र च, हे

निर्माण निर्माणं निर्मितौ सारे समञ्जसे नपुंसकम्, मे नि-र्माणं निर्मितौ सारे निर्माणश्च समञ्जसे, वि निर्माणं सारनिर्मित्याः कर्मभेदे समञ्जसे, हे

निर्मुट निर्मुटः खर्परे सूर्ये, हा V इमुंट

निर्मुक्त निर्मुक्तस्त्यक्तसङ्गे स्यात् मुक्तकञ्चुकभोगिनि, मे, वि निर्मुक्तो मुक्तनिर्मोकभुजङ्गे निष्परिग्रहे, हे

निर्मोक निर्मोको मोचने व्योम्नि सन्नाहे सर्पकञ्चुके, मे नि-र्मोको मोचके व्योम्नि सन्नाहे सर्पकञ्चुके, वि निर्मोको व्योम्नि सन्नाहे मोचके सर्पकञ्चुके, हे

निर्याण निर्याणं वारणापाङ्गदेशे मोचेऽध्वनिर्गमे, मे निर्याणं वारणापाङ्गदेशे मोचे च निर्गमे, वि निर्याणं निर्गमे मोचे गजापाङ्गप्र-देशयो, हे

निर्यातन निर्यातनं वैरशुद्धौ दाने न्यासार्पणेऽपि च, मे, श निर्यातन वैरशुद्धौ दाने न्यासार्पणे मतौ, वि निर्यातन वैरशुद्धौ दाने न्याससमर्पणे, हे

निर्यूह निर्यूहः शेखरे द्वारे निर्यासे नागदन्तके, वि, मे नि-र्यूहो द्वारि निर्यासे शेखरे नागदन्तके हे V निर्यूह

निर्वर. v. निर्दर.

निर्वाण. निर्वाणमस्तं गमने निर्वृतौ गजमज्जने। सङ्गमेऽपवर्गे च, मे. निर्वाणमस्तं गमने निर्वृतौ गजमज्जने। अपवर्गे च, वि. निर्वाणं मोक्षनिर्वृत्यो र्विश्रान्ते करिमज्जने, हे. गज मज्जने। निर्वाणं निर्वृतौ मोक्षे, त्रि.

निर्वाद. निर्वादः स्यात् लोकवादे परिनिष्ठितवादयोः, मे. निर्वादः सत्रात् परीवादे परिनिष्ठितवादयोः, वि. निर्वादस्तु लोकवादेऽपवादे, हे. निर्वादो जनवादेऽपि, अ.

निर्वासन. निर्वासनं हिंसने सत्रात् नगरादेर्बहिष्कृतौ, मे. निर्वासनं हिंसने च नगरादेर्बहिष्कृतौ, वि. निर्वासनन्तु मारणे। पुरादेश्च बहिष्कारे, हे.

निर्वृति. निर्वृतिः। मोक्षे अस्तगत्रौ सुखे सौस्थ्ये च, हे. निर्वृतिः सुस्थतायां सत्राद् अस्तंगमनसौख्ययोः, वि. निर्वृतिः सुस्थितावस्तंगमने च सुखे स्त्रियाम्, मे. निर्वाणे सुस्थितत्वे च निर्वृतिः, त्रि.

निर्व्यूह. द्वार्यापीड़े क्वाथरसे निर्व्यूहो नागदन्तके, अ. निर्यूहो निर्गतापीड़निर्यासद्वारभूमिषु, अने. v. निर्यूह.

निर्वेश. निर्वेशस्तु पुमान् भोगे वेतने मूर्च्छनेऽपि च, मे. निर्वेशो मूर्च्छने भोगे निर्वेशो वेतनेऽपि च, वि. निर्वेश उपभोगे स्यात् मूर्च्छने वेतनेऽपि च, हे निर्वेशो भृतिभोगयोः, अ.

निवात. निवातो दृढसन्नाहे वातशून्येऽपि चाश्रये, मे. निवातो दृढसन्नाहे वातान्ते चाश्रयेऽपि च, वि. निवातो वातरहिते दृढसन्नाह आश्रये, हे. निवातावाश्रयावातौ शस्त्राभेद्यश्च वर्म यत्, अ. निवातमाश्रयं विद्यादभिन्नं कवचं तथा, अने.

निवेश निवेशः पुंसि विन्यासे शिविरोद्वाहयोरपि, मे. निवेशः शिविरोद्वाहविन्यासेषु प्रकीर्त्तितः, वि निवेशः सैन्यविन्यासे शिविरोद्वाहयोरपि, हे.

निशमन. निशमनमुक्तं दृष्टौ श्रुतौ, मे. श्रुतौ दृष्ट्यां निशमनम्, त्रि. निशमनं श्रुतौ दृष्टौ, वि. v. निशामन.

निशा. निशा दारुहरिद्रायां स्यात् त्रियामाहरिद्रयोः, मे, वि. निशा रात्रौ हरिद्रायाम्, हे. निशा रात्रि र्हरिद्रा च, त्रि.

निशाचर. निशाचरस्तु रक्षसि। फेरुपेचकसर्पेषु पांशुलायां निशाचरी, मे. निशाचरः पेचकाज्ञियातुधानेषु फेरवे। निशाचरी पांशुलायाम्, वि. निशाचरस्तु राक्षसः। सर्पे घूके शृगाले च। निशाचरी तु पांशुला, हे. पांशुला च निशाचरी, त्रि.

निशान्त. निशान्तं त्रिषु शान्ते स्यात् क्लीवन्तु भवनोषसोः, मे. निशान्तं सदने शान्ते प्रभातेऽपि, हे. निशान्तः कथितः शान्ते निशान्तं भवनोषसोः, वि.

निशामन. निशामनं दर्शने स्याद् आलोचने न द्वयोः, मे. दृष्ट्यालोचे निशामनम्, वि. निशमननिशामने। निरीक्षणश्रवणयोः, हे.

निशीथ. निशीथस्तु पुमानर्द्धरात्रे स्याद् रात्रिमात्रके, मे. निशीथोऽप्यर्द्धरात्रे स्यान् निशीथो रात्रिमात्रके, वि. निशीथस्तु रात्रिमात्रार्धरात्रयोः, हे.

निश्वारक. निश्वारकः पुरीषस्य क्षये स्वैरे समीरणे, मे, वि. निश्वारकः समीरणे। पुरीषस्त्र चये स्वैरे, हे.

निषङ्ग. निषङ्गः सङ्गते तूणे, मे. निषङ्गः सङ्गतूणयोः, वि, त्रि. निषङ्गस्तूणसङ्गयोः, हे.

निषद्वर. निषद्वरस्तु जम्बाले निशायान्तु निषद्वरा, मे. निषद्वरस्तु जम्बाले निशायाञ्च निषद्वरी, वि. निषद्वरः स्मरे पङ्के निषद्वरी पुनर्निशि, हे.

निषध. निषधः कठिने देशे तद्राजे पर्वतान्तरे, मे. निषधः कठिने देशे तद्राजे च नगान्तरे, वि. निषधस्तु पर्वते कठिने स्वरे। देशतद्राजयोश्चापि, हे

निषाद. निषादः स्वरभेदे स्याच्चण्डाले धीवरान्तरे, मे. निषादः श्वपचे-स्वरे, वि, हे. निषादौ श्वपचस्वरौ, त्रि.

निष्क. निष्कमस्त्री साष्टहेमशते दीनारकर्षयोः। वक्षोऽलङ्करणे हेमपात्रे हेमपलेऽपि च, मे. निष्कः कर्षे हेमनि तत्पले। दीनारे साष्टसुवर्णशते वक्षोविभूषणे, हे. निष्कमष्टाधिकसुवर्णशते दीनारकर्षयोः। वक्षोऽलङ्करणे हेमपात्रे हेमपलेऽपि च, वि. साष्टे शते सुवर्णानां हेम्न्,उ-रोभूषणे पले। दीनारेऽपि च निष्कोऽस्त्री, अ. पलमण्डनयो र्निष्को निष्को दीनारकर्षयोः, भाने.

निष्कल. निष्कलस्तु कलाशून्ये नष्टवीर्ये च वाच्यवत्, मे. निष्कलस्तु नष्टवीजे कलोज्झिते, हे. निष्कलस्तु कलाशून्ये नष्टवीजे तु वाच्यवत्, वि.

निष्क्वाथित. निष्क्वाथितो निर्गमितेऽप्याक्षिप्ते धिक्कृतेऽपि च, मे, वि.

निष्कुट. निष्कुटस्तु गृहोद्याने स्यात् केदारकपाटयोः, मे, वि. निष्कुटो गृहवाटिका। केदारकः कपाटश्च, हे. कपाटेऽपि च निष्कुटः। कोटरेऽपि, त्रि. गृहवाट्याश्च निष्कुटः, ह.

निष्क्रम. निष्क्रमो बुद्धिसम्पत्तौ निर्गमे दुष्कुलेऽपि च, मे, वि. निष्क्रमो दुर्गमे बुद्धिसम्पत्तौ दुष्कुलेऽपि च, हे.

निष्ठा. निष्ठा निष्पत्तिनाशान्तयाच्ञानिर्वहणेषु च, मे, वि. निष्ठोत्कर्षव्यवस्थयोः। क्लेशे निष्पत्तौ नाशेऽन्ते निर्वाहे याचने व्रते, हे. निष्ठा निष्पत्तिनाशान्ताः, अ. निष्ठा क्लेशेऽवसाने च व्यवस्थोत्कर्षयो र्व्रते, ह.

निष्ठुर. निष्ठुरः कठिनेऽश्लये, शा.

निष्पाव निष्पावः शूर्पपवने राजमाषे कडङ्गरे। पवने शिम्बिकायां ना निर्विकल्पेऽन्यलिङ्गकः, मे. निष्पावः शूर्पपवने राजमाषे कडङ्गरे। पवने शिम्बिकायां च निष्पावो निर्विकल्पके, वि. निष्पाव पवने शूर्पपवने निर्विकल्पके। वल्ले कडङ्गरे शिम्बग्राम्, हे. निष्पावः शूर्पवातेऽपि, शा

निस् नि र्निषेधे च निश्चये। साकल्यातीतयोः, मे नि र्निश्चये निषेधे च साकल्यातीतयोरपि, वि प. निर्

निसर्ग निसर्गः स्वरूपसर्गयो, मे निसर्ग सर्गशीलयो, वि निसर्गः सर्गे स्वभावे, हे

निस्तरण स्यान्निस्तरणमुपाये निस्तारे तरणेऽपि च, मे निस्तरणं स्यादुपाये निस्तारे निर्गमेऽपि च, वि निस्तरणन्तु निस्तारे तरणोपाययोरपि, हे

निस्तल निस्तलं वर्तुले चले, मे, वि निस्तलन्तु तले इत्ते, हे

निस्तुषित अथ निस्तुषित त्यक्ते त्वग्विहीने लघूकृते, मे निस्तुषितं निस्त्वचि स्यात् वर्जिते च लघूकृते, वि निस्तुषितं वर्जिते स्यात् गतत्वचि लघूकृते, हे

निस्त्रिंश अथ निस्त्रिंश खड्गे ना निर्दये त्रिषु, मे निस्त्रिंशो निर्दये खड्गे, वि निस्त्रिंशो निर्घृणे खड्गे, हे निस्त्रिंशौ खड्गनिर्दयौ, त्रि निस्त्रिंशौ खड्गपापिष्ठौ, अने निस्त्रिंशोऽकरुणेऽपि च, हा

निह्नव निह्नव पुंसि निकृतावविश्वासापलापयोः, मे निह्नवं निकृतौ विद्यात् अविश्वासापलापयोः, वि निह्नव स्यादविश्वासेऽपलापे निकृतावपि, हे अविश्वासेऽपह्नवेऽपि निकृतावपि निह्नवः, अ

नीकाश नीकाशो निश्चये तुल्येऽ, वि, मे, हे

नीच नीचः पामरे वामनेऽपि च, मे नीचस्तु वामने पामरे स्मृतः, वि नीच पामरखर्वयोः, हे वामने पामरे नीच, त्रि

नीचैस् नीचैः स्वैरास्वल्पे अल्पके, मे, वि नीचैः स्वैरास्वल्पनीचेषु, हे

नीड नीडं स्थानकुलाययो मे नीड स्थाने कुलाये च सकारपूर्वकोऽन्तिके, वि नीडं स्थाने खगालये, हे

नीति नीति र्नयेऽपि स्यात् प्रापणेऽपि च गोपिते, मे नीतिस्तु प्रापणे नये, वि नीति र्नये प्रापणे च हे

नीध्र. नीध्रं नेमौ वलीके द्रौ रेवतीभे च कानने, वि. नीध्रन्तु वलीवननेमिषु। चन्द्रे च रेवतीभे च, हे. नीध्रं नेमौ वलीके द्रौ रेवतीभेऽपि कानने, मे. वलीकवनयो र्नीध्रम्, त्रि.

नीप. नीपः कदम्बबन्धूकनीलाशोकद्रुमेषु च, मे. नीपो धूलिकदम्बे स्यात् नीलाशोके च धन्विनि, वि.

नीरज. नीरजं कुष्ठपद्मयोः, मे. नीरजं कमले कुष्ठे, वि, त्रि. नीरजं पद्मकुष्ठयोः, हे.

नील. नीलन्तु नीलीरक्ते ना निधद्रिवानरान्तरे। नीली रुग्भेदनीलिन्योः, मे, नीलः स्यात् नगान्तरे। नीलः कपीश्वरे नीली द्रुघलाञ्छनभेदयोः, वि. नीलो वर्णे मणौ शैले निधिवानरभेदयोः। नीलीपर्ध्यां लाञ्छने च, हे.

नीलकण्ठ. V कालकण्ठ

नीलङ्गु, नीलाङ्गु. नीलाङ्गुः स्यात् कृमौ पुंसि भ्रमरालर्यां तु योषिति, मे. नीलाङ्गुः कृमिजातिके। भ्रमरालर्यां प्रसूते च, हे. नीलङ्गुः कृमिभेदे स्याद् भ्रमरालीसुमारयोः, वि.

नीलाञ्जसा. नीलाञ्जसाऽप्सरोभेदे सरिद्भेदे च विद्युति, मे. नीलाञ्जसाऽप्सरोभेदे सरिद्भेदेऽपि विद्युति, वि. नीलाञ्जसा नदीभेदेऽप्सरोभेदे तडितपि, हे.

नीलाम्बर. नीलाम्बरः प्रलम्बघ्ने कौणपे च शनैश्चरे, मे. नीलाम्बरः प्रलम्बघ्ने कौणपे क्रूरलोचने, वि. नीलाम्बरो बलभद्रे राक्षसे क्रूरलोचने, हे.

नीलिका. नीलिका नीलिनीक्षुद्ररोगशेफालिकासु च, मे. नीलिका नीलिनीक्षुद्ररोगशेफालिकास्वपि, वि

नीवर. स्यान्नीवरो वणिजके वास्तव्ये च पुमानयम्, मे. स्यान्नीवरो वाणिजके वास्तव्येऽपि च नीवरः, वि. नीवरस्तु वास्तव्येऽपि वणिजपि, हे.

नीवी नीवी परिपणे स्त्रीणा कटीवसनबन्धने, मे नीवी परिपणे ग्रन्थौ स्त्रीणा जघनवाससः, वि नीवी स्त्रीकटीवस्त्रबन्धने। मूलद्रव्ये परिपणे, हे स्त्रीकटीवस्त्रबन्धेऽपि नीवी परिपणेऽपि च, न नीवी परिपणेऽप्युक्ता, ह

नीहार नीहारो हिमशीतयोः, अने

नु नु वितर्कावमानयोः। विकल्पानुनयातीते प्रश्नहेत्वपदेशयोः, मे नु प्रश्नेऽनुशये तीर्थे सत्राद्विकल्पवितर्कयोः, हे नु सत्रात् प्रश्ने विकल्पार्थेऽप्यतीतानुनयार्थयोः, वि नु इच्छाया विकल्पे च, अ

नुचित् नुचित् प्रश्नवितर्कयोः, ह

नूनम् नूनन्तु निश्चिते तर्के स्मरणे वाक्यपूरणे, मे नूनं निश्चिततर्कयोः, वि नूनं तर्के निश्चिते च, हे तर्कनिश्चितयो र्नूनम्, ह नूनं तर्केऽर्थनिश्चये, अ

नृशंस पापीयासो नृशंसाः सुत्र नृशंसा वन्दिनः स्मृताः, अने

नेत् नेद् विकल्पनिषेधयोः, मे

नेत्र नेत्र मन्थगुणे वस्त्रभेदे मूले द्रुमस्य च। रथे चक्षुषि नद्यान्तु नेत्री नेतरि वाच्यवत्, मे नेत्रं मन्थिगुणे वस्त्रे तरुमूले विलोचने। नेत्रं रथे च नाड्यान्तु नेत्री नेतरि वाच्यवत्, वि नेत्रं वस्त्रे मथो गुणे। मूलाविनेत्रम्, हे स्त्राध्वनाड्याग्रयो र्नेतम्, अ नेती नेतरि नेत्रञ्च गुणे मूले विलोचने, लि नेत्रं वस्त्रविशेषश्च नेत्रं चक्षुरुदाहृतम्। परिवर्त्तगुणो नेत्रो नेत्रः कनूनिकाप्यग्नः, अने नेत्रं मूले, ह

नेपथ्य नेपथ्यं स्यादलङ्कारे रङ्गच्छायां नपुंसकम् मे नेपथ्यं रङ्गभूमौ सरान् नेपथ्यञ्च प्रसाधने, वि

नेम नेम कालेऽवधौ खण्डे प्राकारे कैतवेऽपि च, मे नेमः कालेऽवधौ गर्त्ते प्राकारे कैतवेऽपि च, वि नेमस्त्वर्द्धे प्राकारगर्त्तयोः। अवधौ नैतवे काले हे

नेमि नेमिर्ना जिनिगे कूपत्रिकाचक्रान्तयोः स्त्रियाम्, मे. नेमि-

क्षिकायां कूपस्य च कान्ते तिनिसद्रुमे, वि. नेमि: कूपत्रिका प्रधि: । तिनि-शोऽरिष्टनेमिश्च, हे.

नैगम. नैगमं सत्रादुपनिषद्वणिजो नागरेऽपि च, मे, वि. नैगमो नयभेदोपनिषद्धेतिषु वाणिजे, हे. नागरो वणिक्। नैगमौ द्वौ, श.

नैपाली. नैपाली तु नवमालीकुनटीसुवहासु च, मे. नैपाली नवमालीमन:शिलासुवहासु च, वि. नैपाली मन:शिला स्यात् सुवहा नवमाल्यपि. हे.

न्यच्(ञ्च्) न्यङ् नोचनिम्नयो:, मे. न्यग् निम्ने नीचकात्स्न्र्ययो:, हे. न्यङ् नीचे निम्नकात्स्न्र्ययो:, वि.

न्यक्ष. न्यक्ष: परशुरामे स्यात् न्यक्ष: कात्स्न्र्ये निकृष्टयो:, वि. न्यक्ष: कात्स्न्र्ये निकृष्टयो: । जामदग्न्येऽपि, हे. न्यक्षं कात्स्न्र्ये निकृष्टयो:, श. न्यक्षं कार्त्स्न्ये तृणेऽपि च । क्लीवेऽथ पुंसि महिषे निकृष्टे पुनरन्यवत्, मे.

न्यग्रोध. न्यग्रोधस्तु पुमान् व्यामवटयोश्च शमीतरौ। न्यग्रोधी त्वपचित्रायाम्, मे. न्यग्रोधो व्यामवटयो र्न्यग्रोधश्च शमीतरौ। न्यग्रोधी विषपर्ण्याञ्च मोहनाख्यौषधावपि. वि. न्यग्रोधो वटपादपे। शम्यां व्यामे न्यग्रोधी तु मोहनाख्यौषधीभिदि। दृषपर्ण्याम्, हे. व्यामो वटश्च न्य-ग्रोधौ, श. न्यग्रोधौ वटकामुकौ, अने.

न्यङ्कु. न्यङ्कु र्मुनौ मृगे पुंसि. मे. न्यङ्कु र्मृगे मुनौ, हे. न्यङ्कु,-र्मृगे चरणौ, वि.

न्युब्ज. न्युब्जो दर्भमये स्रुचि। कर्मरङ्गफले क्लीबं कुब्जाधो-मुखयोस्त्रिषु, मे. न्युब्जस्तु कर्मरङ्गे स्यान्न्युब्ज: प्रोक्त: कुशस्रुवि। अधोमुखे च कुब्जे च न्युब्जा वाच्यवदिष्यते. वि. न्युब्ज: कुब्जे कुशस्रुचि। अधोमुखेऽपि च न्युब्जं कर्मरङ्गतरो: फले. हे.

न्युङ्ख. सुन्युङ्ख: सम्यङ्मनोज्ञे च साम्न. षट्प्रणवेषु च, मे. न्युङ्ख. साम-विशेषस्य षडोङ्कार्यैरामतिप्रिये, हे. न्युङ्ख: सम्यङ्मनोज्ञेऽपि साम्न. षट्-प्रणवेष्वपि वि. न्युङ्ख साम्नि मनोरमे, त्रि.

न्यून. न्यूनं गर्ह्योनयोः, मे न्यूनं हीनवद्धीनगर्ह्ययोः, हे हीन-न्यूनावूनगर्ह्यौ, अ.

प. (पो ना वाताण्डपूतेषु पा पातरि च कीर्त्तितः। स्त्रियां तु रक्षणे पाने पूते पूरितके च सः, मे.) तीक्ष्णश्च लोहितः शूरो दृढ-पार्श्वश्च पार्थिवः। पञ्चमो नान्तिमः फादिः मकारोऽपि प्रकीर्त्तितः, मा. प कुवेरः समाख्यातः पश्चिमे च प्रकीर्त्तित. । पवने पः समाख्यातः पः स्यात् पाने च पातरि, ए

पक्ति. पक्तिः स्त्री गौरवे पाके, मे. पक्ति गौरवपाकयोः, त्रि, हे, वि.

पक्व. पक्वं परिणतेऽपि स्याद् विनाशाभिमुखे त्रिषु, मे. पक्वं परिणतार्थे स्याद् विनाशाभिमुखेऽपि च, वि पक्वं परिणते नाशाभि-मुखे, हे.

पक्ष. पक्षो मासार्द्धके पार्श्वे ग्रहे साध्यविरोधयोः। केशादेः परतो वृन्दे बले सखिसहाययोः। चुल्लीरन्ध्रे पतत्रे च राजकुञ्जर-पार्श्वयोः, मे. पक्षस्तु मासार्द्धे गृहसाध्ययो.। चुल्लीरन्ध्रे बले पार्श्वे वर्गे केशात् परस्मे। पिच्छे विरोधे देहाङ्गे सहाये राजकु-ञ्जरे, हे पक्षो मासार्द्धके पार्श्वे ग्रहे साध्यविरोधयोः। पक्षश्च परतो वृन्दे बले सखिसहाययोः। पतत्रे चुल्लिरन्ध्रे च देहाङ्गे राजकुञ्जरे, वि. पक्षः सहायेऽपि, अ पक्षो मासार्द्धपार्श्वे च, त्रि पक्षो गरुति मासार्द्धे पक्षशब्दो निगद्यते. वने देहावयवमासार्द्धपतत्त्रग्रहभित्तिषु। परि-ग्रहे समीपे च पटसु पक्षो निगद्यते, र केशे पाशः समूहार्थ. पक्षः साध्यविरोधयोः। मलकालपतत्त्रेषु सहायकरिपार्श्वयोः, धा.

पक्षक पक्षकस्तु पुमान् पार्श्वद्वारे च पार्श्वमात्रके, मे पक्षकः पार्श्वमात्रेच पक्षद्वारे च पक्षकः, वि पक्षकस्तु पार्श्वद्वारे पार्श्वमात्रेऽ-पि कथ्यते, हे

पक्षचर. स्यात् पक्षचरश्चन्द्रे यूथभ्रष्टगजेऽपि च, मे. भवेत

पञ्चचरो विधौ। यूथभ्रष्टैकचारिवारणेऽपि प्रकीर्त्तितः, वि. पञ्चचरो यूथभ्रष्टैकचारिगजे विधौ, हे. अथ निशापतौ। एकचरगजे यूथभ्रष्टे पञ्चचरः स्मृतः, ति.

पचति. पचतिश्च भवेत् पचमूले च प्रतिपत्तियौ। (स्त्रियाम्), मे. पचतिः पचमूले स्यात् पचतिः प्रतिपत्तियौ, वि. पचतिः प्रतिपत्तियौ। पचमूले, हे. मूले तु पचतिः पचभेदयोः, श्र.

पक्षिन्. पक्षिणी पूर्णिमायां स्यादिष्टद्रां शाकिनीभिदि। आगामिवर्त्तमानाहर्युक्तरात्रावपि स्त्रियाम्, मे. पक्षिणी पूर्णिमायां स्यात् पक्षिणी शाकिनीभिदि। आगामिवर्त्तमानाहर्युक्तायां निशि पक्षिणी, वि पक्षिणी पूर्णिमास्यमयोः शाकिनीरात्रिभेदयोः, हे.

पक्ष्मन्. पक्ष्म सूत्रादिसूक्ष्मांशे किञ्जल्के नेत्रलोमनि, मे, वि. पक्ष्माक्षिलोम्नि तन्त्वादिसूक्ष्मांशे कुसुमच्छदे। गरुत्किञ्जल्कयोश्चापि, हे. पक्ष्माक्षिलोम्नि किञ्जल्के तन्त्वाद्यंशेऽप्यणीयसि, श्र.

पङ्क पङ्कोऽस्त्री कर्दमे पापे, मे पङ्कः कर्दमपापयोः, वि. पङ्कोऽघे कर्दमे, हे. पङ्कोऽस्त्री कर्दमांहसोः, ति.

पङ्कार. पङ्कारः शैवले सेतौ सोपाने जलकुब्जके, मे, वि, श. पङ्कारो जलकुब्जके। सोपाने शैवले सेतौ, हे

पङ्किल पादालिन्देऽपि पङ्किलः, श.

पंक्ति पंक्ति र्दशाक्षरच्छन्दोदशसंख्यालिषु स्त्रियाम्, मे. पंक्ति-र्दशाक्षरच्छन्दोदशसंख्यावलीष्वपि, वि. पंक्तिश्छन्दःश्रेण्योः, हे. पंक्ति-श्छन्दोऽपि दशमम्, श्र श्रेणि र्दश च पंक्तिः स्यात्, ति.

पञ्चगुप्त पञ्चगुप्तस्तु चार्वाकदर्शने कमठेऽपि च, वि पञ्चगुप्तस्तु चार्वाकदर्शने कमठे पुमान्, ने पञ्चगुप्तश्चार्वाकदर्शने। कमठे, हे.

पञ्चता पञ्चता पञ्चभावे स्यान्मरणेऽपि च योषिति, मे, वि. पञ्चता पञ्चभावे स्यात् पञ्चता मरणेऽपि च, हे.

पञ्चत्व. पञ्चत्वं पञ्चानां भावे प्राणानामत्ययेऽपि च, मे. पञ्चत्वं

निधनं स्मृतम्। पञ्चानामपि भावे च, त्रि. पञ्चत्वं भावे पञ्चाना माणानामत्ययेऽपि च, हे.

पञ्चदशी. पञ्चदशी त्वमावास्यापौर्णमास्योश्च योषिति, मे. भवेत् पञ्चदशी पौर्णमास्यमावास्ययोरपि, वि.

पञ्चनख. पञ्चनखो गजे कूर्मे, वि पञ्चनखस्तु कच्छपे। गजे, हे. कूर्मे पञ्चनखो गजे, त्रि.

पञ्चम. पञ्चमो रागभेदे स्यात् स्वरभेदे च पञ्चमी। पाण्डवानाञ्च पत्न्यां स्त्री पञ्चानां पूरणे त्रिषु, मे. पञ्चमो रागभेदे स्यात् पञ्चानामपि पूरणे। पञ्चमश्चतुरे छेके पञ्चमी पाण्डवस्त्रियाम्, वि. पञ्चमो रुचिरे दक्षे पञ्चानामपिपूरणे। रागभेदे पञ्चमी तु द्रौपद्याम्, हे. पञ्चमः स्वरसंख्ययोः, त्रि.

पञ्चानन. पञ्चाननः शिवे सिंहे, मे, वि, हे.

पञ्चाली. पञ्चाली पुत्रिकागीत्योः स्त्रियां पुंभूम्नि नीदृति, मे. पञ्चाली पुत्रिकागीत्योः पञ्चालो जनदेशयोः, वि. पञ्चालो नीदृदन्तरे। पञ्चाली पुत्रिकागीत्योः, हे.

पञ्चालिका पञ्चालिका स्त्रियां वस्त्रपुत्रिकागीतिभेदयोः, मे. पञ्चालिका भवेद् वस्त्रपुत्रिकागीतिभेदयोः, वि. पञ्चालिका वस्त्रकृतपुत्रिकागीतिभेदयोः, त्रि.

पट. पटश्चित्रपटे वस्त्रेऽस्त्री प्रियालद्रुमे पुमान्, मे. पटः पियालवृक्षे च सुचेले च पुमस्ततौ, वि पटः पट्टपरित्राणे क्रयवस्तुप्रतिछयोः, अने.

पटल. अथ पटलं पिटके च परिच्छदे। छर्दिष्टग्रोगतिलके क्लीबं व्रजे पुन र्न ना, मे पटलं छर्दिषि व्रजे। पिटके नेत्ररोगे च तिलके च परिच्छदे, वि पटलं तिलके नेत्ररोगे च्छर्दिषि सञ्चये। पिटके परिवारे च, हे छर्दिर्नेत्ररुजोः क्लीवं समूहे पटलं न ना, त्रि.

पटह पटहो ना समारम्भे आनके पुंनपुंसकम. मे ——

समारम्भे आनके पटहं मतम्, वि. पटहो वाद्य आरम्भे, हे समारम्भेऽपि पटहः, ति.

पटि. पटिः स्त्री पटभेदे स्याद् गुग्गुलौ कुम्भिकाद्रुमे, मे. पटिः पटविशेषेऽपि गुग्गुलौ कुम्भिकाद्रुमे, वि

पटु. पटु दक्षे च नीरोगे चतुरेऽप्यभिधेयवत्। पटोले तु पुमान् क्षौमे च्छत्रालवणयोरपि, मे. पटुस्तीक्ष्णे नीरोगे चतुरेऽन्यवत्। पटुः पटोलपत्रेऽपि च्छत्रालवणयोः पटुः, वि. अथ पटु लवणे पटुतीक्ष्णपटोलयोः। स्फुटे रोगविहीने च च्छत्रायां चतुरेऽपि च, हे पटुरामयनिर्मुक्तः पटुश्चतुरतीक्ष्णयोः, श्रा.

पटोल. पटोलं वस्त्रभेदे नौषधौ ज्योत्स्नरान्तु योषिति, मे. पटोलमोषधीवस्त्रभिदो ज्योत्स्नरां पटोल्यपि, हे, वि.

पट्ट. पट्टः पेषणपाषाणे व्रणादीनाञ्च वन्धने। चतुष्पथे च राजादिशासनान्तरपीठयोः, मे, वि. पट्टी ललाटभूषायां पट्टी लाक्षाप्रसादने, वि. पट्टश्चतुष्पथे पीठे राजादेः शासनान्तरे। व्रणादिबन्धने पेषाश्मनि पट्टी ललाटिका। रोध्रः, हे. पट्टः सजात् फलके क्षमासने, ति. व्रणसंरंक्षणे पट्टः पट्टो भूनिहिताश्मनि। वीरकाचा पटः पट्टः पट्टः सगादपि चासनम्, अने.

पण. पणो वराटमाने स्यात् मूल्ये कार्षापणे ग्लहे। क्रयविक्रयशाकादिकाद्यूतव्यवहारे भृतौ धने, मे, वि पणः कार्षापणे ग्लहे। विक्रयशाकादिमुष्टौ बद्धे मूल्ये भृतौ धने। व्यवहारे च द्यूतान्ते गण्डकविंशतौ, हे पणो द्यूतादिपूत्सृष्टे भृतौ मूल्ये धनेऽपि च, अ. ग्लहे माने वराटानां मूल्ये कार्षापणे धने। द्यूते विक्रयशाकादेर्बद्धे मुष्टौ भृतौ पणः, श्रा

पण्ड. पण्डः पण्डे धियि स्त्री स्यात्, मे पण्डः पण्डे धियां पण्डा, वि. पण्डः पण्डे पण्डा बुद्धौ, हे पण्डः पण्डे मतौ स्त्रियाम्, ति.

पण्डित. पण्डितः सिह्लके कवौ, मे, वि पण्डितः सिह्लधीमतोः, हे.

पतङ्ग. पतङ्गः शलभे शालिभेदे पक्षिसूर्ययोः, मे, शा. पतङ्गः शलभे शालिभेदे विहगे रवौ, वि. पतङ्गः सूर्यपक्षिणोः। पारदे शरभे शालौ, हे. पतङ्गौ पक्षिसूर्यौ च, घ. पतङ्गः शलभे रवौ, त्रि. पतङ्गौ शलभादित्यौ, अने.

पतत्. पतन् पातुके खगे, मे. पतन् पातुकपक्षिणोः, वि.

पताका. पताका वैजयन्त्याञ्च सौभाग्यनाटकाङ्कयोः, मे. पताकाङ्के ध्वजे केतौ सौभाग्येऽत्र नाटकांशके, हे. पताका वैजयन्त्याञ्च सौभाग्येऽङ्के ध्वजेऽपि च, वि.

पति. पति र्धवे ना हिरण्ये, मे. पतिः प्रभौ गतौ मूले, वि.

पत्ति. पत्ति र्ना पदगे स्त्रियाम्। गतावेकरथैकेभत्र्यश्वपञ्चपदातिके, मे. पत्तिः पदातौ गमने वीरसैन्यप्रभेदयोः, वि. पत्तिः सेनाभित्पन्नगौ गता, हे. पत्ति गतौ च, घ.

पत्र. पत्रन्तु वाहने पर्णे स्यात् पक्षे शरपक्षिणोः, मे. पत्रं स्याद् वाहने पर्णे पक्षे च शरपक्षिणाम्, वि. पत्रं यानं पक्षच्छदश्छुरी, हे. पत्र वाहनपक्षयोः, घ. पादपाणे दले पत्रे लेख्यवस्तुनि पत्रकम्, अने.

पत्राङ्ग. पत्राङ्गो न द्वयो र्भूर्जे पद्मके रक्तचन्दने, मे पत्राङ्गं पद्मके भूर्जे पत्राङ्गं रक्तचन्दने, वि. पत्राङ्गं रक्तचन्दने। भूर्जपद्मकयोश्चापि, हे.

पत्रिन् पत्री श्येने पत्ररथे काण्डद्रुरथिकाद्रिषु, मे. पत्री काण्डे खगे द्रुमे। रथेऽद्रौ रथिके श्येने, हे. पत्रिणौ शरपक्षिणौ, घ. श्येनाख्यो विहगः पत्री पत्रिणौ शरपक्षिणौ, शा.

पत्रोर्ण पत्रोर्णं धौतकौशेये क्लीवं स्यात्शोणके पुमान्, मे. पत्रोर्णं धौतकौशेये पत्रोर्णः शोणकेऽपि च, वि पत्रोर्णं धौतकौशेये स्यात् पत्रोर्णस्तु शोणके, हे.

पथ्या. पथ्या स्त्री हरीतक्यां हिते त्रिषु, मे. पथ्यं हिते हरीतक्यां पथ्या, वि पथ्यं हितं पथ्या हरीतकी, हे. पथ्यं हितेऽभया पथ्या, त्रि.

पद. पदं शब्दे च वाक्ये च व्यवसायापदेशयोः। पादतच्चिह्नयोः स्थानत्राणयोरङ्कवस्तुनोः, वि, मे. श्लोकपादेऽपि च क्लीबं पुंलिङ्गः किरणे पुनः, मे. पदं स्थाने विभक्त्यन्ते शब्दे वाक्ये ऽङ्कवस्तुनोः। त्राणे पादे पादचिह्ने व्यवसायापदेशयोः, हे. पदं व्यवसितत्राणस्थानलक्ष्माङ्घ्रिवस्तुषु, अ. वाक्ये शब्देऽपदेशे च, त्रि. व्यवसाये परित्राणे पदं पच्चिह्नयोरपि। वर्णस्थानापदेशेषु पदं स्याद्वाक्यशब्दयोः, शा.

पदार. पदारः पादधूलौ स्यात् पादालिन्देऽपि पुंस्ययम्, मे. पदारः पादधूलिषु। पादालिन्दे, हे, वि.

पद्धति. पद्धतिः पंक्तिवर्त्मनोः, मे, वि. पद्धतिः पथि पंक्तौ च, हे. अथ पद्धतिः पंक्तौ मार्गे च, त्रि.

पद्म. पद्मोऽस्त्री पद्मके व्यूहनिधिसङ्ख्यान्तरेऽम्बुजे। ना नागे स्त्री फञ्जिकाश्रीचारटीपद्मगीषु च, मे. पद्मः स्यात् पन्नगे व्यूहे निधौ सङ्ख्यान्तरेऽम्बुजे। पद्मके बिन्दुजालेऽपि पद्मा भार्गीश्रियोरपि, वि. पद्मो व्यूहे निधावह्नौ। सङ्ख्यानागयोः पद्मभिद्बिन्दौ, हे. पद्मोऽस्त्री बिन्दुजालेऽब्जे व्यूहे सङ्ख्यान्तरे निधौ, त्रि. पद्मा लक्ष्मी निधिः पद्मः पद्मानि गजबिन्दवः। सङ्ख्यानागविशेषौ च पद्मौ पद्मं सरोरुहम्, शा. ए. कोष.

पद्मक. पद्मकं स्यात् पद्मकाष्ठबिन्दुजालकयोरपि, मे, हे. पद्मकं पद्मकाष्ठेभबिन्दुजालकयोरपि, वि.

पद्मलाञ्छन. स्यात् पद्मलाञ्छनो लोकेश्वरे ब्रह्मणि भास्करे। धनदे च स्त्रियां तारालक्ष्मीवाग्देवतासु च, मे. स्यात् पद्मलाञ्छनाभिख्या विधौ लोकेश्वरार्कयोः। धनदे च सरस्वत्यां तारालक्ष्म्योरपि स्त्रिता, वि. पद्मलाञ्छनो धनदे लोकेशे रविवेधसोः। पद्मलाञ्छना तारायां सरस्वत्यां श्रियामपि, हे.

पद्मिनी पद्मिनी पद्मसङ्घाते स्त्रीविशेषे सरोवरे, मे. पद्मिनी स्त्रीविशेषे स्यात् सरस्यामम्बुजेऽपि च, वि पद्मिनी योषिदन्तरे। अब्जेऽब्जिन्यां सरस्याञ्च, हे

पद्य पद्यं श्लोके पुमान् शूद्रे पद्या वर्त्मनि कीर्त्तिता, मे पद्यं श्लोके स्त्री पद्या पद्य शूद्रे निगद्यते, वि पद्योऽन्त्यवर्णे स्यात् पद्यं श्लोके पद्या तु वर्त्मनि, हे

पनस पनसः कण्टकिफले कण्टके वानरान्तरे। स्त्रियां रोगप्रभेदे स्यात्, मे पनस कण्टकिफले कण्टके कपिद्रुमभिदोः, वि पनसः कपिद्रुमभिदोः। कण्टके कण्टकिफले, हे

पन्नग पन्नगश्चौषधीभेदे तथैव पवनाशने, मे पन्नगस्तु पद्मकाष्ठे भुजङ्गमे, हे पन्नगः पद्मकाष्ठे स्यात् पन्नगोऽपि भुजङ्गमे, त्रि

पयस् पयः स्यात् क्षीरनीरयोः, मे, वि पयः क्षीरे च नीरे च, हे पयः क्षीरं पयोऽम्बु च, श पय क्षीरं पयो जलम्, अने

पयस्य पयस्यन्तु पयोजातहितयोर्वाच्यलिङ्गकम्। दुग्धिका क्षीरकाकोल्योः स्वर्णक्षीर्यामपि स्त्रियाम्, मे पयस्या क्षीरकाकोल्यां पयोहितभवेऽन्यवत्। पयस्या दुग्धिकायाञ्च स्वर्णक्षीर्याञ्च कथ्यते, वि पयस्यन्तु पयोभवे। पयोहिते पयस्या तु काकोली दुग्धिकापि च, हे

पयस्विनी पयस्विनी नदीधेन्वोर्विभावर्याञ्च योषिति, मे पयस्विनी तु गोधेन्वा विभावर्या पयस्विनी, वि पयस्विनी। विभावर्यां गोधेन्वाञ्च, हे

पयोधर पयोधरः कोषकारे नारिकेरे स्तनेऽपि च। कशेरुमेघयोः पुंसि, मे पयोधर स्यात् कुचकोषकार कशेरुकाम्भोधरनारिकेले, वि पयोधर कुचे मेघे कोषकारे कशेरुणि। नारीकेरे, हे स्त्रीस्तनाब्दौ पयोधरौ, श स्तनमेघौ पयोधरौ, अने

पर परः श्रेष्ठारिदूरान्योत्तरे क्लीवन्तु केवले, मे परः स्यादुत्तमानात्मवैरिदूरेषु केवले। परमव्ययमिच्छन्ति वि परो दूरान्यश्रेष्ठशत्रुषु। परन्तु केवले, हे दूरानात्मोत्तमाः पराः, श परम् नियोगे क्षेपे च मे

परञ्ज परञ्जस्तैलयन्त्रे स्यात् छुरिकाफलफेनयोः, मे परञ्ज-

स्तैलयन्त्रके। फेने च करवाले च परञ्जः क्षुरिकाफले, वि. परञ्जोऽसौ तैलयन्त्रे क्षुरिकाफलफेनयोः, हे. खड्गधेनुफले फेने परञ्जस्तैलयन्त्रके, श.

परपुष्ट. परपुष्टः परभृते वारनार्यान्तु योषिति, मे. परपुष्टः परभृते परपुष्टा पण्यस्त्रियाम्, वि. परपुष्टः कलकण्ठे परपुष्टा पणाङ्गना, हे.

परम. परमं स्यादनुज्ञायामव्ययं परमः परे, मे. परमं स्यादनुज्ञानेऽप्यव्ययं परमः परे। परमः स्यात् प्रधानाद्योरोङ्कारेऽपि तयोचरते, वि. परमः परे। अग्रेसरप्रथमयोरोङ्कारे परमं पुनः। स्यादव्ययमनुज्ञायाम्, हे.

परम्पर. परम्परो मृगभेदे प्रपौत्रे तनयस्य च। परम्परा परीपाट्यां हिंसासन्तानयोरपि, मे. परम्परः प्रपौत्रादौ मृगभेदे परम्परः। परम्परा परीपाट्यां सन्तानेऽपि वधे क्वचित्, वि. परम्परः। मृगभेदे प्रपौत्रादौ परम्पराख्ये वधे। परीपाट्याम्, हे.

परवाणि परवाणिः पुमान् धर्माध्यक्षवत्सरयोरपि, मे. परवाणिः स्मृतो धर्माध्यक्षवत्सरयोरपि, वि. परवाणि धर्माध्यक्षे वर्षे, हे.

परा. परा विमोक्षप्राधान्यप्रातिलोम्येषु धर्षणे। आभिमुख्येन्द्र भृशार्थे च विक्रमे च गतौ वधे, मे, वि. पराभिमुख्ये प्राधान्ये विमोक्षप्रातिलोम्ययोः। गतिधर्षणप्रगल्भ्रास्(?) भृशार्थे विक्रमेऽपि च, हे.

पराक्र पराकस्तु व्रते खड्गे, मे. पराको व्रतखड्गयोः, वि, वि.

पराक्रम पराक्रमो विक्रमे स्यात् सामर्थ्योद्योगयोरपि, मे, वि. पराक्रमस्तु विक्रमे। सामर्थ्य चाभियोगे च, हे. शौर्योद्योगो पराक्रमौ, च योर्योद्योगौ पराक्रमौ, धने

पराग परागः सुमनोरेणौ धूलिस्नानीययोरपि। गिरिप्रभेदे विख्यातावुपरागे च चन्दने, मे. परागश्चन्दने रेणौ गिरौ स्यातुपरागयोः। स्नानीयपुष्परजसो, हे. परागः कौसुमे रेणौ स्नानीयादौ रजस्यपि, च रजस्यपि परागः, र पुष्परेणौ परागः स्यात् स्नानीयरजसोरपि, श.

परागः पुष्परजसि धूलिस्नानीययोरपि। गिरिप्रभेदे विख्याताद्परागे च चन्दने, वि.

पराभव. पराभवः। तिरस्कारे विनाशे च पुंसि, मे. पराभवस्तिरस्कारे विनाशे च पराभवः, वि. पराभवस्तिरस्कारे नाशे, हे

परायण. परायणमभीष्टे स्यात् तत्पराश्रययोरपि, मे, वि परायणं स्यादभीष्टे तत्पराश्रययोरपि, हे. परायणं रिपोः स्थानं तत्परश्च परायणः, धने.

परि. परि स्यात् सर्वतोभावे वर्जने व्याप्तिशोकयोः। इत्थम्भूताख्यानभागवीप्सालिङ्गनलक्षणे। दोषाख्याने निवसने पूजाव्याप्त्योश्च भूषणे, मे. परि स्यात् सर्वतोभावे वर्जने लक्षणादिषु। पूजालिङ्गनवीप्सासु भूषणे व्याप्तिशोकयोः। दोषाख्यानेऽप्युपरमे व्याप्तौ निवसनेऽपि च, वि. परि व्याधावुपरमे वर्जने लक्षणादिषु। आलिङ्गने च शोके च पूजायां दोषकीर्त्तने। भूषणे सर्वतोभावे व्याप्तौ निवसनेऽपि च, हे.

परिकम्प. परिकम्पो भये कम्पे, मे, वि

परिकर. भवेत् परिकरः सङ्घे पर्यङ्कपरिवारयोः। प्रगाढ़गात्रिकाबन्धे समारम्भविवेकयोः, मे भवेत् परिकरो व्राते पर्यङ्कपरिवारयोः। प्रगाढ़गात्रिकाबन्धे विवेकारम्भयोरपि, वि. परिकर, पर्यङ्कपरिवारयोः। प्रगाढ़े गात्रिकाबन्धे विवेकारम्भयो र्गणे, हे. परिकरः पर्यङ्कपरिवारयोः, अ. प्रगाढ़गात्रिकाबन्धे पर्यङ्कपरिवारयो। प्रबुध्यते परिकर. समूहारम्भयोरपि, धा.

परिगत. परिगतं त्रिषु प्राप्ते विस्मृतज्ञानचेष्टिते, मे भवेत् परिगतं लाभे प्रयाते चेष्टितेऽपि च, वि परिगतं गते लाभचेष्टितयोर्ज्ञाते, हे. प्राप्ते ज्ञाते परिगतम्, त्रि

परिग्रह परिग्रहः परिजने पत्न्यां स्वीकारमूलयोः। शापे, मे, वि. परिग्रहः परिजने पत्न्यां मूले च संग्रहे, हे. पत्नीपरिजनादानमूलशापा. परिग्रहाः, अ ? परिग्रहो द्विजग्राहेऽत्र सैन्यपृष्ठे परिग्रहः।

परिग्रहोऽनुबन्धे स्यात् पतद्ग्राहे परिग्रहः, अने. ? परिग्रहः सैन्यपृष्ठभागेऽपि, ह. परिग्रहः परिजने शपथे च परिग्रहः। परिग्रहः कलत्रे च मूलस्वीकारयोरपि, धा.

परिघ. परिघो योगभेदेऽस्त्रविशेषेऽर्गलघातयोः, मे. परिघो योगभेदे स्यात् मुद्गरेऽर्गलघातयोः, वि. परिघोऽस्त्रयोगभेदे परिघातेऽर्गलेऽपि च, हे. परिघः परिघातेऽस्त्रे, अ. परिघो योगभेदेऽपि, लि. परिघः परिघातः स्यात् परिघो दण्ड उच्यते, अने.

परिघात. परिघातोऽस्त्रघातयोः, वि. परिघातस्तु घातने। अस्त्रे च, हे.

परिघोष. परिघोषो निनादे स्यादवाच्येऽत्र जलदध्वनौ, मे, वि. परिघोषः स्यादवाच्येऽत्र निनादे जलदध्वनौ, हे.

परिचिन्मन्. परिज्मा तु पुमानिन्दौ याज्ञिके परिचारके, मे. परिज्मा (प्रहृष्वा) क्रतुकर्मज्ञे याज्ञिके परिचारके, वि.

परिताप. परितापस्तु पुंसि स्याद् दुःखे च नरकान्तरे, मे.

परिधाय. परिधायो जलस्थाने परिच्छदनितम्बयोः, मे, वि. परिधायः परिकरे जलस्थाननितम्बयोः हे.

परिधि. परिधि र्ना यज्ञियद्रुशाखायामुपसूर्यके, मे. परिधिर्यज्ञियतरोः शाखायामुपसूर्यके, वि, हे, अ. शाखायामपि परिधिः, ह.

परिस्रव. परिस्रवश्चञ्चले स्यादाकुलेऽपि परिस्रवः, वि. प, पारिस्रव.

परिभाषण. परिभाषणमालापे नियमे परिभाषणम्, मे. निन्दोपालम्भवचने परिभाषणमिष्यते, वि. परिभाषणन्तु जल्पने। नियमे निन्दोपालम्भोक्तौ, हे

परिमल. स्यात् परिमलोऽभिमर्दातिमनोहरगन्धयोश्चापि। सुरतोपमर्दविकसच्छरीररागादिसौरभे पुंसि, मे. परिमलो विमर्दे च स्यात् मनोहरगन्धवत्। रतोपमर्दविकसद्देहरागादिसौरभे, वि. परिमलो विमर्दोत्थे हृद्यगन्धे विमर्दने, हे.

परि(री) वर्त परिवर्तो विनिमये कूर्मराजेऽपवर्तने, मे. परिवर्तो विनिमये कूर्मराजे पलायने, वि. परिवर्तस्तु कूर्मराजे पलायिते युगान्ते विनिमये च, हे. संवर्तः परिवर्तश्च क्षयने, च.

परिवर्ह. परिवर्हो राजयोग्यद्रव्यपरिच्छदे, मे. परिवर्हस्तु राजार्ह-वस्तुन्यपि परिच्छदे, वि. परिच्छदे स्याहंऽर्थे परिवर्हं, च

परि (री) वाद. परिवादोऽपवादेऽपि वीणावादनवस्तुनि, मे. परिवादः कलङ्के स्त्रात् वीणावादनवस्तुनि, वि. परिवादस्तु निन्दायां वीणावादनवस्तुनि, हे.

परि (री) वाप परिवापस्तु पर्युप्तौ जलस्थाने परिच्छदे, मे, वि. परिवापो जलस्थाने पर्युप्तिपरिवारयोः, हे. परिच्छदे परीवापः पर्युप्तौ सलिलस्थितौ, च.

परि (री) वार. परिवारः परिजने खड्गकोषे परिच्छदे, मे, वि. परिवारः परिजनेऽसिकोषे, हे. स्त्राज्जङ्गमे परीवारः खड्गकोषे परि-च्छदे, च.

परिवेश परिवेशो वेष्टने स्त्रात् परिधानेऽपि पुंस्त्रयम्, मे. परिवेशः परिवृतौ भानोः परिधिमण्डले, वि.

परिवेष. परिवेषस्तु पुंलिङ्गः परिधौ परिवेषणे, मे. परिवेषः परिवृतौ परिधौ परिवेषणे, हे. परिवेषं विजानीयादुपसूर्यकमण्ड-लम्। परिवेषणमप्याहुः परिवेषं मनीषिणः, श्रा.

परिव्याध. परिव्याधस्तु पुंसि स्त्रात् वेतसे च द्रुमोत्पले, मे. परिव्याधो वेतसे स्यात् परिव्याधो द्रुमोत्पले, वि. परिव्याधो द्रुमोत्पले। वेतसे, हे.

परि (री) सर. भवेत् परिसरो मृत्यौ विधावपि च पुंस्त्रयम्, मे. स्मृतः परिसरो मृत्यौ देवोपान्तप्रदेशयो, वि परिसर. प्रान्तभूदेवयो-र्मृतौ, हे.

परिस्रुत परिस्रुता स्त्री वारुण्यां स्त्रग्वे स्त्रादभिधेयवत्, मे.

परीरण. परीरणः सत्रात् कमठे दण्डे च पट्टशाटके, मे. परीरणः सत्रात् कमठे दण्डे च पटशाटके, वि.

परि(री) वाह. परीवाहो जलोच्छ्वासे महीभृद्योग्यवस्तुनि, मे, वि.

परीष्टि. परीष्टि, परिचर्यायां प्राकाम्येऽन्वेषणे स्त्रियाम्, मे. परिचर्या परीष्टिः सत्रात् परीष्टिश्च गवेषणा, श्रा.

परुष. परुषं कर्बुरे रूक्षे निष्ठुरोक्तौ च वाच्यवत्, मे. परुषं कर्बुरे रूक्षे सत्रान्निष्ठुरवचस्यपि, वि, हे. परुषः कर्बुरो स्पर्शः परुषं निष्ठुरं वचः, श्रा.

परेत. परेतो वाच्यलिङ्गः स्यान् म्यते भूतान्तरे पुमान्, मे. परेतो भूतभेदे सत्रात् परेतो वाच्यवन्मृते, वि.

पर्कटी. पर्कटी नूतनफले पूगादेः प्लक्षपादपे, मे, वि. सत्रात् पर्कटी प्लक्षतरौ पूगादे र्नूतने फले, हे. पर्कटी प्लक्षवृक्षे च पूगादेश्च नवे फले, त्रि.

पर्जन्य (पर्यन्य). सध्वानमेघः पर्जन्यः पर्जन्यो मेघवाहनः, श्रा. पर्जन्यो मेघशब्देऽपि ध्वनदम्बुदशक्रयोः, मे. पर्जन्यो मेघशब्दे सत्राद् ध्वनदम्बुदशक्रयोः, वि. पर्जन्यो गर्जदम्बुदे । वासवे मेघशब्दे च, हे. पर्जन्यौ रसदब्देन्द्रौ, श्र. गर्जन्मेघेऽपि पर्यन्यः, ह.

पर्ण. पर्णं पत्रे किंशुके ना, मे. पर्णं सत्रात् किंशुके पत्रे, वि. पर्णस्त्रिपर्णे पर्णन्तु पत्रे, हे.

पर्पट. पर्पटं पिष्टभेदे सत्रात् पर्पटो भेषजान्तरे, मे पर्पटः पिष्टविकृतौ पर्पटो भेषजान्तरे, वि. पर्पटो भेषजान्तरे। सत्राच्चैव पिष्टविकृतौ परीवापरिचर्ययोः, हे

पर्परीण. पर्परीणश्च पर्णसा शिरायां छतकम्बले। पर्णहन्तरसेऽपि सत्रात् पर्परीणन्तु पर्वणि, मे पर्परीणन्तु पर्वणि। पर्णहन्तरसे पर्णशिरायां छतकम्बले, हे पर्परीणस्तु पर्णसा शिरायां छतकम्बले। पर्णहन्तरसेऽपि सत्रात् पर्परीणञ्च पर्वणि, वि

पर्यस्त पर्यस्त पतिते हते, मे, वि पर्यस्तन्तु हते स्रस्ते, हे.

पर्याप्त. पर्याप्तन्तु यथेष्टे सम्रात् तृप्तौ शक्तौ निवारणे, मे, वि. शक्तौ निवारणे तृप्तौ पर्याप्तं सम्राट् यथेप्सिते, त्रि, श्रा. पर्याप्तं तु शक्तौ तृप्तौ निवारणे यथेष्टे, हे.

पर्याप्ति. पर्याप्तिः प्रकामप्राप्तिरक्षणे स्त्रियाम्, मे. पर्याप्तिः स्यात् प्रकामेऽपि प्राप्तौ च परिरक्षणे, वि.

पर्याय पर्यायः प्रकारेऽवसरे क्रमे, मे. पर्यायस्तु प्रकारे स्यान्निर्माणेऽवसरे क्रमे, वि. पर्यायोऽवसरे क्रमे। निर्माणे द्रव्यधर्मे च, हे. पर्यायोऽवसरे क्रमे, श्र. पर्यायः स्यात् प्रकारेऽपि, त्रि.

पर्वत. पर्वतः पादपे पुंसि शाकमत्स्यप्रभेदयोः। देवमुन्यन्तरे शैले, मे. पर्वतः शैलदेवर्ष्योः, वि. पर्वतो गिरिदेवर्ष्योः, हे.

पर्वन्. पर्व क्लीवं मह्रे ग्रन्थौ प्रस्तावे लक्षणान्तरे। दर्शप्रतिपदोः सन्धौ विषुवत्प्रभृतिष्वपि, मे. पर्व स्यादुत्सवे ग्रन्थौ प्रस्तावे लक्षणान्तरे। दर्शप्रतिपदोः सन्धौ विषुवत्प्रभृतिष्वपि, वि. पर्व प्रस्तावोत्सवयो र्ग्रन्थौ च विषुवादिषु। दर्शप्रतिपत्सन्धौ च तिथिग्रन्थविशेषयोः, हे. तिथिभेदे क्षणे पर्व, श्र. ग्रन्थिप्रस्तावयोः पर्व विषुवत्प्रभृतिष्वपि, त्रि दर्शप्रतिपदोः सन्धौ ग्रन्थिप्रस्तावयोरपि। पर्वशब्दं विजानीयाद्विषुवत्प्रभृतिष्वपि, श्रा.

पल पलमुन्मानमांसयोः, मे, हे. पलं चोन्मानमांसयोः, वि आमिषे पलम्, श्र पलं मांसं पलं मानं पलो मूर्खः पलस्तुला, श्ने.

पलङ्कष. पलङ्कषा गोक्षुरके रास्नागुग्गुलुकिंशुके। मुण्डीरीलाक्षयोश्च स्त्री राक्षसे तु (ऽपि, वि) पलङ्कषः, मे, वि पलङ्कषो यातुधाने पलङ्कषा तु किंशुके। गोक्षुरे गुग्गुलौ लाक्षारास्नामुण्डीरिकासु च, हे.

पलल पललं तिलचूर्णे च पङ्के मांसे नपुंसकम्। ना राक्षसे, मे पललं तिलचूर्णे स्यात् पललं पङ्कमांसयोः। पललो यातुधाने स्यात्, वि पललं मांसपङ्कयोः। तिलचूर्णे पललस्तु राक्षसे, हे तिलपिष्टे .

परीरण. परीरणः सत्रात् कमठे दण्डे च पट्टशाटके, मे. परीरणः सत्रात् कमठे दण्डे च पटशाटके, वि.

परि(री) वाह. परीवाहो जलोच्छ्वासे महीभृद्योग्यवस्तुनि,मे, वि.

परोष्टि. परीष्टि. परिचर्यायां प्राकाम्येऽप्यन्वेषणे स्त्रियाम्, मे. परिचर्या परीष्टिः सत्रात् परीष्टिश्च गवेषणा, शा.

परुष. परुषं कर्बु रे रूक्षे निष्ठुरोक्तौ च वाच्यवत्, मे. परुषं कर्बु रे रूक्षे सत्रान्निष्ठुरवचस्यपि, वि, हे. परुषः कर्बु रो ज्ञेयः परुषं निष्ठुरं वचः, शा.

परेत. परेतो वाच्यलिङ्गः सत्रात् स्मृते भूतान्तरे पुमान्, मे. परेतो भूतभेदे सत्रात् परेतो वाच्यवन्मृते, वि.

पर्कटी. पर्कटी नूतनफले पूगादेः प्लक्षपादपे, मे, वि. सत्रात् पर्कटी प्लक्षतरौ पूगादे र्नूतने फले, हे. पर्कटी प्लक्षवृक्षे च पूगादेश्च नवे फले, त्रि.

पर्जन्य (पर्यन्य). सध्वानमेघः पर्जन्यः पर्जन्यो मेघवाहनः, शा. पर्जन्यो मेघशब्देऽपि ध्वनदम्बुदशक्रयोः, मे. पर्जन्यो मेघशब्दे सत्राद् ध्वनदम्बुदशक्रयोः, वि. पर्जन्यो गर्जदम्बुदे। वासवे मेघशब्दे च, हे. पर्जन्यौ रसदब्देन्द्रौ, अ. गर्जमेघेऽपि पर्यन्यः, ह.

पर्ण. पर्णं पत्रे किंशुके ना, मे. पर्णं सत्रात् किंशुके पत्रे, वि. पर्णः किंशुके पर्णन्तु पत्रे, हे.

पर्पट. पर्पटं पिष्टभेदे सत्रात् पर्पटो भेषजान्तरे, मे. पर्पटः पिष्टविकृतौ पर्पटो भेषजान्तरे, वि. पर्पटो भेषजान्तरे। सत्राच्चैव पिष्टविकृतौ परीवापरिचर्ययोः, हे

पर्परीण. पर्परीणश्च पर्णस्य शिरायां छतकम्बले। पर्णदन्तरसेऽपि सत्रात् पर्परीणन्तु पर्वणि, मे. पर्परीणन्तु पर्वणि। पर्णदन्तरसे पर्णशिरायां छतकम्बले, हे. पर्परीणस्तु पर्णस्य शिरायां छतकम्बले। पर्णदन्तरसेऽपि सत्रात् पर्परीणश्च पर्वणि, वि.

पर्यस्त. पर्यस्तः पतिते हते, मे, वि. पर्यस्तन्तु हते स्रस्ते, हे.

पर्याप्त. पर्याप्तन्तु यथेष्टे स्यात् त्वसौ शक्तौ निवारणे, मे, वि. शक्तौ निवारणे त्वसौ पर्याप्तं स्याद् यथेप्सिते, वि, श. पर्याप्तं तु शक्तौ त्वसौ निवारणे यथेष्टे, हे.

पर्याप्ति. पर्याप्तिः प्रकामप्राप्तिरक्षणे स्त्रियाम्, मे पर्याप्तिः स्यात् प्रकामेऽपि प्राप्तौ च परिरक्षणे, वि.

पर्याय पर्यायः प्रकारेऽवसरे क्रमे, मे. पर्यायस्तु प्रकारे स्यान्निर्माणेऽवसरे क्रमे, वि. पर्यायोऽवसरे क्रमे। निर्माणे द्रव्यधर्मे च, हे. पर्यायोऽवसरे क्रमे, श पर्यायः स्यात् प्रकारेऽपि, त्रि.

पर्वत. पर्वतः पादपे पुंसि शाकमत्स्यप्रभेदयोः। देवमुन्यन्तरे शैले, मे पर्वतः शैलदेवर्ष्योः, वि. पर्वतो गिरिदेवर्ष्योः, हे.

पर्वन्. पर्व क्लीवं मखे ग्रन्थौ प्रस्तावे लक्षणान्तरे। दर्शप्रतिपदोः सन्धौ विषुवत्प्रभृतिष्वपि, मे पर्व स्यादुत्सवे ग्रन्थौ प्रस्तावे लक्षणान्तरे। दर्शप्रतिपदोः सन्धौ विषुवत्प्रभृतिष्वपि, वि. पर्व प्रस्तावोत्सवयो ग्रन्थौ च विषुवादिषु। दर्शप्रतिपत्सन्धौ च तिथिग्रन्थविशेषयोः, हे. तिथिभेदे क्षणे पर्व, श. ग्रन्थिप्रस्तावयोः पर्व विषुवत्प्रभृतिष्वपि, त्रि दर्शप्रतिपदोः सन्धौ ग्रन्थिप्रस्तावयोरपि। पर्वशब्दं विजानीयाद्विषुवत्प्रभृतिष्वपि, श.

पल पलमुन्मानमांसयोः, मे, हे. पलं चोन्मानमांसयोः, वि आमिषे पलम्, श पलं मांसं पलं मानं पलो मूर्खः पलस्तुला, अने.

पलङ्कष. पलङ्कषा गोक्षुरके रास्नागुग्गुलुकिंशुके। मुण्डीरीलाक्षयोश्च स्त्री राक्षसे तु (ऽपि, वि) पलङ्कषः, मे, वि पलङ्कषो यातुधाने पलङ्कषा तु किंशुके। गोक्षुरे गुग्गुलौ लाक्षारास्नामुण्डीरिकासु च, हे.

पलल. पललं तिलचूर्णे च पङ्के मांसे नपुंसकम्। ना राक्षसे, मे पललं तिलचूर्णे स्यात् पललं पङ्कमांसयोः। पललो यातुधाने स्यात्, वि पललं मांसपङ्कयोः। तिलचूर्णे पललस्तु राक्षसे, हे तिलपिष्टे

मले मांसे अम्लाले कोमलेऽप्यह्नि। अथे चीरे वले भाषाः पलजं परि-चच्यते, चने.

पलाश. पलाशं छदने मतम्। शठीकिंशुकरचःसु पुंसि स्याद्धरिते त्रिषु, मे. पलाशः किंशुके शठ्यां हरिते राक्षसेऽपि च। पत्रे पलाशम्, वि. पलाशः किंशुकेऽस्त्रचे। हरिते पलाशपत्रे शासने परिभाषणे, हे. छदपत्रे पलाशं स्यात् पलाशो राक्षसः स्मृतः। पलाशो हरितो वर्णः पलाशः याग उच्यते, चने.

पलाशिन्. पलाशी द्रुमरक्षसोः, मे, वि. रचोद्रुमौ पलाशिनौ, त्रि.

पलिघ. पलिघः कारकलसे घटे प्राकारगोपुरे, मे, वि, हे.

पलित. पलितं शैलजे तापे केशपाके च कर्दमे, मे. पलितं शैलजे तापे पाण्डकेशे च कर्दमे, वि. पलितं पङ्कतापयोः। पक्वकेशे केशपाके, हे. पलितं कर्दमेऽपि स्यात्, त्रि.

पल्यङ्क. पल्यङ्को मञ्चपर्यङ्कपर्यायपर्यस्तिकासु च, मे, वि. पल्यङ्को मञ्चपर्यस्तयोः, हे. पर्यस्तनामपि पल्यङ्कः, त्रि.

पल्ल(ल्लि). पल्लवल्पग्रामकुथ्योः स्त्री पल्लः स्थूलकुसूलके, मे, पल्ली कुटीग्रामकयोः पल्लः स्थूलकुसूलके, वि. पल्लिस्तु ग्रामके कुथ्याम्, हे.

पल्लव. पल्लवोऽस्त्री किसलये विटपे विस्तरे बने। शृङ्गारेऽलक्तरागेऽस्त्री, मे. पल्लवः स्यात् किसलये विटपे विस्तरे बले। शृङ्गारेऽलक्तरागे च, वि. पल्लवः किसले बले। विटपे विस्तरेऽलक्तरागे शृङ्गारचिह्नयोः, हे. पल्लवो विस्तरे चिह्ने किसले विटपे बले, त्रि.

पल्लवित. अथ पल्लवितं लाक्षारक्ते सपल्लवे तते, मे. भवेत् पल्लवितं लाक्षारक्ते सप्रसवे तते, वि पल्लवितं सपल्लवे। लाक्षारक्ते, हे.

पवन. पवनं कुम्भकारस्य पाकस्थाने नपुंसकम्। निष्पावमरुतोः पुंसि, मे. पवनाख्या कुलालस्य पाकस्थानेऽपि मारुते। निष्पावे च, वि. पवनो वायुवल्लयोः। पवनं पुनरापाके, हे. पाकस्थाने कुलालस्य वाते च पवनः पुमान्, त्रि.

पवित्र. पवित्रं वर्षणे कुशे। ताम्रे पयसि च क्लीवं मेध्ये स्यादभिधेयवत्, मे. पवित्रं वर्षणे कुशे। पवित्रं ताम्रपयसो मेध्ये चापि तदन्यवत्, वि. पवित्रं तु मेध्ये ताम्रे कुशे जले। यज्ञोपकरणे चापि पवित्रा तु नदीभिदि, हे. पवित्रं कुशमेधयोः, त्रि. दर्भेऽपि पवित्रत्, श.

पशु पशु स्वर्गादिदेवाजे नाऽव्ययं पशु दर्शने, मे. पशुश्छागे, स्वगादिषु। प्रमथेऽपि च, हे. स्वगादौ प्रमथे पशुः, त्रि.

पशुपति. पशुपतिः पिनाकिनि छगाशने, हे.

पश्चात्. पश्चात् प्रतीचत्रां चरमेऽप्यधिकारेऽपि दृश्यते, मे. पश्चात् प्रतीचत्रां चरमे, वि, हे. प्रतीचत्रां चरमे पश्चात्, श.

पश्य. पश्यशब्दस्तु विस्मये। प्रशंसायामपि तथा, मे.

पश्यत्. पश्यत् स्यात् प्रशंसायां विस्मये च निगद्यते, मे.

पांशु पांशु धूलौ च सत्रार्थचिरसञ्चितगोमये, मे, वि.

पांशुल. पांशुलः पुंश्चले शम्भोः खट्वाङ्गे काञ्चसतोभुवोः, मे. पांशुलः पुंश्चले शम्भोः खट्वाङ्गे पांशुला भुवि, हे. पांशुलो हरखट्वाङ्गे पुंश्चले पांशुला भुवि, हे.

पांशुचामर. सत्रात् पांशुचामरः पुंसि दूर्वाश्चिततटीभुवि। वस्त्रापके प्रशंसायां पुरोटी धूलिगुच्छके, मे, इत्येष दूर्वाञ्चिततटीभुवि। वस्त्रापके प्रशंसायां पुरोटौ धूलिगुच्छके, वि पांशुचामरः। वस्त्रापके प्रशंसायां दूर्वाञ्चिततटीभुवि। पुरोटौ धूलिगुच्छे, हे.

पाक. पाकः परिणतौ शिशौ। केशस्य जरसा शौक्ल्ये स्याच्चरादौ पचनेऽपि च, मे. पाकः पचने शिशुदैत्ययोः, हे. पाकः शिशौ जरानिष्ठापचनच्छदनेषु च, वि. पाकौ पचनशावकौ, त्रि.

पाकल. पाकलं कुष्ठभैषज्ये पुंसि सत्रात् कुञ्जरज्वरे, मे. पाकलं कुष्ठभैषज्ये पाकलः कुञ्जरज्वरे, वि. पाकलो द्विरदज्वरे। पाकलं कुष्ठभैषज्ये, हे

पाक्य. पाक्यं विड़ाख्यलवणे यवक्षारे पुनः पुमान्, मे. पाक्यं विड़ाख्यलवणे यवक्षारे च दृश्यते, वि.

पाचन. पाचनं दशमूलादौ प्रायश्चित्ते च नानले। वाच्यवत् पाचयितरि हरीतक्यान्तु योषिति, मे. v. पावन.

पाचल. पाचलं पाचने नाग्नौ राधनद्रव्यवातयोः, मे. पाचलो राधनद्रव्येऽप्यनिलानलयोरपि, वि. पाचलोऽनिले। अनले राधन-द्रव्ये, हे.

पाञ्चजन्य. पाञ्चजन्यस्तु कृष्णशङ्खे हुताशने, मे. पाञ्चजन्यः घोटगले शङ्खे दामोदरस्य च, हे.

पाटक. पाटकः स्यात् महाकिष्कौ कण्टकान्तरवाद्ययोः। अक्षादिपातने मूलद्रव्यापचयरोधसोः, मे, वि. पाटको रोधसि ग्रामैकदेशेऽक्षादिपातके। वाद्यभेदे महाकिष्कौ मूलस्यापचयेऽपि च, हे.

पाटल. पाटला पाटली स्त्री स्यादस्याः पुष्पे पुन र्न ना। आशुधान्ये पुमान् श्वेतरक्तवर्णेऽपि वाच्यवत्, मे. पाटलः श्वेतरक्ते स्यादाशुव्रीहौ च पाटलः। पाटली पाटलापि स्यात्तस्याः पुष्पेऽपि पाटलम्, वि. पाटलन्तु कुङ्कुमश्वेतरक्तयोः। पाटलः स्यादाशुव्रीहौ पाटला पाटलीद्रुमे, हे. आशुव्रीहिश्च पाटलः, त्रि.

पाटलिक. पाटलिकोऽन्यमर्मज्ञे छात्रे स्यात् कालदेशिनि, श.

पाटीर. स्यात् पाटीरस्तु मूलके। केदारे वेणुसारे च वारिदे तितउन्यपि। स्याद्रङ्गे वातिके पुंसि, मे. पाटीरो वातिके रङ्गे मूलके तितउन्यपि। धाराधरेऽपि केदारे वेणुसारेऽपि चेष्यते, वि. पाटीरो मूलके रङ्गे तितउवातिकाम्बुदे। केदारे वेणुसारे च, हे.

पाठ. पाठश्च पठने ख्याते विद्धपर्ण्याश्च योषिति, मे. पाठः स्यात् पठने विद्धपर्ण्यां पाठापि पठ्यते, वि.

पाठीन. पाठीनो मीनभेदे स्यात् पाठके गुग्गुलुद्रुमे, मे,

वि. पाठीनो गुग्गुलुद्रुमे। पाठके मीन भेदेऽपि, हे. पाठीनो गुग्गुलुद्रौ च, त्रि.

पाण्डु. पाण्डु र्ना श्वेते पीते, मे. पाण्डुः कुन्तीपतौ सिते, वि, हे, त्रि.

पाण्डुकम्बल. स्यात् पाण्डुकम्बलः श्वेतसमावारग्रावभेदयोः, मे, हे. सप्तात् पाण्डु कम्बलः श्वेतकम्बले च शिलान्तरे, वि.

पाण्डुर. पाण्डुरं सप्तान् मरुवके वर्णे ना तद्वति त्रिषु, मे. पाण्डुरो वर्णतद्वतोः। पाण्डुरन्तु मरुवके, हे.

पात. पातो निपातने त्राते, मे. पातः सप्तात् पतने त्राते, वि. पातो भ्रंशे च रक्षिते, त्रि.

पाताल. पातालं नागलोके सप्तात् विवरे वड़वानले, मे. पातालं नागलोके सप्तात् पातालं वड़वानले, वि. पातालं वड़वानले। रसातले, हे. श्रौर्वानलेऽपि पातालम्, श.

पातिली. पातिली वागुरायां सप्तान् नारीपात्रभेदयोः, मे. पातिली वागुरायां सप्तान् नारीवस्पात्रभेदयोः, वि. पातिली मृत्तिका-पात्रे नारीवागुरयोरपि, हे.

पातुक पातुकः पतयालौ सप्तात् प्रपातजलहस्तिनोः, मे, वि. पातुको जलमातङ्गे पतयालुप्रपातयोः, हे.

पात्र. पात्रन्तु भाजने योग्ये स्रुवादौ राजमन्त्रिणि। तीर-द्वयान्तरे च, मे. पात्रं भाजने योग्ये पात्रं तीरद्वयान्तरे। पात्रं स्रुवादौ पर्णेऽपि राजमन्त्रिणि चेष्यते, वि पात्रन्तु कुलयोर्मध्ये पर्णे नृपतिमन्त्रिणि। यज्ञभाजनयो र्यज्ञभाण्डे नाट्यानुकर्त्तरि, हे. योग्यभाजनयोः पात्रम्, श. नदान्तरालं पात्रं सप्ताद्भाण्डे च, त्रि. शिष्ट-भाजनदेहेषु पात्रशब्दः प्रवर्त्तते, धने.

पात्रट. पात्रटः कर्पटे पुंसि देशे सप्तादभिधेयवत्, मे. १

पात्रटीर पात्रटीरन्तु पुंसिः मुक्तव्यापारमन्त्रिणि। लोह-

कांस्ये रजतपात्रे सिङ्घाणे पावकेऽपि च, मे. पात्रटीरो वधैर्क्तो मुक्तव्यापारमन्त्रिणि। लोहकांस्ये रजतपात्रे पिङ्गले पावकेऽपि च, वि. पात्रटीरस्तूपव्यापारमन्त्रिणि। लोहकांस्ये रजतपात्रे सिङ्घाणकङ्कतायोः, हे.

पाद. पादो बुध्ने तुरीयांशे शैलप्रत्यन्तपर्वते। चरणे च मयूखे च, मे, वि. पादो मूलोस्रतूर्यांशाङ्घ्रिषु प्रत्यन्तपर्वते, हे. पादा रश्म्यङ्घ्रितूर्यांशाः, अ. पादस्तु न द्वयोः। मूले प्रत्यन्तशैले च, त्रि.

पादचत्वर. सत्रात् पादचत्वरश्छागे सैकते पिप्पलेऽपि च। करके परदोषैकमवक्तृपुरुषेऽपि च, मे. सत्रात् पादचत्वरश्छागे सैकते पिप्पलेऽपि च। करके परदोषैकभाजि पूरुषकेऽपि च, वि. पादचत्वरः करके परदोषैकभाषिणि। सैकते छगलेऽश्वत्थद्रुमे, हे.

पादप. पादपः पादपीठादौ पादुकायां तु पादपा, मे. पादपः पादपीठे द्रौ पादुकायां तु पादपा, वि. पादपो द्रौ पादपीठे पादपा पादरक्षणे, हे. पादुकायां स्त्रियां दृक्षे पादपीठे च पादपः, त्रि. पादपीठेऽपि पादपः, श.

पादपाशी. पादपाशी खण्डकायां शृङ्खलायामपि स्त्रियाम्, मे. पादपाशी खण्डकायां शृङ्खलाकटकेऽपि च, वि.

पान. पानं पीतिभाजनरक्षणे, मे. पानं पीतौ च रक्षणे, वि.

पानीय. पानीयन्तु जले क्लीवं पातव्ये त्वाच्यलिङ्गकम्, मे. पानीयं पेयवारिणोः, वि. पानीयं पेयजलयोः, हे. पानीयं पेयनीरयोः, त्रि.

पामर. पामरः खलनीचयोः, मे, वि. पामरो नीचमूर्खयोः, हे.

पायस. पायसस्तु क्लीवपुंसोः श्रीवासपरमान्नयोः, मे. पायसं परमान्ने स्यात् श्रीवासेऽपि च पायसः, वि. पायसः पायसं श्रीवासपरमान्नयोः, हे.

पायत्र. पायत्रं पानीयके निन्द्ये, वि

पार. पारं परतटे प्रान्ते न स्त्री पारा नदीभिदि। पारी पूरे च कर्कर्यां पादरज्ज्वां च दन्तिनः, मे. पारं परतटे प्रान्ते पारी पात्रीतडा-गयोः। गर्गरीपूरयोः पारी पादरज्ज्वां च दन्तिनः, वि. पारं प्रान्ते परतटे पारी पूरपरागयोः। पात्र्यां कर्करिकायाश्च पादबन्धे च हस्तिनाम्, हे.

पारशव. पारशवः पुमान्। परस्त्रीतनये शस्त्रे द्विजाच्छूद्रा-सुतेऽपि च, मे. भवेत् पारशवः पारस्त्रैणे शूद्रासुते द्विजात्। शस्त्रेऽपि, वि. पारशवोऽयसि। शूद्रायां विप्रतनये तनये च परस्त्रियाम्, हे. शूद्रायां विप्रतनये शस्त्रे पारशवो मतः, श.

पारायण. पारायणं समासन्ने कात्स्न्र्ये पारगतावपि, वि, मे. पारायणं पुनः। कात्स्न्र्ये पारगतौ सङ्गे, हे.

पारावत. पारावती गोपगीते नदीभिल्लवलीफले। पारावतः कल-रवे तथा मर्कटतिन्दुके, मे. पारावती गोपगीतिलवलीलतयो मता। पारावतः कलरवे शैले मर्कटतिन्दुके, वि. पारावतः कलरवे गिरौ मर्कट-तिन्दुके। पारावती तु लवलीफलगोपालगीतयोः, हे. पारावती गोप-गीतिलवलीफलयोरपि, वि.

पारावार. पारावारः समुद्रे ना तटद्वये नपुंसकम्, मे. पारावारः समुद्रे च पारावारं तटद्वये, वि. पारावारः पयोराशौ पारावारं तटद्वये, हे.

पारिजात. पारिजातः सुरतरौ पारिभद्रतरावपि, मे. पारिजातः सुरतरौ मन्दारे पारिभद्रके, वि. पारिजातस्तु मन्दारे पारिभद्रे सुरद्रुमे, हे. पारिजातो देवतरौ मन्दारे पारिजातके, वि.

पारिप्लव. पारिप्लवस्त्वाकुले स्यात् चपले च, मे. पारिप्लवस्त्वाकुल-चपलौ, हे.

पारिभद्र. पारिभद्रश्च मन्दारे निम्बद्रौ देवदारुणि, मे. पारि-भद्रश्च मन्दारनिम्बपादपयो र्मतः, वि. पारिभद्रो तु मन्दार-निम्बौ, हे.

पारुष्य. पारुष्यं परुषत्वे च दुर्वाक्ये पुंसि गीष्पतौ, मे. पारुष्यं

पुरुपत्वे स्याद् वने भ्रमस्य गोप्यतो। पारुष्यः, वि. पारुष्यस्तु हस्पतो। पारुष्यं संक्रन्दनवनेऽपि च, हे.

पार्थ. पार्थोऽर्कोऽग्नौ नले क्लीवम्, मे. पार्थस्तु ककुभे जिष्णौ, वि.

पार्थिव. पार्थिवो नृपे। पार्थिवी तु सीतायां स्त्री पृथिव्या विकृतौ त्रिषु, मे. पार्थिवो नृपतौ भूमिविकारे पार्थिवोऽन्यवत्। पार्थिवी स्याद्रमायां च, वि. पार्थिवो नृपतौ भूमिविकारे पार्थिवी तु मा, हे. घटादौ पार्थिवे राज्ञि, त्रि.

पार्पर. पार्परो भक्तसिक्थे स्यात् कीनाशे राजयक्ष्मणि। जराटेऽपि कदम्बस्य केशरे च गदान्तरे, मे. पार्परो भक्तसिक्थे स्यात् कीनाशे राजयक्ष्मणि। जराटेऽपि कदम्बस्य केशरेऽपि च भस्मनि, वि. पार्परो भस्मनि यमे जराटे नीपकेसरे। क्षयरोगे भक्तसिक्थे, हे.

पार्वत. पार्वती सल्लकीदुर्गागोपालपुत्रिकासु च, मे. पार्वती सल्लकीदुर्गाद्रौपदीजीवनीषु च, वि.

पार्श्व. पार्श्वं कक्षान्तरे चक्रोपान्ते पर्शुगणेऽपि च, मे, वि. पार्श्वमन्तिके। कक्षाधोऽवयवे चक्रोपान्तपर्शुसमूहयोः, हे.

पार्ष्णि. पार्ष्णिः स्यादुन्मदस्त्रियाम्। स्त्रियां द्वयोः सैन्यपृष्ठे पादग्रन्थ्यधरेऽपि च, मे. पार्ष्णिः पाश्चात्यभागे स्यात् पादमूलोन्मदस्त्रियोः। सेनापृष्ठे च कुन्त्यां च, वि. पार्ष्णिः कुन्त्यां चमूपृष्ठे पादमूलोन्मदस्त्रियोः, हे पार्ष्णिः पादे वृहत्पृष्ठे, त्रि. पार्ष्णिः प्रथाधारे चरणस्य पश्चिमे भागे, च पादग्रन्थेरधः पार्ष्णिः पार्ष्णिः स्याद्धाहिनीकटिः, श्रा.

पालङ्क. पालङ्कः शल्लकीशाकभेदयो वाजिपक्षिणि, मे, वि. पालङ्क शाकभेदे स्यात् शल्लक्यां वाजिपक्षिणि, हे.

पालि. पालिः कर्णलताग्रेऽस्त्री पंक्तावङ्कप्रभेदयोः। कात्वादिदेये स्त्री पाली यूकाश्मश्रुयोषिति, मे. पालिः कर्णलताग्रेऽस्त्री पंक्तावङ्कप्रभेदयोः। पालिः प्रस्थे च यूकायां जातश्मश्रुस्त्रियामपि, वि. पालिर्यूकाश्रिपंक्तिषु। जातश्मश्रुस्त्रियां प्रान्ते सेतौ कल्पितभोजने। प्रशंसा-

कर्णलतयोस्तथा प्रस्तचिह्नयोः, हे. पालिः स्वग्रश्मश्रुपंक्तिए, भा. सश्म-श्रुयुवती पालिः पंक्तिः कर्णलताऽपि च, त्रि. चिह्नमाहुर्बुधाः पालिं पंक्तिप्रदेशयोः। कर्णस्य लतिका पालिः पालिरश्रिरपि स्मृता, भा.

पावक. पावकोऽग्नौ सदाचारे वह्निमन्थे च चित्रके। भल्लातके विडङ्गे (च) मे, वि, हे. शोधयितृनरेऽपि च, हे.

पावन. पावनन्तु जले कृच्छ्रे ना व्यासे पावके त्रिषु, मे. पावनन्तु जले कृच्छ्रे पावकाध्यासयोर्विदुः। पावनः सिद्धके वह्नौ प्रायश्चित्ते च पावनम्॥ वाच्यवत् पावयितरि हरीतक्यान्तु पावनी, वि. पावन जलकृच्छ्रयोः। पावनः पावके सिद्धेऽध्यासे पावयितर्यपि॥ पावनी तु हरीतक्यां, हे.

पाश. पाशः केशादिपूर्वं स्यात् सम्यङ्क् कर्णपूर्वकः। सुकर्णे च स्त्रसामर्थ्यात् स्वगपश्वादिबन्धने, मे. पाशः कचान्ते सङ्घार्थे कर्णान्ते शोभनार्थकः। छात्रादन्ते च निन्दार्थः पाशः पश्वादिबन्धने, वि. पाशस्तु खगपश्वादिबन्धने। कर्णान्ते शोभनार्थः स्यात् कचान्ते निकरार्थकः। छात्रादन्ते च निन्दार्थः, हे. पाशः कचान्ते सङ्घार्थः कर्णान्ते शोभ-नार्थकः। छात्राद्यन्ते च निन्दार्थः पाशः पश्वादिबन्धने, त्रि.

पाशिन्. पाशी व्याधे च वरुणे, मे. पाशी पाशधरेऽप्यसौ, वि.

पाशुपत. पाशुपतो वकपुष्पे स्यात् पशुपतत्रधिदैवते च तद्भक्ते, मे. पाशुपतो वकपुष्पे पशुपतःधिदैवते, वि. पाशुपतः शिवभक्ते पशुपतरधिदैवते, हे.

पिङ्ग. पिङ्गा गोरोचनाहिङ्गुनालिकाचण्डिकासु च। पिङ्गो वर्णे पिशङ्गे ना बालके तु नपुंसकम्, मे. पिङ्गो वर्णे पिङ्गा हिङ्गुनालयां गोरोचनोमयोः। पिङ्गं बालके पिशङ्गे, हे. पिङ्गः पिशङ्गे पिङ्गो तु वर्णे पिङ्गन्तु बालके। रामठे नालिकायाञ्च पिङ्गा गोरो-चनोमयोः, वि.

पिङ्गल. पिङ्गलो नागभिद्रुद्रचण्डांशुपारिपार्श्वके। निधिभेदे

कपावग्नौ पुंसि सत्रात् कपिलेऽन्यवत्। स्त्रियां वेश्याविशेषे च करिण्यां कुमुदस्य च, मे. पिङ्गलः सरानुसुनौ रुद्रे चण्डांशोः पारिपार्श्वके। निधिभेदे कपावग्नौ पिङ्गलः कपिलेऽन्यवत्। कराणिकायां वेश्यायां पिङ्गला कुमुदस्त्रियाम्, वि. पिङ्गलः कपिले वह्नौ रुद्रेऽर्कपारिपार्श्विके। कपौ मुनौ निधिभेदे पिङ्गला कुमुदस्त्रियाम्। कराणिकायां वेश्यायां नाड़िभेदे, हे. पिङ्गलः सत्रात् कपावग्नौ, त्रि. वेश्यायामपि पिङ्गला, हा.

पिङ्गाश. पिङ्गाशी नोलिकायां नपुंसकम्। जातरूपे पुमान् पल्लीपतौ मत्स्यान्तरेऽपि च, मे. पिङ्गाशो मत्स्यभेदे सरात् तथा पल्लीपतावपि। पिङ्गाशी नीलिकायाञ्च पिङ्गाशं जात्यकाञ्चने, वि. पिङ्गाशो मत्स्यपल्लीशौ पिङ्गाशी सत्रात्त, नीलिका, हे.

पिचण्ड. पिचण्ड उदरे पशोरवयवे पुमान्, मे. पिचण्डमुदरे विद्यात् पशोरवयवेऽपि च, वि. पिचण्डोऽवयवे पशोः। उदरे च, हे.

पिचु. पिचु र्ना कुष्ठभेदे च कर्पे तूलेऽसुरान्तरे, मे. पिचुस्तूले च कर्षे च कुष्ठरोगेऽसुरान्तरे। भैरवसत्रास्त्रभेदेऽपि पिचुः क्वापि प्रकीर्त्तितः, वि.

पिचुल. पिचुलो भावुकेऽपि सत्रादिप्नले जलवायसे, मे, वि. पिचुलो निचुले तोयवायसे भावुकद्रुमे, हे..

पिच्चट. पिच्चटो नेत्ररोगे सत्रात् क्लीवं सीसकरङ्गयोः, मे. पिच्चटो नेत्ररोगे सत्रात् पिच्चटं त्रपुसीसयोः, वि. पिच्चटस्तु नेत्ररोगे पिच्चटं त्रपुसीसयोः, हे.

पिच्छ. पिच्छा पूगच्छटाकोशमोचाशाल्मलिवेष्टके। भक्तसम्भूतमण्डे च पंक्तावश्वपदामये। स्त्रियां पुंसि तु लाङ्गूले न द्वयो र्वर्हचूलयोः, मे. पिच्छा तु शाल्मलीवेष्टे मण्डे चाश्वपदामये। पंक्तौ पूगच्छटाकोशमोचाविसकिलेषु च। पिच्छः पुच्छे, वि. पिच्छः पुच्छे पिच्छं वाणे पिच्छा शाल्मलिवेष्टके। पंक्तिपूगच्छटाकोशमण्डेष्वश्वपदामये। मोचायां पिच्छिले,

हे. पिच्छा स्त्री भक्तमण्डेऽपि लाङ्गूले पिच्छमस्त्रियाम्, त्रि. पिच्छा पूगच्छटाकोपे कोशिकफलनालयोः, श.

पिच्छिल, (पिच्छल). पिच्छलो विज्जलेऽन्यवत्। स्त्री पोतिकाशिंशपयोः शाल्मलीसिन्धुभेदयोः, मे. पिच्छिला शाल्मलीसिन्धुभेदयोतकिकासु च। पिच्छिला शिंशपायाञ्च पिच्छिलो विज्जलेऽन्यवत्, वि. पिच्छलः। विज्जले पिच्छिला पोतकिकायां सरिदन्तरे। शाल्मली शिंशपायाञ्च, हे. शाल्मली शिंशपा चैव पोतिका चापि पिच्छिला, त्रि. पिच्छलाः स्फोटिकाधान्तीवामावाताच्च,पांशवः, श.

पिञ्ज. पिञ्जा तूलहरिद्रयोः। बले क्लीवं वधे पुंसि व्याकुले त्रिषु, मे. पिञ्जा तूले हरिद्रायां पिञ्जस्तु व्याकुलेऽन्यवत्। पिञ्जो बले वधे पिञ्जम्, वि. पिञ्जा तूलहरिद्रयोः। पिञ्जो व्यग्रे वधे पिञ्जं बले, हे. पिञ्जा हिंसाहरिद्रयोः, त्रि.

पिञ्जर. पिञ्जरोऽश्वान्तरे क्लीवं स्वर्णे पीते च वाच्यवत्, मे. पिञ्जरं कनके वाजिभेदे पीते च पिञ्जरः, वि. पिञ्जरस्तु पीतरक्तेऽश्वभिद्यपि। पिञ्जरं मातङ्गकुम्भे सत्रात्, हे.

पिटक. पिटकस्त्रिषु विस्फोटे मञ्जूषायां पुनः पुमान्, मे. पिटकः सत्राणे विस्फोटे मञ्जूषायामपीष्यते, हे.

पिठर. पिठरः स्थाल्यां ना क्लीवं मुस्तामन्थानदण्डयोः, मे. पिठरो मुस्तामन्थानदण्डयोः। पिठरः सत्रावुखायाञ्च, वि. पिठरं मथि मुस्तके। उखायाञ्च, हे. मुस्तेऽपि पिठरम्, श. स्थाल्यां मन्थेऽपि पिठरम्, त्रि.

पिण्ड. पिण्डो वोले बले सान्द्रे देहागारैकदेशयोः। देहमात्रे निवापे च गोलसिह्लकयोरपि। ओड्रपुष्पे च पुंसि स्यात् क्लीवमाजीवनायसोः। पिण्डी तु पिण्डतगरेऽलावूखर्जूरीभेदयोः, मे. पिण्डं सान्द्रे बले वोले गृहांशे जीवनायसी। पिण्डो देहे जवापुष्पे निवापे सिह्लकेऽपि च। पिण्डी स्यात्तगरेऽलावूखर्जूरीभेदयोरपि, वि. पिण्डो वृन्दे जवापुष्पे गोले वोलेऽङ्गसिह्लयोः। कवले पिण्डन्तु येऽस्मै कदेशे

जीवनायसोः। वले सान्द्रे पिण्डजलाबूखर्जूरीखागरेऽपि च, हे पिण्डः सान्द्रे गृहांशेऽङ्गे, त्रि.

पिण्डपुष्प. पिण्डपुष्पमशोके च जवायाश्च कुसुमेऽपि, मे. पिण्डपुष्प-मशोके च जपायाश्च कुसुमेऽपि, वि. पिण्डपुष्पं जपायां स्यादशोके सरसीरुहे, हे. पिण्डपुष्पौ जवाशोकौ, त्रि.

पिण्डार. पिण्डारः क्षपणे गोपे महिषीरक्षके द्रुमे, मे. पिण्डारः क्षपणे गोपे महिषीरक्षके द्रुमे, वि. पिण्डारो भिक्षुके द्रुमे। महिषीपालके गोपे, हे

पिण्डित. पिण्डितं गुणिते घने, मे, हे, त्रि. पिण्डितं गुणिते सान्द्रे, वि

पिण्डिल. पिण्डिलो गणनापटौ। स्थूलजङ्घे, हे.

पिण्डीतक पिण्डीतकः मरुबके मदनाख्यमहीरुहे, मे. पिण्डीतकः मरुबके मदनद्रौ फणिज्झके, वि. पिण्डीतकः फणिज्झके। मरुबके मदनद्रौ च, हे.

पिण्याक पिण्याकोऽस्त्री तिलकल्के हिङ्गुवाह्लीकसिह्लके, मे. पिण्याकः सिह्लके हिङ्गौ तिलचूर्णेऽपि कुङ्कुमे, वि. पिण्याकः कुङ्कुमे हिङ्गौ सिह्लके तिलचूर्णके, हे. अथ सिह्लके। तिलकल्के च पिण्याकः, अ

पितामह पितामहो विरिञ्चौ स्यात्तातस्य जनकेऽपि च, मे. पितामहो विरञ्चे स्यात् तातस्य जनकेऽपि च, वि. पितामहः पद्मयोनौ जनके जनकस्य च, हे ब्रह्मण्यपि पितामहः, त्रि.

पित्तल पित्तला तोयपिप्पल्यां स्त्र्यन्यवत् पित्तसंयुते। क्लीबन्तु नैत्यसद्रव्ये, मे पित्तलं नैत्यसद्रव्ये पित्तलः पित्तसङ्गते। पित्तला तोयपिप्पल्याम्, वि पित्तलम्। पित्तवत्यारकूटे च पित्तला तोयपिप्पली, हे पित्तयुक्ते च पित्तलः, त्रि

पित्सत् पित्सन् विहङ्गमे पुंसि पतनेच्छौ पुनस्त्रिषु, मे पित्सन्

पिपतिषन् यथा। पतनेच्छौ विहङ्गे च, हे. पित्सन् शलेऽभ्रपक्षिणोः, त्रि. पित्सन् पिपतिषन् एतौ पतनेच्छुविहङ्गयोः, वि.

पिनाक पिनाकोऽस्त्री रुद्रचापे पांशुवर्षत्रिशूलयोः, मे पिनाको रुद्रकोदण्डे पांशुवर्षत्रिशूलयोः, वि. पिनाकः शिवकोदण्डे पांशुवृष्टि-त्रिशूलयोः, हे. पिनाकोऽस्त्री शूलशङ्करधन्वनोः,-श

पिपतिषत्. भवेत् पिपतिषन् पित्सौ त्रिषु पुंसि विहङ्गमे, मे. ४ पित्सत्

पिप्पल पिप्पलं सलिले वस्त्रच्छेदभेदे च ना तरौ। निरंशुके पक्षिभेदे कणायां पिप्पली स्त्रियाम्, मे पिप्पलो बोधिवृक्षे स्यात् पक्षिभेदे निरंशुके। पिप्पलं वस्त्रच्छेदभेदेऽपि सलिले मतम्। कणायां पिप्पली प्रोक्ता, वि. पिप्पलं सलिले वस्त्रच्छेदभेदेऽथ पिप्पलः। निरंशुके द्वय-पक्षिभेदयोः पिप्पली कणा, हे. पिप्पलाख्या जलाश्वत्थवस्त्रे केवलवस्तुषु, अने. अथ तरौ पिप्पलः पिप्पलं जले, त्रि.

पिप्पलक. स्यात् पिप्पलकं वक्षोजहन्ते सीवनसूत्रके, मे. पिप्पलकं स्तनहन्ते मतं सीवनसूत्रके, वि. पिप्पलकं पुनः। चूचुके सीवनसूत्रेऽपि, हे. स्तनहन्ते पिप्पलकं तथा सीवनसूत्रके, श.

पिप्त. पिप्त पुमान् क्लिन्ननेत्रे क्लिन्नाक्षे पुनरन्यवत्, मे. ४. पिप्त

पिशित. पिशितं मांसे मांसयां स्त्री, मे. पिशिता मांसिकायां स्यादामिषे पिशितं मतम्, वि. पिशितं मांस पिशिता मांसिका, हे.

पिशुन पिशुनं कुङ्कुमेऽपि च। कपिवक्त्रे च काले ना सूचक-क्रूरयोस्त्रिषु। पृक्कायां पिशुना स्त्री स्यात्, मे पिशुनं कुङ्कुमे क्रूरे सूचके चाभिधेयवत्। पिशुनः कपिवक्त्रे, स्यात् पृक्कायां पिशुना मता, वि. पिशुनः सूचके गर्गे। काण्डारे पिशुना पृक्का स्यात् पिशुनन्तु कुङ्कुम, हे. पिशुनौ खलसूचकौ, श

पिटक पिटको रक्तमूपादौ नेत्ररोगान्तरेऽपि च, मे. पिटको नेत्ररोगे स्याद्वाद्यादिचर्मरेऽपि च, वि, हे

पीठमर्द. पीठमर्दोऽतिधृष्टे स्यान्नायकस्य प्रियेऽपि च, मे. पीठमर्दोऽतिधृष्टे स्यान्नाट्योक्त्या नायकप्रिये, वि, हे.

पीड़ा. पीड़ा कृपाशिरोमालाऽपमर्दसरलद्रुषु, मे, वि. पीड़ार्त्तिमर्द्दनोत्तंसकृपासु सरलद्रुमे, हे. व्यथा कृपा च पीड़े द्वे, त्रि.

पीड़ित. पीड़ितं करणे स्त्रीणां यन्त्रिते बाधितेऽपि च, मे. पीड़ितं बाधिते स्त्रीणां करणे चापि यन्त्रिते, वि. पीड़ितं पुनः। बाधिते करणे स्त्रीणां यन्त्रिते मर्द्दितेऽपि च, हे.

पीत. पीतं पाने हरिद्रायां स्त्रियां गौरेऽभिधेयवत्, मे. पीतो वर्णनिपीतयोः। पीता हरिद्रा, हे. पीता स्मृता हरिद्रायां पीतं स्याद् गौरपीतयोः, वि.

पीतकावेर. पीतकावेरमितेस्यात् कुङ्कुमे पित्तलेऽपि च, मे. पीतकावेरमिच्छन्ति पित्तले कुङ्कुमेऽपि च, वि पीतकावेरन्तु कुङ्कुमे। पित्तले, हे.

पीतचन्दन. पीतचन्दनमुद्दिष्टं कालीयकहरिद्रयोः, मे. पीतचन्दनमितेस्यात् कालेयकहरिद्रयोः, वि. पीतचन्दनं स्याद्धरिद्रायां काश्मीरजन्मनि, हे.

पीतन. पीतनं पीतदारुणि। कुङ्कुमे हरिताले च मुमानाम्रातके मतः, मे. पीतनं हरिताले स्यात् कुङ्कुमे पीतदारुणि। आम्रातके पीतनश्च, वि, पीतनं हरिताले स्यात् पीतदारुणि कुङ्कुमे। पीतनः पुनराम्राते, हे.

पीतसार पीतसारो मलयजे गोमेदकमणावपि, मे, वि.

पीताम्बर पीताम्बरस्तु शैलूषे पुंसि कैटभसूदने, मे पीताम्बरः पद्मनाभे भवेत् पीताम्बरो नटे, वि. पीताम्बरोऽच्युते। नटे च, हे.

पीति पीति र्नाऽश्वे स्त्रियां पाने, मे. पीतिः पाने तुरङ्गे च, वि पीतिः पानेऽश्वे, हे अथ घोटके। पाने च पीतिः, त्रि.

पीय पीयोऽर्के पीयमम्बुनि, हे पीयोऽर्केऽग्नौ जले पीयम्, मे. पीयोऽर्के पीयमम्भसि, वि.

पीयु. पीयुः काले रवौ घूके ना, मे. पीयुः काले रवौ घूके, वि.

पीयूष. पीयूषं सप्तदिवसावधिक्षीरे तथाऽमृते, मे. पीयूषममृते नव्यसूतधेनोः पयस्यपि, हे.

पीलु. पीलुपदं परमाणौ मतङ्गजे। अस्थिखण्डे च तालस्य काण्डपादपभेदयोः, मे. पीलु गजे द्रुमे काण्डे परमाणुप्रसूनयोः। पीलु-स्तालास्थिखण्डे च, वि. पीलुः पुष्पद्रुमे काण्डे परमाणौ मतङ्गजे। तालास्थिखण्डे, हे. द्रुमप्रभेदमातङ्गकाण्डपुष्पाणि पीलवः, अ. परमाणौ च पीलुः स्यात्, त्रि. पीलुः स्याद्गजशरयोः, ह. वृक्षजातिगजे पीलुः, धने.

पीलुपर्णी. पीलुपर्णी बिम्बिकायां मूर्वायामौषधीभिदि, मे. पीलुपर्णी तु बिम्बायां मूर्वायामोषधीभिदि, वि. पीलुपर्णौषधीभिदि। मूर्वायां बिम्बिकायाञ्च, हे.

पीवर. पीवरः कच्छपे स्थूले, मे, वि, पीवरः स्थूलकूर्मयोः, हे.

पुक्कस. पुक्कसी कालिकानीलयोः पुक्कसः श्वपचेऽधमे, मे, वि. प-बुक्कस.

पुङ्ख. पुङ्खः स्यात् मङ्गलाचारे शराङ्गभेदनयोरपि, हे.

पुङ्गव. पुङ्गवः स्याद् बलीवर्दे प्रभेदेऽप्यौषधस्य च। उत्तरस्थः पुनः श्रेष्ठे, मे. पुङ्गवः श्रेष्ठे वृषभे भेषजान्तरे, वि. पुङ्गवो गवि भैषज्ये प्रधाने चोत्तरस्थितः, हे.

पुच्छ. पुच्छः पश्चात्प्रदेशे स्याल्लाङ्गूले पुच्छमिष्यते, मे. पुच्छः पाश्चात्यभागे स्याल्लाङ्गूले पुच्छमिष्यते, वि.

पुटग्रीव. पुटग्रीवस्तु पुंलिङ्गो गर्गरीताम्रकुम्भयोः, मे. पुटग्रीवो गर्गरीताम्रकुम्भयोः, वि. पुटग्रीवस्तु गर्गर्यां ताम्रस्य कलसेऽपि च, हे.

पुटभेद. पुटभेदो नदीवक्रे पत्तनातोद्ययोरपि, मे, वि. पुटभेदस्तु नगरातोद्ययोस्तटिनीमुखे, हे.

पुटित. पुटितं स्याद्धस्तपुटे पाटितस्यूतयोरपि, मे, वि.

पुण्डरीक. पुण्डरीकं सिताम्भोजे सितच्छत्रे च भेषजे। पुंसि व्याघ्रेऽग्निदिङ्नागे कोषकारान्तरेऽपि च, मे. पुण्डरीकं सिताम्भोजे

सिताच्छत्रे च भेषजे। कोषकारान्तरे व्याघ्रे पुण्डरीकोऽग्निदिग्गजे, वि. पुण्डरीकं सिताम्बुजे। सितच्छत्रे भेषजे च पुण्डरीकोऽग्निदिग्गजे। सहकारे गणधरे राजिलाहौ गजज्वरे। कोषकारान्तरे व्याघ्रे, हे. व्याघ्रेऽपि पुण्डरीको ना, श. सितच्छत्राब्जयोः पुण्डरीकं पुंसि तु दिग्गजे। व्याघ्रे च कोशकारे च, त्रि. पुण्डरीकः स्मृतो व्याघ्रः पुण्डरीकः कमण्डलुः। पुण्डरीकः सितो वर्णः पुण्डरीकं सरोरुहम्, अने. पुण्डरीकं सितं छत्रं पुण्डरीकं सिताम्बुजम्। व्याघ्रेऽपि पुण्डरीकः स्यात् पुण्डरीकश्च दिग्गजः, शा.

पुण्ड्र. पुण्ड्रो दैत्यविशेषे चुभेदयोरतिमुक्तके। चित्रे कृमौ पुण्डरीके पुंभूम्नि नीवृदन्तरे, मे. पुण्ड्रो दैत्यविशेषे चुभेदयोरतिमुक्तके। चित्रे कृमौ पुण्डरीके पुण्ड्राः स्युः नीवृदन्तरे, वि. पुण्ड्रः कृमौ दैत्ये-क्षुभेदयोः। वासन्त्यां तिलके पुण्डरीके पुण्ड्रास्तु नीवृति, हे.

पुण्य. पुण्यं शोभने त्रिषु। क्लीबं धर्मे च सुकृते, मे. पुण्यं मनोज्ञेऽभिहितं तथा सुकृतधर्मयोः, वि. पुण्यन्तु सुन्दरे। सुकृते पावने धर्मे, हे. पुण्यन्तु चार्वपि, श. पुण्यं सुविहितं कर्म पवित्रं पुण्यमुच्यते, अने.

पुण्यजन. अथ पुण्यजनो यक्षे राक्षसे सज्जनेऽपि च, मे. भवेत् पुण्यजनो यक्षे राक्षसे सज्जनेऽपि च, वि. पुण्यजनस्तु सज्जने। गुह्यके यातुधाने च, हे. रक्षःस्वपि पुण्यजनम्, श.

पुत्तिका. स्यात् पुत्तिका पुत्तलिकाबुद्धिस्रो यावल्लके। ना पुत्ते शरभे धूर्त्ते शैलदृच्छप्रभेदयोः, मे स्यात् पुत्तिका पुत्तलिकाबुद्धिस्रो यावल्लके। पुत्तकः शरभे धूर्त्ते शैलदृच्छप्रभेदयोः, वि. पुत्तिका यावल्लके। पाञ्चालिकाबुद्धिस्रोश्च पुत्तकः शरभे शठे। शैले दृषत्प्रभेदे च, हे.

पुद्गल. पुद्गलः सुन्दराकारे त्रिषु पुंस्यात्मदेहयोः, मे. पुद्गलः सुन्दराकारे पुद्गलश्चात्मदेहयोः, वि पुद्गलः। कार्ये रूपादिमद्द्रव्येत्र सुन्दराकार आत्मनि. हे देहे चात्मनि पुद्गलः। सत्वाकारेऽपि. त्रि.

पुनर्. पुनरप्रथमे मतम्। अधिकारे च भेदे च तथा पश्चान्तरेऽपि च, मे. पुनरप्रथमे भेदे, वि, हे, श्र.

पुनर्वसु. पुनर्वसु र्नां मुनिभिदाखे। द्वित्वे तु भान्तरे, मे. पुनर्वसु र्भवेहृचे कात्यायनमुनावपि, वि. पुनर्वसुः स्यान्नक्षत्रे कात्यायनमुनावपि. हे.

पुन्नाग पुन्नागस्तु सितोत्पले। जातिफले नरश्रेष्ठे पाण्डुनागे द्रुमान्तरे, मे. पुन्नागः पुरुषश्रेष्ठे पाण्डुनागे सितोत्पले। जातिफले च पुन्नागः, वि. पुन्नागः पादपान्तरे। जातीफले नरश्रेष्ठे, हे. श्वेते स्यात् पुंसि पुन्नागः, त्रि.

पुर्. पूः शरीरे पत्तने च, हे.

पुर. पुरं नपुंसकं गेहे देहपाटलिपुत्रयोः। पुष्पादीनां दलावृत्तौ ना गुग्गुलौ न ना पुरि, मे. पुरं पाटलिपुत्रे स्यात् गृहोपरिगृहे पुरम्। पुरं पुरि शरीरे च गुग्गुलौ कथितः पुरः। पुराऽव्ययं पूर्वकाले, वि. पुरं शरीरे नगरे गृहपाटलिपुत्रयोः। पुरस्तु गुग्गुलौ, हे. अगारे नगरे पुरम्। मन्दिरञ्च, श. देहे पाटलिपुत्रे च पुरं स्याद् गुग्गुलौ पुरः, लि. पुरं देहेऽपि दृश्यते, श.

पुरतस्. पुरतः प्रथमाग्रयोः, मे. पुरतः प्रथमे चाग्रे, वि. पुरतोऽग्राग्रयोः, हे.

पुरस्. पुरोऽग्रे प्रथमे, मे. पुरोऽग्रे प्रथमे च स्यात्, वि, हे.

पुरस्कृत पुरस्कृतोऽभिशस्ताभियुक्ताग्रे कृतपूजिते. मे. पुरस्कृतं वीक्षिताभिशस्तयोरभिधेयवत्। अग्रे कृताभ्यर्चितयोः त्रिलिङ्गे चापि पुरस्कृतम्, वि. पुरस्कृतम्। पूजिते स्वीकृते शत्रोऽभियुक्तेऽग्रकृतेऽपि च, '. पुरस्कृतः पूजितेऽरात्यभियुक्तेऽग्रतःकृते, अ

पुरस्तात् पुरस्तादव्ययं प्राच्यां पुरार्थे प्रथमेऽग्रतः, वि, श. पुरस्तात् प्रथमेऽग्रतः। पूर्वस्यां च पुरार्थे च, हे. पुरस्तात् प्रथमे प्राच्यामग्रतोऽर्थेऽर्थयोः, मे

पुरा. पुरा पुराणे निकटे प्रबन्धातीतभाविषु, मे. पुरा पुराणनिकट-प्रबन्धातीतभाविषु, वि. पुरा भविष्यदासन्ने चिरातीतप्रतीपयोः, हे. स्यात् प्रबन्धे चिरातीते निकटागामिके पुरा, अ.

पुराण. पुराणं पञ्चलक्षणे। पणे पुंसि त्रिषु प्रत्ने, मे. पुराणं वाच्यवत् प्रत्ने पुराणं पञ्चलक्षणे, वि. पुराणं प्रत्नशास्त्रयोः। पुराणः षोडशपणे, हे, प्रश्ये कार्षापणे चास्त्रो पुराणमनघे त्रिषु, त्रि.

पुरु. पुरुः प्राज्ञेऽभिधेयवत्। पुंसि सत्राद् देवलोके च नृप-भेदपरागयोः, मे. पुरुः प्राज्ञपरागयोः। पुरुः स्वर्लोकनृपयोः, वि. पुरुः परागे प्रचुरे स्वर्लोकनृपभेदयोः, हे.

पुरुष. पुरुषः पूरुषे सांख्यज्ञे च पुन्नागपादपे, मे, वि. पुरुषः स्वात्मनि नरे पुन्नागे, हे. पुरुषावात्ममानवौ, अ. पुन्नागे पुरुषो नरे, त्रि.

पुरुहूत. उलूकः पुरुहूतः स्यात् पुरुहूतः पुरन्दरः, धने.

पुरोडाश. पुरोडाशो हविर्भेदे चमसत्रां पिष्टकस्य च। हुतशेषे च, मे. पुरोडाशो हविर्भेदे चमसत्रां पिष्टकस्य च। रवे सोमलतायाश्च हुतशेषे च कीर्त्तितः, वि. पुरोडाशो हविर्भिदि। हुतशेषे सोमरसे चमसत्रां पिष्टकस्य च, हे. पुरोडाशो हविर्भेदे चमसत्रां पिष्टकस्य च। रवे सोमलतायाश्च हुतशेषे च कीर्त्तिते, धने.

पुल. पुलः स्यात् पुलके पुंसि विपुलेऽप्यन्यलिङ्गकः, मे. पुलन्तु विपुलेऽन्यवत्। पुलः स्यात् पुलके चापि, वि. पुलः पुलके विपुले-ऽपि च, हे.

पुलक. पुलकः कृमिप्रभेदे प्रस्तरभेदे च मणिदोषे। रोमाञ्चे हरिताले गजान्नपिण्डे च गन्धर्वे, मे. पुलकः कृमिभेदे स्यात् गन्धर्वमणि-दोषयोः। गजान्नपिण्डे रोमाञ्चे हरिताले शिलान्तरे, वि. पुलको गजान्नपिण्डे रोमाञ्चे प्रस्तरान्तरे। असुराणां मणिदोषे गन्धर्वे गालके समो, हे. पुलको लोमहर्षणे, त्रि.

पुलाक. पुलाकस्त्वच्छधान्ये स्यात् संक्षेपे भक्तसिक्थके मे त्रि

पुलाको भक्तसिक्थे सत्रात् संक्षेपासारधान्ययोः, हे. स्यात् पुलाकस्तुच्छ-धान्येऽत्र संक्षेपे भक्तसिक्थके, श्च. पुलाको भक्तसिक्थे च क्षुद्रधान्येऽपि कथ्यते, ह. संक्षेपे भक्तसिक्थे च तुच्छधान्ये पुलाकवाक्, अने.

पुष्कर. पुष्करं खेऽम्बुपद्मयोः। तूर्यवक्त्रे खड्गफले हस्तिहस्ताग्र-काण्डयोः। कुष्ठौषधे द्वीपतीर्थभेदयोश्च नपुंसकम्। ना रोगनागविहग-नृपभेदेषु सारणे, मे. पुष्करं पङ्कजे व्योम्नि पयःकरिकराग्रयोः। औषध-द्वीपविहगतीर्थराजोरगान्तरे। पुष्करं तूर्यवक्त्रे च काण्डे खड्गफलेऽपि च, वि. पुष्करं द्वीपतीर्थाहिखड्गरागौषधान्तरे। तूर्यास्येऽसिफले काण्डे शुण्डाग्रे खे जलेऽम्बुजे, हे. पुष्करं करिहस्ताग्रे वाद्यभाण्डमुखे जले। व्योम्नि खड्गफले पद्मे तीर्थौषधिविशेषयोः, अ. खड्गफले पुष्करम्, त्रि. तूर्यास्ये श्रीफले पद्मे कुञ्जराग्रकरे दिवि। द्वीपे तीर्थे निमित्ते च विशिष्टे पुष्करध्वनिः, अने. द्विरदकराग्रे पद्मे खड्गफले व्योम्नि वाद्यभाण्डमुखे। अगदे जले च तीर्थे पुष्करमष्टासु निर्दिष्टम्, ह.

पुष्करिणी. पुष्करिणी जलाशये। हस्तिन्यां कमलिन्यां च, हे. अथ पुष्करिणी चेभ्यां सरोजिन्यां जलाशये, मे. पुष्करिणी सरोजिन्यां हस्तिन्यां च जलाशये, वि.

पुष्कल. पुष्कलस्तु पूर्णे श्रेष्ठे, हे.

पुष्कलक. अथ पुष्कलको गन्धमृगे क्षपणकीलयोः, मे. स्मृतः पुष्कलको गन्धमृगे क्षपणकीलयोः, वि. पुष्कलकस्तु कीलके। क्षपणे गन्धमृगे च, हे. पुष्कलको गन्धमृगे कीलके क्षपणेऽपि च, त्रि.

पुष्टि. पुष्टिः स्त्री पोषणे वृद्धौ, मे. पुष्टिर्वृद्धौ च पोषणे, वि. पुष्टिः स्त्रात् पोषणे वृद्धौ, हे.

पुष्प. पुष्पं विकाशिकुसुमस्त्रीरजःसु नपुंसकम्, मे. पुष्पं विकाश आर्तवे। धनदस्य विमाने च कुसुमे नेत्ररुज्यपि, हे. पुष्पं विकाशे कुसुमे स्त्रीणां च रजसि स्मृतम्, वि. पुष्पं कुसुम आर्तवे, त्रि.

पुष्पक. पुष्पकं रीतिपुष्पे च विमाने धनदस्य च। नेत्ररोगे तथा

रत्नकङ्कणे च रसाञ्जने। लौहकांस्ये स्वङ्गारशकव्याञ्च नपुंसकम्, मे. पुष्पकं रीतिकानेत्ररोगयो रत्नकङ्कणे। कुवेरस्य विमाने च कासीसे च रसाञ्जने। लोहकांस्ये स्वङ्गारशकव्यामपि पुष्पकम्, वि. पुष्पकं स्वन्तिकाङ्गारशकव्यां रत्नकङ्कणे। कासीसे श्रीदविमाने नेत्ररोगे रसाञ्जने। लोहकांस्ये रीतिकायाम्, हे. पुष्पकं कङ्कणेऽपि स्यात्, लि.

पुष्पदन्त. पुष्पदन्तस्तु दिङ्नागभेदे विद्याधरान्तरे, मे. पुष्पदन्तस्तु दिङ्नागे नागविद्याधरान्तरे, वि. पुष्पदन्तस्तु दिङ्नागे जिनभेदे गणान्तरे। पुष्पदन्तौ च चन्द्रार्कौ एकोक्त्या, हे.

पुष्य. पुष्यः कलियुगे स्मृतः। नक्षत्रमासयो र्भेदे, मे. प. तिष्य.

पुस्त. पुस्तं क्लीवे पुस्तके च लेपनादिशिल्पकर्मणि, मे. पुस्तन्तु पुस्तके लेप्यकर्मविज्ञानयोरपि, वि. पुस्तं शिल्पे लेप्यादिकर्मणि। पुस्तके, हे.

पूग. पूगस्तु क्रमुके वृन्दे फलसारेऽभिधेयवत्। नदीभेदे मलपूं स्त्री, मे. पूगस्तु क्रमुके वृन्दे, वि. पूगः क्रमुकसङ्घयोः, हे. पूगः क्रमुकवृन्दयोः, अ.

पूजत्र. पूजत्रः खञ्जुरवन्दत्रयोः, मे, वि, हे. पूजत्रस्तु खञ्जुरेऽपि च, अ.

पूत. पूतं त्रिषु पवित्रे च घटिते बहुलीकृते, मे. पूतं पवित्रे घटिते पूतञ्च बहुलीकृते, वि. पूतन्तु पवित्रे बहुलीकृते, लि.

पूतना. पूतना तु हरीतक्यां दानवीरोगभेदयोः, मे. पूतना राक्षसीभेदे हरीतक्याञ्च पूतना, वि. पूतना तु हरीतकी। दुग्धदा वासुदेवस्य, हे. हरीतकी राक्षसी च पूतना, लि.

पूतिकाष्ठ. पूतिकाष्ठञ्च सरलदेवदारुमहीरुहोः, मे. पूतिकाष्ठञ्च सरले देवदारुद्रुमेऽपि च, हे. पूतिकाष्ठन्तु सरलदेवदारुमहीरुहोः, वि.

पूत्यण्ड. पूत्यण्डो गन्धैणे गन्धकीटके, हे. पूत्यण्डो गन्धकीटेऽपि तथा जन्त्वन्तरे पुमान्, मे. पूत्यण्डो गन्धकीटेऽपि तथा गन्धमृगे स्मृतः, वि. पूत्यण्डः पूतिकीटे च गन्धकीटे च दृश्यते, श.

पूर. पूरो जलसमूहे स्यात्, व्रणसंशुद्धिखाद्यत्रयोः, मे. पूरो जल-

प्रवाहे स्याद् व्रणसंशुद्धिखाद्ययोः, वि. पूरः स्यादम्भसां वृद्धौ व्रणसंशुद्धिखाद्ययोः, हे. पूरः स्यादेत्र प्रयत्ये, त्रि. सङ्घाते पूरणे पूरः, अने.

पूरण. पूरणः पूरके त्रिषु। क्लीबं पिण्डप्रभेदे च पूरणी शाल्मलिद्रुमे। पटारम्भकसूत्रेषु, मे. पूरणः पूरणे पिटभेदे पूरणमिष्यते। पटारम्भकसूत्रे च शाल्मली पूरणी मता, वि. पूरणं वाणतन्तुषु। पूरके पिटभेदे च, हे.

पूर्ण. पूर्णः शब्दे समग्रे ना पूरिते स्वभिधेयवत्, मे. पूर्णः शब्दे समग्रे च पूरिते चाभि वाच्यवत्, वि. पूर्णः कृत्स्ने पूरिते च, हे.

पूर्णक. पूर्णकः स्वर्णचूडे स्यात् नासाच्छिन्नत्रपायां तु पूर्णिका, मे, वि. पूर्णकः स्वर्णचूडके। पूर्णिका नासिकाच्छिन्नत्राम्, हे.

पूर्णपात्र. पूर्णपात्रं वस्तुपूर्णपात्रे वर्धापकेऽपि च, मे, वि. पूर्णपात्रन्तु जलादिपूर्णभाजने। वर्धापके, हे.

पूर्णानक. भवेत् पूर्णानकं वर्धापके च पटहेऽपि च, मे. भवेत् पूर्णानकं पूर्णपात्रे पटहपात्रयोः, वि. स्यात् पूर्णानकमानके। पात्रे च पूर्णपात्रे च, हे.

पूर्त. पूर्तं त्रिषु पूरिते स्यात् क्लीबं खातादिकर्मणि, मे. पूर्तं पूरितखातायोः, हे. पूर्तस्तु पूरिते च्छन्ने पूर्तं खातादिकर्मणि, वि. खातादौ पूरिते पूर्तम्. त्रि.

पूर्व (र्व). पूर्वस्तु पूर्वजेऽपि स्यात् पूर्वः प्रागाद्ययोस्त्रिषु, मे. पूर्वाख्या पूर्वजेषु स्यादग्रे प्राचि च वाच्यवत्, वि. पूर्वस्तु पूर्वजे। प्रागग्रे श्रुतिभेदे च, हे. पूर्वोऽन्यलिङ्गः प्रागाह पुंबहुत्वेऽपि पूर्वजान्, अ.

पूर्वे(र्वे)द्युस् पूर्वेद्युः प्रातःकाले स्यात् सद्य एव गतवासरे, मे. पूर्वेद्युरिष्यते प्रातः पूर्वेद्युः पूर्ववासरे, वि. पूर्वेद्युः पूर्वाह्नभातयोः, हे. प्रातर्दिने च पूर्वेत्यर्थे पूर्वेद्युरिष्यते. त्रि.

पूतना पूतना तु स्त्रियां सेनामाससेनाविशेषयोः, मे. पूतनाऽ-

नीकिनीसेनाचमूसैन्यान्तरेषु च, वि. पृतनाऽनीकिनी चमूः। सेना सैन्यविशेषश्च, हे.

पृथग्जन. पृथग्जनस्तु पुंलिङ्गः कथितो नीचमूर्खयोः, मे. पृथग्जनः स्मृतो नीचे मूर्खे च, वि. पृथग्जनोऽधमे जड़े, हे. मूर्खनीचौ पृथग्जनौ, श्र.

पृथिवीपति. पृथिवीपतिस्तु भूपाले ऋषभाख्यौषधौ पुमान्, मे. स्यात् पृथिवीपति भूप ऋषभाख्योषधेऽपि च, वि. पृथिवीपतिस्तु भूपे कृतान्ते ऋषभौषधे, हे.

पृथु. पृथुः स्यात् महति त्रिषु। त्वक्पत्रां कृष्णजीरे स्त्री पुमानग्नौ नृपान्तरे; मे. पृथु र्ना कृष्णजीरे चाग्नौ पृथु महत्यपि, वि. पृथु विशाले भूपाले वाभिकाकृष्णजीरयोः, हे.

पृथुक. पृथुकः पुंसि चिपिटे शिशौ स्यादभिधेयवत्, मे. पृथुकचिपिटे शिशौ, वि. पृथुकश्चिपिटेऽर्भके, हे. पृथुकौ चिपिटार्भकौ, श्र.

पृथ्वी. पृथ्वी भूमौ महत्याञ्च त्वक्पर्ण्यां कृष्णजीरके, मे. पृथ्वी भूमौ पृथ्वी हिङ्गुपत्रिकाकृष्णजीरयोः, वि.

पृदाकुः. पृदाकु र्वृश्चिके व्याघ्रे सर्पचित्रकयोः पुमान्, मे. पृदाकुश्चित्रकव्याघ्रवृश्चिकेषु सरीसृपे, हे. पृदाकु र्वृश्चिके व्याघ्रे चित्रके च सरीसृपे, वि.

पृषत्. पृषन् खगे पुमान् विन्दौ न द्वयोः, मे. पृषतवत् पृषन् खगे। विन्दौ, हे. क्लीबं विन्दौ पृषन्वेषे, त्रि. ४. पृषत.

पृषत. पृषतोऽपि ना। अनयोश्च त्रिषु श्वेतविन्दुयुक्तेऽप्युत्र- भाविमौ, मे. पृषतो हरिणे विन्दौ पृषतश्चाखरोहिते। भवेत् पृषद्विव श्वेते विन्दुयुक्ते तु वाच्यवत्, वि. पृषतोऽप्यनयो र्नरि, त्रि. ४. पृषत्.

पृष्ठ. पृष्ठं चरममात्रेऽपि देहस्यावयवान्तरे, मे. पृष्ठं चरममात्रे स्याद् देहस्यावयवान्तरे, वि. पृष्ठं पश्चिममात्रे स्याच्छरीरावयवान्तरे, हे.

पृष्ठश्टङ्गिन्. पृष्ठश्टङ्गी पुमान् दंशभीरौ पण्डे वृकोदरे, मे. पृष्ठश्टङ्गी भवेद्दंशभीरौ पण्डे वृकोदरे, वि. पृष्ठश्टङ्गी भीमसेने पण्डसैरिभयोरपि, हे. पृष्ठश्टङ्गीति शब्दोऽयं दंशभीरौ पृदूरे, हा.

पेचक. पेचको गजलाङ्गूलमूलोपान्ते च कौशिके, मे. पेचको गजलाङ्गूलमूलपर्यन्तदूकयोः, वि. पेचकः करिलाङ्गूलमूले घूके, हे. उलूके करिणः पुच्छमूलोपान्ते च पेचक, श.

पेटक. पेटकं पुस्तकादीनां मञ्जूषायां कदम्बके, मे, वि. अथ पेटकम्। मञ्जूषायां समूहे च, हे. वृन्देऽपि पेटकोऽस्त्रियाम्, त्रि.

पेय. पेयं पातव्यपयसोः पेया श्राणाच्छमण्डयोः, मे, हे, वि.

पेशल. पेशलो रुचिरे दक्षे, मे, वि. पेशलः कुशले रम्ये, हे. चारौ दक्षे च पेशलः, श.

पेशी. पेशी सुपक्वकलिले मांस्यां खड्गपिधानके। मांसपिण्डर्यां मण्डभेदे, मे. पेशी पललपिण्डर्यां स्यात् मांस्यां खड्गपिधानके। मण्डभेदेऽपि पेशी स्यात् सुपक्वकलिलेऽपि च, वि. पेशी मांस्यसिकोषयोः। मण्डभेदे पलपिण्डे सुपक्वकलिलेऽपि च, हे.

पोटगल. अथ पोटगलः पुंसि नले च काशमत्स्ययोः, मे. स्मृतः पोटगलः काशे नले पोटगलो झषे, वि. पोटगलो नले काशे झषे, हे. नले काशे पोटगलः, त्रि

पोत. पोतः शिशौ वहित्रे च गृहस्थाने च वाससि, मे. पोतः शिशौ वहित्रे च, वि. पोतः शिशौ प्रवहणे, हे. यानपात्रे शिशौ पोतः, श.

पोत्र. पोत्रं वक्त्रे मुखाग्रे च शूकरस्य हलस्य च, मे, वि, हे. पोत्रं मुखाग्रे क्रोड़हलयोः, श.

पौर. पौरं त्रिषु पुरोद्भूते कत्तृणे तु नपुंसकम्, मे. पौरस्तु कत्तृणे पौरः स्मृतः पुरभवेऽन्यवत्, वि. पौरं कत्तृणे पुरजे, हे.

पौरुष पौरुषं पुरुषस्य स्यात् भावे कर्मणि तेजसि। ऊर्ध्व°.

विसृमतो:पाणिद्रमाने त्वभिधेयवत्, मे. पौरुषं पुरुषस्योक्तं भावे कर्मणि तेजसि। ऊर्ध्वविस्तृतदो:पाणिद्रमानेऽपि च पौरुषम्, वि. पौरुषम्। ऊर्ध्वविस्तृतदो:पाणिपुरुषोन्मानतेजसो:। पुंस: कर्मणि भावे च, हे. पुंभावे तत्क्रियायाञ्च पौरुषम्, श्म. पौरुषं मानभेदे च, त्रि. मानविशेषेऽपि पौरुषव्यामौ, ह.

पौरुषेय. पौरुषेय. कृते पुंसां विकारे पुरुषस्य च। त्रिषु ना सङ्गवधयो: पुरुषस्य पदान्तरे, मे. पौरुषेयो विकारे स्यात् पुरुषस्य पदान्तरे। पुंस: समूहवधयो: पुरुषेण कृतेऽपि च, वि. पौरुषेयं पुरुषेण कृतेऽस्य च हिते वधे। समूहे च विकारे च, हे. पुरुषेण कृते कार्येऽ पुरुषाणां कदम्बके। विकारवधयो: पुंस: पौरुषेयपदं विदु:, श्रा.

पौर्णमास. पौर्णमास: पुमान् यज्ञभेदे स्त्री पूर्णिमातिथौ, मे. पौर्णमासपौर्णमास्यौ यज्ञपूर्णिमयो: क्रमात्, वि. पौर्णमासो यागभेदे पौर्णमासी तु पूर्णिमा, हे.

पौलस्त्य. पौलस्त्यस्तु कुबेरे स्याद् दशग्रीवे तु पुंस्त्वयम्, मे. पौलस्त्यो रावणे चैदे, वि, हे. पौलस्त्यौ रावणश्रीदौ, त्रि.

पौष. पौषो मासे तत्पूर्णिमातिथौ स्त्रियां, मे, पौषो मासविशेषे स्यात् पौषन्तु मह्युद्धयो:, वि. पौषो मासप्रभेदे स्यात् पौषन्तु मह्युद्धयो:, हे.

प्र. प्र प्रकर्षे गताद्यर्थे, मे, वि. प्र स्यात् गताद्यर्थप्रकर्षयो:, हे.

प्रकर. प्रकर: स्यात् पुमान् सङ्घे विकीर्णकुसुमादिषु। नपुंसकं जोङ्गके स्त्री नाव्याङ्गे चत्वरावनौ, मे. प्रकरश्चोपकारश्च विकीर्णकुसुमादिषु। संहतौ चोपकृत्यायां यथासंख्यमवस्थितौ॥ जोङ्गके प्रकरं प्रोक्तं प्रकरी चत्वरावनौ, वि. प्रकर: कीर्णपुष्पादौ संहतौ प्रकरं पुन:। जोङ्गके प्रकरी त्वर्थप्रकृतौ चत्वरावनौ, हे.

प्रकरणं प्रकरणं स्याद्विश्रामे रूपके, हे.

प्रकाण्ड प्रकाण्डो न स्त्री विटपे मत्तशाखान्तरे तरो:। प्रश्ने,

मे. प्रकाण्डो विटपे शस्ते मूलस्कन्धान्तरे तरोः, वि. प्रकाण्ड: स्तम्ब-शस्तयोः। स्कन्धमूलान्तरे तरोः, हे. स्तम्बे शस्ते प्रकाण्डोऽस्त्री, त्रि.

प्रकार. प्रकारस्तुल्यभेदयोः, मे. प्रकारः सदृशे भेदे, वि, हे. प्रकारौ भेदसादृश्ये, अ.

प्रकाश. प्रकाशस्तु स्फुटे ख्यातः प्रहासातपयोरपि, मे. प्रकाशोऽति-प्रसिद्धे स्यात् प्रहासातपयोः स्फुटे, वि. प्रकाशः स्फुटहासयोः। उद्द्योते च प्रसिद्धे च, हे. प्रकाशोऽतिप्रसिद्धेऽपि, अ.

प्रकीर्णक. प्रकीर्णकं चामरे स्यात् विस्तारे ना तुरङ्गमे, मे. प्रकीर्णकं ग्रन्थभेदे चामरे विस्तरे हये, वि. प्रकीर्णकं तुरङ्गमे। चामरे विस्तरे ग्रन्थभेदे, हे. चामरे ग्रन्थभेदे च विस्तारेऽपि प्रकीर्णकम्, त्रि.

प्रकीर्य. प्रकीर्यत्रः पूतिकरजे विनिकीर्यत्र तु वाचयवत्, मे. प्रकीर्यः पूतिकरजे विनिकीर्णं तु वाचयवत्, वि.

प्रकृति. प्रकृतिं गुणसाम्येन स्याद् अमात्यादिस्वभावयोः। योनौ लिङ्गे पौरवर्गेऽसौ पञ्चत्यादयः स्त्रियाम्, मे. प्रकृतिः सहजे योना-वमात्येत्र परमात्मनि, वि. प्रकृति योनिशिल्पिनोः। पौरामात्यादि-लिङ्गेषु गुणसाम्यस्वभावयोः। प्रत्ययात् पूर्विकायाञ्च, हे. प्रकृति-र्योनिलिङ्गे च, अ. प्रकृतिं गुणसाम्येन स्यात् स्वभावामात्ययोरपि, त्रि. सत्त्वादीनां साम्यावस्थां प्रकृतिं वदन्ति तत्त्वज्ञाः। पौरामात्यादीनि च कारणकार्यत्रस्वरूपाणि, श.

प्रकोष्ठ. प्रकोष्ठो मणिबन्धस्य कूर्परस्यान्तरेऽपि च। भूपकक्षान्त-रेऽपि स्यात्, मे. प्रकोष्ठो विस्तृतकरे भूपकक्षान्तरेऽपि च। कूर्परा-दधरे चापि, वि. प्रकोष्ठः कूर्परादधस्ताद् भूपकक्षान्तरेऽपि च। हस्ते च विस्तृतकरे, हे. प्रकोष्ठौ बाहुगेहांशौ, त्रि. प्रकोष्ठ कूर्परस्याधः प्रकोष्ठो द्वारकोष्ठके, अने.

प्रक्रम. प्रक्रमः क्रमेऽवसरे, मे. प्रक्रमोऽवसरे क्रमे, वि, हे.

प्रक्रिया. प्रक्रिया ह्युत्पादने स्याद् अधिकारप्रकारयोः, हे

प्रखर. प्रखरो हयसन्नाहे कुक्कुरेऽश्वतरेऽपि च। पुंसि तिव्व-स्यन्तखरे, मे. प्रखरोऽश्वतरे शुनि। तुरङ्गानाञ्च सन्नाहे प्रखरो-ऽतिभृशे खरे, वि. प्रखरः पुनः। वेसरे हयसन्नाहे कुक्कुरेऽतिभृशे खरे, हे.

प्रगाढ़. प्रगाढ़ः स्यच्छ्रहृदयोः, मे. प्रगाढ़ो दृढ़कृच्छ्रयोः, वि, हे. प्रगाढ़ं भृशकृच्छ्रयोः, श.

प्रग्रह. प्रग्रहस्तु तुलासूत्रे वन्द्यां नियमने भुजे। हयादिरश्मौ रश्मौ च सुवर्णे हलिपादपे, मे. प्रग्रहस्तु तुलासूत्रे वन्द्यां नियमने भुजे। हयादिरश्मौ रज्ज्वां च सुवर्णे हलिपादपे, वि. प्रग्रहः किरणे भुजे। तुलासूत्रेऽश्वादिरश्मौ सुवर्णे हलिपादपे॥ बन्धने वन्द्यां, हे. प्रग्रह श्राबन्धनेऽप्ररतः, ह. v. प्रग्राह.

प्रग्राह. प्रग्राहस्तु तुलासूत्रे हयादिप्रग्रहेऽपि च, मे. प्रग्राहः सत्रात् तुलासूत्रे हयादीनाञ्च बन्धने, हे. तुलासूत्रेऽश्वादिरश्मौ प्रग्राहो प्रग्रहोऽपि च, श.

प्रघण (घाण) प्रघणस्ताम्रकुम्भे सत्रादलिन्दे लोहमुद्गरे, मे, वि. प्रघाणोऽलिन्दके ताम्रकलशे लोहमुद्गरे, हे. प्रघणोऽस्त्वगृहांशयोः, त्रि.

प्रचण्ड. प्रचण्डो दुर्वहे श्वेतकरवीरे प्रतापिनि, मे, वि. प्रचण्डः सत्रात् प्रतापिनि। वलचे करवीरे च, हे.

प्रचलाक. प्रचलाकः शराघाते शिखण्डे च भुजङ्गमे, मे. प्रचलाकः शराघाते बर्हिचन्द्रे भुजङ्गमे, वि प्रचलाको भुजङ्गमे। शराघाते शिखण्डे च, हे. शराहते च सर्पे च प्रचलाकं प्रचक्षते, श.

प्रचलाकिन्. प्रचलाकी मयूरे सत्राद्भुजङ्गे चापि दृश्यते, मे. प्रचलाकी भुजङ्गे सत्रात् चित्रमेखलकेऽपि च, वि प्रचलाकी सर्पे मयूरे, हे

प्रचेतस् प्रचेताः पाशिनि मुनौ ना प्रकृष्टहृदि त्रिषु, मे.

प्रजनन प्रजननं योनौ जन्मन्यपि क्लीवम्, मे भवेत् प्रजननं

योनौ जन्मनि प्रजनेऽपि च, वि. प्रजननं प्रजने योनिजन्मनोः, हे.

प्रजा. प्रजा लोके च सन्ताने, मे. प्रजा सन्तानलोकयोः, वि. प्रजा लोके सन्तौ च, हे. प्रजा स्यात् सन्ततौ जने, अ.

प्रजापति. प्रजापतिश्च दक्षादौ महीपाले विधातरि, मे. प्रजापति विधौ भूपे, वि. प्रजापतिः प्रश्नुराख्यो जामातरि दिवाकरे। वह्नौ त्वष्टरि दक्षादौ, हे. विधौ भूपे प्रजापतिः, त्रि.

प्रज्ञ. प्रज्ञस्तु पण्डिते वाचस्लिङ्गो बुद्धौ तु योषिति, मे. प्रज्ञा बुद्धौ पण्डितेऽपि प्रज्ञो वाच्यवदिष्यते, वि. प्रज्ञः प्राज्ञ. प्रज्ञा तु प्रेसुषी, हे. प्रज्ञा संबुद्धिविज्ञयोः, अने.

प्रज्ञान. प्रज्ञानं बुद्धिचिह्नयोः, मे, अ. प्रज्ञानं लाञ्छने धियि, वि. प्रज्ञानं बुद्धौ चिह्ने च, हे.

प्रणय. प्रणयः प्रेम्णि विस्रम्भे याञ्चाप्रसरयोरपि, वि. प्रणयः प्रसरे प्रेम्णि याञ्चाविस्रम्भयोरपि। निर्वाणेऽपि, मे. प्रणयः प्रेमयाञ्चयोः। विस्रम्भे प्रसरे चापि, हे. प्रणयास्त्वमी। विस्रम्भयाञ्चाप्रेमाणः, अ.

प्रणाद. प्रणादस्तु शुभोत्साहशब्दे च श्रवणामये, मे. प्रणादस्साहशब्दे स्यात् प्रणादः श्रवणामये, वि.

प्रणाय्य. प्रणाय्योऽसम्मते प्रोक्तोऽप्यभिलापविवर्जिते, वि. प्रणाय्यः कामवर्जिते। असम्मते, हे. प्रणाय्योऽसम्मतेऽपि स्यादभिलापविवर्जिते, मे.

प्रणिधान. प्रणिधानं प्रयत्ने स्यात् समाधौ च प्रवेशने, मे. प्रणिधानं प्रयत्ने स्यात् प्रवेशे च समाहितौ, वि. प्रणिधानमभियोगे समाधानप्रयोगयोः, हे.

प्रणिधि. प्रणिधि मार्गणे चरे, मे. प्रणिधिश्चरे याञ्चायाम्, वि. प्रणिधि याचने चरे, हे. प्रणिधिः मार्गणे चरे, अ.

प्रणिहित. अथ प्रणिहितं न्यस्ते प्राप्तेऽपि च समाहिते, मे. भवेत् प्रणिहितं लब्धे विन्यस्ते च समाहिते, वि. प्रणिहितन्तु संप्राप्तनिहितयोः समाहिते, हे.

प्रणीत. प्रणीतः संस्कृताग्नौ ना यथायथान्तरे स्त्रियाम्। त्रिषु क्षिप्तोपसम्पन्नविहितेषु प्रवेशिते, मे. प्रणीतः संस्कृते वह्नौ विहिते च प्रवेशिते। निक्षिप्ते चोपसम्पन्ने प्रणीतो भेदवन्मतः, वि. प्रणीत उपसम्पन्ने कृते क्षिप्ते प्रवेशिते। संस्कृताग्नौ, हे.

प्रतति. प्रतति विस्तृतौ वल्ल्याम्, मे. प्रतति विस्तृति र्लता, हे.

प्रतल. प्रतलं पातालभेदे तताङ्गुलिकरे पुमान्, मे. प्रतलः पाताल-भेदे तताङ्गुलिकरेऽपि च, हे. v. सुतल.

प्रताप. प्रतापस्तापतेजसोः, मे. प्रतापः स्वेदतेजसोः, वि.

प्रति. प्रति प्रतिनिधावित्थम्भूताख्यानाभिमुख्ययोः। मात्रार्थे-भागवीप्सासु लक्षणप्रतिदानयोः, मे. प्रति प्रतिनिधौ वीप्सालक्षणायां प्रयोगतः। मात्रार्थे चाभिमुख्ये च प्रतिदानादिषु प्रति, वि. प्रतीत्यम्भूत-भागयोः। प्रतिदाने प्रतिनिधौ वीप्सालक्षणयोरपि, हे. प्रकाशे सम्मवे प्राज्ञः प्रधानसदृशे प्रति, श. प्रति प्रतिनिधौ वीप्सालक्षणादौ प्रयोगतः, अ.

प्रतिकार. प्रतिकारः समे भटे, वि, हे.

प्रतिकृति. प्रतिकृतिरर्चायां प्रतिनिधिप्रतिकारयोश्च स्त्री, मे. प्रतिकृतिः प्रतीकारे प्रतिमायाश्च पूजने, वि. प्रतिकृतिस्तु पूजिते। प्रतिमायां प्रतीकारे, हे. प्रतिकारे प्रतिकृतिः प्रतिबिम्बे, त्रि.

प्रतिकृष्ट. प्रतिकृष्टं मतं गुह्ये द्विराकृष्टे च कर्षिते, मे, वि. प्रति-कृष्टन्तु गुह्ये स्याद् द्विराकृष्टे च कर्षिते, हे.

प्रतिक्षिप्त. प्रतिक्षिप्तं वारिते स्यात् प्रेषिते पञ्चकं त्रिषु, मे. प्रतिक्षिप्तं प्रतिहते प्रेषिते च निराकृते, वि. प्रतिक्षिप्तं प्रतिहते निषिद्धे प्रेषिते-ऽपि च, हे. प्रेषितेऽपि प्रतिक्षिप्तम्, त्रि.

प्रतिग्रह. प्रतिग्रहः स्वीकरणे सैन्यपृष्ठे पतद्ग्रहे। द्विजेभ्यो विधिवद्देये तद्ग्रहे च ग्रहान्तरे, मे, वि. प्रतिग्रहः सैन्यपृष्ठे ग्रहभेदे पतद्ग्रहे। क्रियाकारे दानद्रव्ये तद्ग्रहे स्वीकृतावपि, हे.

प्रतिघ. प्रतिघः प्रतिघाते स्यात् क्रोधेऽपि परिकीर्त्तितः, मे. प्रतिघः

प्रतिघाते च रोषे च प्रतिघो मतः, वि. प्रतिघौ रुट्प्रतिघातौ, हे. प्रतिघो रोषघातयोः, लि.

प्रतिपत्ति. प्रतिपत्तिः प्रवृत्तौ च प्रागल्भ्ये गौरवेऽपि च। सम्प्राप्ते च प्रबोधे च पदप्राप्तौ च योषिति, मे. प्रतिपत्तिः पदप्राप्तौ प्रवृत्तौ गौरवेऽपि च। प्रागल्भ्ये च प्रबोधे च प्रतिपत्तिः प्रयुज्यते, वि. प्रतिपत्तिस्तु गौरवे। प्राप्तौ प्रवृत्तौ प्रागल्भ्ये बोधे, हे.

प्रतिपद्. प्रतिपत् स्त्री तिथौ मतौ, मे. प्रतिपत्तिथिसंविदोः, वि. प्रतिपत् संविदि तिथौ, हे. अथ प्रतिपत् तिथिसंविदोः, लि. प्रतिपत् प्रतिपत्तावपि, रु.

प्रतिपन्न. प्रतिपन्नोऽन्तर्गलितः स्याद्विख्यातेऽङ्गीकृतेऽपि च, मे. प्रतिपन्नः स्मृतो धीरे विख्यातेऽङ्गीकृतेऽपि च, वि. प्रतिपन्नस्तु विक्रान्तेऽङ्गीकृतेऽपि च, हे.

प्रतिपादन. प्रतिपादनन्तु दाने प्रतिपत्तौ च बोधने, मे. सप्राप्त प्रतिपादनं दाने प्रतिपत्तौ च बोधने, वि. प्रतिपादनं बोधनदानयोः, हे.

प्रतिबन्ध. प्रतिबन्धः कुलाचारः प्रतिबन्धो बलक्रिया, धर्ने.

प्रतिभय प्रतिभयं भये। घोरेऽपि, मे. प्रतिभयं भये। भीष्मे, हे.

प्रतिमा. प्रतिमा गजदन्तस्य बन्धे चानुकृतावपि, मे. प्रतिमा दन्तबन्धे स्याद् गजस्यानुकृतावपि, वि. गजानां दन्तबन्धेऽपि प्रतिमाऽनुकृतावपि, लि.

प्रतिमान. प्रतिमानं प्रतिच्छायागजकुम्भान्तरालयोः, मे. प्रतिमानं प्रतिच्छायागजदन्तान्तरालयो, वि, लि. प्रतिमानं प्रतिबिम्बे गजदन्तद्वयान्तरे, हे.

प्रतियत्न. प्रतियत्नस्तु संस्कारलिप्सोपग्रहणेषु च, मे, वि. प्रतियत्नः संस्कारे स्याद् उपग्रहणलिप्सयोः, हे. प्रतियत्नावुभौ लिप्सोपग्रहौ, च. प्रतियत्नः संस्कारे लिप्सोपग्रहणयोश्च निर्दिष्टः, रु.

प्रतिरोधक. प्रतिरोधकस्तु चोरः सप्राद् दुर्जनः प्रतिरोधकः, धर्ने

प्रतिश्रय. प्रतिश्रयः सभायाश्चाश्रये, मे. प्रतिश्रयः सभायां स्याद् आश्रये च प्रतिश्रयः, वि. प्रतिश्रयः सभौकसोः, हे. सभायाञ्च प्रतिश्रयः, श.

प्रतिष्कश. प्रतिष्कशः सहाये स्याद् वार्त्ताहरपुरोगयोः, मे, वि. प्रतिष्कशः पुरोगमे। वार्त्ताहरे सहाये च, हे. वार्त्ताहरे पुरोगे च सहाये च प्रतिष्कशः, त्रि.

प्रतिष्ठा. प्रतिष्ठा गौरवे स्थितौ। स्थाने च यागनिष्पत्तिचतुरक्षरपद्ययोः, मे. प्रतिष्ठा स्थानमात्रके। गौरवे यागनिष्पत्तिचतुरक्षरपद्ययोः, वि. प्रतिष्ठा गौरवे स्थितौ। छन्दोजातौ योगसिद्धौ, हे.

प्रतिसर. भवेत् प्रतिसरो मन्त्रभेदे मालेऽत्र च कङ्कणे। व्रणशुद्धौ चमूपृष्ठे पुंसि न स्त्री तु मण्डने। आरक्षे करसूत्रे च नियोज्येऽत्र त्वन्यलिङ्गकः, मे. आहुः प्रतिसरं हस्तसूत्रे मालेऽपि मण्डने। व्रणशुद्धौ चमूपृष्ठे नियोज्यारक्षकङ्कणे। मन्त्रभेदेऽपि, त्रि. प्रतिसरश्चमूपृष्ठे नियोज्याकरसूत्रयोः। मन्त्रभेदे व्रणशुद्धे चारक्षे मण्डने स्रजि। कङ्कणे, हे. ना चमूपश्चे हस्तसूत्रे प्रतिसरोऽस्त्रियाम्, श.

प्रतिसूर्य्यक. प्रतिसूर्य्यकमिच्छन्ति ह्यकलासोपसूर्य्ययोः, वि.

प्रतिस्पष्ट. प्रतिस्पष्टः प्रेषिते स्यात् प्रत्याख्याते च वाच्यवत्, मे, वि. प्रतिस्पष्टः पुनः प्रत्याख्याते च प्रेषितेऽपि च, हे. प्रत्याख्याते प्रेषिते च प्रतिस्पष्टं त्रिलिङ्गकम्, त्रि.

प्रतिहत. प्रतिहतस्तु विद्विष्टे प्रतिस्खलितरुद्धयोः, हे. भवेत् प्रतिहतो द्विष्टे प्रतिस्खलितरुद्धयोः, वि, मे. द्विष्टेऽपि च प्रतिहतः, त्रि.

प्र(ती)तिहार. प्रतीहारो द्वारि द्वाःस्थे द्वाःस्थितायान्तु योषिति, मे. प्रतीहारप्रतीहार्यौ द्वाःस्थे द्वारेऽप्यनन्तरे, वि. प्रतीहारो द्वारि द्वाःस्थे, हे. द्वारेऽपि प्रतिहारः, श. द्वारि द्वाःस्थे प्रतीहारः प्रतीहार्य्यप्यनन्तरे, श.

प्रतीक. प्रतीकोऽवयवेऽपि स्यात् प्रतिकूलविलोमयोः, मे. प्रतीकोऽवयवे प्रोक्तः प्रतिकूलविलोमयोः, वि. प्रतीकोऽङ्गप्रतीपयोः, हे. प्रतिकूले प्रतीकस्त्रिष्वेकदेशे तु पुंस्ययम्, श.

प्रतीवर. * प्रतीवरः प्रतिपालेन समात् पूजेन च, हे.

प्रतीत. प्रतीतः सादरे ज्ञाते हृष्टप्रख्यातयोस्त्रिषु, मे. प्रतीतः सादरे ज्ञाते प्रख्याते प्राज्ञहृष्टयोः, वि. प्रतीतः सादरे प्राज्ञे प्रथिते ज्ञातहृष्टयोः, हे. ख्याते हृष्टे प्रतीतः, ध. प्रतीतः सादरेऽपि च, त्रि. V. वसन्तदूत.

प्रत्यच् (च्). प्रत्यग् दिग्देशकालेषु वाच्यवच्चिन्तयेऽव्ययम्, मे. V. उदच्.

प्रत्यय. प्रत्ययः प्रथितत्वे च सनादिज्ञानयोरपि। आचारे शपथे रन्ध्रे विश्वासाधीनहेतुषु, मे. प्रत्ययः शपथे रन्ध्रे विश्वासाचारहेतुषु। प्रथितत्वे सनादौ चापत्राधीनज्ञानयोरपि। अतिक्रमे च दण्डे च विनाशे दोषकृत्ययोः, वि. प्रत्ययो ज्ञानरन्ध्रयोः। विश्वासे शपथे हेतौ आचारे प्रथितत्वयो.। अधीने निश्चये स्यादौ, हे. प्रत्ययोऽधीनशपथज्ञानविश्वासहेतुषु। रन्ध्रे शब्दे, ध.

प्रत्यर्थिन्. प्रत्यर्थी वाच्यलिङ्गः स्यात् शत्रौ च प्रतिवादिनि, मे. प्रत्यर्थी कथितः शत्रौ प्रत्यर्थी प्रतिवादिनि, वि.

प्रत्यालीढ. प्रत्यालीढन्तु चरणन्यासभेदेऽसिते त्रिषु, मे.

प्रत्युत्क्रमणीय. प्रत्युत्क्रमणीयमुपक्रमे ये भौतांशुकद्वये, मे, वि, हे.

प्रत्यूष. प्रत्यूषोऽहर्मुखे वसौ, मे, वि. प्रत्यूषः स्याद् वसौ प्रातः, हे.

प्रथम. प्रथमस्तु भवेदाद्ये प्रधानेऽपि च वाच्यवत्, मे. प्रथमः स्यात् प्रधानाद्योः, हे. आद्ये प्रधाने प्रथमस्त्रिषु, ध.

प्रदर. प्रदरो रोगभेदे स्याद् विदारे शरभङ्गयोः, मे. प्रदरो रोगभेदे स्यात् प्रदरः शरभङ्गयोः, वि. प्रदरः शरे। भङ्गे रोगे, हे. प्रदरा भङ्गनारीरुग्बाणाः, ध. प्रदरौ रोगमार्गणौ, ध्वने.

प्रदेश. प्रदेशो देशमात्रे स्यात् तर्जन्यङ्गुष्ठसम्मिते। भित्तावपि च, मे. प्रदेशो देशमात्रे स्यात् तर्जन्यङ्गुष्ठसम्मिते। भित्तावपि प्रदेशः स्यात्, वि. प्रदेशो देशमात्रके। भित्तौ मानविशेषे च, हे.

प्रदोष. प्रदोषः समये दोषे, मे. प्रदोषः कालभेदे स्यात् प्रदोषो दोष दूषरते, वि. प्रदोषः कालदोषयोः, हे.

प्रधन. प्रधनं दारणे रणे, मे, वि. प्रधनं युधि दारणे, हे.

प्रधान. प्रधानं स्यान्महामात्रे प्रकृतौ परमात्मनि। प्रज्ञायामपि च क्लीवमेकत्वे त्वत्तमे सदा, मे. प्रधानं स्यान्महामात्रे प्रकृतौ परमात्मनि। प्रज्ञायाञ्च प्रधानं स्याद् एकत्वे तु सदोत्तमे, वि. प्रधानं प्रकृतौ बुद्धावुत्तमे परमात्मनि। महामात्रे, हे. प्रधानं परमात्मा धीः, ग्र. प्रधानं प्रकृतावपि, श. प्रधानं प्रकृतिः स्यान्‌ प्रधानं विदुरुत्तमम्, धने.

प्रधूपिता. प्रधूपिता क्लेशितायां सूर्यगन्तव्यदिश्यपि, मे, वि. प्रधूपिता क्लेशितायां रविगन्तव्यदिश्यपि, हे.

प्रपञ्च. प्रपञ्चः सञ्चयेऽपि स्याद् विस्तरे च प्रतारणे, मे. प्रपञ्चः सञ्चये प्रोक्तो विस्तरे च प्रतारणे, वि. प्रपञ्चो विप्रलम्भने। विस्तरे सञ्चये चापि, हे. विपर्यासे विस्तरे च प्रपञ्चः, ग्र.

प्रपात. प्रपातो निर्झरेऽतटे, मे. प्रपातो निर्झरे भगौ, वि. प्रपातौ भृगुनिर्झरौ, त्रि. प्रपातः सौप्तिके भगौ, हे.

प्रपितामह. प्रपितामह इत्येष विधौ पितृपितामहे, वि, मे.

प्रवाल. प्रवालोऽस्त्री किसलये वीणादण्डे च विद्रुमे, मे. प्रवालो वल्लकीदण्डे विद्रुमे नवपल्लवे, वि. प्रवालो विद्रुमे वीणादण्डेऽभिनवपल्लवे, हे. प्रवालमङ्कुरेऽप्यस्त्री, ग्र. वीणादण्डे प्रवालोऽस्त्री विद्रुमे नवपल्लवे, त्रि. वीणादण्डः प्रवालः स्यात् प्रवालः पल्लवः स्मृतः। प्रवालो विद्रुमः प्रोक्तः प्रवालः सबलो गजः, धने.

प्रभव. प्रभवो जलमूले स्यात् जन्महेतौ पराक्रमे। ज्ञानस्य चादिमस्थाने, मे. प्रभवो जलमूले स्यात् जन्मभूमौ पराक्रमे। चाद्योपलभ्ये स्थाने, वि. प्रभवो जन्मकारणे। चाद्योपलभ्ये स्थानेऽपां मूले मुनिभिदपि, हे. स्यात्‌जन्महेतुः प्रभवः स्थानं चाद्योपलभ्यये, ग्र.

प्रभाकर. प्रभाकरोऽग्निसूर्ययोः, मे.

प्रभाव. प्रभावः शक्तितेजसोः, मे, वि. प्रभावस्तेजसि शक्तौ, हे.

प्रभूत. प्रभूतमुद्गते प्राज्ये, मे, हे. प्रभूतं प्राज्य उद्गते, वि.

प्रमथ. प्रमथा स्याद्धरीतक्यां हरपारिषदे पुमान्, मे. प्रमथोऽपि गणे प्रोक्तः पथ्यायां प्रमथा भवेत्, वि

प्रमद. प्रमदः सम्मदे मत्ते स्त्रियामुत्तमयोषिति, मे. प्रमदः सम्मदे मत्तकामिन्यां प्रमदा मता, वि. प्रमदो मुदि । प्रमदा स्त्री, हे.

प्रमाण. प्रमाणं नित्यमर्यादाशास्त्रेषु सत्यवादिनि । इयत्तायाञ्च हेतौ च क्लीवैकत्वे प्रमातरि, मे. प्रमाणं नित्यमर्यादासत्यवादिप्रमातृषु । एकतायामियत्तायां हेतुशास्त्रेषु च स्मृतम्, वि. प्रमाणन्तु मर्यादासत्यवादिनोः । प्रमातर्येकतेयत्तानित्येषु हेतुशास्त्रयोः, हे. प्रमाणं हेतुमर्यादाशास्त्रेयत्ताप्रमातृषु, ध. शास्त्रे प्रमाणमिच्छन्ति स्थितौ हेतौ च कोविदाः, धने.

प्रमीढ. प्रमीढो मूत्रिते घने, वि, मे.

प्रमीत. प्रमीतं वाच्यलिङ्गं स्यात् प्रोक्षितेऽपि मृतेऽपि च, मे. प्रमीतस्तु प्रोक्षितेऽपि मृतेऽपि च, वि. प्रमीतं प्रोक्षिते मृते, हे.

प्रमुख. प्रमुखः प्रथमे श्रेष्ठे, मे, वि. प्रमुखं प्रथमे मुख्ये, हे. आदौ प्रधाने प्रमुखम्, त्रि.

प्रयाग. प्रयागस्तीर्थभेदे स्याद् यज्ञे शतमखाश्वयोः, मे, वि. प्रयागो वाजिशक्रयोः । यज्ञे तीर्थविशेषे च, हे.

प्रयोग. प्रयोगः कार्मणेऽपि स्यात् प्रयुक्तौ च निदर्शने, मे. प्रयोगः कार्मणे प्रोक्तः प्रयुक्तौ च निदर्शने, वि. प्रयोगस्तु निदर्शने । कार्मणे च प्रयुक्तौ च, हे.

प्रयोजन. प्रयोजनं कार्यहेत्वोः, मे, वि, हे.

प्ररूढ. प्ररूढो जरठे बद्धमूले, मे. प्ररूढो जरठे स्मृतः । बद्धमूले, वि. प्ररूढो जरठे वृद्धे, हे.

प्रलम्ब. प्रलम्बो दैत्यभेदे स्यात् त्रपुषेऽपि पयोधरे । लता-

ङ्क,रेऽपि शाखायां हारभेदे प्रलम्बने, मे. प्रलम्बो दैत्यभेदे स्यात् बालाङ्क,रकशाखयोः। प्रलम्बो हारभेदे स्यात् लम्बमेऽपि पयोधरे, वि. प्रलम्बस्तु प्रलम्बनम्। दैत्यस्तालाङ्क,रः शाखा, हे. प्रलम्बो दैत्यशाखयोः, त्रि. v. प्रालम्ब.

प्रलय. प्रलयो स्तुत्प्रकल्पान्तमूर्च्छापायेषु पुंस्त्रयम्, मे. प्रलयो मृतौ। संहारे नष्टचेष्टत्वे, हे.

प्रवचन. अथ प्रवचनं वेदे प्रकृष्टवचनेऽपि च, मे. प्रवचनं स्मृतं वेदे प्रकृष्टवचनेऽपि च, वि. स्यात् प्रवचनमागमे। प्रकृष्टवचने, हे.

प्रवचनीय. अथ प्रवचनीयश्च स्यात् प्रवक्तृप्रवाचयोः, मे. भवेत् प्रवचनीयाख्यं प्रवाचेऽत्र च प्रवक्तरि, वि.

प्रवण. प्रवणो ना चतुष्पथे। क्रमनिम्नमहीभागोदारप्रह्वेषु च त्रिषु, मे. प्रवणः क्रमनिम्नोर्व्यामायत्ते च चतुष्पथे। प्रगुणेऽपि क्षणेऽपि स्यात्, वि. प्रवणस्तु क्षणे प्रह्वे क्रमनिम्ने चतुष्पथे। आयत्ते च, हे. प्रवणं क्रमनिम्नोर्व्यां प्रह्वे ना तु चतुष्पथे, अ.

प्रवर. प्रवरः सन्ततौ गोत्रे क्लीवं श्रेष्ठे तु वाच्यवत्, मे. प्रवरं सन्ततौ गोत्रे श्रेष्ठे तु प्रवरोऽन्यवत्, वि. प्रवरं सन्ततौ गोत्रे श्रेष्ठे च, हे.

प्रवह. प्रवहस्तु वहिर्यानामातरिश्वप्रभेदयोः, मे. प्रवहो वायुभेदे स्याद् वायुमात्रे वहिर्गतौ, हे.

प्रवारण. प्रवारणं निषेधे स्यात् काम्यदाने च न द्वयोः, मे. प्रवारणं निषेधे स्यात् काम्यदाने प्रवारणम्, वि. प्रवारणं काम्यदाने निषेधे च, हे.

प्रवाह. प्रवाहस्तु प्रवृत्तौ स्यादपि स्रोतसि वारिणः, मे. प्रवाहो व्यवहारे स्याद् अपि स्रोतसि वारिणः, वि. प्रवाहो व्यवहाराम्बुवेगयोः, हे. प्रवाहो व्यवहारे च, त्रि.

प्रविदारण. प्रविदारणमाख्यातं सम्परायेऽवदारणे, मे. प्रवि-

दारणमाख्यातं सङ्गरे च विदारणे, वि. प्रविदारणम्। दारणे युधि च, हे.

प्रवृत्ति प्रवृत्तिस्तु प्रवाहे स्यादुदन्ते च प्रवर्त्तने। स्ववम्यादौ च (स्त्रियां), मे. प्रवृत्तिः कथिता वृत्तौ प्रवाहोदन्तयोरपि, वि. प्रवृत्ति र्वृत्तौ वार्त्तायां प्रवाहे, हे. वृत्तिवार्त्ताप्रवाहेषु प्रवृत्तिः, त्रि.

प्रवेणि. प्रवेणिः स्त्री कुथावेण्योः, मे. प्रवेणि वेणिकुथयोः, वि, हे.

प्रव्रजिता. अथ प्रव्रजिता मांसीमुण्डीरीतापसीषु च, मे. प्रव्रजिता तपस्विन्यां मुण्डीर्य्यां मांसिकौषधौ, वि. प्रव्रजिता तु मुण्डीर्य्यां तापस्यां मांसिकौषधे, हे.

प्रष्ठ. प्रष्ठस्त्विग्रगे श्रेष्ठे पुंसि चण्डालिकौषधौ, मे. प्रष्ठः श्रेष्ठाग्रयोरुक्तः प्रष्ठा चण्डालिकौषधौ, वि.

प्रष्ठहायन. स्त्रात् प्रष्ठहायनो धान्यविशेषे च मतङ्गजे, मे.

प्रसन्न. प्रसन्ना स्त्री सुरायां स्त्रात् स्वच्छसन्तुष्टयोस्त्रिषु, मे. प्रसन्ना मदिरायाञ्च प्रसादसहितेऽन्यवत्, वि. प्रसन्नं प्रसादवत्। प्रसन्ना तु मदिरायाम्, हे.

प्रसर. प्रसरः प्रणये वेगे, मे. प्रसरः प्रणये वेगे सङ्गरे च, वि. प्रसरस्तु सङ्गरे प्रणये जवे, हे. प्रसरः प्रणयेऽपि निर्दिष्टः, श.

प्रसव. प्रसवो गर्भमोचने। उत्पादे स्यादपत्येऽपि फलेऽपि कुसुमेऽपि च, मे. प्रसवस्तु फले पुष्पे वृक्षाणां गर्भमोचने। लोकोत्पादे च, वि प्रसवः पुष्पफलयोरपत्ये गर्भमोचने। उत्पादे च, हे. स्यादुत्पादे फले पुष्पे प्रसवो गर्भमोचने, ध.

प्रसव्य. प्रसव्यं वाच्यलिङ्गं स्यात् प्रतिकूलानुकूलयोः, मे. प्रसव्यमनुकूले स्यात् प्रतिकूले च वाच्यवत्, वि. प्रसव्यस्तु प्रतिकूलानुकूलयोः, हे.

प्रसहन. प्रसहनमपि भद्रं स्यात् क्षेपे, मे.

... प्रसाद. प्रसादोऽनुग्रहे काव्यगुणस्वास्थ्यप्रसत्तिषु, मे, वि. प्रसादोऽनुग्रहस्वास्थ्यप्रसत्तिषु। काव्यगुणे, हे सत्रात् प्रसादोऽनुरागेऽपि, ध. प्रसादस्त्वनुरोधने। स्वच्छे काव्यगुणे च, त्रि.

प्रसाधन. प्रसाधनी तु कङ्कत्यां सिद्धौ वेषे प्रसाधनम्, मे. प्रसाधनी कङ्कतिकासिद्धयो वेषे प्रसाधनम्, वि. प्रसाधनी कङ्कतिकासिद्धयोः प्रसाधनं पुनः। वेषे, हे.

प्रसिद्ध. प्रसिद्धो भूषिते ख्याते, मे, हे. प्रसिद्धोऽलङ्कृतेऽपि च। विख्यातेऽपि च, वि. प्रसिद्धौ ख्यातभूषितौ, अ.

प्रसू. प्रसूरश्वाजनन्योश्च कन्दलीवीरुधोः स्त्रियाम्, मे. प्रसूरश्वाजनन्योश्च कन्दलीवीरुधोरपि, वि. प्रसूरश्वा जनन्यपि, हे. प्रसूरश्वाऽपि, अ.

प्रसूत. प्रसूतं कुसुमे क्लीवं त्रिषु सञ्जातसूतयोः, मे. प्रसूतं वाच्यवज्जाते प्रसूतं कुसुमेऽपि च, वि. प्रसूतं जातपुष्पयोः, हे.

प्रसूति. प्रसूतिरङ्गजेऽपि स्यात् तनये दुहितर्यपि। स्त्रियाम्, मे. प्रसूतिस्तनयोत्पत्तौ तथा दुहितरि स्मृता, वि. प्रसूतिः स्यादपत्ये प्रसवेऽपि च, हे. प्रसूति जन्मतोकयोः, त्रि.

प्रसून. प्रसूनो वाच्यवज्जाते क्लीवन्तु फलपुष्पयोः, मे. प्रसूनं वाच्यवज्जाते प्रसूनं फलपुष्पयोः, वि. प्रसूनन्तु प्रसूते फलपुष्पयोः, हे. प्रसूनं पुष्पफलयोः, अ.

प्रसृत. प्रसृतः समसारे स्याद् विनीते वेगिते त्रिषु। अर्धाञ्जलौ तु पुंलिङ्गः जङ्घायां प्रसृता मता, मे. प्रसृतः समसारे स्याद् विनीते वेगितेऽपि च। अर्धाञ्जलौ तु प्रसृतं जङ्घायां प्रसृता मता, वि. प्रसृतस्त्वर्धाञ्जलौ वेगिविनीतयोः। तते च प्रसृता जङ्घा, हे. प्रसृतः कुञ्चिते पाणौ जङ्घायां स्त्री गते त्रिषु, त्रि.

प्रसेक. प्रसेकः सेचने स्रुतौ, मे, वि.

प्रसेव. प्रसेवः पुंसि वीणाङ्गे स्यूते च, मे. प्रसेवः कथितो धीरैर्वीणाङ्गस्यूतयोरपि, वि. प्रसेवस्तु वीणाङ्गस्यूतयो ह्रंगौ, हे.

प्रस्तर. प्रस्तरो ग्रावणि मणौ, मे. प्रस्तरः प्रस्तरे ग्रावणि मणौ च, हे. प्र. संस्तर.

प्रस्थ. प्रस्थोऽस्त्रियां मानभेदे सानावच्छिन्नसानि. मे. प्रस्थः शिखर-

मानयोः, वि. प्रस्थः सानौ मानभेदे, हे. प्रस्थोऽस्त्री सानुमानयोः, भ. परिमाणेऽपि प्रस्थः, ह.

प्रस्फोटन. प्रस्फोटनं तु शूर्पे स्यात्ताड़ने च विकाशने, मे. प्रस्फोटनं भवेत् शूर्पे ताड़ने च प्रकाशने, वि. प्रस्फोटनं शूर्पे प्रकाशने। ताड़ने, हे.

प्रस्रुत. प्रस्रुतं वितते युक्ते, मे, वि प्रस्रुतं विस्तृते युक्ते, हे.

प्रहसन. प्रहसनमपि प्रहासे रूपकभेदे च परिहासे, मे. प्रहसनन्तु प्रहासाक्षेपयो रूपकान्तरे, हे. प्रहसनं भवेद् अङ्के प्रहासाक्षेपयोरपि, वि.

प्रह्वि. प्रह्विः कूपः प्रह्विः सरः, चन्द्र.

प्रह्लाद. प्रह्लादः प्रमदे दैत्ये, वि. प्रह्लादस्तु निनदे दानवान्तरे, हे.

प्राच् (ञ्च). प्राक् पूर्वस्मिन्नव्ययान्तरे। अग्रे प्रभातेऽतीते च देशे दिक्कालयोरपि, मे. प्राक् प्रभातेऽप्यतीते च दिग्देशकालतः स्मृतम्। प्रागग्रेऽपि च पूर्वस्मिन् भवे प्रागव्ययान्तरे, वि. प्राक् पूर्वस्मिन् प्रभाते दिग्देशकालेष्वव्ययान्तरे। अतीतेऽग्रे, हे. प्राक्शब्दो दिशि देशे च काले च वाच्यलिङ्गकः, मे.

प्राण. प्राणो हृग्मारुते वाले काव्यजीवेऽनिले बले। पुंलिङ्गः पूरिते वाच्यलिङ्गः पुंभूम्नि चासुषु, मे. प्राणो हृन्मारुते वाले काव्यजीवेऽनिले बले। वाच्यवत् पूरिते प्राणं प्राणाश्चासुषु कीर्तिताः, वि. प्राणोऽनिले बले। सुरभौ पूरिते गन्धरसे प्राणास्तु जीविते, हे वाले वाते बले प्राणः पूर्णे पुंभूम्नि चासुषु, त्रि.

प्राणक. प्राणकः सत्त्वजातीये जीवकद्रुमबोलयोः, मे, वि. प्राणको जीवकतरौ सत्त्वजातीयबोलयोः, हे

प्राणनाथ. प्राणनाथो यमे ना स्यादिष्टे प्राणाधिपे मतः, मे.

प्राणिद्यूत. प्राणिद्यूतं वदन्ति युद्धेऽपि, ह

प्राप्ति. प्राप्तिः पूर्तिप्रदेशयोः स्त्रियाम्, मे. प्राप्तिः पूर्तिप्रदेशयोः, त्रि.

प्रादुस्. नामप्राकाश्ययोः प्रादुः, श. प्रादुः प्राकाश्ये दृश्यते। सम्भावे च प्रवृत्तौ च, मे.

प्राध्व. प्राध्वन्तु प्रणते चातिदूरवर्त्मनि बन्धने, मे. प्राध्वं सुप्रणते चातिदूरवर्त्मनि बन्धने, वि. प्राध्वं दूरपथे प्रह्वे बन्धे, हे. प्राध्वं बन्धनमितुरक्तं प्राध्वं प्रह्वे च सूरिभिः, धने. प्रह्वबन्धनयोः प्राध्वं, ष.

प्राध्वम्. प्राध्वं नत्यानुकूलयोः, मे, वि, हे.

प्रान्तर. प्रान्तरं विपिने दूरशून्यवर्त्मनि कोटरे, मे, वि. प्रान्तरं कोटरेऽरण्ये दूरशून्यपथेऽपि च, हे.

प्रास. प्रासं लब्धे समञ्जसे, मे. प्रासं वित्ते समञ्जसे, वि. लब्धे समञ्जसे प्रासम्, लि.

प्रासरूप. प्रासरूपो मनोरमयोः, मे. प्रासरूपो बुधे रम्ये, वि. प्रासरूपसुरूपाभिरूपा बुधमनोज्ञयोः, श. v. सुरूप.

प्राप्ति. प्राप्तिर्महोदये। लाभेऽपि च स्त्रियाम्, मे. प्राप्तिर्लाभे महोदये, वि. प्राप्तिर्महोदये लाभे, हे. उदयेऽधिगमे प्राप्तिः, श. उदयाधिगमौ प्राप्तौ, धने.

प्राय. प्रायः पुमान् अनशने मृत्यौ बाहुल्यतुल्ययोः, मे. प्रायश्चानशने मृत्यौ तुल्यबाहुल्ययोरपि, वि. प्रायो वयस्यनशने मृतौ बाहुल्यतुल्ययोः, हे. प्रायो भूम्न्यन्तगमने, श. प्रायो ना भूमतुल्ययोः, लि.

प्रार्थित. प्रार्थितं याचिते शत्रुसंरुद्धेऽभिहते त्रिषु, मे. प्रार्थितं याचिते शत्रुसंरुद्धेऽभिहतेऽपि च, वि. प्रार्थितं हते। याचिते शत्रुसंरुद्धे, हे. अभियुक्तहतौ च प्रार्थितौ समौ, लि.

प्रालम्ब. प्रालम्बः स्यात् पयोधरे। त्रपुषे हारभेदे च, हे. v. प्रलम्ब.

प्रावृषेण्य. प्रावृषेण्यः पुमान् नीपे प्रावृट्कालभवे त्रिषु, मे.

प्रासाद. प्रासादो देवभूपयोर्गृहे, मे. प्रासादः कथ्यते देवनरदेवनिवासयोः, वि. प्रासादो राजमन्दिरे। देवतायतने चापि, हे.

प्रिय प्रियो हृद्येऽन्यवत् पुंसि ऋद्धिनामौषधौ भवे, मे. प्रियो भवे चौद्धये च ऋद्धिनामौषधेऽपि च, वि प्रियो ऋद्ध्यौषधे हृद्ये धवे, हे.

प्रियंवद. प्रियंवदः खेचरे ना प्रियवाचि तु वाच्यवत्, मे. प्रियंवदः खेचरे स्यात् प्रियवाचि तु वाच्यवत्, वि. प्रियंवदः प्रियवादिनभश्चरविशेषयोः, हे.

प्रियक. प्रियकः पीतशालके। नीपे चित्रमृगे चाऽसौ प्रियङ्गौ कुङ्कुमेऽपि च, मे. प्रियकस्तु चञ्चरीके नीपे काश्मीरजन्मनि। प्रियङ्गौ चित्रहरिणे पीतशालतरावपि, हे. प्रियकः पीतशाले स्यान्नीपे चित्रमृगेऽलिनि। कुङ्कुमे च प्रियङ्गौ च, वि. प्रियको मृगनीपयोः, त्रि प्रियको बीजसारश्च प्रियकौ द्वौपिचित्रकौ। प्रियकं प्रियतोयं स्यात् प्रियको मुक्तिको व्रती, धने.

प्रियङ्गु. प्रियङ्गुः स्त्री राजिकाक्षपयोरपि। फलिन्यां कङ्गुसंज्ञे च, मे. प्रियङ्गुः फलिनीकङ्गुपिप्पलीराजिकासु च, वि. प्रियङ्गू राजसर्षपे। पिप्पल्यां फलिनीकङ्ग्वोः, हे.

प्रीत. प्रीतं कुपितनर्मणोः,मे, वि

प्रीति. प्रीति र्योगान्तरे प्रेम्णि स्मरपत्नीमुदोः स्त्रियाम्, मे. प्रीतिर्योगान्तरे प्रेम्णि स्मरपत्नीप्रमोदयोः, वि. प्रीतिः स्मरस्त्रियाम्। प्रेम्णि योगमुदोः, हे.

प्रेक्षा. प्रेक्षा श्तेक्षणे बुद्धौ मे, वि. प्रेक्षा धीरीक्षणं श्तयम्, हे. प्रेक्षा श्तेक्षणं प्रज्ञा, अ.

प्रेङ्खा. प्रेङ्खा पर्यटनेऽप्यश्वगतौ संवेशनान्तरे, मे प्रेङ्खा पर्यटने श्त्ये दोलायां वाजिनां गतौ, हे. प्रेङ्खा पर्यटने श्त्ये भवेदश्वगतावपि, वि.

प्रेत. प्रेतो भूतान्तरे पुंसि मृते स्याद् वाच्यलिङ्गकः, मे. प्रेतो मृते भूतविशेषे च, हे प्रेतो भूतान्तरे मृते, वि. प्रेतः प्राणान्तरे मृते, अ. प्रेतो मृते प्राणिभेदे, त्रि.

प्रेत्य. प्रेत्यामुत्र भवान्तरे, ह.

प्रेत्वन्. प्रेत्वा ना वासवे वाते, मे. [illegible]

प्रेमन्. प्रेमाऽस्त्री स्नेहहर्षयोः, मे. प्रेम नर्मणि च स्नेहे, वि. प्रेम तु स्नेहनर्मणोः, हे.

प्रैष. प्रैषः क्लेशे च मर्द्दने। उन्मादे प्रेषणे, मे. प्रैषः स्यात् प्रेषणे क्लेशे मर्द्दनोन्मादयोरपि, वि. प्रैषः प्रेषणपीडने, हे. प्रैषः प्रेषणमर्द्दने, अ.

प्रोक्षण. प्रोक्षणं सेचने वधे, मे, लि.

प्रोक्षित. प्रोक्षितं निहते सिक्ते, मे, वि. प्रोक्षितं सिक्तहतयोः, हे. सिक्ते तु प्रोक्षितं निहतेऽपि च, लि.

प्रोत. प्रोतं नपुंसकं वस्त्रे खचिते वाच्यलिङ्गकम्, मे. प्रोतं गुम्फित-वाससोः, हे. प्रोतं तु गुम्फिते वस्त्रे, वि.

प्रोथ. प्रोथोऽस्त्री हयघोणायां ना कटप्रामध्वगे त्रिषु, मे. प्रोथोऽध्वगे-ऽश्वघोणायां कटीस्त्रीगर्भयोरपि, वि. प्रोथोऽश्वघोणाध्वगयोः, हे. कटघ-श्वघोणयोः प्रोथः, लि. प्रोथमित्युत्तरत्र प्राञ्चो हलसूकरयो र्मुखे, रु.

प्रौढ़. प्रौढ़ो गजाङ्घ्रिपर्वणोः। वाच्यवन्निपुणे तर्के, मे. प्रौढ़ो निपुणतर्के स्यात् प्रौढ़ो हस्त्यङ्घ्रिपर्वणोः, वि. प्रौढ़ो निपुणतर्के स्याद् गजाङ्घ्रिपर्वणोरपि, हे.

प्लक्ष. प्लक्षो जटीगर्द्दभाण्डद्वीपभित्कुञ्जराशने, मे. प्लक्षो द्वीपविशेषे स्यात् पर्कटीगर्द्दभाण्डयोः। पिप्पले द्वारपार्श्वे च गृहस्य परिकीर्त्तितः, वि. प्लक्षो द्वीपे गर्द्दभाण्डेऽश्वत्थे जटिनि पर्कटे, हे.

प्लव. प्लवः स्यात् प्लवने भेले भेकेऽवौ श्वपचे कपौ। जलकाके च कुलके प्रवणे पर्कटीद्रुमे। कारण्डवाख्यविहगे शब्दे प्रतिगतौ पुमान्। कैवर्त्तमुस्तके गन्धतृणेऽपि स्यान्नपुंसकम्, मे. प्लवः कारण्डवे भेके कुलके भेलके कपौ। शब्दे प्लुतगतौ म्लेच्छे चण्डालजलकाकयोः। प्लवं गन्धतृणे प्रोक्तं कैवर्त्तीमुस्तकेऽपि च, वि. प्लवः प्लवे प्लुतौ कपौ। शब्दे कारण्डवे म्लेच्छजातौ भेलकभेकयोः। क्रमनिम्नमहीभागे कुलके जलवायसे। जला-न्तरे प्लवं गन्धतृणे मुस्तकमित्यपि, हे. प्लवो निषादे मर्कटे भेके भेले गतौ कपौ. लि

प्लवग(ङ्ग). प्लवगो वानरे भेके सारथौ चोष्णदीधितेः, मे, वि. प्लवगः कपिभेकयोः। अर्कसूते, हे. कपौ च प्लवगः, घ. प्लवङ्गः कपिभेकयोः, अने.

प्लवङ्गम. प्लवङ्गमस्तु मण्डूके तथा शाखामृगेऽपि च, मे. प्लवङ्गमः कपौ भेके, वि, हे. कपिभेकौ प्लवङ्गमौ, घ.

प्लुत. प्लुतं तुरङ्गमगतौ क्लीबं पुंसि त्रिमात्रके, मे. प्लुतं तुरङ्गमगतौ प्लुतमाङ्क्षिमात्रके, वि. प्लुतमश्वस्य गतौ प्लुतस्त्रिमात्रके, हे. प्लुतः स्वरे च, त्रि. ह्रस्वं दीर्घं प्लुतं चेयं प्लुतं चिन्त्यथा प्लुतिः, अने.

फ. फो यज्ञसाधने ख्याते भञ्झावातेऽपि पुंसत्रयम्। फं रुपोक्तौ फूत्कृतौ च तथा निष्फलभाषणे, मे. कफे वाते फकारः स्यात् तथाख्याने प्रकीर्तितः। फूत्कारेऽपि च फः प्रोक्तस्तथा निष्फलभाषणे, ए. जनार्दनः शिखी रौद्री वामपार्श्वस्तनालयः। फट्कारः प्रोच्यते सद्भिः फकारः पान्तिमः प्लुतः, मा.

फटा. फटा तु फणदम्भयोः, मे. फटा तु कितवे फणे, हे. फटा च फणदम्भयोः, वि.

फणा. गोयिपायो फणा चेया भुजङ्गमशिरः फणा। फणा फटा फणा छप्पा फणा सन्यनकुण्डली, अने.

फर्फरीक. फर्फरीकश्चपेटे स्यात् फर्फरीकन्तु मार्दवे, मे, वि. फर्फरीकन्तु मार्दवे। फर्फरीकश्चपेटायाम्, हे.

फल. फलं जातिफले सस्ये हैवल्ये त्रुटिलाभयोः। त्रिफलायां च कक्कोले प्रियङ्गौ च फली स्मृता, मे. फलं हेतुसमुत्थे स्यात् फलके त्रुटिलाभयोः। जातिफलेऽपि कक्कोले सस्यबाणाग्रयोरपि॥ फलिन्यां तु फलां प्राङ्क्षिफलायां फलं क्वचित्, वि. फलं हेतुफले जातीफले फलकसस्त्रयोः। त्रिफलायां च कक्कोले सस्याये त्रुटिलाभयोः॥ फली फलिन्याम्, हे. सस्यं हेतुकृते फलम्, घ. फलं जातीफले लाभे बाणाग्रे फलकेऽपि च, त्रि.

फलकिन्. फलकी मत्स्यभेदे ना वाच्यवत् फलकान्विते, मे. फलकी सत्रादिक्षिसाख्यमत्स्ये फलकपाणिके, वि.

फलिन्. फलिन्यग्निशिखायां स्त्री फलिन्यां फलिते त्रिषु, मे.

फलोदय. फलोदयः पुमान् लाभे त्रिदिवेऽप्यालयेऽपि च, मे. फलोदयः स्यात् त्रिदिवे लाभेऽपि च फलोदयः, वि. फलोदयो द्युलाभयोः, हे. स्वर्गलाभौ फलोदयौ, त्रि.

फाणि. फाणि गुडे करम्भे च स्त्रियाम्, मे. फाणि गुडकरम्भयोः, वि, हे, हा.

फाण्ट. अश्रमसृतेऽपि फाण्टम्, हा.

फाल. फालः पुंसि महादेवे कालिन्दीभेदनेऽपि च। क्लीवं सीरोपकरणे त्रिषु कार्पासवाससि, मे. फालं सीरोपकरणे कार्पासादिकवाससि, वि. फालस्तु वस्त्रार्थे फाल उत्तम्, तौ।' कुशिके च, हे.

फाल्गुन. फाल्गुनस्तु गुडाकेशे नदीजार्जुनभूरुहे। तपस्यसंज्ञे मासि तत्पूर्णिमायां तु फाल्गुनी, मे. फाल्गुनस्तु तपस्ये स्यात् पूर्णिमायां तु फाल्गुनी। फाल्गुनः कथितः पार्थे नदीजे ककुभेऽपि च, वि. फाल्गुनो मासपार्थयोः। नदीजेऽर्जुनवृक्षे च फाल्गुनी पूर्णिमाभिदि, हे. फाल्गुनो मासि पार्थे च, त्रि.

फेनिल. फेनिलोऽरिष्टपादपे। ना सफेने त्रिषु क्लीवं कोलीमदनयोः फले, मे. फेनिलः स्यादरिष्टे च फेनिलं बदरीफले। मदनस्य फले चाथ फेनिलोऽरिष्टपादपे, वि. फेनिलं मदनफले बदरे फेनवत्यपि, हे. फेनिलं बदरेऽरिष्टे, त्रि.

फेरव. फेरवो जम्बुकेऽरक्षपे, मे, वि. फेरवो राक्षसे फेरौ, हे.

व. (वः पुमान् वरुणे सिन्धौ भगे तोये गते तु वा। गन्धने तन्तुसन्ताने पुंस्त्रेव वपने स्मृतः, मे.) ऊगलन्तो भूधरस्य भगपृष्ठगतस्तथा। सुरसो वरुणमुद्दिष्ट वकारो आदिमो मतः, मा.

वक. वकस्तु वकपुष्पे स्यात् कल्के श्रीदे च राक्षसि, मे, वि. वको

भिदि श्रीदे शिवमल्लीवकोटयोः, हे. शिवमल्ली वकः कङ्के, त्रि.

बकेरुका. बकेरुका बलाकाभिद्वातावर्जितशाखयोः, मे, वि. बके-रा बलाधिका। वातावर्जितशाखा च, हे.

वणिज्. अथ वणिक् स्त्रियाम्। वणिज्यायां पुमान् वाणिजके करणान्तरे, मे. वणिक्वाणिज्यजीविनि। वणिक्करणभेदे च वणि-ज्यायामपीष्यते, वि. वनिग् वानिज्यजीविनि। वानिज्ये करणभेदे हे.

बदर. बदरा वृश्चिकार्पासयोरेलापर्ण्यां स्त्रियां पुमान्। कार्पा-सत्वास्थ्नि बदरी कोलौ क्लीवन्तु तत्फले, मे. बदरं कोलिकार्पासयोः फले त्वाद् बदरी तयोः। एलापर्ण्याञ्च बदरा विष्णुक्रान्तौषधावपि, वि. बदरा स्यादेलापर्ण्यां विष्णुक्रान्तौषधावपि। बदरी कोलिकार्पासयो-र्बदरन्तु तयोः फले। बदरस्तु कार्पासास्थ्नि, हे.

बहुशिख. अथ बहुशिखा स्त्री स्यादुच्चटायां शिखी त्रिषु, मे. बहुशिखोच्चटायां स्याद् बाले बहुशिखो मतः, वि. बहुशिखो बाले बहु-शिखोच्चटौषधे, हे.

बन्ध. बन्ध आधौ च बन्धने, मे, हे. बन्धस्त्वाधौ बन्धने, वि.

बन्धक. बन्धकः स्याद् विनिमये पुंश्चल्यां स्याच्च बन्धकी, मे. बन्धकः स्याद् विनिमये पुंश्चली स्याच्च बन्धकी, वि. बन्धकस्तु सतत्रह्मारे-ऽथ बन्धकी। स्वैरिण्याञ्च करिण्याञ्च, हे करिण्यामपि बन्धकी, त्रि.

बन्धन. बन्धनं वधबन्धयोः, मे, वि.

बन्धु. बन्धुः स्यात् पुंसि बन्धूके मित्रे भ्रातरि बान्धवे, मे. बन्धु-र्बन्धूकपुष्पे स्याद् बन्धुः भ्रातरि बान्धवे, वि. बन्धु भ्रातृबान्धवयोः, हे.

बन्धुर. बन्धुरं मुकुरे पुंसि क्लीवाङ्गतैलकल्कयोः। बन्धूके बधिरे हंसे त्रिषु स्याद् रम्यनम्रयोः। बन्धुरा पण्ययोषायां स्त्रियां भूम्नि च सक्तुषु, मे. बन्धूरबन्धुरौ रम्ये नम्रे हंसे तु बन्धुरः। बन्धूके च विडङ्गे च बन्धुरा पण्ययोषिति, वि. बन्धूरो रम्यनम्रयोः। बन्धुरस्तु

तयो र्हंसे बन्धुजीवविड़ङ्गयोः। बन्धुरा पणयोषायाम्, हे. बन्धुरं रम्य नम्रयो:, वि.

बन्धूक. बन्धूकं बन्धुजीवे सप्राद्, बन्धूकः पीतशालके, मे, वि बन्धूके: पीतशालके। बन्धुजीवे, हे.

बन्धूर. बन्धूर: शोभने नम्रे, मे. V. बन्धुर.

बन्ध्य. बन्ध्यस्त्वफलस्त्वादौ स्त्रियां सप्राद्प्रजःस्त्रियाम्, मे. बन्ध्यो ऽफलद्रुमे बन्ध्या त्वप्रजातस्त्रियामपि, वि.

बभ्रु. बभ्रु र्वैश्वानरे स्थूलपाणौ च गरुड़ध्वजे। विशाले नकुले पुंसि पिङ्गले त्वभिधेयवत्, मे. बभ्रु विशाले नकुले कृशानौ वज्रे मुनौ शूलिनि पिङ्गले च, वि. बभ्रुः पिङ्गाग्निशूलिषु। विशाले नकुले विष्णौ, हे. विपुले नकुले विष्णौ बभ्रुर्ना पिङ्गले त्रिषु, श. बभ्रू नकुलपिङ्गलौ, अने. बभ्रुः सप्रान्नकुलेऽपि च, ह

बर्बटी. बर्बटी पणयोषायां व्रीहिभेदे च योषिति, मे. बर्बटी व्रीहि-भेदे सप्राद् बर्बटी पणयोषिति, वि. बर्बटी व्रीहिभिद् वेश्या, हे. बर्बट्यौ व्रीहिभिद् वेश्ये, ति.

बर्बर बर्बरः पामरे केशे चकले नीवृदन्तरे। फञ्जिकायां पुमान् शाकभेदपुष्पभिदोः स्त्रियाम्, मे. बर्बरः पामरे केशविन्यासे नीवृदन्तरे। बर्बरा फञ्जिकायां तु बर्बरा शाकपुष्पयोः, वि. बर्बरो नीवृदन्तरे। बर्बरा तु फञ्जिकायां पामरे केशचकले। पुष्पे च बर्बरा शाके, हे.

बर्बरीक. बर्बरीकः केशविन्यासकर्मणि। शाकभेदे महाकाले, हे

बर्ह. बर्हं पिच्छे दले स्त्रियाम्, मे बर्हं दले केकिपिच्छे, वि. बर्हं पर्णे परिवारे कलापे, हे. दलेऽपि बर्हम्, श

बल बलं गन्धरसे रूपे स्थामनि स्थौल्यसैन्ययोः। पुमान् हलायुधे दैत्यप्रभेदे वायसेऽपि च। बलयुक्ते ऽन्यलिङ्ग. सप्राद् बाह्लालके तु योषिति, मे. बलं गन्धरसे रूपे स्थामनि स्थौल्यसैन्ययोः। बलो हलायुधे दैत्यभेदे बलिभि वायसे। बाह्लालके बला हका, वि. बलं रूपे स्थामनि स्थौल्यसैन्ययोः।

बोले बलस्तु बलिनि काके दैत्ये हलायुधे। बला त्वोषधिभेदे स्यात्, हे. स्थौल्यसामर्थ्यसैन्येषु बलं ना काकसीरिणोः, श. बलं गन्धरसे रूपे स्त्रौग् वाट्यालके स्त्रियाम्, त्रि. बलो हली बलं सैन्यं बलं सत्त्वं बलौषधी। रत्न-जोति बलो दैत्यो बला लक्ष्मी बला मही, अने. बलः काके, ह.

बलज. बलजं गोपुरक्षेत्रे शस्यसङ्गरयोरपि। बलजा वरयोषायां यूथ्याम्, मे. बलजं गोपुरे क्षेत्रे सस्यसङ्गरयोरपि। बलजा वरयोषायां वसुमत्यामपि स्मृता, वि. बलजं गोपुरे शस्ये क्षेत्रसङ्गरयोरपि। सदा-कारे बलजा तु पृथिव्यां वरयोषिति, हे. बलजे क्षेत्रपूर्द्वारे बलजा वल्गु-दर्शना, श.

बलदेव. बलदेवो बले वाते त्रायमाणौषधी स्त्रियाम्, मे. बलदेवः स्मृतो वाते कालिन्दीभेदनेऽपि च। बलदेवामपि प्राहुः त्रायमाणौषधे बुधाः, वि. बलदेवस्तु कालिन्दीकर्षणे मातरिश्वनि। बलदेवा त्रायमाणा, हे.

बलभद्र. बलभद्रा त्रायमाणाकुमार्यश्रोः पुंसि सीरिणि, मे. बल-भद्रो रौहिणेये त्रायमाणौषधावपि। बलभद्रा कुमार्यश्रां स्यात्, वि. बलभद्र-स्त्वनन्ते बलशालिनि। बलभद्रा कुमार्यश्रां स्यात् त्रायमाणौषधावपि, हे.

बलाक. बलाका बकपंक्तौ स्याद् बलाका विसकण्ठिका। बलाका कामुकी प्रोक्ता बलाकश्च बको मतः, वि.

बलाहक. बलाहको गिरौ मेघे दैत्यनागविशेषयोः, मे, वि. बला-हकोऽम्बुदे गिरौ। दैत्ये नागे, हे. गिरिमेघौ बलाहकौ, त्रि.

बलि. बलि दैत्यप्रभेदे च करचामरदण्डयोः। उपहारे पुमान् स्त्री तु जरया श्लथचर्मणि। गृहदारुप्रभेदे च जठरावयवेऽपि च, मे. बलिश्चामर-दण्डे च जरया श्लथचर्मणि। उदरावयवे दैत्ये करपूजोपहारयोः। गृह-दारुविशेषे च गन्धकेऽपि क्वचित् मतः, वि. बलि दैत्योपहारयोः। करे चामरदण्डे च गृहदारूदरांशयोः। त्वक्सङ्कोचे गन्धके च, हे. बलिश्चामर-दण्डेऽपि, ह्रा. करोपहारयोः पुंसि बलिः प्राण्यङ्गजे स्त्रियाम्, अ. बलि-र्दैत्यस्थूलत्वे च गृहदार्वसुरौ बलौ, त्रि. बलिः स्त्री मध्यभागोर्मि बलिचर्म

तयो र्हंसे बन्धुजीवविडङ्गयोः। बन्धुरा पण्ययोषायाम्, हे. बन्धुरं रम्य-नम्रयोः, त्रि.

बन्धूक. बन्धूकं बन्धुजीवे सप्राट्, बन्धूकः पीतशालके, मे, वि. बन्धूके; पीतशालके । बन्धुजीवे, हे.

बन्धूर. बन्धूरः शोभने नम्रे, मे. v. बन्धुर.

बन्ध्य. बन्ध्यस्त्वफलस्त्वादौ स्त्रियां स्यादप्रजःस्त्रियाम्, मे. बन्ध्यो-ऽफलद्रुमे बन्ध्या त्वप्रजातस्त्रियामपि, वि.

बभ्रु. बभ्रु वैश्वानरे शूलपाणौ च गरुड़ध्वजे। विशाले नकुले पुंसि पिङ्गले त्वभिधेयवत्, मे. बभ्रु विशाले नकुले कृशानौ वभ्रे मुनौ शूलिनि पिङ्गले च, वि. बभ्रुः पिङ्गाग्निशूलिषु । विशाले नकुले विष्णौ, हे. विपुले नकुले विष्णौ बभ्रुर्ना पिङ्गले त्रिषु, अ. बभ्रू नकुलपिङ्गलौ, अने. बभ्रुः स्यान्नकुलेऽपि च, च.

बर्बटी. बर्बटी पण्ययोषायां व्रीहिभेदे च योषिति, मे. बर्बटी व्रीहि-भेदे सप्राट्, बर्बटी पण्ययोषिति, वि. बर्बटी व्रीहिभिद्, वेश्या, हे. वर्वट्यौ व्रीहिभिद्वेश्ये, त्रि.

बर्बर. बर्बरः पामरे केशे चक्रले नीवृदन्तरे। फञ्जिकायां पुमान् शाकभेदपुष्पभिदोः स्त्रियाम्, मे. बर्बरः पामरे केशविन्यासे नीवृदन्तरे। बर्बरा फञ्जिकायां तु बर्बरा शाकपुष्पयोः, वि. बर्बरो नीवृदन्तरे। बर्बरा तु फञ्जिकायां पामरे केशचक्रले। पुष्पे च बर्बरा शाके, हे.

बर्बरीक. बर्बरीकः केशविन्यासकर्मणि। शाकभेदे महाकाले, हे.

बर्ह. बर्हं पिच्छे दले स्त्रियाम्, मे. बर्हं दले केकिपिच्छे, वि. बर्हं पर्णे परिवारे कलापे, हे. दलेऽपि बर्हम्, च.

बल बलं गन्धरसे रूपे स्थामनि स्थौल्यसैन्ययोः। पुमान् हलायुधे दैत्यप्रभेदे वायसेऽपि च। बलयुक्तोऽन्यलिङ्गः सप्राट्, वाच्यालके तु योषिति, मे. बलं गन्धरसे रूपे स्थामनि स्थौल्यसैन्ययोः। बलो हलायुधे दैत्यभेदे बलिनि वायसे। वाच्यालके बला ढक्का, वि. बलं रूपे स्थामनि स्थौल्यसैन्ययोः।

बोले बलस्तु बलिनि काके दैत्ये हलायुधे। बला त्वोषधिभेदे स्यात्, हे. स्थौल्यसामर्थ्यसैन्येषु बलं ना काकसीरिणोः, अ. बलं गन्धरसे रूपे क्लीवं वाय्यालके स्त्रियाम्, त्रि. बलो हली बलं सैन्यं बलं सत्त्वं बलौषधी। रक्त-भोति बलो दैत्यो बला लक्ष्मी र्बला मही, अने. बलः काके, ह.

बलज. बलजं गोपुरक्षेत्रे प्रसस्यसङ्गरयोरपि। बलजा वरयोषायां यूथयाम्, मे. बलजं गोपुरे क्षेत्रे सस्यसङ्गरयोरपि। बलजा वरयोषायां वसुमत्यामपि स्मृता, वि. बलजं गोपुरे प्रक्षेत्र क्षेत्रसङ्गरयोरपि। सदा-कारे बलजा तु पृथिव्यां वरयोषिति, हे. बलजे क्षेत्रपूर्द्वारे बलजा वल्गु-दर्शना, अ.

बलदेव. बलदेवो बले वाते त्रायमाणौषधौ स्त्रियाम्, मे. बलदेवः स्मृतो वाते कालिन्दीभेदनेऽपि च। बलदेवामपि प्राज्ञः त्रायमाणौषधे बुधाः, वि. बलदेवस्तु कालिन्दीकर्षणे मातरिश्वनि। बलदेवा त्रायमाणा, हे.

बलभद्र. बलभद्रा त्रायमाणाकुमार्योः पुंसि सीरिणि, मे. बल-भद्रो रौहिणेये त्रायमाणौषधावपि। बलभद्रा कुमार्यां स्यात्, वि. बलभद्र-स्त्वनन्ते बलशालिनि। बलभद्रा कुमार्यां स्यात् त्रायमाणौषधावपि, हे.

बलाक. बलाका बकपंक्तौ स्याद् बलाका विसकण्ठिका। बलाका कामुकी प्रोक्ता बलाकश्च बको मतः, वि.

बलाहक. बलाहको गिरौ मेघे दैत्यनागविशेषयोः, मे, वि. बला-हकोऽम्बुदे गिरौ। दैत्ये नागे, हे. गिरिमेघौ बलाहकौ, त्रि.

बलि. बलि र्दैत्यप्रभेदे च करचामरदण्डयोः। उपहारे पुमान् स्त्री तु जरया श्लथचर्मणि। गृहदारुप्रभेदे च जठरावयवेऽपि च, मे. बलिश्चामर-दण्डे च जरया श्लथचर्मणि। उदरावयवे दैत्ये करपूजोपहारयोः। गृह-दारुविशेषे च गन्धकेऽपि क्वचिन् मतः, वि. बलि र्दैत्योपहारयोः। करे चामरदण्डे च गृहदारूदरांशयोः। त्वक्सङ्कोचे गन्धके च, हे. बलिश्चामर-दण्डेऽपि, हा. करोपहारयोः पुंसि बलिः प्राण्यङ्गजे स्त्रियाम्, अ. बलि-र्जराश्लथत्वे च गृहदार्वसुरौ बलौ, त्रि. बलिः स्त्री मध्यभागोर्मि र्वलिश्चर्म

जराकृति। वलिः पूजोपहारः स्याद् वलि दौनवसत्तमः, अने. बलिः करे, ह.

बल्य. बल्यं प्रधाने धातौ स्यात् क्लीवं बलकरे त्रिषु, मे. बल्यं प्रधाने धातौ स्यात् क्लीवं बलकरेऽपि च, वि. बल्यं रेतोबलकृतोः, हे.

बहु. बहु स्त्र्यात् त्र्यादिसंख्यासु विपुलेऽप्यभिधेयवत्, मे. बहु स्त्र्याद् विपुले त्र्यादिसंख्यासु त्वभिधेयवत्, वि. बहु भूयसि। त्र्यादिकासु च संख्यासु, हे. बहु विपुलसंख्ययोः, लि.

बहुक. बहुकः कर्कटेऽर्के च दात्यूहे जलखादके, वि. बहुको जलखादके। दात्यूहे कर्कटेऽर्के च, हे. V. बाहुक.

बहुफल. भवेद् बहुफलो नीपे नाऽम्लत्यान्तु योषिति, मे. भवेद् बहुफलाभिख्या मलपूनीपद्मयोः, वि. बहुफलः पुनः। नीपे बहुफली फल्गौ, हे.

बहुरूप. बहुरूपः शिवे विष्णौ धूनके सरटे स्मरे, मे, वि. बहुरूपः स्मरे विष्णौ सरटे धूनके शिवे, हे.

बहुल. बहुला नीलिकायां सत्रादेलायां गवि योषिति। कृत्तिकासु स्त्रियां भूम्नि विहायसि नपुंसकम्। पुंस्यग्नौ कृष्णपक्षे च वाच्यवत् प्राज्यकृष्णयोः, मे. बहुलः कृष्णपक्षेऽग्नौ शितौ च बहुला गवि। एलायां नीलिकायाञ्च बहुलाः कृत्तिकासु च। बहुलं प्राज्यनभसोः, वि. बहुलं भूरिवियतो बँहुलः पावके शितौ। कृष्णपक्षे बहुला तु सुरभ्यां नीलिकैलयोः। बहुलास्तु कृत्तिकासु, हे. बहुलाः कृत्तिका गावो बहुलोऽग्नौ शितौ त्रिषु, श. बहुलः कृष्णपक्षेऽपि, लि. बहुलाः कृत्तिका ज्ञेया गावश्च बहुला मताः, अने.

बा. उपमायां विकल्पे वा, श्र. V. वा.

बाणिजक. अथ बाणिजकः बाडवाग्नौ वणिजप्यपि, मे. बाणिजको वडवाग्नौ वणिजप्यपि, वि.

बाध. बाधा दुःखे निषेधे च, मे. बाधा दुःखनिषेधयोः, वि, हे, श. निषेधदुःखयो र्बाधः, लि.

बान्धव. बान्धवो बन्धुसुहृदोः, मे, वि. बान्धवो बन्धुमित्रयोः, हे.

बार्दल. बार्दलं दुर्दिने मेलानन्दायां बार्दलः स्मृतः मे. बार्दलं दुर्दिने मेलानन्दायामपि बार्दलः, वि. बार्दलं दुर्दिने मसप्राम्, हे. मेलानन्देऽपि बार्दलम्, हा.

बार्वटीर. बार्वटीरो रङ्गः आम्राह्वरङ्कुरे गणिकासुते, मे. बार्वटीरस्तथा वाम्राङ्कुरे गणिकासुते, वि. बार्वटीरस्तु पुन्नामा स्याङ्कुरे गणिकासुते, हे.

बाल. बालो ना कुन्तलेऽश्वस्य करिणश्चापि बालधौ। नालिकेरे हरिद्रायां मल्लिकाभिदयापि स्त्रियाम्। वाच्यलिङ्गोऽर्भके मूर्खे क्लीबेरे पुंनपुंसकम्। अलङ्कारान्तरे मेध्ये बाली बाला त्रुटिस्त्रियोः, मे. बालः कचे शिशौ मूर्खे क्लीबेरेऽश्वेभपुच्छयोः। अलङ्कारान्तरे मेध्ये बाली बाला त्रुटिस्त्रियोः, वि. बालोऽस्त्रेऽश्वेभपुच्छयोः। शिशौ क्लीबेरकचयो र्बाला तु त्रुटियोषितोः। बाली भूषान्तरे मेध्ये, हे. मूर्खेऽर्भकेऽपि बालः स्यात्, श. बालो क्लीबेरकेशयोः, लि. बालः केशो वलं बालं बालं कायस्थ्यं स्मृतम्। बालो मूर्खः शिशु र्बालो बालो वेग उदाहृतः, अने.

बालक. बालकस्तु शिशावश्वे बालधौ हयहस्तिनोः। अङ्गुलीयकक्लीबेरवलये पुंसि बालिका। बालायां बालुकापत्रकाञ्चलाकर्णभूषणे, मे. बालकोऽस्त्रे शिशौ केशे वाजिवारणबालधौ। अङ्गुलीयकक्लीबेरपारिहार्येषु बालकम्। बालिका बालुकाबालापिञ्जोलाकर्णभूषणे, वि. बालिका कर्ण भूषणे। पिञ्जोलायां बालुकायां बालायां बालकः पुनः। शिशौ मूर्खेऽश्वगजयो र्बालधौ, हे. पिञ्जोला सिकता कर्णभूषा कन्या च बालिका, लि. बालकः खेचरो व्याघ्रो बालकः इषुकः स्मृतः। बालकं गन्धद्रव्यश्च जटाजूटश्च बालकम्, अने.

बालिश. बालिशस्य शिशौ मूर्खे, मे. बालिशः शावके मूर्खे, वि. बालिशस्तु शिशौ मूर्खे, हे. शिशावस्ते च बालिशः च बालेऽपि बालिशः स्यात्, श.

बालेय. बालयो गर्द्दभे पुंसि स्मृतौ बलिहिते त्रिषु, मे. बालेयस्तु गर्द्दभे। बल्यर्थे कोमलाङ्गारवल्लर्याम्, हे. बालेयोऽङ्गारवल्लर्यां खरे बलिहिते त्रिषु, वि. बालेयौ स्मृतगर्द्दभौ, त्रि.

बाल्हक. बाल्हकः कर्कटे चार्के दात्यूहे जलखातके, मे. v. बल्हक.

बाल्हज. बाल्हजः क्षत्रिये कीरे स्वयंजाततिलेऽपि च, मे, वि. बाल्हजस्तु स्वयंजाततिले क्षत्रियकीरयोः, हे.

बीभत्स. बीभत्सो नाऽर्जुने क्रूरघृणात्मविकृतौ त्रिषु, मे. बीभत्सो विकृते क्रूरेऽप्यर्जुने च घृणात्मनि, वि बीभत्सो विकृते क्रूरे रसे पार्थे घृणात्मनि, हे. बीभत्सो हिंस्रोऽपि, श. रसे क्रूरे च विकृतौ बीभत्सस्त्रिषु नाऽर्जुने, त्रि.

बुक्कस. बुक्कसो नीलिकाकाल्यो बुक्कसः श्वपचेऽधमे, हे. v. पुक्कस.

बुद्ध. बुद्धो जिने लब्धवर्णे पुंसि स्याद्‌ बुधितेऽन्यवत्, मे. बुद्धो जिने च धीरे च सौम्ये च बुधितेऽपि च, वि. बुद्धः पण्डिते बुधिते जिने, हे. बुद्धो ज्ञाते जिने बुधे, त्रि.

बुध. बुधः सौम्ये च पण्डिते, मे. बुधः सौम्ये कवौ, हे. बुधः कवौ रौहिणेये, वि. बुधस्त्वौ पण्डितेऽपि, श. रौहिणेयकवी बुधः, त्रि.

बुधान. बुधानस्तु गुरौ विज्ञे, मे. बुधानः पण्डिते गुरौ, वि.

बुध्न. बुध्नो ना मूलरुद्रयोः, मे. बुध्नः शिफायां रुद्रे च, वि. बुध्नस्तु शिवगिरीशयोः, ह. v. ब्रध्न.

बृ(वृ)हती. बृहती वसनाकारे। छन्दोभित्‌क्षुद्रवार्त्ताकीवारिधानीषु वाचि च। कण्टकारीमहत्योश्च, मे. बृहती क्षुद्रवार्त्ताक्यां कण्टकार्यां च वाचि च। वारिधान्यां महत्याश्च छन्दोवसनभेदयोः, वि. बृहती क्षुद्रवार्त्ताक्यां छन्दोवसनभेदयोः। महत्यां वाचि वार्धान्याम्, हे. बृहती क्षुद्रवार्त्ताकीच्छन्दोभेदे महत्यपि, श.

बोधन. बोधनं गन्धदीपने। बोधनी बोधिपिप्पल्योः, मे. बोधनी बोधिपिप्पल्यो बोधनं गन्धदीपने, वि.

बोधि. बोधिः पुंसि समाधेश्च भेदे पिप्पलपादपे, मे. बोधिः समाधिभेदे सत्राद् बोधिः पिप्पलपादपे, वि. बोधि र्बौद्धसमाधौ चार्हद्धर्मांशौ च पिप्पले, हे.

ब्रध्न ब्रध्नो गिरिश्रमूलयोः, हे. v. बुध्न.

ब्रह्मन्. ब्रह्म तत्त्वतपोवेदे न द्वयोः पुंसि वेधसि। ऋत्विग्योगभिदो र्विप्रे, मे. ब्रह्मा विरिञ्चिद्विजयो र्ऋत्विक्चन्द्रार्कयोगयोः। ब्रह्म मोक्षं तपोऽध्यात्मवेदज्ञानेषु सूरिभिः, वि. ब्रह्म तु तपसि ज्ञाने वेदेऽध्यात्मे द्विजे विधौ। ऋत्विग्योगभिदोश्च, हे. वेदस्तत्त्वं तपो ब्रह्म ब्रह्मा विप्रः प्रजापतिः, अ. वेदाधत्त्वात्मब्राह्मणहिरण्यगर्भेषु कथ्यते ब्रह्म, रु.

ब्रह्मण्य. ब्रह्मण्यो ब्रह्मसाधौ सत्राद् ब्रह्मदारुशनैश्चरे, मे. ब्रह्मण्यो ब्राह्मणो हिते। शनैश्चरे, हे. ब्रह्मण्यो ब्रह्मसाधौ सत्राद् ब्रह्मण्यश्च शनैश्चरे, वि.

ब्रह्मपुत्र. ब्रह्मपुत्रः क्षेत्रभेदे नदभेदे च पुंस्ययम्, मे.

ब्रह्मबन्धु. ब्रह्मबन्धुरधिक्षिप्ते निर्देश्ये ब्राह्मणस्य ना, मे. ब्रह्मबन्धुरधिक्षेपे निर्देश्ये च द्विजन्मनाम्, वि. ब्रह्मबन्धु निन्द्यविप्रे बान्धवे ब्राह्मणस्य च, हे. ब्रह्मबन्धुरधिक्षेपे निर्देश्ये, अ.

ब्राह्मण. ब्राह्मणं ब्रह्मसङ्घाते वेदभागे नपुंसकम्। भूमिदेवे तु पुंलिङ्गः फञ्जिकाष्टकयोः स्त्रियाम्, मे. ब्राह्मणी फञ्जिकास्पृक्काद्विजपत्नीषु विश्रुता। विप्रे तु ब्राह्मणो वेदे ब्राह्मणं विप्रसंहतौ, वि. ब्राह्मणं विप्रसंहतौ। वेदे च ब्राह्मणो विप्रे, हे. अन्त्याश्यवेदे विप्रौघे क्लीवं ना ब्राह्मणो द्विजे, लि.

ब्राह्मण्य. ब्राह्मण्यं ब्राह्मणत्वे च समूहे च द्विजन्मनाम्, मे. ब्राह्मण्यं ब्राह्मणत्वे स्यात् समूहे च द्विजन्मनाम्, वि. ब्राह्मण्यं ब्रह्मसङ्घेऽपि, लि.

ब्राह्मी ब्राह्मी तु फञ्जिकायां स्याच्छाकमत्स्यप्रभेदयोः। ब्राह्मी-

तु भारतीसोमवल्लरीब्रह्मशक्तिषु, मे. ब्राह्मी तु भारतीसोमवल्लरीब्रह्मशक्तिषु। फञ्जिकापङ्कगण्डिकाशाकभेदेषु च स्मृता, वि. ब्राह्मी तु भारती। शाकभेदः पङ्कगण्डी हञ्जिका सोमवल्लरी। ब्रह्मशक्तिः, हे.

भ. भं नक्षत्रे गभस्तौ स्त्री पुंसि स्याद् भ्रमुनन्दने, मे. भा स्यान् मयूखे शुक्रे भं नक्षत्रं च प्रकीर्त्तितम्, वि. भः शुक्रे भमुड़ो भांऽशौ, हे. भश्चले भ्रमुजे पुमान्, त्रि. नक्षत्रं भं बुधाः प्राहुः भवने भः प्रकीर्त्तितः। दीप्तिर्भा स्यात्, ए. विश्वमूर्त्तिर्हिरण्डेशो निद्रा नाभिगतोऽपि च। भ्रकुटी च भरद्वाजो भकारश्च जयावहः, मा.

भक्त. भक्तमन्ने तत्परे च, हे.

भक्ति. भक्तिर्विभागे सेवायां स्त्रियाम्, मे, वि. भक्तिः सेवागौणवृत्त्योर्भङ्ग्यां श्रद्धाविभागयोः, हे. सेवाविभागयोर्भक्तिः, त्रि.

भग. भगं श्रीयोनिवीर्येच्छाज्ञानवैराग्यकीर्त्तिषु। माहात्म्यैश्वर्ययत्नेषु धर्मे मोक्षे च ना रवौ, मे. भगोऽर्कज्ञानमाहात्म्ययशोवैराग्यमुक्तिषु। रूपवीर्यप्रयत्नेच्छाश्रीधर्मैश्वर्ययोनिषु, हे. भगमैश्वर्यमाहात्म्यज्ञानवैराग्ययोनिषु। यशोवीर्यप्रयत्नेच्छाश्रीधर्मरविमुक्तिषु, वि. भगं श्रीकाममाहात्म्यवीर्ययत्नार्ककीर्त्तिषु, श. भगं वैराग्ययोनीच्छाज्ञानैश्वर्येषु, त्रि. श्रियां यशसि सौभाग्ये योनौ कान्तौ महिम्नि च। सूर्ये संज्ञाविशेषे च प्रयाङ्के च भगस्थितिः, अने.

भगवत्. भगवान् ना जिने गौर्यां स्त्रियां पूज्ये तु वाच्यवत्, मे. भगवान् बुद्धपूज्ययोः, वि. जिने पूज्ये च भगवान्, त्रि.

भङ्ग. भङ्गो जयविपर्यये। भेदरोगतरङ्गेषु भङ्गा शणप्रान्तरे स्त्रियाम्, मे. भङ्गस्तरङ्गे भेदे च रुग्विशेषे पराजये। कौटिल्ये भयविच्छित्त्योर्भङ्गा शणे, हे. भङ्गस्तरङ्गरुग्भेदे भेदे जयविपर्यये। भङ्गा शणाख्यसस्येऽपि, वि. तरङ्गभेदयोर्भङ्गः भङ्गा शस्ये शणाह्वये, त्रि. भङ्गः पलायनं वीचिर्भङ्गः शस्यस्य भञ्जनम्, अने.

भङ्गि. भङ्गिः पुन र्भक्तिवीचयोः, हे.

भङ्गुर. भङ्गुरो वक्रनश्वरौ, हे.

भट. भटः स्यात् पुंसि वीरे च विशेषे पामरस्य च, मे. भटो वीरे म्लेच्छभेदेऽपि च, हे. भटः पामरभेदे च वीरे च, वि.

भटि. अगमे भटिः, वि.

भट्टारक. भट्टारको नृपे नाट्यवाचा देवे तपोधने, मे. भट्टारकः सुरे राज्ञि कथितश्च तपोधने, वि. भट्टारको राज्ञि मुनौ सुरे, हे. राज्ञि भट्टारकः सुरे, लि.

भट्टिनी. भट्टिनी द्विजभार्यायां नाट्योक्तौ राजयोषिति, मे, वि. भट्टिनी तु ब्राह्मण्यां नृपयोषिति, हे

भण्डन भण्डनं कवचे युद्धे खलीकारेऽपि न द्वयोः, मे. भण्डनं कवचे युद्धे खलीकारे च वर्त्तते, वि. भण्डनं कवचे युधि। खलीकारे, हे.

भद्र. भद्रः शिवे खञ्जरीटे वृषे मेरुकदम्बके। करिजातिविशेषे ना क्लीबं मङ्गलमुस्तयोः। काञ्चने च स्त्रियां रास्नाकृष्णाव्योमनदीषु च। तिथिभेदे प्रसारिण्यां कट्फलानन्तयोरपि॥ त्रिषु श्रेष्ठे च साधौ च न पुंसि करणान्तरे, मे. भद्रं स्यान्मङ्गले हेम्नि मुस्तके करणान्तरे। भद्रो रुद्रे वृषे रामचरे मेरुकदम्बके॥ हस्तिजात्यन्तरे भद्रो वाच्यवत् श्रेष्ठसाधुनोः। भद्रा मन्दाकिनीरास्नाकृष्णाऽनन्तासु कट्फले, वि. भद्रन्तु मङ्गले। मुस्तक-श्रेष्ठयोः साधौ काञ्चने करणान्तरे। भद्रो रामचरे हस्तिजातौ मेरुकदम्बके। गवि शम्भौ भद्रा विष्टौ नभसरिति कट्फले। कृष्णानन्तारास्नासु च, हे.

भद्रकाली. भद्रकाली तु गन्धोल्यां कात्यायन्यामपि स्त्रियाम्, मे. भद्रकाली तु गन्धोल्यामुमायामोषधीभिदि, वि. भद्रकाल्यौषधीभिदि। गन्धोल्यां दुरपत्रां च, हे.

भन्द. भन्दं कल्याणशर्मणोः, मे, वि. भन्दं कल्याणे सौख्ये च, हे.

भय भयं प्रतिभये घोरे प्रसूने कुब्जकस्य च, मे, वि. भयं भीतौ भयङ्करे। कुब्जकपुष्पे, हे. भयं भीकुब्जपुष्पयो, लि

भयानक भयानकः स्मृतो व्याघ्रे रवे राहौ भयङ्करे, मे भयानकः

स्मृतो व्याघ्रे सैंहिकेयेऽपि भीषणे, वि. भयानकस्तु भीषणे। व्याघ्रे राहौ रसे, हे.

भर. भरोऽतिशयभारयोः, मे, वि, हे, त्रि.

भरण. भरणी घोषके ऋक्षे भरणं वेतने भृतौ, मे. भरणी घोषके ऋक्षे भरणं वेतने भृतौ, वि.

भरत. भरतो नाट्यशास्त्रसुनौ नटे। रामानुजे च दौष्मन्तौ, मे. भरतो वाद्यभेदेऽपि दौष्मन्तौ शवरे नटे। रामानुजे च भरतस्तन्तुवायेऽपि च क्वचित्, वि. भरतः शवरे नटे। क्षेत्रे रामानुजे शास्त्रे दौष्मन्त्या-द्यपभालने। तन्तुवाये, हे. रामानुजे नाट्यशास्त्रे दौष्मन्तौ भरतो नटे, त्रि.

भरद्वाज. भरद्वाजो गुरोः सुते व्याघ्राटाख्यविहङ्गमे, मे, वि. भरद्वाजो गुरोः सुते व्याघ्राटाख्ये च पक्षिणि, त्रि. भरद्वाजः पक्षिभेदे बृहस्पति-सुतेऽपि च, हे.

भरु. भरुः स्वर्णे हरे पुंसि, मे. भरु र्भर्तरि काञ्चने, वि. भरु र्भर्तृ-कनकयोः, हे.

भर्तृ. भर्त्ता स्वामिनि पुंसि स्यात् त्रिषु धातरि पोष्टरि, मे. भर्त्ता पोष्टरि धारके, हे. भर्त्ता स्वामिनि धारके, वि. भर्त्ता धातरि पोष्टरि, श्र.

भर्मन्. भर्म स्यात् काञ्चने भृतौ, मे. भर्म स्वर्णे भृतौ भानौ, वि. भर्म भारे भृतौ हेम्नि, हे. भृतिकाञ्चनयो र्भर्म, त्रि.

भल्ल. भल्लः स्यात् पुंसि भल्लूके शस्त्रभेदेऽपि न द्वयोः। भल्लातक्यां स्त्रियां भल्ली, मे. भल्लो भल्ली च वाणे स्याद् भल्लो भल्लूक इष्यते। भल्लातक्यां तु भल्ली स्यात्, वि. भल्लो भल्लूकवाणयोः। भल्ली भल्लातक, हे.

भव. भवः क्षेमेशसंसारे सत्तायां प्राप्तिजन्मनोः, मे. भवः संसार-संप्राप्तिश्रेयःशङ्करजन्मसु, वि. भवः सत्ताप्तिजन्मसु। रुद्रे श्रेयसि संसारे, हे. जन्महरौ भवौ, श्र. सत्तासंसारयो र्भवः, शा. भवः संसारे, ह.

भवत्. भवद् युष्मत्सतोस्त्रिषु। स्त्री मानभेदे, मे. भवती मानभेदे स्यादन्यवत् त्वत्सदर्थयोः, वि. भवान् युष्मद् सदर्थयोः, त्रि.

भवन. भवनं स्याद्गृहे भावे, मे. भवनं भावबेश्मनोः, वि. भवनं सद्मने भावे, हे. जन्माश्रयस्य भवनम्, त्रि.

भव्य. भव्यं शुभे च सत्ये च योग्ये भाविनि तु त्रिषु। कर्मरङ्ग-तरौ पुंसि स्त्रियां करिकणोमयोः॥ क्लीबमस्थनि, मे. भव्यं सत्ये शुभे चाथ भेद्यवद् योग्यभाविनोः। कर्मरङ्गतरौ भव्यो भव्या करिकणोमयोः, वि. भव्यन्तु फले योग्ये शुभेऽस्थनि। सत्ये भाविनि भव्यस्तु कर्मरङ्गतरौ सति। भव्योमाकरिपिप्पल्योः, हे.

भषक. भषको दुर्जनः प्रोक्तो भषकः सरमासुतः, अने.

भसद्. भसत् स्त्री भास्वरे योनौ, मे. भसद् भास्वरमासयोः, हे. भसत् प्रभास्वरे मासे, वि.

भस्मक. भस्मकं रोगभेदे स्याद् विडङ्गकलधौतयोः, मे, वि.

भस्मतूल. भस्मतूलं ग्रामकूटे पांशुवर्षे हिमेऽपि च, मे, वि. भस्मतूलं पुन र्हिमे। ग्रामकूटे पांशुवर्षे, हे.

भाकूट. भाकूटः शैलमत्स्यो र्भेदे स्यात्, मे. भाकूटः शैलमीनयोः, हे. भात् कूटः कथ्यते मीनभेदे शैलान्तरेऽपि च, वि.

भाग. भागो रूपार्धके भाग्यैकदेशयोः, मे, हे. भागो रूपार्धके प्रोक्तो भागधेयैकदेशयोः, वि. एकदेशांशयो र्भागः, त्रि.

भागधेय. भागधेयं मतं भाग्ये भागप्रत्याययोः पुमान्, मे. भागधेयं स्मृतं भाग्ये भागप्रत्याययोरपि, वि. भागधेयः पुनः करे। दायादे भाग-धेयं तु भाग्ये, हे.

भाग्य. भाग्यन्तु स्यात् शुभाशुभकर्मणोः, मे. भाग्यं शुभात्मक-विधौ स्यात् शुभाशुभकर्मणि, वि. भाग्यं कर्म शुभाशुभम्, हे, अ.

भाजन. भाजनं योग्यपात्रयोः, मे, वि. भाजनं पात्रयोग्ययोः, त्रि.

भाण्ड. भाण्डं पात्रे वणिङ्मूलधने भूषाश्वभूषयोः, मे. भाण्डं भूषणमात्रेऽपि भाण्डं मूलवणिग्धने। नदीपात्रे तुरङ्गानां भूषणे भाजने-ऽपि च, वि. भाण्डं मूलवणिग्वित्ते तुरङ्गानां च मण्डने। नदीकूलद्वयी-

मध्ये भूषणे भाजनेऽपि च, हे. स्याद्भाण्डमश्वाभरणेऽमत्रे मूलवणिग्धने, अ. भाण्डं भूषणमात्रेऽपि, हा.

भानु. भानु र्ना किरणे सूर्ये, मे. भानुः किरणसूर्ययोः, वि. भानुरंशौ रवौ दिने, हे. भानू रश्मिदिवाकरौ, अ. भानु र्ष्पिरउस्रारः, अने.

भाम. भामः क्रोधे रवौ दीप्तौ, मे. भामः क्रोधे रुचौ रवौ, हे.

भार. भारः स्याद्वीवधे विष्णौ पलानां द्विसहस्रके, मे. भारस्तु वीवधे स्वर्णपलानामयुतद्वये, वि. भारो द्वयमतीद्वये। पलानां वीवधे चापि, हे.

भारत. भारतं ग्रन्थभेदे स्याद् वर्षभेदेऽथ भारती। वचने च सरस्वत्यां पक्षिवृत्तिप्रभेदयोः, मे. भारतं ग्रन्थभेदे स्याज्जम्बुद्वीपेऽपि भारतम्। भारती तु सरस्वत्यां पक्षिणोर्वृत्तिभेदयोः, वि. भारतन्तु प्राक्ते द्वीपांशभिद्यपि। भारती पक्षिणीवृत्तिभिदो र्वाचि, हे. पक्षिण्यां वाचि वृत्तौ च भारती भारतं पुनः। जम्बुद्वीपे व्यासकृतौ, त्रि.

भारद्वाज. भारद्वाजो वनकार्पास्यां ना द्रोणर्षिभेदयोः, मे. भारद्वाजः स्मृतो मुनौ। द्रोणे च वनकार्पास्यां भारद्वाजी च कण्टके, वि. भारद्वाजो मुनौ चापि पिचुमन्दद्रुमेऽपि च, हे. बुधैः ख्यातो भारद्वाजो द्रोणाचार्ये मुनावपि, त्रि.

भार्गव. भार्गवो गजधन्विनोः। शुक्रे परशुरामे च भार्गवी पार्वतीश्रियोः। दूर्वायाम्, मे. भार्गवः परशुरामे स्याद् गजे शुक्रे सुधन्वनि। भार्गवी श्वेतदूर्वायां च कमलाऽसितदूर्वयोः, वि. भार्गवः परशुरामे सुधन्वनि मतङ्गजे। दैत्यगुरौ भार्गवो तु कृष्णदूर्वोमयोः स्त्रियाम्, हे. गजे धन्विनि शुक्रे च परशुरामे च भार्गवः। दूर्वा गौरी च भार्गव्यौ, त्रि.

भार्याटिक. भार्याटिकः पुमान् भार्यानिर्जिते हरिणान्तरे, मे. भार्याटिको भवेद् भार्यानिर्जिते हरिणान्तरे, वि. भार्याटिको मुनिभेदे भार्यया च विनिर्जिते, हे.

भार्याट. भार्याटः शैलभेदे स्यात् मृगभेदे च तत्र च। कौश्या

परभार्यायां पुत्रो येनोपमादितः, मे, वि. भार्यायामन्यस्त्रीपुत्रोत्पादके स्वग-म्रैलयोः, हे.

भाल. भालं तेजोललाटयोः, मे. भालं ललाटमहसोः, वि. भालं स्याल्ललाटे महस्यपि, हे.

भालाङ्क. भालाङ्कः करपत्रे स्यात् शाकभेदे च रोहिते। महालक्षण-सम्पन्नपुरुषे कच्छपे हरे, मे, वि. भालाङ्कः कच्छपे हरे। महालक्षणसम्पूर्ण-पुरुषे करपत्रके। रोहिते शाकभेदे च, हे. भालाङ्को लोहिते हरः करपत्रे च कच्छपे, घा.

भाव. भावः सत्तास्वभावाभिप्रायचेष्टात्मजन्मसु। क्रियालीलापदा-र्थेषु विभूतिबुधजन्तुषु॥ रत्यादौ, मे. भावः स्वभावेऽभिप्राये चेष्टासत्तात्म-योनिषु। क्रियालीलापदार्थेषु बुधजन्तुविभूतिषु, वि. भावोऽभिप्रायवस्तुनोः। स्वभावजन्मसत्तात्मक्रियालीलाविभूतिषु। चेष्टायोन्यो र्बुधे जन्तौ श्टङ्गा-रादेश्च कारणे। शब्दप्रवृत्तिहेतौ च, हे. भावः सत्तास्वभावाभिप्राय-चेष्टात्मजन्मसु, श. भावो गौरविते जन्तौ पदार्थेऽभिनयान्तरे, त्रि. आत्मा भावो मनो भावो भावः सत्ता भवोऽपि च। भावः पूजरात्मको लोकः पदार्थो भाव उच्यते, धने. चेष्टात्मजन्मसत्ताभिप्रायेष्वभिहितो भावः, ह.

भावना. भावना तु न ना ध्याने पर्यालोचेऽधिवासने, मे. भावना लेपने ध्याने, वि. भावना वासना ध्यानम्, हे.

भावाट. भावाटो भावुके साधुनिवेशे कामुके नटे, मे. भावाटो भावुके साधुनिवेशे कामुकेऽपि च, हे. वि.

भावित. भावितं वासिते प्राप्ते, मे, वि, हे.

भाषा. v. वाच्

भास्. भाः प्रभावे मयूखे स्त्री, मे. भाः प्रभावे मयूखे च, वि, हे.

भास. भासः पुंसि प्रभायां स्याद् विशेषे विहगस्य च, मे. भासस्तु भासि गृध्रशकुन्तयोः, हे. ? भासः सुवर्णचूडे स्यात् प्रभेदे किम्पु-रुषस्य, मि.

भासन्त. भासन्तः सुन्दराकारे त्रिषु ना भासपक्षिणि, मे. भासन्तो मे सूर्ये रम्यभासयोः, हे.

भास्कर. भास्करोऽग्नौ प्रभाकरे, मे. भास्करस्तपने वह्नौ प्रभाकरसमः स्मृतः, वि. भास्करो वह्निसूर्ययोः, हे.

भास्वत्. भास्वान् भास्करसूर्यत्रयोः, मे, वि. भास्वान् दीप्ते रवौ, हे. भास्वन्तौ सूर्यभास्वरौ, त्रि.

भिक्षा. भिक्षा भृतौ याच्ञासेवाभिक्षितवस्तुषु, मे. भिक्षा भृतौ च याच्ञायां सेवाभिक्षितवस्तुनोः, वि. भिक्षासेवाप्रार्थनयो र्भृतौ भिक्षितवस्तुनि, हे. भिक्षा सेवाऽर्थना भृतिः, अ.

भित्ति. भित्तिः कुड्यप्रदेशयोः, मे. भित्तिः कुड्ये प्रभेदे च संविभागावकाशयोः, वि. भित्तिः कुड्ये प्रदेशे च, हे. कुड्यभेदनयो र्भित्तिः, त्रि.

भिन्न. भिन्नः स्यात् त्रिषु दारिते। सङ्गतेऽन्यत्र फुल्ले च, मे. भिन्नमन्यार्थवचने सङ्गते दारिते स्फुटे, वि. भिन्नोऽन्यः सङ्गतः फुल्लो दीर्णः, हे. भिन्नं दीर्णं विशेषिते, त्रि.

भीत. भीतं भयेऽथ भीयुते त्रिषु, मे. भीतं भये भययुते वाच्यवत् परिकीर्त्तितम्, वि.

भीति. भीति र्भये स्त्रियाम्, मे. भीतिः साध्वसकम्पयोः. वि.

भीम. भीमोऽम्लवेतसे घोरे शम्भौ मध्यमपाण्डवे, मे. भीमोऽम्लवेतसे शम्भौ घोरे चापि वृकोदरे, वि. भीमो वृकोदरे घोरे शङ्करेऽप्यम्लवेतसे, हे. भीमः शम्भौ च पाण्डवे, त्रि.

भीरु. भीरुरार्त्ते त्रिलिङ्गः स्याद् वरयोषिति योषिति, मे. भीरुर्योषिति कातरे, हे.

भीषण. भीषणो रसे सल्लकर्यां ना गाढे दारुणे त्रिषु, मे. भीषणो दारुणे रुद्रे भीषणं सल्लकीरसे, वि भीषणं शल्लकीरसे। भीषणो दारुणे गाढे, हे.

भीष्म. भीष्मो गाङ्गेयभीमयोः, मे. भीष्मस्तु भीषणे रुद्रे गाङ्गेये

च निशाचरे, वि. भीष्मो रुद्रे च गाङ्गेये राचसे च भयङ्करे, हे. गाङ्गेय-भीषणौ भीष्मौ, त्रि.

भुज (जा). भुजा। द्वयो र्बाहौ करे, मे. भुजो बाहौ करे, हे. भुजः पाणौ च बाहौ च, वि.

भुजङ्ग. भुजङ्गोऽह्नौ च पिङ्गे च, मे. भुजङ्गः पिङ्गसर्पयोः, वि. भुजङ्गः सर्पपिङ्गयोः, हे. भुजङ्गो भुजगे पिङ्गे, त्रि.

भुजिष्य. भुजिष्यस्तु स्वतन्त्रे स्याद् हस्तसूत्रकदासयोः। स्त्रियां दासीगणिकयोः, मे. भुजिष्यः स्यात् सहाये हस्तसूत्रके। स्वतन्त्रे च भुजिष्या तु दासीगणिकयो र्मता, वि. भुजिष्यः स्यादनधीने किङ्करे हस्तसूत्रके। भुजिष्या गणिकादास्योः, हे. अनधीने सहाये च भुजिष्यो हस्तसूत्रयोः, त्रि.

भुरुड. भुरुण्डाविर्वारुकुष्माण्डौ, हा.

भुवन. भुवनं पिष्टपेऽपि स्यात् सलिले गगने जले, मे. भुवनं विष्टपे मह्यां सलिलेऽपि वियत्यपि, वि. भुवनं पिष्टपे तोये, त्रि. भुवनं लोकतोययोः, अने. भुवनं लोकखाम्बुषु, हे.

भुवनुप्र. भुवनुप्रस्तु पुमान् भानौ ज्वलने शशलाञ्छने, मे. भुवनुप्र-र्ज्वलने भानौ भुवनुप्रः शशलाञ्छने, वि.

भू. भूः स्थानमात्रे कथिता धरण्यामपि योषिति, मे. भूस्तु भूमिरिव क्षितौ। स्थाने च, हे. भूः पृथिव्यां स्थानमात्रे, वि. भू र्भूमौ स्थानमात्रे च, त्रि.

भूक. भूकं छिद्रे च काले च, मे. भूकः काले छिद्रे, हे. भूक-श्छिद्रे च काले च, वि.

भूकुटिन्. भूकुटी शूकरः स्यात्तो भूकुटी च खपोवलः, अने.

भूकेश. भूकेशः शैवले वटे। भूकेशो वल्कलेऽपि स्यात्, मे. भूकेशो वल्कलेषु स्यात् भूकेशः शैवले वटे, वि. भूकेश. शैवले वटे, हे.

भूत. भूतं च्मादौ पिशाचादौ जन्तौ क्लीवं त्रिषूचिते। प्राप्ते वित्ते समे सत्ये देवयोन्यन्तरे तु ना, मे. भूतं च्मादौ पिशाचादौ न्यायेत्र सत्योपमानयोः। भूतो देवलके प्राप्तवृत्तयोरभिधेयवत्, वि. भूतं सत्योपमानयोः। प्राप्तेऽतीते पिशाचादौ पृथ्व्यादौ जन्तुयुक्तयोः, हे. युक्ते च्मादावृते भूतं प्राण्यतीते समे त्रिषु, अ. अपत्ये च पृथिव्यादौ कालेऽतीते च राच्चसे। प्राप्ते प्राणिनि कौमारे भूतशब्दो निगद्यते, गने. चतुर्विधेषु जीवेषु पृथिव्यादिषु पञ्चसु। अतीते देवयोनौ च भूतशब्दं प्रचचते, ह.

भूतवृच. भूतवृचस्तु शाखोटद्रुमे श्योनाकपादपे, मे. भूतवृचस्तु शाखोटे तथा श्योनाकपादपे, वि. भूतवृचस्तु शाखोटे श्योनाककलिवृचयोः, हे.

भूतात्मन्. भूतात्मा पुंसि निर्दिष्टो देहे च परमेष्ठिनि, मे. भूतात्मा पुद्गले विधौ, वि. भूतात्मा द्रुहिणे देहे, हे. भूतात्मानौ धातृदेहौ, अ.

भूति. भूति र्भस्मनि सम्पत्तिहस्तिश्रृङ्गारयोः स्त्रियाम्, मे. भूतिर्मांसश्रृङ्गारे जातौ भस्मनि सम्पदि, वि. भूतिस्तु भस्मनि। मांसपाकविशेषे च सम्पदुत्पातयोरपि, हे. भूति र्भस्मनि सम्पदि, अ. भूतिर्विभवे, ह.

भू(ति)तीक. भूतीकमपि भूनिम्बे दीप्यकर्पूरकत्तृणे, मे, वि. भूतीकं कट्फलौषधे। यमान्यां घनसारे च भूनिम्बे भूस्तृणेऽपि च, हे. सराङ्कुतिकन्तु भूनिम्बे कत्तृणे भूस्तृणेऽपि च, अ.

भूभृत्. भूभृन्माद्रौ महीपते, मे. भूभृन्नरेन्द्रे शैले च, वि. भूभृन्महीधरे पृथ्वीपतौ, हे.

भूमि. भूमि र्वसुन्धरायां स्यात् स्थानमात्रेऽपि च स्त्रियाम्, मे. भूमिः चितौ स्थानमात्रे, वि, हे. भूमिः स्थानमात्रेऽपि, त्रि. v. भू.

भूमिका. भूमिका रचनायां स्याद् वेशान्तरपरिग्रहे, मे. भूमिका रचनायां स्यात् मूर्त्यन्तरपरिग्रहे, वि. भूमिका तु रचनायां रूपान्तरपरिग्रहे, हे. भूमिका रचनायां च मूर्त्यन्तरपरिग्रहे, त्रि.

भूमिज. भूमिजो नरकेऽङ्गारे सीतादेव्यां तु भूमिजा, मे. भूमिजो नरकेऽङ्गारे सीतायामपि भूमिजा, वि भूमिजो नरकाङ्गारौ भूमिजा जनकात्मजा, हे.

भूमिस्पृश्. भूमिस्पृक् पुंसि मानववैश्ययोः, मे. भूमिस्पृग् वैश्यनरयोः, वि.

भूयस्. भूयांस्त्रिषु बहुतरे पुनरर्थे तदव्ययम्, मे. भूयः पुनः पुनः ख्यातं प्रभूतार्थे त्वव्ययम्, वि. भूयोऽधिकारे च पुनः पुनः, मे.

भूरि. भूरि नो वासुदेवे च हरे च परमेष्ठिनि। नपुंसकं सुवर्णे च प्राज्ये स्याद्वाच्यलिङ्गकः, मे. भूरि र्ब्रह्माच्युतेशेषु भूरि प्राज्य-सुवर्णयोः, वि. प्रचुरं भूरि विज्ञेयं भूरि काञ्चनमेव च, अने. भूरिः स्वर्णे प्रचुरे च, हे. स्वर्णेऽपि भूरिचन्द्रौ द्वौ, अ.

भूसृज्. भूसृग् वैश्ये मानवे च, हे.

भृगु. भृगुः पुमान्। मुनौ हरेऽतटे शुक्रे, मे. अथ भृगुः सानौ जमदग्निप्रपातयोः। शुक्रे रुद्रे च, हे. भृगुः शुक्रे प्रपाते च जमदग्नौ पिनाकिनि, वि अमदग्न्यतटौ भृगू, त्रि.

भृङ्ग. भृङ्गो धूम्याटपिङ्गयोः। मधुव्रते भृङ्गराजे पुंसि भृङ्गं गुडत्वचि, मे. भृङ्गं त्वक्पत्रं भृङ्गास्तु पिङ्गधूम्याटमार्कवाः। षट्पदः, हे. भृङ्गो धूम्याटपिङ्गयोः। मधुव्रतेऽपि भृङ्गन्तु केशराजगुडत्वचोः, वि. भृङ्गो धूम्याटकेऽपि च, त्रि.

भृङ्गराज. अथ भृङ्गराज उक्तः पक्षिविशेषे च मार्कवे भ्रमरे, मे. भृङ्गराजस्तु मधुपे मार्कवे विहगान्तरे, वि भृङ्गराजो मधुकरे मार्कवे विहगान्तरे, हे. भृङ्गराजः खगौषधोः, त्रि.

भृङ्गार. भृङ्गारः कनकालुके। भृङ्गारी भिल्लिकायां स्यात्, वि. भृङ्गारी स्याज् भिल्लिकायां भृङ्गारः कनकालुका, हे. भृङ्गारी भिल्लिकायां स्यात् कनकालो पुनः पुमान्, मे

भृति. भृतिः स्त्री स्यान्मूलेऽपि भरणेऽपि च, मे. भृति भरण-मूल्ययोः, वि,.त्रि. भृति र्मूल्यभरणयोः, हे

भृत्य. भृत्यो दासे भृतौ भृत्या, वि, मे.

भृशम्. भृशं प्रकर्षेऽत्यर्थे च, हे. भृशं प्रकर्षे चात्यर्थे, वि.

भृष्टि. भृष्टिः स्याद् भर्जने शून्यवाटिकायां च योषिति, मे. भृष्टिस्तु भर्जने। शून्यवाट्याम्, हे. भृष्टिः स्याद् भर्जने शून्यवाटिकायां च भाषिता, वि.

भेक. भेको मण्डूकमेघयोः, मे, वि. भेको मेघमण्डूकभीरुषु, हे.

भेद. भेदो द्वैधे विशेषे स्याद् उपजापे विदारणे, मे, वि. भेदो विदारणे भेदे उपजापविशेषयोः, हे.

भेरुण्ड. भेरुण्डा देवताभेदपक्षिणप्रन्तरयोः स्त्रियाम्। भयानके वाच्यवत्, मे. भेरुण्डो भीमदर्शने। भेरुण्डा देवताभेदे पक्षिणोभिदि चेष्यते, वि. भेरुण्डो भीषणखगौ भेरुण्डा देवताभिदि, हे.

भेल. भेलः प्लवे मुनौ पुंसि भीरावज्ञे च वाच्यवत्, मे. भेलः प्लवे भीरुके च निर्बुद्धिमुनिभेदयोः, वि. भेलः प्लवे मुनिभेदे भीरौ बुद्धिविवर्जिते, हे. द्रुमिभेदे प्लवे पुंसि भेलं भीरुहृदि त्रिषु, त्रि.

भैरव. भैरवः पुंसि शङ्करे। भीषणे त्रिषु, मे. भैरवं भीषणे भर्गे भैरवः समुदाहृतः, वि. भैरवो भीषणे रुद्रे रागभेदे, हे.

भोग. भोगः सुखे धने चाहेः शरीरफणयोरपि। पालने व्यवहारे च योषिदादिभृतावपि, मे. भोगस्तु राजन्न वेश्याभृतौ सुखे। धनेऽहिकायफणयोः पालनाऽभ्यवहारयोः, हे. भोगः सुखे धने चाहेः शरीरफणयो र्मतः। पालनेऽभ्यवहारे च निर्वेशे पण्यरयोषिताम्, वि. भोगः सुखे स्त्र्यादिभृतावहेश्च फणकाययो', श. पालनेऽभ्यवहारे च निर्वेशे पण्ययोषिताम्। भोगः सुखे धने चाहेः शरीरफणयोरपि, त्रि.

भोगवत्. अथ भोगवती नागपुरीनद्योरस्त्री पुमान्, मे. भोगवती भुजङ्गानां नगरीसरितोरपि, वि. भोगवती तु सर्पाणां नगरेऽपि सरित्यपि, हे. नदीनगर्यो र्नागानां भोगवती, श. भोगवान् नाऽऽढ्यनागयोः, वि.

भोगिन्. भोगी भुजङ्गमेऽपि स्याद् ग्रामपाले नृपे पुमान्। विहाय

मद्दिषीमन्यराजयोषिति भोगिनी, मे. भोगी भुजङ्गमे राज्ञि ग्रामण्यां नापितेऽपि च। विहाय महिषीं चान्यराजयोषिति भोगिनी, वि. भोगी भुजङ्गमे। वैयावृत्त्यकरे राज्ञि ग्रामण्यां नापितेऽपि च, हे.

भोस्. भोस्तु सम्बोधनविषादयोः, मे.

भौम. भौमः कुजे च नरके पुंसि भूमिभवे त्रिषु, मे. भौमो मङ्गल-दैत्ययोः, हे. नरके मङ्गले भौमः, त्रि.

भ्रम. भ्रमोऽम्बुनिर्गमे भ्रान्तौ कुन्दभ्रमणयोरपि, मे. भ्रमोऽम्बु-निर्गमे भ्रान्तौ कुन्दाखेत्र भ्रिलयन्त्रके, वि. भ्रमस्तु सम्राट् भ्रमणे वारि-निर्गमे। भ्रान्तौ कुन्दाख्ययन्त्रे च, हे. कुन्दाम्बुनिर्गमभ्रान्तिषु भ्रमः, त्रि.

भ्रमणी. भ्रमणी काण्डिकायां क्रीड़ायामप्यधीश्रितुः, मे, वि. भ्रमणी सम्राटधीश्रितुः। क्रीड़ादौ काण्डिकायाम्, हे.

भ्रमर. भ्रमरः कामुके भृङ्गे, मे, त्रि. भ्रमरो भृङ्गे कामुकेऽपि मधुव्रतवत्, वि. भ्रमरः कामुकेऽपि सम्राट्, हा.

भ्रमरक. अथ भ्रमरको भृङ्गे गिरिके बालकान्तरे, मे. भ्रमरको जले भृङ्गे गिरिके चूर्णकुन्तले, वि. भ्रमरको मधुव्रते। गिरिके चूर्णकेशे च, हे.

भ्रातृव्य. भ्रातृव्यो भ्रातृजे रिपौ, हे. भ्रातृव्यौ भ्रातृजद्विषौ, अ.

भ्रान्ति. भ्रान्तिस्तु योषिति। मिथ्यामितौ च भ्रमणे, मे. भ्रान्ति-र्मिथ्याज्ञानेऽनवस्थितौ, हे.

भ्रामक. भ्रामको जम्बुके धूर्त्ते सूर्यावर्त्ताश्मभेदयोः, मे. भ्रामकः फेरुधूर्त्तयोः। सूर्यावर्त्ताश्मभेदे च, हे. कुन्देऽपि भ्रामको वटौ, हा.

भ्रामर. भ्रामरं मधुनि सूतम्। पुंसि प्रस्तरभेदे च, मे. भ्रामरं मधुदृषदोः, हे. भ्रामरं ग्रावमधुनोः, वि.

भ्रूण. भ्रूणः स्त्रीगर्भडिम्भयोः, मे, वि. अथ भ्रूणो गर्भिण्यां श्रोत्रियद्विजे। अर्भकस्त्रैणगर्भे च, हे. भ्रूणोऽर्भके स्त्रैणगर्भे, अ. भ्रूणो भीरु द्विजो भ्रूणः भ्रूणो गर्भाशयः स्त्रियाः। भ्रूणोऽण्डजः शिशुः भ्रूणो भ्रूणो विकल दृश्यते, अने. भ्रूणोऽपि गर्भिणग्रास्, रु.

म. मो यमे समयेऽपि सत्राद् विषे च मधुसूदने। मा स्त्री मद्यालयायां सत्रान् पुंलिङ्गश्चन्द्रशेखरे, मे. मः शिवे मा रमायां च मा निषेधेऽव्ययं मतम्, वि. मः पुनः शम्भौ मा लक्ष्म्यां वारणेऽव्ययम्, हे. मः शिवश्चन्द्रमा वेधा मा लक्ष्मीश्च प्रकीर्त्तिता। मा च मातरि माने स्म बन्धने मः प्रकीर्त्तितः, ए. वैकुण्ठश्च महाकालसञ्ज्ञो जठरसंस्थितः। सत्वेशो मण्डलो मानी विषः सूर्य्यो मकारकः, मा. लक्ष्मी र्मा च निगद्यते, शने.

मकर. मकरो यादसो भेदे निधिराशिप्रभेदयोः, मे. मकरो यादसि ज्ञेयो निधिराशिप्रभेदयोः, वि. मकरो निधौ। नक्रे राशिविशेषे च, हे. मकरो राशियादसोः, लि.

मकुर. V. मुकुर.

म(मु)कुष्ठ. मकुष्ठो व्रीहिभेदे ना मन्थरे पुनरन्यवत्, मे. मकुष्ठो व्रीहिभेदे सत्रान् मकुष्ठो मन्थरेऽन्यवत्, वि. मुकुष्ठौ धान्यमन्थरौ, हे.

मघ. मघा मघो च नक्षत्रे धान्यभेदे यथाक्रमम्। मघो द्वीपान्तरे, मे. मघा मघौ च नक्षत्रे भेषजे च यथाक्रमम्, वि. नक्षत्रस्त्र मघा नाम कुन्दस्त्र कलिका मघा, शने.

मङ्क्षु. मङ्क्षु भृशे भ्रशार्थे च, मे. मङ्क्षु भृशे भ्रशार्थे च तत्त्वार्थेऽपि क्वचिन् मतम्, वि. मङ्क्षु भृशे भ्रशे तत्त्वे, हे.

मङ्गल. मङ्गला सितदूर्वायामुमायां पुंसि भूमिजे। नपुंसकं तु कल्याणे सर्वार्थरक्षणेऽपि च, मे. मङ्गलं श्रेयसि श्वेतदूर्वायामपि मङ्गला। सर्वार्थरक्षणे चापि मङ्गलं समुदीरितम्, वि. मङ्गलं पुनः। कल्याणे मङ्गलो भौमे मङ्गला श्वेतदूर्विका, हे. ग्रहे ना मङ्गलं शुभे, लि.

मङ्गल्य. मङ्गल्यः सरात् त्रायमाणाऽश्वत्थबिल्वमसूरके। स्त्रियां शमत्राम धःपुष्पीभिसीशृङ्गावचासु च। रोचनायामथो दध्नि क्लीवं शिवकरे त्रिषु, मे. मङ्गल्यस्त्रायमाणे सत्राद् बिल्वेऽश्वत्थे मसूरके। मङ्गल्यं दध्नि मङ्गल्यो मनोज्ञे त्वभिधेयवत्। मङ्गल्या रोचनायां च प्रियङ्गुशतपुष्पयोः। अधः-

पुष्पीशङ्खपुष्पीशमीशुक्लवचासु च, वि. मङ्गल्यो रुचिरेऽश्वत्थे त्रायमाणे मसूरके। बिल्वे मङ्गल्यं तु दध्नि मङ्गल्या रोचना शमी। शतपुष्पा शुक्लवचा प्रियङ्गुः शङ्खपुष्प्यपि। अधःपुष्पी, हे.

मञ्जरी. मञ्जरी तिलकस्थूलमुक्तयो वैल्लरी द्वयोः, मे. मञ्जरी वल्लरीस्थूलमुक्तातिलकशाखिषु, वि. मञ्जरी तिलकद्रुमे। वल्लर्यां स्थूलमुक्तायाम्, हे.

मञ्जुल. मञ्जुलं त्रिषु मञ्जौ ना जलरङ्कौ नपुंसकम्। जलास्थले निकुञ्जे च, मे. मञ्जुलम्। निकुञ्जे शैवले मञ्जौ जलरङ्कौ तु मञ्जुलः, वि. मञ्जुलं सुन्दरेऽपि च। रम्ये कुञ्जे मञ्जुलं तु दात्यूहे, हे. मञ्जुलो मधुरे कुञ्जे जलरङ्कौ जलास्थले, शा.

मणि. मणिः स्त्रीपुंसयोरश्मजातौ मुक्तादिकेऽपि च। कण्ठदेशस्तनेऽजायाः लिङ्गाग्रेऽलिञ्जरेऽपि च, मे. मणि र्गौले मेहनाग्रे रत्ने चाजागलस्तने, वि. मणिस्त्वजागलस्तने। मेढ्राग्रेऽलिञ्जरे रत्ने, हे. लिङ्गाग्रेऽलिञ्जरे मौक्तिकादौ स्त्रीपुंसयो र्मणिः। अजागलस्तने चापि, त्रि. मणिलिङ्गाग्रिमो भागो मणिः प्रोक्तो भगध्वजः। मणिः शूपसुखं ज्ञेयं पद्मरागादिको मणिः, अने.

मणिक. मणिकोऽलिञ्जरो ज्ञेयो मणिको मणिरुच्यते, अने.

मणिच्छिद्रा. मणिच्छिद्रा तु मेदायाच्चभाख्यौषधेऽपि च, मे, वि. मणिच्छिद्रा तु मेदायाच्चभाख्यौषधावपि, हे.

मणिमाला. मणिमाला तु हारे दन्तक्षतान्तरे, मे. मणिमाला स्मृता हारे स्त्रीणां दन्तक्षतान्तरे, वि. मणिमाला हारे स्त्रीणां दशनक्षतभिद्यपि, हे.

मण्ड. मण्डः पञ्चाङ्गुले शाकभेदे क्लीवं तु मस्तुनि। आमलक्यां स्त्रियां मण्डाऽप्यस्त्रियां सारपिच्छयोः, मे. मण्डं मस्तुनि शाके च मण्डः स्यात् सारपिच्छयोः। एरण्डे भूषणे चाथ मण्डा धात्र्यामुदीरिता, वि. मण्डो मस्तुनि भूषायामेरण्डे सारपिच्छयोः। शाके मण्डा त्वामलक्याम्, हे. मण्डः स्यात् सारपिच्छयोः। एरण्डे मस्तुनि क्लीवम्, त्रि.

मण्डन. मण्डनं भूषणे क्लीवं सज्ञात् लिप्वलङ्करिष्णुनि, मे. मण्डनं सज्ञादलङ्कारेऽलङ्करिष्णुनि वाच्यवत्, वि. मण्डनं तु प्रसाधने। मण्डनोऽलङ्करिष्णौ सज्ञात्, हे.

मण्डल. मण्डलं परिधौ कुष्ठे देशे द्वादशराजसु। क्लीवेऽथ निवहे बिम्बे त्रिषु पुंसि तु कुक्कुरे, मे. सज्ञान्मण्डलं द्वादशराजके च देशे च बिम्बे च कदम्बके च। कुष्ठप्रभेदेऽपुत्रपस्यर्थकेऽपि भुजङ्गभेदे शुनि मण्डलः स्यात्, वि. मण्डलं देशबिम्बयोः। भुजङ्गभेदे परिधौ शुनि द्वादशराजके। सङ्घाते कुष्ठभेदे च, हे. मण्डलं परिधौ गणे। बिम्बे देशे ना च शुनि, त्रि. मण्डलं भूमिभागश्च मण्डलः धरमासुतः। मण्डलं वर्त्तुलं प्रोक्तं सङ्घातो मण्डलं मतम्, अने.

मण्डलक. भवेन् मण्डलकं बिम्बे कुष्ठभेदे च दर्पणे, मे, वि.

मण्डूक. मण्डूकः शोणके सुन्यन्तरे स्याद् गूढवर्चसि। मण्डूकपर्णत्रा मण्डूकी, मे. मण्डूकं बन्धभेदेऽपि दर्दुरे शोणके विदुः। मण्डूकपर्णत्रा मण्डूकी, वि. मण्डूको भेकशोणयोः। मण्डूकी मण्डूकपर्णत्राम्, हे.

मण्डूकपर्ण. मण्डूकपर्णी मञ्जिष्ठाब्राह्मयो र्ना तु शोणके, मे. मण्डूकपर्णोऽरलुकशोणकयोः कपीतने। मण्डूकपर्णी मञ्जिष्ठाब्राह्मी गोजिह्विकौषधौ, हे. मण्डूकपर्णोऽरलुके शोणके च कपीतने। मण्डूकपर्णी मञ्जिष्ठाब्राह्मीगोजिह्विकासु च, वि.

मण्डोदक. मण्डोदकं चित्तरागे क्लीवमातर्पणेऽपि च, मे. मण्डोदकं चित्तरागे भवेदातर्पणेऽपि च, वि.

मत. मतं तु सम्मते ज्ञाते, मे. मतं तु सम्मतेऽर्च्चिते, हे. मतं पूजितसम्मते, वि.

मति. मति र्धीच्छासा्तिष्वपि, वि. मतिः स्त्रीच्छाधियोः स्मृतौ, मे. मति र्बुद्धीच्छयोः, हे. मतिरिच्छाऽपि, त्रि.

मत्कुण. मत्कुणो निर्विषाणेभे निःश्मश्रुपुरुषेऽपि च। उद्दंशे नालिकेरे च, मे. मत्कुणो निर्विषाणेभे निःश्मश्रुपुरुषेऽपि च। उद्दंशे

नारिकेले च, वि. मत्कुणोऽश्मश्रुपूरुषे। उद्दंशे नारिकेले च निर्विषाणे गजेऽपि च, हे. निश्मश्रुपुरुषोद्दंशौ मत्कुणौ, त्रि.

मत्तवारण. उक्तो मत्तवारणस्तु प्रक्लिन्नकटकुञ्जरे। क्लीवं प्रासादवीथीनां कुण्डहद्दनावपि, मे. मत्तवारणमिच्छन्ति दानक्लिन्नकटद्विपे। मत्ता-प्रासादवीथीनां वरण्डे चाप्यपाश्रये, वि. मत्तवारणः। प्रासादवीथीवरण्डे मत्तहस्त्यपाश्रये, हे.

मत्सर. मत्सरो मक्षिकायां स्त्रियां मात्सर्यक्रोधयोः पुमान्। असहत्र-परसम्पत्तौ कृपणे चाभिधेयवत्, मे. मत्सरः। असहत्रपरसम्पत्तौ मात्सर्यं कृपणे क्रुधि। मत्सरा मक्षिकायां स्यात्, वि. मत्सरः परसम्पत्त्यक्षमायां तद्वति क्रुधि। कृपणे मत्सरा तु स्त्री मक्षिका, हे. मत्सरोऽन्यशुभद्वेषे तद्वत्कृपणयोस्त्रिषु, अ. मक्षिकायां च मत्सरः, त्रि.

मत्स्य. मत्स्यो मीनेऽथ पुंभूम्नि देशे, मे. मत्स्यो देशान्तरे मीने विराटाभिख्ययादवे, वि, हे.

मथित. मथितं पुनः। क्लीवं निर्जलघोले स्यात् त्रिष्वालोड़ित-घृष्टयोः, मे. मथितं निर्जले घोले व्यालोडितनिघृष्टयोः, हे.

मद. मदो रेतसि कस्तूर्यां गर्वे हर्षेभदानयोः। मद्येऽपि मद आख्यातो मदी चषकवस्तुनि, वि. मदो रेतसि कस्तूर्यां गर्वे हर्षेभदानयोः, मे. मदो रेतस्यहङ्कारे मद्ये हर्षेभदानयोः। कस्तूरिकायां चैमेत्र च मदी चषकवस्तुनि, हे. हर्षेऽप्यामोदवन् मदः, अ. अथ मदः स्यात् कस्तूरीभ-दानयोः, त्रि.

मदकल. भवेन्मदकलो मत्तेभमदाव्यक्तवाचिनोः, मे. मदकलः स्त्रियां मत्तेभे मदेनाव्यक्तवाचि च, वि. मदकलो मदद्विपे। मदेनाव्यक्त-वचने, हे.

मदन. मदनः स्मरवसन्तद्रुभिद्धूस्तूरसिक्थके, मे. मदनः स्मर-धुस्तूरवसन्तद्रुमसिक्थके, वि. मदनः सिक्थके स्मरे। राढे वसन्ते धत्तूरे, हे. मदनः सिक्थधूस्तूरतरुभेदमनोभवाः, त्रि.

मदनशलाका. मदनशलाका कामोद्दीपकभैषजशारिकयोः, मे. स्यात् मदनशलाकाऽपि सार्यां कामोद्यौषधौ, वि.

मदयित्नु. मदयित्नुर्मदयुते पुमान् मद्ये नपुंसकम्, मे. मदयित्नु-र्भवेत् सौधौ मद्ये स्त्रान् मदयित्नु, च, वि.

मदार. मदारो हस्तिधूर्तयोः, मे. मदारो द्विरदे धूर्ते, वि.

मधु. मधु पुष्परसे चौद्रे मद्ये ना तु मधुद्रुमे। वसन्तदैत्यभिच्चैत्रे स्त्रीञ्जीवन्त्यान्तु योषिति, मे. मधु चौद्रे जले चीरे मद्ये पुष्परसे मधुः। दैत्ये चैत्रे वसन्ते च जीवाशोके मधुद्रुमे, वि. मधुश्चैत्रे दैत्ये पु जीवाशोक-मधूकयोः। मधु चीरे जले मद्ये चौद्रे पुष्परसेऽपि च, हे. मधु मद्ये पुष्परसे चौद्रेऽपि, श्र. दैत्यचैत्रवसन्तेषु द्रुमभेदे च ना मधुः, त्रि. मधु मद्यं मधु चौद्रं मधु पुष्परसं विदुः। मधु दैत्यो मधुश्चैत्रो मधुकोऽपि मधु-र्मतः, अने, शा.

मधुक. मधुका मधुपर्ण्यां स्यात् मधुकं क्लीतके त्रपुणि। वन्द्यन्तरे ना, मे. मधुको वन्दिभेदे स्याद् यष्ट्याह्वे विहगान्तरे। मधुका मधुपर्ण्यां स्त्रीत्, वि. मधुकं त्रपु। मधुयष्टिश्च मधुको वन्दिजीवदपक्षिणोः, हे. मधुका वल्लिभेदे च, त्रि.

मधुद्र. मधुद्रोऽली च कामुके, मे. v. भ्रमर,

मधुपर्णी. मधुपर्णी तु गम्भार्यां नीलीसंज्ञौषधावपि, मे.

मधुर. मधुरा शतपुष्पायां मिश्रेयानगरीभिदोः। मधुकर्कटिका-मेदामधूलीयष्टिकासु च। क्लीवं विषे पुंसि रसे सद्वत् स्वादुप्रियेऽन्यवत्, मे. मधुरस्तु रसे विषे। मधुरं रसवत्स्वादुप्रियेषु मधुरोऽन्यवत्। मधुरा शतपुष्पायां मिश्रेयानगरीभिदोः। मधुकुक्कुटिकामेदामधूलीयष्टिकासु च, वि. मधुरं विष। मधुरस्तु प्रिये स्वादौ रसे च रसवत्यपि। मधुरा मथुरापुर्यां यष्टिमेदामधूलिषु। मधुकुक्कुटिकायां च मिश्रेयाशतपुष्पयोः, हे. स्वादुप्रियौ च मधुरौ, श्र. विषे स्वादे च मधुरम्, त्रि. मधुरौ च प्रियस्वादू, अने.

मधुरसा. भवेन् मधुरसा द्राक्षामूर्विकादुग्धिकासु च, मे. स्मृता मधुरसा द्राक्षामूर्विकादुग्धिकासु च, वि. मधुरसा तु मूर्वायां द्राक्षादुग्धिकयोरपि, हे.

• मधुसूदन. मधुसूदनस्तु पुंसि स्याद् भ्रमरे वनमालिनि, मे. मधुसूदनसंज्ञा च भ्रमरे वनमालिनि, वि. मधुसूदनः। भ्रमरे केशवे, हे. विष्णुली मधुसूदनौ, त्रि.

मध्य. मध्यं विलग्ने न स्त्री स्यान् न्याय्येऽन्तरेऽधमेऽपि च, मे. मध्यं न्याय्येऽवकाशेऽङ्गाधमेऽन्तरेऽधमे, वि. मध्यं न्याय्येऽवलग्नेऽन्त, हे. न्याय्येऽपि मध्यम्, च.

मध्यम. मध्यमो मध्यजेऽन्यवत्। पुमान् स्वरे मध्यदेशेऽप्यवलग्ने तु न स्त्रियाम्। स्त्रियां दृष्टरजोनार्यां कर्णिकाङ्गुलिभेदयोः। तन्त्रगरच्छन्दसि तथा, मे. मध्यमः स्यात् स्वरे मध्ये अवलग्ने च मध्यजे। वाच्यवन् मध्यमा दृष्टाराकादृष्टरजःस्त्रियोः। कर्णिकातन्त्रगरच्छन्दःकरमध्याङ्गुलीषु च, वि. मध्यमो मध्यजे स्वरे। देशमध्ये मध्यदेशे मध्यमा कर्णिकाऽङ्गुलिः। कन्या रजस्वला चापि, हे. स्वरे मध्ये च मध्यमः, त्रि.

मनस्. मनश्चित्ते मनीषायाम्, मे मनश्चित्तमनीषयोः, वि.

मनाक्. मनागप्यल्पमन्दयोः, मे. मनागल्पे च मन्दे च, वि स्यान् मनागल्पमन्दयोः, हे.

मन्तु. मन्तुः पुंस्यपराधेऽपि मनुष्येऽपि प्रजापतौ, मे. मन्तुः स्याद्-पराधेऽपि मनुष्येऽपि प्रजापतौ, वि.

मन्त्र. मन्त्रो वेदविशेषे स्याद् देवादीनां च साधने। गुह्यवादेऽपि च पुमान्, मे. मन्त्रो वेदविशेषे स्याद् देवादीनां च साधने। गुप्तवादे च, वि. मन्त्रो देवादिसाधने। वेदांशे गुप्तवादे च, हे वेदभेदे गुप्तवादे मन्त्रः, च.

मन्थ. मन्थः स्यात् पुंसि मन्थाने सक्तये च दिवाकरे, मे. मन्थः सक्तवमन्थाननेत्रामयदिवाकरे, वि. मन्थो रवौ मथि। सक्तवे नेत्ररोगे च, हे. सूर्यमन्थानयो मन्थः सक्तवे, त्रि.

मन्थर. मन्थरः कोशफलयोः बोधमन्थानयोः पुमान्। कुसुम्भस्त्रां न द्वयो र्मन्दे पृथौ वक्रेऽभिधेयवत्, मे. मन्थरः सूचके कोशे मन्थाने चाथ मन्थरम्। कुसुम्भत्रां मन्थरे मन्दे पृथौ वक्रे च वाच्यवत्, वि. मन्थरः सूचके कोशे वक्रे मन्दे पृथौ मथि। मन्थरं तु कुसुम्भत्रां सत्रात्, हे. 'दर-वक्रे च मन्थरः, लि.

मन्द. मन्दोऽतीक्ष्णे च मूर्खे च स्वैरे चाभाग्यरोगिणोः। अल्पे च त्रिषु पुंसि स्यात् हस्तिजात्यन्तरे शनौ, मे. मन्दः खले मन्दरते मूर्खे स्वैरे-ऽल्परोगिणोः। अभाग्येऽपि च मातङ्गिगजजातिप्रभेदयोः, वि. मन्दो मूढे शनौ रोगिण्यलसे भाग्यवर्जिते। गजजातिप्रभेदेऽल्पे स्वैरे मन्दरते खले, हे. मूढाल्पापटुनिर्भाग्या मन्दाः स्युः, अ. मन्दौ स्वैरशनिश्चरौ। हस्तिभेदे च, लि. रोगार्ताभाग्यमूढाल्पा मन्दाः मोक्ताः विचक्षणैः, अने.

मन्दर. मन्दरस्तु पुमान् मन्थशैले मन्दारपादपे। वाच्यवद् बहुले मन्दे, मे. मन्दरो मन्थशैले स्यात् स्वर्गमन्दारयोरपि। मन्दरो बहुले मन्दे, वि. मन्दरो मन्थपर्वते। स्वर्गमन्दारयो र्मन्दे, हे.

मन्दार. मन्दारः स्यात् सुरद्रुमे। पारिभद्रेऽर्कपर्णे च, मे. मन्दारः पारिभद्रार्कपर्णयोः। सुरद्रुमेऽपि, वि. मन्दारस्त्रिदशद्रुमे। पारिभद्रे-ऽर्कपर्णे च, हे.

मन्दिर. मन्दिरं नगरेऽगारे क्लीबं ना मकरालये, मे. मन्दिरं नगरेऽगारे मन्दिरे मकरालये, वि. मन्दिरो मकरावासे मन्दिरं नगरे गृहे, हे.

मन्दुरा. मन्दुरा वाजिशालायां शयनीयार्थवस्तुनि, मे. मन्दुरा वाजिशालायां वासतेय्यां तथा भुवि, वि. मन्दुरा वाजिशालायां स्यादा-धारेऽपि मन्दुरा, धने

मन्मथ. मन्मथः कामचिन्तायां कपित्थे कुसुमायुधे, मे, वि. अथ मन्मथः। कपित्थे कामदेवेऽपि, लि.

मन्यु. मन्युः पुमान् क्रुधि दैन्ये शोके यज्ञे च, मे. मन्युः क्रोधे

कतौ दैन्ये, वि. मसुर दैन्ये कतौ कुधि, हे, अ. कतौ क्रोधे तथा दैन्ये मनुरशब्दः प्रचक्षते, अने. मनुर दैन्ये कतौ कोपे, ह.

मय. मयः शिल्पिनि दैत्यानां करभेऽश्वतरेऽपि च, मे, वि. मया दैत्योष्ट्रवेसराः, हे. दैत्यशिल्प्युष्ट्रयो मयः, त्रि. मय उष्ट्र गन्धर्वः, अने.

मयु. मयु र्ना किन्नरे मृगे, मे. मयुस्तुरङ्गवदने मृगेऽपि मयुरुच्यते, वि. मयु र्मृगाश्वमुखयोः, हे.

मयूख. मयूख किरणेऽपि च। ज्वालायामपि शोभायाम्, म. मयूख-त्विट्करज्वाले, वि. मयूखा ज्वालकत्विषः, हे. मयूखस्त्विट्करज्वालासु, अ.

मयूर. मयूरो बर्हिचूडायामपामार्गे शिखण्डिनि, मे, वि. मयूरः केकिचूडाख्यौषधेऽपामार्गकेकिनोः, हे.

मयूरक. मयूरकोऽपत्रपामार्गे क्लीबं तुत्थाञ्जने पुनः, मे. मयूरकोऽप्यपामार्गे तुत्थके तु मयूरकम्, वि. मयूरकस्त्वपामार्गे मयूरकं तु तुत्थके, हे. मयूरकोऽपामार्गे च, त्रि.

मरीचि. मरीचि र्मुनिभेदे ना गभस्तावनपुंसकम्, मे. मरीचिः कृपणे दीप्तावृषिभेदेऽपि दृश्यते, वि. मरीचिः कृपणे घृणौ। ऋषिभेदे च, हे. मरीचि र्मुनिभेदेऽपि, त्रि.

मरु. मरु र्ना गिरिधन्वनोः, मे. मरु र्भूधरधन्वनोः, वि. मरुः पर्वतदेशयोः, हे. मरू धन्वधराधरौ, अ. देशपर्वतयो र्मरुः, ह.

मरुत्. मरुद् देवे समीरे ना ग्रन्थिपर्णे नपुंसकम्, मे. मरुद् देवे समीरे स्यात्, वि. मरुत् सुरेऽनिले, हे. मरुतौ पवनामरौ, अ. त्रिदशा मरुतः प्रोक्ता मरुतोऽपि समीरणाः, अने.

मरुवक. भवेन् मरुवकः पुष्पविशेषे मदनद्रुमे, मे, वि. मरुवकः पुष्पभेदे मदनद्रौ फणिज्झके, हे.

मर्कट. मर्कटी। करञ्जशिम्बूकशिम्ब्योः पुंसि वानरलूतयोः, मे. मर्कटी वानरीशूकशिम्ब्यां स्यात् करञ्जान्तरे। मर्कटस्तूर्णनाभेऽपि कपौ

स्त्रीकरणेऽपि च, वि. मर्कटस्तु क्षणावर्णनाभेऽपि करणान्तरे। मर्कटी करञ्जभेदे शूकशिम्ब्यां च, हे. मर्कटी शूकशिम्ब्यपि, त्रि.

मर्कटक. अथ मर्कटकः ससरभेदे वानरलूतयोः, मे.

मर्जू. मर्जूः स्त्री शुद्धौ धावकेऽपि च, मे. मर्जूः स्यात् रजके शुद्धौ, वि. मर्जूः शुद्धौ च रजकेऽपि च, हे.

मर्मर. मर्मरो वस्त्रभेदे स्याच्छुष्कपर्णध्वनौ तथा। पुंसि स्त्रियां पुनः प्रोक्ता मर्मरी पीतदारुणि, मे. मर्मरी पीतदार्वां स्यात् वस्त्रभेदे च मर्मरः, वि. मर्मरो वसनान्तरे। शुष्कपर्णध्वनौ चापि मर्मरी पीतदारुणि, हे.

मर्यादा. मर्यादा सीमनि स्थितौ, मे. मर्यादा धारणे स्थितौ, त्रि. मर्यादा स्थितिसीमयोः, हे. मर्यादा धारणसीम्नोः, त्रि.

मल. मलोऽस्त्री पापविट्किट्टे कृपणे त्वभिधेयवत्, मे. मलं किट्टे पुरीषे च पापे च कृपणे मलः, वि. मलस्त्वघे। किट्टे कदर्ये विष्ठायाम्, हे. मलोऽस्त्री पापविट्किट्टानि, अ.

मलन. मलनः पटवासे ना मर्दने तु नपुंसकम्, मे. मलनः पटवासे स्यात् मर्दने मलनं मतम्, वि.

मलय. मलयः पर्वतान्तरे। शैलांशे देश आरामे त्रिवृतायां तु योषिति, मे. मलयो देश आरामे शैलांशे पर्वतान्तरे। मलया त्रिवृतायां स्यात्, वि. मलयः पर्वतान्तरे। शैलांशे देश आरामे मलया त्रिवृदौषधौ, हे.

मलिन. मलिनं दूषिते कृष्णे ऋतुमत्यां तु योषिति, मे. मलिनं दूषिते कृष्णे ऋतुमत्यां मलिन्यपि, वि. मलिनं कृष्णदोषयोः। मलिनी रजस्वलायाम्, हे. मलिनं दूषितेऽसिते, त्रि.

मलिनमुख. मलिनमुखोऽग्नौ गोलाङ्गूले पुंसि त्रिषु क्रूरे, मे. स्यात् मलिनमुखः प्रेते गोलाङ्गूले खलेऽनले, वि. मलिनमुखो गोलाङ्गूले प्रेतेऽनले खले, हे.

मलिम्लुच. मलिम्लुचो मासभेदे चौरम्लनयोः पुमान्, मे. मलि-

म्लु,चोऽनिले चौरे, वि. मलिम्लुचस्तु तस्करे। वाते, हे. चौरवह्नौ मलिम्लुचौ, त्रि.

मलीमस. मलीमसस्तु मलिने पुष्पकाशीशलोहयोः, मे, वि. मलीमसः पुनः पुष्पकाशीशे मलिनायसोः, हे.

मल्ल. मल्लः पात्रे कपोले च मल्लप्रभेदे बलीयसि, मे, वि. मल्लः कपोले बलिनि मल्ले पात्रे, हे. मल्लः पात्रे कपालिनि। बलीयसि च मल्ले च, त्रि.

मल्लनाग. मल्लनागोऽभ्रमातङ्गे वात्स्यायनमुनावपि, मे, वि. मल्लनागो वात्स्यायनसुरेभयोः, हे.

मल्लिक. मल्लिको हंसभिद्यपि। मल्लिका तृणशून्येऽपि मीनमृत्पात्रभेदयोः, मे. मल्लिका तृणशून्येऽपि मीनमृत्पात्रभेदयोः। मल्लिको हंसभेदे स्यात्, वि. मल्लिको हंसभेदे स्यात् मल्लिका कुसुमान्तरे। मीने मृत्पात्रभेदे स्यात्, हे. हंसभेदे च मल्लिकः, त्रि.

मशको. मशको रोगकीटप्रभेदयोः, मे. मशकः कथ्यते क्षुद्ररोगकीटप्रभेदयोः, वि. मशकः क्षुद्ररुग्जन्तुभेदयोः, हे.

मसु(सू)र. मसूरा मसुरा वा ना वेश्याव्रीहिप्रभेदयोः। मसूरी पापरोगे स्यादुपधाने पुनः पुमान्, मे. मसूरा मसुरा व्रीहिप्रभेदे पण्ययोषिति। मसूरमसुरौ च द्वावेतावप्येतयो मतौ, वि. मसूरो मसुरोऽपि च। मसुरा च मसूरा च चत्वारः पण्ययोषिति। तथा व्रीहिविशेषे च, हे.

मसृण. मसृणोऽकर्कशे स्निग्धे त्रिपूमायां तु योषिति, मे. मसृणोऽकर्कशे स्निग्धे क्षुमायां मसृणा भवेत्, वि. मसृणोऽकठिने स्निग्धे मसृणा स्यादतस्यपि, हे. मसृणौ स्निग्धकर्कशौ, त्रि.

मह. मह उत्सवतेजसोः, मे, वि. महावुत्सवतेजसी, हे.

महत्. महती वल्लकीभेदे राज्ये स्यात् तु नपुंसकम्। तत्त्वभेदे पुमान् दृष्टे, मे. महद् दृश्यति धीतत्वे राज्ये, हे. वीणाभेदेऽपि महती, श. महद्राज्ये विशाले च महती वल्लकीभिदि, वि. ...

महस्. मह उत्सवतेजसोः, मे. महो भवेदुत्सवतेजसोश्च, वि. महस्तेजस्युत्सवे च, हे. महस्तूत्सवतेजसोः, अ.

महाकच्छ. महाकच्छस्तु पुंसि स्यात् समुद्रे च प्रचेतसि, मे. महाकच्छः समुद्रे च प्रचेतसि, वि.

महाकाल. महाकालो महादेवे किम्पाके प्रमथान्तरे, मे. महाकालस्त्रिनयने किम्पाके प्रमथान्तरे, वि. महाकालो महेश्वरे किम्पाके गणभेदे च, हे.

महाघोष. महाघोषा तु कर्कटशृङ्ग्यां पुंस्यतिघोषणे। क्लीवं हट्टे, मे. महाघोषो मतङ्गे च महाघोषोऽतिघोषणे। स्मृता कर्कटशृङ्ग्यां च महाघोषा मनीषिभिः, वि. महाघोषो महाशब्दे स्यान् महाघोष आपणे। महाघोषा शृङ्ग्योषधाम्, हे.

महाधन. महाधनं महामूल्ये सुवर्णे सिह्लकेऽपि च, मे, वि. महाधनं महामूल्ये सिह्लके चारुवाससि, हे.

महानाद. महानादः कुञ्जरे स्याद् वर्षुकाब्दे महास्वने, मे. महानादः कुञ्जरे स्याद् वर्षुकाब्दे भयानके, वि. महानादो वर्षुकाब्दे महाध्वाने भयानके। गजे च, हे. महानादो गजेऽपि च, त्रि.

महानील. महानीलो भृङ्गराजे मणिनागविशेषयोः, मे, वि. महानीलो मण्यं भिदि। नागभेदे भृङ्गराजे, हे.

महापद्म. महापद्मः पुमान् नागनिधिसंख्यान्तरेषु च, मे. महापद्मः स्मृतो नागनिधिसंख्यान्तरेषु च, वि. महापद्मः पुन र्निधौ। नागसंख्याभिदोः, हे.

महाबल. महाबलं सीसकेऽतिबलायां स्त्री बलोत्कटे त्रिलिङ्गम्, मे. महाबलं सीसके स्याद् बलाढ्येऽपि महाबला। भवेदतिबलायां च, वि. महाबलो बलीयसि। वायौ महाबलं सीसे महाबला बलाभिदि, हे.

महामात्र. महामात्रः समृद्धे चामात्ये हस्तिपकाधिपे, मे. महामात्रः समृद्धेऽप्यमात्ये हस्तिपकाधिपे, वि. महामात्रः प्रधाने स्यादारोहसमृद्धयोः, हे.

महामुनि. महामुनिरगस्त्ये ना कुस्तुम्बुरुणि न द्वयोः, मे. महामुनिरगस्त्ये स्यात् मध्याकागस्त्ययोरपि, वि. महामुनिः। अगस्ति-कुस्तुम्बुरुणोः, हे.

महामूल्य. महामूल्यः पद्मरागे ना महार्घेऽन्यलिङ्गकः, मे. महामूल्यं महार्घे स्यात् पद्मरागमणावपि, वि. महामूल्यं महार्घके। पद्मरागमणौ, हे.

महारजन. महारजनमुद्दिष्टं शातकुम्भकुसुम्भयोः, मे, वि. महारजनं कुसुम्भे स्वर्णे, हे.

महारस. महारसस्तु स्यात् खर्जूरे कोशकारकशेरुणोः, मे, वि. महारसः पुनरिक्षौ खर्जूर्यां कशेरुणि, हे. खर्जूरेक्षौ महारसः, त्रि.

महार्घ. महार्घस्तु महामूल्ये त्रिषु स्यात् लावके पुमान्, मे. महार्घस्तु महामूल्ये तथा लावकपक्षिणि, वि. महार्घो लावकाण्डजे। महामूल्ये, हे. महार्घस्तु महामूल्ये पुंसि लावकपक्षिणि, त्रि.

महालय. महालयो विहारे स्यात् तीर्थे च परमात्मनि, मे, वि. महालयः पुनः। तीर्थे विहारपरमात्मनोः, हे. महालयोऽपि तीर्थे स्यात्, हा.

महावीर. महावीरस्तु गरुडे शूरे सिंहे महानले। वज्रे श्वेततुरङ्गे च यज्ञानविह्नेऽपि च, मे. महावीरः पवौ तार्क्ष्ये शूरे सिंहेऽपि कोकिले। महानले च कर्के च महावीरो जराटके, वि. महावीरोऽन्तिमजिने परपुष्टे जराटके। तार्क्ष्ये कर्के पवौ शूरे सिंहे मखकृतानने, हे. महाग्नौ च महावीरः, त्रि.

महाशङ्ख. महाशङ्खो भालपार्श्वसंख्याभेदास्थिकेषु च, मे. महाशङ्खो नरास्थ्नि स्यात् निधिसंख्याप्रभेदयोः, वि. महाशङ्खो निधिभेदे संख्याभेदे नरास्थनि, हे.

महासहा. महासहा माषपर्ण्याममम्लानेऽपि योषिति, मे. महासहा माषपर्ण्यामम्लानकुसुमेऽपि च, वि.

महासेन. महासेनः कार्तिकेये महासैन्यपतावपि, मे. महासेनो विशाखे स्यात् महासैन्यपतावपि, वि. महासेनो महासेनेऽत्र स्कन्देऽपि, हे.

महिला. महिला फलिनीस्त्रियोः, मे. महिला भीरुगुन्द्रयोः, वि. महिला नार्यां गुन्द्रायाम्, हे.

महिषी. महिषी कृताभिषेकासैरिभ्योरोषधीभिदि, मे. महिषी दृषपत्न्यां च सैरिभ्यामोषधीभिदि, वि. महिषी दृषयोषिति। सैरिभ्यामोषधीभेदे, हे. महिषी राजपत्न्यपि, त्रि.

मही. मही नद्यन्तरे भूमौ, मे. मही भूमौ मही नद्याम्, वि. मही भूमौ नदीभेदे, हे.

महेन्द्र. महेन्द्रः पर्वते शक्रे, मे, वि. महेन्द्रो वासवे शैले, हे. महेन्द्रो भूधरे शक्रे, त्रि.

महेश्वर. महेश्वरो महादेवे कथितोऽधीश्वरेऽपि च, मे.

महोदय. महोदयो कान्यकुब्जे चाधिपत्यापवर्गयोः, मे. महोदयः कान्यकुब्जेऽप्याधिपत्यापवर्गयोः, वि. महोदयं पुरे। महोदयः स्वामिमुक्त्योः, हे.

महौषध. महौषधं तु शुण्ठ्यां स्याद् विषायां लशुनेऽपि च, मे. महौषधं शृङ्गवेरे विषायां लशुनेऽपि च, त्रि. महौषधं तु शुण्ठ्यां विषारसोनयोः, हे. लशुनेऽतिविषायां च शुण्ठ्यामपि महौषधम्, त्रि.

मा. मा वारणे विकल्पे च, मे. V. म.

मांस. मांसः स्यादामिषे क्लीबं कक्कोलीजटयोः स्त्रियाम्, मे. मांसं स्यादामिषे मांसी कक्कोलीजटयोरपि, वि.

माकन्द. माकन्दः सहकारेऽस्त्री धात्रीनगरभेदयोः, मे. माकन्दः सहकारे स्यात् माकन्द्यामलकीफले, वि, हे. अथ माकन्द्यामलक्यां नाम्रपादपे, त्रि.

मागध. मागधी स्त्री कणायूथ्यो वाचवत् मगधोद्भवे। पुंसि वैश्यात् क्षत्रियाजे शुक्लजीरकवन्दिनोः, मे. मागधी पिप्पलीयूथ्यो मागधो मगधोद्भवे। वैश्यतः क्षत्रियासुते शुक्लजीरकवन्दिनोः, वि. मागधो मगधोद्भूते शुक्लजीरकवन्दिनोः। वैश्यतः क्षत्रियासुते मागधी स्यात्तु पिप्पली। यूथी

मायाविशेषश्च, हे. अथ मागधी। पिप्पल्यां यूथिकायां ना लग्ने मगधजे त्रिषु, त्रि.

माचल. माचलो वन्दिचौरे च ग्राहरोगयोः, मे. माचलो वन्दिचौरे स्याद् ग्राहे रुचसि चामये, वि. माचलः। वन्दिचौरे रुजि ग्राहे, हे.

माठर. माठरो व्यासेऽर्कपारिपार्श्विके, मे. माठरो द्विजभेदे स्याद् व्यासेऽर्कपारिपार्श्विके, वि. माठरो व्यासविप्रयोः। सूर्यानुगे, हे.

माढ़ि. माढ़िः स्त्री पत्रभङ्गौ च माढ़ि दैन्यप्रकाशने, मे. माढ़िः पत्रादिभङ्गौ स्यात् माढ़ि दैन्यप्रकाशने, वि. माढ़ि दैन्यं पत्रसिराऽर्चा, हे.

माणवक. माणवको हारभेदे बाले कुपुरुषेऽपि च, मे. माणवकस्तु पुंसि स्याद् बालहारभिदोरपि, हे. हारभेदे माणवको बाले कुपुरुषे वटौ, त्रि.

मातङ्ग. मातङ्गः श्वपचे गजे, मे, वि. मातङ्गः श्वपचो हस्ती, हे. गजेऽपि नागमातङ्गौ, अ, द्वा. v. नाग.

मातुल. मातुलो व्रीहिभिन्मातृभ्रात्रोश्च मदनद्रुमे। धूस्तूरे, मे. मातुलो मदनद्रुमे। मातृ भ्रातरि धत्तूरे व्रीहिभेदेऽपि मातुलः, वि. मातुलो मदनद्रुमे। धत्तूरेऽहिवीहिभिदोः पितुः श्याले, हे. धूस्तूरेऽपि च मातुलः, त्रि,

मातुलपुत्रक. मातुलपुत्रक इत्यपि मामकतनये फले च धूर्तस्य, मे. मातुलपुत्रको धूर्तफले स्यात् मामकात्मजे, वि. मातुलपुत्रक। धत्तूरकस्य च फले मातुलस्य च नन्दने, हे.

मातुलानी. मातुलानी कलाये स्याद् भङ्गायां मातुलस्त्रियाम्, मे, वि. मातुलानी पुनः शणे। कलाये मातुलपत्न्याम्, हे. मातुलानी तु भङ्गायां मातृभ्रातृस्त्रियामपि, त्रि

मातृ माता गौर्यादिजननीगोब्रह्माण्यादिभूमिषु, (स्त्रियाम्) मे. माता काव्याप्रसूगोषु ब्राह्मीत्याद्यासु मातरः, वि. माता गौ दुर्गी ..

जननी मही। मातरस्तु ब्रह्माण्याद्याः, हे. पृथिवीजननीगावो ब्रह्माण्या-द्याश्च मातरः, त्रि.

मातृका. मातृका धातृकामातो देवीभिद्वर्णमालयोः, मे. मातृका करणे स्वरे। मातृवर्णसमाम्नायोपमातृषु, हे.

मात्र. मात्रा कर्णविभूषायां वित्ते माने परिच्छदे। अक्षरावयवे स्वल्पे क्लीबं कार्त्स्न्येऽवधारणे, मे. मात्रं चावधृतौ कार्त्स्न्ये मात्रा कर्ण-विभूषणे। अक्षरावयवे वृत्ते मानेऽल्पे च परिच्छदे, वि. मात्रं त्ववधृतौ स्वार्थे कार्त्स्न्ये मात्रा परिच्छदे। अक्षरावयवे द्रव्यमानेऽल्पे कर्णभूषणे। काले वृत्ते च, हे. मात्रा परिच्छदे। अल्पे च परिमाणे सा मात्रं कार्त्स्न्ये-ऽवधारणे, अ. परिच्छदे प्रमाणे च मात्राख्या परिकीर्तिता, अने. मात्रा परिच्छदेऽपि, श.

माधव. माधवोऽजे मधौ राधे यादवे ना स्त्रियां मिसौ। मधुशर्क-रावासन्तीकुट्टनीमदिरासु च। गोमहिष्यादिसम्पत्तौ, मे. माधवस्तु वसन्ते सत्राद् वैशाखे गरुडध्वजे। माधवी मदिरायां च कुट्टन्यामतिमुक्तके। मधुनः शर्करायां च, वि. माधवः। विष्णौ वसन्ते वैशाखे माधवी मधुशर्करा। वासन्ती कुट्टनी हाला, हे. माधवौ हरिवैशाखौ, त्रि

मान. मानश्चित्तोन्नतौ ग्रहे। क्लीवं प्रमाणे प्रस्थादौ, मे. मानं प्रमाणे प्रस्थादौ मानश्चित्तोन्नतौ ग्रहे, वि, हे. मानं प्रमाणे तौल्ये च, त्रि.

मानस. मानसं सरसि स्वान्ते, मे, वि. मानसं स्वान्तसरसोः, हे स्वान्ते सरसि मानसम्, त्रि मानसं चित्तमित्युक्तं मानसं तैदृशं सरः, अने.

मानिन्. मानिनी तु स्त्रियां फल्यां मानी मानवति त्रिषु, मे.

मामक. मामकं स्यात् मदीयार्थे त्रिषु पुंसि तु मातुले, मे. मामकं ममतायुक्ते मातुले मामकः स्मृतः, वि मामकं तु मदीये स्यात् मामको मातुले स्मृतः, हे

माय. माया स्याच्छाम्बरीबुद्ध्यो मायः पीताम्बरे सुरे, मे. स्यात् माया शाम्बरीधियोः। माया दम्भे कृपायां च मायः पीताम्बरेऽसुरे, वि. स्यात् माया शाम्बरी कृपा। दम्भो बुद्धिश्च मायस्तु पीताम्बरेऽम्बरेऽपि च, हे. स्यात् माया शाम्बरीबुद्ध्योः, त्रि.

मार. मारो स्मर्तौ स्मरे विघ्ने मारी चण्ड्यां जनक्षये, मे. मारो स्मृतौ हृपेऽनङ्गे मारी चण्ड्यां जनक्षये, वि. मारोऽनङ्गे स्मृतौ विघ्ने मारी चण्ड्यां जनक्षये, हे. विघ्नमन्मथयो मारः, त्रि,

मारि. मारिः स्त्री मारणे वधे, मे.

मारिष. मारिषः शाकभिद्यार्ये नाट्योक्त्या पुंसि योषिति। दक्षाम्बायां च, मे. मारिषः शाकभेदे स्यात् मारिषा दक्षमातरि। नाट्योक्त्यां मारिषश्चार्ये, वि. मारिषस्त्वार्यशाकयोः। मारिषा दक्षजननी, हे.

मारीच. मारीचो रक्षसो भेदे कक्कोले याजकद्विजे। मारीची देवताभेदे, मे, वि. मारीच. कक्कोले याजकद्विपे। रक्षोभेदे, हे. कक्कोलेऽपि च मारीचः, त्रि.

मारण्ड. मारण्डोऽण्डे भुजङ्गानां मार्गे गोमयमण्डले, मे, वि, हे.

मार्ग. मार्गो मृगमदे मासप्रभेदेऽन्वेषणाध्वनोः, मे, वि. मार्गो मृगमदे मासे सौम्यर्क्षेऽन्वेषणे पथि, हे. मार्गस्तु मासान्वेषणधर्मसु, त्रि. अन्वेषणेऽपि मार्गः, रु

मार्गण. मार्गणो याचके शरे। याञ्चान्वेषणयोः क्लीबम्, मे मार्गणं प्रार्थनेऽन्वेषे मार्गणो याचके शरे, वि. मार्गणं याचनेऽन्वेषे मार्गणस्त्वशरेऽर्थिनि, हे. मार्गणो याचको ज्ञेयो मार्गणोऽपि शिलीमुख, अने.

मार्जन. मार्जनं न द्वयो मार्ष्टौ पुंसि स्याल्लोध्रशाखिनि, मे. मार्जनं कथितं मार्ष्टौ मार्जनो रोध्रशाखिनि, वि मार्जनो लोध्रशाखिनि। मार्जनं शुद्धिकरणे मार्जना मुरजध्वनौ, हे

मार्जार. मार्जार ओतौ खट्टाशे, मे, वि. मार्जारः स्यात् खट्टाशबिडालयोः, हे

मार्जालीय. मार्जालीयः स्मृतः शूद्रे विड़ाले कायशोधने, मे. मार्जालीयः स्मृतः शूद्रे चण्डाले कायशोधने, वि. मार्जालीयः शूद्रविड़ालयोः। शरीरशोधने, हे.

मार्तण्ड. मार्तण्डः क्रोड़सूर्ययोः, मे. मार्तण्डस्तपने क्रोड़े, वि. मार्तण्डस्तरणौ क्रोड़े, हे. मार्तण्डो खगदंष्ट्रिणौ, त्रि.

माल. मालं क्षेत्रे स्त्रियां श्लाघ्यजो जात्यन्तरे पुमान्, मे. मालं क्षेत्रे जने मालो माला पुष्पादिदामनि, वि. मालं तु कपटे वने। मालो जने स्यात् माला तु पंक्तौ पुष्पादिदामनि, हे.

मालती. मालती जातियुवतिज्योत्स्नासु सरिदन्तरे। काकमाचयां विशल्यायां विभावर्य्यामपीष्यते, वि. मालती युवती काकमाचयां जातिविशल्ययोः। ज्योत्स्नायां निशि नद्यां च, हे.

मालिक. मालिका सप्तलापुत्रीग्रीवालङ्करणेषु च। पुष्पमाल्ये नदीभेदे पक्षिभेदे तु मालिकः, मे. मालिका सरिदन्तरे। ग्रैवेये पुष्पमालायां पक्षिमद्ये च मालिका, वि. अथ मालिका। पक्षिभेदे सरिद्भेदे ग्रैवेये पुष्पदामनि, हे.

मालिनी. मालिनी मातृकाछन्दभिदो मौलिकयोषिति। गौरीचम्पानगर्योश्च मन्दाकिन्यां नदीभिदि, मे. मालिनी छन्दभेदे स्यात् मालाकारस्त्रियामपि। चम्पानगर्य्यां गौर्य्यां च मन्दाकिन्यां च मालिनी, वि. मालिनुत्रमायां गङ्गायां चम्पाछन्दभेदयोः। मालिक्याम्, हे. छन्दस्यन्या च मालिनी, त्रि.

मालु. मालुः पत्रलतानार्य्योः स्त्रियाम्, मे. मालुः पत्रलतास्त्रियोः, वि. मालुः स्त्रियां पत्रवल्ल्याम्, हे.

मालुधान. मालुधानो मातुलाही मालुधानी लतान्तरे, मे. मालुधानश्चित्रसर्पे मालुधानो लतान्तरे, वि. मालुधानी लताभिदि। मालुधानो मातुलाहौ, हे. मालुधानश्चित्रसर्पे महापद्मेऽपि दृश्यते, श्रा.

माल्य. माल्यं कुसुमतत्स्रजोः, मे. माल्यं मालाप्रसूनयोः, वि. माल्यं मालाकुसुमयोः, हे

माष. माषो ब्रीह्यन्तरे मूर्खे मानत्वग्दोषभेदयोः, मे, वि. माषो माने धान्यभेदे मूर्खे त्वग्दोषभिद्यपि, हे मूर्खे माने फले माषः, त्रि.

मास. मासश्चन्द्रमासयोः पुमान्, मे. माः स्मृतश्चन्द्रमासयोः, वि. मास्तु मासे निशाकरे, हे. मासश्चन्द्रमासयोः पुंसि, त्रि.

मास. मासो मासि समाख्यातो गोष्ठे कुक्कुटग्रभयोः, वि.

मिति. मिति मानेऽप्यवच्छेदे, (स्त्रियाम्) मे. मिति माने ध्यवच्छेदे, वि. मितिरियत्तप्रमानयोः, हे.

मित्र. मित्रं सुहृदि न द्वयोः। सूर्ये पुंसि, मे. मित्रं सुहृदि मित्रोऽर्के, वि. मित्रं तु सख्यौ मित्रो दिवाकरे, हे. मित्रो रवावपि, श्र. मित्रो भानुः सुहृन् मित्रम्, भने.

मिथस् मिथोऽन्योन्यं रहस्यत्रं च, मे. मिथोऽन्योन्यं रहस्यपि, हे, श्र मिथोऽन्योन्यं मिथो रहः, वि.

मिथुन. मिथुनं तु द्वयो राशिभेदे स्त्रीपुंसयुग्मके, मे. मिथुनो राशिभेदे स्यात् मिथुनं दम्पतीयुगे, वि मिथुनं राशौ मिथुनं पुंस्त्रियोर्युगे, हे. राशौ युग्मे च मिथुनम्, त्रि.

मिद्ध मिद्धं चिन्ताभिसंवेषे क्लीवमालस्यनिद्रयोः, मे. मिद्धमालस्यनिद्रयोः। तथा चिन्ताभिसंवेषे, वि. मिद्धं चिन्ताभिसंवेषे निद्रालसितयोरपि, हे. मिद्धं चिन्ताभिसंवेषे निद्रायां च, त्रि.

मिष. मिषं व्याजे स्पर्धने ना, मे. मिषच्च स्पर्धने व्याजे, वि. मिषं व्याजे स्पर्धने च, हे.

मिसि. मिसिः स्त्री मधुरामांस्योः शतपुष्पाजमोदयोः, मे. मिसिस्तु मधुरामांस्यो र्गजपुष्पाजमोदयोः, वि. मिसि र्मांसत्रजमोदयोः। शतपुष्पामधुर्योश्च, हे.

मिहिर. मिहिरः सूर्यबुद्धयोः, मे. मिहिरो भास्करे वृद्धे, वि. मिहिरोऽर्केऽम्बुदे वृद्धे, हे.

मीन. मीनो राश्यन्तरे झषे, मे, त्रि. मीनो राश्यन्तरे मत्स्ये, वि. मीनो मत्स्ये राशिभेदे, हे.

मीनाम्नीण. मीनाम्नीणस्तु पुंलिङ्गो दर्दुराम्ने च खञ्जने, मे. मीनाम्नीणो दर्दुराम्ने मीनाम्नीणश्च खञ्जने, वि. मीनाम्नीणस्तु खञ्जने। दर्वीराले, हे.

मुकुन्द. मुकुन्दः पारदे विष्णौ रत्नभेदे च कुन्दुरौ, मे. मुकुन्दः पुण्डरीकाक्षे रत्नभेदे च पारदे, वि. मुकुन्दः पारदे रत्नविशेषे गरुड़ध्वजे, हे.

मुकुर. मुकुरः सप्रान् मकुरवद् दर्पणे वकुलद्रुमे। कुलालदण्डे, मे. मुकुरो मल्लिकापुष्पे दर्पणे वकुलद्रुमे। कुलालदण्डे मुकुरो मकुरोऽप्येषु विश्रुतः, वि. मुकुरो मकुरो यथा। कुलालदण्डे वकुले कोरकादर्शयोरपि, हे.

मुकुष्ठ. V. मकुष्ठ.

मुक्त मुक्तः प्राप्तमोक्षे च मोचिते। त्रिषु स्त्री मौक्तिके, मे. मुक्ता तु मौक्तिके मुक्तः प्राप्तमुक्तौ च मोचिते, वि. मुक्ता मौक्तिकपुंश्चल्योः, हे. मुक्तौ निर्वृतमोचितौ, त्रि.

मुक्ताफल. मुक्ताफलं तु कर्पूरे मौक्तिके लवलीफले, मे, वि. मुक्ताफलं घनसारे मौक्तिके लवलीफले, हे.

मुक्ति. मुक्ति र्मोक्षे च मोचने। मालाद्यः स्त्रियाम्, मे. मुक्तिः सप्रान् मोचने मोक्षे, वि. मुक्ति र्मोचनमोक्षयोः, हे.

मुख. मुखं निःसरणे वक्त्रे प्रारम्भोपाययोरपि। सन्ध्यन्तरे नाटकादेः शब्देऽपि च नपुंसकम्, मे मुखं निःसरणे वक्त्रे प्रारम्भोपाययोरपि, वि. मुखमुपाये प्रारम्भे श्रेष्ठे निःसरणास्ययोः, हे.

मुग्ध. मुग्धस्तु सुन्दरे मूढे, मे. मुग्ध. सुन्दरमूढयोः, वि. मुग्धो मूढे रमेत्र, हे.

मचकुन्द. मुचुकुन्दो द्रुमभेदे मान्धातृतनयेऽपि च, मे मुचु-

कुन्दो द्रुभेदे स्यात् मुनिदैत्यविशेषयोः, वि. मुचुकुन्दस्तु द्रुभेदे मुनिदैत्ययोः, हे.

मुण्ड. मुण्डो दैत्यान्तरे राहुग्रहे ना मुण्डिते त्रिषु। मुण्डा मुण्डीरिकायां स्यात् स्त्रियामस्त्री तु मूर्धनि, मे. मुण्डो दैत्यान्तरे राहौ मूर्धमुण्डितयोरपि, वि. मुण्डो मुण्डितशौर्ययोः। राहौ दैत्यान्तरे, हे. राहौ दैत्यान्तरे मुण्डो मूर्ध्नि स्त्री मुण्डिते त्रिषु, त्रि.

मुण्डन. मुण्डनं वपने त्राणे, मे, वि. मुण्डनं रक्षणे क्षौरे, हे.

मुदिर. मुदिरः कामुके मेघ, मे, हे. मुदिरः कामुकेऽम्बुदे, वि.

मुद्गर. मुद्गरं मल्लिकाभेदे पुंसि लोष्टादिभेदने, मे. मुद्गरं मल्लिकाभिदि। लोष्टादिभेदनेऽपि स्यात्, वि. मुद्गरः कोरकास्त्रयोः। लोष्टादिभेदने चापि, हे.

मुनि. मुनिः पुंसि वशिष्ठादौ वङ्गसेनतरौ जिने, मे. मुनि र्यमीद्रु,दीबुद्धपियालागस्तिकिंशुके, वि. मुनि र्वाचंयमेऽर्हति। पियालागस्तिपालाशे, हे. मुनि र्वाचंयमे बुद्धे, त्रि.

मुनिभेषज. मुनिभेषजमागस्त्ये हरितक्यां च लङ्घने, मे, वि. मुनिभेषजं त्वगस्तिपथ्याया लङ्घनेऽपि च, हे. लङ्घने मुनिभेषजम्। अगस्त्ये च हरितक्याम्, त्रि.

मुर. मुरा गन्धद्रव्येऽ दैत्यान्तरे पुमान्, मे.

मुर्मुर. मुर्मुरस्तुषवह्नौ स्यात् मन्मथे रविवाजिनि, मे, वि. मुर्मुरो मन्मथे सूर्यतुरगे तुषपावके, हे.

मुषित. मुषितं हृतखण्डितयोः, मे. मुषितं खण्डिते हृते, वि, हे.

मुष्क. मुष्को मोचकवृक्षे सद्यात् सङ्घाते वृषणेऽपि च, मे. मुष्को मोचद्रुमे सङ्घे तस्करे मांसलाण्डयोः, हे. मुष्कोऽण्डकोषे सङ्घाते मुष्को मोक्षे च पादपे, वि.

मुष्टि. मुष्टि र्द्वयोः फले। बन्धपाणौ तसरौ, मे. मुष्टि र्द्वयोः फले, वि.

मु(ष)सल. मुसलं स्त्राद्योऽग्रे तु पुंनपुंसकयोः स्त्रियाम्। तालमूल्यामाखुपर्णीगृहगोधिकयोरपि, मे. मुसलं तु स्त्राद्योऽग्रे मुसली मता। तालमूल्यामाखुपर्णीगृहगोधिकयोरपि, वि. मुसलं स्त्राद्योऽग्रके। मुसली तालमूल्याखुपर्णिका गृहगोधिका, हे.

मुहिर. मुहिरः काममूर्खयोः, मे, वि, हे.

मूक. मूकस्त्ववाचि ना दैत्ये दैन्ये मत्स्यमन्दयोः, मे. मूकोऽप्यवाङ्मतौ दीने, वि. मूको दैत्यावाग्दीनेषु, हे.

मूढ़. मूढ़स्तु तन्द्रिते बाले, मे. मूढ़स्तन्द्रितबालयोः, वि. मूढ़स्तन्द्रिते जड़े, हे. विवेच्यबालिशौ मूढ़ौ, त्रि.

मूर्छित. मूर्छितमपि सोच्छ्रये च मूढ़े च, मे. मूर्छितं सोच्छ्रये मूढ़े, वि, हे. मूर्छितौ मूढ़सोच्छ्रयौ, अ.

मूर्त. मूर्तं सत्रात् त्रिषु मूर्छाले कठिने मूर्तिमत्यपि, मे, त्रि. मूर्तं मूर्तिमति प्रोक्तं मूर्छाले कठिनेऽपि च, वि.

मूर्ति. मूर्तिः कायकाठिन्ययोः स्त्रियाम्, मे. मूर्तिः काठिन्यकाययोः, वि, अ. मूर्तिः पुनः प्रतिमायां कायकाठिन्ययोरपि, हे.

मूर्धाभिषिक्त. मूर्धाभिषिक्तो भूपाले मन्त्रिणि क्षत्रियेऽपि च, मे. मूर्धाभिषिक्तो भूपाले प्रधाने क्षत्रियेऽपि च, वि. मूर्धाभिषिक्तः प्रधाने क्षत्रियक्षितिपालयोः, हे. मूर्धाभिषिक्तो भूपेऽपि, अ. मूर्धाभिषिक्तोऽमात्येऽपि, त्रि.

मूल. मूलं शिफाद्ययोः। मूलविन्सेऽन्तिके वा ना भे, मे. मूलं पार्श्वाद्ययोरृक्षे। निकुञ्जशिफयोः, हे. मूलमाद्ये शिफाभयोः, अ. निकटेऽपि च मूलं सत्रात्, त्रि. मूलमाद्ये शिफायां सत्राद् भे निकुञ्जेऽन्तिकेऽपि च, वि.

मूल्य. मूल्यं सत्राद् वेतने वस्ने, मे. मूल्यं तु वेतने वस्ने, वि. मूल्यं वस्ने वेतने च, हे.

मृग. मृगः पशौ कुरङ्गे च करिनक्षत्रभेदयोः। अन्वेषणे च याञ्चायां

मृगी तु वनितान्तरे, मे. मृगः पशौ कुरङ्गे च करिनक्षत्रभेदयोः। याञ्चायां मृगयायां च मृगी स्याद् वनितान्तरे, वि. मृगः कुरङ्गे याञ्चायां मृगयायां गजान्तरे। पशौ नक्षत्रभेदे च मृगी तु वनितान्तरे, हे. पशवोऽपि मृगाः, अ. मृगोऽन्विष्टौ, त्रि. मार्गणेऽपि मृगः क्वचित्, शा.

मृगनेत्रा. मृगनेत्रा रात्रिभेदे विशेष्ये योषितस्तथा, मे.

मृगयु. मृगयुः पुंसि गोमायौ व्याधे च परमेष्ठिनि, मृगयु र्ब्रह्मणि प्रोक्तो गोमायुव्याधयोरपि, वि. मृगयुस्तु फेरौ ब्रह्मणि लुब्धके, हे.

मृगाक्षी. मृगाक्षी तु विशालामृगनेत्रयोः, मे. मृगाक्षी चेन्द्रवारुण्यां मृगनेत्रात्रियामयोः, वि. मृगाक्षी मृगलोचना। त्रियामेन्द्रवारुणी च, हे.

मृगाङ्क. मृगाङ्को मारुते चन्द्रे वि.

मृगारि. मृगारिः स्यात् पुंसि कण्ठीरवशार्दूलयोरपि, मे.

मृणाल. मृणालं नलदे क्लीवं स्त्रीनपुंसकयो र्बिसे, मे. मृणालं बिसिनीमूलं मृणालं च जलाकुलम्, अने.

मृत. मृतं तु याचिते मृत्यौ क्लीवं मृतुप्रमति त्रिषु, मे. मृतं मृत्यौ याचितेऽपि, हे. मृतं स्याद् याचिते मृत्यौ मृतुप्रमत्यभिधेयवत्, वि.

मृतुप्र. मृतुप्र नौ मरणे यमे, मे. मृतुप्र र्मरणदेवयोः, वि. आतङ्केऽजगरे कुन्ते मृतुप्रः स्यात् मरणेऽपि च, अने.

मृतुप्रफल. स्यात् मृतुप्रफला कदल्यां महाकालफले पुमान्, मे. मृतुप्रफलो महाकाले कदल्यां मृतुप्रफल्यपि, वि. मृतुप्रफलो महाकाले मृतुप्रफली कदल्यथ, हे.

मृतुप्रवञ्चन. स्यात् मृतुप्रवञ्चनः पुंसि श्रीफलद्रोणकाकयोः, मे, वि. मृतुप्रवञ्चनः श्रीफले हरे। द्रोणकाके, हे.

मृत्स्ना. मृत्स्ना काक्षयां श्रेष्ठमृदि, मे मृत्स्ना तु कथिता वासीश्रेष्ठमृत्तिकयो र्बुधैः, वि मृत्स्ना वासी तु मृत्तिका, हे.

मृत्स्ना मृत्स्ना मृत्स्नातुवर्योश्च, मे मृत्स्ना तुवरिकायां स्यात् मृत्स्नायामपि दृश्यते, वि मृत्स्ना मृत्स्ना तुवर्यपि, हे.

मृदङ्ग. मृदङ्गः पटहे घोषे, मे, वि. मृदङ्गो घोषवाद्ययोः, हे.

मृदु. मृदुः स्यात् कोमलेऽतीक्ष्णे, मे. मृदुः स्यात् कोमले खरे, वि. मृदतीक्ष्णे कोमले च, हे. मृदूः चातीक्ष्णकोमलौ, अ.

मृष्टेरुक. मृष्टेरुको वदानेऽपि मिष्टाशिन्यतिथिद्विषि, मे, वि. मृष्टेरुकः स्यान् मृष्टाशे दानशौण्डेऽतिथिद्विषि, हे.

मेखला. मेखला खड्गबन्धे स्यात् काञ्चीशैलनितम्बयोः, मे, वि. मेखलाऽद्रिनितम्बे स्यात् रसनाखड्गबन्धयोः, हे. मेखलाऽद्रिनितम्बेऽपि, त्रि. कटिदेशे तु मेखला, छ.

मेघ. मेघो मुस्ताजलदयोः पुमान्, मे. मेघः स्यान् मुस्तके घने, वि. मेघस्तु मुस्तके जलदेऽपि च, हे. मेघो वारिदमुस्तयोः, त्रि.

मेघनाद. मेघनादस्तु वरुणे तनये रावणस्य च, मे. मेघनादस्तु वरुणे रावणस्य सुतेऽपि च, वि. मेघनादो मेघशब्दे वरुणे रावणात्मजे, हे.

मेघपुष्प. मेघपुष्पं पिण्डाभ्राम्बुनादेये ना हरे हैये, मे. मेघपुष्पं तु पिण्डाभ्रे नादेयजलयोरपि, वि. मेघपुष्पं तु नादेये पिण्डाभ्रे सलिलेऽपि च, हे. मेघपुष्पं तु नादेये पिण्डाभ्रे सलिले विदुः, त्रि.

मेचक. मेचकस्तु मयूरस्य चन्द्रके श्यामले पुमान्। तद्युक्ते वाच्यवत् क्लीबं स्रोतोऽञ्जनान्धकारयोः, मे. मेचको बर्हिचन्द्रे स्यान् मेचकः श्यामलेऽपि च। तिमिरे कृष्णवर्णे तु मेचकं वाच्यवद् भवेत्, वि. मेचकः श्यामले कृष्णे तिमिरे बर्हिचन्द्रके, हे. बर्हिचन्द्रे च मेचकः, त्रि.

मेध. मेधा शुद्धौ क्रतौ पुमान्, मे. मेधः क्रतौ धियां मेधा, वि. मेधः क्रतौ मेधा तु शेमुषी, हे.

मेधाविन्. मेधावी ना शुके प्राज्ञं स्त्रियां मेधान्विते त्रिषु, मे.

मेधि. मेधिः स्यात् खलदारुणि, वि.

मेध्य. मेध्यं त्रिषु शुद्धौ रक्तवचारोचनयोः स्त्रियाम्, मे. मेध्यं शुचौ मेदुरे च याच्यवन् मेध्यमाश्रमे, वि.

मेनाद. मेनादस्तु पुमान् केकिमार्जारच्छगलेषु च, मे. मेनादः

केकिमार्जारच्छगलेषु समीरितः, वि. मेनादास्तु त्रयश्छागमार्जारकशिखण्डिनः, त्रि. मेनादः केकिनि च्छागे मार्जारे, हे.

मेला. मेला स्यात् मेलके मसी, मे, वि. मेला त्वञ्जने मेलकेऽपि च, हे.

मेष. मेषो राश्यन्तरे स्त्रभे। भैषजाभिदि, मे. मेषो राशिविशेषे स्यात् उरणे भेषजान्तरे, वि. मेषो राश्यन्तरे ऊर्णी, हे मेषी राश्यन्तरोरणौ, त्रि.

मेहन. मेहनं मूत्रशिश्नयोः, मे, वि, हे.

मैथुन मैथुनं सुरतेऽपि स्यात् सङ्गतेऽपि नपुंसकम्, मे. मैथुनं सङ्गते रते, वि. मैथुनं रतसङ्गत्योः, हे. मैथुनं सङ्गतौ रते, भ. मैथुनं कथ्यते सद्भिः सम्बन्धग्राम्यधर्मयोः, क.

मोघ. मोघस्तु मुक्तिपाटलिमोचने, मे. मोघो मुष्ककवृक्षे स्यात् अपवर्गे च मोचने, वि. मोघो निःश्रेयसे वृक्षविशेषे मोचने मृतौ, हे. नन्द्यावर्तः सरलः शालः पाको भव्योऽर्जुनस्तिलकः। पक्षसन्दनमोघा वृक्षविशेषेऽपि कथ्यन्ते, क.

मोघ. मोघा स्त्री पाटलायां स्यात् दीननिष्फलयोस्त्रिषु, मे. मोघाऽपि पाटलायां स्यात् मोघा निष्फलदीनयोः, वि. मोघो दीने निष्फले च मोघा स्यात् पाटलातरौ, हे.

मोच. मोचः शोभाञ्जने पुंसि मोचा शाल्मलिरम्भयोः, मे. मोचः शोभाञ्जने मोक्ता मोचा शाल्मलिरम्भयोः, वि. मोचा शाल्मलिकदल्यो र्मोचः शिग्रौ, हे. मोचा शाल्मलिरम्भयोः. त्रि. मोचा शाल्मलिराख्याता मोचा तु कदली मता, भ्मने.

मोचक. मोचक. कदलीशिग्रुनिर्मोचकविरागिषु, मे, वि. मोचको मोचकदलीशिग्रुद्रुमविरागिषु, हे.

मोचाट. मोचाटः कृष्णजीरे च रम्भास्थि मलयोद्भवे, मे, वि. मोचाटः कृष्णजीरके। चन्दने कदलीगर्भ, हे.

मोण. मोणः शुष्कफले नक्रमक्षिकाऽहिकरण्डयोः, मे, वि. मोणः सर्पकरण्डके। वाने नक्रमक्षिकायाम्, हे.

मोदक. मोदकः खाद्यभेदेऽस्त्री हर्षके पुनरन्यवत्, मे. मोदको हर्षके त्रये यः खाद्यभेदे च मोदकम्, वि. मोदको हर्षके खाद्ये, हे.

मोरट. मोरटं तु भवेदिक्षुमूलाङ्कोटप्रसूनयोः। सप्तरात्रात् परे क्षीरे मूर्विकायां तु मोरटा, मे, वि. मोरटम्। सप्तरात्रात् परे क्षीरेऽङ्कोटपुष्पेक्षुमूलयोः। मोरटा तु मूर्विकायाम्, हे. मोरटं गो र्नवे क्षीरेऽङ्कोटपुष्पेक्षुमूलयोः, त्रि.

मोह. अथ मोहोऽन्यलिङ्गः स्यादविद्यायां च मूर्छने, मे. मोहमिच्छन्ति मूर्छायामविद्यायां च सूरयः, वि. मोहो मूर्छाविपर्ययौ, हे. अथ मूर्छने। अविद्यायां च मोहः स्यात्, त्रि. मोहः स्त्रान् मौढ्यमूर्छयोः, श.

मौलि. मौलिः किरीटे धम्मिल्ले चूडायामनपुंसकम्। नाऽशोकद्रौ स्त्रियां भूमौ, मे. मौलिः किरीटे धम्मिल्ले चूडाकङ्केलिमूर्धसु, हे. मौलिः किरीटे धम्मिल्ले कङ्केलिद्रुमचूडयोः, वि. चूडा किरीटं केशाश्च संयता मौलयस्त्रयः, अ. मौलिः कङ्केलिवृक्षेऽपि, त्रि.

म्लिष्ट. म्लिष्टं त्विव्यक्तवाचि म्लाने, मे. म्लिष्टमव्यक्तवाचि स्यात् म्लिष्टं म्लानेऽन्यवत् मतम्, वि. अथ म्लिष्टं म्लानमस्पष्टभाषितम्, हे. मिष्टं म्लाने कुवचने, त्रि.

म्लेच्छ. म्लेच्छः पामरभेदे च पापरक्तेऽपभाषणे, मे. म्लेच्छः पापरते जातिभेदे स्यादपभाषणे, वि म्लेच्छो जातिभेदे त्वपभाषणे, हे.

य. यो ना वायौ यमने या यात्राप्तिधृमितत्यागेषु। वारणयोगसमन्नायानेषु पुमांसु गन्तरि स्यातः, मे. यः सर्वनामानिलयोः, वि. सुधा वाला च वायुश्चक् कृहनः पुरुषोत्तमः। यमुनो यामुनेयश्च यकारो मान्तिमः स्मृतः, मा. यशो यः कथितः प्राज्ञै र्यो वायुरिति शब्दितः। याने यातरि यत्नयोगे कथितः शब्दवेदिभिः, ए.

यक्ष. यक्षो गुह्यकमात्रे च गुह्यकाधीश्वरेऽपि च, मे. यक्षः श्रीदे च गुह्यके, वि. यक्षः श्रीदे गुह्यके च, हे.

यक्षराट्. यक्षराट् त्र्यम्बकसखे मल्लानां रङ्गचत्वरे, वि. यक्षराट् पुंसि धनदे मल्लानां रङ्गचत्वरे, मे

यज्ञ. यज्ञः सत्रादात्मनि मखे नारायणहुताशयोः, हे. यज्ञः पूजा च दानं च, धने.

यतस्. V. इतस्.

यति. यतिः स्त्री पाठविच्छेदे निकारयतिनोः पुमान्, मे. यति-र्निकारे यतिनि पाठच्छेदक्रमे यतिः, वि. यतिर्निकारे विरतौ भिक्षौ, हे. अथ यतिः। पाठच्छेदे मुनौ पुमान्, ति.

यथा. यथा तुल्यार्थमानयोः। प्रशंसायाम्, मे. यथाशब्दस्तु निर्दिष्टस्तुल्ययोगानुमानयोः, वि. यथा निदर्शने द्वौ तु हेत्वे निर्देशसाम्ययोः। हेतूपपत्तौ च, हे.

यद्. यद् गर्हाहेत्ववष्टयोः, मे.

यदि. यदि गर्हावितर्कयो, मे.

यद्वत्. यद्वत् प्रश्ने वितर्के च, मे.

यन्तृ. यन्ता मेठे च सूते ना, मे. यन्ता सूते निषादिनि, हे. यन्ता हस्तिपके सूते, वि, ध.

यन्त्र. यन्त्रं वेदाद्यधिष्ठाने पात्रभेदे नियन्त्रणे, हे.

यन्त्रण. यन्त्रणं रक्षणे स्मृतम्। बन्धने सत्रान् नियमने, मे. यन्त्रणं सत्रान् नियमने बन्धने रक्षणेऽपि च, वि. यन्त्रणं बन्धने त्राणे नियमे, हे.

यम. यमोऽन्यलिङ्गो यमले ना काके शमने शनौ। शरीरसाधना-पेक्षनित्यकर्मणि संयमे, मे. यमो दण्डधरे ध्वाङ्क्षे संयमे यमजेऽपि च। शरीरसाधनापेक्षनित्यकर्मणि चोच्यते, वि. यमः कालयमजयोरहिंसादिषु पञ्चसु। संयमे यमने ध्वाङ्क्षे, हे. यमः संयमकीनाशयमलेषु, त्रि.

यमक. यमकं यमजे शब्दालङ्कारे पुंसि संयमे, मे. यमकं यमजे शब्दालङ्कारे संयमेऽपि च, वि. यमको यमजे व्रते। यमकं वागलङ्कारे, हे. यमकं संयमे शब्दालङ्कारे यमजे लिषु, लि.

यमन. यमनं बन्धने चोपरतौ क्लीवं यमे पुमान्, मे. यमनं दुःखे चोपरतौ यमे, वि. यमनं यमबन्धयोः, हे.

यमल. यमलं युगले क्लीवं यमलौ चोटिकाद्वये, मे.

यमस्वसृ. यमस्वसा तु दुर्गायां यमुनायामपि स्त्रियाम्, मे.

ययु. ययुः पुमानश्वमेधतुरगे च तुरङ्गमे, मे. ययुः क्रतुहये हये, वि. ययु र्यैज्ञहये हये, हे. ययुरश्वे क्रतुहये, लि.

यव. यवो धान्ये पृथक्तते, हे.

यवन. यवनो देशभेदे ना वेगिवेगाधिकाश्वयोः। यवन्योपधिभेदे स्त्री वाचरवद् वेगिनि स्मृता, मे.

यवफल. भवेद् यवफलो वेणौ मांसीकुटजयोरपि, मे. यवफलः स्मृतो वेणौ मांसीकुटजयोरपि, वि. यवफलो मांसिकायां कुटजत्वचिसारयोः, हे.

यवीयस्. यवीयाननुजेऽपि स्याद् यतियूनि च वाचरवत्, मे.

यष्टि. यष्टिः पुंसि स्याद् भुजदण्डके। द्वयो र्हारलताभार्ग्यो-र्मधुकाशस्त्रभेदयोः, मे. यष्टि र्भार्गयां मधुयष्ट्यां ध्वजदण्डेऽस्त्रहारयोः, हे. यष्टि र्हारलताशस्त्रभेदयो र्ध्वजदण्डके। भार्गयाञ्च मधुयष्ट्याञ्च, वि.

याजक. याजकस्तु गजे राज्ञो याज्ञिकेऽपि, मे. याजको याजिनि स्यात्तो याजको राजकुञ्जरे, वि याजको राजकुञ्जरे। याज्ञिके च, हे.

याज्ञिक. अथ याज्ञिकः। याजके च कुशे च, मे. याज्ञिको याजके कुशे, वि. याज्ञिको याजके दर्भे, लि.

यातयाम. यातयामोऽन्यवज्जीर्णे परिभुक्तोज्झितेषु च, मे. यातयामस्तु जीर्णे स्यात् परिभुक्तोज्झितेषु च, वि. यातयामो भुक्तसमुज्झिते जीर्णे च, हे. जीर्णञ्च परिभुक्तञ्च यातयाममिदं द्वयम्, अ.

यात्रा. यात्रा तु यापनेऽपि स्याद् गमनोत्सवयोः स्त्रियाम्, मे. यात्रा तु यापनोपाये गतौ देवार्चनोत्सवे, वि. यात्रोत्सवे गतौ वृत्तौ, हे. यात्रा स्याद्‌नुवृत्तौ च, हृ. यात्रा स्याद् यापने गतौ, श्च. गमनोत्सवयोर्यात्रा, त्रि.

यादव. यादवः पुंसि केशवे, मे.

यादसाम्पति. यादसाम्पतिरम्भोधौ पश्चिमाशापतावपि, मे. यादसाम्पतिरम्भोधौ प्रतीचीदिक्‌पतावपि, वि. यादसाम्पतिः पाथश्च्योः, हे. पाशभ्यौ यादसाम्पती, त्रि.

यान. यानं स्याद् वाहने गतौ, मे. यानं गतौ वाहनेऽपि, वि. यानं युग्ये गतौ, हे. स्यात्तु वाहने। गतौ च यानम्, त्रि.

यापन. यापनं वर्तने कालक्षेपे निरसनेऽपि च, मे, वि. यापनं कालक्षेपे निरासे वर्तनेऽपि च, हे. यापनं स्यात् निरसने कालक्षेपे च वर्तने, त्रि.

याप्य याप्यस्तु यापनीये स्यात् निन्दितेऽप्यभिधेयवत्, मे.

याम. यामस्तु पुंसि प्रहरे संयमेऽपि प्रकीर्तितः, मे. यामस्तु प्रहरे व्रते, वि. यामौ प्रहरसंयमौ, हे.

यामि. यामिः कुलस्त्रीस्वस्रोः, मे. यामिः स्वसृकुलस्त्रियोः, अने. ४. जामि.

याम्य. याम्याऽप्राचर्या भरण्याश्च पुंस्यगस्त्ये च चन्दने, मे. याम्याऽप्राचर्या भरण्याश्च याम्योऽगस्त्ये च चन्दने, वि. याम्याऽप्राचर्या भरण्याश्च, हे.

याव. यावोऽलक्तः पाकभेदे, हे.

यावत्. यावत् कार्त्स्न्येऽवधारणे। प्रशंसायां परिच्छेदे मानाधिकारसम्भ्रमे। पक्षान्तरे च, मे. यावत् तावत् परिच्छेदे कार्त्स्न्यमानावधारणे, वि. यावत् तावदिवावधौ। कार्त्स्न्येऽवधारणे माने, हे. यावत् तावत्तु साकल्येऽवधौ मानेऽवधारणे, श्च.

युक्त ४. युत

युक्ति. युक्तिः स्त्री न्याययोगयोः, मे. युक्ति र्न्याये योजने च, हे. न्याययोजनयो र्युक्तिः, त्रि.

युग. युगो रथहलाद्यङ्गे न द्वयोस्तु कृतादिषु। युग्मे हस्तचतुष्केऽपि वृद्धिनामौषधेऽपि च, मे. युगं हस्तचतुष्के स्याद् रथाद्यङ्गे कृतादिके। वृद्धिनामौषधे युग्मे, हे. युगं हस्तचतुष्केऽपि रथसीराङ्गयो र्युगः। युगं कृतादौ युगले वृद्धिनामौषधेऽपि च, वि. यानाद्यङ्गे युगः पुंसि युगं युग्मे कृतादिषु, अ.

युञ्जान. युञ्जानः सारथौ विप्रे, मे, वि.

युत. युतो युक्तोऽपृथग्भूते क्लीवं हस्तचतुष्टये, मे. युतोऽन्विते पृथक्, हे. युतं हस्तचतुष्के स्याद् युतं युक्ते युतं पृथक्, वि.

युतक. युतकं संशये युगे। नारीवस्त्राञ्चले युक्ते चलनाग्रेऽपि यौतुके, मे. युतकं संशये युगे। यौतुके चलनाग्रे च स्त्रीवस्त्राञ्चलयुक्तयोः, वि. युतकं तु यौतुके युग्मयुक्तयो। संशये चलनाग्रे स्त्रीवस्त्रभेदे पटाञ्चले, हे. युतकं वस्त्रभेदे च यौतुके संशयेऽपि च, त्रि.

युद्ध. युद्धो धनुषि संयुगे, मे. युद्धः संग्रामधनुषोः, वि.

युवन्. युवा स्यात् तरुणे श्रेष्ठे निसर्गबलशालिनि, मे, वि.

यूथ. यूथं तिर्यक्समूहेऽस्त्री पुष्पभेदे च योषिति, मे. यूथी पुष्पप्रभेदे स्यात् मागधां च कुरुण्टके। यूथं तिर्यक्समूहे स्याद् वृन्दमात्रे च भाषितम्, वि. यूथं तिर्यग्गणे गणे। यूथी तु मागधी पुष्पविशेषयोः कुरुण्टके, हे.

यूथिका. यूथिका म्लानके पुष्पविशेषेऽपि च योषिति, मे. यूथिका म्लानके पुष्पविशेषेऽपि च यूथिका, वि.

योग. योगोऽपूर्वार्थसम्प्राप्तौ सङ्गतिध्यानयुक्तिषु। वपुःस्थैर्यप्रयोगे च विष्कम्भादिषु भेषजे। विस्रम्भघातके द्रव्योपायसन्नहनेष्वपि। कार्मणेऽपि च, मे. योगो विस्रम्भघातिनि। अलब्धलाभे सङ्गत्यां कार्मणध्यानयुक्तिषु। वपुःस्थैर्यप्रयोगे च सन्नाहे भेषजे धने। विष्कम्भाद्युपाये च, हे.

योगोऽपूर्वार्थसम्प्राप्तौ सङ्गतिध्यानयुक्तिषु। वपुःस्थैर्यप्रयोगे च विष्कम्भादिषु भेषजे। विस्रम्भघातिनि द्रव्योपायसन्नहनेष्वपि। कार्मणेऽपि च योगः स्यात्, वि. योगः सन्नहनोपायध्यानसङ्गतियुक्तिषु, अ. योगश्चारे पूर्वलाभे स्तूले विस्रम्भघातिनि। उपाये सङ्गतौ- ध्यानौषधसन्नाहयुक्तिषु, त्रि, योगो युक्ति-विशेषः स्यात् संयोगो योग उच्यते। योगश्चागामिको लाभः समाधि र्योग उच्यते, अने.

योग्य. योग्यः प्रवीणयोगार्होपायिशक्तेषु वाच्यवत्। योग्यं स्त्रक्रा-ख्यभेजत्रे योग्याऽभ्यासार्कयोषितोः, वि. योग्यो योगार्हशक्तयोः। उपा-यिनि प्रवीणे च योग्यश्चक्राह्वयौषधौ। योग्याऽर्कयोषित्यभ्यासे, हे. योग्यः प्रवीणयोगार्होपायिशक्तेषु वाच्यवत्। क्लीवऋद्ध्यौषधौ पुष्ये ना स्त्र्यभ्यासा-र्कयोषितोः, मे.

योजन. योजनं परमात्मनि। चतुःक्रोश्याञ्च योगे, मे. योजनञ्च चतुःक्रोश्यां योगे च परमात्मनि, वि. योजनन्तु चतुःक्रोश्यां स्याद्, योगे परमात्मनि, हे. चतुःक्रोश्याञ्च योगे च योजनम्, त्रि.

योजनगन्धा. योजनगन्धा कस्तूर्यां सीतायां व्यासमातरि, मे, वि. योजनगन्धा व्यासमातरि। कस्तूरीसीतयोश्चापि, हे. सीता योजन-गन्धा स्यात् कस्तूरी व्यासस्रूरपि, त्रि.

योनि. योनिः स्त्रीपुंसयोश्च स्यादाकरे स्मरमन्दिरे, मे योनिः स्यादाकरे भगे, वि. योनिः कारणे भगतोययोः, हे. योनिरुत्पत्तिस्थाने भगेऽपि च, त्रि.

यौवनलक्षण यौवनलक्षणमपत्रपाख्यातं लावण्यकुचयोश्च,मे. यौवनलक्ष-णं पयोरुहे च लवणिम्नि च, हे. यौवनलक्षणाभिख्या लावण्ये च पयोधरे, वि.

र. रः स्मृतः पावके तीक्ष्णे, मे. रः पावके तीक्ष्णे च, वि. रस्तीक्ष्णे दहने, हे. क्रोधिनी च भुजङ्गो च्चालो रुधिरपावकौ। रोचि-ष्मान् दक्षिणाक्ष्य रुचिरो रेफ ईरितः, मा. रश्च रामेऽनिले वह्नौ भूमा-वपि धनेऽपि च। इन्द्रिये धनरोधे च, ए.

रक्त. रक्तोऽनुरक्ते नील्यादिरञ्जिते लोहिते त्रिषु। क्लीवन्तु कुङ्कुमे ताम्रे प्राचीनामलकेऽसृजि, मे. रक्तः स्यात् कुङ्कुमे ताम्रे प्राचीनामलकेऽसृजि। अनुरागिणि नील्यादिरञ्जिते लोहितेऽन्यवत्, वि. रक्तं नील्यादिरागि च, ध. रक्तं नील्यादिरञ्जिते। कुङ्कुमेऽसृजत्रनुरक्ते प्राचीनामलकेऽरुणे, हे.

रक्तक. रक्तको म्लानवन्धूकरक्तवस्त्रानुरागिषु, मे, वि.

रक्तप. रक्तपा स्याज्जलौकायां डाकिन्यां ना तु राक्षसे, मे. रक्तपो रक्षसि प्रोक्तो जलौकायां तु रक्तपा, वि. रक्तपः स्त्राद् यातुधाने रक्तपा तु जलौकसि, हे.

रक्तपाद. रक्तपादो मतङ्गजे। स्यन्दने च, हे.

रक्तरेणु. रक्तरेणुः पलाशकलिकोद्गमे। सिन्दूरे, हे. रक्तरेणुस्तु सिन्दूरे पलाशकोरके पुमान्, मे. रक्तरेणुस्तु सिन्दूरे पलाशकलिकोद्गमे, वि.

रक्ताक्ष. रक्ताक्षः कासरे क्रूरे पारावतचकोरयोः, मे, वि. रक्ताक्षो रक्तलोचने। चकोरे महिषे क्रूरे पारावते, हे.

रक्ताङ्ग. रक्ताङ्गस्तु महीसुते। कम्पिल्ले स्त्री तु जीवन्त्यां क्लीवं विद्रुमधीरयोः, मे. रक्ताङ्गं विद्रुमे भौमे विद्यात् कम्पिल्लधीरयोः। रक्ताङ्गां चापि जीवन्त्याम्, वि. रक्ताङ्गो भौमे रक्ताङ्गं कम्पिल्ले विद्रुमेऽपि च। रक्ताङ्गा जीवन्तिकायाम्, हे. रक्ताङ्गो मङ्गलेऽपि च, त्रि.

रक्षा. रक्षा भतुरक्षणयोः, मे. रक्षा रक्षणलाक्षयोः, वि. रक्षा रक्षणभस्मनोः, हे.

रङ्क. रङ्कः कृपणमन्दयोः, मे, हे. रङ्कस्तु कृपणे मन्दे, वि.

रङ्ग. रङ्गो ना रागे नृत्ये रणक्षितौ। अस्त्री त्रपुणि, मे. रङ्गः स्यान् नृत्ययुद्‌भुवोः। रागे रङ्गं तु त्रपुणि, हे. रङ्गो रणे खले रागे नृत्ये रङ्गं त्रपुण्यपि, वि. नृत्ये रणे खले रागे रङ्गः क्लीवे त्रपुण्यपि, त्रि.

रङ्गमाता. रङ्गमाता तु कुट्टिन्यां दृश्यरोगान्तरे स्त्रियाम्, मे. रङ्गमाता जतुलुप्योः, हे. रङ्गमाता तु कुट्टन्यां स्मृता भूमिरुहामये, वि.

रज. रजो रेणौ परागे स्याद् आर्त्तवे च गुणान्तरे, मे. V. रजस्.

रजक. रजको धावके शुके, वि. रजकौ धावकशुकौ, हे.

रजत. रजतं त्रिषु शुक्ले स्यात् क्लीवं हारे च दुर्वर्णे, मे. रजतं विशदे दन्तिदन्तयोस्तारहारयोः, वि. रजतं दन्तिदन्तयोः। धवले शोणिते हारे दुर्वर्णे कूटशैलयोः, हे. रजतं हेम्नि रूप्ये सिते, अ. रजतं हारेऽपि, इ.

रजनी. रजनी नीलिनीरात्रिहरिद्राजतुकासु च, मे. रजनी नीलिकालाक्षाहरिद्रायामिनीषु च, वि. रजनी निशि। लाक्षानीली-हरिद्रासु, हे. निशा हरिद्रा रजनी, त्रि. हरिद्रा रजनी प्रोक्ता रजनी च विभावरी, अने.

रजस्. रजः क्लीवं गुणान्तरे। आर्त्तवे च परागे च रेणुमात्रे च दृश्यते, मे. रजः स्यादार्त्तवे गुणे। रजः परागे रेणौ तु रजवत् परि-कीर्तितम्, वि. रजो रेणुपरागयोः। स्त्रीपुष्पे गुणभेदे च, हे. रजो गुणे च स्त्रीपुष्पे, अ.

रजस्वल. रजस्वला पुष्पवत्यां स्त्रियां स्यात् सैरभे पुमान्, मे. रजस्वला पुष्पवत्यां सैरभेऽपि रजस्वलः, वि.

रज्जु. रज्जुर्वेण्यां गुणे योषित्, मे. रज्जुर्वेण्यां गुणे स्मृता, वि.

रञ्जन. रञ्जनो रागरजने रञ्जनं रक्तचन्दने। शुण्डारोचनिका-नीलीमञ्जिष्ठासु च रञ्जनी, मे. रञ्जनो रागरजने रञ्जनं रक्तचन्दने। शुण्डा-रोचनिकानीलीमञ्जिष्ठासु च रञ्जनी, वि. रञ्जनं रञ्जके रक्तचन्दनेऽप्यथ रञ्जनी। मञ्जिष्ठारोचनानीलीगुण्डासु, हे.

रण. रणः कोणे क्वणे पुंसि समरे पुंनपुंसकम्, मे. रणः कोणे क्वणे युधि, हे. भाजौ रवे रणः, अ. रणः क्वणनयुद्धयोः, त्रि. रणः कोणक्वणाजिषु, वि.

रण्डा. रण्डा मूषिकपर्ण्यां च विधवायाश्च योषिति, मे. रण्डा मूषिकपर्ण्यां च रण्डा विधवयोषिति, वि. रण्डा त्वाखुपर्णी मृतप्रिया, हे. रण्डा स्याद् विधवौषध्योः, त्रि.

रत. रतं सुरतगुह्नयोः, मे, वि.

रतनारीच. रतनारीचो नारीणां सीत्कारे च शुनि स्मरे, मे. रतनारीच इत्येष कथितो रतिवल्लभे। कुक्कुरे रतनारीचः सीत्कारे वरयोषिताम्, वि. रतनारीचो मन्मथे शुनि स्त्रीणां च शीत्कृतौ, हे. कुक्कुरे रतनारीचः शीत्कारे वरयोषिताम्, त्रि.

रतर्धिक. रतर्धिकं स्याद् दिवसे सुखस्नानेऽष्टमङ्गले, मे, वि. रतर्धिकं तु दिवसे सुखस्नानेऽष्टमङ्गले, हे.

रति. रतिः स्त्री स्मरदारेषु रागे सुरतगुह्नयोः, मे. रतिः स्मरप्रियायाञ्च रागे च रमणे रतिः, वि. रतिः स्मरस्त्रियां रागे रते, हे.

रत्न. रत्न वर्त्मनि नद्यां स्त्री, मे. रत्नः सरिति वर्त्मनि, वि.

रत्न. रत्नं स्वजातिश्रेष्ठेऽपि मणावपि नपुंसकम्, मे. रत्नं श्रेष्ठे मणावपि, वि. रत्नं स्वजातिश्रेष्ठे स्यात् मणौ, हे. रत्नं स्वजातिश्रेष्ठेऽपि, अ.

रथ. रथः पुमानवयवे स्यन्दने वेतसेऽपि च, मे. रथः स्यात् स्यन्दने काये चरणे वेतसेऽपि च, वि. रथस्तु स्यन्दने पादे शरीरे वेतसद्रुमे, हे. रथः पौरुषदेहयोः, त्रि.

रथकार. रथकारस्तु माहिष्यात् करणीजे च तक्षणि, मे. रथकारस्तु माहिष्यकरणीजे च तक्षणि, वि. रथकारस्तक्षणि स्यात् माहिष्यात् करणीसुते, हे.

रथाङ्ग. रथाङ्गं न द्वयोश्चक्रे ना चक्राङ्गविहङ्गमे, मे. रथाङ्गश्चक्रवाकेऽपि रथाङ्गं चक्र इष्यते, वि. रथाङ्गः कोकपक्षिणि। रथाङ्गं चक्रे, हे. चक्रे रथाङ्गं कोके ना, त्रि.

रथ्य. रथ्या रथौघविशिखावर्त्मसु च योषिति। रथवोढरि पुंलिङ्गः, मे. रथ्यो रथोद्वहे। रथ्या रथौघे विशिखावर्त्मनीचत्वरेषु च, वि. रथ्यो रथांशे रथवोढरि। रथ्या तु रथसङ्घाते प्रतोल्यां रथचत्वरे, हे.

रद. रदो दन्ते विलेखने, मे, हे रदोऽपि लेखने दन्ते, वि.

रन्तिदेव. रन्तिदेवस्तु नृपते भेदे च गरुड़ध्वजे, मे.

रन्ध्र. रन्ध्रं तु दूषणे छिद्रे, मे. V. छिद्र, विवर.

रभस. रभसो हर्षवेगयोः, मे, त्रि. रभसो वेगहर्षयोः, वि, हे.

रम. रमा लक्ष्म्यां रमः कान्ते रक्ताशोकद्रुमे स्मरे, मे. रमः कान्ते रमा लक्ष्म्यां रक्ताशोकद्रुमे स्मरे, वि. रमः कान्ते रक्ताशोके मन्मथे च रमा स्त्रियाम्, हे.

रमण. रमणं पटोलमूले नार्यां स्त्री ना धवे स्मरे, मे. रमणं स्मृतात् पटोलस्य मूलेऽपि रमणः प्रिये, वि. रमणं पुनः। पटोलमूले जघने रमणो रासभे प्रिये, हे.

रमति. रमति र्नायके नाके पुंसि स्मृतात्, मे. रमति र्नायके स्वर्गे, वि.

रम्भ. रम्भा कदल्यप्सरसो र्ना वेणौ वारणान्तरे, मे. रम्भा कदल्यप्सरसो रम्भो वैणवदण्डके, वि. रम्भो वैणवदण्डके। रम्भा त्रिदशभामिन्यां कदल्यां च, हे. रम्भा कदल्यप्सरसोः, त्रि. रम्भा देवाङ्गना मोक्ता रम्भा तु कदली मता, धने.

रम्य. रम्या रात्रौ चम्पके ना मनोज्ञे त्वभिधेयवत्। नपुंसकं पटोलस्य मूले स्मूरिभिरिष्यते, मे. रम्यं मनोरमे रम्या रात्रौ रम्यश्च चम्पके, वि. रम्यश्चम्पकहृद्ययोः। रम्या रात्रौ, हे.

रल्लक. रल्लकः कम्बले स्मृतः। तथैव कम्बलमृगे, हे.

रवण. रवणः शब्दने खरे, मे. रवणं रासभे ध्वनौ, वि.

रवि. रविः पर्वतसूर्ययोः, ह.

रश्मि. रश्मिः पुमान् दीधितौ च पक्ष्मप्रग्रहयोरपि, मे. रश्मिरंशौ प्रग्रहे च, वि. रश्मि र्घृणिप्रग्रहयोः, हे. किरणप्रग्रहौ रश्मी, श.

रस. रसो गन्धरसे जले। शृङ्गारादौ विषे वीर्ये तिक्तादौ द्रवरागयोः। देहधातुप्रभेदे च पारदस्वाद्योः पुमान्। स्त्रियां तु रसनापाठाप्रस्रकीकङ्गुभूमिषु, मे. रसो गन्धरसे स्वादे तिक्तादौ विषरागयोः। शृङ्गा-

रादौ द्रवे वीर्ये देहधातौ च पारदे। रसा तु शल्लकीपाठाजिह्वाधरणि-कङ्गुषु, वि. रसः स्वादे जले वीर्ये शृङ्गारादौ विषे द्रवे। बोले रोगे देह-धातौ तिक्तादौ पारदेऽपि च। रसा तु रसनापाठासल्लकीक्षितिकङ्गुषु, हे. शृङ्गारादौ विषे वीर्ये गुणे रागे द्रवे रसः, अ. जिह्वा भूः शल्लकी रसा। जले शरीरधातौ च पारदस्वाद्यो रसः, लि. रसो जलं रसो हर्षो रसः शृङ्गारपूर्वकः। रसः सालद्रुनिर्यासः पारदोऽपि रसो विषम्, अने. शृङ्गारा-दिषु नवसु च लवणादिषु षट्सु पारदे रागे।, निर्यासवीर्यगुणधातुषु च विषस्वादौ रसः प्रोक्तः, रु.

रसन. रसनं स्वदने ध्वनौ। जिह्वायां तु न पुंसि स्याद्‌ रास्नायां रसना स्त्रियाम्, मे. रसनं स्वादने ध्वाने रसना काञ्चिजिह्वयोः, वि. रसनं ध्वनिते स्वादे रसज्ञारास्नयोरपि, हे. रसनं तु ध्वनौ स्वादे रसज्ञारास्नयोः स्त्रियाम्, लि.

रसायन. रसायनं विषेऽपि स्याज्जराव्याधिजिदौषधे। पुंलिङ्गः पक्षिराजे च विडङ्गाख्यौषधेऽपि च, मे. रसायनं विडङ्गे स्यात् जरा-व्याधिजिदौषधे। रसायनः पक्षिराजे विषेऽपि च रसायनम्, वि. रसायनो विडङ्गके। पक्षीन्द्रे रसायनं तु जराव्याधिभिदौषधे, हे.

रसाल. रसाला रसनादूर्वाविदारीमार्जितासु च। रसालं सिह्लके बोले रसालस्त्विक्षुचूतयोः, मे. रसाला मार्जितायां स्यात् जिह्वादूर्वाविदारिषु। रसालं सिह्लके बोले रसालस्त्वेक्षुचूतयोः, वि. रसाल इक्षौ चूते च रसालं बोलसिह्लयोः। रसाला दूर्वाविदार्योः मूर्विकाजिह्वयोरपि, हे. रसाला रसनायां स्यान् मथिते दध्नि पाणिना, श. रसालस्त्विक्षुचूतयोः, लि.

रसिक. रसिका स्त्री रसालेक्षुरसयोः सरसे त्रिषु, मे. रसिकापि रसा-लायां काञ्चीरसनयोरपि, वि. रसिका कटिसूत्रके। रसनायां रसालायाम्, हे.

रसित. रसितं पुनः। रुतस्तनितयोः क्लीबं स्वर्णादिखचिते त्रिषु, मे. रसितं तु सुवर्णादिखचिते स्तनिते रुते, वि. रसितं स्वर्णादिलिप्ते रुत-स्तनितयोरपि, हे. स्वर्णाभ्यक्तेऽपि रसितम्, लि.

रक्त. रक्तलघकचण्डयोः, वि.

रहस्. रहस्तत्वे रते गुह्येऽ, मे. रहोऽपि गुह्येऽ सुरते च तत्वे, वि. रहो गुह्येऽ रते तत्वे, हे. रहो रते च गुह्येऽ च, त्रि.

रहस्य. रहस्या स्त्री नदीभेदे गोपनीयेऽभिधेयवत्, मे. रहस्या निम्नगाभेदे गोपनीये तु वाच्यवत्, वि. रहस्यं गोपनीये स्याद्, रहस्या सरिदन्तरे, हे.

राका. राका नद्यन्तरे कच्छ्वां नवजातरजःस्त्रियाम्। सम्पूर्णेन्दुतिथौ, मे. राका कच्छ्वां दृष्टरजःकन्यायां सरिदन्तरे। पूर्णेन्दुपूर्णिमायाञ्च, हे. राका तु सरिदन्तरे। कच्छ्नवरजःकन्यापूर्णेन्दुपूर्णिमासु च, वि. राका दृष्टरजःकन्या कच्छ्ः पूर्णेन्दुपूर्णिमा, त्रि.

राक्षस. राक्षसो यातुधाने स्यात् चण्डायां राक्षसी स्मृता, मे. राक्षसीति च दंष्ट्रायां राक्षसी रक्षसः स्त्रियाम्, वि. राक्षसी कौणपी दंष्ट्रा, हे.

राग. रागस्तु मात्सर्ये लोहितादिषु। क्लेशादावपि रागे च गान्धारादौ नृपेऽपि च, मे. रागः स्याल्लोहितादिषु। गान्धारादौ क्लेशादिकेऽनुरागे मत्सरे नृपे, हे. रागोऽनुरक्तौ मात्सर्ये क्लेशादावहितादिषु। गान्धारादौ नृपे रागः, वि. रागः क्लेशादिके रक्ते मात्सर्ये लोहितादिषु, त्रि.

रागचूर्ण. रागचूर्णः पुमान् दन्तधावने मकरध्वजे, मे. रागचूर्णः स्मरे दन्तधावने रक्तवालुके, वि. रागचूर्णस्तु खदिरे मकरध्वजे, हे.

रागसूत्र. रागसूत्रं तुलासूत्रे पट्टसूत्रे नपुंसकम्, मे. रागसूत्रं तुलासूत्रे पट्टसूत्रेऽपि दृश्यते, वि. रागसूत्रं पट्टसूत्रे तुलासूत्रेऽपि च क्वचित्, हे.

रागिन्. रागी रक्तोऽपि कामुके, मे. रागी रक्ते च कामुके, वि. रागी कामिनि रक्तरि, हे. रक्तः कामी च रागिणौ, त्रि.

राघव. राघवोऽब्धौ महामीनभेदे च रघुवंशजे, मे. राघवो रघुवंशजे। महामीनप्रभेदेऽपि जलधे राघवः स्मृतः, वि. राघवोऽब्धिमत्स्यान्तरे। रघुजेऽपि, हे.

राजजम्बू. राजजम्बूस्तु जम्बूभित्पिण्डखर्जूरयोः स्त्रियाम्, मे. राजजम्बूस्तु जम्बूभित्पिण्डखर्जूरयोः स्मृता, वि. राजजम्बूस्तु जम्बूभित्। पिण्डखर्जूरवृक्षश्च, हे.

राजन्. राजा प्रभौ च नृपतौ क्षत्रिये रजनीपतौ। यक्षे शक्रेऽपि पुंसि स्यात्, मे. राजा प्रभौ नृपे चन्द्रे यक्षे क्षत्रियशक्रयोः, वि. राजा तु पार्थिवे। निशाकरे प्रभौ शक्रे यक्षक्षत्रिययोरपि, हे. राजा मृगाङ्के क्षत्रिये नृपे, अ. यक्षे चन्द्रे च राजा स्यात्, त्रि. राजा चन्द्रो नृपो राणा, अने.

राजबदर. स्याद् राजबदरं रक्तामलके लवणेऽपि च, मे.

राजराज. राजराजः कुबेरेऽपि सार्वभौमे सुधाकरे, मे, वि. राजराजो नृपेशेन्द्वोः कुबेरे, हे.

राजवृक्ष. राजवृक्षः सुवर्णालिपियालयोः, मे. राजवृक्षः प्रियाले स्यात् सुवर्णालुतरावपि, वि. राजवृक्षः पियालके। सुवर्णालुतरौ, हे.

राजहंस. राजहंसस्तु कादम्बे कलहंसे नृपोत्तमे, मे, हे. राजहंसो नृपश्रेष्ठे कादम्बकलहंसयोः, वि. राजहंसो नृपाग्रे च, त्रि.

राजादन. राजादनं क्षीरिकियां पियाले किंशुकेऽपि च, मे, वि. राजादनं प्रियालद्रौ क्षीरिकायां विपक्वके, हे.

राजार्ह. राजार्हं जोङ्गके क्लीवं राजयोग्येऽभिधेयवत्, मे.

राजि. राजिः स्त्री पंक्तिलेखयोः, मे. राजिः स्यात् पंक्तिलेखयोः, वि. राजी रेखायां पंक्तौ च, हे.

राजिका. राजिकापि च केदारे राजसर्षपरेखयोः, मे, वि. राजिका पंक्तौ रेखायां केदारे राजसर्षपे, हे

राजीव. राजीवं नलिने ना तु भेदे हरिणमीनयोः, मे. राजीवाख्या मृगे मत्स्येऽ पद्मे राजोपजीविनि, वि राजीवो मीनसारङ्गभेदयोः। राजीवमब्जे, हे. राजीवो मृगमीनयोः, त्रि

राज्ञी. राज्ञी राजप्रियायां च भार्यायां भास्करस्य च, मे.

राढ़ा. राढ़ा स्त्री सुह्मशोभयोः, मे. राढ़ा सुह्मेषु शोभायाम्,

वि, हे. राढ़ा सप्राद्, दीप्तिदेशयोः, त्रि. राढ़ा देशविशेषश्च राढ़ा शोभाऽभिधीयते, अने.

राल्लक. राल्लकं पशुराले ना वेश्मावेश्माब्दवासिनि, मे. राल्लकं पशुराल्लके। येन वेश्मागृहे नीतो वत्सरस्तत्र राल्लकः, वि. राल्लकं पशुराल्लके। राल्लकस्तु पणवधूगृहान्तर्वर्षवासिनि, हे.

राध. राधो मासान्तरे राधा चित्रभेदे च धन्विनाम्। गोपीविशाखाऽमलकीविष्णुक्रान्तासु विद्युति, मे. राधो वैशाखमासि सप्राद्, राधा गोप्यां च विद्युति। विष्णुक्रान्तामलक्योश्च चित्रवेधे च धन्विनाम्, वि. राधो वैशाखमासे सप्राद्, राधा विद्युद्विशाखयोः। विष्णुक्रान्तामलक्योश्च गोपीवेधविशेषयोः, हे.

राधन. राधनं साधने प्राप्तौ राधना भाषणे स्त्रियाम्, मे. राधनं राधने प्राप्तौ राधनं तोषणेऽपि, वि. राधनं प्राप्तितोषयोः। साधने, हे.

राधरङ्कु. राधरङ्कुस्तु ना सीरे शीकरे च घनोपले, वि. राधरङ्कुस्तु ना सीरे शीकरे जलदोपले, हे. राधरङ्कुः पुमान् सीरे शीकरे च घनोपले, मे.

राम. रामा योषाहिङ्गुलिन्योः क्लीबं वास्तूककुष्ठयोः। ना राघवे च वरुणे रैणुकेये हलायुधे। हरे च पशुभेदे च त्रिषु चारौ सितेऽसिते, मे. रामः पशुविशेषे स्यात् जामदग्न्ये हलायुधे। राघवे चासितश्वेतमनोज्ञेषु च वाच्यवत्। रामाऽङ्गनाहिङ्गुलिन्यो रामं वास्तूककुष्ठयोः, वि. रामः श्यामे हलायुधे। पशुभेदे सिते चारौ राघवे रैणुकासुते। रामं तु वास्तुके कुष्ठे रामा हिङ्गुलिनिस्त्रियोः, हे. वले रामो नीलचारुसिते त्रिषु, श. अथ राघवे। रामः पशौ भार्गवे च, त्रि. रामा स्त्री जामदग्न्यश्च रामो रामौ सितासितौ। रामः पशुविशेषश्च रामो दशरथात्मज., अने. शुक्लेऽपि शुचिरामौ, ह.

रामिल. रामिलो रमणे कामे, मे, हे. रामिलो रमणे स्मरे, त्रि.

राशि. राशि मेषादिपुञ्जयोः, मे, वि, हे, श.

राष्ट्र. राष्ट्रं स्यादुपवर्त्तने। उपद्रवे क्लीवपुंसोः, मे. राष्ट्रमुद्दिष्टमुत्पाते तथा स्यादुपवर्त्तने, वि. राष्ट्रमुत्पातनीवृतोः, हे. अथ राष्ट्रोऽस्त्री विषये स्यादुपद्रवे, अ.

रास. रासः कोलाहले ध्वाने भाषाशृङ्खलकेऽपि च। क्रीडाभेदे गोपानाम्, मे. रासः कोलाहले ध्वनौ। भाषाशृङ्खलके रासः क्रीडायामपि गोदुहाम्, वि. रासः क्रीडासु गोदुहाम्। भाषाशृङ्खलके, हे भाषाशृङ्खलके रासः क्रीडायामपि गोदुहाम्, त्रि.

रासेरस. रासेरसस्तु रासे स्याद् रससिद्ववलावपि। षष्ठीजागरके गोष्ठ्यां शृङ्गारपरिहासयोः, वि. रासेरसस्तु गोष्ठ्यां स्याद् रासशृङ्गारयोरपि। रससिद्धौ रसावासे षष्ठीजागरकेऽपि च, मे. रासेरः रससिद्ववलौ शृङ्गारहासयोः। षष्ठीजागरके रसगोष्ठ्याम्, हे.

रास्ना. रास्ना च स्त्रियाद् भुजङ्गाख्याम् एलापर्ण्यामपि स्त्रियाम् मे. रास्ना स्मृता भुजङ्गाख्यामेलापर्ण्यां च कथ्यते, वि. रास्नैलापर्णीसर्पाक्ष्योः, हे.

रिक्त. रिक्तं शून्ये वने, मे. रिक्तं काननशून्ययोः, वि. रिक्तं वनेऽपि, त्रि.

रिष्ट. रिष्टं क्षेमाशुभाभावे पुंसि खड्गे च फेनिले, मे. रिष्टं क्षेमेऽशुभे रिष्टोऽसौ, हे. रिष्टं क्षेमाशुभाभावकपापेषु प्रयुज्यते, वि. रिष्टं क्षेमाशुभाभावेषु, अ. रिष्टं पापाशुभयोः, रु.

रिष्टि. रिष्टिः खड्गे ना शुभे स्त्री, मे. रिष्टिः खड्गे सखड्गौ च, वि

रीढ़ा. अवज्ञा कथ्यते रीढ़ा रीढ़ा गतिरपीष्यते, अने.

रीति. रीतिः स्त्रियां स्यन्दप्रचारयोः। पित्तले लोहकीट्टे च, मे. रीतिः प्रसारे स्यन्दे च लोहकिट्टारकूटयोः, वि. रीतिस्तु पित्तले। वैदर्भ्यादौ लोहकीट्टे सीमनि स्रवणे गतौ, हे. प्रचारस्यन्दयो रीतिः, अ रीतिस्तु लोहकिट्टारकूटयोः, त्रि.

रुक्म. रुक्मस्तु काञ्चने लोहे, मे, वि. रुक्मं लोहे सुवर्णे च,

हे. रुक्म' लोहसुवर्णयोः, लि. रुक्मं हेम विजानीयाद् रुप्यं रजतमुच्यते, अने.

रुच, रूच. रुचस्त्वप्रेम्णाऽचिक्कणे, मे, अ. रूचः पादपजातौ स्यात् रूचोऽप्रेम्णाऽचिक्कणे, वि. रूचोऽस्निग्धमलयोः, हे.

रुच्. रुक् स्त्री शोभाद्युतीच्छासु, मे. रुक् शोभाकिरणेच्छासु, हे. रुक् शोभाकिरणेच्छासु चेष्यते, वि.

रुचक. रुचको बीजपूरे च निष्के दन्तकपोतयोः। न द्वयोः स्रजि-कायाहारेऽश्वाभरणमाल्ययोः। सौवर्चलेऽपि माङ्गल्यद्रव्ये चाप्युत्कटेऽपि च, मे. रुचकं मङ्गलद्रव्ये ग्रीवाभरणदन्तयोः। उत्कटे बीजपूरे च सौवर्चलविडङ्गयोः। रोचनायां च रुचकमश्वाभरणमाल्ययोः, वि. रुचकस्तु मातुलुङ्गे निष्के सौवर्चलेऽपि च। रोचनायां विडङ्गे च मङ्गल्यद्रव्यदन्तयोः। अश्वसाभरणे माल्ये प्रोत्कटेऽपि प्रकीर्तितः, हे.

रुचि. रुचिः स्त्री दीप्तौ शोभायामभिष्वङ्गाभिलाषयोः, मे. रुचिर्द्युतौ। स्पृहाभिष्वङ्गशोभासु, हे. रुचि मयूखे शोभायामभिष्वङ्गाभिलाषयोः, वि. अभिष्वङ्गे स्पृहायाश्च गभस्तौ च रुचिः स्त्रियाम्, अ. दीप्तिश्चेच्छा तथा रुचिः, अने.

रुजा. रुजा रोगे च भङ्गे, मे. रुजा त्वामयभङ्गयोः, हे. रुजा स्याद् रोगभङ्गयोः लि.

रुण्डिका. रुण्डिका द्वारपिण्डयां च दूतिकायां रणक्षितौ, मे, वि.

रुदथ. रुदथः शुनि कुक्कुटे, वि. रुदथः कुक्कुटशुनोः, हे.

रुद्र. रुद्रो हयभे, ह.

रुधिर. रुधिरोऽङ्गारके पुंसि क्लीबं तु कुङ्कुमाऽस्रजोः, मे. रुधिरोऽङ्गारके प्रोक्तो रुधिरं कुङ्कुमाऽस्रजोः, वि. रुधिरं पुङ्खपे रक्ते रुधिरो धरणीसुते, हे. रुधिरं कुङ्कुमेऽपि च, लि, हा. कुङ्कुमं रुधिरं ज्ञेयं रुधिरं घतजं स्मृतम्, अने.

रुमा. रुमा सुग्रीवदारेषु विशिष्टलवणाकरे, मे. रुमा सुग्रीव-

दारेषु विशिष्टे लवणाकरे, वि. रुमा स्याल्लवणाकरे। सुग्रीवपत्न्याम्, हे.

रुरु. रुरु र्ना मृगदैत्ययोः, मे. रुरु र्मृगे दैत्यभेदे, वि. रुरु दैतेय मृगे, हे. दैत्यभेदे मृगे रुरुः, त्रि.

रूच. V. रुच.

रूढ़. रूढं जाते प्रसिद्धे च, मे.

रूप. रूपं स्वभावे सौन्दर्य्ये नाणके पशुशब्दयोः। ग्रन्थावृत्तौ नाटकादौ आकारश्लोकयोरपि, वि, मे. स्याद्‌ रूपं श्लोकशब्दयोः। पशावाकारे सौन्दर्य्ये नाणके नाटकादिके। ग्रन्थावृत्तौ स्वभावे च, हे. ग्रन्थावृत्तौ पशौ शब्दे स्वभावे नाटकादिषु। रूपमाकारसौन्दर्य्यनाणकेष्वपि दृश्यते, त्रि. रूपं मूर्त्ते च विद्वांसे, अने. रूपं श्वगेऽपि विज्ञेयम्, रु.

रूपक. रूपकं नाटके धूर्त्ते काव्यालङ्करणेऽपि च, मे. रूपकं नाटके धूर्त्ते काव्यालङ्करणे विदुः, वि. रूपकं नाटके प्रोक्तं काव्यालङ्कारधूर्त्तयोः, हे.

रूप्य. रूप्यः स्यात् सुन्दरे त्रिषु। आहतस्वर्णरजते रजते च नपुंसकम्, मे. रूप्यं स्यादाहते स्वर्णरजते रजतेऽपि च। रूप्यं प्रशस्तरूपे तु वाचावत् समुदीरितम्, वि. रूप्यमाहतहेमादौ रजते रूपवत्यपि, हे. रूप्यं प्रशस्तरूपेऽपि, अ. रूप्यं त्रिषु सुरूपके। आहतस्वर्णरजते रजते च नपुंसकम्, त्रि.

रेक रेकः शङ्कानीचविरेचने, मे. रेकः शङ्काविरेकयोः। हीनेऽपि, हे. रेको विरेके शङ्कायां रेकः स्यादधमेऽपि च, वि.

रेखा. रेखा स्यादल्पके छद्मन्याभोगोल्लेखयोरपि, हे, वि.

रेचनी. रेचनी त्रिवृतादन्त्योः, मे. रेचनी त्रिवृतादन्तीगुन्द्रारोचनिकासु च, वि. रेचनी गुन्द्रा दन्ती रोचनिका त्रिवृत्, हे.

रेणु. रेणुः स्त्रीपुंसयो र्धूली पुंलिङ्गः पर्पटे पुनः, मे. रेणुः पर्पटके धूल्यामल्पे, वि. रेणु र्धूल्यां पर्पटके, हे.

रेणुका. रेणुकापि हरेणौ च जामदग्न्यस्य मातरि, मे. - रेणुका

तु रेणुर्बा स्यात् जमदग्नेश्च योषिति, हे. रेणुकापि हरेणौ स्यात् जमदग्निस्त्रियामपि, वि.

रेतस्. रेतः शुक्रे पारदे च, मे.

रेत. रेतं रेतसि पीयूषे पटवासेऽपि सूतके, वि, मे. रेतं पीयूषपटवासयोः। रेतःसूतकयोः, हे.

रेप. रेपः स्यात् निन्दिते क्रूरे, मे, वि. रेपः क्रूरे विगर्हिते, हे.

रेपस्. रेपाः स्यादधमे क्रूरे कृपणेऽप्यभिधेयवत्, मे. रेपाः स्यादधमे क्रूरे कृपणेऽपि च कथ्यते, वि.

रेफ. रेफो रवर्णे पुंसि स्यात् कुत्सिते पुनरन्यवत्, मे. रेफो रवर्णे संप्रोक्तः कुत्सिते वाच्यवत् पुनः, वि. रेफोऽवद्यरवर्णयोः, हे. रवर्णे पुंसि रेफः स्यात् कुत्सिते वाच्यलिङ्गकः, अ. त्रिषु स्यात् कुत्सिते रेफो रवर्णे तु पुमानयम्, त्रि.

रेरिहाण. रेरिहाणस्तु पुंसि स्यात् महादेवेऽम्बरेऽपि च, मे. रेरिहाणो हरेऽम्बरे, वि. रेरिहाणोऽम्बरे रुद्रे, हे.

रेवती. रेवती हलिपत्न्यां स्यात् ताराभिन्मातृभेदयोः, मे. रेवती हलिपत्न्यां स्यात् ताराभेदेऽपि मातृषु, वि. रेवती बलभार्यायां नक्षत्रभिदि मातृषु, हे. रेवती हलिपत्न्यां भे स्मरपत्न्यां च रेवती, त्रि.

रेवा. रेवा स्यात् नील्यां रत्यां नदीभिदि, मे. रेवा तरङ्गिणीभेदे रेवा नील्यां स्मरस्त्रियाम्, वि. रेवा मन्मथयोषिति। नील्यां मेकलकन्यायाम्, हे.

रै. राः पुंसि स्वर्णवित्तयोः, मे. राः स्मृतः स्वर्णवित्तयोः, वि. रास्तु सुवर्णे जलदे धने, हे. स्वर्णेऽपि राः, अ.

रैवत. रैवतस्तु सुवर्णालौ शैलभेदे च शङ्करे, मे. रैवतस्तु सुवर्णालौ शैलभेदेऽपि शूलिनि, वि. रैवतः स्यादुज्जयन्ते सुवर्णालौ पिनाकिनि, हे. शैलभेदे सुवर्णालौ शङ्करेऽपि च रैवतः, त्रि.

रोक. रोकस्तु क्रयभिद्दीप्त्यो रोकं नावि चले बिले, मे. रोकं क्रय-

पभेदे नावि विले चरे। रोकोऽश्मो, हे. रोको दीप्तौ विले रोकं नौकाक्रय-पभेदयोः, वि. विले रोकं रुचौ पुमान्, त्रि.

रोग. रोगः कुष्ठौषधे व्याधौ, मे. रोगः कुष्ठौषधे गदे, वि.

रोचन. रोचनी कर्कशे स्त्रियाम्। रोचना रक्तकह्लारे गोपित्त-वरयोषितोः। रोचनः कूटशाल्मल्यां पुंसि स्याद् रोचके त्रिषु, मे. रोचनो रक्तकह्लारे रोचनः कूटशाल्मलौ। अङ्कल्येऽपि च गोपित्ते रोचना रुचिर-स्त्रियाम्, वि. रोचनः कूटशाल्मलौ। रोचना रक्तकह्लारे गोपित्ते वर-योषिति, हे. गोपित्ते रोचना कूटशाल्मलौ रोचनः पुमान्, त्रि.

रोड़. रोड़ः चोदे भवेत् पुंसि त्रस्ते तु वाच्यलिङ्गकः, मे.

रोदन. रोदनं क्रन्दनेऽस्रेऽपि दुरालभौषधौ स्त्रियाम्, मे. रोदनं क्रन्दनेऽश्रुणि, वि. रोदनं त्वश्रुणि क्रन्दे, हे.

रोदस्, रोदसी. रोदश्च रोदसीति च। दिवि भूमौ पृथक् च स्यात् सहोक्तावप्यतयोस्तथा, मे. रोदश्च रोदसी चापि दिवि भूमौ पृथक् पृथक्। सह्मप्रयोगेऽप्यनयो रोदः स्यादपि रोदसी, वि. रोद इव तु रोदसी। दिवि भुवुभयोश्चापि, हे. भूद्यावौ रोदसौ रोदसी च ते, श.

रोध्र. रोध्रो ना गालवे क्लीवमपराधे च किल्विषे, मे. रोध्रः साव-रके रोध्रमपराधेऽपि किल्विषे, वि. रोध्रो लोध्रे रोध्रमघागसोः, हे. द्रुमभित्पापयो रोध्रः, त्रि.

रोप. रोपो रोपणबाणयोः, मे, वि. रोपो रोपणेषू रोपं रन्ध्रे, हे. शररोपणयो रोपः, त्रि.

रोमन्थ. रोमन्थः स्यात् पशूद्गारो रोमन्थः कीटवर्तनम्, श्ने.

रोमहर्षण. रोमहर्षणं रोमाञ्चे ना स्तुते च विभीतके, मे. रोमहर्षण-मितेप्रवद् रोमाञ्चेऽपि विभीतके, वि. रोमहर्षणाख्या तु रोमोद्गमे विभीतके, हे.

रोपण. रोपणः पारदे हेमपर्णयोपरयोः पुमान्। क्रोधने वाच्यलिङ्गः स्यात्, मे. रोपणः पारदे हेमकपणोपरयोस्तथा। रोपणेऽपि, वि. रोपणो-ऽमपर्णे हेमघर्षे पारद ऊपरे, हे.

रोहक. रोहकः प्रेतभेदे ना रोढ़रि त्रिषु विश्रुतः, मे.

रोहिणी. रोहिणी कण्ठरुग्भिदि। भभित्कटुम्भरासोमवल्कीषु लोहिताग॑वोः, मे. रोहिणी कटुरोहिण्यां रोहिणी लोहिताग॑वोः। कण्ठरोगान्तरे भे च सोमवल्के च रोहिणी, वि. रोहिणी सोमवल्के भे कण्ठरोगान्तरे गवि। लोहिताकटुरोहिण्योः, हे. अथ रोहिणी। नक्षत्रे रोहितायां च, त्रि.

रोहित्. रोहिन् स्त्र्यां लताभेदे स्त्री नाऽर्के, मे. रोहित् सूर्यलताभिदोः, वि.

रोहित. रोहितं कुङ्कुमे रक्ते ऋजुशक्रशरासने। पुंसि स्यात् मीनमृगयो र्भेदे रोहितकद्रुमे, मे. रोहितं रुधिरे घोरे ऋजुशक्रशरासने। रोहितो मीनमृगयो र्भेदे रोहितकद्रुमे, वि. रोहितो लोहिते मीने मृगे रोहितकद्रुमे। रोहितं ऋजुशक्रास्त्रे घोरे, हे. रोहितमृजुशक्रास्त्रे रक्ते ना मृगमीनयोः, त्रि. रोहितं शक्रकोदण्डो रोहितो मत्स्यमुख्यः। रोहितो लोहितो वर्णो मृगराजस्तु रोहितः, धने.

रोहिताश्व. रोहिताश्वश्चित्रभानौ हरिश्चन्द्रनृपात्मजे, मे. रोहिताश्वो हुतभ्रानौ हरिश्चन्द्रनृपात्मजे, वि. रोहिताश्वो हुताशने। हरिश्चन्द्रनृपसुते, हे.

रोहिन्. रोही रोहितकेऽश्वत्थवटपादपयोः पुमान्, मे. रोही रोहितकेऽश्वत्थवटपादपयोरपि, वि. रोही रोहितकेऽश्वत्थे वटे, हे.

(रौ) रौहिष. रौहिषं कतृणे क्लीबं पुंसि स्याद् हरिणान्तरे, मे. रौहिषं कतृणे क्लेयं रोहिषो हरिणान्तरे, वि. रौहिषः। मृगकतृणमत्स्येषु, हे.

रौद्र. रौद्रो घर्मे रसे चण्डयां स्त्री तीव्रे भीषणे त्रिषु, मे. रौद्रो माध्यरसान्तरे। रौद्रोऽतिभीषणे तीव्रे रौद्री स्कन्दस्य मातरि, वि. रौद्रो भीष्मे रसे तीव्रे रौद्री गौर्याम्, हे.

रौरव. रौरवो नरके घोरे, मे, वि. रौरवो भीषणे नरकान्तरे, हे. रौरवौ घोरनरकौ, त्रि.

रौहिणेय. रौहिणेयोऽन्यवद् वत्से ना बुधे च हलायुधे, मे. रौहिणेयो भवेद् वत्से रेवतीरमणे बुधे, वि. रौहिणेयो वत्से बुधे बले, हे. वत्से बुधे बले रौहिणेयः, त्रि.

रौहिष. v. रोहिष.

ल. लः शक्रे ला तु दाने स्यात् ग्रहणेऽपि निगद्यते, मे. क्रिया ककुद्गतो मांसं पिनाको भूर्बलागुणः। लम्पटः शक्रसंज्ञश्च वायो रान्तो लकारकः, मा. लो दीप्तौ द्यां लश्च भूमौ भये चाह्लादनेऽपि च। लो वाते लवणे च स्यात् लो दाने च प्रकीर्तितः, ए.

लक्ष. लक्षा न पुंसि सङ्ख्यायां क्लीवं व्याजशरव्ययोः, मे. लक्षं शरव्ये सङ्ख्यायां लक्षं छद्मनि कथ्यते, वि. लक्षं व्याजशरव्ययोः। सङ्ख्यायामपि, हे. सङ्ख्यायां तु न ना लक्षं क्लीवं व्याजशरव्ययोः, त्रि.

लक्षण. लक्षणं नाम्नि चिह्ने च सारस्यां लक्षणा क्वचित्, मे. लक्षणं नाम्नि चिह्ने च सौमित्रौ चापि लक्षणः, वि. लक्षणा सारसी, त्रि. लक्षणं नामचिह्नयोः। लक्ष्मणं च लक्षणस्तु सौमित्रौ लक्ष्मणो यथा, हे.

लक्ष्मण. लक्ष्मणा स्त्रीयधीभेदे सारसस्त्रामपि योषिति। रामभ्रातरि पुंसि स्यात् सश्रीके चाभिधेयवत्, मे. लक्ष्मणं लाञ्छने नाम्नि रामभ्रातरि लक्ष्मणः। लक्ष्मणौषधिसारस्योः सश्रीके चाभिधेयवत्, वि. लक्ष्मणः श्रीयुते लक्ष्मणौषधौ सारसस्त्रियाम्, हे. दाशरथिः श्रीमांश्च लक्ष्मणः, त्रि. सारसो लक्ष्मणः प्रोक्तो लक्ष्मणो राघवानुजे, अने. v. लक्षण.

लक्ष्मन्. लक्ष्म चिह्ने प्रधाने च, मे, वि. लक्ष्म चिह्नप्रधानयोः, श लक्ष्माख्या कन्दजातिः स्यात् चिह्नं लक्ष्म च लक्ष्मणम्, अने.

लक्ष्मी. लक्ष्मीः सम्पत्तिशोभयोः। ऋद्ध्यौषधे च पद्मायां वृद्धिनामौषधेऽपि च। स्त्री फलिन्याम्, मे. लक्ष्मीः श्रीरिव सम्पत्तिपद्माशोभाप्रियङ्गुषु, वि. लक्ष्मीः श्रीशोभासम्पत्प्रियङ्गुषु, हे. सम्पत्कमलयो र्लक्ष्मीः, त्रि. v. विभ्रम.

लक्ष्मीपति. लक्ष्मीपतिः पुमान् वासुदेवे नरपतावपि, मे. लक्ष्मी-

पति वासुदेवे लवङ्गद्रुमपूगयोः, वि. लक्ष्मीपति र्जनार्द्दने। पूगे लवङ्ग-द्रुमे च, हे.

लक्ष्मीपुत्र. लक्ष्मीपुत्रस्तु पुंलिङ्गः कामदेवे तुरङ्गमे, मे. लक्ष्मीपुत्रः स्मरे हये, वि. लक्ष्मीपुत्रो हये कामे, हे. लक्ष्मीपुत्रौ स्मरहयौ, त्रि.

लक्ष्य. लक्ष्यं शरादपदेशेऽपि शरवेधेऽपि नपुंसकम्, मे. लक्ष्यं शरवेध सङ्ख्यायां लक्षं छद्मनि सम्मतम्, वि.

लग्न. लग्नं राश्युदये क्लीवं सक्तलज्जितयोस्त्रिषु, मे लग्नं राश्युदये लग्नं सक्तलज्जितयोरपि, वि. लग्नन्तु लज्जिते। राशीनामुदये सक्ते, हे. राशीनामुदयो लग्नं सक्तलज्जितयोस्त्रिषु. त्रि.

लघिष्ठ. लघिष्ठोऽत्यल्पके भेले, मे. लघिष्ठोऽत्यल्पके भेलेऽपि, वि. लघिष्ठो भेलकेऽपि च, हे.

लघु. लघुरगुरौ च मनोज्ञे निःसारे वाच्यवत् क्लीवम्। शीघ्रे च कृष्णागुरुणि पृक्कायामौषधौ तु स्त्री, मे. लघु र्मनोज्ञनिःसारागुरुषु प्रथितो लघु। कृष्णागुरुणि शीघ्रे च स्पृक्कायां च स्पृक्का लघुः, वि. लघुः स्पृक्का लघुसारं ह्रस्वं चार्वगुरु द्रुतम्, हे. निर्व्विष्टेऽल्पे लघुः, श. पृक्कायां स्त्री लघुः क्लीवं शीघ्रे कृष्णागुरुण्यपि, त्रि.

लघ्वी. लघ्वी लाघवयुक्तायां प्रभेदे स्यन्दनस्य च, मे. लघ्वी ह्रस्वविधायां प्रभेदे स्यन्दनस्य च, वि, हे.

लङ्का. लङ्का रक्षःपुरीशाखाशाकिनीकुलटासु च, मे, वि. लङ्का तु शाखा शाकिनी कुलटा पुरी, हे. नगरीशाखयो र्लङ्का, त्रि.

लङ्ग. लङ्गस्तु सङ्गलिङ्गयोः, मे. लङ्गः सङ्गे च लिङ्गे च, वि.

लङ्घन. लङ्घनं ह्युपवासे स्यात् क्रमणे प्लवनेऽपि च, मे, वि. लङ्घनं भोजनत्यागे प्लवने क्रमणेऽपि च, हे.

लज्ज. लज्जः स्यात् पट्टकच्छयोः, वि, हे, श.

लट. लटः प्रमादवचनदोषयोरपुरद्राहृतः, वि.

लड्डा. लड्डा करञ्जभेदे स्यात् फले वाट्ये खगान्तरे, मे, वि, लड्डा

पचिकुसुम्भयोः, हे. करञ्जभित्फले लङ्का वाद्यपचिमभेदयोः, त्रि. लङ्का शिल्यौ खगान्तरे, हा.

लता. लता प्रियङ्गुशाखयोः। स्पृक्काज्योतिष्मतीवल्लीलताकस्तूरिकासु च। माधवीदूर्वयोः, मे. लता ज्योतिष्मतीदूर्वाशाखावल्लीप्रियङ्गुषु। स्पृक्कामाधव्योः कस्तूर्यश्याम्, हे. लता ज्योतिष्मतीस्पृक्काशाखावल्लीप्रियङ्गुषु। लता कस्तूरिकायाञ्च माधवीदूर्वयोरपि, वि. कस्तूरीयक्षयोर्लता, त्रि.

लभ्य. लभ्यं युक्ते च लब्धव्ये, मे, वि लभ्यं लब्धव्ये युक्ते च, हे. युक्ते च लभ्यं स्यात्, त्रि.

लम्पाक लम्पाको लम्पटे देशे, मे, वि, हे.

लम्बकर्ण. लम्बकर्णः स्मृतोऽङ्कोठपादपे छगलेऽपि च, मे, वि. लम्बकर्णः पुनश्छगे। अङ्कोठे, हे छागेऽपि लम्बकर्णः स्यात्, त्रि.

लम्बा. लम्बा महालयागौर्य्योस्तिक्ततुम्ब्यामपि स्त्रियाम्, मे. लम्बा श्रीतिक्ततुम्बयोः, वि.

लम्बोदर. लम्बोदरः स्याद्बृहाने गणानामधिपेऽपि हि, मे. लम्बोदरः स्याद्बुधाने गणानामधिपेऽपि च, वि, त्रि. लम्बोदरः स्याद्राधाने प्रमथानाञ्च नायके, हे.

लय. लयो विनाशे संश्लेषे साम्ये तौर्यत्रिकस्य च, मे, वि. लयसौर्यत्रयीसाम्ये संश्लेषणविलासयोः, हे. अथ श्लेषवादयोः। लयः, त्रि.

ललज्जिह्व. ललज्जिह्वोऽन्यवद् हिंस्रे क्रमेलकशुनोः पुमान्, मे. ललज्जिह्वो मतो हिंस्रे क्रमेलकशुनोरपि, वि.

ललना. ललना कामिनीनारीभेदजिह्वासु योषिति, मे. ललना नाड़िकाभेदे जिह्वायां वरयोषिति, वि ललना स्त्री नारी जिह्वा, हे. योषित् जिह्वा च ललना, त्रि

ललाम ललामं लाञ्छने ध्वजे। शृङ्गे प्रधाने भूषायां रम्ये वालधिपुण्ड्रयोः। तरङ्गे च प्रभावे, मे. ललामं [illegible]

स्त्र. भूषायां लाङ्गूले प्रधानशृङ्गप्रभावपुण्ड्रेषु । ध्वजलक्ष्मतुरङ्गेषु नवसु ललाम प्रयुज्यते प्राज्ञैः, ह. V. ललामन्.

ललामन्. ललाम सत्रान् प्रभावे च लाञ्छनध्वजवाजिषु । शृङ्गे प्रधाने भूषायामपि वालधिपुण्ड्रयोः, मे. ललाम च ललामश्च लाञ्छनध्वजवाजिषु । शृङ्गे प्रधाने भूषायां रम्ये वालधिपुण्ड्रयोः । प्रभावे च, वि. ललामवत् ललामाख्ये चिह्ने शृङ्गपताकयोः । रम्ये प्रधाने भूषायां पुण्ड्रे पुच्छप्रभावयोः, हे. हये पुच्छे ध्वजे पुण्ड्रे मैले पुंसि गुणाधिके । चिह्ने धामनि भूषायां ललामेति बुधैर्मतम्, अने.

ललित. ललितं त्रिषु । ललिते चेष्टितेऽपि स्यात् हारभेदे तु न द्वयोः, मे. ललितं हारभेदे सत्रादीप्सिते ललितेऽपि च, वि. ललितमीप्सिते । ललितो हारभेदे सत्रात्, हे.

लव. लवो लेशे विनाशे च छेदने रामनन्दने, मे, वि. लवः काल-भिदि छिदि । विनाशे रामजे लेशे, हे. लवश्छेदनलेशयोः, त्रि.

लवण. लवणं सैन्धवादौ ना सिन्धुरक्षोभिदो रसे । तद्युक्ते वाच्यलिङ्गः सत्रान् नदीभेदस्त्रियोः स्त्रियाम्, मे. लवणो रसरक्षोऽब्धिभेदेषु लवणान्विते, वि. लवणो राक्षसे बले । अब्धिभेदे लवणा त्विट्, हे.

लाङ्गल. लाङ्गली तोयपिप्पल्यां क्लीवन्तु कुसुमान्तरे । गोदारणे तृणराजगृहद्दारुविशेषयोः, मे. लाङ्गली जलपिप्पल्यां लाङ्गलं कुसुमान्तरे । सीरेऽपि लाङ्गलं तालगृहदारुविशेषयोः, वि. लाङ्गलं तालहलयोः पुष्प-भिद्गृहदारुणोः । लाङ्गली जलपिप्पल्याम्, हे. लाङ्गलं हलमिष्यते, अने.

लाङ्गलिन्. लाङ्गली नारिकेले स्त्री रेवतीरमणे पुमान्, मे. लाङ्गली बलभद्रे सत्रान् नारिकेले च लाङ्गली, वि. लाङ्गली बलभद्रे सत्रान् नारिकेले, हे.

लाङ्गू(ङ्गू)ल. लाङ्गूलं पुच्छशेफसोः, मे. लाङ्गूलं मेहने पुच्छे, वि. लाङ्गूलं शिश्नपुच्छयोः, हे.

लाज. अथ लाजः सत्रादार्द्रतण्डुले । नपुंसकमुशीरेऽथ स्त्रियां

मुंभृग्नि चाघते, मे. लाजा: सुत्र भ्रंष्टधान्ये पु लाज: स्यादार्द्र तण्डुले। उशीरे लाजमुद्दिष्टम्, वि. लाज: स्यादार्द्र तण्डुले। लाजास्तु भ्रष्टधाना: स्त्र लाजं पुनरुशीरके, हे.

लाञ्छन. लाञ्छनं नामचिह्नयो:, मे. लाञ्छनं लक्षणे नाम्नि, वि. लाञ्छनं लक्ष्मसंज्ञयो:, हे.

लाट. लाटो देशान्तरेंऽशुके, मे. लाटौ वस्त्रदेशयो:, हे. लाटो देशांशुकेऽपि च, वि. लाटोंऽशुके च देशे च, त्रि.

लालस. लालसौत्सुक्यतृष्णातिरेकयाञ्चासु च द्वयो:, मे. लालसो लालसाऽपि स्याद् याञ्चातृष्णातिरेकयो:। औत्सुक्ये च, वि. लालसो लोलयाञ्चयो:, हे. लालसे प्रार्थनौत्सुक्ये, अ.

लालाटिक. लालाटिक: प्रभो भालदर्शिन्याश्लेषणान्तरे। कार्याक्षमे, मे. लालाटिक: प्रभो भालदर्शिन्याश्लेषणान्तरे। कार्याक्षमेऽपि, वि लालाटिक: स्यादाश्लेषे भवेत् कार्याक्षमेऽपि च। प्रभो भालदर्शिनि च, हे. लालाटिक: प्रभो भालदर्शी कार्याक्षमश्च य:, अ.

लासक. लासको लास्यकारिणि। मयूरे लसके च, मे. लासको लसके लास्यकारिण्यपि मयूरके, वि. लासकौ केकिनर्तकौ, हे.

लास्य. लास्यं तौर्यत्रिके मतम्। नृत्ये च, मे. लास्यं तौर्यत्रिके नाट्ये, वि.

लिङ्ग. लिङ्गं चिह्नेऽनुमाने च साङ्ख्योक्तप्रकृतावपि। शिवमूर्तिविशेषेऽपि मेहनेऽपि नपुंसकम्, मे. लिङ्गं मेहनचिह्नयो:। शिवमूर्तावनुमाने साङ्ख्योक्तप्रकृतावपि, हे लिङ्गं चिह्नेऽनुमानेऽपि साङ्ख्योक्तप्रकृतावपि। शिवमूर्तिविशेषेऽपि मेहने च प्रचक्षते, वि. लिङ्गं चिह्नशेफसो:, अ. व्यक्ते साङ्ख्योदिते लिङ्गं स्थाणौ शेफसि लक्ष्मणि। पुंस्त्वादौ, त्रि.

लिप्त. लिप्तं विलिप्तविषदिग्धयो:। भुक्ते, मे. लिप्तं भुक्तविलिप्तयो:। विषाक्ते, हे लिप्तं विषाक्ते भुक्ते च वाच्यवत् स्याद् विलेपिते, वि.

ली. ली: श्लेषणे च चपले, मे.

लीला. लीला केलिविलासयोः। शृङ्गारभावचेष्टायाम्, मे. लीलां विदुः केलिविलासखेलाशृङ्गारभावप्रभवक्रियासु, वि. लीला केलि विलासश्च शृङ्गारभावजा क्रिया, हे. लीला विलासक्रिययो', अ.

लुब्ध. लुब्ध आकाङ्क्षिणि व्याधे, मे, हे. लुब्धो मृगयुकाङ्क्षिणोः, वि.

लूता. लूता वर्णनाभपिपीलिकागदान्तरे, मे. लूता तु रोगे पिपीलिकोर्णनाभयोः, हे. लूता पिपीलिकायां स्यादूर्णनाभे गदान्तरे, वि.

लूतामर्कटक. लूतामर्कटकः पुत्रीनवमालिकयोः कपौ, हे. लूतामर्कटकः पुत्रां नवमाल्यां प्लवङ्गमे, वि.

लूनक. लूनको भेदिते पशौ, मे. लूनकः स्यात् पशौ भिन्ने, वि. लूनकस्तु पशौ भिन्ने, हे.

लेख. लेखो लेख्ये सुरे लेखा लिपिराजिकयो र्मता, मे, वि. लेखो लेख्ये दैवते च लेखा राजयां लिपावपि, हे. लेखो देवेऽपि पंक्तौ, त्रि.

लेखन. लेखनं छेदने भूर्जे लिपिन्यासे, मे. लेखनं छेदने भूर्जे लिपिन्यासे च लेखनम्, वि. लेखनम्। भूर्जे छेदे लिपिन्यासे, हे. छेदे भूर्जे च लेखनम्, त्रि.

लेखनिक. लेखनिकः कथितो लेखहारके। लेखेषु परहस्तेन स्वहस्तस्य च लेखके, मे. लेखनिकस्तु तत्र यः। स्वहस्तं परहस्तेन लिखितेषु विलेखयेत्। लेखहारे, हे. लेखनिको लेखहारे यः स्वहस्तं विलेखयेत्। लेखेषु परहस्तेन तत्रापेत्रप प्रदर्शितः, वि.

लेप. लेपः प्रलेपने जग्धौ, मे. लेपस्तु सुधालेपनालेपनेषु च, वि. लेपस्तु लेपने। अशने च सुरायां च, हे. लेपो लेपनजेमने, त्रि.

लोक. लोको जनेऽपि भुवने, मे. लोकस्तु भुवने जने, वि, अ. लोको विश्वे जने, हे.

लोचक. लोचको मांसपिण्डेऽक्षितारकायाश्च कज्जले। ललाटाभरणे स्त्रीणां कदलीनीलवस्त्रयोः। निर्बुद्धौ कर्णपूरे च मौर्व्यां भ्रूस्थचर्मणि, मे. लोचको मांसपिण्डे स्यादक्षितारे च कज्जले। ललाटाभरणे स्त्रीणां कदली-

नीलवस्त्रयोः। नियुंद्वौ कर्णपूरे च मौवर्ग्यां भसूस्थचर्मणि, वि. लोचको नीलवाससि। कज्जले मांसपिण्डेऽचितारे स्त्रीभालभूषणे। नियुंद्वौ कर्णिका-मोचाजस्त्रसु भ्रसूस्थचर्मणि, हे. नीलवस्त्रेऽचितारायां लोचको निर्मतौ त्रिषु, त्रि.

लोत. लोतमश्रुणि चौरिते, वि.

लोमश. लोमशो मुनिमेषयोः। लोमान्विते स्त्रियां काकजङ्घा-मांसीवचासु च। शूकशिम्बिमहामेदाकाशीशे शाकिनीभिदि, मे. लोमशो लोमसंयुते। मेढ्रके चाथ कासीसश्रृगालीजटिलासु च। लोमशा शूकशिम्ब्याश्च मर्कटीकाकजङ्घयोः। महामेदातिबलयोः शाकिनीभिदि चेष्यते, वि. लोमशो लोमयुक्तेऽवौ लोमशा शाकिनीभिदि। महामेदाकाकजङ्घाशृगालीजटिलासु च। काशीशेऽतिबलाशूकशिम्बीमर्कटिकासु च, हे. लोमशो मेढ्रकेऽपि स्यात्, त्रि.

लोल. लोलः स्याद् वाच्यलिङ्गकः। सतृष्णे चञ्चले लोला जिह्वा-कमलयोः स्त्रियाम्, मे. लोलश्चलसतृष्णयोः। लोला जिह्वाकमलयोः, वि. लोलश्चले सतृष्णे च लोला तु रसनाश्रियो., हे. जिह्वाकमलयो लोला, त्रि.

लोह. लोहोऽस्त्री शस्त्रके लौहे जोङ्गके सर्वतैजसे, मे. लोहं काला-यसे सर्वतैजसे जोङ्गकेऽपि च, हे. लोहस्तु शस्त्रके लोहं जोङ्गके सर्व-तैजसे, वि.

लोहल. लोहलः शृङ्खलाधार्ये भवेदव्यक्तवाचि च, वि. लोहलः शृङ्ख-लाधार्येऽव्यक्तवाचिनि च त्रिषु, मे. लोहलोऽस्फुटवादिनि। शृङ्खलाधार्ये, हे.

लोहित. लोहितं रक्तगोशीर्षे कुङ्कुमे रक्तचन्दने। पुमान् नदान्तरे भौमे वर्णे च त्रिषु तद्वति, मे. लोहितं कुङ्कुमे रक्ते गोशीर्षे च कुचन्दने। लोहितः स्यान् नदे भौमे वर्णभेदे च वाच्यवत्, वि. लोहितो मङ्गले नदे। वर्णभेदे लोहितन्तु कुङ्कुमे रक्तचन्दने। गोशीर्षे रुधिरे युद्धे, हे.

लौहित्य. लौहित्यं लोहितत्वे स्यात् क्लीबं पुंसि नदान्तरे, मे. लौहित्यः सागरे व्रीहौ, वि. लौहित्योऽब्धौ नदे व्रीहौ, हे.

व. वं प्रचेतसि जानीयादिवार्थे च तदव्ययम्। वः सान्त्वने च वाते च वरुणे च निगद्यते, मे. वं प्रचेतसि जानीयादिवार्थे च तदव्ययम्, वि. वः पश्चिमदिगीशे स्यादौपम्ये पुनरव्ययम्, हे. वालो वामांसनिलयो मेढ्रो वारिदवाहनौ। उल्कारो जलसंघश्च खड्गोऽप्योऽपि वकारकः, मा. वः स्त्रे मे चाश्रये चैव प्रलये साधनेऽपि वः। मानसे वरुणे चैव वकारः सान्त्वनेऽपि च, ए.

वंश. पुंसि वंशः कुले वेणौ पृष्ठावयववर्गयोः, मे. वंशो वेणौ कुले वर्गे पृष्ठस्यावयवेऽपि च, वि. वंशः सङ्घेऽन्वये वेणौ पृष्ठाद्यवयवेऽपि च, हे. द्वौ वंशौ कुलमस्करौ, अ. वंशो वर्गे च पृष्ठांशे, त्रि. वंशो वेणौ कुलेऽपि च; शा. पृष्ठास्थन्यपि वंशः, रु. मेरौ इक्षुविशेषे च वंशशब्दस्तु कार्मुके, अने. करिपृष्ठे कुले वेणौ वंशाख्या कविभिः स्मृता, अने.

वक्तव्य. वक्तव्यं कुत्सिते हीने वचनार्हे च वाच्यवत्, मे. वक्तव्यो वाच्यवद् गर्ह्य वचोऽर्हहीनयोरपि, हे. गर्ह्यहीनौ च वक्तव्यौ, अ.

वक्तृ. वक्ता तु पण्डितेऽपि स्याद् वाग्मिन्यप्यन्यलिङ्गकः, मे. वक्ता वाग्मिनि पण्डिते, वि.

वक्त्र. वक्त्रं मुखे छन्दोभेदे, मे. वक्त्रं छन्दोऽन्तरे मुखे, वि. वक्त्रमास्ये छन्दसि च, हे.

वक्र. वक्रः शनैश्चरे पुंसि पुटभेदे नपुंसकम्। त्रिषु क्रूरे च कुटिले, मे. वक्रः स्यात् कुटिले क्रूरे पुटभेदे शनैश्चरे, वि. वक्रं पुटभेदे वक्रः कुटिले क्रूरभौमयोः, हे. वक्रः शनैश्चरे क्रूरे पुटभेदे तथाऽकृजौ, त्रि.

वकनक. वकनकस्तु पिशुने तथैव शुकपक्षिणि, मे. वकनकः शुके खले, वि. वकनकौ खलशुकौ, हे.

वङ्क. वङ्कः पर्याणभागे ना नदीपाते च भङ्गुरे, मे. वङ्कः पर्याणभागे स्यात् नदीपाते च भङ्गुरे, वि.

वङ्ग. वङ्गं सीसकरङ्गयोः। वार्ताकेऽपि च कार्पासे पुंभूम्नि नीवृदन्तरे, मे. वङ्गं सीसकरङ्गयोः। वङ्गः कार्पासवार्ताकदेशभेदेषु भाषितः, वि.

वङ्गः कार्पासे हन्ताके वङ्गा जनपदान्तरे। वङ्गं त्रपुणि सीसे च, हे.

वच. वचः कीरे वचौषधौ। शारिकायाञ्च, मे. वचा स्यादुग्रगन्धायां सारिकायां शुके वचः, वि. वचः शुके वचौषधौ। शारिकायाम्, हे. सारिकायाञ्च वचा, त्रि.

वचक्नु. वचक्नुस्तु पुमान् विप्रे वावदूकेऽभिधेयवत्, मे. वचक्नु-र्वाग्मिविप्रयोः, वि.

वज्र. वज्रं स्त्रग्राद्‌ बालके धात्त्रां क्लीवं योगान्तरे पुमान्। वज्रा स्नुह्यां गुडूच्याञ्च वज्री स्नुह्यन्तरे स्त्रियाम्। दम्भोलौ हीरकेऽप्यस्त्री, मे. वज्रं हीरकदम्भोलिबालकामलकेषु च। वज्रा गुडूचिकायां स्यात्, वि. वज्रं कुलिशहीरयोः। बालके वज्रा त्वस्नता, हे. वज्रोऽस्त्री हीरके पवौ, श्र.

वज्रिन्. वज्री तु वृक्षे देवाधिपे पुमान्, मे.

वञ्चक. वञ्चकस्तु खले धूर्ते गृहवभ्रौ च जम्बुके, मे. अथ वञ्चकः खलधूर्तयोः। जम्बूके गृहवभ्रौ च, वि. वञ्चको जम्बुके गेहनकुले खलधूर्तयोः, हे. वञ्चकौ धूर्तफेरवौ, त्रि.

वञ्जुल. वञ्जुलः पुंसि तिनिशे वेतसाशोकयोरपि, मे. वञ्जुलो वेतसाशोकतिनिशे, वि. वञ्जुलस्त्वशोके तिनिशद्रुमे। वानीरे, हे.

वट. वटौ त्रिषु गुणे पुंसि स्यान् न्यग्रोधकपर्दयोः, मे. वटो गोले गुडे भवेत् वटः साम्यवराटयोः। वटः कपर्दे न्यग्रोधे शुल्ववर्तिकयो र्वटी, वि वटो गोले गुणे भवेत् वृक्षे साम्यवराटयोः, हे. वटी त्रिषु गुणे पुंसि न्यग्रोधे च कपर्दके, त्रि.

वठर. वठरोऽम्बष्ठशठयोः, हे. वठरः कुण्टे पुंसि शठे च, मे. वठरः शठपेटयोः। काकुण्टे, वि

वड़वा. वडवा द्विजयोषिति। अश्वायां कुम्भदास्याञ्च नारीजात्य-न्तरेऽपि च, मे. वड़वाऽश्वाकुम्भदासयोः स्त्रीविशेषे द्विजस्त्रियाम्, वि. वड़वाऽश्वायां स्त्रीभेदे कुम्भदास्यां द्विजस्त्रियाम्, हे. वड़वाऽश्वाकुम्भ-दास्योः, त्रि

वण्ठ. वण्ठः स्त्रादकृतोद्वाहे खर्वे कुन्तायुधेऽपि च, मे, वि. वण्ठः कुन्तायुधे खर्वे स्त्यामसविवाहयोः, हे.

वण्ठर. वण्ठरः स्थगिकारज्वौ लाङ्गूले कुक्कुरस्य च। करीरकोपे तालस्य पल्लवे च पयोधरे, मे. वण्ठरस्तालपल्लवे। करीरकोशेऽपि, वि.

वण्ठाल. वण्ठालो युद्धभेदे च नौकायाञ्च खनित्रके, मे. वण्ठालं शूरयो युद्धे नौकायाञ्च खनित्रके, वि. वण्ठालः शूरयुन्नौखनित्रयोः, हे.

वण्ड. वण्डा तु पांशुलायां स्त्री त्रिषु हस्तादिवर्जिते, मे. वण्डापि पांशुलायां स्त्राद्, वण्डो हस्तादिवर्जिते, वि.

वत. वतामन्त्रणसन्तोषखेदानुकोशविस्मये, मे, वि. वतामन्त्रणखेदयोः। स्त्याश्चर्यंत्रानुकम्पासु, हे. निन्दायां विस्मये वत, श. खेदानुकम्पासन्तोषविस्मयामन्त्रणे वत, श्र.

वतंस. वतंसस्तु पुमान् कर्णपूरशेखरयोरपि, मे. v. अवतंस.

वत्स. वत्सः पुत्रादिवर्षयोः। तर्णके नोरसि क्लीवम्, मे. वत्सस्तर्णकपुत्रादिवर्षे वत्सन्तु वक्षसि, वि. वत्सा उरस्तुक्षर्यतर्णकाः, हे. वत्सौ तर्णकवर्षौ द्वौ, श. पुत्रादौ तर्णके वर्षे वत्सः क्लीवन्तु वक्षसि, त्रि. वत्सौ तर्णकपुत्रकौ, श्मे. वत्सः संवत्सरेऽपि निर्दिष्टः, ह.

वदान्य. वदान्यो दानशौण्डे स्त्रात् चारुवादिनि वाच्यवत्, मे. वदान्यो दानशौण्डे स्त्राद्, वदान्यश्चारुभाषिणि, वि. वदान्यः प्रियवागुदारशीलयोरुभयोरपि, हे. वदान्यो वल्गुवागपि, श. वदान्यस्त्यागवान् सुवाक्, त्रि.

वध. वधो हिंसकहिंसयोः, हे.

वधू. वधूः स्त्री शारिवौषधे। स्नुषाप्रटीनवोढास्त्रीभार्यास्पृक्काङ्गनासु च, मे. वधूः स्नुषानवोढास्त्रीभार्यास्पृक्काङ्गनासु च। पत्न्यां च शारिवायां स्त्रात्, वि. वधूः पत्न्यां स्नुषानार्योः स्पृक्काशारिवयोरपि, हे. वधूर्जाया स्नुषा स्त्री च, श. स्पृक्का महिला च वधूः, त्रि. वधूर्नारी वधूर्भार्या वधूः पुत्रवधूरपि, श्मे.

वन. वनं नपुंसकं नीरे निवासालयकानने, मे. वनं कानन-नीरयोः। प्रवासे निलये चापि वनं प्रस्रवणेऽपि च, वि. वनं प्रस्रवणे गेहे प्रवासेऽम्भसि कानने, हे. वने सलिलकानने, अ. वनं काननमम्बु, च, अने.

वनज. वनजा मुद्गपर्ण्यां ना मुस्तके क्लीवमम्बुजे, मे. वनजो मुस्तके पद्मे वनजं वनजो गजे। वनजा मुद्गपर्ण्यां च, वि. वनजो मुस्तके स्तम्बेरमे वनजमम्बुजे। वनजा तु मुद्गपर्ण्याम्, हे. गुल्मेऽपि च वनजः, त्रि.

वनमालिन्. वनमाली तु गोविन्दे वाराह्यां वनमालिनी, मे, वि.

वनश्वन्. वनश्वा गन्धमार्जारे वक्षकव्याघ्रयोः पुमान्, मे. वनश्वा गन्धमार्जारे वक्षकव्याघ्रयोरपि, वि. वनश्वा विप्रतारके। शार्दूले गन्ध-मार्जारे, हे. वनश्वा जम्बुके व्याघ्रे, त्रि.

वनस्पति. वनस्पति र्ना द्रुमात्रे विनापुष्पफलद्रुमे, मे. वनस्पति-र्द्रुममात्रे विनापुष्पफलद्रुमे, वि. वनस्पति र्द्रुमात्रके। विनापुष्पफले द्रौ च, हे. द्रुममात्रेऽपि वनस्पतिः, त्रि.

वनित. वनिता जातरागस्त्रीस्त्रियोस्त्रिषु च याचिते। सेविते, मे. वनिता जनितात्यर्थानुरागायां च योषिति। वनितं याचितेऽपि स्याद्-वनितं सेवितेऽपि च, वि. वनितं तु स्यात् प्रार्थिते सेवितेऽपि च। वनितोत्पादितात्यर्थरागनार्यपि नार्यपि, हे. वनिता जनितात्यर्थानुरागायाश्च योषिति, श्र.

वन्दनी. वन्दनी नतिजीवातुकटिमाचलकर्मसु, मे.

वन्य. वन्यं त्रिषु वनोद्भूते स्त्री वनाम्बुसमूहयोः, मे. वन्यं वनभवे वन्या वनवारिसमूहयोः, वि.

वपन. वपनं वीजाधाने च मुण्डने, मे, वि. वपनं मुण्डने वीजा-धाने, हे.

वपा. वपा विवरमेदसोः, मे, वि, हे. मेदो विलं वपा, त्रि.

वपुस्. वपुः क्लीवं तनौ प्रशस्ताकृतावपि, मे. वपु र्भव्याकृतौ देहे, वि. वपुः प्रशस्ताकृतौ देहे, हे.

वप्तृ. वप्ता तु जनके पुंसि वापकेऽप्यभिधेयवत्, मे.

वप्र. वप्रस्ताते पुमानस्त्री रेणुक्षेत्रे चये तटे, मे. पितृकेदारयोर्वप्रो वप्रः प्राकाररोधसोः, वि. वप्रः प्राकाररोधसोः। क्षेत्रे ताते चये रेणौ, हे. वप्रस्ताते स्त्रियां क्षेत्रे चये रेणौ च रोधसि, त्रि. तटो वप्रः पिता वप्रो वप्रः केदार इत्यपि, अने. गिरिसानुन्यपि वप्रस्, ऋ.

वमथु. वमथुः पुंसि वमने गजस्य करशीकरे, मे. वमथु र्वमनेऽपि स्याद् गजस्य करशीकरे, वि. वमथु र्वमने कासे गजस्य करशीकरे, हे.

वमन. वमनं छर्दनेऽर्दने, मे, हे. वमनं छर्दनेऽर्दने। स्यादाहुतौ च, वि.

वमि. वमि र्वान्तौ स्त्रियां पुंसि कृताशने, मे. वमि र्वान्तौ कृताशने, वि. वमि र्वान्तेऽनले, हे.

वयःस्थ. वयःस्था तु स्त्रियां ब्राह्मीगुडूच्यामलकीषु च। सूक्ष्मैलायाञ्च काकोल्यां पथ्यायां तरुणे त्रिषु, मे. वयःस्थो वाचप्रवद् यूनि वयःस्था शाल्मलीद्रुमे। ब्राह्मीगुडूचीकाकोलीसूक्ष्मैलामलकीषु च, वि. वयःस्थो मध्यमवया वयःस्था शाल्मलीद्रुमे। ब्राह्मीगुडूचीकाकोलीसूक्ष्मैलामलकीषु च, हे. काकोल्यामलकी ब्राह्मी वयःस्था तरुणे त्रिषु, त्रि.

वयस्. वयः पक्षिणि बाल्यादौ यौवने च नपुंसकम्, मे. वयः पक्षिणि बाल्यादौ वयो यौवनमात्रके, वि. वयस्तारुण्ये बाल्यादौ खगे, हे. खगबाल्यादिनो र्वयः, श.

वर. वरो जामातरि वृतौ देवतादेरभीप्सिते। षिङ्गे पुंसि त्रिषु श्रेष्ठे कुङ्कुमे तु नपुंसकम्। वरी प्रोक्ता शतावर्यां वरा च स्यात् फलत्रिके। मनागिष्टे वरं क्लीवं केचिदाहुस्तदव्ययम्, मे. वरोऽभीष्टे देवतादे र्वरो जामातृषिङ्गयोः। श्रेष्ठेऽन्यवद् वरो वृतौ वरं काश्मीरजे मतम्। त्रिफलायां वरा प्रोक्ता शतावर्यां वरी वरम्।: अव्ययन्तु मनागिष्टे, वि। वरो वृतौ।

विटे जामातरि श्रेष्ठे देवतादेरभीप्सिते। वरं तु घुसृणे किञ्चिदिष्टौ वरी शतावरी, हे. देवाद् वृते वरः श्रेष्ठे त्रिषु क्लीवं मनाक्प्रिये, अ. वरो जामातरि वृते कुङ्कुमे च नपुंसकम्, त्रि वरी श्रेष्ठकृताशनौ, अने.

वरचन्दन. वरचन्दनमाख्यातं कालीये देवदारुणि, मे वरचन्दनमाम्नातं कालीये देवदारुणि, वि. वरचन्दनं देवदारुणि। कालेये, हे.

वरट. वरटा द्वयो र्वरव्यां स्त्री हंस्यां च तत्पतौ पुमान्, मे. वरटा हंसयोषायां गन्धोल्यां वरटाऽपि च, वि वरटा हंसयोषिति। गन्धोल्यां च, हे.

वरण. वरणस्तु पुमान् तिक्तशाकप्राकारयोरपि। क्लीवं कन्यादिवरणे वेष्टने स्त्री नदीभिदि, मे. वरणस्तिक्तशाकेऽपि प्राकारे वरणं मतम्, वि. वरणो वरणद्रुमे। प्राकारे वरणं स्त्रियाम्, हे.

वरण्ड. वरण्डोऽप्यन्तरे वेदौ समूहमुखरोगयोः, मे. वरण्डा सारिका वर्तिशस्त्रभेदे च योषिति, मे. वरण्डोऽप्यन्तरावेदौ सन्दोहमुखरोगयोः, वि. वरण्डा सारिकावर्तिखड्गधेनुषु कथ्यते, वि. वरण्डो वदनामये। अन्तरावेदौ सन्चे च वरण्डा शारिका क्षुरी। वर्तिः, हे. वरण्डो वदनामये। समूहे चान्तरावेद्याम्, त्रि.

वरण्डक. वरण्डकस्तु मातङ्गवेदां यौवनकण्टके। वर्तुले, मे. वरण्डकस्तु मातङ्गवेदां यौवनकण्टके। संवर्तुले, वि. वरण्डकस्तु मातङ्गवेदां यौवनकण्टके। संवर्तुले च भित्तौ च, हे.

वरत्रा. वरत्रा रज्जुकक्ष्ययोः, मे. वरत्रा वर्तिकक्ष्ययोः, हे.

वरद अथ वरदा स्त्रियाम्। कन्यायां वाच्यलिङ्गस्तु प्रसन्ने च समर्धके, मे. वरदोऽपि प्रसन्ने स्याद् वरदः शान्तचेतसि। वरदापि च कन्यायाम्, वि. वरदः पुनः। प्रसन्ने शान्तचित्ते च वरदा तु कुमारिका, हे.

वरला. वरला वारला चापि गन्धोलीहंसकान्तयोः, मे. वारला वरला चापि गन्धोलीहंसयोषितोः, हे.

वरवर्णिनी वरवर्णिनी तु लाक्षाहरिद्रारोचनासु च। फलिन्या-

कुसुमानारीसाधीयस्यामपि स्त्रियाम्, मे. स्याद् वरवर्णिनी लाक्षाहरिद्रा-रोचनासु च। स्त्रीरत्ने च फलिन्यां च दृश्यते वरवर्णिनी, वि. वरवर्णिन्यङ्गना-लाक्षाप्रियङ्गुषु। रोचनायां हरिद्रायाम्, हे. स्त्रीरत्ने च हरिद्रायां लाक्षायां वरवर्णिनी, हा.

वराक. वराकः सङ्गरे पुंसि शोचनीयेऽभिधेयवत्, मे. वराकः सङ्गरे शोच्ये, वि. वराकः शोच्यरणयोः, हे. वराको मूर्खके भीरौ, अने

वराङ्ग. वराङ्गं योनिमातङ्गमस्तकेषु गुडत्वचि, मे, वि. वराङ्गं योनौ शीर्षे गुडत्वचि। कुञ्जरे च, हे. वराङ्गन्तु गुडत्वचि गजे पुमान्, त्रि. वराङ्गं मूर्धगुह्ययोः, अ.

वराटक. वराटकः पद्मवीजकोशे रज्जौ कपर्दके, मे. वराटकः स्थूल-रज्जौ पद्मवीजे कपर्दके, वि. वराटकः पद्मवीजकोशे रज्जौ कपर्दके, हे. कप-र्दरज्जुराजीववीजकोषे वराटकः, त्रि.

वरारोह. वरारोहा कटावपि। वरारोहस्तु कथितो हस्त्यारो-हावरस्त्रयोः, वि. वरारोहो गजारोहे वरारोहा कटावपि, हे.

वराह. वराहः शूकरे विष्णौ मानभेदेऽद्रिमुस्तयोः, मे. वराहः शूकरे मेघे मुस्तकेऽपि, त्रि. वराहोऽब्दे किरौ विष्णौ नायकेऽप्यद्रिमुस्तयोः, वि. वराहो नायके किरौ। मेघे मुस्ते गिरौ विष्णौ, हे.

वरिष्ठ. वरिष्ठं मरिचेऽपि च। ताम्रे क्लीवं तित्तिरौ ना वरोरुत-मयोस्त्रिषु, मे. वरिष्ठः स्यादुरुतरे प्रवरे तित्तिरावपि। वरिष्ठं मरिचे ताम्रे, वि. वरिष्ठस्तु तित्तिरौ। वरिष्ठं मरिचे ताम्रे वरोरुतमयोरपि, हे. वरिष्ठं मरिचेऽपि च। ताम्रे चोरुतरे च, त्रि.

वरीयस्. वरीयान् योगभिद्धेष्ठवरिष्ठेष्वतियूनि च, मे. वरीया-नतियूनि स्याद् वरिष्ठे श्रेष्ठयोगयोः, वि. वरीयान् श्रेष्ठयोगयोः। अति-यून्यतिविस्तीर्णे, हे. (अतिशये) वरीयांस्तूरुवरयोः, अ.

वरुण. वरुणस्तरुभेदेऽप्सु, पश्चिमाशापतावपि, मे. वरुणस्तरुभेदेऽप्सु प्रतीचीपतिसूर्ययोः, वि. वरुणोऽर्केऽप्पतावपि, हे.

वरूथ. वरूथो रथगुप्तौ स्याद् वरूथं चर्मवेश्मनोः, मे, त्रि. वरूथं स्यात् तनुत्राणे रथगोपनवेश्मनोः, हे. वरूथो निजराट्रकः, त्रि.

वर्कर. वर्करः परिहासे स्याच्छागे युवपशावपि, मे. वर्करस्तरुणे मेषे, वि. वर्करः पशुनर्मणोः, हे.

वर्कराट. वर्कराटः कटाक्षे स्यात् तरुणादित्यरोचिषि। नारीपयोधरोत्पन्नकान्तदन्तनखक्षते, मे. वर्कराटः कटाक्षे स्यात् तरुणादित्यरोचिषि। स्त्रीणां पयोधरोत्सङ्गकान्तदन्तनखेऽपि च, वि. वर्कराटस्तु तरुणादित्यरोचिःकटाक्षयोः। स्त्रीणां पयोधरोत्पन्नकान्तदन्तनखेऽपि च, हे. वर्कराटः कटाक्षे च स्त्रीणां स्तननखक्षते, त्रि.

वर्चस्. वर्चो नपुंसकं रूपे विष्ठायामपि तेजसि। पुंसि चन्द्रस्य तनये, मे. वर्चो दीप्तौ पुरीषे च वर्चो रूपेऽपि च क्वचित्, वि. वर्चस्तु तेजसि। गूथे रूपे, हे. तेजःपुरीषयो वर्चः, अ, अने.

वर्जन. अथ वर्जनं हिंसात्यागयोः, मे. वर्जनं त्यागहिंसयोः, वि, हे.

वर्ण. वर्णो द्विजादिशुक्लादियशोगुणकथासु च। स्तुतौ ना न स्त्रियां भेदरूपाक्षरविलेपने, मे. वर्णः काञ्चनयज्ञयोः। वर्णो द्विजादौ शुक्लादौ स्तुतौ रूपयशोऽक्षरे। विलेपने कथायाञ्च वर्णः स्मृताद् गुणभेदयोः, वि. वर्णः स्वर्णे मखे स्तुतौ। रूपे द्विजादौ शुक्लादौ कथायामक्षरे गुणे। भेदे गीतक्रमे चित्रे यशस्तालविशेषयोः। अङ्गरागे च वर्णन्तु कुङ्कुमे, हे. वर्णो द्विजादौ शुक्लादौ स्तुतौ वर्णं तु वाक्षरे, अ. अक्षराणि स्मृता वर्णा वर्णाः श्वेतादयो गुणाः। वर्णो नान्दीमुखे गाथा वर्णा ज्ञेया द्विजादयः, अने. वर्णो गुणाक्षरयशःशुक्लादिब्राह्मणादिषु। वर्णः स्तुतौ कथायाञ्च वर्णः स्मृताद् रूपभेदयोः, शा शुक्लादौ ब्राह्मणादौ च शोभायामक्षरे व्रते। गीतक्रमे स्तुतौ वेधे वर्णशब्दं प्रचक्षते, रु.

वर्णक. वर्णकश्चारणे स्त्री तु चन्दने च विलेपने, मे. वर्णकश्चारणे स्मृतः। विलेपने चन्दने च वर्णकं स्मृतात्, वि. अथ वर्णकः। विलेपने मलयजे चारणे, हे. लेखन्यां वर्णिकाऽपि स्मृतात्, रा.

वर्णविलोडक वर्णविलोडक एष श्लोकस्तेने च सन्धिचौरे च, मे. वर्णविलोडकः श्लोकच्छायाहारिणि कुम्भिले, वि. वर्णविलोडक. काव्यच्छायाहृत्सन्धिचौरयोः, हे.

वर्णाट. वर्णाटो गायने चित्रकरे स्त्रीकृतजीवने, मे, वि. वर्णाटश्चित्रकारिणि। गायने स्त्रीकृताजीवे, हे. वर्णाटौ कामिगायनौ, त्रि.

वर्णिन्. वर्णी स्याल्लेखके चित्रकरेऽपि ब्रह्मचारिणि, मे, वि. वर्णी पुनश्चित्रकरे लेखके ब्रह्मचारिणि, हे.

वर्तक. वर्तकस्तु खुरेऽश्वस्य विहगे वर्तिका द्वयोः, मे. वर्तकोऽश्वखुरे खगे, वि, हे. खुरेऽप्यश्वस्य वर्तकः, अ.

वर्तन. वर्तनो वामने क्लीबं वृत्तौ स्त्री पेषणाध्वनोः। न पुंसि तूलनालायां तर्कुपिण्डे च जीवने। वर्तिष्णौ त्रिषु, मे. वर्तनी तर्कुपिण्डे स्याद् वर्तनो मलने पथि, वि. वर्तनी पथि। वर्तनं तर्कुपिण्डे च, हे. वर्तनस्तर्कुपीठेऽपि स्त्रियां वर्तनवर्त्मनोः, त्रि.

वर्तरूक वर्तरूको नदीभेदे काकनीडे जलावटे, मे, वि वर्तरूकः काकनीडे जलावटे, हे.

वर्ति. वर्ति भेषजनिर्माणे नयनाञ्जनलेखयोः। गात्रानुलेपनीदीपदशादीपेषु योषिति, मे. वर्ति दीपदशादीपगात्रानुलेपनीषु च। वर्ति भेषजनिर्माणे नयनाञ्जनलेखयोः, वि. वर्तिं गात्रानुलेपन्यां दशायां दीपकस्य च। दीपे भेषजनिर्माणे नयनाञ्जनलेखयोः, हे. वर्तिं दीपदशास्वपि, त्रि. वर्ति दीपदशा सूत्रं वर्तिर्नेत्राञ्जनोचितम्, अने

वर्तिका. कठिन्यामपि वर्तिका, शा.

वर्त्मन्. वर्त्म नेत्रच्छदे मार्गे, मे. वर्त्म नेत्रच्छदेऽध्वनि, हे, श अक्षिरोम स्मृतं वर्त्म वर्त्म मार्गः प्रकीर्तितः, अने. नयनच्छदेऽपि वर्त्म, ह वर्त्म नेत्रच्छदाध्वनोः, वि.

वर्धन. वर्धनं वृद्धिवर्धिष्णुच्छेदे वध्यां तु वर्धनी, मे वर्धनं छेदने वृद्धौ वारिधान्यां तु वर्धनी, वि वर्धनं छेदने वृद्धौ वर्धनी तु गल-

न्तिका, हे. छेदे दृद्धौ च वर्द्धनम्, त्रि. वर्धनं छेदने प्रोक्तं वर्धनं दृद्धिवच्यते, अने. वर्धनी च घटी ज्ञेया वर्धनो तृणकूर्चिका, अने.

वर्धमान. वर्धमानः प्रश्नभेदे शरावेरण्डविष्णुषु, मे, त्रि, वि. वर्धमानो वीरजिने स्वस्तिकेरण्डविष्णुषु। प्रश्नभेदे शरावे च, हे.

वर्धित. वर्धितं प्रवृत्ते छिन्ने पूरिते, मे. वर्धितं प्रवृत्ते छिन्ने पूरिते चापि वर्धितम्, वि. वर्धितं छिन्नपूर्णयोः। प्रवृत्ते, हे.

वर्ध्र. वर्ध्रः सीसवरत्रयोः, हे. वर्ध्रं लपुवरत्रयोः, मे, वि.

वर्य. वर्या पतिंवरायां स्त्री वरेण्ये त्रिषु ना स्मरे, मे. वर्यः स्मरवरेण्यत्रयोः, वि.

वर्ष. वर्षोऽस्त्री भारतादौ च जम्बूद्वीपाब्दवृष्टिषु। प्रावृट्काले स्त्रियां भूम्नि, मे. वर्षं संवत्सरे दृष्टौ जम्बूद्वीपे वने विदुः। प्रावृट्काले तु वर्षाः स्युः, त्रि. वर्षस्तु समाद्वीपांशवृष्टिषु। वर्षवरेऽपि वर्षास्तु प्रावृषि, हे. स्याद् दृष्टौ लोकधात्वंशे वत्सरे वर्षमस्त्रियाम्, अ.

वर्षाभू. वर्षाभूः स्त्री च शोथघ्नां भूलतासवयोः पुमान्, मे. वर्षाभूः पुनर्नवायां स्त्रवे किञ्चुलकेऽपि च, वि. वर्षाभूः पुनर्नवायां संप्राद् गण्डूपद-भेकयोः, हे. पुनर्नवायां वर्षाभूः स्त्री ना किञ्चुलके स्त्रवे, त्रि.

वर्ष्मन्. वर्ष्म देहप्रमाणातिसुन्दराकृतिषु स्मृतम्, मे. वर्ष्म देहे प्रमाणातिसुन्दराकारयोरपि, वि. वर्ष्म पुनस्तनौ। प्रमाणे सुन्दराकारे, हे. वर्ष्म देहप्रमाणयोः, अ. वर्ष्म देहप्रमाणे स्याद् वर्ष्म देहश्च कथ्यते, अने.

(ब)वर्हिस्. वर्हिः पुंसि हुताशने। न स्त्री कुशे, मे. वर्हिः कुशहुताशयोः, वि. वर्हिः कुशेऽग्नौ, हे. वर्हिर्ना कुशशुष्मणोः, त्रि. वर्हिर्दर्भो बलं वर्हिः, अने.

वलय. वलयः कण्ठरोगे ना कङ्कणे पुंनपुंसकम्, मे. वलयः कण्ठरोगे स्याद् वलयं कङ्कणेऽपि च, वि. वलयः कङ्कणं कण्ठरुक्, हे.

वल्क. वल्कं वल्कलशल्कयोः, मे. वल्कं तु वल्कने खण्डे, वि. वल्कं शकले त्वचि शल्कवत्, हे.

वल्गु. वल्गुः स्याच्छगले पुंसि सुन्दरे चाभिधेयवत्, मे. वल्गुश्छागे मनोज्ञेऽपि वल्गु भाषितमन्यवत्, वि. वल्गुश्छागमनोज्ञयोः, हे. वल्गुश्छागेऽपि, त्रि.

वल्मीक वल्मीको रोगभेदे च नाकौ च पुंनपुंसकम्, मे. वल्मीको वामलूरे स्यान् मुनिरोगविशेषयोः, वि. वल्मीको नाकुवाल्मीक्यो रोगभेदे, हे.

वल्लभ. वल्लभो दयितेऽध्यक्षे सल्लक्षणतुरङ्गमे, मे. वल्लभो दयितेऽध्यक्षे कुलीनाश्वे च वल्लभः, वि. वल्लभोऽध्यक्षे कुलीनाश्वे प्रियेऽपि च, हे. त्रिष्वध्यक्षेऽपि वल्लभः, श.

वल्लर. वल्लरं प्राहुले प्रोक्तं निर्जनस्थानकुञ्जयोः। वनक्षेत्रे च मञ्जर्यां वल्लरी तु प्रकीर्तिता, वि. वल्लरं कुञ्जमञ्जर्योः क्षेत्रेऽनम्भसि प्राहुले, हे.

वल्लव. वल्लवः सूपकारे स्याद् भीमसेने च गोदुहि, मे. वल्लवः सूपकारे स्याद् भीमसेनेऽपि गोदुहि, वि. वल्लवः स्यात् सूपकारे गोदोग्धरि वृकोदरे, हे. वल्लवः सूदगोपयोः, त्रि. वल्लवौ सूपगोपालौ, श्रने.

वल्ली. वल्ली स्यादजमोदायां व्रतत्यामपि योषिति, मे. वल्ली स्यादजमोदायां पुष्पभेदेऽपि वीरुधि, वि. वल्ली स्यादजमोदायां लतायां कुसुमान्तरे, हे.

वल्लूर. वल्लूरं स्याद् वनक्षेत्रे गहनोषरयोरपि। वल्लूरा त्रिषु संशुष्कमांसशूकरमांसयोः, मे. वल्लूरं स्याद् वनक्षेत्रे वाहनोषरयोरपि। वल्लूरमाहुः संशुष्कमांसशूकरमांसयोः, वि. वल्लूरन्तु वनक्षेत्रे वाहनोषरयोरपि। शुष्कमांसे कोलमांसे, हे. स्यादूषरे वनक्षेत्रे वल्लूरं गहनेऽपि च। वल्लूरा त्रिषु संशुष्कमांसशूकरमांसयोः, त्रि.

वश. वशा वन्ध्यासुतायोषास्त्रीगवीकरणीषु च। त्रिष्वायत्ते स्त्रीवमायत्तत्वे चेच्छाप्रभुत्वयोः, मे. वशमायत्ततायां स्याद् वशमिच्छा-

प्रभुत्वयोः। वशा वन्ध्यासुतायोषास्त्रीगवीकरणीषु च, वि. वशो जन्म-स्पृहायत्तेष्वायत्तत्वप्रभुत्वयोः। वशा नार्यां वन्ध्यगव्यां हस्तिन्यां दुहित-र्यपि, हे. वशा स्त्री करिणी च सरात्, ऋ. आयत्ततामभुत्वेच्छे वशः परवशे त्रिषु, त्रि.

वशिर. वशिरः पुमान्। किणिह्रीहस्तिपिप्पल्योः क्लीवेऽब्धिलवणे स्मृतः, मे. वशिरं किणिह्रीसिन्धुलवणेभकणासु च, वि.

वसति. वसतिः स्त्रात् स्त्रियां वासे यामिन्याश्च निकेतने, मे. वसतिः स्त्रादवस्थाने यामिन्याश्च निकेतने, वि. वसतिः स्यादवस्थाने निशायां सदनेऽपि च, हे. वसती रात्रिवेश्मनोः, ऋ. वासेऽपि वसतिः, त्रि. वसति जैनाश्रमेऽपि निर्दिष्टा, श.

वसन. वसनं छादने वस्त्रे, मे, हे. वसनं छादनेऽशुके, वि.

वसन्तदूत. वसन्तदूतस्त्वैते स्त्रात् पिकपञ्चमरागयोः। वसन्तदूती पाटल्यामतिमुक्ते च योषिति, मे. वसन्तदूतश्चूते स्त्रात् पिकपञ्चमरागयोः। वसन्तदूती पाटल्यां प्रतीताप्यतिमुक्तके, वि. वसन्तदूत आम्रके। पिके पञ्चमरागे वसन्तदूत्यतिमुक्तके। पाटलायाम्, हे.

वसु. वसु ना देवभेदाग्निभायोक्त्रबकराजसु। क्लीवे हृद्धौषधेऽब्धे च रैलमधुरे त्रिषु, मे. वसु मयूखाग्निधनाधिपेषु योक्त्रे बके स्याद्वसु हाटके च। वृद्धौषधाख्यानधनेषु रत्ने वसु स्मृतं स्यान्मधुरेऽन्यवच्च, वि. वसुस्त्वग्नौ देवभेदे नृपे रुचि। योक्त्रे शुष्के वसु स्यादौ रत्ने वृद्धौषधे धने, हे. देवभेदेऽनले रश्मौ वसू रत्ने धने वसु, ऋ. योक्त्रे च वसुराख्याने, त्रि. वसुः सूर्यो वसुर्देवो वसुर्वह्निर्वसुर्मही। वसु रत्नं वसु द्रव्यं वसवोऽष्टौ ध्रुवादयः, अने. अग्निधनरश्मिरत्नत्रिदशविशेषेषु भवति वसु-शब्दः, श.

वसुक. वसुकं रोमके पुंसि शिवमल्लार्कपर्णयोः, मे. वसुकः शिव-मल्ल्यां स्यादर्कपर्णे च रोमके, वि. वसुकं पुनः। रोमके वसुकस्तु स्याच्छिव-मल्ल्यर्कपर्णयोः, हे

वस्ति. वस्ति र्द्वयो र्निरूहे नाभ्यधो भूम्नि दशासु च, मे.

वस्न. वस्नस्त्ववक्रये पुंसि वेतने स्यात् नपुंसकम्, मे. वस्नं स्याद् वेतने मूल्ये वसनद्रव्ययोरपि, वि. वस्नं वस्ने धने मूल्ये वेतने, हे.

वस्वौकसारा. वस्वौकसारेन्द्रपुरे कुवेरनलिनीपुरोः, मे. वस्वौकसारा शक्रस्य नलिनीपुरोः, वि वस्वौकसारा त्विन्द्रस्य धनदस्य च। नलिनीपुर्यो, हे

वह. वहः स्याद् वृषभस्कन्धे वाहे गन्धवहेऽपि च, मे. वहः स्याद् वृषभस्कन्धदेशे गन्धवहेऽपि च, वि. वहो वृषस्कन्धदेशे वायौ, हे. वृषस्कन्धेऽनिले वहः, त्रि.

वहति. वहति र्गवि। सचिवे पुंसि, मे. वहतिः सचिवे गवि, वि.

वहतु. वहतुः पथिके वृषभे पुमान्, मे वहतुः पथिके वृषे, वि.

वह्नि. वह्नि र्वैश्वानरेऽपि स्यात् चित्रकाख्यौषधौ पुमान्, मे.

वा. वा स्याद् विकल्पोपमयो र्वितर्के पादपूरणे। समुच्चये च विश्लाघ्ये नानार्थातीतयोरपि, मे. वा समुच्चय एवार्थे उपमानविकल्पयोः, हे. वा स्याद् विकल्पोपमयोरेवार्थेऽपि समुच्चये, वि. V. वा.

वागर. वागरस्तु गतातङ्के मुमुक्षौ वाड़वेऽवृके। विशारदेऽपि शाणेऽपि निर्णये वारकेऽपि च, मे. वागरो वारके शाणे निर्णये वाड़वे वृके। विशारदे मुमुक्षौ च गतातङ्के च वागरः, वि. वागरो वारके शाणे निर्णये वाड़वे वृके। मुमुक्षौ पण्डिते चापि परित्यक्तभयेऽपि च, हे.

वाग्मिन् वाग्मी पटौ सुराचार्ये, मे. वाग्मी वाचस्पतौ पटौ, वि. वाग्मी पटुवृहस्पत्योः, हे.

वाच् (चा). वाग्वाचे भारत्यां वचने स्त्रियौ, मे. वाग् वचने सरस्वत्यां भाषा गी र्भारती यथा, वि वाग् भारत्यां वचस्यपि, हे.

वाचट वाचटस्तु कुत्सिते हीने वचनार्हे च वाचरवत्, मे

वाज. वाजो निस्वनपक्षयोः। वेगे पुमानथ क्लीवं घृतयज्ञान्नवारिषु, मे. वाजं घृतेऽपि यज्ञान्ने वाजो निस्वनपक्षयोः। वाजं जले मुनौ

वाजः, वि. वाजं सर्पिषि वारिणि। यज्ञान्ने वाजस्तु पक्षे मुनौ निस्वन-वेगयोः, हे. वाजमन्नं गरुद् वाजो वाजं पीयूषमिष्यते, अने.

वाजिका. वाजिका पक्षिजातिः स्याद् वाजिका नीलमक्षिका, अने.

वाजिन्. वाजी वाणाश्वपक्षिषु, मे, वि. वाजी वाणे हये खगे, हे. वाजिनोऽश्वेषुपक्षिणः, अ.

वाट. वाटो मार्गे वृतिस्थाने स्यात् कुटीवास्तुनोः स्त्रियाम्, मे. वाटो वृतौ च मार्गेऽपि वाटी तु गृहनिष्कुटे, वि. वाटः पथि वृतौ वाटं वरण्डेऽन्नान्तभेदयोः। वाटी वास्तौ गृहोद्याने, हे. पथि वास्तुनि वाटं स्मृतम्, त्रि.

वाड़व. वाड़वं करणे स्त्रीणां घोटकौघे नपुंसकम्। पाताले न स्त्रियां पुंसि ब्राह्मणे वड़वानले, मे. वाड़वं करणे स्त्रीणाम् ओर्वे विप्रेऽपि वाड़वः। वाड़वं वड़वासङ्घे वाड़वो रसमानयोः, वि. वाड़वं करणे स्त्रीणां वड़वौघे रसातले। वाड़वो विप्र अग्नौ च, हे. अश्वौघे वाड़वं न स्त्री पाताले ना द्विजौर्वयोः, त्रि. वाड़वो वह्निविप्रयोः, अने.

वाढ़. वाढ़ं दृढ़प्रतिज्ञयोः, मे. वाढ़ं दृढ़े प्रतिज्ञायाम्, वि. वाढ़ं भृशप्रतिज्ञयोः, हे. भृशप्रतिज्ञयो र्वाढ़म्, अ. अवश्यं भृशयो र्वाढ़म्, ह.

वाण. वाणः स्मृतः गोस्तने दैत्यभेदे कैवलकाण्डयोः। वाणा तु वाणमूले स्त्री नीलझिण्ट्यां पुन र्द्वयोः, मे. वाणः स्मृतः केवले काण्डे काण्डावयवदैत्ययोः। वाणा झिण्ट्यां मता धीरैः, वि. वाणो दृष्टविशेषे स्मृतः शरस्यावयवे शरे। बलिपुत्रेऽपि, हे. वाणो बलिसुते शरे, अ. वाणा झिण्ट्यां शरे वाणे, त्रि.

वाणि(णी). वाणी तु योषिति। वूतावपि सरस्वत्याम्, मे. वाणिः स्मृतः वूतिभारत्यो र्वाणि मूल्ये वलाहके, वि. वाणिरम्बुदे। वूतौ मूल्ये सरस्वत्याम्, हे. वाणी वूतिश्च भारती, त्रि.

वाणिनी. वाणिनी नर्तकीमत्ताविदग्धवनितासु च, मे, वि. स्मृतः वाणिनी तु नर्तक्यां छेकमत्तस्त्रियोरपि, हे. मदमत्ताविदग्धस्त्रीन-

र्तकीषु च वाणिनी, श. वाणिन्यौ नर्तकीदूत्यौ, अ. स्त्री विदग्धा च वाणिनी, त्रि.

वातकेलि. वातकेलिः कलालापे पिङ्गदन्तक्षते पुमान्, मे. वातकेलिः कलालापे पिङ्गानां दन्तलेखने, वि, हे.

वातखुड़ा. अथ वातखुडा वात्याराजशोणितयोरपि। पिच्छिलस्फोटिकायाञ्च वामायामपि योषिति, मे. भवेद् वातखुडा वात्यावामयोर्वातशोणिते। पिच्छिलस्फोटिकायाञ्च, वि. वातखुड़ा पुनः। वात्यायां पिच्छिलस्फोटे वामायां वातशोणिते, हे.

वातपुत्र. वातपुत्रो महाधूर्ते भीमसेने हनूमति, मे. वातपुत्रो हनूमति। महाधूर्ते च भीमे च, वि.

वातरायण. वातरायण उन्मत्ते निष्प्रयोजनपूरुषे। काण्डे च करपत्रे च कूटे च शरसंक्रमे, मे, वि. वातरायणः क्रकचे सायके शरसंक्रमे। निष्प्रयोजननरे चापि, हे.

वातरूप. वातरूपस्तु वातूलोत्कोचयोः शक्रकार्मुके, मे, वि. वातरूपः शक्रशरासने। वातूलोत्कोचयोश्चापि, हे.

वातिग. वातिगः पुंसि भण्टाक्यां धातुवादिनि चान्यवत्, मे. वातिगः कथितो भण्डे धातुवादिनि वातिगः, वि

वातूल. वातूलः पुंसि वात्यायां वाच्यवत् मारुतासहे, मे. वातूलो वातसङ्घाते वातले मारुतासहे, वि. वातूलो वातले वातसमूहे मारुताहते, हे. वातूलः पुंसि वात्यायामपि वातासहे त्रिषु, च.

वादर. V. बादर.

वान. वानं शुष्कफले शुष्के स्यूतिकर्मकटे गतौ, मे वानं शुष्कफले शुष्के कटे सीवनकर्मणि। जलसंप्लववातोर्मिसुरङ्गागतिसौरभे, वि. वानं शुष्कफले शुष्के सीवने गमने कटे। जलसंप्लुतवातोर्मिसुरङ्गासौरभेषु च, हे. अथ फले शुष्के वानं स्यूतते कटे गतौ, त्रि.

वानप्रस्थ. वानप्रस्थो मधूकेऽपि स्यात् तृतीयाश्रमे पुमान्, मे.

वानप्रस्थो मधूके स्यात् किंशुके चाश्रमान्तरे, वि. वानप्रस्थो मधूकद्रौ किंशुकाश्रमभेदयोः, हे. वानप्रस्थो मधूकेऽपि स्यात् तृतीयेऽपि चाश्रमे, त्रि.

वानीर. वानीरश्चित्रकेऽपि च, श.

वापित. वापितं जीवाप्तमुण्डितयोस्त्रिषु, मे. वापितं मुण्डितं मतम्। जीवाप्ते, वि. वापितं जीवाप्ते मुण्डिते च, हे.

वाम. वामं धने हरे पुंसि कामदेवे पयोधरे। वल्गुप्रतीपसव्येषु त्रिषु नार्यां स्त्रियामथ। वामी शृगालीवडवारासभीकरभीषु च, मे. वामं सव्ये प्रतीपे च द्रविणे चातिसुन्दरे। पयोधरे हरे कामे विद्याद्वामामपि स्त्रियाम्। वामी शृगालीवडवारासभीकरभीषु च, वि. वामः कामे सव्ये पयोधरे। उमानाथे प्रतिकूले चारौ वामा तु योषिति। वामी शृगाल्यां करभीरासभीवडवासु च, हे. वामौ वल्गुप्रतीपौ द्वौ, अ- वामः प्रतिकूलेऽपि प्रोक्तः, रु.

वामन. वामनोऽप्यतिखर्वे च त्रिषु पुंसि तु दिग्गजे। हरावङ्कोटवृक्षे, मे. वामनोऽङ्कोठवैकुण्ठखर्वदृचिपदिग्गजे, वि. वामनो दिग्गजेऽसुरते। खर्वे काण्डे, हे. वामनौ विष्णुदिग्गजौ। खर्वश्च, त्रि.

वामिल. वामिलो दाम्भिके वामे त्रिषु, मे. वामिलो दाम्भिके वामे, वि, हे.

वायस. वायसोऽगुरुवृक्षे च श्रीवासध्वाङ्क्षयोः पुमान्। काकोदुम्बरिकायाञ्च काकमाच्याञ्च वायसी, मे वायसो नाड़िजङ्घे स्यात् श्रीवासे चागुरुद्रुमे। काकोदुम्बरिकायाञ्च काकमाच्यां च वायसी, वि. वायसस्त्वगुरौ द्विके। श्रीवासे वायसी काकोदुम्बरी काकमाच्यपि, हे.

वायुफल अथ वायुफलं शक्रकार्मुके करकेऽपि च, मे. भवेद्वायुफलं शक्रकार्मुके करकेऽपि च, वि. वायुफलन्तु जलदोपले शक्रशरासने, हे.

वार. वारः सूर्यादिवासरे। द्वारे हरे कुब्जवृक्षे हन्तावसरयोः पणे। वारो स्याद्गणबन्धन्यां कनग्रामपि योषिति, मे. वारः सूर्यादि-

दिवसे द्वारेऽवसरटन्द्योः । कुब्जदृष्ठे हरे वारो वारं मद्यस्य भाजने, वि. वारः सूर्यादिवासरे । महेश्वरावसरयो र्द्वन्द्वे कुब्जाख्यपादपे, हे. निवहावसरौ वारौ, अ. कुब्जदृष्ठे हरे वारम्, त्रि.

वारक. वारकोऽश्वगतौ पुंसि वाच्यवत् स्यान् निषेधके, मे. वारकोऽश्वगतावश्वविशेषे च निषेधके, वि.

वारकिन्. वारकी शत्रुचित्राश्वपर्णीजीवपयोधिषु, मे.

वारकीर. वारकीरस्तु पुंसि स्यात् वारग्राहिणि वाडवे । यूकायां बालबन्धिन्यां नीराजितहयेऽपि च, मे.

वारण. वारणं प्रतिषेधे स्यात् वारणस्तु मतङ्गजे, मे, वि. वारणः स्यान् मतङ्गजे । वारणं तु प्रतिषेधे, हे.

वारला. v. वरला.

वारवाण. वारवाणस्तु कूर्पासे कवचेऽपि च, हे. कवचेऽपि वारवाणः, ह.

वारासन. वारासनं वाःसदने स्थूलापहारपात्रयोः, वि.

वाराही. वाराही मातृभेदे स्यात् विष्वक्सेनप्रियौषधौ, मे. वाराही मातृभेदे स्यात् गृष्टिनामौषधेऽपि च, वि. वाराही गृष्टिभेषजे । मातर्यपि, हे.

वारि. वारि वांगगजबन्धन्योः स्त्री क्लीवेऽम्बुनि बालके, मे. वारिः स्मृता सरस्वत्यां वारि ह्रीवेरनीरयोः । वारी घटीभबन्धन्योः, वि. वारि ह्रीवेरनीरयोः । वारि र्वध्यां सरस्वत्यां गजबन्धनभुव्यपि, हे. करिणां बन्धनस्थानं वारि वारि जलं मतम्, अने. v. वार.

वारुणी. वारुणी गण्डदूर्वायां प्रतीचीसुरयोरपि, मे, वि. वारुणी पश्चिमा सुरा । गण्डदूर्वा, हे. सुरा प्रत्यक् च वारुणी, अ. वारुणी मदिरा ज्ञेया पश्चिमा दिक् च वारुणी, अने.

वारण्ड. वारण्डो द्वारपिण्ड्यां स्त्री गणिस्वराणके पुमान् । न स्त्रियां सेकपात्रे च मलेऽङ्गानां श्रवणस्य च, मे. वारण्ड. सेकपात्रे स्यान्

मले हक्कर्णयोरपि। गणिस्त्रराजे वारण्डी द्वारपिण्डग्रामुदीरिता, वि. वारण्डस्तु कर्णहङ्मले सेकभाजने। गणिस्त्रराजे, हे. नौसेचनेऽपि वारण्डः, श.

वारूढ़. वारूढ़ इत्ययम्। वस्त्राञ्चले कपाटेऽग्नौ पञ्जरे शम्बलेऽपि च, मे. वारूढ़ः सम्बलेऽपि स्यात् वस्त्राञ्चलकपाटयोः। पावके च, वि. वारूढ़ः शम्बले वस्त्राञ्चलेऽग्नौ पञ्जरेऽररौ, हे.

वार्त. वार्त्ता तु वर्त्तने वार्त्तिङ्गणे कृष्याद्युदन्तयोः। निःसारारोग्ययोः क्लीवं दक्षिमन्नीरुजोस्त्रिषु, मे. वार्त्ता वार्त्तिङ्गणे दन्तौ वार्त्ता कृष्याद्युदन्तयोः। दक्षिमन्नीरुजो वार्त्ता वार्त्तमारोग्यफल्गुनोः, वि. वार्त्ता वार्त्ताकुप्रदन्तयोः। कृष्यादौ वर्त्तने वार्त्तं त्वारोग्यारोगफल्गुषु। दक्षिशालिनि, हे. वार्त्ता दन्तौ जनश्रुतौ, श. वार्त्तं कुशलनीरुजोः, ति.

वार्द्दर, वार्द्दर. वार्द्दरं कृमिजावीजदक्षिणावर्त्तशङ्खयोः। नीरे च काकचिञ्चायां भारत्यां च नपुंसकम्, मे. वार्द्दरं दक्षिणावर्त्ते शङ्खे कृमिजनीरयोः। काकचिञ्चाच वीजेऽपि वाचि वार्द्दरमिष्यते, वि. वार्द्दरं कृमिजे जले। काकचिञ्चाच वीजे स्याद् दक्षिणावर्त्तशङ्खयोः, हे.

वार्धक. वार्धकं वृद्धसङ्घाते वृद्धस्य भावकर्मणोः, मे. वार्धकं वृद्धसङ्घाते वृद्धत्वे वृद्धकर्मणि, वि. वार्धकन्तु वृद्धत्वे वृद्धकर्मणि। वृद्धानां समवाये च, हे.

वार्षिक. वार्षिकं त्रायमाणायां क्लीवं वर्षाभवे त्रिषु, मे. वार्षिकं त्रायमाणे स्याद् वर्षाकालभवेऽन्यवत्, वि. वार्षिकं त्रायमाणायां वर्षाकालभवे, हे.

वालक. वालकोऽस्त्री पारिहार्ये त्रिषु स्यादङ्गुरीयके, मे. V. वालक.

वालुक. वालुका सिकतासु स्याद् वालुकं त्वेलवालुके, मे, वि. वालुका तु सिकतासु वालुकं हरिवालुके, हे.

वाल्मीक. वाल्मीकस्तु समीकः स्याद् वाल्मीको वाग्विशारदः, अने.

वाल्हिक, वाल्हीक यत्र वाह्लिकं वाह्लीकं धीरहिङ्गुनोः। द्वावेतौ

पुंसि देशस्य प्रभेदे तुरगान्तरे, मे. वाह्लिको देशभेदेऽश्वे वाह्लिकं धीरहिङ्गुनोः। अनयोरपि वाह्लीकः, वि. अथ वाह्लिकः। देशभेदेऽश्वभेदे च वाह्लिकं हिङ्गु कुङ्कुमम्। वाह्लीकवत्, हे. वाह्लीकं रामठेऽपि च, श्र. वाह्लिकं हिङ्गुराख्यातं वाह्लिकं कुङ्कुमं मतम्। वाह्लिकं स्याज्जनपदो वाह्लिकाश्चाश्वजातयः, अने.

वाष्प. वाष्प ऊष्मणि स्रोते, मे. वाष्पो नेत्रजलोष्मणोः, वि. वाष्प ऊष्मादिजलयोः, हे. वाष्पमूष्मास्रु, श्र. वाष्प ऊष्मा तथास्रु च, अने.

वास. वासो गेहेऽप्यवस्थाने वासा स्यादटरूषके, वि. वासो वेश्मन्यवस्थाने वासा स्यादाटरूषके, हे.

वासन. अथ वासनं धूपनेऽपि च। वारिधान्याश्च वस्त्रे च मत्वाश्वासनयोः स्त्रियाम्, मे. वासनं वसने वीरासने स्थाने च धूपने, वि.

वासन्त. वासन्ती माधवीयूथ्योरष्ट्रे मावहिते त्रिषु, मे. वासन्ती माधवीयूथ्योः पाटलायां क्रमेलके। वासन्तो कोकिलेऽपि स्याद् वासन्तो विहिते विटे, वि. वासन्तः परपुष्टे स्यात् करभे विहिते विटे। वासन्ती मागधीयूथीपाटलासु, हे.

वासर. वासरस्तु पुमान् नागप्रभेददिनयोरपि, मे. वासरो दिवसे रागप्रभेदेऽपि च वासरः, वि. वासरो रागभेदेऽह्नि, हे.

वासित. वासिता करिणीनार्यो वोसितं भाविते रुते, मे. वासिता करिणीनार्यो वासितं सुरभीकृते। ज्ञानमात्रे खगारावे वासितं वस्त्रवेष्टिते, वि. वासितम्। वस्त्रच्छन्ने ज्ञानमात्रे भावितेऽप्यथ वासिता। स्त्रीकरेण्वोः, हे. वासिता स्त्रीकरेण्वोश्च, श्र.

वासुरा. वासुरा वासितायां स्याद् वासतेयभुवि स्त्रियाम्, मे. वासुरा वासितायां स्याद् वासतेय्यां मता भुवि,वि. वासुरा वासितारात्रोभुंवि, हे. १ वासुरा चालनी प्रोक्ता वासुरा वलभी मता, अने.

वास्तु. वास्तु स्याद् गृहभूपुर्या गृहे सोमतुरङ्गयोः, हे.

वास्त. वास्तोऽपि दिवसे वास्त मन्दिरे च चतुष्पथे, वि वास्तो ना दिवसे क्लीवं मन्दिरे च चतुष्पथे, मे.

वाह. वाहो भुजे पुमान् मानभेदाश्वदपवायुषु, मे. वाहो भुजायां वाहस्तु मानभेदे हये इये, वि. वाहोऽश्वमानयोः। हये वाहा तु बाहौ स्त्रियाम्, हे. वाहो युग्मं वनो वाहः प्रवाहो वाह उच्यते। वाहो मायाविशेषश्च वाहो बाहुरिति स्मृतः, अने.

वाहस. वाहसो जलनिर्याणे प्रयाली सुनिषण्णके, मे वाहसो जलनिर्याणेऽजगरे सुनिषण्णके, वि. वाहसोऽजगरे वारिनिर्याणसुनिषण्णयोः, हे.

वाहिनी. वाहिनी स्त्रियाम् तरङ्गिण्यां सेनासैन्यप्रभेदयोः, वि, मे. वाहिनी तु सेनातङ्गदसिन्धुषु, हे. स्रवन्त्यामपि वाहिनी, श. सेना नदी च वाहिन्यौ, त्रि

वि वि निग्रहे नियोगे च तथैव पदपूरणे। निश्चये सहने हेतावव्याप्तिविनियोगयोः। ईषदर्थे परिभवे शुद्धावावश्यनेऽपि च। विज्ञाने, मे. वि श्रेष्ठातीतनानार्थे विः स्त्रियाम् पक्षिण्वनव्ययम्, वि. वि श्रेष्ठेऽतीते नानार्थे, हे.

विकच. विकचः क्षपणे केतौ नाऽकेशे स्फुटितेऽन्यवत्, मे. विकचः क्षपणे केतुग्रहे च स्फुटितेऽन्यवत्, वि. केतुग्रहेऽपि विकचः, त्रि.

विकट. विकटा वज्रवाराह्यां त्रिपूरविकरालयोः, मे. विकटः सुन्दरे प्रोक्तो विशालविकरालयोः, वि. विकटः पृथुले पृथुरम्ययोः, हे. विकटं विस्तृतं स्मृतम्, त्रि विकटं श्रेष्ठेऽपि निर्दिष्टम्, र.

विकल्प विकल्प. पुंसि भ्रान्तौ कल्पने, मे.

विकार. विकारो विकृतौ रुजि, मे. विकारो विकृतौ रोगे, वि, हे. विकारो विकृते रोगे, त्रि.

विकाश. विकाशः पुंसि विजने प्रकाशे, मे. विकाशो रहसि व्यक्ते, हे ४ यीकाश

विकृत विकृतं त्रिषु बीभत्से रोगिते संस्कृतेऽपि च, मे. विकृतं

संस्कृतेऽपि सप्राद् बीभत्से रोगितेऽपि च, वि. विक्षतो रोगिसंस्कृतः। बीभत्सश्च, हे विक्षतो रोगिबीभत्सौ, त्रि.

विक्षति. विक्षति डिम्बरोगयोः, वि. विक्षती रुजि। डिम्बे विकारे मद्यादौ, हे.

विकेशी. विकेशी पट्टवर्तौ सप्राद् विकेशी निष्कचस्त्रियाम्, वि.

विक्रम. विक्रमस्तु पुमान् क्रान्तिमात्रे सप्राच्छक्तिसम्पदि, मे. विक्रमः क्रान्तिमात्रे सप्राद् विक्रम. शक्तिसम्पदि, वि. विक्रम. शक्तिसम्पदि। क्रान्तौ च, हे क्रान्तौ च विक्रमः, अ

विक्लिन्न. विक्लिन्नो जरसा जीर्णे शीर्णे चार्द्रे च वाच्यवत्, मे. विक्लिन्नो जरया जीर्णे शीर्णे चार्द्रे च वाच्यवत्, वि. विक्लिन्ना जीर्ण-शीर्णार्द्राः, हे.

विगत. विगतो निष्प्रभे वीते, हे. विगतौ वीतनिष्प्रभौ, त्रि.

विगूढ़ विगूढ़ो गर्हितेऽपि च। गुप्तेऽपि त्रिषु, मे. विगूढ़ो गर्हत-गुप्तयोः, हे. विगूढ़ो गर्हिते गुप्ते, वि.

विग्रह. विग्रहः कायविस्तारे विभागे ना रणेऽस्त्रियाम्, मे. विग्रहः समरे काये विस्तारप्रविभागयोः, वि. विग्रहो युधि विस्तारे प्रतिभाग-शरीरयोः, हे अथ विग्रहः। संग्रामे प्रविभागे च देहविस्तारयोरपि, त्रि. विग्रहः समरे भेदे विग्रहो वपुरुच्यते, शने व्यासेऽपि विग्रहः सप्रात्, च.

विघ्नकारिन् विघ्नकारी स्मृतो घोरदर्शनेऽपि विघातिनि, मे, वि. विघ्नकारी विघातस्य कारके घोरदर्शने, हे

विचकिल भभेद् विचकिलो मल्लीप्रभेदे मदने पुमान्, मे. स्मृतो विचिकिलो मल्लीप्रभेदे मदनेऽपि च, वि. विचिकिलो दमनके मल्लयाम्, हे.

विच्छित्ति. विच्छित्तिरङ्गरागे विच्छेदे हावभेदे स्त्री, मे विच्छित्ति-रङ्गरागे सप्राद् हावविच्छेदयोरपि, वि. विच्छित्तिः सप्रादङ्गरागे हाव-विच्छेदयोरपि, हे छेदे विनाशे विच्छित्तिः, त्रि.

विच्छिन्न विच्छिन्नस्तु समालब्धे विभक्तेऽप्यभिधेयवत्, मे. विच्छिन्नस्तु

समालब्धे विपन्ने कुटिलेऽन्यवत्, वि. विच्छिन्नं कुटिले स्यात् तु समालब्ध-विभक्तयोः, हे. समालब्धे विभक्ते च विच्छिन्नं वाच्यलिङ्गकम्, त्रि.

विजय. विजयः सखाव्जये पार्थे स्त्रियां तिथ्यन्तरे स्मृता। उमा-सख्याम्, मे. विजयस्तु जये पार्थे गौर्यां तु विजया तिथौ, वि. विजयो जये। पार्थे विमाने विजयोमातत्सख्योस्त्रियावपि, हे.

विजात. विजाताख्या प्रसूतायां जनिते विकृतेऽपि च, वि. विजातो विकृते जाते विजाता तु प्रसूतिका, हे.

विजृम्भित. विजृम्भितन्तु चेष्टायां क्लीवं त्रिषु विकस्वरे, मे. अभ्युद्यते विकसिते चेष्टिते च विजृम्भितम्, त्रि.

विज्ञान. विज्ञानं ज्ञानकर्मणोः, मे. विज्ञानं कर्मणि ज्ञाने, वि. विज्ञानं कार्मणे ज्ञाने, हे.

विट. विटोऽस्त्री लवणे पिङ्गे मूषिके खदिरेऽपि च, मे, वि, त्रि, हा. विटस्तु मूषके। खदिरे लवणे पिङ्गेऽस्त्री च, हे.

विटप. विटपो न स्त्रियां स्तम्बशाखाविस्तारपल्लवे। विटाधिपे ना, मे. विटपः पल्लवे पिङ्गे विस्तारे स्तम्बशाखयोः, वि. विटपः पल्लवे स्तम्बे विस्तारे पिङ्गशाखयोः, हे. स्तम्बेऽपि विटपोऽस्त्रियाम्, अ. विटपः पल्लवे स्तम्बे पिङ्गे, त्रि.

विडङ्ग. विडङ्गस्त्रिष्वभिज्ञे स्यात् क्रमिघ्ने पुंनपुंसकम्, मे. विडङ्गं क्रमिघ्ने स्यात् विडङ्गो नागरेऽन्यवत्, वि. विडङ्गस्तु स्यादभिज्ञ-क्रमिघ्नयोः, हे.

विडाल विडालो नेत्रपिण्डे स्याद् दृषदंशकके पुमान्, मे. विड़ालो नेत्रपिण्डे स्याद् विड़ालोपि मृगान्तरे। विड़ाली पूतनाभेदे लतायूकेऽपि शस्यते, वि.

वितंस, वीतंस. वीतंसो बन्धनोपाये मृगाणां पक्षिणामपि। तेषा-मपि च विश्वासहेतोः प्रावरणेऽपि च, मे, वि.

वितण्डा वितण्डा वादभेदे स्यात् कम्बीशाके शिलाह्वये। कर-

वीर्य्यामपि स्त्री स्यात्, मे. वितण्डा वादभेदे स्यात् कञ्चीशाके शिलाह्वये। वितण्डा करवीर्य्याञ्च, वि. वितण्डा कञ्चीशाके शिलाह्वये। करवीर्य्यां वादभेदे, हे. वितण्डा शाकभिद्यपि, त्रि. वितण्डा करवीर्य्याञ्च दर्व्वीवादप्रभेदयोः, श.

वितत. v तत.

वितर्क वितर्कस्तु पुमानूहे संशये च निगद्यते, मे. वितर्कः संशयोहयोः, वि, हे.

वितान. वितानो यज्ञ उल्लोचे विस्तारे पुंनपुंसकम्। क्लीवं वृत्तविशेषे स्यात् त्रिलिङ्गो मन्दतुच्छयोः, मे. वितानो यज्ञविस्तारोल्लोचेषु क्रतुकर्मणि। वृत्तभेदावसरयो र्वितानं तुच्छमन्दयोः, वि. वितानं कदके यज्ञे विस्तारे क्रतुकर्मणि। तुच्छे मन्दे वृत्तभेदे शून्यावसरयोरपि, हे. क्रतुविस्तारयोरस्त्री वितानं त्रिषु तुच्छके। मन्दे, श. रिक्ते वितानमुल्लोचे, त्रि. प्रोक्तं वितानमुल्लोचे वितानः शून्य उच्यते, धने.

वितुन्न. वितुन्नं सुनिषण्णे च शैवाले च नपुंसकम्, मे.

वितुन्नक. वितुन्नकस्तु धान्याके झाटामलमयूरके, मे. वितुन्नकस्तु धान्याके तथा झाटामलौषधौ, वि वितुन्नकस्तु धान्यके। झाटामलौषधौ चापि, हे.

वित्त वित्तं क्लीवं धने वाच्यलिङ्गं ख्याते विचारिते, मे. वित्तं ख्याते धने लब्धे वित्तं ज्ञाते विचारिते, वि. वित्तं विचारिते ख्याते धने, हे. वित्तं ख्याते धनेऽपि च, त्रि.

वित्ति. वित्ति र्विचारे च लाभसम्भावयो. स्त्रियाम्, मे. वित्तिर्ज्ञाने विचारे च लाभसम्भवयोरपि, वि. वित्तिस्तु सम्भवे। ज्ञाने लाभे विचारे च, हे.

विदथ. विदथो योगिकृतिनोः, मे, वि. विदथो योगिनि प्राज्ञे, हे.

विदा. विदा ज्ञाने च निर्दिष्टा मनीषायाञ्च योषिति, मे. विदा ज्ञाने च बुद्धौ च, वि विदा ज्ञानधियोः, हे.

विदार. विदारो जलोच्छ्वासाऽजिदारणे। विदारी शालपर्ण्यां च रोगभेदेक्षुगन्धयोः, मे. विदारो दारणे रणे। विदारी शालपर्ण्यां च रोगभेदेक्षुगन्धयोः, वि. विदारो युधि दारणे। विदारी रोगभेदे स्यात् सालपर्णीक्षुगन्धयोः, हे.

विदारण. विदारणं विडम्बे च भेदे क्लीवं रणे द्वयोः, मे. विदारणं रणे भेदे विडम्बे च विदारणम्, वि. विदारणं भेदने स्यात् सम्पराये विडम्बने, हे.

विदित. विदितं बुधितार्थितयोः, मे. विदितं विदितार्थयोः, वि. विदितं बुधिते श्रुते, हे.

विदुर. विदुरो नागरे धीरे कौरवाणां च मन्त्रिणि, मे, वि. विदुरो नागरे धीरे धृतराष्ट्रानुजेऽपि च, हे.

विदुल. विदुलस्तु पुमानम्बुवेतसे वेतसेऽपि च, मे.

विदूषक. विदूषकश्चाटुवटौ परनिन्दाकरेऽपि च, मे, वि. विदूषकोऽन्यनिन्दके। क्रीडनीयकपात्रे च, हे.

विदेह. विदेहः कायशून्ये स्याज्जनकान्वयभूमिपे, मे. विदेहो देहशून्ये स्याद् विदेहो मिथिले स्मृतः, वि. विदेहस्तु निर्देहे मैथिलेऽपि च, हे.

विद्ध. विद्धं सत्राद् वेधिते क्षिप्ते सदृशे बाधिते त्रिषु, मे. विद्धं सत्राद् वेधिते क्षिप्ते सादृश्येऽपि निगद्यते, वि. विद्धं सदृग्वेधितयोः क्षिप्ते, हे.

विद्युत्. विद्युत् तडिति सन्ध्यायां स्त्रियां त्रिषु तु निष्प्रभे, मे. विद्युत् सौदामिनीसन्ध्ये निष्प्रभे त्वभिधेयवत्, वि.

विद्रव. विद्रवो विद्रुतौ धियि, मे. विद्रवस्तु पलायने। बुद्धौ च, वि. विद्रवो धीः पलायनम्, हे

विद्रुम. विद्रुमो रत्नवृक्षेऽपि प्रवालेऽपि पुमानयम्, मे. विद्रुमो रत्नवृक्षेऽपि प्रवाले पल्लवेऽपि च, वि. विद्रुमो रत्ने प्रवाले, हे.

विद्वस्. विद्वानात्मविदि प्राज्ञे पण्डिते चाभिधेयवत्, मे, वि. विद्वानात्मविदोः प्राज्ञे, हे. त्रिषु। विद्वान् विद'श्च, श्र.

विधा. विधा गजाशने ऋद्धौ प्रकारे वेतने विधौ, मे. विधा गजान्ने ऋद्धौ च प्रकारे वेतने विधौ, वि. विधर्द्धिमूल्ययोः। प्रकारे-भान्नविधिषु, हे. विधा विधौ प्रकारे च, श्र. प्रकारे वेधने विधा, त्रि.

विधातृ विधाता तु वेधसि। स्मरे ना, मे. विधाता द्रुहिणे कामे, हे. विधाता वेधसि स्मरे, वि

विधान विधानं हस्तिकवले प्रेरणेऽभ्यर्चने धने। वेतनोपाय-विधिषु प्रकारे वैरकर्मणि, हे

विधि. विधि र्ना नियतौ काले विधाने परमेष्ठिनि, मे. विधि-र्ब्रह्मविधानयो.। विधिवाक्ये च दैवे च प्रकारे कालकल्पयोः, हे. विधि र्विधाने दैवेऽपि, श्र. विधि ब्रह्मणि काले च, त्रि. विधि र्विधाने नियतौ विधिः काले विधातरि, वि. काले कल्पेऽपि विधिः, ह

विधु विधु र्ना कर्पूरेन्दु,विष्णु,षु, मे. विधुः शशाङ्के कर्पूरे हृषीकेशेऽपि राक्षसे, वि विधुश्चन्द्रेऽच्युते, हे.

विधुर. विधुरं सत्रात् परिश्लेषे न द्वयो र्विकले त्रिषु। रसालायां स्त्री, मे विधुरं सत्रात् प्रविश्लेषे विधुरो विकलेऽन्यवत्। विधुरापि रसालायाम्, वि विधुरं सत्रात् प्रविश्लेषे विकले विधुरा पुनः। रसालायाम्, हे. वैकल्येऽपि च विश्लेषे विधुरं विकले त्रिषु, त्रि प्रत्यवायेऽपत्रविश्लेषे विधुरं स्मर्यते बुधैः, ह

विधूत. विधूतं कम्पिते त्यक्ते, हे.

विनत. विनता तार्क्ष्यजनन्यां पिटकाभिदि। विनतः प्रणते भुग्ने शिक्षिते चाभिधेयवत्, मे. विनता पिटकाभेदे विनता तार्क्ष्यमातरि। विनतः प्रणते भुग्ने शिक्षितेऽपत्रभिधेयवत्, वि. विनतः प्रणते भुग्ने विनता पिटकाभिदि। सुपर्णायाम्, हे.

विनय. विनया तु बलायां स्त्री शिक्षायां प्रणतौ पुमान्, मे विनयं

प्रणतौ प्राज्ञः शिक्षायां विनया मता, वि. विनयः शिक्षाप्रणत्यो र्विनया तु बलौषधौ, हे.

विनायक. विनायकस्तु हेरम्बे तार्क्ष्ये विघ्ने जिने गुरौ, वि, मे. विनायको गणाधिपे। बुद्धे तार्क्ष्ये गुरौ विघ्ने, हे. सुगते च विनायकः, अ. सुरावनाथे गरुड़े जिने विघ्ने विनायकः, त्रि.

विनिपात. विनिपातो निपाते स्याद् दैवादिव्यसने पुमान्, मे. विनिपातोऽवपाते स्याद् दैवादिव्यसनेऽपि च, वि. विनिपातस्तु दैवतेः। व्यसने चावपाते च, हे.

विनीत. विनीतः सुवहाश्वे स्याद् वणिजन्यपि पुमांस्त्रिषु। जितेन्द्रियेऽपनीते च निभृते विनयान्विते, मे. विनीतस्तूपनीते स्यादपनीते जितेन्द्रिये। वाणिजे सुवहाश्वे च निभृते चाभिधेयवत्, वि. विनीतस्तु निभृते निर्जितेन्द्रिये। वाणिजे साधुवाह्यश्वे विनयग्राहिते हृते, हे.

विनेतृ. विनेता देशिके राज्ञि ना, मे. विनेता देशिके राज्ञि, वि. विनेता देशिके नृपे, हे.

विन्दु. बिन्दुर्दन्तक्षतान्तरे। भ्रुवो मध्ये रूपकार्यमङ्गती दृपते पुमान्। वेदितर्यन्यलिङ्गः स्यात्, मे. विन्दुस्तु दन्तिदाने स्यात् तथा वेदितृविप्रुषोः, वि. बिन्दुः विप्रुट्स्वातो रदक्षते, हे. विप्रुड् ज्ञाता च विन्दुः स्यात्, त्रि. विन्दुस्तु विदुरेऽपि च, श.

विन्दुतन्त्र. विन्दुतन्त्रः पुमान् शारिफलके च तुरङ्गके, मे. विन्दुतन्त्रं विदुः शारिफलके च तुरङ्गके, वि. विन्दुतन्त्रं पुनः शारिफलके च तुरङ्गके, हे.

विन्ध्र. विन्ध्रा स्त्रियां लवल्यां स्यात् पुंसि व्याधाद्रिभेदयोः, मे. विन्ध्रा लटौ लवल्यां च विन्ध्रो रुक्शैलभेदयोः, वि. विन्ध्रो व्याधाद्रिभेदयोः। विन्ध्रा लटौ लवल्यां च, हे. व्यान्ताचलौ मतौ विन्ध्रौ, धने.

विन्न विन्नं विचारिते लब्धे, मे. विन्नं ज्ञाते स्थिते लब्धे, वि. विन्नं विचारिते लब्धे स्थिते, हे. लब्धे ज्ञाते स्थिते विन्नम्, त्रि.

विपञ्ची. विपञ्ची केलिवीणयोः, मे, वि.

विपणि. विपणिः पण्यवीथ्याञ्च भवेद्रापणपण्ययोः, मे, वि. विपणिः पण्यहट्टयोः। पण्यवीथ्याम्, हे. वणिक्पथे च विपणिः, अ.

विपत्ति. विपत्तिरपि यातनापदोः, मे. विपत्ति र्यातनापदोः, हे, वि.

विपन्न. विपन्नं विपदाक्रान्ते त्रिषु पुंसि भुजङ्गमे, मे. विपन्नः कथितो नष्टे विपन्नश्च भुजङ्गमे, वि. विपन्नो भुजगे नष्टे, हे. विपन्नोऽङ्गी विपद्गते, त्रि.

विपाक. विपाकः पचने खेदे कर्मणो विसदृक्फले, मे. विपाकः कीर्तितः स्वादौ परिणामे च दुर्गतौ, वि. विपाकः परिणामे च दुर्गतिस्वादुनोरपि, हे. विपाकः परिणामेऽपि, त्रि.

विपाश. विपाशाख्या सरिद्भेदपाशवर्जितयो र्मता, वि.

विपुल. विपुलः पृथुलेऽगाधे मेरुपश्चिमभूधरे, मे, वि. विपुलः पृथ्वगाधयोः। विपुलार्यामिदि क्षोण्याम्, हे.

विप्रति(ती)सार. विप्रतीसार उद्दिष्टः कौकृत्येऽनुशये रुषि, मे. विप्रतीसारमिच्छन्ति कौकृत्येऽनुशये रुषि, वि. विप्रतिसारस्त्वनुशये रुषि। कौकृत्ये, हे.

विप्रलाप. विप्रलापो विरोधोक्तावपार्थवचनेऽपि च, मे, वि. विप्रलापो विरोधोक्तावनर्थकवचस्यपि, हे.

विबुध. विबुधो ज्ञे सुरे, मे. विबुधः पण्डिते देवे, वि. विबुधः पण्डिते सुरे, हे.

विभव. विभवो वैभवैश्वर्यं, मे. विभवो निर्वृतौ धने, वि. निर्वाणे विभवो धने, त्रि. विभवो धननिर्वृत्योः, हे.

विभाकर. विभाकरोऽग्निसूर्ययोः, मे, हे. विभाकरोऽग्नौ तपने, वि.

विभाव. विभावः स्यात् परिचये रसस्योद्दीपनादिषु, मे. विभावः स्यात् परिचितौ कारस्योद्दीपनेऽपि च, वि. विभावः स्यात् परिचये रत्यादीनां च कारके, हे.

विभावरी. विभावरी निशारात्रोः कुट्टन्यां चक्रयोषिति। विवादवस्त्रगुण्ठ्रां च, मे. विभावरी हरिद्रायां रजन्यां च विभावरी। विवादवस्त्रलुण्ठ्रां च कुट्टन्यां चक्रयोषिति, वि.

विभावसु. विभावसुः पुमान् सूर्ये हारभेदे च पावके, मे. विभावसुर्दिनमणौ हारभेदे च पावके, वि. विभावसुस्तु भास्करे। हुताशने हारभेदे चन्द्रे, हे. सूर्यवह्नी विभावसू, अ. वसुसूर्यौ विभावसू, अने.

विभु. विभुः प्रभौ सर्वगते शङ्करब्रह्मणोस्तु ना, मे. विभुः शिवे प्रभौ नित्ये, वि. विभुः प्रभौ। व्यापके शङ्करे नित्ये, हे. विभुः सत्रात् स्वामिभृत्ययोः, त्रि.

विभ्रम. विभ्रमो भ्रान्तिहावयोः, मे, वि. अथ विभ्रमः। शोभायां संशये हावे, हे. चेष्टालङ्कारे भ्रान्तौ च विभ्रमः, अ. विभ्रमो भ्रमहावयोः, त्रि. शोभार्थेऽपि प्रयुजन्ते लक्ष्मीश्रीकान्तिविभ्रमाः, ह.

विमल. विमला स्त्रियाम्। शीतलायां भुवो भेदे निर्मले त्वभिधेयवत्, मे. विमला शीतलायां स्याद् भुवो भेदे च निर्मले। 'विमलं' च, वि. विमलोऽर्हति निर्मले, हे.

विमान. विमानो व्योमयाने च सार्वभौमगृहेऽपि च। घोटके यानमात्रे च पुंनपुंसकयो र्मतः, मे. विमानं देवतायाने सार्वभौमगृहेऽपि च, हे.

विम्ब. विम्बं तु प्रतिविम्बेऽपि मण्डले पुंनपुंसकम्। विम्बिकायाः फले क्लीवं लकलासे पुनः पुमान्, मे. विम्बं फले विम्बिकायाः प्रतिविम्बे च मण्डले, वि. विम्बन्तु प्रतिविम्बे स्यात् मण्डले विम्बिकाफले, हे. विम्बं विम्बफले रूपे, त्रि.

विरिञ्च, विरिञ्चि. विरिञ्चि र्ना विरिञ्चश्च वैकुण्ठे परमेष्ठिनि, मे.

विरूढ़. विरूढ़ोऽङ्कुरिते जाते, मे, हे. विरूढ़स्तु सञ्जातेऽङ्कुरितेऽन्यवत्, वि.

विरोचन. विरोचनः प्रह्लादस्य तनयेऽर्केऽग्निचन्द्रयोः, मे. विरो-

चनोऽर्के द्रुने चन्द्रे प्रह्लादनन्दने, वि. विरोचनोऽग्निसूर्ययोः। प्रह्लादनन्दने चन्द्रे, हे. चन्द्राग्न्यर्का विरोचनाः, अ.

विल. विलं छिद्रे गुहायां च पुमानुच्चैःश्रवोहये, मे. विलं छिद्रे गुहायां च विल उच्चैःश्रवोहये, वि. विलं रन्ध्रे गुहायां च, हे.

विलग्न. विलग्नं न स्त्रियां मध्ये त्रिषु सम्राड्लग्नमात्रके, मे. विलग्नो मध्यलग्नयोः, वि. विलग्नं मध्यलग्नयोः, हे, त्रि.

विलास. विलासो हावभेदे स्यात्लीलायामपि पुंस्ययम्, मे. विलासो हावलीलयोः, वि. विलासो हावे लीलायाम्, हे.

विलासिन्. विलासी भोगिनि व्याले विष्वक्सेनेऽग्निचन्द्रयोः, मे. विलासी भोगिनि व्याले, वि. विलासी भोगिसर्पयोः, हे.

विलीन. विलीनौ लीनविद्रुतौ, हे.

विलेपनी. विलेपनी सुवेषस्त्रीयवाग्वोरपि योषिति, मे. विलेपनी स्त्रियां तरलासुवेषाङ्गनयोरपि, वि. विलेपनी स्त्रियाद् यवाग्वां चारुवेश-स्त्रियामपि, हे.

विलेशय. विलेशयस्तु पुंलिङ्गो मूषिके च भुजङ्गमे, मे. विलेशयो मूषिके स्याद् भुजङ्गेऽपि विलेशयः, वि. विलेशयो मूषिकोऽही, हे.

विलोम. विलोमस्तु प्रतीपे स्याद् भुजङ्गे वरुणे शुनि। आम-लक्यां विलोमी च विलोमं चारघट्टके, मे, वि. विलोममरघट्टके। विलोमो वरुणे सर्पे प्रतीपे कुक्कुरेऽपि च। विलोमी स्यादामलक्याम्, हे.

विल्ल. विल्लं फले श्रीफले ना, मे.

विवक्षित. विवक्षितं शोभनेऽपि स्यात्, रु.

विवध. विवधो वीवधश्चापि पर्याहारेऽध्वभारयोः, मे. विवधो वीवधश्चापि पर्याहारेऽध्वभारयोः, वि. विवधो वीवधो भारे पर्याहाराध्वनो-रपि, हे. पर्याहारश्च मार्गश्च विवधौ वीवधौ च तौ, अ.

विवर. विवरं दूषणे गर्ते, मे. विवरं दूषणे गर्ते कथितं छिद्र-रन्ध्रवत्, वि. V. छिद्र.

विवर्त. विवर्त्तः समुदाये स्यादपवर्त्तनवृत्तयोः, मे. वि. विवर्त्तौ नर्तने सङ्घेऽपावर्त्ते, हे.

विवश. विवशोऽस्विव्यवश्यात्मारिष्टदुष्टधियोरपि, मे. वि. विवशः स्याद्-वश्यात्मारिष्टदुष्टमतिश्च यः, हे. विवशौ वश्यविह्वलौ, त्रि.

विवस्वत्. विवस्वान् विबुधे सूर्ये तन्नगर्यां विवस्वती, मे. विवस्वान् विबुधे भानौ, वि. विवस्वांस्तु देवे सूर्ये, हे. देवसूर्यौ विवस्वन्तौ, श्व. विवस्वान् देवतापि, ह.

विविक्त. विविक्तं त्रिष्वसंपृक्ते रहःपूतविवेकिषु। वसुनन्दे ना, मे. विविक्तं स्यादसंपृक्ते विवेकान्वितपूतयोः। वाचवद् दर्शितो धीरैर्विविक्तं रहसि स्मृतम्, वि. विविक्तो वसुनन्दके। विविक्तं स्यादसंपृक्ते रहःपूत-विवेकिषु, हे. विविक्तौ पूतविजनौ, श्व.

विवृत. विवृता क्षुद्ररुग्भेदे विस्तृते त्वभिधेयवत्, मे. विवृता क्षुद्र-रोगे स्याद् विवृतं स्फुटे, हे.

विवेक. विवेकः स्याज्जलद्रोण्यां पृथग्भावविचारयोः, मे. विवेकः स्याज्जलद्रोण्यां विचारेऽपि रहस्यपि, वि. विवेकः पुनरेकान्ते जलद्रोणी-विचारयोः, हे.

विश्. विट् पुंसि मनुजे वैश्ये, मे. विट् स्मृतो वैश्यमनुजप्रवेशेषु मनीषिभिः, वि. विट् प्रवेशे नृवैश्ययोः, हे. द्वौ विशौ वैश्यमनुजौ, श्व.

विशद. विशदः पाण्डुरे व्यक्ते, मे, त्रि. विशदः पाण्डुरे व्यक्ते, वि, हे.

विशल्या. विशल्याग्निशिखादन्तीगुडूचीत्रिपुटासु च, मे. विशल्या लाङ्गलीदन्तीगुडूचीत्रिपुटासु च, वि. विशल्या लाङ्गलीदन्तीगुडूचीत्रिपु-टासु च। शल्येन रहितायां च प्रियायां लक्ष्मणस्य च, हे. विशल्या दन्तिकापि च, श्व.

विशाख. विशाखशार्ङ्के स्कन्दे स्त्रियामृक्षे कठिल्लके, मे. विशाख-कार्मुके स्कन्दे विशाखर्क्षे कठिल्लके, वि. विशाखो याचके स्कन्दे विशाखा भे कठिल्लके, हे. विशाखा भे गुहे पुमान्, त्रि.

विशारद. विशारदः पण्डिते च धृष्टे, मे. विशारदो बुधे धृष्टे, वि, हे. विद्वत्सुप्रगल्भौ विशारदौ, श.

विशाल. विशाला त्विन्द्रवारुण्यामुज्जयिन्यां तु योषिति। मृग-पक्षिभिदोः पुंसि पृथुले त्वभिधेयवत्, मे. विशाला त्विन्द्रवारुण्यां विशालो-ज्जयिनीपुरि। विशालो वृक्षभेदेऽपि विशालः पृथुलेऽन्यवत्, वि.

विशालाक्ष. विशालाक्षो हरे तार्क्ष्ये ना सुनेत्रेऽभिधेयवत्, मे. विशा-लाक्षो हरे तार्क्ष्ये विशालाक्षी वरस्त्रियाम्, वि. विशालाक्षो महेश्वरे। तार्क्ष्ये विशालनेत्रे च, हे. हरतार्क्ष्यौ विशालाक्षौ, त्रि.

विशिख. विशिखस्तोमरे शरे। विशिखा तु खनित्रां च रथ्या-नलिकयोरपि, मे. विशिखस्तोमरे शरे। रथ्याखनित्रयो र्विशिखा नलि-कायामपि क्वचित्, वि. विशिखः शरे। विशिखा खनितिकायां रथ्यायाम्, हे. काण्डे ना विशिखा रथ्या, त्रि. विशिखाऽपि खनित्रिका, श.

विशेष. विशेषस्तिलकेऽपि च, श.

विशेषक. विशेषकोऽस्त्री तिलके विशेषयितरि त्रिषु, मे. विशेषकः स्यात्तिलके विशेषाधायकेऽपि च, वि. विशेषकस्तु पुण्ड्रके। विशेषाधायके चापि, हे.

विश्रब्ध. विश्रब्धोऽनुद्धटेऽपि स्याद् गाढ़विश्वस्तयोस्त्रिषु, मे. विश्र-ब्धोऽनुद्धटेऽत्यर्थे शान्तविश्वस्तयोरपि, वि. विश्रब्धोऽनुद्धटे शान्ते विश्वस्तात्य-र्थयोरपि, हे. विश्वस्तोऽनुद्धटश्च विश्रब्धः। विश्रब्धं गाढ़ार्थेम्, त्रि.

विश्रम्भ. विश्रम्भः केलिकलहे विश्वासे प्रणयेऽपि च, मे, त्रि. विश्रम्भः केलिकलहे विश्वासे प्रणये वधे, वि. विस्रम्भः केलिकलहे विश्वासे प्रणये वधे, हे. विश्रम्भः प्रणयेऽपि च, श.

विश्राणन. विश्राणनं विहापिते। संप्रेषणे परित्यागे, हे.

विश्रुत. विश्रुतम्। ख्याते हृष्टे प्रतीते च, हे.

विश्लेष. विश्लेषो विधुरेऽयोगे, मे. विश्लेषः स्याद् विघटने विश्लेषो विधुरेऽपि च, वि. विश्लेषस्तु वियोजने। विधुरे च, हे.

विश्व. विश्वा त्वतिविषायां स्त्री जगति स्यान्नपुंसकम्। न ना शुण्ठ्यां पुंसि देवप्रभेदेष्वखिले त्रिषु, मे. विश्वं समस्ते जगति विश्वो देवेषु नागरे। विश्वा चातिविषायां स्यात्, वि. विश्वा सुरेषु विश्वन्तु शुण्ठ्यां भुवनकृत्स्नयोः। विश्वा विषायाम्, हे. विश्वं शुण्ठ्यां समस्ते च, त्रि.

विश्वकर्मन्. विश्वकर्मा सहस्रांशौ मुनिभिद्देवशिल्पिनोः, मे. विश्वकर्मा देवशिल्पिमुनिभेदोष्णरश्मिषु, वि. विश्वकर्माऽर्के मुनिभिद्देवशिल्पिनोः, हे. विश्वकर्मार्कसुरशिल्पिनोः, अ.

विश्वकद्रु. विश्वकद्रुस्त्रिषु खले श्वानाखेटशुनोः पुमान्, मे. विश्वकद्रुः खले श्वाने स्यादाखेटिककुक्कुरे, वि. विश्वकद्रुस्तु मृगयाकुक्कुरे पिशुने ध्वनौ, हे. विश्वकद्रू श्वभित्खलौ, त्रि.

विश्वप्सन्. विश्वप्सा वह्निचन्द्रयोः। समीरणे कृतान्ते च, हे. विश्वप्साऽनलचन्द्रयोः, वि.

विश्वम्भर. विश्वम्भरोऽच्युतवे शक्रे पुंसि विश्वम्भरा भुवि, मे. विश्वम्भरोऽच्युते शक्रे भवेद् विश्वम्भरा भुवि, वि. विश्वम्भरोऽच्युतेन्द्रयोः। विश्वम्भरा तु मेदिन्याम्, हे.

विश्वस्त. विश्वस्तो जातविश्वासे विश्वस्ता विधवास्त्रियाम्, मे. विश्वस्तो निश्चिते स्मृतः। विश्वासयोग्ये विश्वस्तो विश्वस्ता विधवास्त्रियाम्, वि. विश्वस्तः ज्ञातविश्वासे विश्वस्ता विधवास्त्रियाम्, हे. विश्वस्ता विधवाऽपि च, त्रि.

विश्वावसु. विश्वावसुः सम्राट् गन्धर्वभेदे विश्वावसु र्निशि, वि. विश्वावसुः पुनः। निशि गन्धर्वभेदे च, हे.

विष् विट् स्त्री व्यापनविष्ठयोः, मे. विड् व्यापने च विष्ठायाम्, वि.

विष. विषन्तु गरले तोयेऽस्त्रिविषायाञ्च योषिति, मे. विषन्तु गरले तोयेऽतिविषायां विषा भवेत्, वि. विषं जले। घोड़े विषा त्वतिविषा, हे. विषमपु च, अ. विषं पानीयमित्युक्तं विषमन्तकरो रसः, अने.

विषघ्न विषघ्नस्तु शिरीषे ना गुड़ूचीनिरतोः स्त्रियाम्, मे. विष-

शाखा शिरीषे सप्तात् लिप्तालघ्तयोरपि, वि. विषम्ः शिरीषतरौ विषघ्ना लिप्ताऽखना, हे.

विषय. विषयो गोचरे देशे तथा जनपदेऽपि च। प्रबन्धाद्यस्त्र यो ज्ञातस्तत्र रूपादिके पुमान्, मे. विषयः सप्तादिन्द्रियार्थे देशे जनपदेऽपि च। गोचरे च प्रबन्धाद्यो यस्त्र ज्ञातस्तु तत्र च, वि. विषयो यस्त्र यो ज्ञातस्तत्र गोचरदेशयोः। शब्दादौ जनपदे च, हे. विषयो यस्त्र यो ज्ञातस्तत्र शब्दादिकेऽपि च, श. विषयौ देशगोचरौ, त्रि.

विषयायिन्. विषयायी पुमान् राज्ञि वैषयिकजनेऽपि च। इन्द्रिये कामदेवे च विषयासक्तपूरुषे, मे.

विषयिन्. विषयी विषयासक्ते वाच्यवत् क्लीवमिन्द्रिये। पुंसि स्यान्नृपतौ कामदेवे वैषयिकेऽपि च, मे. विषयी त्विन्द्रिये स्यात् वाच्यवद् विषयान्विते, वि. विषयी विषयासक्ते वैषयिकजने नृपे। कामे विषयि क्लीबके, हे. वैशकारेऽपि विषयी कामिनि क्लीवमिन्द्रिये, त्रि.

विषाण. विषाणी क्षीरकाकोलाप्राजशृङ्ग्यायोषिति। कुष्ठनामौषधे क्लीवं पशुशृङ्गभदन्तयोः, मे. विषाणन्तु कोड़हिरददन्तयोः। पशोः शृङ्गे विषाणी तु मेषशृङ्ग्यां प्रकीर्तिता, वि. विषाणन्तु शृङ्गे कोलेभदन्तयोः। विषाणी मेषशृङ्ग्यां स्यात्, हे. अलक्षिपु विषाणं सप्तात् पशुशृङ्गेभदन्तयोः, श.

विष्कम्भ. विष्कम्भो योगभेदे स्याद् विस्तारप्रतिबन्धयोः। रूपकाङ्गप्रभेदे च बन्धभेदे च योगिनाम्, मे, वि. विष्कम्भो विस्तृतौ योगविशेषप्रतिबन्धयोः। योगिनाञ्च बन्धभेदे रूपकावयवेऽपि च, हे.

विष्टम्भ. विष्टम्भः प्रतिबन्धे स्यात् प्रभेदे चामयस्य च, मे. विष्टम्भः प्रतिबन्धे च वैदर्भे च प्रयुज्यते, वि.

विष्टर. विष्टरः कुशमुष्टौ स्यादासनेऽपि महीरुहे, मे. विष्टरस्तु महीरुहे। आसने कुशमुष्टौ च, वि. विष्टर आसने। पादपे कुशमुष्टौ च, हे. विष्टरो विटपी दर्भमुष्टिः पीठाद्यमासनम्, अ. विष्टरो वर्हिषो मुष्टि;

विष्टरो योगासनम्। विष्टरो द्रुविशेषश्च विष्टरः क्रतुरेव च, अने.

विष्टि. विष्टिस्त्रिषु कर्मकरे स्त्रयाञ्चवेतनकर्मसु, मे. विष्टिः कर्मकरे भद्रे प्रेषणे वेतनेऽपि च, वि. विष्टिः कर्मकरे मूल्ये भद्राजूप्रेषणेषु च, हे. भद्रप्रेक्षणयो विष्टिः, त्रि.

विष्णु. अथ विष्णुः स्यात्। कृष्णेऽर्के वसुदेवते, वि.

विष्णुपद. विष्णुपदन्तु खे। क्षीरोदे च स्त्रियां गङ्गारविसंक्रान्तिभेदयोः, मे. भवेद् विष्णुपदाभिख्या क्षीरोदे गगनेऽम्बुजे। प्रोक्ता विष्णुपदी गङ्गासंक्रान्तिद्वारकासु च, वि. विष्णुपदं नभोऽब्जयोः। विष्णुपदस्तु क्षीरोदे विष्णुपदी सुरापगा। संक्रान्ति द्वारिका चापि, हे.

विष्वक्सेन. विष्वक्सेना फलिन्यां स्याद् विष्वक्सेनो जनार्दने, मे, वि. विष्वक्सेनो जनार्दनः। विष्वक्सेना तु फलिनी, हे.

विष्वक्सेनप्रिया. विष्वक्सेनप्रिया लक्ष्म्यां वाराह्यामपि योषिति, मे. विष्वक्सेनप्रिया लक्ष्म्यां त्रायमाणौषधावपि, वि. विष्वक्सेनप्रिया त्रायमाणौषध्यां श्रियामपि, हे.

विसर. विसरः प्रसरे व्रजे, मे, वि. विसरस्तु समूहे प्रसरेऽपि च, हे.

विसर्ग. विसर्गस्तु पुमान् दाने त्यागे च मलनिर्गमे। विसर्जनीयेऽप्यव्ययनभेदेऽपि च विभावसोः, मे. विसर्गस्त्यागवद् दाने विसर्गो मलनिर्गमे। विसर्जनीयेऽप्ययनप्रभेदेऽपि विभावसोः, वि. विसर्गो विसर्जनीये वर्चसि त्यागदानयोः, हे. विसर्गो मुक्तिवर्चसोः, रु.

विसर्जन विसर्जनं परित्यागे दाने संप्रेषणेऽपि च, मे, वि.

विस्तर. विस्तरो वाक्प्रपञ्चे स्याद् विस्तारे प्रणयेऽपि च, मे. विस्तरस्तु प्रपञ्चे स्याद् विस्तारे प्रणयेऽपि च, वि.

विस्तार. विस्तारो विस्तृतौ स्तम्बे, मे, वि. विस्तारो स्तम्बविस्तृती, हे, त्रि.

विस्मय विस्मयः स्यादाश्चर्यगर्वयोः पुमान्, मे. विस्मयोऽद्भुतगर्वयोः, वि विस्मयोऽद्भुतदर्पयोः, हे

विस्मापन. विस्मापनः स्मरात् कुहके गन्धर्वनगरे स्मरे, मे. विस्मापनाख्या कुहके गन्धर्वनगरे स्मरे, वि. विस्मापनाख्या कुहके स्मरे। गन्धर्वनगरे चापि, हे.

विहङ्ग. विहङ्गस्तु विलिङ्गः स्यादाशुगे च विहङ्गमे, मे.

विहनन. भवेद् विहननं विघ्नहिंसयोस्तूलपिञ्जने, मे. विहननं विघाते स्यात् पिञ्जने तूलधूनने, वि. विहननन्तु पिञ्जने। वधे, हे.

विह्वल. विह्वलः पण्डिते व्याकुले त्रिषु, मे. विह्वलो विह्वले षण्डे, वि. विह्वलस्तु विह्वले पण्डितेऽपि च, हे.

विहायस्. विहायाः शकुने पुंसि गगने पुंनपुंसकम्, मे. विहायास्तु शकुन्ते स्याद् विहायः सुरवर्त्मनि, वि. विहायो व्योमपक्षिणोः, हे. विहायाः शकुने पुंसि विहायः खे नपुंसकम्, त्रि.

विहार. विहारो भ्रमणे स्कन्धे लीलायां सुगतालये, मे, वि. विहारस्तु जिनालये। लीलायां भ्रमणे स्कन्धे, हे.

विहेडन. विहेडनन्तु हिंसायां मर्दने च विडम्बने, मे, वि. विहेडनं विडम्बने। हिंसायां मर्दने, हे. अथ विहेडनम्। विहिंसायां विडम्बे च, त्रि.

वीकाश. वीकाशो विजने व्यक्ते, वि. वीकाशः स्फुटरहसोः, ह. रहःप्रकाशौ वीकाशौ, अ. v. विकाश.

वीध्र वीध्रन्तु विमले शुभ्रे पुंसि लासकवाजिनोः, मे. वीध्रन्तु विमले शुभ्रे वीध्रो लासकवाजिनोः, त्रि. वीध्रं द्रष्टव्ये विमलेऽपि च। वीध्रस्तु लासके वाहे, हे.

(वीखा) वीङ्खा. वीङ्खाश्वगतिभेदेऽपि प्रकम्पिव्याश्च नर्तने, मे. वीङ्खा तु प्रकम्पिवायां गतिभेदे च नर्तने, हे. वीखा गतिविशेषेऽपि प्रकम्पिव्याश्च नर्तने, वि.

वीचि. वीचिः स्वल्पतरङ्गे स्यादवकाशे सुखे द्वयोः, मे. वीचिः स्वल्पे तरङ्गे स्यादवकाशे सुखेऽपि च, वि. वीच्यालूर्म्योरवकाशे सुखाल्पयोः, हे. वीचिः सुखतरङ्गयोः। स्वल्पेऽपि, त्रि.

वीज. अथ वीजमङ्कुरकारणे। हेतुतत्वाधानशुक्रे, मे. वीजन्तु रेतसि। स्यादाधाने च तत्वे च हेतावङ्कुरकारणे, हे. वीजं रेतसि तत्वे च हेतावङ्कुरकारणे। आधानेऽपि च, वि. वीजं रेतस्तत्वार्थहेतुषु, त्रि.

वीजपुष्प. वीजपुष्पं मरुवके तथा मदनकेऽपि च, मे. वीजपुष्पं मरुवके तथा दमनकेऽपि च, वि.

वीणा. वीणा विद्युति वल्लक्याम्, मे. वीणा शल्लकिविद्युतोः, वि. वीणा स्याद् वल्लकी तडित्, हे.

वीत. वीतमसारगजे सम्रादङ्कुशकर्मणश्रसारतुरङ्गेऽपि, मे. वीतमङ्कुशकर्मणि। असाराश्वगजे, हे. वीतश्चासारहस्त्यश्वे वीतमङ्कुशकर्मणि, वि. असाराश्वभयो वीतं वीतमङ्कुशकर्मणि, त्रि.

वीति. वीति गतौ च दीप्तौ प्रजनाशनधावनेषु स्त्री, मे. वीतिर्गतौ च दीप्तौ च धावने प्रजनेऽशने, वि. वीतिरश्वेऽशने गतौ। प्रजने धावने दीप्तौ, हे.

वीतिहोत्र. वीतिहोत्रोऽनलेऽर्के च, मे. वीतिहोत्रोऽनलार्कयोः, वि. वीतिहोत्रस्तु दिवाकरकृशानयोः, हे.

वीथी. वीथी पंक्तौ गृहाङ्गे च रूपकान्तरवर्त्मनोः, मे. वीथी गृहाङ्गे पंक्तौ च नाट्यरूपकवर्त्मनोः, वि. वीथी वर्त्मनि पंक्तौ च गृहाङ्गे नाट्यरूपके, हे. वीथी पद्व्यपि, अ. वीथी पंक्तौ गृहांशके, त्रि.

वीर. वीरो रसविशेषे सम्राडुत्तरे सुभटे त्रिषु। स्त्री सुराचोरकाकोलीतामलक्येलवालुके। पतिपुत्रवतीरम्भाविदारीदुग्धिकासु च। मलपूचीरविदार्य्योः क्लीवं शृङ्गाटे नलेऽपि च, मे. वीरा सम्रात् चोरकाकोलीतामलक्येलवालुषु। पतिपुत्रवतीरम्भागम्भारीमदिरासु च। गोष्ठोदुम्बरिकाचोरविदारीदुग्धिकासु च। वीरस्तु सुभटे श्रेष्ठे वीरं शृङ्गाटे नतेऽपि च, वि. वीरो जिने नटे श्रेष्ठे वीरं शृङ्गाटे नतेऽपि च। वीरा गम्भारिका रम्भा तामलक्येलवालुका। मदिराचोरकाकोलीगोष्ठोदुम्बरिकासु च। पतिपुत्रवतीचोरविदारीदुग्धिकास्वपि, हे. वीरो विक्रमवान्धवौ, भाने.

वीरतर सप्राद् वीरतरं वीरणे वीरश्रेष्ठे शरे च ना, मे विदु- र्वीरतरं श्रेष्ठे शरवीरणयोरपि, वि. वीरतरो वीरश्रेष्ठे शरे वीरतरं पुनः। वीरणे, हे.

वीरभद्र वीरभद्रोऽश्वमेधाश्वे वीरश्रेष्ठे च वीरणे, मे, वि. वीर- भद्रो वीरणेऽश्वमेधाश्वे वीरसत्तमे, हे.

वीरवृक्ष. वीरवृक्षस्तु भल्लातककुभद्रुमयोः पुमान्, मे. वीरवृक्षस्तु भल्लातककुभद्रुमयो मतः, वि. वीरवृक्षोऽर्जुनद्रुमे। भल्लाते, हे.

वीरुध् वीरुल्लताविटपयोः स्त्रियाम्, मे. वीरुद् विटपिशाखयोः, वि. वीरुल्लतायां विटपेऽपि च, हे.

वीर्य. वीर्यं शुक्रे प्रभावे च तेजःसामर्थ्ययोरपि, मे, वि. वीर्यं तेजःप्रभावयोः। शुक्रे शक्तौ च, हे. वीर्यं बले प्रभावे च, श. वीर्यं प्रधाने धातौ च, त्रि. वीर्यं शुक्रं बलं वीर्यं वीर्यं वीजमुदाहृतम्, अने.

वीवध. v. विवध

वृकधूप. वृकधूपस्तु सरलद्रवकृत्रिमधूपयोः, मे, वि. वृकधूपो वृक- धूपे सिह्लके, हे.

वृक्षादन वृक्षादनश्चलदले मधुच्छत्रकुठारयोः। वृक्षादनी तु वन्दायां विदारीकन्दकेऽपि च, मे. वृक्षादनश्चलदले मधुच्छत्रकुठारयोः। वृक्षादनी स्मृता वन्दाविदारीगन्धयोरपि, रि. वृक्षादनो मधुच्छत्रे चलपत्र- कुठारयोः। वृक्षादनी तु वन्दायां विदारीगन्धिकौषधे, हे. वृक्षादनी सप्राद् वन्दायां स्त्रियां कुठारके पुमान्, त्रि

वृजिन वृजिनं कल्मषे क्लीवं केशे ना कुटिले त्रिषु, मे. वृजिनं कल्मषे केशे वृजिनः कुटिलेऽन्यवत्, वि. वृजिनः केशे वृजिनं भुग्नेऽघे रक्त- चर्मणि, हे. केशेऽपि वृजिनः, श. वृजिनं मलिने पापे, अने. वृजिनः केशेऽपुरक्तः, ह.

वृति वृतिस्तु वरणेऽपि सप्राद् वेष्टनेऽपि च योषिति, मे. वृतिः सप्राद् वरणे श्राटे, वि वृति र्वरणत्राटयोः, हे

वृत्त. वृत्तोऽधीतेऽप्यतीतेऽतिवर्त्तु लेऽपि वृते मृते। दृढेऽन्यलिङ्गं वा क्लीवं छन्दश्चारित्रवृत्तिषु, मे. वृत्तं वृत्तौ दृढे मृते। चरिते वर्तुले छन्दस्यतीताधीतयोर्वृते, हे. वृत्तोऽतीते दृढे ख्याते वर्तुलेऽपि मृते वृते। वाच्यवद् वर्तने वृत्तं चरित्रच्छन्दसोरपि, वि. वृत्तं पद्ये चरित्रे त्रिष्वतीते दृढनिस्तले, श. वर्तुलाधीतयोर्वृत्तम्, ति.

वृत्तान्त. वृत्तान्तः प्रक्रियायां स्यात् कार्त्स्न्ये वार्त्ताप्रभेदयोः। प्रस्तावे, मे. वृत्तान्तस्तु प्रकरणे कार्त्स्न्ये वार्त्ताप्रकारयोः, हे. वृत्तान्तः स्यात् प्रकरणे प्रकारे कार्त्स्न्यवार्त्तयोः, श. वृत्तान्तोऽवसरे भावकार्त्स्न्यवार्त्ता-विशेषयोः। वृत्तान्तः प्रक्रियायां स्यात् क्वचिदेकान्तवाचकः, वि.

वृत्ति. वृत्ति विवरणाजीवकैशिक्यादिप्रवर्त्तने। स्त्री, मे. वृत्ति-र्विवरणे जीव्ये कैशिक्यादिषु चेष्यते, वि. वृत्तिस्तु वर्त्तने। कैशिक्यादौ विवरणे, हे. कैशिक्याद्याश्च वृत्तयः, श. वर्त्तने विवृतौ वृत्तिः, ति.

वृत्र. वृत्रो रिपौ घने ध्वान्ते शैलभेदे च दानवे, मे. वृत्रो रिपौ घने ध्वान्ते शैले शक्रे च दानवे, वि. वृत्रो मेघे रिपौ ध्वान्ते दानवे वासवे गिरौ, हे. ध्वान्तारिदानवा वृत्राः, श. वृत्रो दानववैरिणौ, घने. त्वाष्ट्रे तमसि शत्रौ च वृत्रशब्दस्त्रिषु स्मृतः, रु.

वृथा. वृथा स्यान्मेव निष्कारणे, मे. वृथा निष्कारणे व्यर्थे वृथा स्याद् विधिवर्जिते, वि. वृथा त्वविधौ स्यादनर्थके, हे. वृथा निरर्थकाऽ-विधोः, श.

वृद्ध. वृद्धो जीर्णे प्रवृद्धे च त्रिषु क्लीवन्तु शैलजे, मे. वृद्धन्तु शैलजे स्थविरजीर्णरूढेषु भेद्यवत्, वि. वृद्धः प्राज्ञे स्थविरे च वृद्धं शैलेयरूढयोः, हे. बुधवृद्धौ पण्डितेऽपि, श.

वृद्धि. वृद्धिस्तु वर्धने योगेऽप्यष्टवर्गौषधान्तरे। कलान्तरे चाभ्युदये सम्पत्प्राप्तमपि योषिति, मे. वृद्धिरानन्दने वृद्धौ वर्धनेऽपि कलान्तरे, वि. वृद्धि कलान्तरे हर्षे वर्धने भेषजान्तरे, हे.

वृन्त वृन्तं प्रसवबन्धे च घटीधाराकुचाग्रयोः, मे. वृन्तं स्तनमुखे

पुष्पवन्धे, हे. वृन्तं प्रसववन्धे स्याद् घटधाराकुचाग्रयोः, वि

वृन्दारक. वृन्दारकः सुरे पुंसि मनोज्ञश्रेष्ठयोस्त्रिषु, मे. वृन्दारकः सुरे श्रेष्ठे मनोज्ञे पुनरन्यवत्, वि वृन्दारको मनोरमे। सुरे श्रेष्ठे, हे. वृन्दारकौ रूपिमुख्यौ (त्रिषु), अ. वृन्दारकौ सुरश्रेष्ठौ, त्रि.

वृश्चिक. वृश्चिकश्च द्रुणे राशौ शूककीटौषधीभिदोः, मे. वृश्चिकस्तु द्रुणे राशौ शूककीटे तथौषधे, वि. वृश्चिकश्च द्रुणे राशावौषधे शूककीटके, हे. शूककीटे च वृश्चिकः, अ.

वृष. वृषो धर्मे बलीवर्दे शृङ्ग्यां पुंराशिभेदयोः। श्रेष्ठे स्यादुत्तरस्थश्च व्यासमूषिकशुक्रले। तथा वास्तुस्थानभेदे पुमानेष प्रकीर्तितः। वृषा मूषिकपर्ण्यां च यतीनामासने वृषी, मे. वृषः स्याद् वासवे धर्मे सौरभेये च शुक्रले। पुंराशिभेदयोः शृङ्ग्यां मूषिकश्रेष्ठयोरपि। कपिकच्छ्वां वृषा प्रोक्ता व्रतिनामासनं वृषी, वि. वृषो गव्याखुधर्मयोः। पुंराशिभेदयोः शृङ्ग्यां वासवे शुक्रलेऽपि च। श्रेष्ठे स्यादुत्तरस्थे वृषी तु व्रतिविष्टरे। वृषा पिला-कपिकच्छ्वोः, हे. शुक्रले मूषिके श्रेष्ठे सुकृते वृषभे वृषः, अ. धर्मो वृषो वृषः श्रेष्ठो वृषो गौ र्शृङ्गिणो वृषः। वृषो बलं वृषः कामो वृषणो वृष उच्यते, अने.

वृषन्. वृषा कर्णे महेन्द्रे ना, मे. वृषा तु वासवे। वृषभे तुरगे पुंसि, हे. वृषा कर्णमहेन्द्रयोः, वि.

वृषपर्वन्. वृषपर्वा पुमान् दैत्यभेदेऽप्यन्धकसूदने, मे. वृषपर्वा हरे दैतेय शृङ्गारिणि कशेरुणि, वि वृषपर्वा तु शृङ्गारिकरदैत्यकशेरुषु, हे. वृषपर्वा शिवे दैतेय, त्रि.

वृषभ. वृषभः श्रेष्ठवृषयोः, मे. वृषभः स्यादादिजिने वृषपुङ्गवयो-रपि, हे. वृषभः पुङ्गवे वृषे, वि.

वृषल. वृषलो गृञ्जने शूद्रे चन्द्रगुप्ते च वाजिनि, मे. वृषलः कथितः शूद्रे चन्द्रगुप्ते च वाजिनि, वि वृषलस्तुरगे शूद्रे, हे.

वृषाकपायी. वृषाकपायी श्रीगौरीशचीजीवन्तिकासु च, मे. वृषा-

कपायी श्रीगौर्यौ जीवन्त्याञ्च शतावरी, वि. वृषाकपायी जीवन्त्यां शतावर्य्यमयोः श्रियाम्, हे. वृषाकपायी श्रीगौर्य्योः, अ.

वृषाकपि. वृषाकपिः पुमान् कृष्णे शङ्करे जातवेदसि, मे वृषाकपिः शिवे कृष्णे ज्वलने च वृषाकपिः, वि. वृषाकपिः। वासुदेवे शिवेऽग्नौ च, हे. हरविष्णू वृषाकपी, अ. शिवकृष्णौ वृषाकपी, अने.

वृषाङ्क. वृषाङ्कः शङ्करे साधौ भल्लातकमहल्लयोः, मे, वि. वृषाङ्कः साधुभल्लातशङ्करेषु महल्लके, हे. वृषाङ्कौ शिवभल्लातौ, त्रि.

वृष्णि. वृष्णिः पाषण्डचण्डयोः। त्रिषु ना यादवे मेषे, मे. वृष्णिस्तु यादवे मेषे वृष्णिः भाषण्डचण्डयोः, वि. वृष्णि र्मेषे यादवे च, हे. वृष्णियादवमेषयोः, त्रि.

+ वृहतिका. वृहतिका स्यादूरुवस्त्रभेद्योः, हे. विद्याद् वृहतिकाभिख्याम् रुवस्त्रप्रभेदयोः, वि.

वृहन्नल. वृहन्नला गुड़ाकेशे महापोटगले पुमान्, मे. वृहन्नलो गुड़ाकेशे महापोटगले मतः, वि. वृहन्नलः। महापोटगले पार्थे, हे.

वेकट. वेकटः स्याद् वैकटिके मत्स्यभेदे च यूनि च, मे. वेकटो जाततारुण्ये मणिकारे, हे. वेकटः स्याद् वैकटिके तथा सञ्जातयौवने, वि.

वेग. वेगो जवे प्रवाहे च महाकालफलेऽपि च, मे, वि. वेगो रयप्रवाहयोः। रेतःकिम्पाकयोश्चापि, हे. वेगः प्रवाहजवयोरपि, अ. वेगस्तु महाकालफलेऽपि च, त्रि.

वेणी. वेणी केशस्य बन्धने। नद्यादेरन्तरे देवताले, मे. वेणी कचस्य बन्धे स्यात् नदीनां मेलकेऽपि च। देवताड़े च, वि. वेणी सेतुप्रवाहयोः। देवताड़े केशबन्धे, हे

वेणु. वेणु र्नृपान्तरे। त्वक्सारेऽपि च पुंसि स्यात्, मे. वेणु र्नृपान्तरे वंशे, वि. वेणु र्वंशे नृपान्तरे, हे, त्रि.

वेद. वेदः श्रुतौ च वृत्ते च, मे

वेदना. वेदना ज्ञानदुःखयोः, मे, वि,.लि. वेदना ज्ञाने पीड़ायाम्, है. संवित्तावपि वेदना, ह.

वेदि. वेदिः सत्रात् पण्डिते पुमान्। स्त्रियामङ्गुलिमुद्रायां सत्रात् परिष्कृतभूतले, मे. वेदिरङ्गुलिमुद्रायां बुधेऽलङ्कृतभूतले, वि, है.

वेदिका. वेदिकाऽङ्गुलिमुद्रायाम्, ह.

वेधस्. वेधाः पुंसि हृषीकेशे बुधे च परमेष्ठिनि, मे. वेधा विधौ बुधे विष्णौ, मि. वेधा धातृज्ञविष्णुषु, हे. विष्णौ च वेधाः, अ. विदुष्यपि स्मृतो वेधाः, ह.

वेर. वेरः कलेवरे क्लीबं वार्ताकौ कुङ्कुमेऽपि च, मे. वेरं शरीरे काश्मीरे वेरं वार्तिकणेऽपि च, वि. वेरं घुसृणवृन्ताकशरीरेषु, हे. वराङ्गे कुङ्कुमे वेरम्, लि.

वेरट. अथ वेरटः। मिश्रीकृते च नीचे च वेरटं बदरीफले, हे.

वेला. वेला काले च सीमायामब्धेः कूलविकारयोः। अक्लिष्टमरणे रागे ईश्वरस्य च भोजने, मे. वेला काले च जलधेस्तीरनीरविकारयोः। अक्लिष्टमरणे रागे सीम्नि वाचि बुधस्त्रियाम्। भोजनेऽपीश्वराणां सत्रात्, वि. वेला बुधस्त्रियां काले सीमनीश्वरभोजने। अक्लिष्टमरणेऽम्भोधेस्तीरनीरविकारयोः, हे. अम्बुराम्बुविकृतौ वेला कालमर्यादयोरपि, अ. अथ वेला सत्रात् सिन्धोः कूले च भोजने, लि. वेला कालविशेषः सत्राद् वेला सिन्धुजलोन्नतिः। वेला प्रकाङ्क्षोच्छेदे वेला द्रोण्यन्तरात्मनि, अने. दन्तमांसेऽपि वेला सत्रात्, शा. व्यवस्थाऽनेहसो वेला, ह.

वेल्लित. वेल्लितं गमने क्लीबं कुटिले विधुते त्रिषु, मे. वेल्लितं कुटिले प्रोक्तं वाच्यवद् विधुते स्मृते, वि. वेल्लितं कुटिले धुते। स्मृते, हे.

वेश. वेशो वेश्यागृहे गृहे, मे, हे. वेशो वेश्यागृहे प्रोक्तो नेपथ्ये गृहमात्रके, वि वेशो वेश्यागृहेऽपि च, लि.

वेश्म वेश्म वेश्यागृहे क्लीबं गणिकायान्तु योषिति, मे. वेश्म

वेश्यागृहे वेश्या गणिकायामुदीरता, वि. वेश्यन्तु गणिकागृहे। वेश्या तु पणप्रयोपायाम्, हे.

वेष्टन. वेष्टनं कर्णशष्कुल्यामुष्णीषे मुकुटे दृतौ, मे. वेष्टनं कर्णशष्कुल्यामुष्णीषे परिवारणे, वि. वेष्टनं मुकुटे कर्णशष्कुल्युष्णीषयोर्दृतौ, हे.

वेष्टित. वेष्टितं रुद्धे लासके करणान्तरे, मे. वेष्टितं लसके रुद्धे स्त्रीणाञ्च करणान्तरे, त्रि. वेष्टितं लासके रुद्धे स्त्रीकरणान्तरे, हे.

वै. वै स्यात् सम्बोधने पादपूरणेऽनुनयेऽपि च, मे, त्रि. वै हेतौ पादपूरणे, हे.

वैकुण्ठ. वैकुण्ठः कृष्णशक्रयोः, मे, वि. वैकुण्ठो वासवे विष्णौ, हे.

वैजयन्त. वैजयन्तो गृहे शक्रध्वजप्रासादयोः पुमान्। वैजयन्ती पताकायां जयन्तीपादपे स्त्रियाम्, मे. वैजयन्तो गृहे शक्रप्रासादध्वजयोरपि। वैजयन्ती पताकायां जयन्तीवह्निमन्थयोः, वि. वैजयन्तो गृहे ध्वजे। इन्द्रालये वैजयन्ती त्वग्निमन्थपताकयोः। जयन्तशाखे, हे.

वैजिक. वैजिकं शिग्रुतैले स्याद् हेतौ सद्योऽङ्कुरे तु ना, मे. वैजिकं शिग्रुतैले च हेतौ सद्योऽङ्कुरेऽपि च, वि. वैजिकं कारणे शिग्रुतैले च वैजिकोऽङ्कुरे, हे.

वैतरणी. अथ वैतरणी नद्यां प्रेतानां यातुमातरि, मे. भवेद् वैतरणी नद्यां प्रेतानां यातुमातरि, वि. वैतरणी प्रेतनद्यां जनन्यामपि रक्षसाम्, हे.

वैतालिक. वैतालिकः पुमान् खेटिताले बोधकरे त्रिषु, मे. वैतालिको बोधकरे खेटितालेऽप्युदीरितः, वि. वैतालिकः खड्गताले मङ्गलापाठकेऽपि च, हे.

वैदर्भ. वैदर्भं वाग्ग्यवक्रत्वे वैदर्भी रीतिभिद्यपि, मे. वैदर्भं वाग्ग्यवक्रत्वे वैदर्भश्च नृपान्तरे, वि.

वैदेहक. वैदेहको वाणिजके शूद्राद्, वैश्यासुतेऽपि च, मे, वि.

वैदेहको वाणिजको वैश्यापुत्रश्च शूद्रजः, हे. वैदेहको वाणिजके वैश्याया-मपि शूद्रजे, त्रि.

वैदेही. वैदेही रोचनासीतावणिक्स्त्रीपिप्पलीषु च, मे. वैदेही रोचनासीतावणिक्स्त्रीपिप्पलीष्वपि, वि. वैदेही पिप्पलीसीतावणिक्स्त्रीरोच-नास्वपि, त्रि.

वैनतेय. वैनतेयस्तु गरुडे स्यात् प्रभाकरसारथौ, मे.

वैनाशिक. वैनाशिकः स्यात् क्षणिके परतन्त्रोर्णनाभयोः, मे, वि. वैनाशिकः स्यात् क्षणिके परायत्तोर्णनाभयोः, हे.

वैरोचन(नि). वैरोचनिस्तु सुगते बलिदैत्यार्कपुत्रयोः, मे. वैरो-चनस्तु सुगते बलिदैत्यार्कपुत्रयोः, वि. वैरोचनो रविसुते सुगते बलि-दानवे, हे.

वैशाख. वैशाखो मासभेदेऽपि मन्थाने च प्रकीर्त्तितः, मे. वैशाखो राधमन्थयोः, वि. वैशाखः रजके राधे, हे. वैशाखो मन्थमासयोः, त्रि.

वोड्र. वोड्री स्त्री पणपादे ना गोनसाह्री भपान्तरे, मे.

वोढृ. वोढा ना भारिके सूते, मे. वोढा स्याद् भारिके सूते, वि, हे.

व्यक्त. व्यक्तः स्फुटमनीषिणो, मे, वि. व्यक्तो मनीषिस्फुटयोः, हे. व्यक्त' प्राज्ञेऽपि, श. स्पष्टप्राज्ञौ स्मृतौ व्यक्तौ, धने.

व्यग्र. व्यग्रो व्यासक्त आकुले, मे, वि, श. व्यग्रो व्यापृताकु-लयोः, हे.

व्यङ्ग. व्यङ्गो भेके च हीनाङ्गे, मे, हे. व्यङ्गो हीनाङ्गभेकयोः, वि.

व्यञ्जन. व्यञ्जनं तेमने चिह्ने श्मश्रुण्यवयवे हलि, मे. व्यञ्जनं तेमने चिह्ने श्मश्रुण्यवयवेऽपि च, वि. व्यञ्जनं श्मश्रुचिह्नयोः। तेमनेऽवयवे कादौ, हे. व्यञ्जनं लाञ्छनं श्मश्रुनिष्ठानावयवेष्वपि, श.

व्यतिकर. अथ व्यतिकरः पुंसि व्यसनव्यतिषङ्गयोः, मे, त्रि. व्यति-करः समाख्यातो व्यसनव्यतिषङ्गयोः, वि. व्यतिकरो व्यसनव्यतिषङ्गयो हे.

व्यतीपात. व्यतीपातो महोत्पाते योगभेदापयानयोः, मे, वि. व्यतिपात उपद्रवे। योगभेदेऽपयाने च, हे.

व्यलीक. व्यलीकमप्रियाऽकार्यवैलक्ष्येष्वपि पीड़ने। ना नागरे, मे. व्यलीको नागरे स्मृतः। व्यलीकमप्रियाऽकार्यवैलक्ष्येष्वपि पीड़ने, वि. व्यलीकं व्यङ्गवैलक्ष्याप्रियाऽकार्येषु पीड़ने, हे. पीड़ार्थेऽपि व्यलीकं स्यात्, अ. वैलक्ष्याकार्ययोः क्लीवं व्यलीकं त्रिषु नागरे, त्रि.

व्यवहार. व्यवहारो द्रुभेदे स्यात् पणे न्यायेऽपि च स्थितौ, मे. व्यवहारो द्रुभेदे स्याद् व्यवहारो पणे स्थितौ, वि. व्यवहारः स्थितौ पणे। द्रुभेदे, हे.

व्यवहारिका. व्यवहारिका स्यात्लोकयात्रासम्मार्जनीङ्गुदे, मे. अथ स्याद् व्यवहारिका। लोकयात्रेङ्गुदीवर्धनीषु, हे. स्याद् व्यवहारिका लोकयात्रासम्मार्जनीङ्गुदे, वि.

व्यवाय. व्यवायः सुरतेऽन्तर्धौ पुंसि क्लीवन्तु तेजसि, मे. व्यवायः सुरतेऽन्तर्धौ व्यवायं तेजसि स्मृतम्, वि. व्यवायन्तु मैथुनव्यवधानयोः, हे. सुरतेऽपि व्यवायः स्यात्, र.

व्यवायिन्. व्यवायी कामुके द्रव्यविशेषे च समीरितः, वि.

व्यसन. व्यसनं त्वशुभे सक्तौ पानस्त्रीमृगयादिषु। दैवानिष्टफले पापे विपत्तौ निष्फलोद्यमे, मे, वि. व्यसनं निष्फलोद्यमे। दैवानिष्टफले सक्तौ स्त्रीपानमृगयादिषु। पापे विपत्तावशुभे, हे. व्यसनं विपदि भ्रंशे दोषे कामजकोपजे, अ. दैवानिष्टफले सक्तौ व्यसनं निष्फलोद्यमे, त्रि.

व्यस्त. व्यस्तन्तु व्याकुले व्याप्ते, मे. व्यस्तं व्याप्ते च सङ्कुले, वि.

व्याघात. व्याघातो योगभेदे स्यादन्तरायप्रहारयोः, मे, वि. व्याघातो योगविघ्नयोः। घाते, हे.

व्याघ्र. व्याघ्रः स्यात् पुंसि शार्दूले रक्तैरण्डकरञ्जयोः। श्रेष्ठे नराद्युत्तरस्थः कण्टकार्यान्तु योषिति, मे व्याघ्रो द्वीपिनि विख्यातः रक्तैरण्डकरञ्जयोः। व्याघ्री निदिग्धिकायाञ्च श्रेष्ठे स्यादुत्तरस्थितः, वि. व्याघ्रः

करञ्जे शार्दूले रक्तैरण्डतरावपि। श्रेष्ठे उत्तरपदस्थः सम्राट्, व्याघ्री कण्टकारिका, हे.

व्याघ्रनख. भवेद् व्याघ्रनखः कन्दगन्धद्रव्यविशेषयोः। नखक्षतान्तरे क्लीबम्, मे. भवेद् व्याघ्रनखः कन्दगन्धद्रव्यविशेषयोः, वि. व्याघ्रनखस्तु कन्दे सम्राट्, गन्धद्रव्यान्तरेऽपि च, हे.

व्याज. व्याजः शाठ्येऽपदेशे, मे, हे. व्याजः शाठ्यापदेशयोः, वि. व्याज. शाठ्येऽपदेशे च, त्रि.

व्याड़. व्याड़ो हिंस्रपशौ सर्पे, मे, वि, हे. सर्पमांसात्पश्च व्याड़ौ, श.

व्याध. व्याधो मृगयुदुष्टयोः। तारामये खे च, मे. व्याधो मृगदुष्टयोः, वि, हे.

व्याधि. व्याधिः कुष्ठे च रोगे ना, मे. व्याधिरामयवाप्ययोः, वि.

व्याप्त. व्याप्तं ख्याते समाक्रान्ते, मे, वि.

व्याप्ति. व्याप्ति व्यापनलम्भयोः, वि, मे. व्याप्ति व्यापने लम्भनेऽपि च, हे. लाभसम्बन्धयो व्याप्तिः, त्रि.

व्यायत. व्यायतं व्यापृते दीर्घे दृढे चातिशयेऽन्यवत्, मे, वि. व्यायतं दीर्घे व्यापृतेऽतिशये दृढे, हे. दृढेऽपि व्यायतम्, त्रि.

व्यायाम. व्यायामः पौरुषे श्रमे। विषमे दुर्गसञ्चारे, मे. व्यायामो दुर्गसञ्चारे वियामे पौरुषेऽपि च, वि. व्यायामः पौरुषे श्रमे। वियामे दुर्गसञ्चारे, हे.

व्याल. व्यालो दुष्टगजे सर्पे श्वापदे नाऽन्यवत् खले, मे. व्यालो भुजङ्गमे क्रूरे श्वापदे दुष्टदन्तिनि, वि. व्यालो दुष्टगजे सर्पे शठे श्वापदसिंहयोः, हे. भेदलिङ्गः शठे व्यालः पुंसि श्वापदसर्पयोः, अ. अर्थवत्त्वसहे व्यालस्तथा हिंस्रपशौ स्मृतः, ह. व्यालोऽहिः श्वापदो व्यालो व्यालः सम्राट् कुटिल करी। प्रमादवान् नरो व्यालो व्यालो बाल उदाहृतः, अने. व्यालः सर्पः शठे व्यालो व्यालो श्रेयश्चतुष्पदः, अने

व्यास. व्यासो ना विस्तृते मुनौ, मे. व्यासो मुनिप्रपञ्चयोः, हे. व्यासो मुनौ च विस्तारे, त्रि. व्यासो मुनौ स्यात् विस्तारे, वि.

व्युत्थान. व्युत्थानं स्वातन्त्र्यकृतेर विरोधाचरणेऽपि च, मे. व्युत्थानं स्वैरकरणे विरोधाचरणेऽपि च, वि. व्युत्थानं प्रतिरोधने। विरोधाचरणे स्वैरवृत्तौ समाधिपारणे, हे. व्युत्थानं प्रतिरोधे च विरोधाचरणेऽपि च, अ. स्वतन्त्रता च व्युत्थानम्, त्रि.

व्युष्ट. व्युष्टं कल्ये त्रिपर्युषिते, मे, त्रि. व्युष्टं फले दिने। पर्युषिते प्रभाते च, हे. व्युष्टं दिने प्रभाते च फले पर्युषितेऽपि च, वि. व्युष्टं कल्ये तथोषिते, हा.

व्युष्टि. व्युष्टिः फले समृद्धौ च, अ. व्युष्टिः स्तुतिफलर्द्धिषु, हे. व्युष्टिः फले समृद्धौ स्त्री, मे. व्युष्टिस्तुता समृद्धौ च नियमादिफलेऽपि च, वि.

व्यूढ. व्यूढः संहतविन्यस्तपृथुलेष्वभिधेयवत्, मे. व्यूढः संहतविन्यस्तपृथुलेषु च भेद्यवत्, वि. व्यूढा न्यस्तोरसंहताः, हे. व्यूढौ विन्यस्तसंहतौ, अ.

व्यूह. व्यूहः स्यात् बलविन्यासे निर्माणे वृन्दतर्कयोः, मे, वि. व्यूहो निर्माणतर्कयोः। समूहे बलविन्यासे, हे. देहनिर्माणसैन्येष्वपि व्यूहः स्यात्, त्रि. व्यूहो वृन्देऽपि, अ. व्यूहं रचनायामपि, ह.

व्योमचारिन्. व्योमचारी तु निर्दिष्टो देवतायां विहङ्गमे, मे. व्योमचारी खगे देवे, वि.

व्योमन्. व्योम वारिणि चाकाशे भास्करस्यार्चनाश्रये, मे. व्योम वारिविहायसोः, वि.

व्योष. व्योषं स्यात् त्रिकटुद्रव्ये करिभेदे पुमानयम्, मे.

व्रज. व्रजो गोष्ठाध्ववृन्देषु, मे, वि. व्रजोऽध्वगोष्ठसङ्घेषु, हे. गोष्ठाध्वनिवहा व्रजाः, अ. व्रजो गोष्ठं व्रजो मार्गो व्रजः सङ्घो व्रजो गणः, अने.

व्रजया. व्रजया पर्यटने प्रोक्ता वर्गमस्थानयोरपि, मे, वि.

व्रीहि. व्रीहिः सामान्यधान्ये स्त्राद्गुधान्ये तु पुंस्त्रयम्, मे.

व्रीहिराजिक. स्त्राद् व्रीहिराजिकः कङ्गुधान्यचीनकधान्ययोः, मे. स्त्राद् व्रीहिराजिकः कामलिकायां चीनधान्यके, वि. अथ व्रीहिराजिकः। चीनाख्ये कामलिकायामपि, हे.

श. (शं वदन्ति बुधाः श्रेयः अथ शस्त्रं निगद्यते। शीघ्र शयनमित्याहुः शास्त्रं शा च निगद्यते, मे.) शं सुखं शङ्करः श्रेयः शश्च सौम्ये निगद्यते। शयने शः समाख्यातो हिंसायां शो निगद्यते, ए. स्तुत्रर्थको विपञ्च च्छदो दचकरस्थितः। शङ्कर्णोऽस्थिसंज्ञश्च शकारः सद्भिरीरितः, मा.

शंसा. शंसा वचसि वाञ्छायाम्, मे, हे. शंसा वचनवाञ्छयोः, वि.

शक. शको जात्यन्तरे द्वये, मे. शको राजन्यदेशयोः, वि. शको देशे राजभेदे, हे.

शकल. शकलं त्वचि खण्डे स्याद् रागवस्तुनि वल्कले, मे, वि. शकलं रागवस्तुनि। वल्कले त्वचि खण्डे च, हे. शकलं वल्कले खण्डे, त्रि.

शकुन. शकुनस्तु पुमान् पक्षिमात्रपक्षिविशेषयोः। शुभशंसिनिमित्ते च शकुनं स्यान् नपुंसकम्, मे. शकुनं च शुभाशंसिनिमित्ते शकुनः खगे, वि. शकुनं स्त्राद् दैवशंसिनिमित्ते शकुनः खगे, हे. दैवशंसिनिमित्ते च शकुनं पुंसि पक्षिणि, त्रि.

शकुनि. शकुनिः पुंसि विहगे सौबले करणान्तरे, मे. शकुनिः सौबले करणे खगे, वि. शकुनिः खगे करणभेदे कौरवमातुले, हे. शकुनिः सौबले खगे, त्रि

शकुन्त. शकुन्तः कीटभेदे स्त्राद् भासपक्षिविहङ्गयोः, मे. शकुन्तो विहगे भासे, हे. शकुन्तौ भासपक्षिणौ, श. शकुन्तः पक्षिभेदे स्त्राद् भासपक्षिविहङ्गयोः, वि.

शकुलादनी. शकुलादनी स्त्रियां तृणभेदेकटुकशाकयोः, मे शकुलादन्य भिख्या तु मांसीकिञ्चुलिकाह्वयोः। कटुकाजलपिप्पल्योः कथ्यते शकुला-

दनी, वि. शकुलादनी। कटुमांसीकिञ्जुलिकाजलपिप्पलिकासु च, हे. कटुकायां कण्टके कथिता शकुलादनी, हा.

शक्ति. शक्तिरस्त्रान्तरे गौर्यामुत्साहादौ बले स्त्रियाम्, मे. शक्ति-र्बले प्रभावादौ शक्तिः प्रहरणान्तरे, वि. शक्तिरायुधभेदे सप्राडुत्साहादौ बले स्त्रियाम्, हे. कासूसामर्थ्ययोः शक्तिः, अ. अस्त्रभेदेऽपि शक्तिः सप्रात्, वि.

शक्र. शक्रः पुमान् देवराजे कुटजार्जुनभूरुहोः, मे. शक्रो महेन्द्रे सप्रात् कुटजार्जुनभूरुहोः, वि. शक्रोऽर्जुनतराविन्द्रे कुटजे, हे. कुटजे वासवे शक्रः, ति.

शक्करी. शक्करी छन्दसो भेदे नदीमेखलयोरपि, मे. शक्करी मेखला-नद्योः छन्दोभेदेऽपि शक्करी, वि. शक्करी सरिदन्तरे। छन्दोजातौ मेखलायाम्, हे. शक्करी मेखला छन्दः, ति.

शङ्का. शङ्का त्रासे वितर्के च, मे, वि. शङ्का सप्रात् संशये भये, हे.

शङ्कु. शङ्कुः संख्यास्त्रयादोभित्कीलेशकलुषेषु ना, मे. शङ्कुः पत्र-शिराजाले सङ्ख्याकीलकशम्भुषु। यादोऽस्त्रभेदयो मेंढ्रे, हे. शङ्कुः कीले शिवेऽस्त्रे च सङ्ख्यायादःप्रभेदयो, वि. शङ्कुः कीलकसङ्ख्यास्त्रजलजन्तुषु दृश्यते, ति.

शङ्ख. शङ्खः कम्बौ न योषित् ना भालास्थिनिधिभिन्नखे, मे. शङ्खो निध्यन्तरे कम्बुललाटास्थिनखीषु च, वि. शङ्खः कम्बौ निधिभेदे सप्रात्न-ख्यामस्थिकास्थनि, हे. शङ्खो निधौ ललाटास्थ्नि कम्बौ न स्त्री, अ.

शङ्खक. शङ्खकं वलये कम्बौ शङ्खो पुंसि शिरोरुजि, मे. शङ्खकं वलये कम्बौ शिरोरोगे च शङ्खकम्, वि. शङ्खकं वलये कम्बौ शङ्खकस्तु शिरो-रुजि, हे.

शङ्खिन्. शङ्खी हरौ समुद्रे ना शङ्खवत्यभिधेयवत्। शङ्खिनी श्वेतपुङ्खायां चोरपुष्प्यां वधूभिदि, मे. शङ्खिनी श्वेतपुन्नागे चोरपुष्प्यां वधूभिदि, वि.

शची. शचीन्द्राण्यां शतावर्यां तथा स्त्रीकरणान्तरे, मे. शचीन्द्राण्यां शतावरी, वि. शचीन्द्राणीशतावर्योः, हे.

शठ. शठो मध्यस्थपुरुषे धूर्त्तधुस्तूरयोरपि, मे. शठो मध्यस्थपुरुषे शठो धुस्तूरधूर्त्तयोः। शठोऽलसे च मूर्खे च, वि. शठो मध्यस्थपुरुषे धूर्त्ते धुस्तूरकेऽपि च, हे. मध्यस्थखलयोः शठः, त्रि.

शणीर. शणीरं शोणमध्यस्थपुलिने ट्टद्दूरीतटे, मे, वि.

शण्ढ. शण्ढो वर्षवरे क्लीवे गोपतौ वन्ध्यपूरुषे, वि. शण्ढषण्ढौ तु सौविदे। वन्ध्यपुंसीश्वरे क्लीवे, हे. v. षण्ढ.

शतघ्नी. शतघ्नी शस्त्रभेदे स्यात् वृश्चिकाल्यां करञ्जके, मे, वि. शतघ्नी तु वृश्चिकाल्यां शस्त्रभेदकरञ्जयोः, हे.

शतधृति. भवेच्छतधृतिः पुंसि शक्रे च परमेष्ठिनि, मे. शतधृतिर्धातरीन्द्रे, वि. ब्रह्मशक्रौ शतधृती, त्रि.

शतपत्र. शतपत्रः शिखण्डिनि। दार्वाघाटे सारसे च कमले तु नपुंसकम्, मे. पत्रपत्रो राजकीरे दार्वाघाटमयूरयोः। राजीवे शतपत्रं तु, वि. शतपत्रो दार्वाघाटे राजकीरमयूरयोः। शतपत्रं तु राजीवे, हे. दार्वाघाटेऽपि शतपत्रम्, च.

शतपर्वा. शतपर्वा तु दूर्वायां तथा भार्गवयोषिति, मे. शतपर्वा तु दूर्वायां भार्गवस्य स्त्रियामपि, वि.

शतपर्विका. शतपर्विका तु दूर्वायां वचायामपि योषिति, मे. अथो शतपर्विका। स्याद् वचादूर्वयोः, हे. स्यात् शतपर्विका दूर्वावचयोः, वि. वचाऽपि शतपर्विका, त्रि.

शतह्रदा. शतह्रदा स्त्रियां वज्रे सौदामिन्यां च कीर्त्तिता, मे. शतह्रदा भवेद् वज्रे सौदामिन्यां च कीर्त्तिता, वि शतह्रदा तु विद्युति। वज्रेऽपि, हे. v. ऐरावत.

शतानन्द. शतानन्दो मुनेर्भेदे देवकीनन्दनेऽपि च, मे.

शतानीक शतानीकस्तु वृद्धे स्यात् मुनिराजप्रभेदयोः, मे शता-

नीको मुने भेदे वृद्धे च, वि. शतानीको मुनौ वृद्धे, हे.

शतावरी. शतावरी तु शचग्रां स्यादिन्दीवर्यामपि स्त्रियाम्, मे. वरी-शचग्रोः शतावरी, वि.

शद्रि. शद्रि र्नाऽम्भोधरे जिष्णौ, मे. शद्रि विष्णौ तडित्यपि, हे. शद्रिरम्भोधरे जिष्णौ, वि.

शनैस्. शनैः स्वैरे शनैश्चरे, मे. शनैः शनैश्चरे स्वैरे, वि.

शफ. शफं मूले तरूणां स्याद् गवादीनां खुरेऽपि च, वि, मे. शफं खुरे गवादीनां मूले विटपिनामपि, हे.

शब्द. शब्दोऽक्षरे यशोगीत्यो र्वाक्ये खे श्रवणे ध्वनौ, हे.

शम्. शं कल्याणे सुखे, मे. शं सुखे शर्मपि प्रोक्तम्, वि. शं कल्याणे सुखेऽपि च, हे.

शमथ. शमथः शान्तिमन्त्रिणोः, मे. शमथः सचिवे शान्तौ, वि. शमथः सचिवे शमे, हे.

शमन. शमनं शान्तिवधयोः। शमनः श्राद्धदैवते, मे, वि. शमनस्तु यमे शमनं शान्तिहिंसयोः, हे. यमे ना शमनं वधे, वि.

शमी. शमी सक्तुफलायां च शिम्बिकायां च वाशुजौ, मे. शमी सक्तु-फलायां च शिम्बायामपि वल्गुलौ, वि. शमी द्रुभेदे वल्गुल्यां शिम्बग्राम्,हे.

शम्पा. शम्पा विद्युत् पविः शम्पा शम्पा शङ्खध्वनि र्मतः, धने.

शम्पाक. शम्पाकस्तु वियाते स्याद् याचके चतुरङ्गुले, हे. v. सम्पाक.

शम्ब. शम्बः स्यात् मुसलाग्रस्थलौहमण्डलके पवौ। शुभान्विते त्रिषु, मे. शम्बः स्यात् मुशलाग्रस्थलोहमण्डलके पवौ। शुभान्विते च, वि. शम्बः पवौ लोहकाष्ठग्राम्, हे. शम्बस्तु मुसलानने। कल्याणवति वज्रे च, वि.

शम्बर. शम्बरं सलिले पुंसि मृगदैत्यविशेषयोः। शम्बरी चारु-पणग्रां मग्राम्, मे. शम्बरं सलिले चित्तबौद्धव्रतविशेषयोः। शम्बरो दै--

हरिणमत्स्यशैलजिनान्तरे ॥ औषधी शम्बरीमाह्वः, वि. शम्बरं जले। चित्रे बौद्धव्रतभेदे शम्बरो दानवान्तरे। मत्स्यैणगिरिभेदेषु शम्बरी पुनरौषधी, हे. शम्बरं संयमे जले। शम्बरी दैत्यहरिणी, त्रि.

शम्बल. शम्बलोऽस्त्री सम्बलवत् कुलपाथेयमत्सरे, मे. शम्बलं कुलपाथेयमत्सरेषु समीरितम्, वि शम्बलं मत्सरे तटे। पाथेये, हे.

शम्बू(म्बु)क शम्बूको गजकुम्भान्ते घोङ्गे च शूद्रतापसे। जलजन्तुविशेषे च शम्बूका न नपुंसकम्, मे. शम्बूको गजकुम्भान्ते दैत्यभेदे च घोङ्गके, वि. शम्बूको दैत्यविशेषे करिकुम्भान्तशङ्खयोः, हे.

शम्भु. शम्भुः पुंसि महादेवे परमेष्ठिनि चार्हति, मे. शम्भुः-ब्रह्मार्हतो हरे, वि. शम्भुः ब्रह्मार्हतोः शिवे, हे. शम्भु ब्रह्मत्रिलोचनौ, ा. शम्भु ब्रह्ममहेश्वरौ, अने.

शयः. शयः शयनाहिपाणिषु, मे, वि.

शयथ. शयथ अजगरे निद्रालौ मरणेऽपि च, हे.

शयन. शयनं सुरते निद्राशय्ययोश्च नपुंसकम्, मे. शयनं सुरते [illegible]द्राशय्ययोरपि भाषितम्, वि शयनं स्वापशय्ययोः। रते, हे.

शयालु. शयालुः स्यादजगरे निद्राशीले च कुक्कुरे, मे. शयालुः [illegible]ादजगरे निद्राशीलेऽपि कुक्कुरे, वि. शयालुस्तु निद्रालौ वाहसे शुनि, हे. [illegible]यालुः कुक्कुरेऽलसे, त्रि

शयना. शयना स्यात् शयनीये च गुम्फनेऽपि च योषिति, मे शयना [illegible]ल्पे शब्दगुम्फे, वि, हे. विज्ञेयं शयनं शयना शयना पुस्तकसञ्चयः, अने.

शर शर तेजनके बाणे दध्यग्रे ना शरं जले, मे. शरं नीरे शरः [illegible]ाडे शरतेजनकेऽपि च, वि शरं जले। शरः पुन दधिसरे काण्ड-[illegible]नयोरपि, हे v. सर.

शरण शरणं गृहरक्षित्रोर्वधरक्षणयोरपि, मे. शरणं वधरक्षितोः [illegible]णं रक्षणे गृहे, वि शरणं रक्षणे गेहे वधरक्षकयोरपि, हे शरणं गृह-[illegible]क्षितो', अ. शरणं मारणेऽपि च, त्रि

शरण्ड. शरण्डस्तु पुमान् धूर्ते शरटे भूषणान्तरे, मे. सरण्डः सरटे धूर्ते सरण्डो भूषणान्तरे, वि. शरण्डः स्यात् कृकलासे भूषणान्तरधूर्तयोः, हे.

शरणुत्र. शरणुत्र वीरिदि वाते, वि. V. सरणुत्र.

शरद्. शरदस्त्री वत्सरेऽप्यृतौ, मे. शरत् संवत्सरे ऋतौ, वि. शरद् वर्षात्यये वर्षे, हे. ऋतौ वत्सरे शरत, श. शरत् संवत्सरेऽपि च, शा.

शरभ. शरभस्तु पशौ भिदि। करभे वानरभिदि, मे. शरभस्त्वष्टापदे मृगान्तरे, वि.

शरवाणि. शरवाणिः शरमुखे पापिष्ठे शरजीविनि, मे, वि. शरवाणिः शरमुखे पदातौ शरजीविनि, हे.

शरु. शरु र्ना कोपवज्रयोः, मे. शरुः कुलिशकोपयोः, वि. शरुः कोपे शरे वज्रे, हे.

शर्करा. शर्करा खण्डविकृतावुपलाकर्परांशयोः। शर्करान्वितदेशेऽपि रुग्भेदे शकलेऽपि च, मे, वि. शर्करा खण्डविकृतौ कर्परांशे रुगन्तरे। उपलायां शर्करायुग्देशेषु शकलेऽपि च, हे. शर्करा कर्परांशेऽपि, श.

शर्वरी. शर्वरी यामिनीस्त्रियोः, मे. शर्वरी रात्रियोषितोः। हरिद्रायां च, वि. शर्वरी निशि नार्यां च, हे.

शल. शलस्तु शलले पुंसि भृङ्गिचेलभिदो विधौ, मे. शलं तु शल्लकीलोम्नि शलो भृङ्गिगणे विधौ, वि.

शलाका. शलाका शल्यमदनशारिकाशल्लकीषु च। छत्रादिकाष्ठीशरयोः, मे. शलाका शारिका शल्यं श्वाविद्दालेख्यकूर्चिका, हे. स्याच्छलाकाऽपि मदनशारिकाशल्ययोः शरे। छत्रपञ्जरकाष्ठयां च, वि.

१ शलि. शलि सुखः शलि गर्भः शलि श्रृङ्गः शलि गदः। शलिः सर्पविशेषस्य शलिः कलिरुदाहृतः, अने.

शल्क शल्कन्तु शकले वल्के, मे. शल्कं शकलवल्कयोः, वि. हे शल्के शकलवल्कले, श. शल्कपर्णेऽपि, त्रि. V. वल्क

शल्य. शल्यन्तु न स्त्रियां शङ्कौ क्लीवं क्ष्वेड़ेषु तोमरे। मदनद्रुमा-विधौ नौ, मे. शल्यं शङ्कौ शरे वंशकम्बिकायां च तोमरे। शल्यस्तु कथितः श्वाविन्मदनद्रुमयोरपि, वि. शल्यः स्यात् मदनद्रुमे। क्षपभेदे श्वाविधि च सीम्नि शस्त्रशलाकयोः, हे. शलाकायुधयोः शल्यम्, रू.

शल्लकी. शल्लकी पशुदृचयोः, मे, वि. श्वाविद्दृघौ च शल्लकौ, त्रि.

शव. शवः स्यात् कुणपे पुमान्। शवं पानीये, मे. शवो मृते शवं नीरे, वि.

शवर. शवरो म्लेच्छभेदे च पानीये शङ्करेऽपि च, मे. शवरो वारि-चण्डालभेदयोः शङ्करेऽपि च, वि. शवरो म्लेच्छभेदेऽप्, हरे, हे. शवरः सलिले शिवे, त्रि.

शश. शशो वोले लोध्रे शपशुभेदयोः, मे. शशो गन्धरसे लोध्रे स्यात् शशौ पुरुषान्तरे, वि. शशः शशौ बोले लोध्रे दृभेदे च, हे.

शशविन्दु. शशविन्दुः पुमान् वासुदेवे राजान्तरेऽपि च, मे.

शशिलेखा. शशिलेखा कलाभागे गुड़ूचीवृत्तभेदयोः, मे. शशिलेखा कलाभागे वाकुचीवृत्तभेदयोः, वि. शशिलेखा वृत्तभेदे वाकुचीचन्द्रलेखयोः, हे.

शश्वत् शश्वत् स्यादात्ममश्ने च मङ्गले। पुराकल्पे सदार्थे च पुनरर्थे च हश्यते, मे. शश्वत् पुनःसदार्थयोः, वि. शश्वत् सहपुनर्नित्ये, हे. पुनः-सहार्थयोः शश्वत्, रू.

शष्प. शष्पं बालतृणे स्मृतम्। पुंसि स्यात् प्रतिभाहानौ, मे. शष्पं स्यात् प्रतिभाहानौ शष्पं बालतृणेऽपि च, वि. शष्पन्तु प्रतिभाहीनतायां बालतृणेऽपि च, हे. शष्पं बालतृणं प्रोक्तम्, रू.

शस्त. शस्तं क्षेमे प्रशस्ते च, मे, वि, हे.

शस्त्र. शस्त्रं लोहास्त्रयोः क्लीवं क्षुरिकायान्तु योषिति, मे. शस्त्रं लोहास्त्रयोः शस्त्री चुरिकायां च विश्रुता, वि शस्त्रमायुधे। लोहे शस्त्री क्षुरिकायाम्, हे. शस्त्रमायुधलोहयोः, रू.

शस्य शस्यं शस्ते फले गुणे, वि

शाक शाको द्वीपान्तरेऽपि च। शक्रौ द्रुमविशेषे च पुमान् हरितकेऽस्त्रियाम्, मे. शाको द्वीपे नृपे द्रुमे। शक्रौ हरितके चापि, हे. शाको द्वीपान्तरे शक्रौ नृपद्रुमविशेषयोः। शाकं हरितके चापि, वि. V. मोच

शाकट. शाकटं शकटस्थे दन्तिन्यर्थे तस्य वोढ़रि, मे.

शाखा. शाखा पक्षान्तरे बाहौ वेदभागद्रुमाङ्गयोः, मे. शाखा द्रुमांशे वेदांशे भुजे पक्षान्तरेऽन्तिके, हे. शाखा पक्षान्तरे भुजे। शाखा वेदविभागे च पादपाङ्गेऽन्तिकेऽपि च, वि. शाखा वेदविभागेऽपि, त्रि.

शाखिन् शाखी स्यात् पादपे वेदे तुरुष्काख्यजने पुमान्, मे शाखी स्यात् पादपे वेदे तुरुष्काख्यजनेऽपि च, वि. शाखी तु द्रुमवेदयोः। राजभेदे, हे

शाङ्कर. शाङ्करस्तु बलीवर्दे छन्दोभेदे नपुंसकम्, मे. शाङ्करो वृषभे छन्दोविशेषे शाङ्करं मतम्, भने, V शार्कर.

शाङ्करि. शाङ्करिः पुंसि कार्त्तिकेये गणाधिपे, मे. शाङ्करि विंशपे स्कान्दे, वि.

शाण. शाणो माषचतुष्टये। लोहादीनां च निकषे शाणी प्रावरणान्तरे, मे. शाणो माषचतुष्टये। कषणे करपत्ते च शाणी प्रावरणान्तरे, वि. शाणः कषे मानभेदे, हे. कषे माषचतुष्के च शाणः, त्रि.

शाण्डिल्य शाण्डिल्यः पावकान्तरे। मुनिभेदे च मालूरे, मे. शाण्डिल्यो मुनिभेदे स्यात् मालूरे पावकान्तरे, वि. शाण्डिल्यः पावकान्तरे। विल्वे मुनौ च, हे. शाण्डिल्यौ मुनिमालूरौ, त्रि.

शात शातं शितश्च दुर्बले। निशिते च, मे दुर्बले निशिते स्यातां शितशातौ, त्रि शितं शातश्च निशिते स्त्रये। शातं शर्मणि, वि.

शातकुम्भ शातकुम्भं सुवर्णे स्यात् शातकुम्भोऽश्वमारके, मे, वि. शातकुम्भोऽश्वमारके। शातकुम्भन्तु कनके, हे

शातव. शातवं शावसंहत्योः शत्रूणां शातवो द्विषि, मे, वि शातवं शत्रुसंघये। शत्रुत्वे शातवः शत्रौ. हे

शाद. शादः स्यात् कर्दमे शष्पे, मे. शादः कर्दमशष्पयोः, वि, हे. शादो जम्बालशष्पयोः, श. शादः शष्पे, ह.

शान्त. शान्तोऽभियुक्तरसयोः पुंसि त्रिषु शमान्विते। अत्ययं शारणे शान्तम्, मे. शान्तो रसविशेषे स्याद् यतिमुक्तकदान्तयोः, वि. शान्तो दान्ते रसान्तरे, हे.

शान्ति. शान्तिः स्त्री मङ्गले शमे, मे. शान्ति शमे च कल्याणे, वि. शान्ति र्भद्रे शमेऽर्हति, हे. शान्तिः स्यान् मङ्गले शमे, त्रि.

शाप. शाप आक्रोशदिव्ययोः, मे. शापः शपथ आक्रोशे, वि, हे. आक्रोशे शपथे शापः, त्रि.

शार. शारः स्याच्छबले वाच्यलिङ्गः पुंसि समीरणे। अक्षोपकरणे, मे. शारः शबलवातयोः। द्यूतस्य चोपकरणे, हे. शारो वायौ स तु त्रिषु कर्बुरे, श. शारः शबलवातयोः, वि.

शारद. शारदोऽब्दे स्त्रियां तोयपिप्पलीसप्तपर्णयोः। सस्ये क्लीवं शरज्जातनूतनाप्रतिभे त्रिषु, मे. शारदः पीतमुद्गे स्यात् शालीनेऽप्रतिभे नवे। वर्षेऽथ जलपिप्पल्यां सप्तपर्णे च शारदी, वि. शारदो वत्सरे नवे। शरद्भवे पीतमुद्गे शालीनेऽप्यथ शारदी। सप्तपर्णज्ञ्बुपिप्पल्योः, हे. द्वौ तु शारदौ प्रत्यग्राप्रतिभौ, श. शारदो जलदेऽपि च। स्त्रियां च शारदी तोयपिप्पली-सप्तपर्णयोः, त्रि. शारदस्तु शरत्कालः सप्राट्दस्तु शारदः, अने.

शारि. शारि र्नाऽक्षोपकरणे स्त्रियां शकुनिकान्तरे। युद्धार्थगज-पर्याणे व्यवहारान्तरेऽपि च, मे. शारिः कुञ्जरपर्याणे शकुनौ द्यूतसाधने, हे, पर्याणेऽक्षोपकरणे शारिः शकुनिकान्तरे, त्रि. शारिरक्षोपकरणे स्त्रिया, शकुनिकान्तरे। युद्धार्थगजपर्याणे व्यवहारेऽपि च क्वचित्, वि.

शारीर. शारीरं देहजे वृषे, मे, हे, वि.

शार्कर. शार्करः सप्राट् दुग्धफेनशर्करापिण्डयोः पुमान्, मे. शार्करः शर्करापिण्डे दुग्धफेने च शार्करः, [illegible] : सप्राट् दुग्धफेने शर्करायाश्च

शार्कर. शार्करः सप्राद् दुग्धफेनशर्करान्वितदेशयोः, मे. शार्करो दुग्धफेनेऽपि शर्करान्वितदेशवत्। शार्करो वृषभे छन्दोविशेषे शार्करं मतम्, वि. शार्करम्। छन्दोभित् शार्करस्तूचा, हे. V. शाक्कर.

शार्ङ्ग. शार्ङ्गः कार्मुकमात्रेऽपि विष्णोरपि शरासने, मे, वि. शार्ङ्गं विष्णुधनु र्धनुः, हे. शार्ङ्गं धनु विष्णुधनुः, त्रि.

शार्दूल. शार्दूलो राक्षसान्तरे। व्याघ्रे च पशुभेदे च सत्तमे तूत्तरस्थितः, मे, वि, हे.

शार्वर. शार्वरस्त्वन्धतमसे घातुके भेद्यलिङ्गकम्, मे, मा. शार्वरं त्वन्धतमसे शार्वरो घातुकेऽन्यवत्, वि. शार्वरं घातुके ध्वान्ते, हे.

शाल. शालो हालरूपे मत्स्यप्रभेदे सर्जपादपे। शाला गृहे तरुस्कन्धशाखागारैकदेशयोः, वि. शाला द्रुस्कन्धशाखायां गृहगेहैकदेशयोः। ना भषे, मे. शालो हाले मत्स्यभेदे शालौकस्तृमदेशयोः। स्कन्धशाखायाम्, हे. शाला सप्राद् गृहशाखयोः। तरुजातौ मत्स्यभेदे शालो हाले नृपेऽपि च, त्रि. शाला छाया शिला शाला माला शाखा च वेश्म च, अने. V. सोच.

शालङ्कायन. शालङ्कायन उद्दिष्टो मुनिभेदे च नन्दिनि, मे. शालङ्कायनशब्दः सप्राद् ऋषिभेदे च नन्दिनि, वि शालङ्कायनो नन्दृषयोः, हे.

शालसार. शालसारो द्रुमे हिङ्गौ, वि. V. सालशार.

शालार. शालारं सप्राद् हस्तिनखे सोपाने पक्षिपञ्जरे, मे, वि. शालारं पक्षिपञ्जरे। सोपानहस्तिनखयोः, हे.

शालावृक शालावृकः शृगाले सप्रात् सारमेये वलीमुखे, मे. शालावृकः शृगालेऽपि सारमेये वलीमुखे, वि. शालावृको वलीमुखे। सारमेये शृगाले च, हे. शालावृकाः कपिक्रोष्टृश्वानः, अ. शालावृकौ कपिश्वानौ, श.

शालि. शालिस्तु कलमादौ च गन्धमार्जारके पुमान्, मे शालिस्तु गन्धमार्जारे कलमादिषु च स्मृतः, वि. शालिस्तु गन्धोतौ कलमादिषु, हे. शालि र्गन्धमृगे धान्ये, त्रि

शालु. शालुः कषायद्रव्ये सद्भात् चौरकाख्यौषधे पुमान्, मे. शालुः कषायद्रव्ये सद्भात् चौरकाख्यौषधेऽपि च, हे, वि.

शालेय. शालेयः सद्भात् मिसौ पुमान्। त्रिषु शालुद्भवे क्षेत्रे, मे. शालेयं शतपुष्पायामाहुः शालुद्भवोचिते, वि. शालेयं शतपुष्पाख्यौषधे। क्षेत्रे च शालिधान्यस्य, हे.

शाल्मलि(ली). शाल्मलिस्तरुभेदे स्याद् द्वीपभेदेऽपि च द्वयोः, मे. शाल्मली तरुभेदे स्याद् द्वीपभेदे च शाल्मली, वि. शाल्मलिः पादपे द्वीपे, हे.

शावर. शावरी शूकशिम्बर्यां सद्भात् पुंसि पापापराधयोः। रोध्रे च, मे. शावरः कथ्यते रोध्रे तथा पापापराधयोः। शावरी शूकशिम्बर्यां च, वि. शावरो रोध्रपापयोः। अपराधे शावरी तु शूकशिम्बर्यां च, हे.

शासन. शासनं राजदत्तोर्व्यां लेखाज्ञाशास्त्रशास्तिषु, मे, वि. शासनं नृपदत्तोर्व्यां शास्त्राज्ञालेखशास्तिषु, हे.

शास्तृ. शास्ता समन्तभद्रे ना शासने पुनरन्यवत्, मे. शास्ता जिने शासके च, हे. शास्ता च शासके बुद्धे, वि.

शास्त्र. शास्त्रं च द्वयोरागमाज्ञयोः, मे. शास्त्रं ग्रन्थनिर्देशयोः, वि, हे. निर्देशग्रन्थयोः शास्त्रम्, अ.

शिखण्ड. शिखण्डो बर्हचूडयोः, मे, वि, हे. शिखण्डौ च शिखा-पक्षौ, त्रि. जटाजूटे शिखण्डोक्तिः कलापेऽपि शिखण्डिनः, अने

शिखण्डिन् शिखण्डिनी यूथिकायां गुञ्जायामपि योषिति। शिखण्डी ना कलापे सद्भाद् गाङ्गेयारिमयूरयोः, मे. शिखण्डी तु मयूरे सद्भाद् वाणक्लीवभेदयोः। कलापे चाथ गुञ्जायां यूथिकायां शिखण्डिनी, वि. शिखण्डी कुक्कुटे चित्रमेखले बर्हिबर्हयोः। भीष्मारौ वाणे, हे. मयूरे भीष्मशत्रौ च शिखण्डी, त्रि.

शिखर. शिखरोऽस्त्री द्रुमाग्रादिस्थङ्गे पुलककक्षयोः। पक्वदाडिम-बीजाभमाणिक्यशकलाग्रयोः, मे. शिखरं शैलवृक्षाग्रकक्षापुलककोटिषु। पक्व-

दाड़िमबीजाभमाणिक्यशकलेऽपि च, वि, त्रि. शिखरं पुलकाग्रयोः। पक्व-दाड़िमबीजाभमाणिक्यशकलेऽपि च। इच्छाग्रे पर्वताग्रे च, हे.

शिखरिणी. अथो शिखरिणी रसालाहत्तभेदयोः। नारीरत्ने मल्लिकायां रोमावल्यामपि स्त्रियाम्, मे. शिखरिणी सम्राद् रोमाल्यां रसालाहत्तभेदयोः। स्त्रीरत्ने मल्लिकायां च प्रोक्ता शिखरिणी बुधैः, वि. शिखरिणी हत्तभेदे रोमालीपेयभेदयोः। स्त्रीरत्ने मल्लिकायां च, हे.

शिखरिन्. शिखरी सम्राट्पामार्गे शैलपादपयोः पुमान्, मे. शिखरी पादपे शैले तथाऽपामार्गकोट्टयोः, वि. शिखरी कोट्टकोयोष्यो दुर्गेऽपामार्ग-शैलयोः हे. तरुशैलौ शिखरिणौ, अ.

शिखा. शिखा शाखावर्हिचूड़ालाङ्गलिक्यग्रमात्रके। चूड़ामात्रे शिफायां च ज्वालायां प्रपदेऽपि च, मे. शिखाऽग्रमात्रे चूड़ायां केकिचूड़ाप्रधानयोः। ज्वालायां लाङ्गलिकायां शिफाशाखाद्दपिष्वपि, हे. शिखा शिफायां चूड़ायां ज्वालायामग्रमात्रके। लाङ्गलिक्यां च शाखायां चूड़ायां च शिखण्डिनः, वि. हृषिज्वाले अपि शिखे, अ. शिखा चूड़ाग्रयोरपि, त्रि.

शिखिन्. शिखी वह्नौ वलीवर्दे शरे केतुग्रहे द्रुमे। मयूरे कुक्कुटे पुंसि शिखावत्यन्यलिङ्गकः, मे. शिखी वह्नौ वलीवर्दे शरे केतुग्रहे द्रुमे। केकिकुक्कुटयोश्चापि शिखी चूड़ान्वितेऽन्यवत्, वि. शिखी त्वग्नौ हये केतुग्रहे शरे। चूड़ावति वलीवर्दे मयूरे कुक्कुटे हये, हे. शिखिनौ वह्निवर्हिणौ, अ. चूड़ावान् कुक्कुटश्चापि शिखी, त्रि. शिखिनौ वर्हिपावकौ, धने.

शिग्रु. शिग्रु र्ना शाकमात्रे च शोभाञ्जनमहीरुहे, मे. शिग्रुः शोभाञ्जने शाके, वि, हे.

शिङ्घाण. शिङ्घाणं काचपात्रे च लोहनासिकयोर्मले, मे. सिंहाणं काचपात्रे च लोहनासिकयोर्मले, वि. सिंहाणं तु प्राणमलेऽयःकिट्टे काचभाजने, हे.

शित. शितं शान्तौ कृशे तीक्ष्णे, हे. v. शात.

शिति. शिति भूर्जे ना सितासितयोस्त्रिषु, मे शितिः कृष्णे

शिति भूर्जे, वि. शिति भूर्जे सितेऽसिते, हे. शितौ धवलमेचकौ, अ शिति-भूर्जे सिते कृष्णे, वि.

त्रिपिविष्ट. त्रिपिविष्टस्तु खलतौ शिवे दुश्चर्मणि स्मृतः, मे, वि. त्रिपिविष्टस्तु खल्वाटे दुश्चर्मणि पिनाकिनि, हे. शिपिविष्टस्तु खलतौ दुश्चर्मणि महेश्वरे, अ. दुश्चर्मण्यपि निर्दिष्टः शिपिविष्टो मनीषिभिः, रु.

शिफा. शिफा जटायां सरिति मांसिकायां च मातरि, मे, वि. शिफा मातरि मांस्यां च जटायां स्यात् सरित्यपि, हे. शिफा शेफालिका ज्ञेया शिफा शाखा शिफा जटा, अने.

शिर. शिरो ना पिप्पलीमूले स्याद् धमन्यां च योषिति, मे. V. सिर.

शिरस् शिरः प्रधाने सेनाग्रे शिखरे मस्तकेऽपि च, मे. शिरः प्रधाने सेनाग्रभागमस्तकयोरपि, वि. शिरो मूर्धप्रधानयोः। सेनाग्रभागे, हे.

शिल. शिलमुञ्छे स्त्रियाद् गण्डूपद्यां शिली मता। सम्भाव्यते शिलाशिल्यौ शिला तु प्रस्तरे मता। तथा मनःशिलायां च द्वाराधःस्थि दारुणि, मे. शिला कुनट्यां दृषदि द्वाराधःस्थितदारुणि। शिलं शि भवेदुञ्छे गण्डूपद्यां यथाक्रमम्, वि. शिलमुञ्छः शिला द्वाराधोदारु कुन दृषत्। शिली गण्डूपदी, हे.

शिलाटक. शिलाटकः पुमानट्टे विलेपे परिकीर्तितः, मे. शिलाट शिलाट्टयोः, वि, हे. शिलाटको विलेपेऽट्टे, त्रि.

शिलि. V. शिल

शिलीन्ध्र. शिलीन्ध्रं कदलीपुष्पे कवके ना झषान्तरे। द्रुभेदे। तु विहगीभेदे गण्डूपदोऽन्यदो, मे शिलीन्ध्रं कदलीपुष्पे कवकत्रिपुटाख्यये शिलीन्ध्रः कथितो धीरैस्तरुमीनप्रभेदयोः॥ गण्डूपदीऽन्यदि प्रोक्ता शिलीः विहगीभिदि, वि शिलीन्ध्रस्तु तरुमीनप्रभेदयो.। शिलीन्ध्रं कदलीपुष्प कवकत्रिपुटाख्ययोः। शिलीन्ध्री विहगी गण्डूपदी स्मृता, हे. छत्रके रुचशाली च शिलीन्ध्रं कथ्यते बुधैः, रु.

शिलीमुख. शिलीमुखोऽलिकाण्डयोः, मे. शिलीमुखोऽलिवाणयोः, वि. शिलीमुखोऽलौ वाणे च, हे. अलिवाणौ शिलीमुखौ, अ. भृङ्गवाणौ शिलीमुखौ, अने.

शिल्प. शिल्पं स्रुवे क्रियायोगे, मे, वि. शिल्पं स्रुवे क्रियादिके, हे.

शिल्पिन्. शिल्पी तु वाचप्रवत् कारौ स्त्रियां कोलदलौषधौ, मे. शिल्पी स्याद् वाचप्रवत् कारौ नखिकायां च शिल्पिनी, वि.

शिव. शिवो मोक्षे महादेवे कीलकग्रहयोगयोः। वालुके गुग्गुलौ वेदे पुण्डरीकद्रुमे पुमान्॥ सुखक्षेमजले क्लीवं शिवा, भाटामलौषधौ। अभयामलकीगौरीफेरुसत्फलासु च, मे. शिवं मोक्षे शुभे भद्रे सलिलेऽथो शिवो हरे। वेदे योगान्तरे कीले वालुके गुग्गुलेऽपि च। पुण्डरीकद्रुमे चापि शिवा भाटामलौषधौ। अभयाऽमलकीगौरीकोष्ट्रीसत्फलासु च, वि. शिवन्तु मोक्षे क्षेमे सुखे जले। शिवो योगान्तरे वेदे गुग्गुलौ वालुके हरे। पुण्डरीकद्रुमे कीले शिवा भाटामलोमयोः। फेरौ शस्यां पथ्याधात्र्योः, हे. शिवा गौरीफेरवयोः, अ. शिवं भद्रं शिवः शम्भुः शिवा गौरी शिवाऽभया। शिवः कीलः शिवः क्रोष्टा भवेदामलकी शिवा, अने.

शिवकीर्त्तन. शिवकीर्त्तनस्तु पुंसि भृङ्गरीटे मुरद्विषि, मे. शिवकीर्त्तननामाऽपि भृङ्गरीटे मुरद्विषि, वि.

शिवि. शिवि भूर्जे नृपे पुमान्, मे. शिवि भूर्जे नृपान्तरे, वि, हे.

शिशिर. शिशिरो, ना, हिमे, न, स्त्री, ऋतुभेदे, पते, लिङ्गम्, मे. शिशिरः स्यात्सो भेदे तुषारे शीतलेऽन्यवत्, वि. शिशिरः शीतले हिमे। ऋतुभेदे, हे.

शिशुक. शिशुकः शिशुमारे स्याद् वालकोलूपिनोरपि, मे, वि. शिशुकः पादपे वाले शिशुमारे, हे. शिशुकः शिशुमारेऽपि, त्रि.

शिशुमार. शिशुमारोऽम्बुसम्भूतजन्तौ ताराश्मकाप्युते, वि, मे.

शिष्म. शिष्मः मोधे बलात्कृतौ, वि. ४. सप्त.

शीकर. शीकरः श्वले वातस्त्ताम्बुकणयोः पुमान्, मे. शीकरं श्वले वातघृताम्बुकणयो र्विदुः, वि. अथ शीकरः। वातासजलेऽम्बुकणे, हे.

शीध्र. शीध्रं नलदे चक्राङ्गे क्लीवं द्रुतगतौ त्रिषु, मे. शीध्रं द्रुतगतौ शीध्रं चक्राङ्गोशीरयोरपि, वि. शीध्रं चक्राङ्गवर्णयोः। उशीरे, हे.

शीत. शीतं हिमगुणे क्लीवं शीतलालसयोस्त्रिषु। वानीरे बहुवारे ना, मे. शीतो हिमे च जिह्मे च वानीरबहुवारयोः। शीतं गुणे, हे. शीतस्तु वानीरबहुवारयोः। शीतं हिमगुणे प्रोक्तं वाचव्रवच्छीतलेऽलसे, वि. वेतसेऽपि च शीतो ना, लि.

शीतक. शीतकः शीतकाले च सुस्थिते दीर्घसूत्रिणि, मे, वि. अथ शीतकः। शीतकालेऽलसे स्वस्थे, हे.

शीतचम्पक. शीतचम्पक इत्येव स्यादातर्पणदीपयोः, मे. शीतचम्पकशब्दोऽयं सम्रादातर्पणदीपयोः, वि. शीतचम्पकौ दीपतर्पणे, हे.

शीतमयूख. शीतमयूखश्चन्द्रे घनसारे चापि पुंलिङ्गः, मे. शीतमयूखोऽपि शशाङ्कघनसारयो, वि शीतमयूखः कर्पूरे चन्द्रे, हे.

शीतल. शीतलं पुष्पकाशीशे शैलजे मलयोद्भवे। पुमानासनपर्ण्यां स्यात् शिशिरे वाचलिङ्गकः, मे. शीतलं पुष्पकाशीशे शैलजे मलयोद्भवे। भवेदासनपर्ण्यां च शीतलः शिशिरेऽन्यवत्, वि. शीतलः शिशिरेऽर्हति। श्रीखण्डे पुष्पकाशीशतालपर्णीः शिलोद्भवे, हे. शीतलः शिशिरेऽनिले, त्रि.

शीतशिव अथ शीतशिवं क्लीवं शैलेयमणिमन्थयोः। पुंसि सक्तुफलाहृये तथा मधुरिकौषधे, मे. विदुः शीतशिवं शस्तां शैलेयशतपुष्पयोः। सैन्धवेऽपि, वि.

शीन शीनो मूर्खे चाजगरे, मे. शीनोऽजगरमूर्खयोः, वि. शीनो मूर्खाजगरयोः, हे.

शीर्ण. शीर्णं तनुविशीर्णयोः, मे, वि.

शीर्षण्य. स्यात् शीर्षण्यन्तु शीर्षके। सुकेशे पुंसि, मे. शीर्षण्यमाहुर्विशदकेशशीर्षकयोरपि, वि. शीर्षण्यं शीर्षरक्षणे। शीर्षण्यो विशदे केशे, हे.

शील. शीलं स्वभावे सद्वृत्ते, मे, वि, अ. शीलं साधुवृत्तस्वभावयोः, हे.

शैवल. शैवलं स्यात्तु शैवाले शैलेये च नपुंसकम्, मे. शैवलाख्या तु शैवाले शैलेयेऽपि च शैवलम्, वि.

शुक. शुको व्याससुते कीरे रावणस्य च मन्त्रिणि। शिरीषपादपे पुंसि ग्रन्थिपर्णे नपुंसकम्, मे. शुको व्यासजकीरयोः। रक्षोऽमात्ये शुकं ग्रन्थिपर्णे रेणुशिरीषयोः, हे. शुको व्याससुते कीरे रावणस्य च मन्त्रिणि। ग्रन्थिपर्णे शिरीषे च शुकं स्यात् श्योणके क्वचित्, वि. शुकं ग्रन्थिशिरीषयोः। क्लीवं रावणपाले ना, त्रि.

शुक्त. शुक्तं पूताम्लनिष्ठुरे, मे. शुक्तमम्ले पूतीभूते च कर्कशे, हे. शुक्तोऽम्ले परुषे पूते, वि. द्वौ चाम्लपरुषौ शुक्तौ, अ. शुक्तं पूताम्लनिष्ठुरम्, त्रि.

शुक्ति. शुक्तिः कपालशकले शङ्खे शङ्खनखेऽपि च। नख्यश्वावर्तदुर्नामसुक्तास्फोटेषु च स्त्रियाम्, मे. शुक्तिः कपालशकले नख्यश्वावर्तयोरपि। मुक्तास्फोटे च दुर्नामशङ्खशङ्खनखेषु च, वि. शुक्तिः शङ्खनखे शङ्खे कपालखण्डहृद्रुजोः। नख्यश्वावर्तयोर्मुक्तास्फोटदुर्नामयोरपि, हे. शुक्तिर्मुक्तास्फोटाश्वलक्ष्मणोः, त्रि.

शुक्र. शुक्रः सप्ताद् भार्गवे ज्येष्ठमासे वैश्वानरे पुमान्। रेतोऽक्षिरुग्भिदोः क्लीवम्, मे. शुक्रः काव्येऽनले ज्येष्ठे शुक्रो रेतोऽक्षिरोगयोः। शुक्रम्, वि. शुक्रस्तु शुक्रे ज्येष्ठमासेऽग्निकाव्ययोः। शुक्रन्तु रेतोऽक्षिरुजोः, हे. शुक्रं रेतोऽक्षिरुक् शुक्रो ना काव्यज्येष्ठवह्निषु, त्रि. शुक्रं देहवतां बीजं शुक्रमक्षिरुजं विदुः। ज्येष्ठमासः स्मृतः शुक्रः शुक्रो दैत्यपुरोहितः, अने.

शुक्ल. शुक्लो योगान्तरे सिते। नपुंसकन्तु रजते, मे. शुक्लो योगान्तरे श्वेते शुक्लं च रजते मतम्, वि. शुक्लं रूप्ये शुक्लो योगे श्वेते, हे.

शुङ्ग. शुङ्गो वटाम्रातकयोः पर्कट्यामपि च स्त्रियाम्, मे. शुङ्गो वटाम्रातकयोः पर्कट्यामपि विश्रुता, वि. शुङ्गाम्राते वटे शुङ्गे, हे.

शुचि. शुचि ग्रीष्माग्निश्शृङ्गारेष्वाषाढे शुद्धमन्त्रिणि। ज्येष्ठे च पुंसि धवले शुद्धेऽनुपहते त्रिषु, मे. शुचिः शुद्धेऽनुपहतेश्शृङ्गाराषाढयोः सिते। ग्रीष्म ऋतवह्नेऽपि स्याद् उपधाशुद्धमन्त्रिणि, वि. शुचिः शुद्धे सितेऽनले। ग्रीष्मा-षाढाऽनुपहतेषूपधाशुद्धमन्त्रिणि। शृङ्गारे, हे. पावके शुचिः। मासमात्रेत्र चातुरपथे पुंसि मेध्ये सिते त्रिषु, अ. ग्रीष्मानलौ शुचौ, त्रि. मासग्राषाढे विशुद्धेऽग्नौ शुक्लेऽनुपहते शुचिः, अने. शुक्लेऽपि शुचिरामौ, ह.

शुण्ड. शुण्डा पानगृहे मता। अथम्बुहस्तिनी वेश्याहस्तिहस्तसुरासु च, मे. शुण्डाऽपि जलहस्तिन्यां मदिराकरिहस्तयोः। नलिन्यां वारयोषायां शुण्डस्तु मदनिर्झरे, वि. शुण्डा करिकरः सुरा। जलेभी नलिनी धारस्त्री शुण्डो मदनिर्झरे, हे. शुण्डा करिकरः सुरा, त्रि. कुञ्जरकरेऽपि शुण्डा, ह.

शुद्ध. शुद्धं स्यात् त्रिषु केवले। निर्दोषे च पवित्रे च, मे. शुद्धः केवलपूतयोः, हे. शुद्धं त्रिषु पूतकेवलयोः, त्रि.

शुद्धान्त. शुद्धान्तोऽन्तःपुरे स्याद्रहःकक्षान्तरेऽपि च, मे. शुद्धान्तोऽन्तःपुरे राज्ञो रहःकक्षान्तरेऽपि च, वि. शुद्धान्तः स्याद् रहःकक्षा-न्तरे राज्ञोऽवरोधने, हे. कक्षान्तरेऽपि शुद्धान्तो नृपस्यासर्वगोचरे, अ.

शुभ. शुभो योगे शुभं क्षेमे वाच्यवत् क्षेमशालिनि। चतुष्कारिपुरे स्त्री तु, मे. शुभो योगे शुभं क्षेमे, वि, हे. शुभा सुधा शुभा सत्या स्नुहीघोरं शुभा मता। शुभं क्षेमं शुभा शोभा शुभा ख्याता हरीतकी, अने.

शुभ्र. शुभ्रं स्यादभ्रके क्लीबमुद्दीप्तशुक्लयोस्त्रिषु, मे. शुभ्रं मदीप्तं धवलेऽभ्रके च, वि. शुभ्रं दीप्तेऽभ्रके सिते, हे. शुभ्रमुद्दीप्तशुक्लयोः, अ.

शुभ्रदन्ती. शुभ्रदन्ती सुदन्तायां स्यात् पुष्पदन्तभयोषिति, मे, वि.

शुल्क. शुल्कं घट्टादिदेये स्याद् वराद्यर्थग्रहे स्त्रियाम्, मे. शुल्कं घट्टादिदातव्ये जामातुश्चापि बन्धके, हे. शुल्कं घट्टादिदेये स्याज्जामातु-र्बन्धकेऽपि च, वि. शुल्को यौतुकदानयोः, त्रि. शुल्कं नारीधनेऽपि च, हा. पथिदेये स्त्रीधने च शुल्कं स्यात्, ह.

शुल्ल. शुल्लं ताम्रे यज्ञकर्मण्याचारे जलसन्निधौ, मे, हे.

शुश्रूषा. शुश्रूषा सम्राडुपासने। कथने श्रोतुमिच्छायाम्, मे. शुश्रूषा श्रोतुमिच्छायां परिचर्याकथानयोः, वि. शुश्रूषोपासनाश्रवणेच्छयोः, हे. शुश्रूषा परिचर्या च, त्रि.

शुषि. शुषिः शोषे विले स्त्री सम्रात्, मे. शुषिः शोषे विलेऽपि च, वि. शुषिः शुषिरशोषयोः, हे.

शुषिर. शुषिरं वंशादिवाद्ये विवरेऽपि नपुंसकम्। मूषिके ना स्त्रियां नल्यौषधौ रन्ध्रान्विते त्रिषु, मे. शुषिरं विवरे वाद्ये सरन्ध्रे शुषिरोऽन्यवत्। शुषिरोऽग्नौ च, वि. शुषिरं वाद्यगर्तयोः। शुषिरोऽग्नौ सरन्ध्रे च, हे. शुषिरं गर्तवाद्ययोः, त्रि.

शुष्म. शुष्मं तेजसि सूर्ये ना, मे. शुष्मं तेजोऽर्कयोरुक्तम्, वि. शुष्मतेजसि सूर्ये च, हे.

शूक. शूकोऽस्त्री शुक्रदययोः, मे. शूकोऽनुकोशशुङ्गयोः, वि. शूकोऽनुकोशकिंशार्वोः शोकेऽभिषवशुङ्गयोः। शूका चञ्चरवे (?), हे. शूकस्तु सम्रादनुकोशशुङ्गयोः, त्रि.

शूकक. शूककः प्रावटेऽपि सम्राद् रसेऽपि परिकीर्तितः, मे. शूककः प्रावटे रसे, वि, हे.

शून्य. शून्यं सम्रान् निर्जने वाच्यलिङ्गं नल्यां तु योषिति, मे. शून्याख्या निर्जने नल्याम्, वि. शून्यं विन्दौ च निर्जने। शून्या तु नलिका, हे. स्त्री नल्यां निर्जने शून्यम्, त्रि.

शूर. शूरः सम्राद् यादवे भटे, मे. शूरश्चारभटे सूर्ये, हे, वि.

शूल. शूलोऽस्त्री रोग आयुधे। मृत्युकेतनयोगेषु शूला सम्रात् पण्ययोषिति, मे. शूलं प्रहरणे स्त्र्यो केतने रोगयोगयोः। शूला दुष्टवधार्थाय कीलके पण्ययोषिति, वि. शूलं रुगस्त्रयोः। योगे शूला तु पण्यस्त्री वध-हेतुश्च कीलकः, हे. अस्त्री शूलं रुगायुधम्, अ.

शृगाल. शृगालो वञ्चके दैत्यभेदे ना डमरे स्त्रियाम्, मे. शृगालो जम्बुके दैत्ये शृगालीं डमरे विदुः, वि. शृगालो दानवे फेरौ शृगालो

ख्यातुपसर्गे, हे. शृगालो जम्बुको भीरुः शृगालो दानवो मतः, अने.

शृगालजम्बु शृगालजम्बु गोडिम्बे तथा घोण्टाफले स्त्रियाम्, मे. शृगालजम्बु गोदुग्धे क्वापि घोण्टाफलेऽपि च, वि. शृगालजम्बु गोडिम्बे फले च बदरीतरोः, हे.

शृगालिका शृगालिका शिवायां स्यात् त्रासादपि पलायने, मे, वि.

शृङ्खल शृङ्खला पुंस्कटीवस्त्रबन्धे च निगडे त्रिषु, मे. शृङ्खला पुंस्कटीवस्त्रबन्धेऽपि निगड़ेऽपि च, वि. शृङ्खलं पुंस्कटीकाञ्च्यां लोहरज्जौ च बन्धने, हे. निगड़े पुंस्कटीबद्धवस्त्रे च शृङ्खलं त्रिषु, त्रि.

शृङ्ग. शृङ्गं प्रभुत्वे शिखरे चिह्ने क्रीड़ाम्बुयन्त्रके। विषाणोत्कर्षयोश्चाथ शृङ्गः स्यात् कूर्चशीर्षके। स्त्री विषायां स्वर्णमीनभेदयो र्ऋषभौषधौ, मे. शृङ्गं प्रभुत्वे शिखरे चिह्ने क्रीडाम्बुयन्त्रके। विषाणोत्कर्षयोश्चाथ शृङ्गः सत्रात् कूर्चशीर्षके। शृङ्गी विषायामृषभे स्वर्णमीनविशेषयोः, वि शृङ्गं चिह्नविषाणयोः। क्रीडाम्बुयन्त्रे शिखरे प्रभुत्वोत्कर्षसानुषु। शृङ्गः कूर्चशीर्षे शृङ्गी स्वर्णमीनविशेषयोः। विषायामृषभौषधाम्, हे. जलोत्क्षेपे समुत्सर्गे शृङ्गमुत्कर्षचिह्नयोः, त्रि. शृङ्गं प्राधान्यसान्वोश्च, अ. शृङ्गं प्रधानमिच्छन्ति शृङ्गस्य शिखरं विदुः। शृङ्गं विषाणमित्याहुः शब्दकोषविचक्षणाः, अने.

शृङ्गाटक. शृङ्गाटकं भवेद् वारि कण्टके च चतुष्पथे, मे, वि. शृङ्गाटकं पर्वतस्य पानीयकण्टकेऽपि च, हे.

शृङ्गार शृङ्गारः सुरते नाट्यरसे च गजमण्डने। नपुंसकं लवङ्गेऽपि नागसम्भवचूर्णयोः, मे शृङ्गारः सुरते नाट्यरसेऽपि गजमण्डने। शृङ्गारं चूर्णं सिन्दूरलवङ्गकुसुमेषु च, वि. शृङ्गारो गजमण्डने। सुरते रसभेदे च शृङ्गारं नागसम्भवे। चूर्णे लवङ्गपुष्पे च, हे.

शृङ्गारिन् शृङ्गारी पूगगजयोः सशृङ्गारसुवेशयोः, मे. शृङ्गारी तु सुवेशे सत्रात् कामुके च मतङ्गजे, वि. शृङ्गारी सुवेशे कामुके द्विपे, हे. शृङ्गारिणौ लिङ्गौ। कामुकश्च सुवेशश्च, त्रि.

शृङ्गिन्. शृङ्गी शृङ्गयुते नागे ऋष्यपर्वतयोरपि, मे. शृङ्गी नागद्रुमादिषु, वि.

शेष. शेषः संकर्षणे वधे। अनन्ते ना, प्रसादेन स्वनिर्माल्यार्पणे स्त्रियाम्। उपयुक्तेतरे न स्त्री, मे. शेषः संकर्षणेऽनन्त उपयुक्तेतरे वधे। प्रसादात् निजनिर्माल्यदाने शेषेति कीर्तिता, वि. शेषोऽनन्ते वधे शौरिण्युपयुक्तेतरेऽपि च। शेषा निर्माल्यदाने स्यात्, हे. शेषो नाऽनन्तसीरिणोः, उपयुक्तेतरे त्वस्त्री, त्रि.

शैल. शैलो भूभृति शैलं तु शैलेये तार्क्ष्यशैलके, मे, वि, हे.

शैलाट. शैलाटो देवले सिंहे शुक्लकाचकिरातयोः, मे, वि. शैलाटो देवले शुक्लकाचे सिंहकिरातयोः, हे.

शैलूष. शैलूषो नटबिल्वयोः, मे, त्रि. शैलूषः कथितो नटबिल्वयोः, वि. शैलूषः स्यात् नटे बिल्वे, हे.

शैलेय. शैलेयं तालपर्ण्यां च सैन्धवे। शैलजे ना तु मधुपे शिलातुल्येऽन्यलिङ्गकम्, मे. शैलेयं सिन्धुलवणे तालपर्ण्यां च सिन्धुजे। षट्पदीके तु शैलेयः, वि. शैलेयं शैलसम्भवे। सिन्धूत्थे तालपर्ण्यां च शैलेयस्तु मधुव्रते, हे.

शैवल. शैवलं पद्मकाष्ठे स्यात् शैवाले च पुमानयम्, मे. शैवलं पद्मकाष्ठे च शैवलं ■ जलाश्रले, वि.

शोठ. शोठो मूर्खेऽलसेऽपि च, मे, वि शोठोऽलसे च मूर्खे च, त्रि.

शोण. शोणः कृशानौ श्योनाके लोहिताख्ये नदे पुमान्। त्रिषु कोकनदच्छाये, मे. शोणः शोणाकनदयोः शोणः कोकनदाश्वतौ, वि. शोणो नदे रक्तवर्णे स्योनाकेऽग्नौ हयान्तरे, हे. शोणो नदेऽरुणे, त्रि. पद्मपद्मारुणो शोणौ, अने.

शोभन. शोभनो योगभेदे ना सुन्दरे वाच्यलिङ्गकः, मे. शोभनो ग्रहयोगे स्यात् शोभनं सुन्दरेऽन्यवत्, वि. शोभनः सुन्दरे योगे, हे.

शोभा. शोभा कान्तीच्छयो मता, मे, हे. शोभा कान्तीच्छयोरुक्ता, वि.

शोष. शोषो यक्ष्माणि शोषणे, मे. शोषस्तु शोषणे राजयक्ष्मण्यपि निगद्यते, वि. शोषः शोषणयक्ष्मणोः, हे.

शौक. शौकं शुकगणे स्त्रीणां करणे, मे. शौकं शुकानां समूहे स्त्रीणां च करणान्तरे, हे. शौकं शुकसमूहे च स्त्रीणां च करणान्तरे, वि.

शौण्ड. शौण्डो मत्ते च विख्याते पिप्पल्यां च भवेत् स्त्रियाम्, मे. शौण्डो मत्ते च विख्याते शौण्डी पिप्पलिचव्ययोः, वि. शौण्डी चविकपिप्पल्योः शौण्डो विख्यातमत्तयोः, हे.

शौर्य. शौर्यमारभटीशक्त्योः, मे. शौर्यं चारभटीशक्त्योः, वि. शौर्यं चारभट्यां बलेऽपि च, हे. शौर्यं चारभटी बलम्, त्रि.

शौष्कल. शौष्कलः शुष्कमांसस्य पणिके पिशिताशिनि, मे, वि, हे.

श्याम. श्यामो वटे प्रयागस्य वारिदे वृद्धदारके। पिके च कृष्णहरितोः पुंसि स्यात् तद्वति त्रिषु। मरिचे सिन्धुलवणे क्लीबं स्त्री शारिवौषधौ। अमृतताङ्गनायां च प्रियङ्गावपि वागुजौ। यमुनायां त्रियामायां कृष्णात्रिवृतिकौषधौ। नीलिकायाम्, मे. श्यामः स्यात् मेचके वृद्धदारके हरिते घने। वटद्रुमे प्रयागस्य श्यामः श्यामा तु वल्गुली। अमृतताङ्गनायां च तथा सोमलतौषधौ। त्रिवृताशारिवागुन्द्रानिशाकृष्णाप्रियङ्गुषु। श्यामा नील्यां पिके श्यामं मरीचे लवणान्तरे। श्यामो दमनके गन्धतृणे श्यामेऽभिधेयवत्, वि. श्यामोऽम्बुदे सिते। हरिते प्रयागवटे कोकिले वृद्धदारके। श्यामं सैन्धवे मरिचे श्यामा सोमलतानिशोः। शारिवावागुजीगुन्द्रात्रिवृत्कृष्णाप्रियङ्गुषु। अमृतस्त्रियां नील्याम्, हे. त्रिषु श्यामौ हरित्कृष्णौ श्यामा स्याच्छारिवा निशा, अ. श्यामा गुन्द्रा कोकिला च, त्रि. श्यामा रात्रि ईषत् श्यामा श्यामा स्त्री मुग्धयौवना। श्यामा प्रियङ्गुराख्याता श्यामा सप्राद् वृद्धदारिका, अने.

श्यामल. श्यामलः पिप्पले कृष्णे, मे. श्यामलो मेचकेऽश्वत्थे, वि. श्यामलः पिप्पले श्यामे, हे.

श्येन. श्येनः पक्षिणि पाण्डुरे, मे. श्येनः सिते खगे, वि. श्येनः शुक्ले पतत्रिणि, हे. श्येनः शुक्ले पक्षिभेदे, त्रि.

श्रद्धा. श्रद्धादरे च काङ्क्षायाम्, मे. श्रद्धा आस्तिक्यकाङ्क्षयोः, वि. श्रद्धास्तिक्येऽभिलाषे च, हे. श्रद्धा संप्रत्ययः स्पृहा, अ.

श्रद्धालु. श्रद्धालु दौहृदिन्यां स्त्री श्रद्धायुक्ते तु वाच्यवत्, मे. श्रद्धालु-र्दौहृदिन्यां च श्रद्धायुक्ते तु वाच्यवत्, वि.

श्रम. श्रमः खेदः श्रमः क्रिया, अने.

श्रमण. श्रमणो यतिभेदे ना निन्द्यजीविनि तु त्रिषु। स्त्रियां सुदर्शनामांसी मुण्डीरीशबरीभिदोः, मे. श्रमणो यतिभेदेऽपि श्रमणो निन्द्यजीविनि। सुदर्शना मुण्डितिकामांसीषु श्रमणां विदुः, वि. श्रमणस्तु निर्ग्रन्थे निन्द्यजीविनि, हे. श्रमणा भिक्षुक्यां मुण्डीर्यां च दृश्यते, त्रि.

श्रवण. श्रवणं च श्रुतौ कर्णे नक्षत्रे न नपुंसकम्, मे. श्रवणः स्याद् ऋक्षभेदे श्रवणं श्रुतिकर्णयोः, वि. श्रवणो नक्षत्रभेदे श्रवणं श्रवसि श्रुतौ, हे. कर्णे श्रुतौ च श्रवणम्, त्रि.

श्राण. श्राणं पक्के यवाग्वां स्त्री, मे. श्राणा यवाग्वां पक्के तु श्राणम्, वि. पक्के श्राणं यवाग्वां स्त्री, त्रि.

श्राद्ध. श्राद्धं श्रद्धान्विते त्रिषु। हव्यकव्यविधौ क्लीबम्, मे. श्राद्धं श्रद्धासमन्विते। हव्यकव्यविधाने च, हे. श्राद्धं निवापे श्रद्धालौ, त्रि.

श्राम. श्रथ श्रामो मासे मण्डपकालयोः, मे. श्रामो मण्डप-कालयोः, हे, त्रि.

श्रावण. श्रावणो मासि पाषण्डे दृथाल्यां श्रावणा स्त्रियाम्, मे. श्रावणो मासि पाषण्डे दृथाल्यां श्रावणी मता, वि.

श्री श्रीर्वेशरचनाशोभाभारतीसरलद्रुमे। लक्ष्म्यां त्रिवर्गसम्पत्ति-विधोपकरणेषु च। विभूतौ च मतौ च स्त्री, मे. श्रीर्वेशरचना-शोभाभारतीसरलद्रुमे। लक्ष्म्यां त्रिवर्गसम्पत्तौ वेषोपकरणे मता, वि श्री-र्लक्ष्म्यां सरलद्रुमे। वेषोपकरणे वेषरचनायां मतौ गिरि। शोभाति-

वर्गसम्पत्तयोः, हे. श्री लक्ष्मीवेशसम्पत्सु भारतीशोभयोरपि, त्रि. V. विभ्रम.

श्रीकण्ठ. श्रीकण्ठो दृषभिदुग्रे, मे. श्रीकण्ठः खण्डपरशौ श्रीकण्ठः कुरुजाङ्गले, वि. श्रीकण्ठः कुरुजाङ्गले। शङ्करे च, हे. श्रीकण्ठः स्थावरं स्थाणुः, धने.

श्रीपति. श्रीपतिः पुंसि पृथिवीनाथे च मधुसूदने, मे. श्रीपतिः क्ष्मापतौ हरौ, वि. श्रीपति विंष्णु,भूपयोः, हे.

श्रीपर्ण. श्रीपर्णी काश्मरीकुम्भ्योः क्लीवं पद्माग्निमन्थयोः, मे. श्रीपर्णमग्निमन्थेऽब्जे श्रीपर्णी शाल्मली हठे, वि, हे. श्रीपर्णं कमलेऽपि च, श्र. श्रीपर्णं गणिकारिका। पद्मं च, त्रि.

श्रीफल. श्रीफलः पुंसि मालूरे धात्रीनीलिकयोः स्त्रियाम्, मे. श्रीफली नीलिकाधात्र्यो र्मालूरे श्रीफलः स्मृतः, वि.

श्रीमत्. श्रीमांस्तिलकदृक्षे ना मनोज्ञे धनिके त्रिषु, मे. श्रीमांस्तिलकदृक्षे स्यात् मनोज्ञे धनिकेऽपि च, वि. श्रीमान् मनोज्ञे-तिलकपादपे धनवत्यपि, हे. श्रीमन्तौ तिलकेश्वरौ, त्रि.

श्रीवास. श्रीवासो दृकधूपेऽपि पङ्कजे मधुसूदने, मे. श्रीवासो दृकधूपे स्यात् पङ्कजे पीतवाससि, वि. श्रीवासः स्याद् दृकधूपे कमले मधुसूदने, हे. श्रीवासो विष्णुधूपयोः, त्रि.

श्रुत. श्रुतमाकर्णिते शास्त्रे, मे, हे. श्रुतं शास्त्रावधृतयोः, वि, श्र.

श्रुति. श्रुतिः श्रोत्रे च तत्कर्मण्याम्नायवार्त्तयोः स्त्रियाम्, मे. श्रुतिः श्रोत्रे तथाम्नाये वार्त्तायां श्रोत्रकर्मणि, वि. श्रुतिराम्नायवार्त्तयोः। षड्जादारम्भिकायां च कर्णाकर्णनयोरपि, हे. (वेदे श्रवसि च श्रुतिः, श्र) वार्त्तायां श्रवणे श्रुतिः, त्रि.

श्रुतिकट. अथ श्रुतिकटः प्राश्वलोहेऽहौ पापशोधने, मे. श्रुतिकटः प्राश्वलोहे प्रायश्चित्तभुजङ्गयोः, वि. प्राश्वलोहे श्रुतिकटः प्रायश्चित्तभुजङ्गयोः, त्रि श्रुतिकटः प्रायश्चित्ते प्राश्वलोहभुजङ्गयोः, हे. प्राश्वलोहे श्रुतिकटः प्रायश्चित्ते सरीसृपे, हा.

श्रेणि(णी). श्रेणिः स्त्रीपुंसयोः पंक्तौ समानशिल्पिसंहतौ, मे. श्रेणिः पंक्तौ सेकपात्रे श्रेणिः स्यात् कारुसंहतौ, वि. श्रेण्याल्यां कारुसंहतौ, हे. श्रेणिः पंक्तौ सेकपात्रे न क्लीवं कारुसंहतौ, त्रि.

श्रेयस्. श्रेयो मुक्तौ शुभे धर्मेऽतिप्रशस्ते च वाच्यवत्। श्रेयसी करिपिप्पल्यामभयापाठयोरपि, मे. श्रेयस्तु मङ्गले धर्मे श्रेयान् शस्ते तु वाच्यवत्। श्रेयसी करिपिप्पल्यामभयारास्नयोरपि, वि. श्रेयस्तु मङ्गले धर्म-शर्मणोः। श्रेयसी गजपिप्पल्यामभयारास्नयोरपि, हे.

श्रेष्ठ श्रेष्ठो वरे कुबेरे च, मे. श्रेष्ठोऽग्र्ये धनदे, हे.

श्लाघा. श्लाघा स्त्रियां प्रशंसायां परिचर्याभिलाषयोः, मे, वि. श्लाघोपांस्तोच्छयोः स्तोत्रे, हे.

श्लेष्मघना. श्लेष्मघना मल्लिकायां केतक्यामपि योषिति, मे. श्लेष्मघना मल्लिकायां केतक्यामपि कथ्यते, वि. श्लेष्मघना तु केतक्यां मल्लिकाम्, हे.

श्लेष्मघ्नी. श्लेष्मघ्नी मल्लिकायां च जयोतिष्मत्यां च योषिति, मे. श्लेष्मघ्नी कथिता मल्लिकां कम्पिल्लकफणिज्जयोः, वि. श्लेष्मघ्नी स्यात् मल्लिकायां कम्पिल्लकफणिज्जयोः, हे.

श्लोक. श्लोकः पद्ये यशस्यपि, मे. श्लोकः पद्यबन्धे यशस्यपि, हे. श्लोको यशसि पद्ये च, वि. पद्ये यशसि च श्लोकः, अ.

श्वन्. श्वा पुमान् कुक्कुरे ख्यातः श्वानभेदे च वास्तुनः, मे.

श्वशुर. श्वशुरः पूज्ये स्त्री श्राह्मणाम्, मे.

श्वशुर्य. श्वशुर्यो देवरे श्याले, मे, वि, हे. श्वशुर्यौ देवरश्यालौ, अ. श्वशुर्यौ श्यालदेवरौ, ह.

श्वःश्रेयस. श्वःश्रेयसं च कल्याणे परमात्मनि शर्मणि, मे श्वःश्रेयसं च भद्रे स्यात् परानन्दे च शर्मणि, वि. श्वःश्रेयसं सुखे। परानन्दे च भद्रे च, हे.

श्वसन. श्वसनं श्वसिते पुंसि मारुते मदनद्रुमे, मे. श्वसनो मारुते श्वासे श्वसनो मदनद्रुमे, वि श्वसनं श्वासे श्वसनः पवने मदनद्रुमे, हे.

श्वेत. श्वेतो द्वीपाद्रिभेदयोः। श्वेता वराटिकाकाष्ठपाटलाशङ्खिनीषु च। क्लीवं रूप्येऽन्यवत् शुक्ले, मे. श्वेतं रूप्ये श्वेतो द्वीपे वर्णे शैले कपर्दके। श्वेता तु शङ्खिनीकाष्ठपाटल्योः स्यात्, हे. श्वेतं रूप्येऽन्यवत् शुक्ले श्वेतो द्वीपाद्रिभेदयोः। श्वेता वराटिकाकाष्ठपाटलाशङ्खिनीषु च, वि. श्वेतं रूप्येऽपि, अ. श्वेतं रजतेऽपि, ह.

श्वेतधामन्. श्वेतधामा पुमानिन्दौ घनसाराब्धिफेनयोः, मे. श्वेतधामा कलानाथे घनसाराब्धिफेनयोः, वि. श्वेतधामा घनसारे कलानाथाब्धिफेनयोः, हे.

श्वेतवाहन. श्वेतवाहन इत्येष सुधाधाम्नि धनञ्जये, मे. श्वेतवाहन इत्याख्या सुधाधाम्नि धनञ्जये, वि. श्वेतवाहनः शशी। पार्थे, हे. पार्थेन्द्वोः श्वेतवाहनः, त्रि.

ष. षं कचे पुंसि विज्ञे च श्रेष्ठे स्यादभिधेयवत्, मे. षमः श्वेतेश्वरः पीतो मज्जा षड्वामबाहुगः। षडाननः षडाकारः षकारः कीर्तितो बुधैः, मा. षः कीर्तितो बुधे श्रेष्ठे षश्च गम्भीरलोचने। उपसर्गे परोक्षे च षकारः परिकीर्तितः, ए.

षड्. षड्‌ः पेयान्तरे भेदे, हे. षड्‌ः पेयान्तरे भिदि, वि. ४. खड्.

षड्ग्रन्थ. षड्ग्रन्था तु वचायां स्त्री स्यात् करञ्जान्तरे पुमान्, मे. षड्ग्रन्थाऽपि वचाशट्योः षड्ग्रन्थस्तु करञ्जके, वि. षड्ग्रन्थः करञ्जभेदे षड्ग्रन्था तु वचा शटी, हे. षड्ग्रन्थः करञ्जवचयोः, त्रि.

षड्बिन्दु. षड्बिन्दुः स्यात् कीटभेदपुण्डरीकाक्षयोः पुमान्, मे.

षण्ड. षण्डं पद्मादिसंघाते न स्त्री स्याद् गोपतौ पुमान्, मे. षण्डं पद्मादिसंघाते षण्डः स्याद् गोपतावपि, वि. षण्डः कानन इद्वरे, हे. षण्ढकस्तु किनी षण्डौ, त्रि. (संघातेऽपि) षण्डश्च पादपानाम्, ह.

षण्डाली. षण्डाली तैलमाने च सरसीकामुकस्त्रियोः, मे. षण्डाली सरसीतैलमानयोः कामुकस्त्रियाम्, हे. षण्डाली तैलमाने स्यात् सरसीकामुकस्त्रियोः, वि.

षण्ढ. षण्ढः सप्रात् पुंसि गोपतौ ॥ आक्रष्टाखण्डे वर्षवरे तृतीयप्रकृतावपि, मे. v. शण्ढः

षष्टिहायन. सप्रात् षष्टिहायनो धान्यविशेषे कुञ्जरे पुमान्, मे. सप्रात् षष्टिहायनो धान्यविशेषेऽपि मतङ्गजे, वि. धान्यभेदे पुमान् षष्टिहायनः कुञ्जरेऽपि च, त्रि.

षष्ठ. षष्ठी कात्यायनीतिथ्योस्त्रिषु षण्णां च पूरणे, मे. षष्ठी षण्णां च पूरण्यां कात्यायन्यामपीष्यते, वि. षष्ठी गौरी षण्णां च पूरणी, हे.

स. भृगुः श्वेतस्तथा हंसो भृङ्गो दक्षिणपादगः। समयः सामगः शुक्रं संगतिः सार्थकः शमो, मा. सः कोपे वरणे सः सप्रात् तथा शूलिनि कीर्तितः। सा च लक्ष्मी बुधैः प्रोक्ता गौरी सा च स ईश्वरः, ए.

संयमन. संयमनी यमपुर्यां संयमनं बन्धने व्रतेऽपि सप्रात्, मे. संयमनी व्रते पुर्यां संयमनी यमस्य च, वि. संयमनं व्रते बन्धे संयमनी यमस्य पूः, हे.

संरूढ. संरूढः प्रौढे चाङ्कुरिते त्रिषु, मे. संरूढोऽङ्कुरिते प्रौढे, वि, हे.

संरोध. संरोधो रोधने क्षेपे, वि. संरोधः क्षेपरोधयोः, हे.

संवद(ण)न. सप्रात् संवदनमालोचे वशीकारे नपुंसकम्, मे. संवदनं समालोचे वशीकारे प्रकीर्तितम्, वि. संवदनन्तु संवादे समालोचे वशीकृतौ, हे.

संवर्त. संवर्तः प्रलये मुन्यन्तरे कर्षफलेऽपि च, मे. संवर्तः प्रलये प्रोक्तो विभीतकतरावपि, वि. संवर्तः प्रलयेऽब्दभ्रे, हे. v. परिवर्त.

संवाहन. संवाहनं वाहने स्यात् भारादेरङ्गमर्दने, मे. संवाहनं वाहनेऽपि भारादेरङ्गमर्दने, वि. संवाहनं पुनः। वाहनेऽङ्गमर्दने च, हे.

संवित्ति संवित्तिः प्रतिपत्तौ स्यादविवादे जनस्य च, मे, वि. संवित्तिः प्रतिपत्त्यविवादयोः, हे. सम्बन्धेऽपि च संवित्तिः, त्रि.

संविद्. संवित् स्त्रियां प्रतिज्ञायामाचारज्ञानसङ्गरे। सम्भाषणे

क्रियाकारे सङ्केते नाम्नि तोपणे, मे. संविज्ज्ञाने प्रतिज्ञायां सङ्केताचार-नामसु। सम्भापणे तोपणेऽपि क्रियाकारे च सङ्गरे, वि. संवित् सम्भाषणे ज्ञाने संयमे नाम्नि तोपणे। क्रियाकारे प्रतिज्ञायां सङ्केताचारयोरपि, हे. स्त्री संविज् ज्ञानसम्भाषक्रियाकाराजिनामसु, श. संवित् सङ्केतकेऽपि स्यात्, त्रि.

संवेश. संवेशः स्वापस्त्रीरतबन्धयोः, मे. संवेशः शयने चासनेऽपि च, वि. संवेशः शयने पीठे, हे.

संव्यान. संव्यानं छादनेंऽशुके, मे, वि. संव्यानं छादने वस्त्रे, हे.

संसरण. अथ संसरणं क्लीवमसम्बाधचमूगतौ। घण्टापथे च संसारे रणारम्भे च कुत्रचित्, मे. संसरणं रणारम्भे पुरनिर्गमगोपुरे। घण्टापथे च संसारेऽप्यसम्बाधचमूगतौ, वि. संसरणं त्वसम्बाधचमूगतौ। संसारे च समारम्भे नगरस्योपनिर्गमे, हे. माण्डव्यादे संसरणमसम्बाधचमूगतौ। घण्टापथे, श.

संसिद्धि. संसिद्धिः प्रकृतौ सिद्धौ मदोन्मत्तायामपि स्त्रियाम्, मे. संसिद्धिः सहजे सिद्धौ मदोन्मत्तायामपि स्मृता, वि. संसिद्धिः सम्यक्सिद्धि-स्वभावयोः, हे.

संसृति. प्रवाहेऽपि च संसृतिः, त्रि.

संसृष्ट. संसृष्टं त्रिषु सङ्गते संशुद्धे वमनादिना, मे. संसृष्टं तु सङ्गते स्यात्संशुद्धे च वमनादिना, हे. संसृष्टं संगते विद्यात् संशुद्धे वमना-दिना, वि.

संस्कार. संस्कारः प्रतियत्नेऽनुभवे मानसकर्मणि, मे. संस्कारः प्रतियत्ने स्यात् सङ्कल्पेऽनुभवेऽपि च, वि. संस्कारः प्रतियत्नेऽनुभवे मानस-कर्मणि। गुणभेदे, हे.

संस्कृत. संस्कृतः कृत्रिमे शस्ते भूषितेऽप्यन्यलिङ्गकः। क्लीवन्तु लक्षणोपेते, मे. संस्कृतः कृत्रिमे शस्ते भूषिते भेद्यवन् मतः। संस्कृत, लक्ष-

णोपेते, वि. संस्कृतं लक्षणान्विते। भूषिते कृत्रिमे शस्ते, हे. अथ संस्कृतम्। कृत्रिमे लक्षणोपेते, श.

संस्तर. संस्तरः प्रस्तरे यज्ञे, मे. संस्तरप्रस्तरावेतौ प्रस्तराध्वरयोरपि। मणिपाषाणयोश्चापि यथाक्रममुदीरितौ, वि. संस्तरः प्रस्तरेऽध्वरे, हे. संस्तरौ प्रस्तराध्वरौ, श. संस्तरः प्रस्तरेऽप्यग्रकः, रु.

संस्त्राय. संस्त्रायः सन्निवेशे च संस्थाने विस्तृतावपि, मे, वि. संस्त्रायो विस्तृतो गृहे। सन्निवेशे, हे. सङ्घाते सन्निवेशे च संस्त्रायः, श.

संस्था. संस्था चरेऽवस्थिते स्त्री स्थितौ सादृश्यनाशयोः, मे. संस्था स्थितौ चरे नाशे व्यक्तिसादृश्ययोरपि, वि. संस्था नाशे व्यवस्थायां व्यक्तिसादृश्ययोः स्थितौ। क्रतुभेदे समाप्तौ च चरे च निजराष्ट्रके, हे. संस्थाऽधारे स्थितौ कृतौ, श. संस्था स्थितिविनाशयोः। संस्थासमाप्तिक्रतुषु, त्रि. व्यवस्थायाञ्च संस्था स्यात्, रु.

संस्थान. संस्थानमाकृतौ मृत्यौ सन्निवेशे चतुष्पथे, मे, वि. संस्थानं त्वाकृतौ मृतौ। चतुष्पथे सन्निवेशे, हे. अथ चतुष्पथे सन्निवेशे च संस्थानम्, श. संस्थानं चतुरूपयोः, त्रि.

संहत. संहतं सङ्गते दृढे, मे, वि. संहतं मिलिते दृढे, हे.

संहर्ष. संहर्षमारुतः स्पर्धायां प्रमोदेऽपि प्रभञ्जने, वि. संहर्षः पवने मुदि। स्पर्धायां च, हे. संहर्षस्तु पुमान् हृष्टौ स्पर्धायां च प्रभञ्जने, मे. संहर्षः स्पर्धने मुदि, त्रि.

संहिता. संहिता वर्णसंयोगे शास्त्रवेदैकदेशयोः, हे.

सकटाक्ष. सकटाक्षो बराक्षे ना कटाक्षसहिते त्रिषु, मे. सकटाक्षो धवद्रो स्यात् कटाक्षसहिते त्रिषु, वि. सकटाक्षस्तु कटाक्षिणि धवद्रुमे, हे.

सकृत्. सकृत् सहैकवारे स्यात्, मे, वि. सकृत् सहैकवारयोः, हे. सकृत् सहैकवारे च, श.

सकृत्प्रज. सकृत्प्रजो द्विके सिंहे, हे.

सखि. सखा मित्रे सहाये ना वयस्रायां सखी मता, मे. सखा

सहाये मिले च, हे. सखा मित्रे सहाये च, वि. सखा मित्रसहा-
ययोः, त्रि.

सङ्कार. सङ्कारोऽग्निचटत्कारे सम्मार्जन्यवमुज्झिते। नवदूषित-
कन्यायां सङ्कारी पुनरुत्पन्नते, मे, वि. सङ्कारोऽवकरेऽग्निचटत्कृतौ। सङ्कारी
भुक्तकन्यायाम्, हे. सङ्कारोऽग्निचटत्कारे सम्मार्जन्यपसारिते, धा.

सङ्काश. सङ्काशः सदृशेऽन्तिके, वि, हे.

सङ्कीर्ण. सङ्कीर्णं निचितेऽपि स्यादशुद्धे चापि भेद्यवत्, मे. सङ्कीर्णं
निचिते प्रोक्तमशुद्धे चापि भेद्यवत्, वि. सङ्कीर्णौ निचिताशुद्धौ, हे, श.

सङ्कुल. सङ्कुलं त्रिषु विस्पष्टवाचि व्याप्ते, मे. सङ्कुलं वाच्यवत्
व्याप्तेऽविस्पष्टार्थवचस्यपि, वि. सङ्कुलोऽस्पष्टवचने व्याप्ते च, हे.

सङ्कोच. सङ्कोचो मीनभेदे स्याद् बन्धे क्लीबन्तु कुङ्कुमे, मे. सङ्कोच-
मपि काश्मीरे सङ्कोचो मीनबन्धयोः, वि.

सङ्क्रम. सङ्क्रमः क्रमणे पुंसि न स्त्री स्याद् दुर्गसञ्चरे, मे. सङ्क्रमः
क्रमणे सम्पद्‌वारिसञ्चारयन्त्रके, वि.

सङ्ख्य. सङ्ख्यं समिति सङ्ख्या स्यादेकत्वादिविचारयोः, मे, वि.
सङ्ख्यमाहवे। सङ्ख्यैकादौ विचारे च, हे. एकत्वादौ विचारे च सङ्ख्या
क्लीबे च संयुगे, वि.

सङ्ख्यावत्. सङ्ख्यावान् पण्डिते पुमान्। सङ्ख्यायुक्तोऽन्यलिङ्गः, मे.
सङ्ख्यावान् पण्डिते मिते, वि. सङ्ख्यावान् मितसुधियोः, हे.

सङ्गति. सङ्गतिः सङ्गमे ज्ञाने (स्त्रियाम्), मे. सङ्गति ज्ञान-
सङ्गयोः, हे. संगतिः सङ्गमे ज्ञाने, वि.

सङ्गर. सङ्गरो युधि चापदि। क्रियाकारे विषे चाङ्गीकारे क्लीबं
शमीफले, मे. सङ्गरोऽङ्गीकृतौ युधि। विषापदोः क्रियाकारे सङ्गरं तु शमी-
फले, वि. सङ्गरोऽङ्गीकृते युद्धे क्रियाकारे विषापदोः। सङ्गरन्तु फले शम्याः,
हे. अथ प्रतिज्ञाजिसंविदापत्सु सङ्गरः, श. प्रतिज्ञा सङ्गरो ज्ञेयः सङ्ग्रामः
सङ्गरो मतः, अने.

सङ्ग्रह. सङ्ग्रहो वृहदुद्रङ्गे ग्रहसंक्षेपयोरपि, मे, हे. संक्षेपेऽपि सङ्ग्रहः स्यात्, त्रि. संग्रहो वृहदुद्रङ्गे मुष्टिसंक्षेपयोरपि, वि.

सङ्घाटिका. सङ्घाटिका स्त्रियां युग्मे कुट्टिन्यां जलकण्टके, मे. सङ्घाटिका तु युग्मे स्यात् कुट्टनीघ्राणयोरपि, वि. सङ्घाटिका तु कुट्टिन्यां घ्राणे युग्मेऽम्बुकण्टके, हे. सङ्घाटिकां विदुः युग्मे कुट्टन्यां जलकण्टके, शा. युग्मे संघाटिका कुट्टन्यां च, त्रि.

सङ्घात. सङ्घातः पुंसि घाते च संहतौ नरकान्तरे, मे. सङ्घातः संहतौ घाते सङ्घातो नरकान्तरे, वि. सङ्घातो घातसङ्घयोः, हे. सङ्घातो नरके चये, त्रि.

सचिव. सचिवो मन्त्रिचेटयोः। सहाये, मे. सचिवः सहाये मन्त्रिणि स्मृतः, वि. सचिवः सहायेऽमात्ये, हे. मन्त्री सहायः सचिवौ, अ.

सज्ज. अथ सज्जः स्यात् सन्नद्धे सम्भृते त्रिषु, मे. सज्जः स्यात् सन्नद्धे सम्भृतेऽपि च, वि. सज्जो [illegible] हे. सन्नद्धसम्भृतौ सज्जौ, त्रि.

सज्जन. सज्जनस्तु भवेत् क्लीवमुपरक्षणघट्टयोः। वाच्यलिङ्गं कुलीने स्यात् कल्पनायान्तु योषिति, मे. सज्जनो वाच्यवत् साधौ सज्जनं घट्टगुल्मके। सज्जना कल्पनायान्तु, वि. सज्जनं घट्टगुल्मके। सज्जनस्तु कुलीने स्यात् सज्जनाऽपि च कल्पना, हे. ना साधौ सज्जनं स्मृतौ, त्रि.

सञ्चारिका. सञ्चारिका तु युगले कुट्टनीघ्राणयोरपि, मे.

संज्ञा. संज्ञा नामनि गायत्र्यां चेतनारवियोषितोः। अर्थस्य सूचनायाञ्च हस्ताद्यैरपि योषिति, मे. संज्ञा नामनि गायत्र्यां हस्ताद्यैरर्थसूचने। चेतनाऽर्कस्त्रियोः, हे. संज्ञा नामनि गायत्र्यां चेतनायां रविस्त्रियाम्। अर्थसूचनिकायाञ्च हस्ताद्यैरपि कथ्यते, वि. संज्ञा स्याच्चेतना नाम हस्ताद्यैश्चार्थसूचना, अ. संज्ञा सूर्यप्रियायाञ्च, त्रि. संज्ञा चित्तञ्च नाम च, अने. संज्ञाख्ये नामचेतने, अने. संकेते चैतन्ये सूरिभिः कथ्यते तथा संज्ञा, श

सटा. सटा जटाकेशरयोः, मे, वि, हे.

सत्. सत् साधौ धीरप्रशस्तयोः। मान्ये सत्ये विद्यमाने त्रिषु साध्व्य-मयोः स्त्रियाम्, मे. सद् विद्यमाने सत्ये च प्रशस्तार्चितसाधुषु। सती पुनः कात्यायन्याञ्च साध्व्याञ्च, हे. सत् प्रशस्ते विद्यमाने सत्याभिहितसाधुषु। सती पतिव्रतागौर्योः, वि. सत्ये साधौ विद्यमाने प्रशस्तेऽभ्यर्हिते च सत्, श. साधुसत्यप्रशस्तेष्वपु श्रेष्ठे सदिति च ध्वनिः, धने. सती दाक्षायणी देवी सुचरित्राऽबला सती, धने. सती कात्यायनीसाध्व्योः, त्रि.

सत्तम. सत्तमः सत्रात् पूज्यतमे साधीयस्यत्तमे त्रिषु, मे. सत्तम-श्चान्यवत् पूज्ये श्रेष्ठसाधीयसोरपि, वि. सत्तमः श्रेष्ठपूज्ययोः। साधिष्ठे, हे.

सत्य. सत्यं कृते च शपथे तथ्ये त्रिषु तु तद्वति, मे. सत्यञ्च शपथे तथ्ये कृते तद्वति वाच्यवत्। तपोलोकात् परः सत्यः, वि. सत्यन्तु शपथे कृते। तथ्ये तद्वति सत्यस्तु लोकभित्, हे. सत्यं शपथतथ्ययोः, श.

सत्यम्. सत्यम् प्रश्नेऽभ्युपगमे, मे.

सत्यवत्. सत्यवती व्यासस्य मातरि। नारदर्षीकयोः पत्न्यां स्त्रियां पुंसि नृपान्तरे, मे.

सत्र. सत्रं यज्ञे सदादानाच्छादनारण्यकैतवे, मे. सत्रमाच्छादने यज्ञे सदादाने च कैतवे, वि. सत्रमाच्छादने क्रतौ। सदादाने वने दम्भे, हे. सत्रमाच्छादने यज्ञे सदादाने वनेऽपि च, श. सत्रं सत्रात् कैतवे वने, त्रि. सत्रं गृहं वनं सत्रं सत्रं सच्चरितं मतम्। सत्रं नामायुधं प्रोक्तं सत्रं दानं समीरितम्, धने.

सत्व. सत्वं गुणे पिशाचादौ बले द्रव्यस्वभावयोः। आत्मत्वे व्यवसा-यासुचित्तेष्वस्त्री तु जन्तुषु, मे. सत्वं गुणे पिशाचादौ बले द्रव्यस्वभावयोः। आत्मत्वे व्यवसाये च चित्ते प्राणेषु जन्तुषु, वि. सत्वं द्रव्ये गुणे चित्ते व्यवसायस्वभावयोः। पिशाचादावात्मभावे बले प्राणेषु जन्तुषु, हे. द्रव्या-सुव्यवसायेषु सत्वमस्त्री तु जन्तुषु, श. प्रकृतिगुणसत्तायां स्यात्रि भ्रते च सत्वं सत्रात्, ए.

सदन. सदनं मन्दिरे तोये, मे. सदनं मन्दिरे जले, वि. सदनं जलसद्मनोः, हे. अङ्गसादेऽपि सदनम्, द्वा.

सदागति. सदागति नोऽर्कवातनिर्वाणेषु सदीश्वरे, मे. सदागतिः स्यात् पवने निर्वाणे च सदीश्वरे, वि. सदागतिः सदीश्वरे। निर्वाणे पवमाने च, हे.

सदादान. सदादानोऽभ्रमातङ्गे हेरम्बे गन्धहस्तिनि, मे, वि. सदादानो गन्धगजे हेरम्बेऽभ्रमतङ्गजे, हे.

सदाफल. सदाफलः स्कन्धफले नारिकेलेऽप्युदुम्बरे, मे, वि. सदाफलमुदुम्बरे। नालिकेरे स्कन्धफले, हे.

सदृश. सदृशं समे। उचिते च, मे. सदृशं त्वुचिते समे, वि, त्रि.

सदेश. सदेशोऽभ्यर्णदेश्ययोः, वि.

सद्मन्. सद्म स्यात् मन्दिरे नीरे, मे, वि.

सनातन. सनातनः शाश्वतेऽजे पितृतिथ्यन्तरे हरे, मे. सनातनः शाश्वतकंसवैरिणोः। शिवे पितॄणामतिथौ मुनिश्चले, वि. सनातनोऽच्युतने। पितॄणामतिथौ ब्रह्मवेधसोः शाश्वते स्थिरे, हे. शाश्वताजौ सनातनौ, त्रि.

सनाभि. सनाभि र्ज्ञातितुल्ययोः, मे. सनाभिः सदृशे ज्ञातौ, वि. सनाभि र्ज्ञातिसदृशे, हे.

सनीड़. v. नीड़.

सन्तति. सन्ततिः स्यात् पंक्तौ गोत्रे पारम्पर्ये पुत्रपौत्राणाम् (स्त्रियाम्), मे. सन्ततिः पंक्तिविस्तारगोत्रेषु कविभिः स्मृता। परम्पराभवेऽपि स्यात् सन्ततिः पुत्रकन्ययोः, वि. सन्ततिस्तु तनये दुहितर्यपि। परम्पराभवे पंक्तौ गोत्रविस्तारयोरपि, हे.

सन्तान. सन्तानः सन्ततौ गोत्रे स्यादपत्ये सुरद्रुमे, वि, मे. सन्तानोऽपत्यगोत्रयोः। सन्ततौ देवदृक्षेषु, हे. सन्तानः सन्ततौ देववृक्षे चापत्यगोत्रयोः, त्रि.

सन्तानिका. सन्तानिकाऽपि चीरादिसारे मर्कटजालके, मे, वि. सन्तानिका चीरसारे मर्कटस्य च जालके, हे. सन्तानिका चीरसरे तथा मर्कटजालके, हा.

सन्दंशिका. सन्दंशिकाऽपि सुचुटीलोहयन्त्रविशेषयोः, मे, वि.

सन्धा. सन्धा स्थितिप्रतिज्ञयोः, मे, हे. सन्धा स्थितौ प्रतिज्ञायाम्, वि. सन्धा प्रतिज्ञा मर्यादा, अ. सन्धा स्यादवधावपि, श. सन्धाऽवधिप्रतिज्ञयोः, अने.

सन्धान. सन्धानं स्यादभिषवे तथा सङ्घटनेऽपि च, मे, वि. सन्धानन्तु सङ्घट्टितेऽभिषवे, हे.

सन्धि. सन्धिः पुमान् सुरुङ्गायां भगे सङ्घट्टनेऽपि च। रूपकाणां सुखाद्यङ्गे सायकाद्येऽपि कीर्तितः, मे. सन्धि र्भेदे सुरङ्गायां भगे सङ्घट्टनेऽपि च, वि. सन्धि र्योनौ सुरङ्गायां नाट्याङ्गे श्लेषभेदयोः, हे. सन्धिः पुमान् सुरुङ्गायां भेदे सङ्घट्टने भगे, त्रि. सन्धिः संश्लेषसन्धानयोः, श.

सन्धिनी. सन्धिनी वृषभाक्रान्ताकालदुग्धगोद्वयोः स्त्रियाम्, मे. सन्धिनी तु वृषाक्रान्ताकालदुग्धगवोः स्मृता, वि. सन्धिनी तु गौः । वृषाक्रान्ता कालदुग्धा, हे.

सन्धिला. सन्धिला तु सुरुङ्गायां नदीमन्दिरयोः स्त्रियाम्, मे. सन्धिला तु सुरुङ्गायां नदीमन्दिरयोरपि, वि. सन्धिलौकःसुरङ्गयोः । नद्याम्, हे.

सन्ध्या. सन्ध्या पितृप्रसूनदान्तरयोः सुगसन्धिषु, मे. सन्ध्या नदीकालभिदोश्चिन्तामर्यादयोरपि । प्रतिज्ञायां च सन्धाने सन्ध्या च कुसुमान्तरे, वि. सन्ध्या कालनदीभिदोः । चिन्तायां संश्रमे सीम्नि सन्धाने कुसुमान्तरे, हे.

सन्नति. सन्नतिः प्रणतौ ध्वनौ, मे, वि सन्नतिः प्रणतिध्वन्योः, हे.

सन्नद्ध. सन्नद्धो वर्मिते व्यूढे, मे, हे. सन्नद्धो वर्मितव्यूढयोरपि, वि.

सन्नय. सन्नयः समवायेऽपि पृष्ठस्थायिबले पुमान्, मे. सन्नयः समवायेऽपि पृष्ठस्थायिबलेऽपि च, वि. सन्नयस्तु समवायानुसैन्ययोः, हे. पश्चाद्वस्थायिबलं समवायश्च सन्नयौ, अ.

सन्निधि. सन्निधिः सन्निधानेऽपि पुमानिन्द्रियगोचरे, मे. सन्निधिः सन्निधानेऽपि भवेदिन्द्रियगोचरे, वि. सन्निधिरन्तिके। प्रत्यक्षे च, हे.

सप्तला. अथ सप्तला। नवमालीचर्मकषागुञ्जासु पाटलौ स्त्रियाम्, मे. सप्तला पाटलौ गुञ्जानवमालिकयोरपि। भवेच्चर्मकषायाञ्च, वि. सप्तला नवमालिका। सातला पाटला गुञ्जा, हे.

सप्तार्चिस् सप्तार्चिः पावके पुंसि क्रूरचक्षुषि च स्त्रियाम्, मे. सप्तार्चिः पावके प्रोक्तः सप्तार्चिः क्रूरलोचने, वि. सप्तार्चिः क्रूरनेत्रेऽग्नौ, हे.

सभा. सभा सामाजिके गोष्ठ्यां द्यूतमन्दिरयोरपि, मे. सभा सामाजिके द्यूते गोष्ठीमन्दिरयोरपि, वि. सभा द्यूतसमूहयोः। गोष्ठ्यां सभ्येषु शालायाम्, हे. सभा संसदि सभ्ये च, अ.

सम्. सं तु शोभनार्थसमर्थयोः। सङ्गार्थे च प्रकृष्टार्थे, मे. सं सङ्गार्थे प्रकृष्टार्थे शोभनार्थसमर्थयोः, वि. सं सङ्गार्थे प्रकृष्टार्थे शोभनार्थसमुच्चये, हे.

सम. समा संवत्सरे स्त्रियाम्। सर्वसाधुसमानेषु समं स्यादभिधेयवत्, मे. समं साध्वखिलं सदृक्, हे. समा वर्षे समं तुल्ये साधौ च सदृशेऽन्यवत्, वि.

समज. समजः पशुवृन्दे ना विपिने तु नपुंसकम्, मे.

समभिहार भवेत् समभिहारस्तु पौनःपुन्यभृशार्थयोः, मे. समभिहारो भृशत्वे पौनःपुन्येऽपि कथ्यते, वि. समभिहारस्त्वाभीक्ष्ण्ये भृशार्थे, हे.

समय. समयः शपथाचारसिद्धान्तेषु तथा धियि। क्रियाकारे च निर्देशे सङ्केते कालभाषयोः, मे. समयः शपथे भाषासम्पदोः कालसंविदोः। सिद्धान्ताचारसङ्केतनियमावसरेषु च। क्रियाकारे निर्देशे च, हे. समयाः शपथाचारकालसिद्धान्तसंविदः, अ.

समया. समयाऽन्तिकमध्ययो:, मे, वि, श्च. समया निकषा चान्तर्निकटे, हे.

समर. समरो युद्धसङ्घयो:, अने.

समर्थ. समर्थस्तु हिते शक्ते सम्बद्धेऽप्यन्यलिङ्गकम्, मे. समर्थोऽपि हिते शक्ते सम्बद्धार्थेऽपि सम्मत:, वि. समर्थ: शक्तिसम्पन्ने सम्बद्धार्थे हितेऽपि च, हे. समर्थस्त्रिषु शक्तिस्थे सम्बद्धार्थे हितेऽपि च, श्च.

समर्याद. समर्याद: समीपे ना मर्यादासहिते त्रिषु, मे. समर्याद: समीपे स्यात् मर्यादासहितेऽपि च, वि. समर्यादं मर्यादासहितेऽपि च, हे. समर्यादोऽन्तिके स्थिरे, त्रि.

समाघात. समाघातो वधे युद्धे, मे, वि. समाघातस्त्वाहवे घातनेऽपि च, हे.

समादान. समादानं समीचीनग्रहणे सौगताह्निके, मे. समादानं समीचीनग्रहणे नित्यकर्मणि, वि, हे.

समाधि. समाधि ना समर्थने। ध्याननीवाकनियमे काव्यस्य च गुणान्तरे, मे. समाधि र्नियमे ध्याने नीवाके च समर्थने, वि. समाधि: स्यात् समर्थने। चित्तैकाग्रनियमयो र्मौने, हे. स्त्र: समर्थननीवाकनियमाश्च समाधय:, श्च.

समान. समान: सत्समैकेषु त्रिषु ना नाभिमारुते, मे. समानं सत्समैकेषु समानो नाभिमारुते, वि. समानो देहमारुते। वर्णभित्सत्समैकेषु, हे. समाना: सत्समैके स्त्र:, श्च. समानो देहवायौ च, त्रि.

समापन. समापनं परिच्छेदे समाप्तिवधयोरपि, मे. समापनम्। परिच्छेदे समाप्तौ च समाधाने प्रमापणे, वि. समापनम्। परिच्छेदे समाधाने समाप्तिवधयोरपि, हे. मरणेऽपि समापनम्, त्रि.

समापन्न. समापन्नं समाप्ते स्यात् प्राप्ते क्लिष्टे वधेऽपि च, मे, वि. समापन्नं वधे क्लिष्टे समाप्तप्राप्तयोरपि, हे.

समाप्ति. समाप्तिरवसाने स्यात् समर्थने (स्त्रियाम्), मे. समाप्तिश्चावसाने स्यात् समाप्तिश्च समर्थने, वि.

समायोग. समायोगस्तु संयोगे समवाये प्रयोजने, मे, वि, हे.

समास. सम्रात् समासस्तु पुंलिङ्गः संक्षेपे च समर्थने, मे. समासस्तु सङ्क्षेपे च समर्थने, वि. समासः समर्थनायां सम्रात् संक्षेपैकपदयो', हे.

समाहार. समाहारस्तु संक्षेपे एकत्वकरणेऽपि च, हे.

समाहित. समाहितः समाधिस्थेऽप्युक्तसिद्धान्त आहिते। निर्विवादोक्ततेऽपि सम्रात् प्रतिज्ञाते च वाच्यवत्, मे. समाहितः प्रतिज्ञाते समाधिस्थे यतात्मनि। वाच्यवत् निहिते सिद्धे समाधाने समाहितम्, वि. समाहितः समाधिस्थे संश्रुते, हे.

समाह्वय. समाह्वयस्तु पशुभिः खगै द्यूते च सङ्गरे, मे. समाह्वयः सम्रात् संग्रामे द्यूते च पशुपक्षिभिः, वि. सम्रात् समाह्वय आह्वये। पशुभिः पक्षिभि द्यूते, हे. संज्ञायाञ्च समाह्वयः, रु.

समिति. समितिः सम्पराये सम्रात् सभायां सङ्गमेऽपि च (स्त्रियाम्), मे. समितिः सङ्गरे साम्ये सभायामपि सङ्गमे, वि. समिति युधि सङ्गमे। साम्ये सभायाम्, हे. अथ सङ्गरे। सङ्के सभायां समितिः, अ. रणे सभायां समितिः, त्रि. सभा समितिरित्युक्ता समितिः संयुगाभिधा। समितिः समयो ज्ञेयः सङ्गमः समिति मतः, अने. समितिः सङ्गतिसमयोः, इ.

समीक्षा. समीक्षा तु स्त्रियां तत्वबुद्धावपि निभालने, मे. समीक्षा ग्रन्थभेदे स्यात् तत्वबुद्धौ निभालने, वि. समीक्षा तु ग्रन्थभेदे समीक्षणे, हे.

समीरण. समीरणः सम्रात् पवने पथिके च फणिज्झके, मे, वि. समीरणः फणिज्झके। पान्थे वायौ, हे.

समुच्छ्रय. समुच्छ्रयः पुमान् विरोधोत्सेधयोः, मे. समुच्छ्रयः समुत्सेधे विरोधेऽपि समुच्छ्रयः, वि. समुच्छ्रयो वैरोन्नत्योः, हे. विरोधेऽपि समुच्छ्रयः, अ.

समुत्थान. समुत्थानं समुद्योगे व्याधीनां निर्णयेऽपि च, मे. समुत्थानमुद्यमे रोगनिर्णये, वि. समुत्थानं निदानेऽभियोगे, हे.

समुदय. भवेत् समुदयः सङ्घे संयुगे च समुद्गमे, मे. स्मृतः समुदयो द्वन्द्वे संयुगे समुपक्रमे, वि

समुदाय. समुदायः समूहे स्याद् युद्धे, मे. समुदायो गणे युधि, वि. समुदायो गणे रणे। समुदायस्तूद्गमेऽपि, हे.

समुद्धत. समुद्धतं समुत्कीर्णेऽप्यविनीते च वाच्यवत्, मे. समुद्धतः समुद्गीर्णेऽप्यविनीते समुद्धतः, वि. समुद्धतः। अविनीते समुद्गीर्णे, हे.

समुद्रनवनीत. समुद्रनवनीतं स्यात् क्लीवं पीयूषचन्द्रयोः, मे. समुद्रनवनीताख्या पीयूषामृतरोचिषोः, वि.

समुद्रान्ता. समुद्रान्ता तु कार्पासीस्पृक्कादुरालभासु च, मे, वि. समुद्रान्ता दुरालभा। कार्पासिका च स्पृक्का च, हे.

समुद्गार. समुद्गारः पुमान् ग्राहे सेतुबन्धे तिमिङ्गिले, मे. समुद्गारः स्मृतो ग्राहे सेतुबन्धे तिमिङ्गिले, वि. समुद्गार ग्राहभेदे सेतुबन्धे तिमिङ्गिले, हे.

समुन्नद्ध. समुन्नद्धः समुद्भूते पण्डितंमन्यगर्विते, मे. समुन्नद्धः समुद्भूते पण्डितंमन्यदृप्तयोः, वि. समुन्नद्धस्तूर्ध्वबद्धे पण्डितंमन्यदृप्तयोः, हे. समुन्नद्धौ पण्डितंमन्यगर्वितौ, अ.

समूढ. समूढ. पुञ्जिते भुग्ने सद्योजातेऽनुपप्लुते, मे, वि. समूढः पुञ्जिते सद्योजाते भुग्नेऽनुपप्लुते, हे. समूढः पुञ्जिते भवे। भुग्नेऽनुपप्लुतेऽप्येष वाच्यलिङ्ग उदीर्यते, त्रि.

सम्पद्. सम्पद् भूतौ गुणोत्कर्षे हारभेदेऽपि दृश्यते, वि. सम्पद् भूतौ गुणोत्कर्षे हारभेदेऽपि च स्त्रियाम्, मे. सम्पद् वृद्धौ गुणोत्कर्षे हारे, हे.

सम्पन्न. सम्पन्नं साधितेऽपि स्यात् सम्पत्तिसहिते त्रिषु, मे. सम्पन्नं साधिते प्रोक्तं सम्पत्तिसहितेऽन्यवत्, वि.

सम्पराय. सम्परायः समीके स्यादापदुत्तरकालयोः, मे, वि. सम्परायस्तु संयुगे। आपदुत्तरकाले च, हे. स्यादापदि युद्धायत्योः सम्परायः, अ.

सम्पर्क. सम्पर्को मेलके रतौ, मे. सम्पर्कः सुरते युक्तौ, वि, हे.

सम्पाक. सम्पाकस्तर्कके षटे विपु ना चतुरङ्गुले, मे, वि. v. शम्पाक.

संप्रयोग. संप्रयोगो रतेऽपि स्यादन्वितौ कार्मणेऽपि च, मे. संप्रयोगं रते विद्यादन्वितौ कार्मणेऽपि च, वि. संप्रयोगो निधुवने सम्बन्धे कार्मणेऽपि च, हे.

संप्रयोगिन्. संप्रयोगी कलाकेलौ कामुके संप्रयोजके, मे. संप्रयोगी कलाकेलौ कामुके सुप्रयोजके, वि. संप्रयोगी तु कामुके। कलाकेलौ सुप्रयोगे, हे.

संप्रहार. संप्रहारो गतौ युद्धे, मे. संप्रहारो रणे गतौ, वि. संप्रहारो गतौ रणे, हे.

सम्बर. सम्बरो दैत्यहरिणमत्स्यशैलजिनान्तरे। नपुंसकन्तु सलिलबौद्धव्रतविशेषयोः, मे. कणपर्वतदैत्येषु निसृष्टेऽपि च सम्बरः, शने. v. शम्बर.

सम्बल. v. शम्बल.

सम्बाध. सम्बाधः सङ्कटे भगे, मे, वि. सम्बाधः सङ्कटे योनौ, हे. सम्बाधः सङ्कटे भगेऽप्युक्तः, च.

सम्बाधन. सम्बाधनं द्वाःसद्ने शूलाग्रद्वारपालयोः, मे.

सम्बोध. सम्बोधो बोधने चैसे, मे.

सम्भव. सम्भवो हेतावुत्पत्तौ मेलकेऽपि च। आधारानतिरिक्तत्वेऽप्याधेयस्य निगद्यते, मे. सम्भवः कथितो हेतावुत्पत्तौ मेलकेऽपि च। आधारानतिरिक्तत्व आधेयस्य च सम्भवः, वि. सम्भवः कारणे जनौ। आधेयस्य चाधारानतिरिक्तत्वे जिनेऽपि च, हे. आधेयधारणे सत्वे मेलकेऽपि च सम्भवः, ति.

सम्भार. सम्भारः सम्भृतौ सङ्घे, मे. सम्भारः सम्भृतौ गणे, वि, हे.

सम्भेद. सम्भेदः स्फुटने सङ्गे, मे. सम्भेदः स्फुटने सिन्धुसङ्गमे, वि.

सम्भोग. सम्भोगस्तु पुमान् भोगे सुरते जिनशासने, मे. सम्भोगो

भोगरतयोः मुण्डायाम्, हे. सम्भोगः सुरते भोगे सम्भोगो जिनशासने, वि. सम्भोगो रतभोगयोः, त्रि. रतिभुक्त्योः सम्भोगः, ह.

संभ्रम. संभ्रमः साध्वसेऽपि स्यात् संवेगादरयोरपि, वि, मे. संभ्रमो भीतौ संवेगादरयोरपि, हे. संभ्रमौ साध्वसादरौ, त्रि.

सम्मति. अथ सम्मतिः। अभिलाषेऽप्यनुज्ञायां संवित्त्याद्यासु योषिति, मे. सम्मतिः स्यादनुज्ञानेऽप्यभिलाषेऽपि सम्मतिः, वि. सम्मतिर्वाञ्छानुमत्योः, हे.

संमूर्छन. संमूर्छनमभिव्याप्तावुच्छ्रायमोहयोरपि, मे. संमूर्छनमभिव्याप्तौ संमूर्छामोहयोरपि, वि. संमूर्छनमभिव्याप्तौ मोहे, हे.

सम्यच्(ञ्). सम्यग् दृढप्रशंसयोः, मे. सम्यग् वाढप्रशंसयोः, वि. सम्यग् वादे स्तुतावपि, हे. सम्यक् समाद् वाच्यलिङ्गन्तु मनोज्ञे सङ्गतेऽपि च, मे. सम्यक् सम्मतखुद्धयोः, वि.

सर. सरो दध्यग्रगत्यो र्ना, मे. सरो दध्यग्रवाणयोः, वि. सरौ दध्यग्रयायकौ, हे. V. शर.

सरक. सरकोऽस्त्री सीधुपाने शीधुपात्रेषुसीधुनोः। अच्छिन्नाध्वगपंक्तौ च, मे. सरकः सीधुभाजने। अच्छिन्नाध्वगपंक्तौ च सीधुपाने च सीधुनि, वि. सरको मदिरापात्रे मदिरापानमद्ययोः, हे. शीधौ च शीधुपाने च सरकोऽस्त्री, त्रि.

सरणि. सरणिः पंक्तौ मार्गे च, मे. सरणिः पंक्तिवर्त्मनोः, वि. सरणिः श्रेणिमार्गयोः, हे.

सरण्यु. सरण्युस्तु पुमान् वारिवाहे सप्रान् मातरिश्वनि, मे. V. शरण्यु.

सरमा. सरमा कुक्कुरीदेवशुन्योः स्याद् राक्षसीभिदि, मे.

सरल. सरलः पूतिकाष्ठे नाऽप्योदारावक्रयोस्त्रिषु, मे. सरलः पूतिकाष्ठे स्यादुदारावक्रयोरपि, वि. सरलस्तु नौ। उदारे पूतिकाष्ठे च, हे. ऋजौ दक्षे च सरलः, त्रि. V. शोच.

सरस्. सरसी विस्तकासारे सरो नीरतड़ागयोः, मे. सरस्तोय-तड़ागयोः, वि. सरो नीरतड़ागयोः, त्रि.

सरस्वत्. सरस्वांश्च नदे चाब्धौ नान्यवद् रसिके स्त्रियाम्। वाणी-स्त्रीरत्नवाग्देवीगोनदीषु नदीभिदि। मनुपत्न्यामपि, मे. सरस्वती सरिद्भेदे गोवाग्देवतयो र्गिरि। स्त्रीरत्ने चापगायाञ्च सरस्वान् सिन्धु-केऽम्बुधौ, वि. सरस्वानुदधौ नदे सरस्वती सरिद्भिदि। वाचत्रापगायां स्त्रीरत्ने गोवाग्देवतयोरपि, हे. सरस्वन्तौ नदार्णवौ, श्र. अयो वचः। सरस्वती सरिद् गौश्च, त्रि.

सरोजिनी. सरोजिनी तु कमलाकरे पद्मे च योषिति, मे. सरो-जिनी स्मृतात् कासारे पद्मिनीपद्मयोस्तथा, वि. सरोजिनी सरोरुहे। सरो-रुहिण्यां कासारे, हे.

सर्ग. सर्गस्तु निश्चयाध्यायमोहोत्साहात्मसृष्टिषु, मे, वि. सर्ग-स्त्यागस्वभावयोः। उत्साहे निश्चयेऽध्याये मोहानुमतिसृष्टिषु, हे.

सर्जरस. अथ सर्जरसो वाद्यभाण्डभेदे च धूपके, मे. वीणाभेदे सर्ज-रसो धूपकेऽपि, त्रि. v. सर्वरस.

सर्जू सर्जूर्वणिजि विद्युति (स्त्रियाम्), मे. सर्जूर्वणिजि विद्युति, वि.

सर्वंसह. सर्वंसहः सहिष्णौ स्मृतात् सर्वंसहा पुनः क्षितौ, हे.

सर्वंग. सर्वंगं सलिले क्लीबं सर्वंगः शङ्करे विभौ, मे. सर्वंगं जले। सर्वंगस्तु विभौ रुद्रे, हे. सर्वंगं सलिले ख्यातं सर्वंगः शङ्करे विभौ, वि.

सर्वज्ञ. सर्वज्ञः शिवबुद्धयोः, मे. सर्वज्ञः शङ्करे बुद्धे, वि. सर्वज्ञस्तु जिनेन्द्रे स्मृतात् सुगते शङ्करेऽपि च, हे. सर्वज्ञः शङ्करे जिने, त्रि.

सर्वतोभद्र. सर्वतोभद्र इतुरक्तः काव्यचित्रे गृहान्तरे। निम्बे ना सर्वतोभद्रा गम्भारीनटयोषितोः, मे. सर्वतोभद्रश्लोकभिद्काव्य-चित्रयोः। निम्बेऽथ सर्वतोभद्रा गम्भार्यां नटयोषिति, हे. सर्वतोभद्र

इसुरक्तः कार्व्यचित्ते गृहान्तरे। निम्बेऽपि सर्वतोभद्रा गम्भारीनटयोषितोः, वि.

सर्वतोमुख. सर्वतोमुख उग्रे च चेतन्नब्रह्मणोः पुमान्। नपुंसकन्तु पानीये सुरवल्ल्यपि स्मृतम्, मे. अथ सर्वतोमुखः। विधात्मनि भद्रे च सर्वतोमुखमम्बु, खम्, हे. सर्वतोमुखमाख्यातमन्तरिक्षे च पायसि। विविधेलम्बरन्ध्रेषु कथितः सर्वतोमुख., वि.

सर्वथा. सर्वथा हेतुवाढ्योः, मे, वि.

सर्वरस. सर्वरसः स्मृतो वाद्यभाण्डभेदे च धूपके., वि. सर्वरसस्तु धूणके। वाद्यभेदे, हे. V. सर्जरस.

सर्वसन्नाह. सर्वात्मनि सर्वसन्नाहः, ह.

सर्वौघ. सर्वौघो गुरुवेगे च सर्वसन्नहने पुमान्, मे. सर्वौघो गुरुवेगार्थसर्वसन्नहनार्थयोः, वि.

सव. सवो यज्ञे च सन्धाने, मे. सवः सन्धानयज्ञयोः, वि.

सवन. सवनन्त्वध्वरे स्नाने सोमनिर्दलनेऽपि च, मे. सवनं यज्ञियस्नाने सोमनिर्दलनेऽपि च, वि. सवनं स्नानयागयोः। सोमनिर्दलने चापि, हे. मतौ स्नाने च सवनम्, त्रि.

सव्य. सव्यं वामे प्रतीपे स्यात्, मे. सव्यं तु दक्षिणे। वामे च प्रतिकूले च, हे. सव्यं वामप्रतीपयोः, वि.

ससक. ससत्रको मणिभेदेऽसौ, मे. ससत्रकः स्मृतान् मणौ खड्गे नारिकेलसत्र चान्तरे, वि. ससत्रको नालिकेरान्तःसत्राभमणिखड्गयोः, हे. मणौ खड्गे च ससत्रकः, त्रि.

सह. सहो बले न स्त्रियां स्यात् स्त्रियान्तु नखभेषजे। दण्डोत्पलामुद्गपर्णीकुमारीष्टयिवीषु च, मे. सहः क्षेमे बलेऽपि च। सहोर्व्यां सहदेवायां कुमार्य्यां नखभेषजे। मुद्गपर्ण्यांश्च, हे. सहो बले सहा मुद्गपर्ण्याञ्च नखभेषजे। सहदेवाकुमार्य्योश्च सहः क्षान्ते सहा भुवि, वि. सह साकल्य दृश्यते। विद्यमाने च सादृश्ययौगपद्यसमृद्धिषु। सम्बन्धे

च, मे. सह सम्बन्धसादृश्ययौगपद्यसमृद्धिषु। साकल्ये विद्यमाने च, हे. सह साकल्यसादृश्ययौगपद्यसमृद्धिषु। विद्यमाने च सम्बन्धे सहशब्दः प्रकीर्तितः, वि.

सहचर. भवेत् सहचरो झिण्ट्यां द्वयोरनुचरे त्रिषु, मे. भवेत् सहचरो झिण्ट्यां वयस्ये प्रतिबन्धके, वि. सहचरः पुन झिण्ट्यां वयस्ये प्रतिबन्धके, हे.

सहज. सहजस्तु निसर्गे ना सहोत्थे पुनरन्यवत्, मे. सहजस्तु निसर्गे स्यात् सहोत्थे पुनरन्यवत्, वि. सहजः सहसम्भवे। निसर्गे च, हे. निसर्गे सहजः पुंसि सहोत्थे वाच्यलिङ्गकः, त्रि.

सहदेव. सहदेवा बलादण्डोत्पलयोः सारिवौषधौ। सहदेवो तु सर्पाक्ष्यां पुंसि स्यात् पाण्डवे पुनः, मे. सहदेवा बलादण्डोत्पलासारिवभेषजे। सहदेवी तु सर्पाक्ष्यां सहदेवश्च पाण्डवे, वि. सहदेवस्तु पाण्डवे। सहदेवा बलादण्डोत्पलयोः शारिवौषधे। सहदेवी तु सर्पाक्ष्याम्, हे.

सहस्. सहो बले ज्योतिषि च पुंसि हेमन्तमार्गयोः, मे. सहो बले ज्योतिषि मार्गशीर्षहेमन्तयोश्चापि सहाः प्रदिष्टः, वि. सहो बले ज्योतिषि च सहा हेमन्तमासयोः, हे. सहो बलं सहा मार्गः, अ.

सहसा. आकस्मिकार्थे सहसा तत्काले च निगद्यते, ह.

सहस्रपाद्. सहस्रपाद्‌ः कारण्डे मार्तण्डे यज्ञपूरुषे, मे, वि. सहस्रपादो यज्ञपूरुषे। कारण्डसूर्ययोः, हे.

सहस्रवेधिन्. सहस्रवेधि क्लीबं स्याद् रामठे नाऽम्लवेतसे, मे. सहस्रवेधी स्यादम्लवेतसे रामठेऽपि च,वि. सहस्रवेधी चुक्रे सहस्रवेधि तु हिङ्गौ, हे.

सह्य. सह्यः शैलान्तरे पुमान्। सोढव्ये वाच्यलिङ्गः स्यादारोग्ये तु नपुंसकम्, मे. सह्यं शैलान्तरारोग्यसोढव्येषु प्रचक्षते, वि. सह्यमारोग्ये सोढव्ये शैले, हे. ना शैले सह्यमारोग्यम्, त्रि.

साक्षात्. साक्षात् प्रत्यक्षतुल्ययोः, मे, वि, हे, अ. प्रत्यक्षसदृशोः साक्षात्, ह

साति. साति र्दानेऽवसाने स्त्री, मे. साति र्दानेऽवसाने च, वि. साति र्दानावसानयोः, हे, अ.

सादिन्. सादी तुरङ्गमातङ्गरथारोहेषु दृश्यते, मे. सादी तुरङ्गमारोहे निषादिरथिनोरपि, हे. अथ सादिनौ द्वौ सारथिहयारोहौ, अ. सादी तुरङ्गमातङ्गरथारोहेषु कथ्यते, वि.

साधन. साधनं मृतसंस्कारे सैन्ये सिद्धे वधे गतौ। निर्वर्तनोपायमेढ्रे दापनेऽनुगमे धने, मे. साधनं निर्वृतौ मेढ्रे सैन्ये सिद्धे वधे गतौ। उपाये मृतसंस्कारे दापनेऽनुगमे धने, वि. साधनं सिद्धिसैन्ययोः। उपायेऽनुगमे मेढ्रे निवृत्तौ कारके वधे। दापने मृतसंस्कारे प्रमाणे गमने धने, हे. मारणे मृतसंस्कारे गतौ द्रव्येऽर्थदापने। निर्वर्तनोपकरणानुव्रजनासु च साधनम्, अ. साधनं सिद्धमेढ्रयोः, त्रि. उपकरणे करणे च द्रविणे लिङ्गे च यातनायाञ्च। सेनाङ्गे संसिद्धौ साधनशब्दप्रयोगः स्यात्, श.

साधिष्ठ. साधिष्ठोऽतिदृढार्थयोः, मे, वि. अथ साधिष्ठोऽत्यर्थे दृढतमेऽपि च, हे.

साधीयस्. साधीयानतिबाढे स्यादतिसाधौ च वाच्यवत्, मे. साधीयानतिबाढे स्यादतिसाधौ तु वाच्यवत्, वि. साधीयानतिशोभने। अतिबाढे, हे. (अतिशये) साधीयान् साधुबाढयोः, अ.

साधु. साधु र्वार्धुषिके चारौ सज्जने चाभिधेयवत्, मे, वि. साधुर्लिङ्गे मुनौ वार्धुषिके सज्जनरम्ययोः, हे. साधू रम्येऽपि च त्रिषु, अ. त्रिषु साधु र्धनिन्यपि, त्रि.

साध्य. साध्यो योगान्तरे स्मरे। गणदेवविशेषे च साधनीये तु वाच्यवत्, मे. साध्याभिख्या साधनीये गणदेवतयोगयोः, वि. साध्यो योगे साधनीये गणदेवतभिद्यपि, हे. साध्या देवाः फले साध्यम्, त्रि.

सानु. सानुरस्त्री वने प्रस्थे वात्यामार्गाग्रकोविदे, मे. सानुः स्नुङ्गे बुधे मार्गे वात्यायां पल्लवे वने, वि.

सान्त्व. सान्त्वं दाक्षिण्यसामनोः, मे. सान्त्वं सामनि दाक्षिण्ये, वि, हे.

सान्द्र. सान्द्रं वने घने स्पर्दो, मे. सान्द्रो घनकाननयो ष्टंदौ, वि.

सामज. समाजस्तु गजे पुंसि सामोत्थे पुनरन्यवत्, मे. सामजस्तु गजे प्रोक्तः सामोत्थे पुनरन्यवत्, वि. सामजस्तु सामोत्थे कुञ्जरेऽपि च, हे. सामजः कुञ्जरो ज्ञेयः सामजः सामजो मतः, अने.

सामन्. साम क्लीवमुपायस्य भेदे वेदान्तरेऽपि च, मे.

सामयोनि. सामयोनिस्तु सामोत्थे ब्रह्मकुञ्जरयोरपि, मे. सामयोनिस्तु सामोत्थे सामयोनि गजे विधौ, वि. सामयोनिस्तु सामोत्थे द्रुहिणे गजे, हे.

सामर्थ्य. सामर्थ्यं योग्यतायां स्यात् शक्तावपि नपुंसकम्, मे. सामर्थ्यं योग्यताशक्तौ, वि. सामर्थ्यं योग्यताशक्त्योः, हे.

सामि. सामि निन्दार्धयो र्मतम्, मे, वि. सामि त्वर्धे जुगुप्सिते,शा.

सामिधेनी. सामिधेनी तु धाय्यायां समिध्यपि च योषिति, मे. सामिधेनी स्मृचि प्रोक्ता सामिधेनी समिध्यपि, वि. सामिधेनी समिदृचोः, हे.

सामुद्र. सामुद्रं देहलक्षणे। समुद्रजेऽन्यलिङ्गः, मे. सामुद्रं देहलक्षणे। सामुद्रस्य समुद्रीयलवणादिषु भेद्यवत्, वि. सामुद्रं लवणान्तरे। लक्षणे च शरीरस्य, हे.

साम्प्रतम्. साम्प्रतञ्चाधुनार्थे स्यादुचितार्थे च दृश्यते, मे. साम्प्रतञ्चाधुनार्थे स्याद् युक्तार्थेऽपि च साम्प्रतम्,वि. साम्प्रतं ह्युचितेऽधुना,हे,युक्तार्थे साधनार्थे च साम्प्रतं तद् विदो विदुः,त्रि. वर्तमाने च युक्ते च साम्प्रतं संप्रचक्षते, ह.

साय. सायः काण्डे दिनान्ते च, मे. सायः काण्डापराह्णयोः, वि. सायः शरेऽपराह्णे च, हे.

सायक. सायकः शरखड्गयोः, मे, वि. सायकः खड्गबाणयोः, हे. शरे खड्गे च सायकः, ध. सायकौ बाणमार्गणौ, श.

सार. सारो बले स्थिरांशे च मज्ज्ञि पुंसि जले धने। न्याय्ये च क्लीवं त्रिषु वरे, मे. सारो बले मज्ज्ञनि च स्थिरांशे न्याय्ये च नीरे च धने च सारम्। वरेऽन्यवत् सारमुदाहरन्ति. वि. सारो मज्जस्थिरांशयोः ।

बले श्रेष्ठे च सारन्तु द्रविणन्यायवारिषु, हे. सारो बले स्थिरांशे च न्यायेत्र क्लीवं वरे त्रिषु, अ. श्रेष्ठे स्वान्त्रि धने शुक्रे मज्जि सार उदाहृतः, इं.

सारङ्ग. सारङ्गः पुंसि हरिणे चातके च मतङ्गजे। शबले त्रिषु, मे. सारङ्गश्चातके भृङ्गे कुरङ्गे च मतङ्गजे। पक्षिभेदे च सारङ्गः सारङ्गः शबलेऽन्यवत्, वि. सारङ्गो विहगान्तरे। चातके चञ्चरीके च त्रिषैणशबलेषु च, हे. चातके हरिणे पुंसि सारङ्गः शबले त्रिषु, अ. सारङ्गश्चातके ख्यातः सारङ्गः कुञ्जरो मतः। सारङ्गो भ्रमरो ज्ञेयः सारङ्गो हरिणो मतः, अने.

सारण. सारणो रावणान्तरे। रुग्भेदे ना प्रसारण्यां सल्पनद्याञ्च सारणी, मे. सारणी सल्पसरिति प्रसारण्याञ्च सारणी। सारणः स्यादतीसारे सचिवे रावणस्य च, वि. सारणः स्यादतीसारे दशकन्धरमन्त्रिणि, हे.

सारस. सारसः पक्षिभेदेन्द्वोः क्लीवन्तु सरसीरुहे, मे. सारसः पक्षिभेदे स्यात् सारसं सरसीरुहे, वि. सारसं सरसीरुहि। सारसः पुष्कराख्येन्द्वोः, हे. अथ सारसम्। पद्मे ना पक्षिणीन्द्वौ च, त्रि.

सारसन सारसनमधुरस्के तनुत्रिणां मेखलायाञ्च, मे. सारसनं मेखलायामुरस्के च तनुत्रिणाम्, वि. सारसनमुरश्छदे। काञ्च्याञ्च, हे.

सार्थ. सार्थो वणिक्समूहे स्यादपि सङ्घातमात्रके, मे, वि. सार्थो वणिग्गणे वृन्दे धनेन सहितेऽपि च, हे.

सार्वभौम. सार्वभौमस्तु दिङ्नागे सर्वपृथ्वीपतावपि, मे, वि सार्वभौमस्तु दिग्गजे चक्रवर्तिनि, हे. सार्वभौमो गजे राज्ञि, त्रि.

साल. सालः पादपमात्रे स्यात् प्राकारे सर्जपादपे, मे. सालः पादपमात्रे स्यात् प्राकारे शङ्कुद्रुमे, वि. सालः सर्जतरौ वृक्षमात्रप्राकारयोरपि, हे. सालो वरणसर्जयोः, त्रि. सालः प्राकारवृक्षयोः, अने.

सालसार. सालसारस्तरौ हिङ्गौ, हे. v. शालसार.

सावन. सावनो यज्ञकर्मान्ते यजमानप्रचेतसोः, मे. वि. हे.

सावित्र. सावित्रः शङ्करे वसौ। सावित्री सत्यवत्पत्न्यां ब्रह्मपत्न्युग्रमयोरपि, मे. सावित्रः शङ्करे प्रोक्तः सावित्री देवतान्तरे, वि. सावित्रस्तु महेश्वरः। सावित्री देवताभेदे, हे.

साहस. साहसन्तु बलात्कारकृतकार्ये दमेऽपि च, मे, वि. साहसन्तु दमे दुष्कृतकर्मणि। अविमृश्यकृतौ धार्ष्ट्ये, हे.

सिंह. सिंहः कण्ठीरवे राशौ सत्तमे चोत्तरस्थितः। सिंही तु कण्टकार्यां स्याद् वार्त्ताकौ वासकेऽपि च, मे. सिंहः कण्ठीरवे राशौ सत्तमे चोत्तरस्थितः। सिंही क्षुद्राह्वयोः स्याद् वासके राहुमातरि, वि. सिंहस्तु राशिभेदे मृगाधिपे। श्रेष्ठे स्यादुत्तरस्थश्च सिंही स्वर्भानुमातरि। वासाह्वयोः क्षुद्रायाम्, हे. सिंह्यौ वार्त्ताकुवासकौ। राशिभेदे हरौ सिंहः श्रेष्ठार्थे चोत्तरे स्थितः, त्रि

सिंहाण. V शिङ्घाण.

सिकता. सितका स्त्री सिकतिले बालुकायाञ्च भूमनि, मे. सिकता बालुकायां स्त्रः सिकताऽप्यामयान्तरे। सिकतान्वितदेशे च शर्करायाञ्च कीर्त्तिता, वि. सिकताः स्त्र वालुकायां सिकता सैकते रुजि, हे. सिकताः स्त्र बालुकापि, श्र.

सिक्थ. सिक्थो भक्तपुलाके ना मधूच्छिष्टे नपुंसकम्, मे, त्रि. सिक्थं नील्यां मधूच्छिष्टे सिक्थो भक्तपुलाकके, हे. सिक्थं नील्यां मधूच्छिष्टे सिक्थ ओदनसम्भवे, वि.

सित. सितमवसिते च बद्धे धवले त्रिषु शर्करायां स्त्री, मे. सितस्त्ववसिते बद्धे वर्णे सिता तु शर्करा, हे सितः समाप्ते धवले निबद्धज्ञातयोरपि, वि. बद्धार्जुनौ सितौ, श्र. शर्करापि सिता, लि. सितो बद्धः सितः शुक्लः सितं रजतमुच्यते। सायकोऽपि सितो ज्ञेयः सितो दैत्यपुरोहितः, अने

सिद्ध. सिद्धो ना व्यासादौ भेदे योगस्य देवयोनेश्च। त्रिषु निष्पन्ने, मे. सिद्धो व्यासादिषु व्यासः सिद्धाः स्त्र देवयोनिषु। नित्ये प्रसिद्धे निष्पन्ने,

वि. सिद्धो व्यासादिके देवयोनौ निष्पन्नमुक्तयोः। नित्ये प्रसिद्धे, हे. सिद्धस्तु नित्यनिष्पन्दनादिषु, त्रि.

सिद्धरस. सिद्धरसो रसे पुंसि व्याडिप्रभृतिषु त्रिषु, मे. सिद्धरसो रसे व्याडिप्रभृतिषु च दृश्यते, वि.

सिद्धार्थ. सिद्धार्थस्तु पुमान् शाक्यसिंहे च सितसर्षपे, मे. सिद्धार्थः शाक्यसिंहे स्यात् सिद्धार्थः सितसर्षपे, वि. सिद्धार्थः सर्षपे शाक्यसिंहेऽपि जिननप्तरि, हे. सिद्धार्थः सर्षपे शुक्ले, त्रि.

सिद्धि. सिद्धिः स्त्री योगनिष्पत्तिपादुकान्तर्धिंवृद्धिषु, मे. सिद्धिर्निष्पत्तियोगयोः, वि. सिद्धिस्तु मोक्षे निष्पत्तियोगयोः, हे.

सिध्मल. सिध्मला मत्स्यविकृतौ वाच्यवत् तु किलासिनि, मे. सिध्मलः किलासी सिध्मला मत्स्यचूर्णके, हे. सिध्मला मत्स्यचूर्णे स्यात् सिध्मलश्च किलासिनि, वि. सिध्मला शुष्कमीने स्त्री त्रिलिङ्गस्तु किलासिनि, त्रि.

सिनीवाली. सिनीवाली तु दृष्टेन्दुकलामादुर्गयोः स्त्रियाम्, मे.

सिन्दूर. सिन्दूरस्तरुभेदे स्यात् सिन्दूरं रक्तचूर्णके। सिन्दूरी रोचनीरक्तचेलिकाधातकीषु च, मे, वि. सिन्दूरं नागसम्भवे। सिन्दूरस्तु द्रुमभेदे सिन्दूरी रक्तचेलिका। रोचनी धातकी, हे.

सिन्दूरतिलक. सिन्दूरतिलक उक्तो मतङ्गजे स्त्री तु कामिन्याम्, मे. सिन्दूरतिलको नागे सिन्दूरतिलका स्त्रियाम्, वि. सिन्दूरतिलको हस्ती सिन्दूरतिलकाऽङ्गना, हे.

सिन्धु. सिन्धुर्वमथुदेशाब्धिनदे ना सरिति स्त्रियाम्, मे सिन्धुः समुद्रे नद्याञ्च नदे देशभेदानयोः, वि. सिन्धुर्नद्यां गजमदेऽब्धौ देशनदभेदयोः, हे. देशे नदविशेषेऽब्धौ सिन्धुर्ना सरिति स्त्रियाम्, श सरित्समुद्रयोः सिन्धुः, ज्ञाने सिन्धुः समुद्रनद्योः, रु.

सिप्र सिप्रो निदाघसलिले सिप्रा तु सरिदन्तरे, मे. सिप्रः स्वेदे सिप्रा नद्याम् हे.

सिर. सिरा नाड्यम्बुवाहिनो। सिरस्तु पिप्पलीमूलम्, हे. V. शिर.

सीता. सीता लाङ्गलपद्धतिर्वैदेहीस्वर्गगङ्गासु, मे. सीता जनकजा-गङ्गाभेदयो र्हलपद्धतौ, हे. सीता रामकलत्रे स्यात् तथा लाङ्गलपद्धतौ। नभो-नद्याञ्च, वि. सीता लाङ्गलरेखा स्यात्, व्योमगङ्गा च जानकी, त्रि. सीता लक्ष्मीसमा सीता सीता सस्याधिदेवता। सीता सीरध्वजापत्यं सीता मन्दाकिनी मता, अने.

सीमन्. सीमा घाटस्थितिक्षेत्रेष्वण्डकोषेऽपि च स्त्रियाम्, मे. सीमा घाटे स्थितौ क्षेत्रे, त्रि.

सीमा. सीमा घाटस्थितिक्षेत्रेष्वण्डकोषेऽपि च स्त्रियाम्, मे. सीमा घाटे स्थितौ क्षेत्रे मर्यादावेलयोरपि, वि. सीमा घाटे स्थितौ क्षेत्रे, हे.

सीर. सीरोऽर्कहलयोः पुंसि, मे. सीरस्तिग्मकरे हले, वि. सीरः स्यादंशुमालिनि। लाङ्गले, हे. हलतिग्मकरौ सीरौ, त्रि.

सु. सु पूजायां भृशार्थानुमतिकृच्छ्रसमृद्धिषु, वि, मे.

सुकर्मन्. सुकर्मा तु पुमान् योगभेदे स्यात्, देवशिल्पिनि, मे. सुकर्मा ग्रहयोगे स्यात् सुकर्मा देवशिल्पिनि, वि. सुकर्मा योगभेदे स्यात् सुक्रिये देवशिल्पिनि, हे.

सुकुमार. सुकुमारो ऽन्यदौ त्रिषु। पुंसि पुण्ड्राभिधानेक्षौ, मे. सुकुमारश्च पुण्ड्रेक्षौ कोमले त्वभिधेयवत्, वि. सुकुमारश्च कोमले। पुण्ड्रेक्षौ, हे.

सुकृत. सुकृतन्तु शुभे पुण्ये क्लीवं सुविहिते त्रिषु, मे. सुकृतन्तु शुभे पुण्ये सुविधाने च वाच्यवत्, वि. सुकृतन्तु शुभे पुण्ये सुविधाने, हे.

सुख सुखं शर्मणि नाके च सुखा पुर्यां प्रचेतसः, मे, वि. सुखं त्रिदिवशर्मणोः। सुखा प्रचेतसः पुर्याम्, हे.

सुत्राम. सुत्रामो वरुणे राजतिनिभे सुखभोजने, मे. सुत्रामो राज-तिनिभे शोभनाशप्रचेतसोः, वि. सुत्रामस्तु प्रचेतसि। शुभाशे राज-तिनिभे, हे

सुगन्धि. सुगन्धिः सत्रादिष्टगन्धे त्रिषु क्लीवन्तु वालुके, मे. सुगन्धिः सत्रादिष्टगन्धे सुगन्धि हरिवालुके, वि.

सुगम. सुगमः कोमले काव्ये, अने.

सुग्रीव. सुग्रीवो वासुदेवस्य हये शाखामृगेश्वरे, मे. सुग्रीवः शोभनग्रीवे सुग्रीवो वानराधिपे, वि.

सुत. सुतस्तु पार्थिवे पुत्रे स्त्र्यपत्ये तु सुता स्मृता, मे. सुतः पार्थिवपुत्रयोः, वि. सुतः पुत्रे नृपे, हे. पार्थिवे तनये सुतः, अ.

सुतल. सुतलोऽट्टालिकाबन्धनागलोकप्रभेदयोः, मे. सुतलप्रतलौ चेति पातालभुवनद्वये। सप्रातामट्टालिकाबन्धे तताङ्गुलिकरे क्रमात्, वि. सुतलोऽट्टालिकाबन्धे पातालभुवनान्तरे, हे.

सुदर्शन. सुदर्शनो हरेश्चक्रे मेरुजम्बूद्रुमे पुमान्। न द्वयोः शक्रनगरे आज्ञौषधिभिदोः स्त्रियाम्, मे. सुदर्शनो हरेश्चक्रेऽमरावत्यां सुदर्शना। आज्ञायामौषधीभेदे मेरुजम्ब्वां सुदर्शना, वि. सुदर्शनः। विष्णोश्चक्रे सुदर्शन्यमरावत्यां सुदर्शना। आज्ञायामौषधीभेदे मेरुजम्ब्वां सुराभिदि, हे.

सुदामन् सुदामा तु पुमान् वारिधरपर्वतभेदयोः, मे. सुदामा भूधरे मेघे, वि. सुदामा पर्वते मेघे, हे.

सुधन्वन् सुधन्वा मौढ्धानुष्के त्रिषु ना विश्वकर्मणि, मे सुधन्वा मैढधानुष्के सुधन्वा विश्वकर्मणि, वि सुधन्वा त्वष्टृधन्विनोः, हे.

सुधा. सुधा स्त्री लेपने मूर्वास्नुहीगङ्गेष्टिकामृते, मे. सुधाऽमृते स्नुहीमूर्वालेपगाङ्गेष्टिकासु च, वि. सुधा गङ्गेष्टिकास्नुह्योर्मूर्वालेपामृतेषु च, हे. सुधा लेपोऽमृतं स्नुही, अ सुधा प्रासादभागद्रव्यं सुधा विद्युत् सुधाऽमृतम्। सुधैकभोजनं ज्ञेयं सुधा धात्री सुधा स्नुही, अने.

सुधाद्युति. सुधाद्युतिः पुमान् मखे। चन्द्रे, मे. सुधाद्युति मखे विधौ, वि.

सुनन्दा. सुनन्दा रोचनोमयोः, मे. सुनन्दा रोचनानार्योः, वि. सुनन्दा रोचनाऽङ्गना। जननीबाहुबलिनोः, हे

सुनार. सुनारस्तु शुनीस्तन्ये सर्पाण्डकलविङ्कयोः, मे, वि. सुनारस्तु शुनीस्तन्ये सर्पाण्डे चटकेऽपि च, हे.

सुनीति. सुनीतिः शोभननये ध्रुवमातरि योषिति, मे. सुनीतिः शोभननये सुनीति र्ध्रुवमातरि, वि. सुनीति र्ध्रुवमाता स्यात् सुनयोऽपि, हे.

सुन्दर. सुन्दरी तरुभिन्नारीभिदोः स्त्री रुचिरेऽन्यवत्, मे. सुन्दरी स्त्रीतरुभिदोः, वि. सुन्दर्यङ्गनायां द्रुमान्तरे, हे.

सुपर्ण. सुपर्णः स्वर्णचूड़े च गरुड़े कृतमालके। सुपर्णी कमलिन्याञ्च वैनतेयस्य मातरि, मे. सुपर्णस्ताम्रचूड़े स्यात् गरुड़े कृतमालके। सुपर्णी कमलिन्याञ्च सुपर्णा तार्क्ष्यमातरि, वि. सुपर्णः कृतमालके। गरुड़े स्वर्णचूड़े च सुपर्णा विनताऽब्जिनौ, हे.

सुपर्वन्. सुपर्वा ना शरे वंशे पर्वधूमसुरेषु च, मे. सुपर्वा त्रिदशे वंशे शरे धूमेऽपि मर्वणि, वि. सुपर्वा पर्वणि शरे त्रिदशे वंशधूमयोः, हे. धूमवंशशराऽमर्त्याः सुपर्वाणः प्रकीर्तिताः, त्रि.

सुप्ति. सुप्तिः स्पर्शाज्ञतानिद्राविस्रम्भे शयने स्त्रियाम्, मे. सुप्तिः स्पर्शाज्ञतायाञ्च स्वापे विस्रम्भघातिनि, वि. सुप्तिः स्वापे स्पर्शाज्ञतारुजि, हे.

सुप्रतीक. सुप्रतीकः शोभनाङ्गे भवेदीशानदिग्गजे, मे, वि. सुप्रतीकः स्यादीशानदिग्गजे शोभनाङ्गके, हे.

सुभाषित. सुभाषितो बुद्धे पुमान् सूक्ते नपुंसकम्, मे.

सुमनस्. सुमनाः पुष्पमालत्योः स्त्रियां ना धीरदेवयोः, मे, त्रि. सुमनाः पुष्पमालत्योस्त्रिदशे कोविदेऽपि च, वि. सुमनाः प्राज्ञदेवयोः। जात्यां पुष्पे, हे. ज्ञेयाः सुमनसो देवाः कुसुमानि च सज्जनाः, धने.

सुमुख. सुमुखस्तार्क्ष्यतनये स्तूरिनागप्रभेदयोः, मे. सुमुखस्तार्क्ष्य-तनये फणिभेदे च पण्डिते, वि. सुमुखो गरुड़ात्मजे। पण्डिते फणिभेदे स्यात्, हे. सुमुखस्तार्क्ष्यपुत्रे, त्रि.

सुमेधस्. सुमेधास्तु स्त्रियां ज्योतिष्मत्यां त्रिषु सुबुद्धिनि, मे. सुमेधास्तु सुबुद्धौ स्यात् ज्योतिष्मत्यामपीष्यते, वि. सुमेधास्तु ज्योतिष्मत्यां विदुष्यपि, हे.

सुयामुन. सुयामुनो वत्सराजे प्रासादेऽद्र्यन्तरेऽसुव्रते, मे, वि. सुयामुनो जनार्दने। वत्सराजे प्रासादेऽद्रिभेदे, हे.

सुर. सुरा चषकमद्ययोः। पुंलिङ्गस्त्रिदिवेशे स्यात्, मे. सुरो देवे सुरा मद्ये चषकेऽपि सुरा क्वचित्, वि. सुरो देवे सुरा चषकमद्ययोः, हे.

सुरत. सुरतं स्यान् निधुवने देवत्वे सुरता स्मृता, मे. सुरतं स्यान् निधुवने देवत्वे सुरता मता, वि.

सुरततालो. भवेत् सुरततालो तु दूतिकायां शिरःस्रजि, मे, वि. सुरततालो शिरःस्रग्दूत्योः, हे.

सुरभि. सुरभिः शल्लकीमातृभिन्नुसुरागोषु योषिति। चम्पके च वसन्ते च तथा जातीफले पुमान्। स्वर्णे गन्धोपले क्लीवं सुगन्धिकान्तयोस्त्रिषु। विख्याते सचिवे धीरे चैत्रेऽपि च पुमानयम्, मे. सुरभिश्चम्पके स्वर्णे जातीफलवसन्तयोः। गन्धोपले सौरभेय्यां शल्लकीमातृभेदयोः। सुगन्धे च मनोज्ञे च वाच्यवत् सुरभिः स्मृतः, वि. सुरभि हेम्नि चम्पके। जातीफले मातृभेदे रम्ये चैत्रवसन्तयोः। सुगन्धौ गवि शल्लक्याम्, हे. सुरभि गवि च स्त्रियाम्, श. सुरभिः स्याद् वसन्तेऽपि सभाद्यूतालयेऽपि च, त्रि. श्रेष्ठेऽपि निगद्यते सुरभिः, ह.

सुरस. सुरसस्तु त्रिषु स्वादौ पर्णासे तु नपुंसकम्। स्त्रीरास्नानागमात्रोश्च, मे. सुरसः स्यात् सुमधुरे पर्णासे सुरसाऽपि च, वि. सुरसः स्वादौ पर्णासे, हे.

सुरूप. सुरूपस्तु बुधे रम्ये प्राज्ञरूपाभिरूपवत्, हे. V. प्राज्ञरूप.

सुवर्ण. सुवर्णो ना स्वर्णकर्षे सुवर्णालुमधान्तरे। स्त्री रूपगागुरुणि क्लीवे काञ्चने हरिचन्दने, मे. सुवर्णं स्वर्णमात्रे स्यात् सुवर्णं कर्षविल्वयोः।

सुवर्ण्य सुवर्णालुकृष्णागुरुमसान्तरे, वि. सुवर्णं काञ्चने कर्षे सुवर्णाली मखान्तरे । कृष्णागुरुणि बिल्वे च, हे. सुवर्णं मानभेदेऽपि, त्रि.

सुवसन्तक. सुवसन्तक उद्दिष्टो वासन्त्यां मदनोत्सवे, मे. सुवसन्तक इत्येष वासन्त्यां मदनोत्सवे, वि.

सुवह. सुवहा शल्लकीलापर्णीगोधापदीषु वीणायाम् । रास्नाशेफालिकयोः स्त्री सुखवाह्येऽन्यलिङ्ग, स्यात्, मे. सुवहा सल्लकीगोधापदीशेफालिकासु च । एलापर्ण्यां च सुवहा वल्लकीरास्नायोरपि । सम्यग्वाहे तु सुवहो वाचत्रवत् समुदाहृतः, वि. सुवहस्तु सम्यग्वहे सुवहा शल्लकीद्रुमे । रास्नाशेफालिकागोधापद्येलापर्णिकासु च, हे.

सुवेल. सुवेलः प्रणते शान्ते त्रिषु ना पर्वतान्तरे, मे. सुवेलः प्रणते शान्ते सुवेलः पर्वतान्तरे, वि. सुवेलः प्रणते शान्ते गिरिभेदे, हे.

सुव्रत. सुव्रता सुखसन्दोह्या शोभनव्रतयोरपि, मे. सुव्रता सुखसन्दोह्यसुरभ्यां शुभव्रते । वाचत्रवत्, वि. सुव्रता । सुखदोह्यसौरभेय्यां सुव्रतोऽर्हति सद्व्रते, हे. सुदोह्यो गौश्च सुव्रता, त्रि.

सुषम. सुषमाऽनन्तशोभायां स्त्री चारौ च समे त्रिषु, मे. सुषमं चारुसमयोः सुषमा परमद्युतौ, वि. सुषमं रुचिरे समे। सुषमा तु स्यात् परमशोभायां कालभिद्यपि, हे.

सुषवी. सुषवी कारवेल्ले स्यात् कृष्णजीरकजीरयोः, मे, वि. सुषवी कृष्णजीरके । जीरके कारवेल्ले च, हे.

सुषीम. सुषीमः शीतले चारौ त्रिषु ना पन्नगान्तरे, मे. सुषीमः शिशिरे चारौ सुषीमः पन्नगान्तरे, वि. सुषीमः शिशिरे रम्ये, हे.

सुषेण. सुषेणः करमर्दे स्यात् विष्णुसुग्रीववैद्ययोः, मे. सुषेणः करमर्देऽपि विष्णुसुग्रीववैद्ययोः, वि. सुषेणो विष्णुसुग्रीववैद्ययोः करमर्दके, हे. विष्णौ सुषेणः करमर्दके । कपिवैद्ये च, त्रि.

सुठु. सुठु प्रशंसनेऽपि स्यात् सत्यर्थे च निगद्यते, मे. सुठु प्रशंसनेऽपि सत्यार्थयोरपि च कथ्यते, त्रि. सुठु सत्यप्रशंसयोः, त्रि.

सूक. सूक इत्यपि । वाणवातोत्पले, मे. सूका वाणोत्पलवाताः, हे सूको वाणानिलोत्पले, वि

सूक्ष्म सूक्ष्मं सत्रात् कतकेऽध्यात्मे पुंसत्रणौ त्रिषु चाल्पके, मे. सूक्ष्मं सत्रात् कतकेऽध्यात्मेऽप्यणौ सूक्ष्मोऽल्पकेऽन्यवत्, वि सूक्ष्मोऽणौ सूक्ष्म-मल्पके । अध्यात्मे कतके, हे सूक्ष्ममध्यात्ममपि, अ.

सूचक. सूचकः सीवनद्रव्ये बोधके पिशुने शुनि । श्वोतौ काके, मे. सूचकः सीवनद्रव्ये बोधके दर्शके । पिशुने शुनि काके च, वि. सूचकः शुनि दुर्जने । कथके सीवनद्रव्ये मार्जारे वायसेऽपि च, हे सूचकौ खलकुक्कुरौ, वि.

सूचना. सूचना व्यधने दृष्टौ गन्धनेऽभिनयेऽपि च, मे, वि सूचना सत्रादभिनये गन्धने व्यधने दृशि, हे.

सूची. सूची तु सीवनद्रव्येऽप्याद्रिकाभिनयान्तरे, मे सूची करादभिनये नारीणां करणान्तरे । सूची च सीवनद्रव्ये, वि सूचत्र-भिनये व्यधने करणे स्त्रियाम्, हे. सूची हृत्यप्रभेदे च व्यधनीभित्तयो-रपि, त्रि.

सूत. सूतस्तु सारथौ तक्ष्णि क्षत्रियाद् ब्राह्मणीसुते । वन्दिपार-दयो पुंसि प्रसूते प्रेरिते त्रिषु, मे. सूतः पारदसारथ्योः प्रसूतेरितवन्दिषु । ब्राह्मण्यां क्षत्रियाज्जाते तक्ष्णि, हे. सूतस्तु सारथौ तक्ष्णि प्रसूते प्रेरिते-ऽपि च । क्षत्रियाद् ब्राह्मणीजेऽपि सूतः पारदवन्दिनोः, वि. सूतस्त्वष्टरि सारथौ, अ. सूतो वन्दिनि पारदे, त्रि सूतो भास्कर इत्युक्तः सूतः सारथिरुच्यते, अने

सूतक सूतकोऽस्त्री पारदे न द्वयो जनौ, मे. सूतकं रसजन्मनोः, वि सूतकं जन्मनि रसे, हे, अथ जन्मनि । सूतकं पारदेऽप्यस्त्री, त्रि.

सूत्र. सूत्रं तन्तुव्यवस्थयोः । शास्त्रादिसूचनाग्रन्थे, मे. सूत्रन्तु रचनायां स्यात् सूत्रं तन्तुव्यवस्थयो, वि. सूत्रन्तु सूचनाकारिग्रन्थे तन्तु-व्यवस्थयोः, हे. तन्त्वादयग्रन्थयोः सूत्रं कारणेऽपि च

सूत्रकण्ठ सूत्रकण्ठः पुमान् विप्रे खञ्जरीटकपोतयोः, मे सूत्रकण्ठो द्विजे प्रोक्तः खञ्जरीटकपोतयोः, वि सूत्रकण्ठः खञ्जरोटे द्विजन्मनि कपोतके, हे सूत्रकण्ठो द्विजेऽपि च, श सूत्रकण्ठो द्विजन्मनि । कपोतविहगेऽपि स्यात्, त्रि

सूत्रधार सूत्रधार शचीपतौ । नान्द्यन्तरसुसञ्चारिपात्रशिल्पिप्रभेदयोः, मे सूत्रधारः शचीपतौ । नान्द्यनन्तरसञ्चारिपात्रशिल्पिप्रभेदयोः, वि सूत्रधारस्तु शिल्पिभेदे नटेन्द्रयोः, हे

सूद सूदस्तु कथित सूपकारे च व्यञ्जनान्तरे, मे सूदस्तु सूपवत् सूपकारे च व्यञ्जनेऽपि च, वि सूदः सूपकारे व्यञ्जनेऽपि च सूपवत्, हे सूद स्याद् व्यञ्जनेऽपि च, श व्यञ्जने सूपकारे च सूद सूपवदिष्यते, त्रि सूदः स्यात् सूपकारश्च सूदो ज्ञेयः कुटुम्बिकः, अने

सून सून प्रसवपुष्पयो । सूना पुत्र्या वधस्थानगलशुण्डिकयो स्त्रियाम्, मे सून वाचयवद्दकूने सूनं प्रसवपुष्पयोः । सूना पुत्र्या वधस्थानगलशुण्डिकयोरपि, वि सूनं पुष्पे सूना पुनः सुता । अधोजिह्वा वधस्थानम्, हे सूनाऽधोजिह्विकाऽपि च, न सूनं पुष्पे फलेऽपि च, त्रि

सूनु सूनुः पुत्रेऽनुजेऽर्के ना, मे सूनु पुत्रेऽनुजे रवौ, वि, हे पुत्रे रवौ च सूनु स्याद् भ्रातर्यपि कनीयसि, त्रि सूनुः पुत्रे तथाऽनुजे, अने

सूनृत सूनृत मङ्गलेऽपि स्यात् प्रियसत्ये वचस्यपि, मे सूनृत मङ्गले सत्यप्रियवाचि च सूनृतम्, वि सूनृतः शिक्षितो मर्त्यः सूनृतं सत्यवद् वचः, अने सूनृतम् । मङ्गले प्रियसत्योक्तौ, हे सूनृतं कुशले सत्ये, त्रि

सूप सूपो व्यञ्जनसूदयोः, मे सूपो व्यञ्जनभेदे स्यात् सूपकारे च कीर्तितः वि १ सूद

सूम सूमं क्षीरे च नभसि, मे सूमं क्षीरे नभस्यपि, वि

सूर. सूरः सूर्यनरेश्वरौ, अने. V. शूरः

सूर्य. सूर्योऽर्कपर्णे तपने स्त्री तद्भार्यौषधीभिदोः, मे. सूर्यः सूरे तत्प्रियायां सूर्या स्यादोषधावपि, वि.

सूर्यभक्त. सूर्यभक्तस्तु बन्धूके पुंसि त्रिष्वर्कपूजके, मे. सूर्यभक्तो बन्धुजीवे तथा भास्करपूजके, वि. सूर्यभक्तो बन्धुजीवे भास्करस्य च पूजके, हे.

सृति. सृतिः स्त्री गमने मार्गे, मे. सृति र्गतौ पथि, हे. सृति-र्गमनमार्गयोः, वि.

सृदाकु. सृदाकु र्नाऽनिले वज्रे ज्वलने प्रतिसूर्यके, मे. सृदाकुरनिले वज्रे दावाग्नौ प्रतिसूर्यके, वि. सृदाकु र्वज्रे दावाग्नौ प्रतिसूर्ये समीरणे, हे.

सृष्ट. सृष्टस्तु निर्मिते। युक्तनिश्चितयोः प्राज्येत्र त्रिषु, मे. सृष्टं निश्चितयुक्तयोः। प्रचुरे निर्मिते च, हे. सृष्टन्तु निर्मिते। युक्तनिश्चितयोः प्राज्ये, वि. सृष्टं निश्चिते बहूनि त्रिषु, श.

सृष्टि. सृष्टिस्तु निर्मितौ। स्वभावे चापि कथिता, मे. सृष्टिः स्वभावे निर्माणे, वि, हे.

सेचक. सेचकः स्यात् पुमान् मेघे वाच्यलिङ्गस्तु सेक्तरि, मे. सेचकः सेक्तृमेघयोः, हे, वि.

सेचन. सेचनं रचणे सेके नौकायाः सेकभाजने, मे. सेचनं रचणे सेके नौकासेचनभाजने, वि.

सेतु. सेतु र्नालौ कुमारके, मे. सेतुस्तु सम्वरे। नदीसङ्क्रमे, हे. सेतुरालौ च वरणे, वि.

सेनानी. सेनानीः स्यात् पुमान् कार्त्तिकेये सेनापतावपि, मे. सेनानीः कार्त्तिकेये स्यात् तथा सेनापतावपि, वि. सेनानीः सैन्यपे गुहे, हे.

सेनापति. सेनापतिः कार्त्तिकेयेऽप्यनीकाधिपतौ पुमान्, मे. सेना-पतिः कार्त्तिकेयेऽप्यनीकाधिपतेऽपि च, वि

सेवक. सेवकस्तु प्रसेवे ना वाच्यलिङ्गोऽनुजीविनि, मे. सेवकस्तु प्रसेवे स्यादनुजीविनि चान्यवत्, वि. सेवकोऽनुगे प्रसेवे, हे.

सेवन. सेवनं सीवनोपास्त्योः, मे, वि, त्रि, हे.

सेव्य. सेव्यं क्लीवमुशीरे स्यात् सेवार्हे पुनरन्यवत्, मे. सेव्यं भोक्तमुशीरे च सेवार्हे पुनरन्यवत्, वि. सेव्यमुशीरे सेवार्हे, हे.

सैकतिक. अथ सैकतिकं माल्ययात्रामङ्गलसूत्रके। ना सन्त्रस्ते चपणके त्रिषु सन्देहजीविनि, मे. भवेत् सैकतिकं माल्ययात्रामङ्गलसूत्रयोः। तथा सन्त्रस्तसन्देहजीवचपणकेष्वपि, वि. सैकतिकं पुन र्माल्ययात्रामङ्गलसूत्रयोः। सैकतिकः चपणके सन्त्रस्ते भ्रान्तिजीविनि, हे.

सैनिक. सैनिकः सैन्यरचे च स्यात् सेनासमवेतके, मे.

सैन्धव. सैन्धवोऽस्त्री माणिमन्थे नाऽश्वे सिन्धुभवे त्रिषु, मे. सैन्धवो माणिमन्थेऽपि सिन्धुदेशोद्भवाश्वयोः, वि. सैन्धवः सिन्धुदेशजे। सिन्धूत्थे सप्राग्, हे. सैन्धवो लवणाश्वयोः, त्रि.

सैन्य. सैन्यं क्लीवं बले सेनासमवेते तु वाच्यवत्, मे. सैन्यं सैनिकसैन्ययोः, हे.

सैरिन्ध्री. सैरिन्ध्री परवेश्मस्थशिल्पकृत्स्ववशस्त्रियाम्। अर्थसङ्करसम्भूतस्त्रीमहल्लिकयोरपि, मे, वि, हे.

सोढृ. सोढा मर्षणशक्तयोः, वि, हे. सोढा तितिक्षावंशक्ते प्रक्ते चाप्यभिधेयवत्, मे.

सोम. सोमस्तु हिमदीधितौ। वानरे च कुबेरे च पितृदेवे समीरणे। वसुप्रभेदे कर्पूरे नीरे सोमलतौषधौ, मे. सोमः कुबेरे पितृदेवतायां वसुप्रभेदे च सुधाकरे च। दिव्यौषधीसोमलतासमीरकर्पूरनीरेषु च वानरे च, वि. सोमश्चोषधीतद्रसेन्दुषु। दिव्यौषध्यां घनसारे समीरे पितृदैवते। वसुप्रभेदे सलिले वानरे किन्नरेश्वरे, हे.

सोमवल्क. सोमवल्कस्तु धवलखदिरे कट्फलेऽपि च, मे, वि. सोमवल्कः कट्फले सप्राद्, वलघखदिरद्रुमे, हे. अथ कट्फले।

सिते च खदिरे सोमवल्कः स्मृतः, अ.

सौकर्य. सौकर्यं सूकरस्य भावे क्रियायां सूकरस्य च, वि.

सौगन्धिक. सौगन्धिकन्तु कह्लारे पद्मरागेऽपि कत्तृणे। पुंलिङ्गो गन्धपाषाणे सुगन्धव्यवहारिणि, मे. सौगन्धिको गन्धवणिक् सौगन्धिकन्तु कत्तृणे। गन्धोपले पद्मरागे कह्लारे, हे. सौगन्धिकन्तु कह्लारे पद्मरागे च कत्तृणे। गन्धोपले गान्धिके च सौगन्धिक इति ध्वनि., वि.

सौदाम(मि)नी. सौदामन्यप्सरोभेदे तडित्तद्भेदयोः स्त्रियाम्, मे. सौदामिन्यप्सरोभेदे तडित्तद्भेदयोरपि, वि. सौदामिनी तडिद्भेद-तडितोरप्सरोभिदि, हे.

सौभाग्य. सौभाग्यं सुभगत्वे स्याद् योगभेदे नपुंसकम्, मे.

सौम्य. सौम्यो बुधे ना त्रिष्वनुग्रे मनोज्ञे सोमदैवते, मे. सौम्यो बुधे मनोज्ञे स्याद् अनुग्रे सोमदैवते। बहुलास्तु च सौम्याः सुर-नौघे बोधे च वाच्यवत्, वि. सौम्यः सोमात्मजेऽनुग्रे मनोज्ञे सोम-दैवते। सौम्या पुनर्मृगशिरःशिरःस्थाः पञ्च तारकाः, हे. सौम्यस्तु सुन्दरे सोमदैवते, अ.

सौरभ्य. सौरभ्यन्तु मनोज्ञत्वे सौगन्ध्ये गुणगौरवे, मे. सौरभ्यमाङ्कः सौगन्ध्ये चारुत्वे गुणगौरवे, वि. सौरभ्यं चारुताऽपि च, त्रि.

सौवर्चल. अथ सौवर्चलं सर्जक्षारे च लवणान्तरे, मे.

सौवर्चस्. सौवर्चो भक्तपक्वयोः, अने.

सौवीर. सौवीरं काञ्जिके स्रोतोऽञ्जने च बदरीफले, मे. सौवीरं बदरे स्रोतोऽञ्जने देशे च काञ्जिके, वि. सौवीरं काञ्जिकस्रोतोऽञ्जनयोः-र्बदरीफले, हे. स्रोतोऽञ्जने च सौवीरं काञ्जिके बदरेऽपि च, त्रि. सौवीरो-ऽश्वविशेषः स्यात् सौवीरं काञ्जिकं मतम्, अने.

स्कन्ध. स्कन्धः स्यात् नृपताविंसे सम्परायसमूहयोः। काये तरुप्रकाण्डे च भद्रादौ छन्दसो भिदि, मे. स्कन्धः प्रकाण्डे सैन्यांशे बाहुमूलसमूहयोः। समीपराट्पयोश्चापि, वि. स्कन्धः प्रकाण्डे कायांशे विज्ञानादिषु पञ्चसु।

रूपे समूहे व्यूहे च, हे. स्कन्धः समुदयेऽपि च, अ. स्कन्धः सन्धेऽपि, त्रि. (संघातेऽपि) स्कन्धः करिनरतुरङ्गाणाम्, द.

स्खलित. स्खलितं छलिते भ्रंशे, हे, वि, मे.

स्तनन. स्तननं ध्वनिमात्रे स्यात् मेघशब्दे च कुन्थिते, मे. स्तननं ध्वनिमात्रे स्यात् कुन्थने घनगर्जिते, वि. स्तननं कुन्थने मेघगर्जितध्वनिमात्रयोः, हे.

स्तनयित्नु. स्तनयित्नुः पुमान् वारिधरेऽपि स्तनितेऽपि च, मे. स्तनयित्नुः पयोवाहे तद्ध्वनौ मृत्युरोगयोः, वि. स्तनयित्नुः पयोमुचि। मृतौ स्तनिते रोगे च, हे

स्तम्ब. स्तम्बोऽप्रकाण्डद्रुमगुच्छयोः, मे. स्तम्बो गुल्मे तृणादीनामप्रकाण्डद्रुमेऽपि च, वि. स्तम्ब आलानगुल्मयोः। व्रीह्यादीनां प्रकाण्डे च, हे.

स्तम्भ. स्तम्भः स्थूणाजड़त्वयोः, मे, वि. स्तम्भोऽङ्गजाड्ये स्थूणायाम्, हे. स्तम्भौ स्थूणाजडीभावौ, अ. स्थूणास्तम्भत्वयोः स्तम्भः, द.

स्तवक. (स्तवकः गुच्छगुच्छयोः, वि.)

स्तिमित. स्तिमितोऽचञ्चलार्द्रयोः, मे. स्तिमितोऽचञ्चले क्लिन्ने, वि. स्तिमितौ क्लिन्ननिश्चलौ, हे, त्रि.

स्तोक. स्तोकस्त्रिष्वल्पे चातके पुमान्, मे. स्तोकः स्यात् चातकाल्पयोः, हे. स्तोकोऽल्पे चातके, वि. चातकाल्पयोः स्तोकम्, अने.

स्तोभ. स्तोभः स्यात् सामविच्छेदे हेलने स्तम्भनेऽपि च, हे.

स्तोम. स्तोमः स्तोत्रेऽध्वरे वृन्दे, अ.

स्त्यान. स्त्यानं स्निग्धे प्रतिध्वाने घनत्वालस्ययोरपि, मे, वि. स्त्यानं स्यात् स्निग्ध आलस्ये प्रतिध्वानघनत्वयोः, हे.

स्थपति. स्थपतिः कञ्चुकिन्यपि। जीवेष्टियाजके शिल्पिभेदे नासत्तमे त्रिषु, मे. स्थपतिः शिल्पिभेदेऽपि कञ्चुकिन्यपि। जीवेष्टियाजके सूते, वि. स्थपतिः गीष्पतेरिष्टेर्बृहस्पतीष्टियज्वनोः। कारुके च, हे.

स्थपतिः कारुभेदेऽपि, अ स्थपतिः कञ्चुकी कारुभेदे गीष्पतियाग-
कृत्, त्रि.

स्थाणु. स्थाणुः कीले हरे पुमान्। अस्त्री ध्रुवे, मे. स्थाणुः कीले स्थिरे हरे, वि. स्थाणुः कीले हरे, हे. स्थाणुः शर्वोऽपि, अ. स्थाणू भङ्क्-शिवौ, त्रि. स्थाणुः कीलेऽपि, इ.

स्थान. स्थानं सादृश्येऽवकाशे स्थितौ वृद्धिक्षयेतरे, मे. स्थानं स्थितौ च सादृश्ये सन्निवेशावकाशयोः। युक्तार्थे कारणार्थे च स्थाने स्यादव्ययं पुनः, वि. स्थानं स्थित्यवकाशयोः। सादृश्ये सन्निवेशे च, हे. अवकाशे स्थितौ स्थानम्, अ.

स्थाने. स्थाने तु कारणार्थे स्याद् युक्तसादृश्ययोरपि, मे. स्थाने तु कारणे। युक्ते साम्येऽपि, हे. स्थाने तु कारणार्थे च युक्तसादृश्ययोरपि, वि.

स्थापन. स्थापनं रोपणे पुंसवने पाठौपधो स्त्रियाम्, मे. स्थापनं स्यात् पुंसवने समाधौ रोपणेऽपि च, वि. स्थापनन्तु निवेशने। पुंसवने समाधौ च, हे.

स्थापित. स्थापितं निश्चिते न्यस्ते, मे, हे. स्थापितं निश्चिते न्यस्ते च, वि.

स्थाल. स्थालं भाजनभेदेऽपि स्थाली स्यात् पाटलोखयोः, मे, वि. स्थालं भाजनभेदे स्यात् स्थाली तु पाटलोखयोः, हे.

स्थासक. स्थासकः पुंसि चार्चिक्ये जलादेरपि बुद्बुदे, मे. स्थासकाख्या च चार्चिक्ये जलादेरपि बुद्बुदे, वि. स्थासको हस्तबिम्बे स्यात् सरकादेश्च बुद्बुदे, हे.

स्थित. स्थितमूर्ध्वे सम्प्रतिज्ञे, हे स्थितं प्रतिज्ञातवति चोर्ध्व-निश्चलयोस्त्रिषु, मे. स्थितं भवेद् गत्यभावे सुप्रतिज्ञे सुनिश्चिते, वि. पधोर्ध्वे सत्प्रतिज्ञेऽपि च स्थितः, त्रि.

स्थिति. स्थितिः स्त्रियामवस्थाने मर्यादायाञ्च सीमनि, मे. स्थितिः

स्थाने च सीम्नि च, हे. मर्यादायामपि स्थितिः, त्रि. स्थितिः स्थानव्यवस्थयोः, ह.

स्थिर. स्थिरा भूशालपर्ण्यां ना शनौ मोक्षे चले त्रिषु, मे. स्थिरा भूमौ शालपर्ण्यां स्थिरो निश्चलमोक्षयोः, वि. स्थिरो मोक्षे निश्चले च स्थिरा भूः शालपर्ण्यपि, हे. स्थिरा महीशालपर्ण्योः, त्रि.

स्थिरदंष्ट्र. स्थिरदंष्ट्रो भुजङ्गमे । वराहाकृतिविष्णौ च, मे, वि.

स्थूणा. अथ स्थूणा सत्रात् सूर्म्यां स्तम्भे गृहस्य च, मे. स्थूणायसः स्मृता । प्रतिमायां गृहस्तम्भे, वि. स्थूणा सूर्म्यां रुगन्तरे, हे. स्थूणा स्तम्भेऽपि वेश्मनः, श. स्थूणा सूर्मी च दारु च, त्रि.

स्थूल. स्थूलं कूटेऽथ निम्नघ्ने पीवरेऽप्यन्यलिङ्गकः, मे. स्थूलं सत्रात् पीवरे कूटे निम्नघ्ने पुनरन्यवत्, वि. स्थूलः पीने जड़े, हे. त्रिषु स्थूलं जड़ेऽपि च, श.

स्थूलोच्चय. स्थूलोच्चयो वरण्डके । गजानां मध्यमगते गण्डाश्माकात्स्न्र्ययोरपि, हे. स्थूलोच्चयो गण्डोपलेऽपि च । गजानां मध्यमगतेऽप्यसाकल्यवरण्डयोः, मे. स्थूलोच्चयस्त्वसाकल्ये गण्डोपलवरण्डयोः । गजानां मध्यमगतौ स्थूलोच्चय उदाहृतः, वि.

स्थेय. स्थेयो विवादपदस्त्र निर्णेतरि पुरोहिते, मे. स्थेयो विवादस्त्र पदनिर्णेतरि पुरोहिते, वि. स्थेयोऽमहत्पुरोधसोः, हे. स्थेयौ नेतृपुरोहितौ, त्रि.

स्नान. स्नानं स्नानीयेऽभिषवे, मे. स्नानं स्नानीय आप्लवे, हे.

स्निग्ध स्निग्धं स्नेहयुते चिक्कणेऽपि सत्रात्, मे.

स्नेह. स्नेहः सत्रात् पुंसि तैलादिरसद्रव्ये च सौहृदे, मे. स्नेहस्तैलादिकरसद्रव्ये सत्रात् सौहृदेऽपि च, वि. स्नेहः प्रेम्णि घृतादिके, हे. सौहृदे घृततैलादौ सत्रात् स्नेहः, त्रि.

स्पर्धा. स्पर्धा संहर्षणेऽपि सत्रात् साम्ये क्रमसमुन्नतौ, मे. स्पर्धा संहर्षणे साम्ये स्पर्धा क्रमसमुन्नतौ. त्रि

स्पर्श. स्पर्शो रुजायां दाने च स्पर्शने स्पर्शकेऽपि च, मे, वि. स्पर्शो वर्गाचरे दाने स्पर्शने स्पर्शके रुजि, हे. दाने रोगेऽपि च स्पर्शः, त्रि.

स्पर्शन. स्पर्शनो मारुते पुंसि दाने स्पर्शे नपुंसकम्, मे. स्पर्शनो मारुते स्पर्शदानयोः स्पर्शनं मतम्, वि. स्पर्शनं हृषीके दाने स्पर्शे च स्पर्शनोऽनिले, हे. अथ स्पर्शदानयोः। स्पर्शनं स्पर्शनो वातः, त्रि.

स्पश. स्पशः सत्रात् सम्पराये च प्रणिधावपि पुंस्त्रयम्, मे. स्पशः प्रणिधियुद्धयोः, वि. स्पशो हेरिकयुद्धयोः, हे. द्वौ चराभिसरौ स्पशौ, च. रणे स्पश', च.

स्फार. स्फारः सत्रात् पुंसि विकटे करकादेच बुद्बुदे, मे, स्फारः सत्राद् विकटे स्फारः स्वरकादेच बुद्बुदे, वि. स्फारस्तु सरकादीनां बुद्बुदे विपुलेऽपि च, हे.

स्फुट. स्फुटो व्यक्तमफुल्लयोः। व्याप्ते त्रिषु, मे. स्फुटो व्यक्तमफुल्लयोः। सिते व्याप्ते, हे. स्फुटो व्यक्ते मफुल्ले च व्याप्ते च वलितेऽन्यवत्, वि.

स्फुटि. स्फुटि र्योषित् पादस्फोटामयेऽपि च। निर्भिन्नकर्कटी-फलेऽपि स्यात्, मे. स्फुटिस्त्वङ्घ्रिस्फोटे निर्भिन्नचिर्भिटे, हे. निर्भिन्न-कर्कटीफलेत्र पादस्फोटे स्फुटि र्मता, वि. स्फुटिः स्फोटे च कर्कट्याम्, त्रि.

स्म स्मातीते पादपूरणे। स्यात् मङ्गले धरस्ततो, मे. स्म पाद-पूरणेऽतीते, वि. स्मातीते पादपूर्तौ, हे. स्म स्यात् संस्मरणादिषु, च.

स्मय. स्मयो नाऽङ्गतगर्वयोः, मे. स्मयो गर्वेऽद्भुते, वि.

स्मृति. स्मृति र्धर्मशास्त्रस्मरणयोः स्त्रियाम्, मे. स्मृतिरिच्छा-धियो र्धर्मसंहितायामपि स्मृतिः, वि. स्मृतिः स्मरणधीच्छासु शास्त्रे, हे. स्मृतिः स्याद् धर्मशास्त्रेऽपि, त्रि.

स्यन्दन. स्यन्दनस्तु स्मृतौ नीरे तिनिशे ना रथेऽस्त्रियाम्, मे. स्यन्दनस्तु स्रुतौ नीरे स्यन्दनस्तिनिशे रथे, वि. स्यन्दनं स्रवणे तोये स्यन्दनस्तिनिशे रथे, हे. स्यन्दनं स्रवणे ना तु रथे तिनिशपादपे, त्रि. स्यन्दनाख्या द्रुमे स्वाते स्यन्दनो रथ उच्यते, अने. ४. मोच

स्मीक. सृमीका नीलिकायां स्त्री सृमीको नाकुटचयोः, मे. सृमीकः पादपे नाकौ सृपात् सृमीका तु नीलिका, हे. सृमीका नीलिकायाञ्च स्मीको नाकुटचयोः, वि.

स्यूत. स्यूतः प्रसेवके। ना त्रिपूते, मे. स्यूतम् तप्रसेवयोः, वि.

स्यूति. स्यूतिः सीवनसन्तत्योः स्त्रियाम्, मे. स्यूतिः सीवनसन्तत्योः, वि.

स्यून. स्यूनः किरणसूर्ययोः, मे, वि.

स्रवन्ती. स्रवन्ती च द्रवन्ती च सरिदोषधिभेदयोः, वि. स्रवन्ती तु तरङ्गिण्यां गुल्मस्यामौषधीभिदोः, मे. v. द्रवन्ती.

स्रुव. स्रुवा द्वयो र्होमपात्रे शल्लकीमूर्वयोः स्त्रियाम्, मे. स्रुवा मूर्वा स्रुवः स्रुचि, हे. स्रुवाख्या सल्लकीमूर्वास्रुग्भेदेषु च विश्रुता, वि.

स्रू. स्रूः स्त्रियां निर्झरे स्रवे, मे. स्रूः स्रुवे निर्झरे चापि, वि, स्रूः स्रुवे निर्झरेऽपि च, हे.

स्रोतस्. स्रोतः प्रवाहेन्द्रिययोः, हे. स्रोतोऽम्बुवेगेन्द्रिययोः, वि. स्रोतोऽम्बुवेग इन्द्रिये, मे. स्रोत इन्द्रिये निम्नगारये, अने.

स्व. स्वः स्यात् पुंस्यात्मनि ज्ञातौ त्रिष्वात्मीये धनेऽस्त्रियाम्, मे. स्वं ज्ञातावात्मधनयोरात्मीये च प्रवर्तते, वि. स्वो ज्ञात्यात्मनोः स्वं निजे धने, हे. स्वो ज्ञातावात्मनि स्वं त्रिष्वात्मीये स्वोऽस्त्रियां धने, अ. ज्ञातावात्मनि चात्मीये धने स्वाख्या प्रवर्तते, अने.

स्वज. स्वजः प्रस्वेदपुत्रयोः। क्लीवं रक्ते मे. स्वजं रक्ते स्वजः प्रस्वेदपुत्रयोः, वि. स्वेदरक्तात्मजाः स्वजाः, त्रि.

स्वज्ञ. स्वज्ञो विधौ रुद्रे, मे स्वज्ञः प्रजापतौ रुद्रे, वि. स्वज्ञौ ब्रह्मशिवौ, हे.

स्वप्न. स्वप्नः स्वापे प्रसुप्तस्य विज्ञाने दर्शने पुमान्, मे. स्वप्नः सुप्तस्य विज्ञाने स्वप्नः स्वापे च दर्शने, वि. स्वप्नः स्वापे सुप्तज्ञाने, हे. सुप्तज्ञाने च शयने स्वप्नः, त्रि.

स्वभू. स्वभूर्ना ब्राह्मणि हरौ, मे. स्वभूर्वेधसि शार्ङ्गिणि, वि. स्वभूर्विधौ विधावपि, हे.

स्वर्. स्वः प्रेत्यव्योम्नि नाके च, मे. स्वः स्वर्गपरलोकयोः, वि. स्वः स्वर्गे परलोके स्यात्, अने.

स्वर. स्वरो नासासमीरणे। उदात्तादावकारादौ षड्जादौ च ध्वनौ पुमान्, मे. स्वरोऽकारादिमात्रासु मध्यमादिषु च ध्वनौ। उदात्तादिष्वपि प्रोक्तः स्वरो नासासमीरणे, वि. स्वरः शब्देऽपि षड्जादौ, हे. अकारादिषु वर्णेषु षड्जादिषु च सप्तसु। उदात्तादिषु विज्ञेयः प्राणिनाञ्च स्वने स्वरः, रु.

स्वरु. स्वरुः पुमान् यूपखण्डे भिदुरेऽप्यध्वरे शरे, मे. स्वरुर्वज्रेऽध्वरे बाणे यूपखण्डेऽपि च स्वरुः, वि. स्वरुः स्याद् यूपखण्डके। अध्वरे कुलिशे बाणे, हे. मखेषुयूपखण्डेऽपि स्वरुः, अ.

स्वरूप. *v.* आत्मरूप.

स्वस्ति. स्वस्ति स्यात् मङ्गले पुण्ये प्रशंसायामपि क्वचित्, मे. स्वस्त्याशीःक्षेमपुण्यादौ, वि, हे, अ. स्वस्ति स्यात् मङ्गलादिषु, रु.

स्वस्तिक. स्वस्तिको मङ्गलद्रव्ये चतुष्कगृहभेदयोः, मे. स्वस्तिको मङ्गलद्रव्ये चतुष्कगृहभेदयोः। पिष्टकस्य विकारे च स्वस्तिको रक्तशालिके, वि. स्वस्तिको मङ्गलद्रव्ये गृहभेदचतुष्कयोः, हे.

स्वस्तिमुख भवेत् स्वस्तिमुखो लेखे ब्राह्मणे वन्दिनि त्रिषु, मे.

स्वादु. स्वादु मिष्टमनोज्ञयोः, मे. स्वादु मनोज्ञे मिष्टे च, वि. स्वादुस्तु सुन्दरे मिष्टे, हे. त्रिष्विष्टमधुरौ स्वादू, अ.

स्वान्त. स्वान्तं चेतसि गह्वरे, मे.

स्वाप. स्वापः शयननिद्रयोः। स्पर्शाज्ञतायामज्ञाने, मे. स्वापः स्पर्शाज्ञतानिद्राशयनाज्ञानमात्रके, वि. स्वापो निद्रायां दृग्भेदे शयनाज्ञानमात्रयोः, हे. स्वापः शयननिद्रयोः, त्रि.

स्वामिन् स्वामी प्रभुविशाखयोः, मे. स्वामी प्रभौ विशाखे

च, वि. स्वामी प्रभौ सुहृदे, हे. स्वामी भर्तरि पण्मुखे, त्रि.

स्वित्. स्वित् प्रश्ने च वितर्के च तथैव पदपूरणे, मे. स्वित् प्रश्नवितर्कयोः, हे. स्वित् प्रश्ने च वितर्के च, श्र.

स्वेद. स्वेदस्तु स्वेदने घर्मे, मे, वि. स्वेदो घर्मे स्वेदने च, हे. घर्मस्वेदनयोः स्वेदः, वि.

स्वैर. स्वैरः स्वच्छन्दमन्दयोः, मे, वि. स्वैरो मन्दे स्वतन्त्रे च, हे. मन्दस्वच्छन्दयोः स्वैरः, श्र. मन्दस्वच्छन्दयोः स्वैरम्, ह.

ह. हः शिवे सलिले शून्ये धारणे मङ्गलेऽपि च। गगने नकुलीशे च रक्ते नाके च पर्वते, मे. नभो वराहो नकुली च्छन्नो वामपदस्थितः। सदाशिवोऽव्ययः प्राणो हकारश्च षडाननः, मा. ह स्यात् सम्बोधने पादपूरणे च विनिग्रहे। नियोगे च क्षिपायां स्यात् कुत्सायामपि दृश्यते, मे. ह स्यात् सम्बोधने पादपूरणेऽनव्ययं शिवे, वि.

हंस. हंसः स्यात् मानसौकसि। निर्लोभनृपविष्ण्वर्के परमात्मनि मत्सरे। योगिभेदे मन्त्रभेदे शरीरमरुदन्तरे। तुरङ्गमप्रभेदेऽपि, मे. हंसो विहङ्गभेदे स्यादर्के विष्णौ हयान्तरे। योगिमन्त्रादिभेदेषु परमात्मनि मत्सरे। निर्लोभनृपतौ हंसः शारीरमरुदन्तरे, वि. हंसोऽर्के मत्सरेऽच्युते। खगाश्वयोगिमन्त्रादिभेदेषु परमात्मनि। निर्लोभनृपतौ प्राणवाते श्रेष्ठेऽग्रतः स्थिते, हे. रविश्वेतच्छदौ हंसौ, श्र हंसस्तु खगसूर्ययोः। निर्लोभे नृपतौ विष्णौ अन्तरात्मनि चेष्यते, त्रि. जीवे राज्ञि विधौ धर्मे तपस्विनि तुरङ्गमे। सिते पक्षिविशेषे च हंसशब्दो हरेऽपि च, अने.

हठ. हठः स्यात् प्रसभे दृश्यराम्, मे. हठो वारिपर्ण्यां स्यात् प्रसभेऽपि च, वि. हठोऽम्बुपर्ण्यां प्रसभे, हे. दृश्यरां च प्रसभे हठः, त्रि.

हताश. हताशो निर्दये चाशारहिते पिशुनेऽपि च, मे. हताशो निर्दये खले, वि. हताशो निष्कृपे खले, हे.

हनु. हनु हट्टविलासिन्यां मृत्यावस्त्रे गदे पुमान्। द्वयोः कपोला-

वयवे, मे. हनुः प्रहरणे स्त्री कपोलावयवे गदे। हनु र्हट्टविलासिन्याम्, वि. हनुः कपोलावयवे मरणामययोरपि। हरिद्रायामायुधे च, हे. हनु-र्हट्टविलासिन्यां कपोलावयवेऽपि च, त्रि.

हन्त. हन्त वाक्यारम्भखेदविषादहर्षसम्भ्रमे, मे. हन्त हर्षे विषादे च वाक्यारम्भविषादयोः, वि. हन्त दानेऽनुकम्पायां वाक्यारम्भविषादयोः। निश्चये च प्रसादे च, हे. शोचने संप्रहर्षे च हन्तशब्दः प्रयुज्यते, ह. हन्त हर्षेऽनुकम्पायां वाक्यारम्भविषादयोः, अ.

हम्. हं रुषोक्तावनुनये, मे. हं रुषोक्त्यनुनीतिषु, वि हं रोषभाषणेऽनुनयेऽपि च, हे.

हम्मित. हम्मितं चिन्नदग्धयोः, मे, वि.

हर. हरो नाशकवह्न्योः। वैश्वानरे, हे. हरौ वज्रमहेश्वरौ, अने.

हरण. हरणं यौतुकादीनां द्रव्ये भुजे हृतावपि, मे. हरणं यौतुक-द्रव्य भुजेऽपि हरणं हृतौ, वि. हरणं च हृतौ दोष्णि यौतुकादिधनेऽपि च, हे. अथ हृतौ हरणं यौतुकेऽपि च, त्रि.

हरि. हरिश्चन्द्रार्कवाताश्वशुकभेकयमाहिषु। कपौ सिंहे हरेऽजेंऽशौ शक्रे लोकान्तरे पुमान्। वाचवत् पिङ्गहरितोः, मे. हरि दिवाकरसमीरयोः। यमवासवसिंहांशुशशाङ्ककपिवाजिषु। पिङ्गवर्णे हरिद्वर्णे भेकोपेन्द्रशुकाहिषु। लोकान्तरे च, हे. हरि शीतार्कचन्द्रेन्द्रयमोपेन्द्र-मरीचिषु। सिंहाश्वकपिभेकाहिशुकलोकान्तरेषु च। हरि र्वाच्यवदा-ख्यातो हरितकपिलवर्णयोः, वि. यमानिलेन्द्रचन्द्रार्कविष्णुसिंहांशुवाजिषु। शुकाहिकपिभेकेषु हरि र्ना कपिले त्रिषु, अ. हरिरिन्द्रो हरि र्भानु र्हरि-र्विष्णु र्हरि र्मरुत्। हरिः सिंहो हरि र्भेको हरि र्वाजी हरिः कपिः। हरि-रंशु र्हरि र्भीरु र्हरिः सोमो हरि र्यमः। हरिः शुको हरिः सर्पः सुवर्णवर्णो हरिः स्मृतः, अने. अर्कमर्कटमण्डूकविष्णुवासववायवः। तुरङ्गसिंहसि-तांशुयमाश्च हरयो दश, ह.

हरिचन्दन. हरिचन्दनमस्त्री स्यात् त्रिदशानां महीरुहे। नपुंसकं

तु गोशीर्षे जम्बोत्थकुङ्कुमयोरपि, मे. हरिचन्दनमाख्यातं गोशीर्षे सुरपादपे। जम्बोत्थायां कुङ्कुमे च, वि. चन्द्रिकायामब्जधूलौ रक्ताङ्गे हरिचन्दनम्, हा.

हरिण. हरिणः पुंसि सारङ्गे विशदे त्वभिधेयवत्। हरिणी हरितायां च नारीभिद्वृत्तभेदयोः। सुवर्णप्रतिमायां च, मे. हरिणः स्मृतः कुरङ्गेऽपि हरिणः पाण्डुरेऽन्यवत्। हरिणी हरितायां च चारुस्त्रीवृत्तभेदयोः, वि. हरिणौ पाण्डुसारङ्गौ हरिणी चारुयोषिति। सुवर्णप्रतिमायां च हरितावृत्तभेदयोः, हे. हरिणो स्मृतः मृगी हेमप्रतिमा हरिता च या। त्रिषु पाण्डौ च हरिणः, अ. हरिणः पाण्डुरो वर्णः सारङ्गो हरिणो मतः, धने.

हरित्. हरिद् दिशि स्त्रियां पुंसि हयवर्णविशेषयोः। अस्त्रियां स्मृतः तृणे च, मे. हरित् ककुभि वर्णे च तृणवाजिविशेषयोः, वि. हरिद् दिशि तृणान्तरे। वर्णभेदेऽश्वभेदे च, हे. स्त्री हरिद् दिशि वर्णे ना, त्रिः

हरित. हरिता स्त्री च दूर्वायां हरिद्वर्णयुतेऽन्यवत्, मे. हरितेति च दूर्वायां हरिद्वर्णयुतेऽन्यवत्, वि. दूर्वाऽपि हरिता मता, त्रि.

हरिताल. हरितालं धातुभेदे स्त्री दूर्वाऽकाशरेखयोः, मे. हरितालो नभोरेखादूर्वाखड्गलतासु च, वि. हरिताली तु दूर्वागगनरेखयोः। कृपाणलतिकायां च, हे. छायापथे च दूर्वायां हरितालोध्वनि मतः, धा.

हरिवाहन. हरिवाहनस्तु पुंसि शचीपतिविवस्वतोः, मे. हरिवाहन इत्युक्तः शचीपतिविवस्वतोः, वि.

हरेणु. हरेणुर्ना सतीने स्त्री रेणुकाकुलयोषितोः, मे. हरेणुस्तु सतीने स्याद् रेणुकाकुलयोषितोः, वि. हरेणुः कुलयोषायां रेणुकायां सतीनके, हे.

हर्मुट. हर्मुटः कच्छपे सूर्येऽपि, वि. v. उद्गट.

हर्षण. हर्षणोऽक्षिरुगन्तरे। हर्षके योगभेदे च श्राद्धदेवेऽपि च क्वचित्, मे. त्रि. हर्षणस्तु श्राद्धदेवे हर्षके योगरुग्भिदोः, हे.

हर्षयित्नु. हर्षयित्नुः पुमान् पुत्रे काञ्चने तु नपुंसकम्, मे. हर्षयित्नुः सुते हेम्नि, वि. हर्षयित्नुः सुते स्वर्णे, हे.

है(हा)लाहल. हलाहलो ब्रह्मसर्पेऽञ्जनायां ना विषे स्त्रियाम्, मे. हलाहलो विषे जेष्ठ्यां हयलालाक्षयोरगे, वि. हलाहलस्तु हयलालोरगे विषे। जेष्ठ्यां च, हे.

हलिन्. हली रामे च कर्षके, मे. हली बले कर्षके स्यात्, वि. हली कृषकसीरिणोः, हे.

हव. हव आज्ञाध्वराह्वाने, मे. हवो यज्ञे तथाह्वाने निदेशेऽपि हवो मतः, वि हवस्तु सप्ततन्तौ स्यात् निदेशाह्वानयोरपि, हे. आज्ञाह्वानाध्वरा हवाः, अ

हविस् हवि र्होतव्यमात्रे च सर्पिष्यपि नपुंसकम्, मे. हवि र्होतव्यसर्पिषोः, वि. हविः सर्पिषि होतव्ये, हे. हविः सर्पिषि हव्ये च, त्रि.

हसन. हसनं न द्वयो र्हासेऽङ्गारधान्यां तु योषिति, मे. हसनं च स्मृतं हासेऽङ्गारधान्यां हसन्यपि, वि.

. हसन्ती. हसन्त्यङ्गारधान्यां च मल्लिकाशाकिनीभिदोः, मे, वि. हसन्ती शाकिनीभिदि। मल्लिकाङ्गारधान्योश्च, हे.

हस्त. हस्तः करे करिकरे सप्रकोष्ठकरेऽपि च। ऋक्षे केशात् परो व्राते, मे. हस्तो मघतभेदे स्यात् करेभकरयोरपि। कचात् परः कलापार्थे सप्रकोष्ठे तताङ्गुलौ, वि. हस्तः करे मानोडुभेदयोः। केशात् कलापे शुण्डायाम्, हे. हस्तौ तु पाणिनक्षत्रे, अ.

हस्तिकर्ण. हस्तिकर्णश्चोरुबूके पलाशगणभेदयोः, मे. हस्तिकर्णो रुबूके स्यात् पलाशगणभेदयोः, वि. हस्तिकर्णः स्यादेरण्डे पलाशगणभेदयो, हे.

हस्तिनी. हस्तिनी गजयोषायां जातिभेदे च योषितः, मे. हस्तिनी गजयोषायां नारीभेदे च हस्तिनी, वि.

हस्तिमल्ल हस्तिमल्लोऽभ्रमातङ्गे शङ्खनागे विनायके, मे. हस्ति

मल्लोऽभ्रमातङ्गे हस्तिमल्लो विनायके, वि. हस्तिमल्लः सुरद्विपे। विघ्नेशे, हे. हस्तिमल्लो गजाख्ये च, त्रि.

हा. हा विषादे च शोके च कुत्सादुःखार्थयोरपि, मे. हा विषादे च शोके च दुःखार्थेऽपि च कथ्यते, वि. हा सुखदुःखविषादेषु, हे. हा विस्मये प्रमोदे च, त्रि. हा विषादशुगर्तिषु, अ.

हायन. हायनो न स्त्रियां वर्षे पुंस्यर्चिर्व्रीहिभेदयोः, मे. हायनोऽर्चिषि वर्षे च व्रीहिभेदे च हायनः, वि. हायनोऽर्चि र्व्रीहि र्वर्षम्, हे. अथ हायनाः। वर्षार्चिर्व्रीहिभेदाश्च, अ. हायनं वर्षमोजय, अने.

हार. हारो मुक्तावली युधि, मे. हारो मुक्तावली युद्धे, वि. हारस्तु मुक्तादामनि संयुगे, हे. इष्टकादिचयो हारो हारो मुक्तागुणः स्मृतः। हारो मणिविशेषश्च हारो रजतमुच्यते, अने.

हारक. हारकः कितवे चौरे गद्यविज्ञानभेदयोः, मे, वि. हारको गद्यविज्ञानभिदोः कितवचौरयोः, हे. गद्येऽपि हारकः, त्रि.

हारि. हारिः पथिकसन्तानद्यूतादिभङ्गयोः स्त्रियाम्, मे.

हारिकण्ठ. हारिकण्ठः पिके पुंसि हारान्वितगले त्रिषु, मे. हारिकण्ठः परभृते हारान्वितगलेऽपि च, वि. हारिकण्ठो हारयुक्तकण्ठे परभृतेऽपि च, हे.

हारिद्र. हारिद्रं हरिद्रारञ्जिते त्रिषु। ना नीपवृक्षे, मे.

हारीत. हारीतो विहगान्तरे। मुनौ छद्मनि, हे. हारीतः पक्षिभेदे स्यात् मुनिभेदे च कैतवे, मे. हारीतः पक्षिभेदे स्यात् मुनिभेदेऽपि कैतवे, वि.

हार्य. हार्यो बिभीतकतरौ हर्तव्ये पुनरन्यवत्, मे, वि. हार्यः कलिद्रौ हर्तव्ये, हे.

हाल. हालो हले पुमान् हाला मदिरायां च योषिति, मे. हाला सुरायां वृषतौ च हालः, वि. हालः सातवाहनपार्थिवे। हाला सुरायाम्, हे.

हाव. हावौ कान्तविभ्रमौ, अने.

हाहा. हाहा तु खे कुह्व इवे गन्धर्वेऽमृतनत्यये, वि.

हि. हि पादपूरणे हेतौ विशेषे त्ववधारणे। प्रश्नहेलपदेशे च सम्भ्रमासूययोरपि, मे. हि पादपूरणे हेतौ विशेषेऽप्यवधारणे, वि. हि हेतावधारणे। विशेषे पादपूर्तौ च, हे. हि स्याद् विशेषणे हेतौ, रु. हि हेतावधारणे, अ.

हिंसा. हिंसा चौर्यादिघातयोः, मे. हिंसा चौर्यादिवधयोः, वि. हिंसा चौर्यादिके वधे, हे. चौर्यादावपि हिंसा, रु.

हिंस्र. हिंस्रा काकादनीमांस्योः स्त्रियां स्याद् घातुकेऽन्यवत्, मे. हिंस्रा काकादनीमांस्यो हिंस्रः स्याद् घातुकेऽन्यवत्, वि. हिंस्रः स्याद् घातुके हिंस्रा मांसी काकादनी च सा, हे.

हिङ्गुनिर्यास. हिङ्गुनिर्यास इत्येष निम्बे हिङ्गुरसेऽपि च, मे, वि. हिङ्गुनिर्यासो हिङ्गुरसनिम्बयोः, हे. निम्बेऽपि हिङ्गुनिर्यासः, शा.

हिङ्गुल. हिङ्गुलो वर्णकद्रव्ये ना भण्टाय्यां तु हिङ्गुली, मे.

हिण्डक. नग्नाचार्येऽपि हिण्डकः, शा.

हिण्डन. हिण्डनं भ्रमणे रतौ, मे. हिण्डनं खेलने रते, वि. हिण्डनं क्रीडारतयो र्याने, हे.

हिण्डीर. हिण्डीरः फेनवार्ताकुपूरुषे, मे. हिण्डीरः पुरुषे स्मृतः। फेने वार्तिङ्गने चापि, वि. दाडिमेऽपि च हिण्डीरम्, शा.

हित. हितं पथ्ये गते धृते, मे, हे हितं धृते गते पथ्ये, वि.

हिम. हिमं तुषारमलयोद्भयोः स्यान् नपुंसकम्। शीतले वाच्यलिङ्गः, मे. हिमं शीते तुषारे च चन्दने च हिमं विदुः, वि. हिमं तुषारे शीते च हिमश्चन्दनपादपे, हे

हिमज. हिमजा तु शटीगौर्योः पुंसि मैनाकपर्वते, मे. हिमजाऽपि शटीगौर्यो मैनाके हिमजः स्मृतः, वि. हिमजो मेनकापुत्रे हिमजा पार्वती शटी, हे. हिमजा पार्वती शटी, लि.

ह्मिमाराति. ह्मिमारातिः पुमान् वीतिहोत्रे किरणमालिनि, मे. ह्मिमारातिः खगेऽनले, वि.

हिरण. हिरणं रेतसि स्वर्णे वराटे च नपुंसकम्, मे. हिरणं रेतसि स्वर्णे वराटे च हिरण्यवत्, वि. हिरणं हिरण्यमिव वराटे हेम्नि रेतसि, हे.

हिरणमय. हिरणमयः सुरज्येष्ठे ना सुवर्णमये त्रिषु, मे. हिरणमयो लोकधातौ स्यात् सुवर्णमयेऽन्यवत्, वि. हिरणमयो लोकधातौ सौवर्णे, हे.

हिरण्य. हिरण्यं रेतसि द्रव्ये शातकुम्भवराटयोः। अक्षये मानभेदे स्यादकुप्ये च नपुंसकम्, मे. हिरण्यमक्षयद्रव्ये वराटे स्वर्णरेतसोः, वि. हिरण्यं रेतसि स्वर्णे मानभेदवराटयोः, त्रि. V. हिरण.

हिरण्यरेतस्. हिरण्यरेताः पुंसि स्यात् दिवाकरहुविर्भुजोः, मे. हिरण्यरेतसं प्राहु र्दिवाकरहुविर्भुजोः, वि. हिरण्यरेता ज्वलने सहस्रकिरणेऽपि च, हे.

हिरुक्. हिरुक्शब्दो विनार्थे च मध्यार्थेऽपि च दृश्यते, मे. हिरुङ् मध्ये विनार्थे, हे. हिरुङ् मध्यविनार्थयोः, त्रि.

ही. ही विस्मयविषादयोः, मे. ही दुःखहेतावुद्दिष्टो ही विस्मयविषादयोः, वि. ही दुःखहेतावाख्यातो विषादे विस्मयेऽपि च, हे.

हीन. हीनं गर्ह्योनयोस्त्रिषु, मे. हीनं गर्ह्योनयोः, वि. V. न्यून.

हीर. हीरा पिपीलिकालक्ष्म्योः पुंसि शङ्करवज्रयोः, मे. हीरा पिपीलिकालक्ष्म्योः हीरः शङ्करवज्रयोः, वि. हीरो वज्रे हरे सर्पे हीरा पिपीलिकाश्रियोः, हे.

हीही. हीहीशब्दो विस्मयहास्ययोः, मे. हीही विस्मयहास्ययोः, हे, वि.

हुडुक्क. हुडुक्को वाद्यभेदे च मत्तदात्यूहपक्षिणि, मे. हुडुक्को वाद्यभेदे स्याद् दात्यूहे मदमत्तके, वि. हुडुक्को मदमत्ते स्याद् दात्यूहे वाद्यभिद्यपि, हे. वाद्यभेदे हुडुक्कः स्याद् दात्यूहे च मदोत्कटे, त्रि.

ह्रुम्. हुं स्मृतावप्यपाकृतौ। अर्थप्रश्नेऽप्यनुज्ञायाम्, मे. हुं

वितर्के परिप्रश्ने, वि, हे, ग. ऊं वितर्के चानुमतौ, त्रि. ऊं संप्रश्ने वितर्के च, ह.

ऊह. V. हाहा.

हम्. हं स्याद् प्रश्नवितर्कयोः, मे. V. ऊम्.

हृद्. हृत् क्लीबं बुक्कचित्तयोः, मे. हृदाख्या चित्तबुक्कयोः, वि.

हृदय. हृदयं मानसे बुक्कोरसोरपि नपुंसकम्, मे. हृदयं मानसो-रसोः। बुक्कायाम्, वि. हृदयं वचसि स्वान्ते, हे. उरस्यपि च बुक्कायां हृदयं मानसेऽपि च, त्रि.

हृद्य. अथ त्रिषु हृद्यं हृज्जहृष्टिन हृत्प्रिये। वशक्कृद् वेदमन्त्रे ना हृद्विनामौषधौ स्त्रियाम्, मे. हृद्यं धवलजीरे च हृत्प्रिये हृद्भवेऽपि च। वशक्कृद् वेदमन्त्रे च हृद्यं हृद्याख्यभेषजे, वि. हृद्यं धवलजीरके। हृत्प्रिये हृष्टिते हृज्जे हृद्या तु हृद्धिभेषजे। हृद्यश्च वशकृन्मन्त्रे, हे.

हृषित. हृषितं विस्मिते प्रीते प्रहते हृष्टलोमनि, मे. हृषितं विस्मिते प्रीते प्रणते हृष्टरोमणि, वि.

हृष्ट. हृष्टो रोमाञ्चितेऽपि च। जातहर्षे प्रहसिते विस्मितेऽप्यभि-धेयवत्, मे. हृष्टो हृषितवत् मतः। रोमाञ्चिते प्रहसिते जातदर्पे च विस्मिते, वि. हृष्टः प्रहसितेऽपि च, त्रि.

हे. हे सम्बोधन आह्वानेऽप्यसूयादौ च दृश्यते, मे. हे सम्बुद्धौ पादपूरणे, हे. V. ए, हैहै.

हेठ. हेठो बाधाविहेठयोः, मे.

हेति. हेतिः स्यादायुधज्वालासूर्यतेजःसु योषिति, मे. हेतिः स्यादायुधे ज्वाले हेतिस्तरणितेजसि, वि. हेति र्ज्वालास्त्रसूर्यांशुषु, हे. रवेरर्चिश्च शस्त्रं च वह्निज्वाला च हेतयः, अ. हेतौ शस्त्रार्चिषौ मते, अने.

हेतु. निमित्तद्वये हेतु, अने.

हेतुक. हेतुको बुद्धभेदे स्यात् महाकालगणेऽपि च, मे, वि. हेतुकस्तु महाकालगणबुद्धविशेषयोः, हे.

हेमपुष्प. हेमपुष्पमशोके स्यात् जवापुष्पे नपुंसकम्, मे. हेमपुष्पं जपापुष्पे चम्पकाशोकयो र्मतम्, वि. हेमपुष्पं तु चम्पके। अशोकद्रौ जपापुष्पे, हे.

हेमपुष्पक स्याद्धेमपुष्पिका यूथ्यां चम्पके हेमपुष्पकः, मे, वि. हेमपुष्पकश्चम्पके हेमपुष्पिका यूथिका, हे.

हेमल. हेमलः स्वर्णकारे स्यात् कलादे शिलान्तरे, मे, वि. अथ हेमलः। कलादे सरटे ग्रावभिदि, हे.

हेमाङ्ग. हेमाङ्गो गरुडे परमेष्ठिनि, मे. हेमाङ्गो द्रुहिणे तार्क्ष्ये, वि.

हेरम्ब. हेरम्बो विघ्नराजे स्यात् महिषे शौर्य्यगर्विते, मे. हेरम्बो विघ्नराजे सग्रात् कासारे शौर्य्यगर्विते, वि. हेरम्बः शौर्य्यगर्विते। महिषे विघ्नराजे च, हे. हेरम्बो महिषेऽपि च, ह.

हेला. हेला स्त्रियामवज्ञायां विलासे वरयोषिताम्, मे. हेलामवज्ञानविलासयोश्च, वि हेला तु स्यादवज्ञाविलासयोश्च, हे हेलाऽवज्ञाविलासयोः, त्रि. हेला प्रस्तावेऽपि, ह.

हेलि. हेलिरालिङ्गने सूर्य्ये, हे.

हेहे. हेहे सम्बोधने हूतौ, मे. हेहे व्यस्तौ समस्तौ च हूतिसम्बोधनार्थयोः, वि.

है. है सम्बोधन आह्वाने, मे. v. ए, हेहे.

हैमवती. हैमवत्यभयास्वर्णक्षीर्य्योः श्वेतवचोमयोः मे, वि. हैमवत्यद्रिजा स्वर्णक्षीरी शुक्लवचाऽभया, हे. हरीतकी हैमवती गौरी श्वेतवचापि च, त्रि.

हो. होहो शब्दौ समेतयोः (सम्बोधने आह्वाने), मे होहो चैवंविधौ ज्ञेयौ (व्यस्तौ समस्तौ च) सम्बुद्ध्याह्वानयोरपि, वि.

होमि. होमि र्ना पावके घृते, मे. होमिः सर्पिषि पावके, वि. होमिः सर्पिषि वह्नौ च, हे

होरा. होरा लग्नेऽपि राश्यर्धे रेखाशास्त्रभिदोरपि, मे. होरा लग्नेऽपि राश्यर्धे शास्त्ररेखाभिदोरपि, वि. होरा तु लग्ने राश्यर्धे शास्त्ररेखाप्रभेदयोः, हे.

होहो. होहो शब्दस्तथैस्तयोः (सम्बोधने हृतौ), मे. v. हो.

हौ. v. हो.

ह्रस्व ह्रस्वोऽन्यक् खर्वयोस्त्रिषु, मे. ह्रस्वखर्वाविमौ शब्दावेकार्थौ वामनार्थयोः, वि v खर्व.

ह्रादिनी. ह्रादिनी वज्रविद्युतोः, हे. ह्रादिनी वज्रतडितोः, मे. ह्रादिन्यौ वज्रतडितौ, श्र.

लुं, स. see in ल, क.

अथ शब्दभेदप्रकाशः ।

—:(•):—

प्रबोधमाधातुमशाब्दिकानां रूपाण्युपेत्यापि सतां कवीनाम् ।
कृतो मया रूपमवाप्य शब्दभेदप्रकाशोऽखिलवाक्प्रबोधः ॥ १ ॥
प्रायो भवेद् यः प्रचुरः प्रयोगः प्रामाणिकोदाहरणप्रतीतः ।
रूपादिभेदेषु विलक्षणेषु विचक्षणो निश्चिनुयात् तमेव ॥ २ ॥
क्वचिन्मात्राकृतो भेदः क्वचिद्वर्णकृतोऽत्र च ।
क्वचिदर्थान्तरोल्लेखाच्छब्दानां रूढितः क्वचित् ॥ ३ ॥
जागर्ति यस्यैव मनःसरोजे स एव शब्दार्थविवर्त्तनेशः ।
निजप्रयोगार्पितकामचारः परप्रयोगप्रसरार्गलश्च ॥ ४ ॥
विद्यादगारमागारमपगामापगामपि ।
अरातिमारातिमथो अम आमश्च कीर्त्तितः ॥ ५ ॥

५. अगार=आगार, अपगा=आपगा, अराति=आराति, अम=आम. चुरादौ अम रोग इत्यत्र माधवः "आमयति । नान्ये मितोऽहेताविति मित्त्वनिषेध । आम ॥ अम तीति अपि तस्य च हेतुमण्णिजन्तत्वेन मित्त्वादमयतीति । अस्य चोदात्तोपदेशत्वात् मोदात्तोपदेशस्येति जिति चिति कृति वृद्धिनिषेधात् घञ्यनुलो अम अमक इति ।"

भवेदमर्ष आमर्षोऽप्यङ्कुरोऽङ्कूर एव च ।
अन्तरिक्षमन्तरीक्षमगस्त्योऽगस्तिरित्यपि ।
अटरूष आटरूषोऽवश्योऽवश्याय इत्यपि ॥ ६ ॥

६ अमर्ष=आमर्ष, अङ्कुर=अङ्कूर, अन्तरिक्ष=अन्तरीक्ष, अगस्त्य=अगस्ति. अटरूष=आटरूष (अटरूष A c 2. 4. 103), अवश्य=अवश्याय (I. O. ऽवश्यायोऽवश्ययस्तथा O2. अवश्या. W) 'स्यात् प्ररोहोऽङ्कुरोऽङ्कूरो रोहश्च सह पर्वणि, हे. ४. १८४. 'यथागस्त्य कुम्भयोनिरगस्तिः कलशीसुत इति शब्दार्णव' अ टी. २. २०..

प्रतिश्याय: प्रतिश्यावो भालूको भल्लुकोऽपि च।
जम्बूकं जम्बुकं प्राहुः शम्बूकमपि शम्बुकम् ॥ ७ ॥

७. प्रतिश्याय (O2 प्रतिश्याम, I O प्रतिश्यान, क, ग, प्रतिश्या, W मै पाके ६२७. धा.) =प्रतिश्याय; भालूक=भल्लुक; जम्बुक=जम्बूक; शम्बूक=शम्बुक (both शङ्कुक, I.). "शम्बूक: शम्बुक: शम्बुपूर्वः कान्तस्तु सर्वदा। ककारेण विना शंपो दृश्यते शम्बविस्तर इत्युत्पलिनी", अ. टी. १०. २३. "भाल्लूकभालूकर्क्षाच्छभल्लभल्लूकभल्लुकाः", हे. ५. १५५. तथा जम्बूकशम्बूकवालूकएलूकादय:, उ. ४. ४६.

जतुका स्याज्जतूकापि मसुर: स्यान्मसूरवत्।
वास्तुकं चापि वास्तूकं देवकी दैवकीति च ॥ ८ ॥

८. जतुका=जतूका; मसुर=मसूर; वास्तुक=वास्तूक; (A c. 2. 4 158), देवकी=दैवकी "वेश्यायां व्रीहिभेदे च मसूरा मसुरा स्त्रियाम्। मसूरमसुरौ पुंसि द्वावेतावपि वै तयोरिति रभस:", अ. टी. २. ६. १७. अथ मसुरो मसूरो व्रीहिकाम्बन? लि.

ज्यौतिषं ज्यौतिषं चापि ष्ठेवनं ष्ठीवनं यथा।
सुत्रामापि च सूत्रामा हनूमान् हनुमानपि ॥ ९ ॥

९. ज्योतिष=ज्यौतिष; ष्ठेवन=ष्ठीवन, सुत्रामन्=सूत्रामन्, हनूमत्=हनुमत्.
"मारुति: केसरिसुतो हनूमान् हनुमानपि," के

उपर्णं स्यादूपर्णं च भवेदुपरमूपरम्।
हारीतो हारितोऽपि स्यान् मुनिपक्षिविशेषयो: ॥ १० ॥

१०. उपर्ण=ऊपर्ण, उपर=ऊपर, हारीत=हारित. 'ऊपरलूपरानूपो कुलादिरपि कीर्तित:,' के.

तुवरस्तूवरे च स्यात् कुवर: कूवरेऽपि च।
उत्तमेऽनुत्तमं च स्यादाहतं स्यादनाहतम् ॥ ११ ॥

११. तुवर=तूवर; कुवर=कूवर; उत्तम=अनुत्तम; आहत=अनाहत

उदारे चानुदार: स्यादुदग्रेऽप्यनुदग्रवत्।
बन्धूरं बन्धुरं च स्यादूरीकृतमुरीकृतम् ॥ १२ ॥

१२. उदार=अनुदार, उदग्र=अनुदग्र, बन्धूर=बन्धुर; ऊरीकृत=उरीकृत.

वाल्हीकं वाह्लिकं चापि गाण्डीवो गाण्डिवोऽपि च।
उपाप्यूपा ननन्दा च ननान्दा च प्रकीर्तिता ॥ १३ ॥

१३. वाल्हीक=वाह्लिक (most बह, some ह्ल); गाण्डीव=गाण्डिव; उपा=ऊपा; ननन्दृ=ननान्दृ. 'वाल्हीका वाह्लिकाह्वयाः,' ऐ. ४. २५. 'ननान्दा तु स्वसा पत्युर्ननन्दा नन्दिनीत्यपि,' ऐ. ३. २१८. (=रभस, श्व. टी=मन्दायण, उ. २.९९) 'कपिध्वजस्य गाण्डीवगाण्डिवौ पुंनपुंसकौ,' श्व. २. ८. ८४. 'प्रत्यूषमहउषसे अपि। प्रत्यूषपउषसी उषः प्रत्यूषकल्यमप्यकं,' शब्द.

ह्रीबेरं हिरिबेरं च चिकूरं चिकुरोऽपि च।
चण्डालोऽपि च चाण्डालो वदन्योऽपि वदान्यवत् ॥ १४ ॥

१४. ह्रीबेर=हिरिबेर (ह्रीबेर I. O.), चिकुर=चिकुर; चण्डाल=चाण्डाल, वदन्य=वदान्य 'कुन्तला मूर्धजास्तु चिकूराश्चिकुरा कचा इति दुर्गः' श्व. टी. २. ६. ९५.

हालाहलं हालहलं वदन्त्यपि हलाहलम्।
डाहालं च डहालं च डाहलं च प्रचक्षते ॥ १५ ॥

१५. हालाहल=हालहल=हलाहल; डाहाल=डहाल=डाहल. 'हालाहलहलाहले। हालहालं हालहलं,' के. 'डहालस्तु डाहालो डाहलश्च सः,' के.

कोड्राणः कोड्रणश्चापि श्यामाकः श्यामकोऽपि च।
सहाचरः सहचरः स्फाटिकं स्फटिकं तथा ॥ १६ ॥

१६. कोड्राण=कोड्रण, श्यामाक=श्यामक, सहाचर=सहचर; स्फटिक=स्फाटिक 'सैरीयक सहचरः सैरेयश सहाचरः,' श्व. टी. २. ४. ७५. 'समौ कोड्रणकोड्रणौ,' के. "श्यामाक श्यामकोऽपि स्यादविपर्ययित प्रियः," के.

गन्धर्वोऽपि च गान्धर्वश्चमरं चामरेऽपि च।
चोरश्चौरश्चटुश्चाटुश्चेलं चैलं चमुश्चमूः ॥ १७ ॥

१७. गन्धर्व=गान्धर्व, चमर=चामर, चोर=चौर; चटु=चाटु; चेल=चैल; चमु=चमू, 'चटु चाटु प्रिय वाक्यमिति हट्टचन्द्रः' उ. १. ३.

चञ्चुश्चञ्चूस्तलस्तालः श्यामलः शामलोऽपि च।
महिलायां महेलाद्यं विदग्धे छेकिलोऽपि च ॥ १८ ॥

१८. चञ्चु=चञ्चू, तल=ताल, श्यामल=शामल, महिला=महेला, छेकिल=(छेक)

(छे विदग्धे छविल्लेऽपि च, *I. O.*). 'मल्लिकायां मल्लिकाऽपि मद्गुला स्यान् मल्लिका। छेकरम्भे छेकालौ विदग्धे छेकिलोऽपि च,' वि. 'वल्गु मे गुरुवचः प्रियङ्गुः सरयुः कुहुरिति वाचस्पतिकोषः," उ. २. २२.

गुग्गुलौ गुग्गुलोऽपि स्याद् हिङ्गुलौ चापि हिङ्गुलम् ।
मन्दिरे मन्दिराऽपि स्याद् वीर्यं वीर्याऽपि कथ्यते ॥ १९ ॥

१९. गुग्गुलु=गुग्गुल ; हिङ्गुलु=हिङ्गुल (हिङ्गुलि, W हिङ्गुलुश्चापि हिङ्गुलमिति रुद्रः, A.c. 3. 5. 20.) ; मन्दिर=मन्दिरा ; वीर्य=वीर्या. 'अनियमयति वीर्येऽयमरमाला', अ. टी. ७. २९.

धन्याकमपि धान्याकं युतकं यौतकं यथा ।
कवाटं च कपाटं च कविलं कपिलं मतम् ॥ २० ॥

२०. धन्याक=धान्याक ; युतक=यौतक ; कवाट=कपाट ; कविल=कपिल. 'धन्याकं धान्यकं धन्यं कुस्तुम्बुरु वनीयकमिति रभसः', "कपाटश्च कवाटश्च त्रिषु स्यादररं न मेति वाचस्पतिः," अ. टी. २. ९. ३८, २. २. १७. 'कपाटोऽररिः कवाटः,' हे. ४. ७२.

करवालः करपालो वनीयकवनीपकौ ।
पारावतः पारपतो जवा स्याज्जपया सह ॥ २१ ॥

२१. करवाल=करपाल ; वनीपक=वनीयक ; पारावत=पारपत, (*I. O* पारवत, 02) जवा=जपा. "पारावतः कलरव इति रभसः,' 'जवायां तु जपा स्त्रियामिति धर्मदास', अ टी. २. ५. १४, २. ४. ७६. "करवालः कृपाणवत् । करवारि र्द्वयोश्चापि निस्त्रिंशः करपालकः,' के.

जटायुषा जटायुं च विद्यादायुं तथाऽऽयुषा ।
सायं सायो भवेत् कोपः कोपः षण्ढश्च शण्ढवत् ॥ २२ ॥

२२. जटायुस्=जटायु ; आयु=आयुस् ; सायम्=साय ; कोप=कोप ; षण्ढ=शण्ढ. 'सम्पाति वीरसिंखि: ख्यातो जटायुश्च जटायुषीति शब्दार्णवः', उ. २. ११९.

तविषं तत्रिपं चापि मुसलो मुशलोऽपि च ।
वेत्रो वेपश्च कथितः स्याद् बुसोऽपि बुषोऽपि च ॥ २३ ॥

२३. तविष=तत्रिप ; मुसल=मुशल , वेत्र=वेत्र ; बुस=बुष, बुषवेत्रतुषारतोया इति धर्मदे; अ. टी. २ ६ २२.

स्यात्तुतुलस्तुषा सार्द्धं धसुना च धसु विदुः ।
शूकरः सूकरोऽपि स्याच्छृगालश्च सृगालवत् ॥ २४ ॥

२४. तनु = तनुस्, उ. २. ११८. (जरा = जरस्, O. 2.), धनु = धनुस्, शूकर = सूकर, शृगाल = सृगाल, "तालव्या अपि दन्त्याश्च शम्बसूकरपांसवः इत्यूष्मविवेक," अ. टी. ५०. 'शरावापो धनुः स्त्री स्यात्," लि. च. ४२. "शृगालोऽपि सृगालः स्यात् फेरुजम्बुकधूर्तकाः," शब्द.

शूरः सूरश्च तरणौ कलसः कलशोऽपि च ।
सुनासीरः शुनाशीरो नारायणनरायणौ ॥ २५ ॥

२५. शूर = सूर, कलस = कलश, सुनासीर = शुनाशीर, नारायण = नरायण. 'विष्वक्सेननरायणौ जलशयो नारायणः श्रीपतिः,' हे. २. १२८. "हर्यश्वः सुनासीरः पुरुहूतः पुरन्दरः', अ. ४४. (द्विमालव्यो द्विदन्त्यश्च टी) 'सूर्यं शूरोऽर्यमादित्य सूरो भानुर्विभावसुः', शब्द.

जाम्बवान् जाम्बवोऽपि स्यात्लक्ष्मणो लक्षणोऽपि च ।
संसरः सत्सरोऽपि स्याच्चरित्रं चरितं तथा ॥ २६ ॥

२६. जाम्बवत् = जाम्बव (also जाम्बुवत्). (आत्मधान = आत्मधाम, O?.), लक्ष्मण = लक्षण, संसर = सत्सर, चरित्र = चरित. "चरित्रमपि चारित्रं चरितं च समं त्रयम्," शब्द.

पारतं पारदं वाश्रो वासरः कृमिवत् क्रिमिः ।
त्रफला त्रिफला चापि त्रपता त्रिपताऽपि च ॥ २७ ॥

२७. पारत = पारद, वाश्र = वासर, कृमि = क्रिमि, त्रिफला = त्रफला, त्रपता = त्रिपता. "पारदः पारतः सूतो हरबीजं रसश्च सः," हे. ४.११६. 'शरावापो धनुः स्त्री स्यात् त्रपता त्रिपताऽपि च,' 'त्रफला त्रिफलाऽपि च,' लि. च. ४२, वै. ८१.

भवेद् ऋष्टिस्तथा रिष्टिः प्रियालः स्यात् पियालवत् ।
कणाटीनः कलाटीनो वातिको वातिगोऽपि च ॥ २८ ॥

२८. ऋष्टि = रिष्टि, प्रियाल = पियाल, कणाटीन = कलाटीन (कटाटीन, क, I. O. ग, कणाटीर, W), वातिक = वातिग (वङ्गिण = वङ्गिण O2) 'पियालस्तु पियालक इति माधवः,' अ. टी. २ ४. ३५. 'असि ऋष्टिरिष्टी,' हे. ३. ४४६. 'कर्करान्तः कलाटीनः खञ्जरीटस्तु खञ्जनः', का ८७

मिहिरो महिरोऽपि स्यात् मुकुरो मकुरोऽपि च ।
मुकुलं मकुलं चापि मुकुटं मकुटं विदुः ॥ २९ ॥

२९ मिहिर = महिर, मुकुर = मकुर, मुकुल = मकुल, मुकुट = मकुट. 'महिरमिहिरपोषा कालहत् पद्मपाणिरिति वर्णविवेकः,' उ. २. ७. 'मुकुटं मकुटं मौली मौलिकोऽपि च शेखरम्', शब्द. मुकुलो मकुलोऽप्यस्त्री कुड्मलं मोदकोरकौ,' शब्द.

मुकुतिं मकुतिं चापि चलुकं चुलुकं यथा ।
करञ्जः करजोऽपि स्यात् परेतः प्रेतवन्मतः ॥ ३० ॥

३०. मुकुति=मकुति (क, ग, I. O. मुकुत=मकुत, O2.) ; चलुक=चुलुक ; करञ्ज =करज ; परेत=प्रेत. 'करजश्च करञ्जके', च. २. ४. ४२.

किर्मिरोऽपि च किर्मीरो क्षयनं क्षायनं समम् ।
शौटीर्यमपि शौटीरं जैत्रके जेत्रकोऽपि दृश्यते ॥ ३१ ॥

३१. किर्मिर=किर्मीर ; क्षयन=क्षायन ; शौटीर्य=शौटीर (O2. शौटीर्य=शौटीर, क, ग, I. O.); जैत्रक=जेत्रक; किर्मीर=कर्मीर, A. c. I. 5. 17.

शुष्केऽपि वानं वातं च उदके स्याद् दकं मतम् ।
कुष्ठभेदे मतक्षी मताक्षश्च निगद्यते ॥ ३२ ॥

३२. वात=वान ; उदक=दक ; मतक्षी=मताक्ष, 'कं दकं जलम्' त्रि. शा. ४१.

द्रेष्कद्रेक्काणहक्काणा भवन्त्यपि हकाणवत् ।
पतङ्गमपि पताङ्गं कुद्दालं च कुदालवत् ॥ ३३ ॥

३३. द्रेष्क (क, W.)=द्रेक्काण=हक्काण=हकाण (द्रेष्काणे काण द्रुकाणा). पतङ्ग = पताङ्ग ; कुद्दाल=कुदाल. 'पतङ्गोऽपि च पताङ्ग· पताङ्गः पतभोऽपि च', शब्द.

मारिषं मारुषं शाके क्षोडरोगे क्षिडाऽपि च ।
फेली फेलिस्तयोच्छिष्टे काकिण्यां काकिनीति च ॥ ३४ ॥

३४. मारिष=मारुष ; क्षोडरु=क्षिडा ; फेला (?, I. क. फला, ग)=फेलि ; काकिणी=काकिनी (काकणी, I. O.) 'फेलीरिति जटाधर ', 'पणोद्मानदण्डानां तुर्यांशेऽपि च काकिनीति नानेषु रभसः' अ. टी २. ८. ५६ , २. ५. ८. 'फेला (Hem. I.) पिण्डोलि· फेली च', हे. ३ ८१. 'मोडा क्षोडा गदेऽपि च', द्वि. 'क्षिड गतौ' ६४७ धा. 'क्षोडा (?) शब्दसान्तोऽपि', अ टी. २. ६. ६६.

सोदामनी च सौदाम्नी सौदामिन्यपि चेष्यते ।
जरठे जठरोऽपि स्यात् निमेषो निमिषोऽपि च ॥ ३५ ॥

३५. सौदामिनी=सौदाम्नी=सौदामनी ; जरठ=जठर ; निमेष=निमिष. 'क्रूरं कठोरं जठरं जरठं हठनिष्ठुरे', के.

बुको बकश्च कुसुमे मदनो मवनो द्रुमे।

आरग्वधारगवधौ खुरकचुरकावपि ॥ ३६ ॥

३६. बुक = बक ; मदन = मवन (वदन, ग. मजय, द्वि Commonly मयन.) ; आरग्वध = अरगवध ; चुरक = खुरक (आराघवारगवधौ चुरकाववपि, I. O.) 'अरगुधोऽथ सम्याकः कृतमालस्तथाऽर्ग्वध इति रत्नकोषः', अ. टी. २. ४. २२.

पृष्णिः पृश्निश्च सरयुः सरयूश्च निगद्यते।

नीलङ्गुरपि नीलाङ्गुरोखरो चेखराऽपि च ॥ ३७ ॥

३७. पृष्णि = पृश्नि (पृष्णिः पृश्नः, I. O.) ; सरयु = सरयू ; नीलङ्ग = नीलाङ्ग, ; रैपुरी = रेपुरा. 'रेपुरः मद्गरे मोक्षः पार्वत्यामोषरेपुरीति शब्दार्णवः', उ. ५. ५७. 'कृमिः क्रिमिश्च नीलङ्गुर्नीलाङ्गः कीट इत्यपि', शब्द.

तापिञ्छमपि तापिच्छं त्रिपुषं त्रपुषं तथा।

डिण्डीरोऽपि च हिण्डीरः परशुः पर्शुना सह ॥ ३८ ॥

३८. तापिञ्छ (तपिञ्छ, I. ; तपिच्छ, O3. तापिञ्ज. A. c. 2. 4. 68) = तापिच्छ ; त्रिपुष = त्रपुष ; डिण्डीर (डिण्डिर, O2) = हिण्डीर ; परशु = पर्शु. 'कुठारस्तु परशुः पर्शुपर्शुधौ। परशुधः स्वधितिश्च', हे. ३. ४५०. 'कल्पतरुकार उपाध्यायसर्वस्वे च डिण्डीरादेच इत्यभिधाय हिण्डीर इत्यपि साधितम्। तच्चिन्त्यम्.' उ. ४. ३०. 'डिण्डिर इति शब्दरत्नाकरम्', अ टी. २. ९. १०२.

बालिका बालुका चापि दो र्दोषाऽपि भुजा भुजः।

बाहु र्बाहा त्विषिस्त्विट् च सन्धया स्यात् सन्धिवत् पुनः ॥ ३९ ॥

३९. बालिका = बालुका ; दोष् = दोषा ; भुजा = भुज ; बाहु = बाहा ; त्विष् = त्विषि ; (हयातच्या, O2.) ; सन्धया = सन्धि 'बाहो बाहुरिति स्मृत इति द्वैधिकोषः', अ. टी. २. ६. ८० 'बाहोऽथ भुजयोः पुमानिति दामोदरः', उ. १. २८. 'दोरस्त्रियां स्त्रियां दोषा भुजापि स्यात् भुजः पुमान्', के. 'इन्द्र लिट् प्रभा रुचि दीप्ति विभा रुक् च त्विषिस्त्विषिः', के. 'स्त्रियां वा भूमि सिकता बालुका बालिकाऽपि च, के. प्रकोष्ठो भा कुलि दोष्ठ बाहार्थं एव स्त्रियां पुमान्,' के.

भगिनीमपि भग्नीं च भिखरीं झखरीं विदुः।

रेतं च रेतसा सार्द्धमेधमाहुस्तथैधसा ॥ ४० ॥

४० भगिनी = भग्नी ; भिखरी = झखरी (भखरी, A. c., Dri.) ; रेत (रेत्न, W, O2) = रेतस् ; एध = एधस् 'काष्ठं दारु चमित् स्त्री स्यादेधमेधः नपुंसकम्', शब्द.

संवननं संवदनं तरुणी तलुनीति च।
प्रमदावनं प्रमदवनं च परिकीर्तितम् ॥ ४१ ॥

४१. संवनन=संवदन ; तरुणी=तलुनी ; प्रमदावन=प्रमदवन.

खरुली स्यात् तु खुरली वज्रं वज्राशनिस्तथा।
शिलमुञ्छं शिलोञ्छं च भवेदुञ्छशिलं तथा ॥ ४२ ॥

४२. खुरली=खरुली (O2 खुरिली, I, O) ; वज्र=वज्रा (वज्राशनि, I.O.) ; शिलमुञ्छ=शिलोञ्छ=उञ्छशिल 'खुरली तु श्रमो योग्याऽभ्यासस्तद्भूः खलूरिका,' हे १, ४५२.

धरित्री धारयित्री च महिषी माहिषीति च।
वासुदेवोऽपि वासुः स्याद् वामदेवोऽपि वामवत् ॥ ४३ ॥

४३. धरित्री=धरयित्री I. etc. ; महिषी=माहिषी ; वासुदेव=वासु ; वामदेव=वाम. 'धारयित्री धरित्री च धात्री सागरमेखला', शब्द.

आशीराशिरहिदंष्ट्रायां लक्ष्मी लक्षी हरिस्त्रियाम्।
रुवको रुवकः प्रोक्तावुरुवूकोऽपि तादृशे ॥ ४४ ॥

४४. आशिस्=आशी ; लक्ष्मी=लक्षी (O2, क, ग both लक्ष्मी, I ; लक्षि लक्ष्मी, Dvi.) ; रुवक=रुवक=उरुवूक (रुवकोरुवको, I. क ; उरुवुक, रुवूक, रुवुक, A. c. 2. 4. 51.)

कुमुदं च कुमुच्चापि योषिता योषिदित्यपि।
शरद्भवेच्छरदया प्रावट् प्रावृषया सह ॥ ४५ ॥

४५. कुमुद=कुमुद् ; योषिता=योषित् ; शरद्=शरदा ; प्रावृष्=प्रावृषा

नभं तु नभसा सार्द्धं तपं तु तपसा सह।
सहं च सहसा सार्द्धं महं च महसा स्मृतौ ॥ ४६ ॥

४६. नभ=नभस् (also नभस, उ ३. ११७) ; तप=तपस् (also तपस' तपसश्चन्द्रमा इति शब्दार्णवः, उ २ ११७.) ; सह=सहस् ; मह=महस् (also महस : महसं ज्ञानम्, उ)

तमेन च तमः प्रोक्तं रजेनाऽपि रजः समम् ॥
शाब्दिकैस्तु जलोकाभिः कथिताश्च जलौकसः ॥ ४७ ॥

४७. तम=तमस् ; रज=रजस् ; जलोका (जलौका, O2)=जलौकस् ; 'स्त्रियाम्प्रया जलौकसः ॥ जलालोका जलूका च जलोका जलसर्पिणी', हे. ४. २६९-७०.

द्विवं प्रोक्तं द्विवा तुल्यं पर्षत् परिषदा सह ।
वर्षाः सुत्र वरिषाभिश्च हर्षोऽपि हरिषेण च ॥ ४८ ॥

४८. द्विव = द्विव ; पर्षद् = परिषद् ; वर्षा = वरिषा ; हर्ष = हरिष. 'समज्या पर्षत् परिषदिति चन्द्रः', उ. १. १२८. 'अन्ये कमत्ययान्तेन द्विषशब्देनाकारान्तेन साधयन्ति', १५६. 'वर्षः स्याद् वरिषोऽपि चेति चन्द्रः', २. ६२.

सर्षपः सरिषपश्च कर्षः स्यात् करिषेण च ।
मार्षो मारिष इत्युक्तः स्वर्षोऽपि स्वरिषो यथा ॥ ४९ ॥

४९. सर्षप = सरिषप ; कर्ष = करिष ; मार्ष = मारिष ; स्वर्ष = स्वरिष. 'सरिषपः कटुस्नेहः कदम्बः सर्षपोऽपि चेति चन्द्रव्याख्यानम्', उ. २. १४१. 'सर्षपः स्यात् सरिषपः कटुस्नेहा च तन्तुभः', लि. वै. ५७. 'मार्ष आर्यः', हे. २. २४७. 'आर्ये मारिषमार्षकाविति यन्त्रार्थेव,' अ. टी. ७. १४.

एवमन्येऽपि वार्हादावूष्मवर्णाः प्रयोगतः ।
मूर्ध्नि रेफा विकल्प्यन्ते छन्दोभङ्गभयादिना ॥ ५० ॥

५०. वार्ह = वारिह, I, 216 c : also मूर्धरेफा (वाक्यार्थे I. O.).

दक्षिणस्यामपाचैव प्रायं त्वनघने विदुः ।
छन्दावभिप्रायवशौ कलक्षः सत्रात् कलाविदि ॥ ५१ ॥

५१. अपाची (not अवाची) ; प्राय (not प्रायस्) ; छन्द (not छन्दस्), कलत्र (not कलाप : कलाप्रवत् O2).

समूहार्थस्त्र जातस्त्र चवर्गादित्वमीरितम् ।
अन्तस्थीययकारत्वं यवसस्य तु कथ्यते ॥ ५२ ॥

५२. जात (not यात) ; यवस (not लवस).

तन्तुवायस्य वायेऽपि तन्त्वादित्वं च दृश्यते ।
तुर्यस्वरादिरीर्वारुः कर्कट्यां कथ्यते बुधैः ॥ ५३ ॥

५३. तन्तुवाय = तन्त्रवाय ; ईर्वारु (ईवारु, 1.) 'उर्वारुः कर्कटी स्त्रियौ,' अ. २. ४. १११ = ईर्वारु, इर्वारु, ईर्वालु, एर्वारु, टी.

ऋत्यादिरर्तिः पीडायां धनुष्कोट्यामपीष्यते ।
एतौ मध्यतवर्गीयौ वैदूर्यमणिवाद्यनौ ॥ ५४ ॥

५४. अर्ति = (आर्ति) ; वैदूर्य = (वैडूर्य), वादयन = (वाडवन). 'एतौ मध्यतवर्गीयौ

सैडूर्यमणिशाड्वलौ" इति द्विरूपकोषात् शाड्वल इत्यपि पाठः, अ. टी २. १ १०. The verse may, however, mean वर्त्ति not वार्त्ति; वैदूर्य not वैडूर्य, शाद्वल not शाड्वल.

तवर्गमध्यो रात्रौ च जम्बाले च निषद्वरः ।
चुध्मरात्तत्पूर्वकं ध्मानं ध्यानं ह्वानं च कथ्यते ॥ ५५ ॥

५५. निषद्वर not निषड्वर; उद्ध्मान = उद्धान.

तालव्यमध्यो विशद ऊर्द्ध्वशब्दो वकारवान् ।
यवानी सत्राद्वमध्यैव श्रावणो नास्ति मध्यवः ॥ ५६ ॥

५६. विशद not विषद; ऊर्द्ध्व not ऊर्द्ध, यवानी not यमानी; श्रावण not श्रापण. ऊर्द्ध्वक', अ. ७ ५. निर्विकारमपि, टी 'शुक्लः शुभ्रः शुचि गौरो विशदो विषदोऽपि च,' मङ्ख.

शफे खुरः कवर्गीयः चकारस्य क्षुरस्मके ।
नापितस्योपकरणे कषसंयोग इष्यते ॥ ५७ ॥

५७. खुर and क्षुर. (जामातृ = यामातृ; योषा = जोषा, (2,).

अव्ययानव्ययं दोषाशब्दं रात्रौ प्रपद्यते ।
कन्याकुब्जं कान्यकुब्जं कोषलोत्तरकोशला ॥ ५८ ॥

५८. दोषा (ind, f), कन्याकुब्ज = कान्यकुब्ज, कोषला = कोशला. 'कान्यकुब्जं महोदयम् ॥ कन्याकुब्जं गाधिपुरं कौशं कुशस्थलं च तत्,' हे. ४. ३९-४०. 'कन्याकुब्ज कान्यकुब्ज' · कोशल' कोषलोऽपि च', के.

वाराणसीत्यपि प्रोक्ता तथा वाणारसीति च ।
ताम्रलिप्ता दामलिप्ता तङ्कोऽप्यातङ्क इत्यपि ॥ ५९ ॥

५९ वाराणसी = वाणारसी, ताम्रलिप्ता = दामलिप्ता; तङ्क = आतङ्क. 'ताम्रलिप्तं दामलिप्तं ताम्रलिप्ती तमालिनी', हे. ४. ४५. काशी वाराणसी काशि वैरणासी वराणसी,' के.

नन्दी नन्दिश्च पत्नी च पतिः सत्राहस्तसा स्वसा ।
यमलं यामलं द्वन्द्वे समौ खण्डिलखन्तिडौ ॥ ६० ॥

६०. नन्दिन् = नन्दि; पत्निन् = पत्नि; यस्तसा = स्वसा (स्वया, I.); यमल = यामल; खण्डिल = खन्तिड. 'यस्तसा तु स्वसा स्नायुः', हे. २. २९१.

जनित्री जनयित्री च कफोणिः कफणिस्तथा ।
वाल्मिकोऽपि च वाल्मीको वाली वालिश्च कथ्यते ॥ ६१ ॥

जनित्री = जनयित्री, कफोणि = कफणि, वाल्मीक = वाल्मिक; वालिन् = वालि

'कफोणिः कर्फाणि र्द्वयोरिति शब्दार्णवः,' व्या. टी. २. ६. ८०. 'कफोणिः कफणिः पुंसि कफणी कफणिः स्त्रियौ। कफोणिश्च कफणिश्च द्वावेतौ पुंस्यपि स्त्रियाम्,' के. 'वाली वालिरिन्द्रसुतश्च सः,' हे. ३ ६. ८. 'अपि वल्मीकवाल्मीकौ', त्रि. क. ७१. 'वल्मिक इति शब्दरत्नावली्म्,' व्या. टी. २. ७. १.

सुमेन सार्धं कुसुमं मरन्दो मकरन्दवत्।
अहितुण्डिकमित्याहुस्तथा स्यादाहितुण्डिकम् ॥ ६२ ॥

६२. सुम = कुसुम; मरन्द = मकरन्द; अहितुण्डिक (हरिण्डक, I.) = आहितुण्डिक. 'स्त्रियः सुमनसः पुष्पं प्रसूनं कुसुमं सुमम्,' अ. २. ४. १७. 'अथ रसो मधु। मकरन्दो मरन्दश्च,' हे. ४. ४९२-३.

विद्यादपण्डीरमापण्डीरमणिः स्यादाणिवत् पुनः।
आमण्डमण्डावेरण्डे मिथकेऽप्यासनोऽसनः ॥ ६३ ॥

६३. अपण्डीर = आपण्डीर, क; अणि = आणि; आमण्ड = मण्ड; आसन = असन. 'गन्धर्वहस्तको मण्ड आमण्डो व्याघ्रपुच्छक इति सारपालः,' अ. टी. २. ४. ५१. ('कश्चिद्-मण्डमिति पदमाह') 'पीठे भक्ष्यवयोः क्लीबमासनं' ना तु जीवक इति चन्द्रभट्टौ,' ४४.

अपिप्पलि सुने भेदे भवेदामिप्पलिस्तथा।
चन्द्रभागा चन्द्रभागी खनी खानिरपि स्मृता ॥ ६४ ॥

६४. अपिप्पलि = आपिप्पलि; चन्द्रभागा = चन्द्रभागी; खनि = खानि. 'चन्द्रभागा चान्द्रभागा चान्द्रभागी च सा मता। चन्द्रभागी च सैवोक्ता', द्वि. 'स्यादाकरः खनिः खानिः,' हे. ४. १०२.

गोनासगोनसौ सर्पे फाल्गुनः फल्गुनोऽर्जुने।
स्यात् तर्जन्या युतेऽङ्गुष्ठे प्रादेशोऽपि प्रदेशवत् ॥ ६५ ॥

६५. गोनास = गोनस; फाल्गुन = फल्गुन; प्रादेश = प्रदेश. 'अवेत् तिलित्सो गोनासो गोनसो घोणसोऽपि च,' हे. ४. ३७७. 'प्रदेशिन्या प्रदेशोऽपि प्रादेशश्च मतास्मौ', के.

गजे मतङ्गमातङ्गौ नागे कालीयकालियौ।
रोहीतके रोहितकोऽप्युपरमुपरं मतम् ॥ ६६ ॥

६६. मतङ्ग = मातङ्ग; कालीय = कालिय; रोहीतक = रोहितक; ऊषर = उषर (see 10). 'गजो मतङ्गजो हस्ती द्विरदो मतङ्गमः। पुण्डरीक सामजो नागो मातङ्गः पुष्करी होव', अमरस.

दृषीका स्यादीषिकापि वानायुजवनायुजौ ।

गुवाकोऽपि च गूवाकः कुचकूचौ स्तने भवेत् ॥ ६७ ॥

६७. दृषीका=ईषीका (also दृषिका, ईषीका, अ. टी. २. ८ ३८); वानायुज=वनायुज (वनाजुय, I.O), गुवाक=गूवाक ; कुच= कूच. 'गुवाकोऽपि च गूवाक इति तारपाल.', अ टी. २. ४. १६८. 'मध्य पर्यायकण्ठाद्य जायौ कूचौ कुचावपि,' के.

कुकरे च कुणिः कूणि र्नौको कुलककूलकौ ।

पौगण्डः स्यादपोगण्ड उलूतः स्यादलूतवत् ॥ ६८ ॥

६८. कुणि=कूणि ; कुलक=कूलक ; पौगण्ड=अपोगण्ड ; उलूत=अलूत. (उलूक =अलूक, ग.). 'विकलाङ्गस्त्वपोगण्ड,' अ. २. ६. ४६. 'पोगण्डो विकलाङ्ग इति रत्नकोष । पौगण्डो विकलाङ्गः स्यादिति हलायुधश्च,' टी. 'नियतं तः कूणिपङ्गुपौगण्डा इति नाममाला,,'४८.

काकाचिके काकचिको भवेद्ध्रश्यस्तु रिष्यवत् ।

वाह्लो वाहुलोऽपि स्यात् कैकेयी केकयीत्यपि ॥ ६९ ॥

६९. काकाचिक=काकचिक ; ऋश्य=रिष्य ; वाह्ल=वाहुल ; कैकेयी=केकयी. "एणः कुरङ्गमो रिष्यः स्याद्ग्लवाहुलोधम ', लि सि ८५. (=ऋष्य, रिष्य, A. c).

विरिञ्चिश्च विर(रि)ञ्चोऽपि ब्रह्मण्यपि विरिञ्चनः ।

वरूढो वारूढोऽपि स्याद् विक्कपिक्कौ गजार्भके ॥ ७० ॥

७०. विरिञ्चि=विरिञ्च=विरिञ्चन ; वरूढ=वारूढ ; विक्क=पिक्क "द्रुहिणो विरिञ्चि द्रुघणो विरिञ्चः", हे. २. १२५ (द्रुघण, अ. टी.). 'विक्को विंशतिवर्षः स्यात्,' हे ४. २८६. "विक्को हिक्कोऽपि विंशाब्दः," के.

कर्करेटुः करेटुः स्यात् कुकुरः कुकुरोऽपि च ।

अम्बरीषं चाम्बरीषमुत्पले कुवलं कुवम् ॥ ७१ ॥

७१. कर्करेटु=करेटु ; कुकुर=कुकुर (कर्कुरे कर्करेटः स्यात् कुर्कुरः कुकुरोऽपि च, I. O.) ; अम्बरीष=चाम्बरीष ; कुवल=कुव (कुल, I O) "कर्करेटुः करेटुः स्यात् करटुः कर्कराटुकः', हे. ४. ४०२ (=रक्षस, A. c.) ; 'उत्पलं स्यात् कुवलयं कुवेलं कुवलं कुवम्', २२८ "कुक्कुर कुक्करो मत', उ १.४२. 'कुकुरो श्वगर्दभकः । कुर्कुरः शुनकोऽपि स्यात्,' के.

कुमारिले कुमारिश्च मथिमन्थौ मथेऽपि च ।

वञ्जा वञ्जी स्त्रु,चौभार्ग्यो वरला वरटाऽपि च ॥ ७२ ॥

७२. कुमारिल=कुमारि, मथिन्=मन्थ=मथ ; वञ्ज and वञ्जी ; वरला=वरटा (पुवरटा

घरठा, I. O.) 'घारला घरला हंसी वारटा वरटा च सा', हे. ४. २६१. 'वरटा वरटी हंसीसत्-पतौ वरटः स्मृत इति तारपालः', अ टी. २. ५. २७. 'वल्लः स्नुक् स्त्री स्नुही गुडा', अ. २. ४. १०५. "वैशाखमन्थमन्थानमन्थानो मन्थदण्डके," अ. २. ९. ७४.

कैटभा कैटभीश्चर्यां कन्दर्यां कन्दराऽपि च।
भिदि भेदश्च कुलिशे वाति वाते कुटे कुटिः ॥ ७३ ॥

७३. कैटभा=कैटभी ; कन्दरी=कन्दरा ; भिदि=भेद; वात=वाति ; कुट=कुटि. "वाति-रादित्यसोमयोरिति रभस.," ङ.५. ६. 'वसतिश्च कुटिः कुटी। आलयश्च गृहाः पुंसि भूम्नि कुटो द्वयोः सभा', शब्द. 'दम्भोलि भिदुरं भिदुः,' हे. २. ९४.

करे करि जटायां सम्राट् जटिः शिल्यां शिलाऽपि च।
पुलिन्दे सम्राम् पुलिन्द्रोऽपि निषादश्च निषादिनि ॥ ७४ ॥

७४ कर=करि ; जटा=जटि; शिली=शिला ; पुलिन्द=पुलिन्द्र ; निषाद=निषादिन्. जटी=जटिः, A. c. II. 4. 32. "पञ्चशाखः शय पाणि करो हस्त बत.करि,' के "पुलिन्द्रः कथ्यते म्लेच्छे पुलिन्दोऽपि निगद्यते इति तारपाल.', अ टी २ १०. २०.

यतिश्च यतिनि मोक्तः स्रक्किण्यां स्रक्कि स्रक्क च।
वह्तिं च वहित्रं च निचुले हिज्जलेज्जलौ ॥ ७५ ॥

७५ यति=यतिन् ; स्रक्किणी=स्रक्किन्=स्रक्क (स्र, I. O, A. c.), वहित=वहित्र, हृज्जल=हिज्जल. 'ये निर्जितेन्द्रियग्रामा यतिनो यतयश्च ते', अ. २ ७ ४४ "स्रक्किण्यः स्रक्कि स्रक्क चेति शब्दभेदः। स्रक्किणीति रैवनस्य स्त्रियामेकवचनम्। मान्तस...स्रक्कि इतोदन्तस्य क्लीबे द्विवचनं वा', अ. टी. २. ६. ९. १. 'यानपात्रं वहित्रकम् ॥ बोहित्थ वहनं पोतः', हे. ३. ५४६-४० 'पोतस्तराण्डं वहनं वहित्रं वार्टः पुमान्,' लि. वा. ४६. 'निचुले हिज्जलेज्जलौ,' हे. ४. २११ "निचुलेज्जलहिज्जला इति रभसः,' अ. टी. २ ४ ६१. (निचुलोज्जलतेजलौ, I.)

विप्रु विप्रुसया विप्रो नासाया विगमादिति।
श्यमतिश्यामतिः काले रजन्यां च तमा तमी ॥ ७६ ॥

७६. विप्रु=विप्रु=विप्र (विप्रुषु विप्रुसया विप्रो, I.); श्यमति=श्यामति ; तमा=तमी 'विप्रुविप्रु विप्रा यनासिके,' हे ३. ११४. (also विप्रस, A. c.) 'रजनी यामिनी दोषा यामतेयी तमा तमी,' शब्द

विस्त्रभ्याऽपि विस्त्रब्धा सिधा सिध्रा च कथ्यते।
स्यादेका युक्तया साकं घर्म धर्मं च कीर्तितम् ॥ ७७ ॥

(m and n) (both शर्म I O.) 'बुक्का हृद्रक्ते हृदय एक्का', हे. ३. २८७. 'शिग्रा किनासं त्वक्पुष्प शिग्रा'," हे. २. १२१.

ऊष्मया सार्द्धमूष्माऽपि मज्जोक्तो मज्जया सह ।
शेपशेफौ च शेवश्च शेफं प्रोक्तं च शेफसा ॥ ७८ ॥

७८ ऊष्मन् = ऊष्मा (both ष, I); मज्जन् = मज्जा; शेप = शेफ (m.) = शेव = शेफ (n.) = शेफस्. 'मेहनं शेफ शेफसी,' हे ३. २७४.

प्रापुन्नाटकमप्याहुः प्रपुन्नाटे प्रपुन्नटम् ।
अररं चाररिश्चापि कपाटे स्यात् कवाटवत् ॥ ७९ ॥

७९. प्रापुन्नाट = प्रपुन्नाट = प्रपुन्नट (प्रपुन्नाड, A 2. 4 147. = प्रपुन्नाल, प्रपुनाल, प्रपुनाड, प्रपुन्नड, c.) अरर = अररि (अररी, A. c. See note 17).

भल्लो भल्लिश्च बाणे स्याद् दले पालं च पलवत् ।
ईर्ममीर्मौ व्रणेऽपि स्यात् निर्झरेऽपि झरो झरिः ॥ ८० ॥

८०. भल्ल = भल्लि; पल = पाल; ईर्म = ईर्मन्, झर = झरि "स्त्रियां भिल्लिश्च भिल्ली च भल्लोऽपि स्यात् पुमानयम्', के. 'पलं पालं दलं पर्णं पलाशं च च्छदः पुमान्,' शब्द.

भवेदमात्योऽप्यामात्यः पीनसं स्यादपीनसे ।
अन्वासनं समुद्दिष्टं तथा स्यादनुवासनम् ॥ ८१ ॥

८१. अमात्य = आमात्य; पीनस = अपीनस (अपीनस् I. O. etc.); अन्वासन = अनुवासन. "अपीनस प्रतिश्याय स्यादिति रभस," अ. टी २. ६. ५१.

यूपश्च यमनं यातु यकाराद्वयवन्मतम् ।
परुषा च परुः ग्रन्थौ काश्मीरी काश्मिरीति च ॥ ८२ ॥

८२. यूप, यमन (यमम, I. O. क, ग); यातु, परु = परुस्, काश्मीरी = काश्मिरी (I. O.) "मज्जासारो ग्रन्थिपरुरिति पुंस्काण्डे रत्नकोषात," अ. टी. २ ४. १६२. काश्मरी = काश्मर्री यकारद्वयवन्मतम् would give a quite different sense.

मातुलुङ्गे मातुलिङ्गः कदल्यां कदलोऽपि च ।
परूषकं फले प्रोक्तं पुरुषं परुषं तथा ॥ ८३ ॥

८३. मातुलुङ्ग (मातुलङ्ग, क) = मातुलिङ्ग, कदली = कदल, पुरुषक (परुषक, क) = पुरुष = परुष

"कदलश्च कदलप्रशाविति व्याडिः । . अजादित्वाट्टापि कदला,' अ. टी. २. ४. ११२. "मातुलुङ्गकः मातुलिङ्गस्य," अ. टी. २. ४. ७८.

नारङ्गे नागरङ्गोऽपि स्यात् विसेऽपि विसखण्डकम् ।
वार्ताकुरपि वार्ताके दन्ताकोऽपि च दृश्यते ॥ ८४ ॥

८४. नारङ्ग=नागरङ्ग ; विस (not complete in I. O.)=विसखण्डक ; वार्ताकु=वार्ताक=दन्ताक. वार्ताकी, अ. २. ४. ११४. पुंस्यपि वार्ताक इति, वार्ता, वार्ताकुः, टी.

किसलं स्यात् किसलये गुत्से गुच्छो गुलुच्छवत् ।
अम्लातके स्यादम्लातमभिलातकमित्यपि ॥ ८५ ॥

८५. किसल=किसलय ; गुत्स=गुच्छ=गुलुच्छ (च्छ, I., क) ; अम्लातक=अम्लात=अभिलातक. 'नवे तस्मिन् किसलयं किसलं पल्लवोऽस्त्र्यि,' हे. ॥ १८९. (also किसलय A. c). "गुच्छो गुच्छ (गुच्छ, हे.) स्तबकगुत्सकाः । गुलुच्छः,' १९२.

जम्बोरेऽपि च जाम्बीरो जूर्णायां जूर्णिरित्यपि ।
तित्तिरौ तित्तिरोऽपि स्यात् पीलकः स्यात् पिपीलके ॥ ८५ ॥

८६. जम्बीर=जाम्बीर ; जूर्णा=जूर्णि (भूर्णा=भूर्णि ?) ; तित्तिरि=तित्तिर ; पीलक=पिपीलक. 'दन्तशठजम्भजम्भीरजम्भलाः (रा'),' अ. २. ४. २४. 'कपोतलावतित्तिरा इति वाचस्पतिः,' अ. टी. २. ५. ३५. 'पिपीलकस्तु पीलकः,' हे. ४. २७२.

गोदा गोदावरीनद्यां मथुरा मधुरापुरि ।
कविकं कविकायां च स्याद् गवेधी गवेधुका ॥ ८७ ॥

८७. गोदा=गोदावरी ; मथुरा=मधुरा ; कविक=कविका ; गवेधु=गवेधुका. 'अथ गोदावरी गोदा,' लि. वा. ६५. 'स्त्री गवेधु गवेधुका,' अ. २. ९. २५. (also गवेडु, c.) 'कवी खलीनं कविका कवियं मुखयन्त्रणम्,' हे. ४. ३१६. 'मथुरा ॥ मधूपघ्नं' मधुरा चित्रपूरय,' त्रि.

मञ्जूषायां च पिटकः पेटा पेटक इत्यपि ।
पादातौ च पदातिः स्यात् पादातश्च पदातिकः ॥ ८८ ॥

८८ पिटक=पेटा(पेट, क)=पेटक ; पादाति=पदाति=पादात=पदातिक. 'पिटकः पेटकः पेटा,' अ २. १० ३० (पेटेति सुभूटः । पेटेति स्वामी,' टी). "पदातिपत्तिपदगपादातिकपदाजयः", ८ ६६. ('पदातिपत्तिपादात पादविकपदाजयमित्यमरमाला" also पदात, टी).

पादत्राणे तु पन्नद्धी भवेत् प्रणिहिताऽपि च।
जनायुका जलौकायां गैरिके च गवेरुकम् ॥ ८९ ॥

८९. पादत्राण=पन्नद्धी=प्रणिहिता (प्राणहिता I. O. क ग.); जलायुका=जलौका (See note 47); गैरिक=गवेरुक. "उपानत् पादुका पादूः पन्नद्धा पादरक्षिका। प्रणिहिता,' हे. ३.५७८,

नासिकायां च नक्रः स्याद् वक्रं वक्रोऽप्युदाहृतः।
सरणी च प्रसारण्यां सुल्के संग्रात् फलकं फलम् ॥ ९० ॥

९०. नक्र=नासिका; वक्र=वक्र; सरणी=प्रसारणी; फलक=फल. "प्रसारणी सारणी च सरणा सरणीति च," शब्द.

भवेद् दाढ़ाऽपि दंष्ट्रायां शाल्मल्यां शल्मलीति च।
वध्वां च वन्धुकापि स्यादञ्जन्यामञ्जनाऽपि च ॥ ९१ ॥

९१. दाढ़ा=दंष्ट्रा; शाल्मली=शल्मली; वधू=वन्धुका; अञ्जनी=अञ्जना. "शाल्मलिर्द्वयोः,' अ २.४ ४६.=शल्मलि', शाल्मल', टी. "दाढ़िका दंष्ट्रिका दाढा', के. अञ्जना=अञ्जना अ, टी. २ ४,

अलाबुन्ना स्यादलाबुश्च दीर्घादिश्च प्रतीयते।
ऊर्णनाभ इदन्तश्च किकीदिविः किकीदिवे ॥ ९२ ॥

९२. अलाबू=अलाबु=आलाबू; ऊर्णनाभ=ऊर्णनाभि; किकीदिवि=किकीदिव. अलाबू, A २. ४ ५६=अलाम्बू, आलाबू, अलाबु, लावु, लाबू, A. c. "अलाबुः स्त्री पिण्डफला, तुम्बिस्तुम्बी महाफला। तुम्बा तु वर्त्तालाबूर्निम्बे तुम्बी तु लावुकेति वाचस्पति". "चाषो दिवि किकिः पुंस इति व्याडिः," अ टी. २ ५ १६ (also 'किकीदीवि, किकिदिवि, किकिदिव, किकीदिवी, किकीदिव, किकी') "अनुन्नाप' किकीदिवीति विक्रमादित्यकोषः चौपालिते किकिदिवमल्लिकषाप. स्यादिति सर्वे चुरा.' उ ४, ५६ "ऊर्णनाभिरूर्णनाभो लूतापावक इत्यपि," शब्द.

करेटौ करट्वापि दूत्यां दूतिरपि स्मृता।
स्यान्निचोले निचुलकं स्यादसिक्न्यामसिक्निका ॥ ९३ ॥

९३. करेटु=करटु (See note71), दूती=दूति, निचोल=निचुल; असिक्नी=असिक्निका (असिकन्यामसिकिका, I. O.).

जीवञ्जीवे जीवजीवश्चालन्यामपि चालनम् ।
स्तूनते स्तूनं तथा स्तोनमभ्यूपेऽभ्युष इत्यपि ॥ ९४ ॥

९४. जीवञ्जीव=जीवजीव (also जिवाजिव, A. c. 2. 5. 35); चालनी=चालन; स्तूत=स्तून=स्तोम; अभ्यूष=अभ्युष (also अभ्योष, A. c. 2. 9. 47.). 'चालनं तितउ मोक्तमिति क्लीबकाण्डे रत्नकोषः, स्तोनस्तूनमस्त्रियामिति रभसः,' अ. टी. २. ८. २६. "स्त्रियां क्लीबे च चालनी,' के.

करम्भो सिक्थिते धान्ये भान्तस्तु दधिसक्तुषु ।
आमोक्षा क्षुरमथाऽपि मथोकारं च यौतकम् ॥ ९५ ॥

९५. करम्भ and करम्भ (A. c. 2. 48.); आमीक्षा=आमिक्षा; यौतक=यौतुक. 'यौतकं यौतुकं च द्वेदिति वाचस्पतिः,' अ. टी. २. ८. २८.

शुषिरं लिरकारश्च स्यादृषौ रिषिरित्यपि ।
दूरिणं स्याच्च दीर्घादि लपके लपिकोऽपि च ॥ ९६ ॥

९६. शुषिर=शषिर (A. c 2. 7. 23.); ऋषि=रिषि; दूरिण (दरण, I. O.)=दैरिण; लपक=लपिक. 'चोलाजीवः कार्पकश्च (कार्पकश्च) लपिकश्च लपीबलः,' 'लपकौ (लपिकौ) लाङ्गलं हलम्,' अ. २. ९. ६, १२. ('लपिकालपिकौ फालकर्षकाविति रुद्रः,' टी.).

तालव्यदन्त्ययोरुक्ते सर्वला सर्वलीति च ।
तालव्यद्वयमथोऽसावाशुशुक्षणिरिष्यते ॥ ९७ ॥

९७. सर्वला=(शर्वला A. c. 2. 8. 93); सर्वली=(शर्वली); आशुशुक्षणि.

विषयौ दाशार्हशब्दस्य मध्यतालव्यता मता ।
तालव्यान्तश्च कोटीशः प्रासस्तालव्यदन्त्ययोः ॥ ९८ ॥

९८. दाशार्ह not दासार्ह; कोटीश (also कोटिश, अ. २.९. १२); प्राश=प्रास.

दन्त्योपान्त्यं तु कर्पासमकानसमलीमसम् ।
काञ्जिकादौ च कुल्मासो दन्त्योपान्त्योऽपि कीर्त्यते ॥ ९९ ॥

९९. कर्पास; अकानस; मलीमस; कुल्माष=कुल्मास.

आदिदन्त्यं तु सुपवीसम्वाकृतसमूरु च ।
कुसीदं च कुसूलं च मध्यदन्त्यमुदीरितम् ॥ १०० ॥

१००. सुपवी (also सुषवी, सुषवी, A. c. 2. 4. 155.); सम्वाहत (यम्वाहत, अ २ ९ ९—दन्त्यादिरपि, टी), समूरु, अ २.५ ९. (सन्नेमसमूरु च, I. O.); कुसीद,

(also कुमीद कुमीद, अ टी. २ ६. ४), कुसूल (also कुस्तूल, H , W कुसूलो दन्त्यसकारवानेव उ ४ ६०)

पारावारः पसथ्योऽपि सोपानं दन्त्यमादि तु।

विस्नस्ता स्याद् वमथे व न विश्लेतुरदाहृता ॥ १०१ ॥

१०१ पारावार (पारावर, I O)=पारापार (A c 10 1), सोपान , विसृस्ता not विश्रस्ता

स्यात् कवर्गद्वितीयादिखान्तादिरपि खुल्लकः।

स्यात् पवर्गद्वितीयादिः फणाया तु फटाऽपि च ॥ १०२ ॥

१०२ खुल्लक = क्षुल्लक, स्फटा = फटा 'क्षुल्लकस्त्रिषु नीचेऽल्पे इति रभस,' अ टी. २ १० १६ '(फटाया) स्फटाया तु फणा द्वयो,' अ ८ ६ 'फट स्फुट । फण' हे ४ १८१

तयोदन्त्यस्वरादं तु शोभाञ्जनसुदाहृतम्।

तनूनपात् तकारान्तो न तवर्गतृतीयभाक् ॥ १०३ ॥

१०३ शोभाञ्जन , तनूनपात, not तनूनपाद्

तवर्गपञ्चमोपान्तमङ्कनं केवलं पुनः।

छाङ्गाशब्दस्तु सान्तोऽपि कथितो द्व्यिगायने ॥ १०४ ॥

१०४ अङ्कन not अङ्गन (1 A. 2 2, 13),छाङ्गा = छाङ्गस् (A. c 55)

चतुर्थान्ते चवर्गीयमध्यं सञ्जवनं विदुः।

पवर्गमध्यसान्तश्च रेफः स्यादधमार्थकः ॥ १०५ ॥

१०५ सञ्जवन (also स यवन and स जीवन, W) , रेपस् (रेपस्, उ ४. १८६) = रेफ

भ्रन्तस्थमध्यं वैयात्यं वेम्नि वेमश्च वेमकम्।

कमने कामनोऽपि स्याद् दीर्घादिः कुकुदं स्मृत. ॥ १०६ ॥

१०६ वैयात्य , वेम = वेमक (वेम इत्यपि, अ. टी २. १० २९.) = वेमन् (वेमश्चवेमकम्, I O), कमन = कामन (कम कामयिताऽभीक कमन कामनोऽभिक , अ ३ १ २४), कूकुद (कुकुद इत्यपि, अ टी २ १ १४)

प्रभायासपि भाःशब्दः सान्त पुंलिङ्ग एव च।

एडमूकोऽनेडमूक ऊर्म्या ऊर्मिरपि स्मृता ॥ १०७ ॥

१०७ भास = भाः, एडमूक = अनेडमूक , ऊर्मी = ऊर्मि (सूर्मी = सूर्मि, अ. टी २ १० ३५).

एडूकं ह्रस्वमध्यं च ह्रस्वान्ता च पद्व्यपि ।
शैवले सत्राच्च शैवालं शेवलं शोवलं यथा ॥ १०८ ॥

१०८. एडूक=एडुक; पद्वी=पद्वि; शैवल=शैवाल=शेवल=शोवल. 'भवेदेडूक (?) मेडुकम्,' द्वि. 'नीलज्रा शैवालशेवले । शेवालं शैवलं शेपालं 'जलाच्छूकर्नी(लिके,' हे. ४. २३३. "शेपालं शैवलो न स्त्री शैवालो जलनीलेकेति शब्दार्णवः,' उ. ४. २८.

तूणा तूणी च तूणीरे मरीचं मरिचेऽपि च ।
चिल्लेऽपि चिल्लोऽपि सत्राच्चिन्तायां चिन्तियाऽपि च ॥ १०९ ॥

१०९. तूणा=तूणी=तूणीर; मरीच=मरिच (A. c. 2. 9. 36.); चिल=चिल्ल; चिन्ता=चिन्तिया. 'तूणोपासङ्गतूणीरनिषङ्गा इषुधिर्द्वयोः ॥ तूण्याम्,' अ. २. ८. ८८-८. 'चुरादौ चिति स्मृत्यामित्यत्र माधव. अत्र गेलेयः पा, ३. ३. १०५. अकारे विधातव्येऽस्मो विधानं युच्‌भावार्थं तनु सामर्थ्यात कदाचिन्निलोपो नास्तीति तत चिन्तियेति.'

छन्दसि सत्रादनड्वाही भाषायामनडुह्यपि ।
मध्येकारोऽपि चिपिटो ह्रस्वादिश्चोरणोऽप्यवौ ॥ ११० ॥

११०. अनड्वाही=अनडुही; चिपिट; उरण. अपि may refer to other forms. 'अथाऽश्रा रोहिणी सद्भिश्चनड्वाह्ययनडुह्यपा,' हे.४ ३३१. 'अत्तानडुही सुधैरनड्वाही,' ह.

उत्तमायां गवि प्राङ्करिकारादिश्च नैचिकी ।
साचव्यर्थे साचिरपुनक्तो भूतार्थे च तथा तथा ॥ १११ ॥

१११. निचिकी=नैचिकी; साचि (adj and ind.); तथा (adj. and ind.). 'नैचिकी गोवृत्तमा ॥ निचिकी सा प्रकीर्तितेति नाममाला,' अ. टी. २. ८. ६७. (नीचिका, नीचिकी, द्वि.) " साचिरित्यनव्ययशब्दोऽप्यस्तीति केचित्,' दुर्गादास. ४७६.

चवर्गादिरपि प्रोक्ता यामिः स्वकुलस्त्रियोः ।
वातासहो वातसहो वातले सत्रादिदं द्वयम् ॥ ११२ ॥

११२. जामि=यामि; वातासह=वातसह. 'यामि र्यामी च जामिके,' के.

अप्सरःस्त्वप्सराः प्रोक्ताः सुमना: सुमनःसु च ।
मर्मरी मर्मरा प्रोक्ते वितुन्नं सुनिषण्णकम् (?) ॥ ११३ ॥

११३. अप्सरस्=अप्सरा; सुमना=सुमनस्; मर्मरी=मर्मरा; वितुन्न=सुनिषण्णक (वितुन्नकं चाङ्गम्. I. O. स). तत सुमनाः स्त्रान्तः टाबन्तोऽपि, अ. टी.) २' ४. ७२.

तन्द्रीस्तन्द्रिश्च तन्द्रायां कुरङ्गे च कुरङ्गमः ।
प्लवगप्लवश्च भल्लश्च भालूकेऽप्यच्छभल्लवत् ॥ ११४ ॥

११४. तन्त्री = तन्द्रि = तन्द्रा (A. c. 7, 37.) ; कुरङ्ग = कुरङ्गम ; यच्छ = भल्ल = यच्छ-भल्ल (See note 7.)

जलायुके जलौकं च जलोकं च जलूकवत् ।
घोषके शम्बुकोऽपि स्यात् बुध्ने ब्रध्नश्च दृश्यते ॥ ११५ ॥

११५. जलायुक = जलौक = जलोक = जलूक ; शम्बुक = (शम्बूक) ; बुध्न = ब्रध्न

लङ्गूलमपि लाङ्गूलं भम्भरा भम्भराल्यपि ।
त्वचि त्वचः किरोऽपि स्यात् किरौ प्रोक्तः पथः पथि ॥ ११६ ॥

११६. लङ्गूल = लाङ्गूल ; भम्भरा = भम्भराली (लम्भरालं भराणप्रि, I O क) ; त्वच् = त्वच ; किर = किरि ; पथ = पथिन् 'पथ किरः किरिः,' हे ४. ३१२ 'पुच्छो पुच्छस्तु लाङ्गूलं क्लीबे लाङ्गूलमित्यपि । स्त्रियां क्लीबे च लङ्गूलं पुच्छमस्त्री लजः पुमान्,' मे 'वाटः पथश्च मार्गश्च,' लि भू १६ (= धनूनिचन्द्र, उ. ३ १२) 'त्वक्त्वचचोचशब्दाः छत्रे लौ चर्मणि वल्कले इति वररुचि:,' अ. टी २ ४ १२४ 'त्वक् स्त्री त्वचा त्वचं चोचं वल्कं वल्कल-चोलकम्,' शब्द.

अजगावाजगावं च भवेदाजिगवं तथा ।
पिनाकेऽजगवं चाथ सैंहिकेये तमस्तमाः ॥ ११७ ॥

११७ अजगाव = आजगाव = आजिगव = अजगव ; तम = तमस्, अजगव = अजकव, A. ■ 37 'पिनाकं स्यादजगवमजकावं च तद्वत्,' हे. २. ११५. 'तम' सान्तं क्लीबे पुंसि च कश्चित् यदन्त: स्वर्भानुस्तु तमो राहुरिति पुंस्त्वाद्धे रत्नकोशामरमालयो र्दर्शनात्,' अ. टी. २६.

चुलुकी चुलुपी च स्यादुलूपी शिशुमारके ।
अगाधेऽस्थाघमस्थागमस्थायं च प्रयुज्यते ॥ ११८ ॥

११८ चुलुकिन् = चुलुपिन् = उलूपिन् ; अस्थाघ = अस्थाग = अस्थाय. 'अस्थाघा (Hem. I.) स्थागमतावमगाधमतलस्पृशि,' हे ३. १२६ 'उलूपी शिशुकः समौ,' अ १ १०. १८. (also जलूपिन्, चुलुम्पिन् W ; चुलुकिन्, चुलपिन्, क).

स्यात् मथोथश्चतुर्थेत्यम्हसो रहसस्तथा ।
चिह्ने ललामशब्दोऽपि स्यादन्ताय पुंसि च ॥ ११९ ॥

११९. थंहस् = थंह (थङ्घ, A. I 4. 23) ; रंहस् = रंह ; ललामन् = ललाम.

द्रविडः स्यात् ससथोऽपि काफलश्चापि कट्फले ।
क्रीड़ायाश्च भवेद् क्रीड़ो लज्जामात्रेऽप्यपत्रपा ॥ १२० ॥

१२० द्रविड़ = द्रमिड , कट्फल = काफल ; क्रीड़ा = क्रोड ; अपत्रपा = (त्रपा : against

लब्जा साऽपत्रपाऽन्यत', A. 7. 23.). 'ओड्रादयश्च वरटश्च वराटकश्च उत्कण्ठगणकरकाश्च समा-मयायेति रभसः' A. c. 'काफलः कट्फलः कुम्भी,' शब्द-

उलूकं मध्यह्रस्वं च ह्रस्वादिः स्यादलिम्पकः ।

तथा कुरवके रेफो निरुकारः प्रयुज्यते ॥ १२१ ॥

१२१. उलूक=उलुक (also अलूक : सर्वेषु तु अथ्रौ कर्णौ यस्य इति पृषोदरा-दित्वात् दीर्घादिकमलूक इति साधितम्, उ. 8. 81) ; अलिम्पक (1) (अलिन्दक, I. etc); कुरवक=कुरवक, A. 2. 4. 75.

मञ्जिष्ठायां तु भण्डीरी मध्यह्रस्वाऽपि पठ्यते ।

दीर्घादि वृश्चिकेऽपि स्यादली तत्रादालिरित्यपि ॥ १२२ ॥

१२२. भण्डीरी=भण्डिरी (भण्डीरी, A. 2. 4. 91) ; अलिन्=आलिन्=आलि. 'वृश्चिको द्रुण आलिः स्यादिति गोपालितः । अथाली स्यात् वृश्चिके भ्रमरे पुमानिति कोशान्तरम्' (चि)., अ. टी. २. ५. II. 'वृश्चिको द्रुण आलग्रालिः', हे. 8. २७७

चुक्को चुक्रा स्मृतौ चुक्रि ग्रैवो ग्रैवेयकेऽपि च ।

खञ्जे खोडश्च खोरश्च स्यात् तरीस्तरिरित्यपि ॥ १२३ ॥

१२३. चुक्र=चुक्रा=चुक्रन् ; ग्रैव=ग्रैवेयक ; खोड=खोर ; तरी=तरि. 'खोडखोरौ तु खञ्जके', हे. ३. ११९ (also खोल, A. c. 2. 6. 48).

नासिकायाश्च नस्याऽपि मथि मन्थाक इत्यपि ।

कार्तस्वरं मध्यदन्त्यं सौकण्डः स्यात् सिक्कण्डवत् ॥ १२४ ॥

१२४. नासिका=नस्या (नसा, I. O.) ; मन्थाक=मथिन् ; कार्तस्वर ; सौकण्ड=सिक्कण्ड. 'नसा नस्या च नासिका । गन्धनाली च नासिक्यम्' ; लि. म. 88. 'घ्राण' गन्धवहा नासा नसा नस्या च नासिकेति शाह्लादः', 'वज्रद्रुमः सिक्कण्डोऽयमिति रभसाद् दन्त्यादिरपि । सौकण्ड इति तालव्यादिरपि.' अ टी. २. ६. ८८, २. 8. १०५.

श्रोष्ठ्यादन्तो लुलायोऽपि मरुतेऽपि हलन्तता ।

विद्यात् पुरूरवःशब्दे रुकारस्यापि दीर्घता ॥ १२५ ॥

१२५ लुलाय=लुलाप (A c 2 5. 4.) ; मरुत=मरुत् ; पुरुरवस्=पुरूरवस्, उ 8 २११ (विद्यात् पुरूरवः शब्दे रुकारस्यापि दीर्घता, I. O). 'तथा च विक्रमादित्यकोषः । मरुत' स्पर्शनः प्राणः समीरो मारुतो मरुत्,' उ १. ८६.

स्यात् कुरण्टोऽपि दीर्घादिः सैरेयेऽपि च सम्मतः ।

नालिकेर इदन्तोऽपि तथा दीर्घद्वितीयवान् ॥ १२६ ॥

१२६ कुरुण्ट=कुरुण्ड (I स्वरजेऽपि च मत ', क, I O), नालिकेर=नालिकेरि=नालीकेर (नालिकेर=नारिकेर नारिकेल नाडिकेर नारीकेल, नारिकेलि नारीकेली, A c 4 168=नालिकेल, Hem iv 217) कुरण्ट, A 2 4 71 , कुरण्ड,

काण्डे शरः शुभं क्षेमे शाकः शकलवाणयोः ।
किंशुकश्च शुकश्चापि स्मृतस्तालव्यदन्त्ययोः ॥ १२७ ॥

१२७ शर (सर I etc), शुभ (क, I , सुभ, O), शाक, किंशुक=किंसुक, शुक=सुक 'विकर्ष पतवाहय चिलपुङ्ख शर सर । सर शर मर्मभेदी धीरयद्गुञ्च लघ्वङ्गा ' क

सूनासुङ्गसुरङ्गास्तु दन्त्यतालव्ययोरपि ।
कोटीशश्चाप्यदन्त्यस्तु रिशुच स्वर्गवज्रयोः ॥ १२८ ॥

१२८ सूना=शूना, सुङ्ग=शुङ्ग , सुरङ्ग=शुरङ्ग , कोटीश , विसुच (काशुच ?, ভ ४. १२)=(शरशुचिन्)

किन्नराश्वमुखौ भिन्नाभिन्नौ दैत्यासुरादिवत् ।
रिष्टारिष्टे अभिन्नार्थे भिन्नार्थे च क्वचिन् मते ॥ १२९ ॥

१२९ किन्नर=and not=अश्वमुख , असुर=and not=दैत्य , अरिष्ट=sometimes not=रिष्ट

वाग्मी (ग्मि-?) वाल्मीकिमित्रोल्का मलच्छत्रपमलिपाः ।
संस्कर्तेत्यादिसंयोगिशब्दे ष्वशुपयोगिषु ॥ १३० ॥
इदं तुल्यान्त (व) रखन्दसयोन्नयेद् भेदकं क्वचित् ।
यमकादावपीत्येषा चिन्ताऽस्माभिरपेक्षिता ॥ १३१ ॥
तथा ह्यापश्यदद्राक्षीदित्यत्रार्थे क्रियापदम् ।
अप पयस्तनूकुर्वदित्यन्यत्र पदद्वयम् ॥ १३२ ॥

१३२ अप+पस्त्+अद्राक्षीत्=अपश्यत्, अद्राक्षीत्

इति शब्दभेदनिर्देशः शब्दभेदः समाप्तः ।

अथौष्ठ्यदन्तोष्ठ्यवकारभेदः ।

वृन्दारकव्रजवराटकवेदिवृन्दवन्दारुवैरिवदरीविटपान् विटं च ।
विद्रद्व्रणौ वरणवृंहणवोधवेधवन्धूरवन्धुवधिरांश्च ववन्ध वृद्धान् ॥१॥
वेलावलौ वकुलवाकुलकान् वलीकं वोलं विलं वलजवालकवालुकाश्च ।
वेहद् वृहद् वहलवाहनवाह्लवभ्रुवस्तं वलिं वनवलाहकवङ्कवीथीः ॥२॥
वालेयवस्त्रलवराहवकान् वलाका वालुङ्किकावकुलवुक्कवकेरुकाश्च ।
वारूढवाटवरटानपि वार्वटीरवारण्डवण्डुकवरण्डकवर्वटीश्च ॥३॥
वाहिनीवनितावेदिवणिजग्रावारिवण्डरम् ।
वर्धनीवत्सवटकं वरत्रां वटुकं विडम् ॥ ४ ॥
वासनावासितावस्त्रवीरवासरवागुराः ।
व्रीडनीं वाणिनीं वीणां वानीरं वानरं वचाम् ॥ ५ ॥
विहगाख्यं विशब्दं वाऽप्यव्ययं वा न वेति च ।
वार्त्तकं वदान्यं वा विद्याद्वाद्यं च वादनम् ॥ ६ ॥
अथ मध्यपवर्गीयाः कर्बरः कर्बुरोऽर्बरः ।
शर्बरी शबरीबर्बरः शम्बराडम्बराम्बरम् ॥ ७ ॥
कम्बलं सम्बलेर्मीरु शर्बला शाद्वलोऽपि च ।
नड्वलाबेलजम्बालशैबालाद्याश्च कीर्तिताः ॥ ८ ॥
कथयन्तेऽथ पवर्गीयवान्तशब्दाश्च केचन ।
गन्धर्वं खर्वं गर्वाह्वजिह्वापूर्वं च दूर्वया ।
दोलम्बः शतपर्वार्वा दार्वी चार्वी च दर्विभृत् ॥ ९ ॥
कदम्बकादम्बनितम्बनिम्बबिम्बप्रलम्बाम्बुविडम्बडिम्बाः ।
करम्बहेरम्बकुटुम्बकुम्भास्तुम्बौ कलम्बौ च स(क?)डम्बिचम्बाः ॥ १० ॥
जम्बूः कम्बुरलाबुश्च शम्बः शु(चु?)म्बोऽम्बया सह ।
भिम्बा लम्बा च वा(चा?)डम्बगोडुम्बस्तम्बकम्बयः ॥ ११ ॥

इति पवर्गीयबकारनिर्देशः ॥

अथान्तस्थीयवकारः ॥

विन्दुर्विद्रुमवदान्यविक्रमा वित्त (न्द ?) वल्क विखुविग्र (शचिव, क) विदया ।
व्याप्रयप्रवरवेरचर्करा वादरो(?)वधिरवाहवागुराः ॥ १२ ॥
वामवामनविमानवेदना वानवित्तवमनं विलेपनम् ।
वातवातिकवितानवर्तनोवर्तिवेतनवसन्तरक्तयः ॥ १३ ॥
वार्ता विच्छित्तिरत्नान्तविनयडाच वितुन्नकम् ।
विकटो वैकटो वुग्रष्टि विष्टि विष्टरवेष्टनम् ॥ १४ ॥
वल्लूरो वल्लरी वल्ली वेल्लितं वल्लभोऽपि च ।
विदेहो विग्रहो वर्हो वर्हिर्वर्ह्यपिह्रायसः ॥ १५ ॥
वचितं विकचो वीचि वर्चोयज्ञवाचिकम् ।
वन्धूकं वीवधं वेधा विधाविधुवधूटकाः ॥ १६ ॥
विवेको वणकं वेणी वीणाविपणिवेणवः ।
विपाणं वीरणं वाणो वधा वाण्यो वपुर्वयः ॥ १७ ॥
वैभाखो विभिखो वाढं व्यूढं वप्रं विपं वपः ।
विषयं वर्पणं वीजं वाजं दर्जिनवर्जने ॥ १८ ॥
व्यजनं व्यञ्जनं वज्रं वैजयन्ती विशारदम् ।
व्यालवल्कलवल्मीकवीपि(प्लीह?)लावालिकको वली ॥ १९ ॥
वालो विचकिलो वङ्गं विडङ्गं वेगवर्णनम् ।
वेधसा वासितं वेश्मवेश्यविश्रम्भवेश(स?)यः ॥ २० ॥
विश्वविस्तरविशिख(प)वंशव्यसनवासवम् ॥ २१ ॥
वायसो वाहसो वासो वीभत्सो वसतिर्वसु ।
विदारो वठरो वीरदित्याद्यन्तस्थादयः ॥ २२ ॥

इति आदिदन्तोष्ठ्याः ॥

अथापि मध्यदन्तोष्ठ्याः कथ्यन्ते केचनाऽपरे ।
देवकः सेवकावृत्तप्रावाराः प्राध्वरोऽपि च ॥ २३ ॥
अन्तुवायः प्रवरको गोविन्दः श्रावणोल्वणम् ।

अध्वा मद्वा (वध्वा, क)युवाऽथर्वा मघवा खर्व(शक्र?)पर्वणी ॥ २४ ॥

(दन्त्योष्ठाः समुदाहृताः)

अवावादिविधानाच्च संप्रसारणतोऽपि वा ।
इत्येतदादयः शब्दा अभेदेऽत्र विनिश्चिताः ॥ २५ ॥
ओष्ठ्यदन्त्यौष्ठ्ययोरत्र धात्वर्थादिविशेषतः ।
यदि स्यादनयोः क्वापि कादाचित्को व्यतिक्रमः ॥ २६ ॥

इत्योष्ठ्यदन्त्यौष्ठ्यवकारनिर्देशः ॥

अथोष्मभेदः ॥

अथ तालव्यमूर्धन्यदन्त्यानामपि लेशतः ।
शषसानां विशेषेण निर्देशः क्रियतेऽधुना ॥ १ ॥
श्यामाकशाकशुकशीकरशीकशूकशालूकशङ्कुशकशङ्करशुक्ल(क)शु(श)काः ।
शौटीरशाक(ख?)शकटाः शिपिविष्टशिटशाखोटशाटकशटीशटितं शलाटुः ॥२॥
शीतश्च शातशतशातनशंच(शम्भ)शम्बशम्बूकशम्बरशुना च(श्व?)शिवा शिलीन्ध्रः ।
शोभा शुभं शरभशीभरशुम्भशम्भु शब्दाणि शुभ्रशरदौ शकुनिः शकुन्तिः ॥३॥

१. १　शीभम, W. But comp. Madhava शीभृ कत्थने बाहुलकादरः शीभरः

शालाशिलाशकुलशाद्वलशालुशेलुशार्दूलशम्बूलशवलाः शमलं शृगालः ।
शेफालिकाशिथिलशृङ्खलशीलशैलशेवालशल्यशलशम्बलशर्वलानि ॥ ४ ॥
शालालुशालुशलिशाल्मलिशुक्लशुष्कशुल्कानि शिल्पशलभौ शललं शलाका ।
श्रोणिः शणः (श,क)श्रवणशोणितशोणशाणश्रेणीश्मशानश्मश्रुशून्यशरण्यशङ्काः ॥५॥
शोचिः शचीशुचिशयः शफशर्मशीर्णशीर्पर्णशोथशपथश्वय(य)शण्डशौण्डाः (शण्ढाः)।
श्येयः श्रमः शननशोषनशय्यशाय्यशाण्डिल्यशाल्मलशमीशुनकाः श्रविष्ठः ॥६॥
शाखाशिखाशिखरशेखरशङ्खशापशम्याशिफाशफरशेफशफाः शिखण्डः ।
शृङ्गारशृङ्गशरशावशरारिशारिशाराः शरावशवरश्च शिरं शिरश्च ॥ ७ ॥
शरीरशालारु(र)शरारुशै(शा)रुशोभाञ्जनश्रावणशादशूद्राः ।
शनिः शनैः शीपदशिग्रुशीधुशुद्धान्तशान्ताः शिशिरौर्शशीर्षाः ॥ ८ ॥

शोठः शुण्ठी शठः श्वेठक्षियशोताऽपि शर्करा ।
शरारोद्गर्वशीतशिग्रुशिंशुकानि शष्कुली ॥ ८ ॥
शान्तं श्मेशं शिशिराशङ्कु शयशुशालिनी ।
शिट् (श्., श्.) शोकश शुन्नं च शालीनश शिलीमुखम् ॥ १० ॥
शल्यं शाखा च शोभश शिवं श्रद्धा च शिंशपा ।
शोणाकः शूरथः शाखा शिखा श्यामा च शेवधिः ॥ ११ ॥

इति आदितालव्याः ।

उशीरकाशनीरकर्किंशुकांशुकं किशोरकिंशारुकशेरुकौशिकम् ।
अकाशदाशोकयशाशुकाशयशः पिशङ्गाशपिशाचरश्मयः ॥ १२ ॥
निशान्तवेशान्तविशालदेशमं पिनेशपाशस्य निशीथविंशतिः ।
पिशङ्गटपाशुश्यास्याश्रयाः स्वरोपशल्याशनकाशिकाश्विने ॥ १३ ॥
निशितं पिशितं मशं (मशः) पिशुनो दशनोऽपि च ।
दशना मशुनं वेशम काशनं विशसमस्तवत् ॥ १४ ॥
आशायशायविशिशविशाखाविशिखा(खो)शक ।
विशद् पाशकः पार्श्वं विशालवेश्मरोशनिः ॥ १५ ॥

इति मध्यतालव्याः ।

दृशमकाशकुशकेशविकाशकाशमाकाशकोशकपिशानिशपाशमेशि ।
त्रिंशाशतादशशः शशो विशाशकोशाशकर्कशदिशो दशदेशदाशाः ॥ १६ ॥
कोशाशुलोमशमनाशनिवेशलेशशशवेशपरिवेशविशस वेशः ।
मशुः पशुः परशुरंशुरपांशुपांशुनिस्त्रिंशदंशविवशा शशयंशविंशा ॥ १७ ॥
शालिशः कुलिशो राशि वंराशि वंशिशो श्रशम् ।
अपभ्रंशः पुरोडाशो विमिश्रोऽश्विरनेकशः ॥ १८ ॥
दर्श. स्पर्शः स्पशोऽमर्श कर्शौ बाशानिशे कशा ।
प्राशादशोव शोकाशोविनिवेशाः प्रतिश्यशः ॥ १९ ॥

इति अन्ततालव्याः ।

गौरि मुरारौ शिव एव शर्वः शूरः समर्थ अय एव शोलः ।

शमः प्रशान्तौ शकलं च खण्डे शद्वात् पुरीषेऽजगरे च शीरः ॥ २० ॥

मूर्द्धन्यजेऽप्युभयो वंशः करिस्त्र्याञ्च वशाऽस्नुषि ।

अंशं वेदे च कर्णे च श्रुति दर्शश्च पीवरे ॥ २१ ॥

इति व्यवस्थातालव्याः ॥

शिंशपा शाश्वतं श्वश्रूः श्वशुरः शिशिरः शिशुः ।

शिश्नाशशश्मशानानि शशी शश्वत् कुशेशयम् ॥ २२ ॥

शुकः शिखिश्च काशीशस्तथा शीतशिवोऽपि च ।

तालव्यशद्वययुताः कियन्तोऽमी प्रदर्शिताः ॥ २३ ॥

इत्युभयतालव्याः ।

तालव्या अपि दन्त्याश्च शम्बशम्बलसूकराः ।

रशनाऽपि च जिह्वायां सृगालः कलशोऽपि च ॥ २४ ॥

इति तालव्यदन्त्याः ।

आश्वासः शासनं शास्त्रं शस्त्रं शास्ता शरासनम् ।

तालव्यानन्तरं दन्त्यैः शब्दाः केचिदुदीरिताः ॥ २५ ॥

इति तालव्यशकारनिर्देशः ।

षट् षण्डः षष्टिका षष्टिः षोढा षोडं च षोडश ।

षालवश्चापि षण्डाली षुक्किः ष्वक्कि विं पूर्षिका ॥ २६ ॥

इति आदिमूर्द्धन्याः ।

१ २६. षोडम्+च=षोडंच षालव=षाढव The root षुक्क is variously written ष्वक्क and ष्वष्क ष्वक्कि *is my correction for* ष्वकि ष्विकभूति *etc* p 8, 3 77. It may be षृति षिप्रुवि, 68

विष्वक् निषङ्गोऽपि च भूषणेषणं पाषाणरोषाणविषाणभीषणम् ।

पाषण्डकूष्माण्डनिषेकमूषिकं गवेषितं निष्क्रमदूष्यमेषिकम् ॥ २७ ॥

१ २७ रोषाण not in W., etc I have remarked रोषण in the *Nanartha* is clearly रोषाण

पुष्पाभिषेकौषधयोषिदोषदेष्यत् तुराषाड् विषुवन्निषेधः ।

दुःषेधभैषजकषायपोषणं ष्यौकमौषिरा च विषाद्वर्षणे ॥ २८ ॥

१. २८ The copies read ईदृषतुषाषप्रियषनु-

रोपणो चषम् भोष्मोष्मनिपादापाढगोष्पदम्।
अभिषङ्गो निषङ्गश्च बु(शु?)ष्कवार्षुषिको हषत्॥ २८॥
दूषिका चषकः मेष्यो भाष्यं च विषयेषणे।
दृषतः परिषत् पर्षत् तुषारोपरमर्षणम्॥ ३०॥
वास्तोष्पति द्विविषदो कुष्ठोऽस्य वह्निष्कृतम्।
निष्कुटं निष्क(किष्कु?)मस्त्रिष्कं पुष्करं दुष्करोपरौ॥ ३१॥
तुरुष्कसुष्कविष्कम्भनिष्कनिष्कलपुष्कलम्।
बस्तिष्कं वष्कनिष्पावजेष्ठनिष्क्रकविष्वणम्॥ ३२॥

इति मधमूर्धन्याः।

२ ३२ मष्क गतौ, कवि विष्वण = भोजन, p 8 3 69

पेयूषयूषपीयूषगण्डूषाङ्कूषविप्रुषः।
धातरूपोऽत(ट)रूपश्च प्राष्टट् पौरुषपूरुषाः॥ ३३॥
कनूषः कल्मषः पू(ऽरू)षोऽभुग्रषत्तु(स्त्र)षा मनीषया।
हेषा रूषा जिगीषा च स्नुषा निकषया सह॥ ३४॥

२ ३४ कनूषो राशय, यादृश सूर्य, उ ४ ७३, भूष and रूप ग्रपवे, धात.

रोहिषो रुचिषोन्मेषमेषोषानिषमारिषा।
उ(क)वमापोष्णीषकुल्माषमाषमेषमिषं त्रपा॥ ३५॥
किल्बिषं कलुषं चापसाविषं चाविषं विषम्।
तविषो तपुषी रोषलयातोषतुषत्विषः॥ ३६॥
अभिलाषो भ(भ)षो भ्रेष.पुरुषव्यतिषेधवः।
मञ्जूषा निकषा द्वेषो दोष. कोषः कषः क्षयिः॥ ३७॥

२ ३७ व्यतिष (i e. व्यतिषाते, व्यतिषते, etc, p 8 3 87, 1. 3 14)+ स्व.

उषा बुधस्पत्योषधेषास्तर्षभूषर्षयः।
हर्षो वर्षेषु संहर्षे. कर्षः कर्षूः प्रुषः मृषः॥ ३८॥
भ्रमरीषु करीषं च तरीषं च पुरीषवत्।

निष्प्रेषोऽलक्षुषः पौषो घोषः श्लेषः फलक्षुषः ॥ ३९ ॥

इति अन्तमूर्द्धन्याः ।

२. ३९. तरीषो नौः, उ ४. २६. फलकष may stand for फलकष or कलकष, but none of these come under p. 3, 2. 42.

शीर्षं शिरीषं शुषिरं श्लेषः श्लेष्मा च शेमुषी ।
विश्लेषः शोषणं शष्पं शिष्यशैलूषशौष्कलाः ॥ ४० ॥

इति तालव्यमूर्द्धन्याः ।

तालव्यशाद्यः शोक्ताः कथ्यन्ते दन्त्यसाद्यः ॥ ४१ ॥
सुषुप्तिः सुषमा सर्पिष्टरं चापि सुषुप्तकम् ।
सुषीमं च सुषेणश्च सुषन्धिः सर्षपोऽपि च ॥ ४२ ॥

इति दन्त्यमूर्द्धन्याः ।

तालव्यान्ताश्च स्तु(द्रु)ष्याशषौ(ष)ष्याशष्पदंशकाः ॥ ४३ ॥
(तालव्यान्ताश्च मूर्द्धन्याः) इति मूर्द्धन्यनिर्देशः ।

सार्थः सुधासलिलसुन्दरसिन्धुवारसिन्दूरसान्द्रसिकतासितसेतुस्थूलाः ।
सालूरसूरसरकस्तवसौरिसूरिसीरस्मराः समरसारसमीरसीराः ॥ ४४ ॥
सौवीरसागरसरित्सुतसारमेयाः संवित्समित्सकलसिल्हकसौविदल्लाः ।
सादः सदा सपदि सूदसदःसरण्डाः स्वेदः स्वरः सवनसौवनसत्रसूत्रम् ॥४५॥
स्वामी सनः समयसामग(ज)सामिधेनीसोमाः समूहसमवायसमुद्रसाम ।
सौमन्तसोमसिमसूक्ष्मसमानसूद्य(त्य)ः सूक्ष्मं समूहसरटस्तनसानुसक्तुः ॥४६॥
स्थालः स्थाणिः सरणिसारथिसिक्थ(क्त)सक्थिसिक्थाः समूहनसमाजसमीकसूर्याः
स्वैरं सरः सचिवसूचनसूचिसव्यसेव्यानि सप्तसदनस्वदसूपसर्पाः ॥ ४७ ॥
सायं स्मितं सायकसक्तुसेतुसिन्धुस्रर(ज)स्तवसमित्सदेवसर्गाः ।
सेकस्रजौ सेवकसेवसन्तः सत्यं सान्त्व सखा सुखं च ॥ ४८ ॥
सनातनस्यन्दनसाधनानि संस्कारसैरेयकसर्जसर्पिः ।
ससापरौ स्मृतसक्तौ च सर्वं च साधी सविता च सक्षणी ॥ ४९ ॥

सैरन्ध्री च सिनीवाली सारङ्गः स्वप्नसाध्वसम् ।
स्नायुः स्वेदः स्नुही सङ्गः सरघा सौरभं सभा ॥ ५० ॥

इति आद्यदन्त्याः ।

वासरासारकासारकेसरत्सरासुराः ।
वैसवारः परिसरो मसूरकुसुमासनाः ॥ ५१ ॥
प्रसादापसदासन्दीव्यासङ्गास्रवदस्रवः ।
प्रसूनं प्रसवो लास्यमास्यं प्रसभरासभौ ॥ ५२ ॥
अवसायः किसलयं कुसूलं च विकस्वरम् ।
मसृणं प्रासनी (नो or को)वासो भस्त्राकस्मिकघस्मराः ॥ ५३ ॥
अमावास्या प्रतिसरः प्रसरोऽवसरोऽपि च ।
वसन्तश्च प्रसारश्च मसारश्च रसाञ्जनम् ॥ ५४ ॥
वसुधाव्यवसायास्तवसनव्यसनानि च ।
तमिस्रं वास्तवस्तोत्राजस्रविस्रब्धवासिताः ॥ ५५ ॥

इति मध्यदन्त्याः ।

कैलासलालसकिलासविलासलासकार्पासहासकलासनिवासरासम् ।
न्यासांसभासमसिकौकसकंसहंसध्वंसभ्रंकुंसपनसासुवसुप्रयासाः ॥५६॥
निर्यासप्रासवीतंसोत्तंसालसमलीमसाः ।
कुम्भीनसस्तामरसं वासश्चमसचिक्कसौ ॥ ५७ ॥
व्यासावभासद्विवसस्तुरसावासवायसाः ।
साहसः पट्टिसो घासवासासिमिसिपुक्कसाः ॥ ५८ ॥

इति अन्तदन्त्याः ।

स्वस्ताचिकित्साप्सरसो बुभुत्सु विभित्सितं मत्सरवत्सरं च ।
वात्स्यायनोत्सारणमत्सरदित्सु गुत्सोत्सवोत्साहविवित्सुकुत्साः ॥ ५९ ॥
त्सरुं च लिप्सु कत्सकजप्सुत्सनिर्भत्सनोत्स्मयाः ।
बीभत्साऽभीप्सितोत्सिक्तसमुत्सेकोत्सुका अपि ॥ ६० ॥

इति संयुक्तदन्त्याः ॥

संसारसारससरीसृपसस्यसाम्नासारस्वतानि सरसी च समञ्जसं च।
स्वसा च साहससहस्रसहःसमासाः सामस्त्रसंसरणसौकसम्मतानि ॥६१॥
सस्यकः साध्वसं सङ्कसुकः सारसनं तथा।
अमी दन्त्यद्वयोपेता ऊष्मभेदेऽत्र दर्शिताः ॥ ६२ ॥
इत्यूष्मभेदः।

अथ लिङ्गभेदः।

आकाशकाशकुलिशाङ्कुशकोशकेशकाशीशकीकसकुशाः कपिशोपवासौ।
कर्पासवेशवडिशांश(स)वतंसतं(चं)सपीमास(यूप)कंच(स)रसमांसविसोपदंशाः ॥१॥
निर्यासरासचमसोद्यमपि(चि)क्कसानि सन्तानशङ्खसुखसैन्धवसङ्गमानि।
सौधश्मशानशयनाश(स)नभूकशल्यमूलानि गुल्कशफशोफसमीपशष्पाः ॥ २ ॥
स्नानं शिनं किसलयं शकटो वसन्त-
वेशन्तशेपशकलाः शकर(सरक)शपुच्छम्।
पुष्पं सटः सरटस्तूपस्पाटशङ्कु-
श(स)ङ्कारसंक्रमशरावसलाशलापाः (शलाः सलोमाः) ॥ ३ ॥
आसारवासरशरीरशरीरधीरशो(सो)शीरशेखरशराः शिखरं तुषारः।
संसारशारशिशिराणि शरासनाद्य कासारकेसरकुकुन्दरकन्दराणि ॥ ४ ॥
कोटीरकोटरकडङ्करसङ्कराणि चीराचराधरसुगन्धरकन्धराणि।
धीरान्धकारसविहारसुता(ना)रनारकेनारकूवरनियद्दरगह्वराणि ॥ ५ ॥
मन्दा(की)रदारदरतोमरचामराणि कृिण्डीरजीरवरपिञ्जरपञ्जराणि।
मञ्जीरजाञ्जिरजठिञ्जरवारवारशावारवैरगरवागरनागराणि ॥ ६ ॥
सौवीरसङ्करभट्टारपदारपौरपाटीरवार्द्रदुरोदरशम्बराणि।
आडम्बराम्बरसनूपुरकर्णपूरकर्पूरयार्परं(पर्पर)सकर्परकूर्पराणि ॥ ७ ॥
धाराङ्कुरप्रतिसरावसरप्रकारसीत्कारसीकरनिकारमसारसाराः।
कान्तारजारतिमिरान्तरद्व(टू)रतीरपङ्कारकारसमराजिरवेसवाराः ॥ ८ ॥
श्रङ्गारमन्थरपरम्परविष्टराणि सिन्दूरपुष्करमरुष्करनिष्कमुष्कम्।
शृङ्गारहारचउरोपरगण्डशैलकीलालकीलकबलानि कलापको(पू)लम् ॥९॥

शीलप्रवालवलयोपलमूलकानि कङ्कालमङ्गलहलाहलचक्रवालम् ।
कोलाहलं हलकुलहलकालकूटकिट्टालसालकललानि खल खलीनम् ॥ १० ॥
हलाङ्गलोत्पलपलालतमालमालसव्यालनालमलकामलकुण्डलानि ।
लाङ्गूललाङ्गलकपोलकपाक(ल)पालजम्बालजालपटलालकजाङ्गलानि ॥ ११ ॥

विट्ठलं कदलं भालं कमलं नलिनं तलम् ।
मालकं तिलकं तैलं पललं पल्वलं फ(प)लम् ॥ १२ ॥
पुलकं फलकं कालं पुलिनं नलिनं नलम् ।
मलयं प्रलयं मोहं लोहितं मुसलं सलम् ॥ १३ ॥
चषालं प्रवलं मल्कं किञ्जल्कं वल्कवल्कले ।
फुलकं कूलकं कोलं खोलकं चावचूलकम् ॥ १४ ॥

स्पर्धर्चकूर्चकवचानि निकुञ्जकुञ्जपुञ्जध्वजा प्रजल(न)ताम्बुजभूर्जहयोः ।
कन्दास्पदद्रवविनीतवितानविस्तपोमोपनीतनवनीतसुवर्णचूर्णाः ॥ १५ ॥
भावापराप्त(श्प)पलितवनष्टकुन्तपिष्टाम्बुमेषदपर्णानि सम्पूयकानि ।
उल्कोपकुम्भटविटा विटप कुटच वर्म्म धनुश्च मकमेचकचक्रपीठाः ॥ १६ ॥
विडङ्गकालिङ्गमदङ्गश्टङ्गभराङ्गवाराङ्गनिदाघसङ्गाः ।
भालङ्ग(भालाङ्ग)वर्चस्कावलोकवक्त्रं कलं सहस्राव्ययमथमं च ॥ १७ ॥
सुहसंस्थानभगाब्दमानसिङ्घाणकोद्योगपरागपूगाः ।
वातायनैरावतहस्तमुस्तमुसा व्य(भ)यं मस्तकमुस्तके च ॥ १८ ॥
कोष्ठः प्रकोष्ठ कमठो मकुष्टः पिण्डकोदण्डपिचण्डपिण्डाः ।
कूष्माण्डकारण्डकरण्डकुण्डा वरण्डवारण्डमरण्डशौण्डाः ॥ १९ ॥
भण्डाण्डकाण्डानि तरण्डगण्डगण्डीवमण्डानि च गाण्डिवं च ।
प्रकाण्डदण्डावपि खण्डषण्डौ सताण्डवं मण्डपतण्डकं च ॥ २० ॥
करककोरकपाटकनाटकं कटककङ्कटकन्दुकमोदकम् ।
नरकटङ्कविटङ्ककुटीरकं स्तवकपङ्ककरङ्ककरीरकम् ॥ २१ ॥
मुरकपञ्चशरारकशीरकं प्रियकरोककडङ्ककवच्छदम् ।
कमुददोहदवन्दयदाडु दं कुमुदतोयदकुन्दकुपोदकम् ॥ २२ ॥

नलदपारदकुट्टिमदैवतं रजतदैवदिनार्वटकर्वटम्।
कुणक(प)दीपककाश्चकवञ्चुकं क्रमुकवालकबोलककीलकम्॥ २३॥
पिनाकपिण्याककिरीटकूटकिराटशृङ्गाटककण्टकानि।
घाटापदं पातकपार्श्वहेमभ्राष्ट्रं च राष्ट्रं च मस्रो मुस्तं च॥ २४॥
वल्मीकवर्णकपिटागेटविम्बवप्रकौपीनवस्त्रनिधनानि धनं निधानम्।
दूरताम्ररीपचपकायुधगूथयूथप्रोथानि तीर्थचरितचन्दनकुङ्कुमानि॥२५॥
मग्रीवगोमयकपाटपटाः पटोलप्रान्तायुतप्रयुतभूतशताग्रतङ्काः।
स्नेहो गृहं महिमहेमहिमाः सपुच्छतापिच्छकच्छपटा(पण्वा.)पटहार्मधर्माः॥२६
स्तम्भः शुभं कुम्भकौस्तुभजम्बूधूपस्तूपायजापकुतपानि तिपः सदीपः।
द्वीपोलपौ लवणकङ्कणचाटु(चाटु)मथ्यचेमोदरसानि धमनौदनजीवनानि॥२७॥
खड्गं सवस्तु(स्तु)खनेलपविलपलपालीवशाङ्गरहविद्रववध्रं रन्ध्राः।
स्थानं कबन्धकुसुमसवलोमगुल्मक्षौमाय(यु)मानशतमानविमानगुल्फाः॥२८॥
तड़ागं निगड़ं नीड़ं नड़ं खेड़ितमुस्तकम्।
मासमापकपद्मानि वर्हगेहेन्धनानि च॥ २९॥
लशुनं लाञ्छनं ग्राममनीकं मासमानकम्।
यौवनं पविकं छावं पारावारोर्ध्वगैरिकम्॥ ३०॥
आमिषं मुसलं मापं यूपं वर्षं च दूषणम्।
भूषणं निकषः कर्षः कषायो विषमौषधम्॥ ३१॥
करीषकार्षापणवारणाणवाणव्रणद्रोणरणाः पुराणः।
भाणः किणः क(को)ङ्कणकोणघाणाः सतोरणप्राणपरीरणाश्च॥ ३२॥
जीवातुकुसुम्भुलवासुकम्बुकसेरुशीधु मधु सिन्धु(सीधु)सालु।
कमण्डलु जानु पलाण्डु, हिङ्गु, स्थाणुस्तयाणु लितउः सजन्तुः॥ ३३॥
चरणं मरणं लोटं प्रस्थं कुस्मं(म्भं) सपल्लवम्।
पुंनपुंसकशब्दानां रचनेयं सुनिश्चिता॥ ३४॥
कामः कुकूलबलमोलकुसुम्भसारमिलभुवाः कुशदुरोदरकुचशुक्ताः।
दिष्टाधरार्धमलकुण्डलपुण्डरीका स्वच्छराज्ञसत्वपिठराग्रयुगालकानि ३५

नन्दनं इजिनोद्दे गङ्गजीवीधाय(ख, I) रोचितम्।
लिङ्गव्यवस्थासहिताः शब्दा. केचित् प्रदर्शिता ॥ ३६ ॥
इति पुं नपुंसकलिङ्गसंग्रहः ॥

36 These are m· and n I shall give a full account under अर्धर्चादि, p 24 31 Comp अ २ ५ २२-६ and लि लि ३८ ४४ 34-6 give words which are masculine or neuter according to sense Vardhamana reads विधान for निधान, चरक for करक, पट्टक and मञ्जुक for कञ्चुक and वञ्चुक, etc The two lists also differ in good many words

भल्लातकं कुवलमामलकं कपालपात्रप्रणालकलशाढकमखलानि।
वाटं कवाटपुटदाडिमकन्दलानि विद्याद् विभीतकहरीतकपौरुषाणि ॥३७॥
कपालं शललं पेटं कटाहं पि(वि,I)टकं कटम्।
वटं तटं मठं ताडं खनदीपदुदीरितम् ॥ ३८ ॥

३८ These are n like क्व and f in ई like नदी Comp. लि लि ५२-३.

धत्तूरकन्दरविषाणविडङ्गतालजम्भाः कुयप्रतिसरार्गलशृङ्खलाश्च।
मुशल्क,लिङ्गनखरान् सह मन्दिरेण सन्दर्शिता कतिपये निपुणैश्च मावत्॥३९

३९ These are m n and f in आ Comp लि लि ५१ २

गण्डूषवर्तकवराटकशार(ल)कीर(ल)वीडाः सटः सटरको(सरटको)घरटः सम्भ्रमः।
उत्सङ्गगर्भभुजजागरगर्जवाणाम्बालादय सरभस. कसरश्च मावत् ॥ ४० ॥

४०. These are m and f in आ Comp लि लि ४७

वेतसो वृश्चिकः सारः शफरः शल्य(ल्ल)को घटः।
शाटकीटौ कणस्तूण कथिताश्च नदीसमाः ॥ ४१ ॥ — लि लि ४८
वडिशं ताडकं ताडं कोडं नीडं च पाटलम्।
लट्टं (च) वणिजश्चमन्दुरं रसन विश्वमर्गलम् ॥ ४२ ॥
नपुंसकत्वेऽप्येतच्च मालावत् परिकीर्तितम्।

४२ १ These are also f. in आ ताडक and ताड are probably used = तालक ताल = lock Comp vernacular ताला लि लि. ४६-५० give तारक तार for ताडक ताड and लट्व for लट्ट

पठ्नाः परा सुरा शाला सेना छाया निशाऽपि च ॥ ४३ ॥ — पा २.४ २५

स्त्रीत्वेऽपि वनवच्चैतत् स्यात् नदीवद्यथोच्यते।
आस्थानं नगरं स्थानं स्थालं च पटलं युगम् ॥ ४४ ॥ Comp. त्रि लि. ५०.

इति लिङ्गरूपभेदः ॥

श्रीसाहसाङ्करचितप्रमुखासु गद्यपद्यप्रबन्धरचनासु वितन्वतैव।
व्युत्पत्तिमुज्ज्वलतमां परमां च शक्तिमुद्भासिता जगति येन सरस्वतीयम् ॥४५॥
निःशेषवैद्यकसताम्बधिपारदृश्वा शब्दागमाम्बुरुहखण्डरविः कवीन्द्रः।
यस्मान् महेश्वर इमां निरमात् प्रकामम् आलोचयन्तां सुमतिन सदसाचनर्षाः ॥४६

नामपारायणोणादिनिरुक्तोक्तौ विकल्पितः।
शब्दवर्णविधिन्यासः सन्दर्भो ह्येष साधुभिः ॥ ४७ ॥
कर्तुं चेतश्चमत्कारं सतां हर्तुं विपर्ययम्।
संशयं च निराकर्तुमयमस्मत्परिश्रमः ॥ ४८ ॥
छन्दोऽनुप्रासयमकश्लेषचित्रेषु निर्णयः।
एवं शास्त्रोपयोगश्च कवितुः श्रोतुरेव च ॥ ४९ ॥

इति श्रीसकलवैद्यराजचक्रमुक्ताशेखरस्य पद्यगद्यविद्यानिधेः श्रीमन्महेश्वरस्य कृतौ विश्वप्रकाशे शब्दभेदप्रकाशः परिसमाप्तः ॥

NOTES.

N. B. Forms of words, which I regard as misreadings are mostly given under the proper words such as पाथ under पीथ, but in some cases such as अतिकथा, the notes are given under rejected forms

अंश A. also distinguishes अंश and अंस, A. II 9 89 and II 6 78

अंशु W also "dress, decoration" on the authority of Dharani. "अंशु-र्वेषे च रश्मौ स्यात्". वेष, however, is probably a misreading for वेग

अंशुक सूक्ष्मवस्त्रे, Sha.

अंस "भुजे", A 2 6 78

अंहति त्याग is used in the sense of दान not 'abandoning', W. See u s IV 62, A 2 7 29-30

अकूपार कमठ of Tri. is apparently used in the sense of कूर्मराज Comp however Ni IV 18

अक्ष (u s. III 65) अक्षो रुद्राक्षजातान्यव्यवहारेषु पाशके। सर्पे बिभीतके तार्क्ष्ये पाशकेऽपि भवेत् पुमान्। क्लीबं सौवर्चले तुत्थे इन्द्रियेऽपि निगद्यते, शब्द I 1512

अक्षत A II 9 47 'लाजाः स्युर्भृष्टि यावकाः' So Hem. III 65 'लाजाः पुंभूम्नि चाक्षताः'

अक्षर 'अपामार्गे', Hem for 'अपवर्गे', Hem A, I 2053 W follows Hem Hem. III 71 gives अक्षरिन् = वर्षा apparently from अक्षर = water 'अक्षर न द्वयो मे स्वर्गेयो मों हरे हरौ', शब्द

अक्षीव, 'च शिग्रौ,' Vis., 'वासके', Vis A.

अगस्ति 'बकुलेन', Med Only here

अगाध 'अस्ताघ', Vis., Vis. C., Hem A 'अस्ताघ,' Hem. अपस्तार, Vis. A Comp. vernacular अथाओ, अथाह

अगुरु 'जोङ्गक', Med. 'वंशिकागुरुराजार्हलोहकृमिजजोङ्गकम्,' A II 6 1 6

अग्निमुख A II 4 42 'अग्निमुखी भल्लातकी त्रिषु'

अग्निशिख 'कुसुम्भे कुङ्कुमे दीपे वाणेऽप्यग्निशिखो मतः। लाङ्गलिक्यां विषल्यायां भवेदग्निशिखा स्त्रियाम्' शब्द

अग्निहोत्र Hem III. 500 'अग्न्याधानमग्निहोत्रम्' This only in W

अङ्क. आगस् for अङ्क, I. 2810 स्थान=चक्रादिगणमान्याथ, Mahendra.

अङ्कति, Hem., u. s. iv. 61. अङ्कति, Med., Med. A. अर्द्ति, I. 2810.

अङ्कपाली, Vis. A. अस्थपाली, Vis. कोटिपालकयोः, I. 2810. वेदिकाख्यगन्धद्रव्ये, Vacaspatya. कोटी=a plant, W., B. and R. अङ्का=देवी=कोटिवर्षा, A. 14.4.133. Also कोटिमवर्षा, Pada candrika. कोटि is not given as a separate word. See also Vacaspati as quoted by Raya mukuta and Nilakantha.

अङ्ग. अङ्गम, Med for संभ्रम I. 2810. अङ्गा मोऽङ्गियेवं सत्र:, I. 2053. मद्येषु, I. 2810 for गद्येषु, Med. This is the preferable reading 'मद्स्थाने गद इति काचित् मेदिनी' मन्द-मत्त. W. and Vacaspatya give गद not मद.

अङ्गज. अङ्गज' रक्तं, Mahendra for सुन्दरे च, Hem.

अङ्गद. 'अङ्गजा,' Hem. The mistake is palpable.

अङ्गारित, The second line in Med. is wanting in I. 2810 etc

अचुरत सर्गे, Hem. for स्वर्गे, Hem. A., I. 2053. हादयसर्गयुक्ते कावेद्र, Vacaspatya.

अज, Anek. A. 'हरच्छागाचुत्रतापजे,' Anek.

अजिर, W. and B. and R. give दर्दुर=frog. Taranatha omits this and some other imports. The neuter use of अजिर seems to shew दर्दुर is used here in the sense of ग्रामजाल.

अञ्जन. W. and B. and R. consider 'अक्तौ' loc of अक्तु night. I regard it as loc. of अक्ति=annointing. अङ्क्ते, Vis.

अड्ड. च शुष्के, 1807 for चतुष्के (=Dry, W.).

अण्डीर. 'शक्तो निरग्डश्चाण्डीरो,' I. 1575, 993 विविधसामर्थ्ययुक्तपुरुषे, Vacaspatya.

अतिकथा, Hem. after अनीकस्थ and before उदरथि. इतिकथा, Hem. A., I. 2053, Med., Vis. This is properly an expression इति कथा and not one word No kosakara uses it as an adjective German dictionary and Taranatha follow Wilson

अतिथि. प्राघुणिक=प्राघूर्णिक अध्यागतो, Mahendra, अभ्यागतो, Hem.

अतिसक्त निष्फल=seedless, barren, W., B and R I think it is=निष्प्रफ of Med i. e निःसृष्ट

अतद्रह चित्रमेखल is apparently used in the sense of कालकण्ठ=दात्यूह, Hem. iv 398 and not peacock. अतद्रह, W.

अथर्वणि, Med corrected into आथर्वणि, Med A. आथर्वणि, I. 2810. W., B. and R. and T. give अथर्वणि on this authority I prefer आथर्वण of Hem., Vis.

अदिति 'अदितिस्त्रिया' भूमावखण्डे देवमातरि' यन्त्र

अद्रि इन्दु for इन्द्र, Anek A 'अद्रि पुंसि द्रुमे शैले मानभेदे च भास्करे' यन्त्र

अध्यक्ष समर्थे, Anek, corrected into समक्षे, Anek. A

अधःपुष्प संयूर = शिव, W, B and R I think it is = सम्बद्ध Comp Dharani

अधून् All mss read 'स्कन्ध' not 'स्कन्द' अपस्कन्द of Shabda Kalpadruma and marching of W are, therefore, indefensible आस्कन्न, Vis C आस्कन्दत, I 1539, 246 e आस्कन्न, Vis A, Hem I 2053, Med I 2810 आस्कन्द, Hem, Med etc 'आस्कन्द कर्मबन्धहेतु क्रिया हि यदि तेन सह वर्तते य स्कन्ध शरीरभावापन्नो रूपरसादिसमूह स साम्परस्कन्ध', Mahendra आस्कन्ध is also the form in D a. for स्कन्ध, see khandha in Childers

अनिमिष, Hem A. etc अनिमेष, Hem

अनीक 'प्रिये भोक्ते', Vis for 'रणे सैन्ये', Vis A

अनीकस्थ मर्दन', Med for मर्दल, I 2810 मर्दल is a drum 'अयुद्धे', Hem for 'उतखले', Hem A युतखल I 2053 which I prefer as रणखले of Vis. In the *Vacaspatya*, only the sense of रणखल is noticed

अन्त 'आयासे', Med for 'आयामे,' Med A 'नियामे, Vis for 'समीपे' Vis A

अनुत्तर Dharani 'अनुत्तर स्थिरे ऽनूध श्रेष्ठायाचो ऽप्यनुत्तरा

अनुपम 'समतीकिञ्चा', Med I follow Med A

अनुबन्ध Left out in Hem and its meanings joined to समर्याद I have followed Hem A. Med., Vis also make serious mistakes I have followed Med. A, Vis A I 1512 does not give आरम्भे noted in शब्दकल्प and W

अनुवासन W regards स्नेह = affection and वस्त्रधूपन = perfuming clothes dipping the ends As pointed out by B. and R स्नेहवस्ति = स्नेहकर्म of Vis and स्नेहन of Hem 'द्विधा वस्ति परिप्रोक्तो स्नेहादौ ऽनुवासनम् in Vacaspatya

अनुशय W translates अनुबन्ध 'an object of pursuit Is it not pertinacity here? B and R and *Taranatha* are silent.

अनुष्टुभ् W and *Taranatha* regard सरस्वती as the Goddess. Is it not of वाणी of Tri ?

अनूषाम नर 'Sha, Z, for रत

अन्तर् अन्तर् Hem A, अन्तर, Hem among [illegible]

मध्ययो, Mahendra

अन्तर 'अन्तर,' Hal.

अन्तमयत्रा Hem., Vis A etc. अध्यायत्रा, Vis

अन्तावसायिन्, Hem., Tri. A. etc. अन्तावसायिन्, Tri.

अन्तेवासिन् अत्यये, Hem 'अत्यजे', Hem A

अन्त्र, Vis A. C इन्त्रो दन्तभवेऽधमे, Vis

अन्धिका अन्धिका, Vis. सिद्ध Hem., Vis. A C सिद्ध, Hem A, I 322 मिश्र, Vis. सर्षपा', Vis, I. 322, I 1937 सर्षपा', Vis. A C, I. 1539 Vacaspatya gives only दूरतक्रीडा and सर्षपी I prefer सिद्ध to सिद्ध in B. and R. as the latter has no connection with the original sense Comp also सिद्ध I do not think स्त्रीविषे is a compound = ■ woman, W ■ and R etc. 'सर्षपी = ओषधि, सिद्ध = मिश्रा', महेन्द्र

अपचिति व्यय, Vis for व्यय I 1539

अपर 'अपरस्त्वधुनार्थे', I 1937 अपर', I 1539 etc Not noticed by W etc

अपराजित 'शालपर्णी,' Med A A II, 4, 149 shews शालपर्णी or असनपर्णी is the correct reading ईश+अज+इत्यन्तर = ईशाजेत्यन्तर The last sense not noted by W etc.

अपवाद, Vis अववाद, Med., Hem. But none gives two words अपवाद and अववाद They are, therefore, the same word in different forms. I prefer अपवाद, as अववाद's use in any sense is questionable. A and Hem however, both give अववाद = आदेश

अपवर्जन, I 1539., I 246 c 'अपवर्जनमाप्नुत' I 1937 Taranatha apparently prefers this reading अतिसर्जन, Vis Also मोक्ष in Bhuri I 2816 आप्लुते, Med

अपावृत, Hem, A परावृत्ते, Hem.

अपि कामचारक्रियायां च, Mahendra

अभितस्य यातायातजनाद्भि = यातायातज्ञार्थं साम्नि and not यातायात' मन्त्रके andसाम्नि, W. Compare Vacaspatya.

अभिख्या कीर्त्ति = great name, renown. यशस् = celebrity, greatness. Compare the roots

अभिजात शिष्टरूप means both handsome and wise. Vis seems to use it in the latter sense.

अभिनिवान So in the printed kosas, अभिनिर्यान, Hem. A. etc p. 8. 3 86 'अभिनिर्यानं यद्दृष्ट पापायाम्' and Vamana's explanation 'अभिनिर्यानो यदि अभिनिर्यानो निर्गमोऽयं' clearly shew the word is अभिनिर्यान The Pandits apparently did not remember this and derived it from ध्या. The gender is also opposed to this derivation.

अभिपन्न अपराधे, Med I follow Med. A, Vis C. 'seeking refuge, Hem, Na,' W. But I do not find अभिपन्न, in Hem

अभिमर. अभिमरो वधबन्धयो, Jatadhara I 207. But बन्ध is probably a mistake for युद्ध 'खवलात् साध्वसे, Mahendra

अभिमान. अभिमान means both ज्ञान the literal but rare sense and अज्ञान i. e. मिथ्याज्ञान the derived and common sense ज्ञाने of the texts may be all taken as अज्ञाने.

अभियुक्त परिहड़ of Hem spoils metre

अभिभव पराभव seems to be used in the sense of अभिभव affliction and not in the sense of defeat, W, B and R

अभिहार 'चौरकसद्यो', Hem A 'चौरिकोद्यमयो', I 2053 चौर्यसद्यमयो, Hem., I 2698 This reading is noticed in B and R only, but its correction is doubtful चौरिका=चौर्य and उद्यम=स'हनन

अभीक कवि=poet, W etc Is it not कुक्ष ?

अभीषु. 'अभीषु प्रग्रहे रश्मौ पु सि कामातुरागयो' मङ्क For the latter two imports, compare अभीष्ट

अभ्रागम I think अभ्युद्गम-न and अभ्युद्गमन are used in sense of going up to, not rising, getting up, W

अभ्र त्रिदिव=heaven Not in W or Vacaspatya

अमति इयङ्, Hem for चन्द्र, I 2053=चन्द्र "अमति' पु सि काले च दुष्टे द्विमकरेऽपि च," मङ्क अयति Med, Med A अमति, I 2810, n s iv 59 काल=यम, Mahendra

अमर 'अस्थीव चारे, Med A for 'आस्थिसंहारे', Med

अमरपुष्प, Hem, I 2053, अमरपुष्प, Hem. A. Not in W and Vacaspatya

अमल 'अमले,' Vis, 'अभ्रके' Vis A

अमृत खे Mahendra for स्वे in Hem

अम्बर, Tri A अबर, Tri. 'रागभिद्,' I 993 नाकभिद् (?), I 575 I can not say whether नाग is the proper reading and in what sense it is used here, W and Vacaspatya pass over रदच्छदकषायो of Hem noted by B and R seem to be a misreading See अरर.

अयन I do not konw why W is so meagre here

अयोघ. कूट=hammer, W His wi lower probably stands for त्रिपुर

अरर Hem A, I. 2053 'रदच्छदकषायो', Hem joined to अम्बर.

अरविन्दम्, Anek A. अरविन्द्, Anek It means पद्म from अर = चक्राङ्ग and विन्द्.

अराल अरालो ऽङ्कुशमदे स्यात् कुटिले मत्तहस्तिनि । पुंसि सर्जरसे स्त्री तु कुलटाद्यर्थयोरपि, मन्द्

अरुण गुणिनि लिङ्ग of Med = द्रव्ये वाच्यवदिष्यते of Vis i e of three genders when applied to objects having these attributes. The sense of व्याकुल is not in Vacaspatya But mss. agree कुभे कुभे, Mahendra for कुशमे दे, Hem

अरुष्कर, Vis, Hem A etc अरुस्कर, Hem अरुष्कर, I 2053

अरे मात्सर्य, Med for पात्सर्य I 2810 अपलतो, Vacaspatya apparently a misprint

अर्क, अर्को मयोगि स्फटिके रो ज्येष्ठभ्रातरि भास्करे । यज्ञे ऽर्कपादपे, इन्द्रे 'पण्डित,' मन्द्- in Druma

अर्गट, Vis, A, B C, I 1937 अर्गट, I 1539 'मठे,' Vis for मर्गले of others. Not in W, B and R and Vacaspatya आगड़ is the vernacular word The other is the figurative sense Comp अघट in Vacaspati

अर्जुन कैकिनि Mahendra for ककुभ, Hem

अर्ति, Vis, Hem, Med A etc आर्ति, Med

अर्थिन् यत्ने, Vis, I 1937 मत्ते, I 1539, W. यत्ने, some Not noticed in Vacaspatya

अर्भक डिम्भ of Vis = बाल of Med

अर्यमन् सूर्यभक्ता = अर्क, Shabdakalpa = swallow-wort, not in W.

अर्दन Not noticed in W, B and R and Vacaspatya Vis and Tri leave no doubt on the point, as they give अर्दन in the तान्त class and अर्दन in the मान्त class

अर्व(व)न् span, Vis, W This is a misreading Comp वयन्

अर्बु(र्बु)द Read 'दशकोटिषु न स्त्रियां' for पुंस्ये दशकोटिषु I 2810 gives "अर्बुदो मांसपरुषे दशकोटिषु न स्त्रियाम्",

अलङ्कार. Med seems to use अलङ्कृति in the sense of ornamentation

अलम् निवारणे for निरर्थके Mahendra

अलर्क 'योग,' Vis I 2810, I 2053 etc 'रोग,' Vis C, Hem योग here means coition

अलि अलि सुराया भ्रमरे काककोकिलयोरपि, मन्द्

अलिपक, अलिमक, Vis, Med Both अलिमक I 2810 अलिपक, अमलक, I 2053 अलिपक अलिम्मक, I 2698, Hem. अलासक अलिपक I 1539, I 322, अलमक, अलि

कम्पलग्नेऽशार्के मेघावर्षे विवेकेषु मा,' मन्त्र्

अवेला चर्चिते, Med, वर्जिता, Med C for चर्चिते, Med A उपशाये, Vis, उप लाभे, Vis C for अपलाये My head assistant did not understand my correction. Hence मूर्धके also in Med

अव्यक्त मरङ्गे = मरे and ङ्गे, W He and others do not notice the sense of मूर्ध

अशोक पादपे, Vis for पारदे, Vis A B C

अश्मन्तक अश्मन्तक, Hem for अश्मन्तक, Hem A मल्लिकाच्छदन = bower of jasmine, W Questionable See Vacaspatya मालुकाच्छदे = a tree, Mahendra

अश्वतर I do not find a Gandharbha, W in Med Dharani 'अश्वतरो नागराजे गोयुते गर्दभात्मजे'?

अश्वत्थ W's Med apparently did not contain this word

अष्टापद Dharani 'अष्टापदं सुवर्णे स्यादष्टापदश्च मल्लिका। अष्टापद कीशभेदे शारिफा फलकेऽपि च', कीश = monkey, not pin-bolt, W शिरो Mahendra for शमी Hem

असि W's Hem apparently did not contain this word

असिपत्र कोषकार = a species of the sugarcane

असुर. वासौ, Mahendra (वासौ = तमोपकरणम्) for रात्रौ, Hem

असृज् योगभेद not noticed in W, but noticed in B and R This line is, however, wanting in I 2810

अहल्या 'सरो', Hem, Hem A, I 2053 I 2698 सरस् = tank, as unploughable (!) Not in W, Vacaspatya

अहह Vishva probably regards the first as अहहा, Vis A C, I 1539 (not in Vis)

अहि अहिभुज = अहिमधु in W वप्र not in W

अह्नो, Vis etc अह्ना, Vis A करणार्थ, Vis etc for करुणार्थ, Vis A

आ 'परिव्याप्तौ' Vis for अभिव्याप्तौ, Vis A क्रियाभेद, Hem, for 'क्रियायोग', Hem A सुद, Mat for सुख, Mat A अभिव्याप्तौ, Mahendra

आकर्ष 'शारिफलके,' Hem A

आकल्पक मोहे, I 2053 तमोमोहपन्थौ = तमसि, मोहे, पन्थौ Not in Vacapatya आकल्पक in B and R seems to be a misreading

आकृति सामान्य of Vis, Med = जाति of Hem, Tri

? आक्रन्द Dharani 'आक्रन्द क्रन्दने धूने मार्गे च दारुणे धने (रणे?)। पार्ष्णिग्राहात् परो राजा आक्रन्द समुदाहृत' W's Med read भ्रातृ for मित्र

व्यायि 'व्यायति, Tri. 3. 3. 148,' B and R. Repeated in Vacaspatya. But it gives two words व्याय and व्यायति and not व्यायि स यस्य not noted in any Dic सम्बन्ध = connection, not binding, W

व्याश्रुत ख्याने, Hem for ख्याते, Hem A

व्यासङ्ग, Med A B C., Vis A. B., Tri, Tri A व्यासङ्ग, Hem, Hem A., Vis., Vis C. I prefer this reading as if the word had been व्यासङ्ग its common use would have been noted Comp also A 2 9 13 व्यपि, Med C for ह्यो of Med A B

व्यालीढ ह्रस्व is not suffering pain, W

व्याभोग रतयो, Hem for यतयो, Hem, A

व्यालिप्त सम्रयो, I 2053, Mahendra for सम्रये, Hem Comp Hem 3. 401 'मान्द्रत' तौकन स कोश कोष कोमलिकाभिये' स वा of Hem. and सम्वा of W appear therefore सह्रा लाभे, Har, Har. A I am responsible for लोभे पल = पलल = flesh. लोभे = object of लोभ = bait etc. (coveting, W.)

व्याम्नाय कुल = कुलक्रम 'व्याम्नाय इ सि मेडे ध्वाडपदे मे कुलक्रमे' मन्द्र

व्यायति 'व्यायति मायणे दैर्घ्ये' भ

व्यायत्ति स 'व्यायति (त्ति, W) ययने दैर्घ्ये प्रमातागामिकालयो । मर्यादाया तथा स्वे वधि (त्ति) ले यातने (दे) मने (बधे) There seems to be a confusion here between व्यायति and व्यायत्ति

व्यायस्त क्लिमित, Vis for तेजित, Vis. A.

व्यायोग, Hem व्ययोग, Hem A and बाहत्ति for व्याहति रोध = bank, W., B and R I think = attacking, besieging Some read बोध

व्यार्य Ajaya 'व्यार्या स्कन्दवि दुर्गायामाये सहृदि सद्गते' सौविदे, Mahendra for स्विदे, Hem

व्याति उदाहृत, Anek for उदाहृता, Anek. A.

व्यालेट स्थिते, Med C for स्थिते, Med. A

व्यावाप, पात, Hem. A I 2053 पान Hem I 2698 वपने, Med Vis. C पचने, Med A., Vis. B पवने Med C I 2698 etc व्यावाप of course means 'sowing,' but भाण्डपचन 'potters kiln' seems to be here intended मन्द्र gives 'पवने भाण्डे' the latter part adopted by W etc but I am not sure whether Mathuresha is right Ajaya 'व्याताप (व्यावाप) कुद्दालमवाने मर्थो वे विमतिस्थले' The last word is doubtful W uneven ground, व्यावाप = परिहारः, Hem 3 397, = परिचिन्तनं, 379

'आवाप कालवाचे स्यात् प्रक्षेपे वलये तथा । कृष्यमानयो नीतिकर्मे' Mankha in Z Mahendra gives भाण्डवपन But comp पवन पात्रभेदस्थानकालक्रियाविशेष , Mahendra

आविद्ध पराहते, Vis for पराकृते, Vis C 'आविद्ध कुटिले मूर्खे वापत्रविद्ध पराकृते,' मन्द पराकृत = repelled, not disappointed, W

आवेशन परिवेषे, Hem for भूतावेशे, Hem. A Hence 'disk W

आशय, Har, A आश्रय, Har पनस, Vis A. for मानस, Vis, Vis. B. C पनस, Hem., Hem A Med A B. C

आश्रितव्रत, Med आश्रितभव, I 2810 etc

आशिष् हितेषिणि, Hem.

आसन जीवके, Med for जीवके, Med A

आसार प्रसे, Hem वर्षे, Vis वर्षे, Hem A, Vis A

आहतीवल W and Vacaspatya omit कन्यापालक = brothel-keeper

आख्या आख्यान = आख्यानी = ख्यान

आसद, Dharani 'आसद च प्रभुत्वे स्यात् प्रतिज्ञा हस्तमासद्म'

आस्य मुखान्तर् = मुखमध्य.

आह, Hem, Vis A C., Mahendra, Med both अह, Vis

आहार The sense of हार not noted in W., B and R, and Vacaspatya

आह्वो, Vis. etc अह्वो, Vis A, Hem

इ इक, Mat for मत, Mat. A A क्रोधे, Hem for खेदे, I 2053

इक्षुगन्धा 'कासेच', Vis for कासे च, Vis C and कोटग्रा' for क्रोष्ट्राम्

इज्य Med appears to use गुरु in the sense of 'venerable' (note पितृ) and Tri in the sense of Shukra (note पुमान्)

इति प्रकोपेन्द्रयदि, Vis for प्रकारादि, Vis A

इद्ध दीप्त seems to be used in the sense of lighted, not light, W

इध्म Hem इध्मा, I 2698 This verse wanting in Hem A, I 2053 Probably a later addition. The meanings are, however, all derivable from the root Compare इध्म

इन्द्र फणिज्झक, I. 2053, W, Vacaspatya etc. फणिज्झक, I 1539 etc Dharani 'इन्द्र यक्षे च योगे च कुटजादित्यरात्रिषु' If रात्रि is the correct reading, it is probably used figuratively (see निशा) and not in the sense of night

इष्ट W's Med apparently had a different reading यागान्तु = यज्ञ संस्कारयोगे, Mahendra

इम्र (u s. 1 144 : also ईम्र, Com), Vis , Vis C इम्र Vis A. B

इरा this also इला, Hal

इरिण (u s 2 51) According to A c, also ईरण and ईरिण But he quotes only about ईरिण

इला चायन्नयो , Hal apparently चामन्नयो (चामन्ना = Cow).

ई, Med इ, Med A.

ईति यजन्य = visitation and may also mean bad conflict, affray

ईयाम ज्योतिस् seem to be used here in the sense of luminary, not light, W 'तद् वताके आप्रोनवतले', Vacaspatya

ईयुर ईयुरी, Tri ईयुरा, Tri A It may be Tri gives गौरी also as a distinct word गौरी and ईयुरा = त्रिया

ईशानस्म जन्तो is a different import अग्निमन्थे, Vacaspatya

उग्र चुद्रयो , Med B C चुतयो ,Med. A चयतयो , Med The first is preferable as चुद्रा = कष्टकारी छिक्किका noted in B and R चिक्किका some

उचित दिवसे, I. 2053 for विदिते, Hem चमन्नस्ते, not in W.

उचटा Hem probably uses टङ्कचर्यां as one sense against Vis

उचिक्कट, Med etc उच्छृङ्कट, Med. C शपगड, Med , 1807 शपगदस, I 2810. शपगम, Med. A C शपगड may be correct, but I am not aware of any such name.

उच्चाल पद्र, Hem for वज्र, Hem A.

उड्डीय, Med A , Vis. Hem उड्डीय, Med. चन्द्रिकायतो, Med for चयड्डीयं, Hem., चयिङ्कायतो, Vis.

उत अत्यर्थ of Med. is probably a misreading for चप्यर्थ = sense of चपि

उत्सेपण Hem leaves out two lines व्यञ्जन, Mahendra for व्यजन

उतप्र परिप्लुत = परिप्लव = चञ्चल = uneasy, not 'bathed, washed,' W

उत्थान. मलरोगे, Med A for मलवेगे, Med C.

उत्थित वृद्धि, Med for वृद्धि, Med A

उत्पल उत्पलो, Med A B , W for उत्पला, Med C. and पयर्य with टङ्का wanting Neither in Vacaspatya कौपय' Anek A for उत्तम , Anek

उत्फुल्ल उत्ताने, 1807 e , W (= sleeping supinely), Vacaspatya उत्तान, I. 2053 etc = flushed up No illustration is comming of the first reading

उत्सर्ग सामान्यन्याय of Vis. = सामान्यविधि of Hem. = general precept. Med pro-

bably uses न्याय and सामान्य as different imports, but I know of no use in the former sense I am not certain what distinction Hem and Vis. make between त्याग and वर्जन. त्याग is probably used in the good sense as in द्रव्योत्सर्ग

उत्सादन, Hem उच्छादन, Hem A समुल्लेख = scratching, उद्वर्तन = rubbing, and उत्साहन = over-using (?)

उत्क्षेप कार्ये, Hal संक्रमण is used in the sense of काय, not killing, slaughtering, W

उद् प्रागल्भ्य and लाभ, Hem I follow Hem A

उदयशैल, Vis A etc उदयशैल, Vis, Mahendra Vacaspatya gives both

उदय उत्पत्ति, Hem for उन्नति, Hem A

उदास काम्य, Med for हृद्य, Med A

उदान 'उदानो वायुभित् सर्पे जठरावर्तपक्ष्मसु,' यन्त्र

उदार 'उदाराख्यो महद्दन्तौ,' Anek I follow Anek A (उदर corrected into उदार)

उदास्थित चर is the general term प्रणिधि seems to be used = प्रमजनाधिस्तिचर See Vacaspatya

उदित आगते, Med for उद्गते, Med A प्रोक्तं, Tri for प्रोक्त, Tri A

उदुम्बर The sense of मेढ़ noticed only in B. and R Also उडुम्बर

उदाहृत उपन्यस्त and उदीर्ण seem to be both used in the sense of cited, brought forward

उद्ग As W notices only happiness, it is probable he had some other readings

उद्घात उद्गमे, Hem I 2698 for उद्ग्रहे, Hem A, I 2053, Vis I 1937 etc उद्गतो द्रव्यभेद., Mahendra (?) Not noted in any पादस्खलन seems to be a बहुव्रीहि and not slipping of a foot, W

उद्धरण = उन्मूलन = uprooting and mostly used figuratively

उद्धान, Med., Vis उद्दान, Hem उद्गत seems to be used = उद्गम and not as an adjective. I do not find वमित vomited in any

उद्गार छन्न Med A, Vis A, वम, Med C for व्याप्त, Med, Vis

उद्धृत, Hem A, Vis A, Med उद्वृत्त, some भुक्तोज्झित = refuse, not vomited, W

उद्भट शूर्पे, Med corrected into सूर्ये, Med. A उत्कटे कच्छपे सूर्ये, Med C 'उर्भट कच्छपे सूर्ये' I 2810 Taranatha gives the reading सूर्पे not सूर्ये

उद्वर्त्तन घर्षण seems to be used in the sense of rubbing and अपावृत्ति of rolling

उद्घाट्न Some give उद्घाटिनो for उद्घाटनी. द्विरोत्र, I 2810 for प्रणीते, 1807 etc. B and R quote 'उद्घाटन' घटीयन्त्र सलिलोद्घाटन' मह्वे', A 2 10 27 Hem seems to use वराटक in the sense of रज्जु, not cowree, W, Taranatha वराटके, Mahendra for वराटके

उद्वेग Vis A. B C, Med agree Vis slightly different Hem. A and I 2053 end at उद्वेजने श्वास. उद्वाङ्गक is without वाङ्गव 'mail worn on the arm', W

उद्र Med. A B C agree about सुरत and Vis A. B C about सूरण Kosha shews the last reading is quite correct Hence सुरत is probably used in the sense of compassionate

उप द्राचित्रा, Mahendra for द्वचिच, Hem

उपकार विकीर्ण seems to be used in the sense of scattered, thrown, not full-blown, W. From कृ

उपकार्य. वस्त्रसद्मनि, Vis for राजसद्मनि, Vis. A C

उपग्रह अनुकूलवान्, Hem for अनुकूलने, Hem A

उपचार उद्वार्या, Mahendra for सेवार्या, Hem A.

उपचित. दग्ध, Med, Hem. for दिग्ध I 2810, I, 2053 'burnt,' W निदिग्धे, Vacaspatya after A दिग्धो मा'सल', Mahendra

उपदंश मेढ्रामययोरपि, Mahendra.

उपधान विषे, Hem विषे, Med A B C, Hem. A., विषये, Hem I. 2053 (for विषे च), Vis. A. B C, Tri, Tri. A. विषे is noted by W and Taranatha but probably arises from Kara's false reading Some read गेवडु for गवडु.

उपराग. ग्रहकल्लोल = राहु, विगान = परीवाद Some Mss give दुर्णय for दुर्नय I have allowed it to stand, as both forms are defensible.

उपपत्ति प्रतिपादन = gift, donation, W Doubtful

उपसर्ग प्र+आदि = प्रादि = प्र, परा, etc

उपस्थ 'उपस्थो ना समीपस्थे क्रोडे च योनिशेफयो,' शब्द

उपस्कर W's Med. apparently had 'car, carriage'

उपनाह उपनाह, Med. उपनाह, Med A etc

उपनिवेश. समीपे वहने is perhaps sitting near, not neighbouring mansion, W.

उपप्लव विप्लव is probably used in the sense of calamity, not affray

उपरक्त वह्‌हे=राहुग्रस्तो

उपसम्भृ ह्रतो, Hem for ह्रते Hem. A निह्नित, Vis., Vis A., निह्निते Vis. B for निह्नते, Vis C.

उपादान उपद्रुते, I 2053 for उपद्रवे, Hem 'portent,' W I prefer I 2053

उपोढ. 'उपोढ कथितो व्यूढे समासशे विवाह्निते,' भ व्यढ=व्यूढ and विवाहित

उम्,Vis. A उम्, Vis

उम 'उमो नगरवड्यो·' also in I 2698, but not in I 2053 Noted only in B and R Probably a later addition See उष्म

उलप उलुप, some उलप कत्, Vis for उलप' मत', Vis A C 'गुल्मिनत्रणम् इत्यपि,' A. 2 4 9.

उलूक कुलविन्दे, Vis for कुलयोधे, Vis. A.

उलूखल उदुम्बरे, Hem. for उदूखले, Hem A

उल्लाप हृदे, Vis., Hem A, I 1937 हृदे, Hem. ज्यो Med 'A. C, Vis A B (wanting in C.), I 2810, I 1539 जप्य=जाप्यमरीच, Druma.

उषित स्थितवत्=stayed, remained, not fixed, W I do not find उषित in Dharani

ऊढ. 'ऊढ़ पशुविशेष स्याडढ़ो वाहनार्थेऽपि च,' च (?) गोलन्तिका (from गोलक) =कर्करी=ewer

ऊष्मक, Hem., Vis., Med ऊष्मक, A I 4 18 Also ऊष्मक, A. c ऊष्मम् is the common from of writing ऊष्मम् Comp. ऊष्मागम, A I 4 19 Dharani leaf 10 in very corrupt

ऊष्मन्, W ऊष्मन्, Hem wanting in Hem A ऊष्मन् is given in u s IV. 144, but it is added. Mss. ऊष्मम् This is the usual form. See ऊष in madhaviya vrtti.

ऋ. अयीच, Mat for आर्वीच, Mat. A. रु Vis. for ऋ, Vis A (the line incomplete in Vis C) and wanting in I. 1937 च्युति, I 1539 वृति—सद्गति Comp जति

ऋत. रयोद्गाने, Vis for रथोद्गोगे, Vis A C, I. 1937, I 1537 कुलहीने रथोद्गोगे, Vis B Not in W., B and R, and Vacaspatya

ऋम् Vis A ऋम् Vis

ऋरी, Med ऋली, Hal

ऋर्ज, Vis A भर्जा, Vis 'ऊर्जस्तूत्साहबलयो प्राणने कार्त्तिकेऽपि च,' यस्य .

जर्णायु ऊर्णाभ्र = spider's web and here probably used in the sense of spider.

ऊद्धु. ऊद्धरिष्यते, Mahendra.

ऊर्मि. It is clear from Med प्रकाश (and प्राकाश्य) is used as a distinct meaning.

ऊर्मिका All mss agree about ऊद्धुवाङ्गुलक, but not noticed in W, B and R. and Vacaspatya. The word occurs under ऊद्वेग

ऊव. Wanting in Med C, I. 2810 etc.

ऊष्मन् निदाघ=sweat, ऊष्मा=heat, ग्रीष्म=hot season, ऊषसङ्गा =श, ष, स, and ह the sibilants

ऋ. ह्वेषाह्वाया, Vis ह्वैस्वाव्याया, Vis A ऋदित्याङ्घ, Vis. C.

ऋक्ष, Hem ऋक्ष, Hem. A ऊतदुर्गे, Mahendra

ऋत 'वसत्यादिषु भावयो,' Vis सुवीरयो, Vis. A but corrected into सुभीरयो, Vis 'सुवीरयो', I 1539.' 'सुभीरयो', I 1937. सुवीर=a collyrium, W But सुभीर harmonizes with ऋत and ऋति

ऋद्ध समृद्धवाते, Vis for सम्यग्वाथें, Vis A विज्ञाते, I 2533 This is probably the correct reading विज्ञाते, W, B and R, Taranatha

ऋद्धि. 'ऋद्धि स्त्ऋद्धौ गौर्या च इद्धिमासौषधि (धी) भिदि,' शब्द

ऋषभ कोलपुच्छ=bear's tail and कुम्भीरपुच्छ=crocodile's tail, W etc. I think a plant शब्द gives गम्भीरपुच्छ 'ऋषभस्तु बलीवर्दे भेदे गीते स्वरान्तरे। अष्टवर्गौषधि(धौ)मर्यं त्र ऋषभ पर्वतान्तरे,' ष ऋषभो इषभे न्यङ्ग्या' शब्दात् परो वरे स्वरे। कर्ण रन्ध्रे नक्रपुच्छे' अजय.

ऋ, लृ, ऋ माता, Med for बाला, Med A ऋ, लृ, लॄ, are probably later additions in Med

एकाष्ठीला, B and R एकाष्ठीला, W from अष्टि=seed, from अस्थि, Vacaspatya but अष्टि=kernel, W and अष्ठीला in B and R. and Vacaspatya. 'पित्तघ्नी मारुतघ्न एकाष्ठीलो बुको (बको) वसु' A. 2 4. 81

एत 'एत कर्बुरवर्णे स्यादागते इरिणे क्वचित्,' शब्द

एधत 'एधत स्याद् वीतिहोत्रे वर्धिते पुरुषे पुमान्,' शब्द

एवम् 'इवमारयसमत्वयो' Mahendra

ऐरावत वज्रिदयो, Med for महीभिदो, Med A व्यादिषु, Vis व्यद्रिषु, Vis A for व्यद्भिषु, Vis. C शतहृदायता, Hem शतहृदाय वा, Hem A for शतहृदा यथा, I. 2053 This shews विद्युद्भिद्=वज्र 'ऐरावती विद्युति ट्वेविद्युति' अजय

. ओकस् 'ओकस्तु ओक', Hem 'ओकस्तु ओका,' Hem A. Although there is a word ओक, ओकं here is probably wrong, as the word occurs in मान्त Hence

the repetition shews that the second word is च्योका as in A A, c quotes च्योकस्

च्योम् Vis A. तुम् Vis

च्यो ध्यचो, वामि I 2544 अयो मायी, Mat. तथे युर, Mat

च्योगीर भ्रयमासम Med A C ने reads better

क वित्ते, Anek for चित्ते, Anek A

ककुभ स घे, Anek, unnecessarily corrected into घे ये Anek, A

ककुभ रोग Hem for राग Hem A मग Tri Tri A.

कक्ष वैरिभ, Vis वैरिभ Vis A सौरभ Vis C इभे and सार्थे, Vis. for तर्षे and सर्भां, Vis. A. गुल्मविधान of Hal. =मवाद्स्थलपल्लव of Vis भ्राहषिका=उहू ा हियी=उहू ाहृषिका

कक्षावेक्षक फल, Hem for पाल, Hem A.

कङ्क, Hem. A क व, Hem in काम्म

कङ्कर, Hem, Hem A, 1. 2053 (तक्रे) कक्कर, Vis A कुट्टर, Vis A. Vis B चक्रे, Vis C, वक्रे, Vis for तक्रे, I 1539 etc

कङ्कर (ट). ककुदत्, ककुदवा=like ककुद, ककुद

कङ्कण 'कङ्कण स्यात प्रतिसर कङ्कणो मुद्रपट्टिका इति भागुरि,' अ टी २ ६ ११०

कच See म्यामक

कचाकु, Vis A etc कुण्डाकु, Vis कठोकु I 2810. Wanting in some Med W apparently had different reading

कचर, Med, Med A कड्डर Med C

कच्छुर पामने, Vis for पामरे, Vis C कच्छर, Hem The first कुच्छुर, Med A Vis uses पामर apparently in the sense of पामसहित शु चय is probably used in the sense of rogue=पामर Tri It can hardly mean 'libidinous' W Read शठौ for शठी A 2 4 154 'कर्चूरोऽपि शठी गन्धमूली षड्ग्रन्थिकेत्यपि' Some read शठी,

कञ्चुक करभे, Med, Med A for कवचे, Med C, I 2810 It is not clear what distinction Vis and Med. make between कवच and वारवाण Probably कवच is used in the sense of any armour lit. or fig and वारवाण in the sense of iron cuirass कवच also means amulet वर्धापक=नाडीच्छेदक See वर्धापन in Druma. कर्मयो, Mahendra for वस्त्रयो Hem

कञ्चुकिन् मल्ले, जाङ्गलिक, Vis. for मल्ले, जोङ्गक, Vis. C मल्ल=स्थापत्य=अन्त:पुराध्यक्ष

कञ्ञ. कञ्च' Anck. for कञ्ज', Anck. A.

कञ्जार. कञ्जारो मयूरो व्यञ्जन' च under u. s. 3. 137.

कट. पिरे, Med. for शवे, Med. A. C. शरयोः, Tri., Tri. A. This may however, be a correct reading meaning the grass. 'कटः श्रोणौ कलिञ्जे च गजगण्डे शरे तृणे,' Dha. Here शरे apparently stands for शवे. भुवे for शवे and कटा, I. 1937. कलिञ्ज = mat. कलिञ्ज is probably used in the same sense, but कृष paraphrases 'शरसमूहे'.

कटक, Med. कण्टक, Med. 1807. नितम्ब of Vis. = table-land, W.

कटखादक. भृङ्गारवलिपुच्छयो', Hem.-for भृङ्गालवलिपुष्टयोः, I. 2053.

कटम्भरा. गोडा = red arsenic, वर्षाभू = hog-weed, W. गोधा also in Har. 1807. 'कटुः कटम्भरा (also कटम्बरा) शोकरोहिणी (व्यस्तमपीद' नाम, com.) कटुरोहिणी', A II. 4. 85. प्रसारिणी = राजबला, 153.

कडाह. 'निचये', Har. A. for 'मिरये,' Har. For खप, कूप in शब्द 'कटाहो दीपते लादिपाकभाजनकर्परे । कूपे जातविषाणाग्रमहिषे कूर्मपृष्ठके,' शब्द. Jatadhara's कर्बुरे apparently stands for कर्परे.

कठिन, Some चर्म for वर्म.

कटु. लता of Med. = प्रियङ्गु of Vis. कटुका = कटुरोहिणी.

कठ, Vis. A. कण्ठ, Vis., Vis. C. I do not find 'mantra or mystical prayer,' W. in Hem.

कठिन. पयोः, खट्टिकायां', Hem. for स्वयोः, खटिकायां' Hem. A. साम्य, Med. for साम्ब, 1807.

कठिल्लक. पुनर्नवा = वर्षाभू = hog-weed, W. पर्णास = a basil, W.

कण. कुम्भीरमक्षिका = a large fly said to perch on crocodiles, I. 2835, Vis. I. 1539,1937. 'कणोऽतिसूक्ष्मे धान्यांशे कणाजीरकयोः कणा । नक्रस्य मक्षिकायां' च.' This is no doubt the correct reading.

कणिका. अग्निमन्थ = गणिकारी, a plant.

कणीचि, Vis. A. कणाचि, Vis. Comp. u. s. IV 70.

कणेरु. कणेर, W. कणोरु, Hem A कणेरु, Vis, Vis A. करेणु, Med, corrected into कणेरु, Med. A. The mistake is palpable as it is रान्त not णान्त. वश्या, Hem. for वेश्या, Hem. A

कण्टक. 'कण्टकोऽस्त्री क्षुद्रशत्रौ रोमाञ्चे मत्स्यकीकसे। कर्मस्थाने द्रुमाङ्गे च दोषस्तत्र-प्रयोरपि' जटा

कण्ठाल, Vis I 1539, in Druma and B and K is really कण्ठाल, Vis I 1937 Comp कण्डाल, Med., Vis 'वेणी,' Med C for 'द्रोणी' I, 2810 'कण्ठालस्तु पुमान् गोणीप्रभेदे च क्रमेलके' 'कण्ठाला जालगोणिका', त्रि २. ९ १९ = दधिमन्थनभाण्ड' शब्दकल्प

कच्छूर फङ्गा Mahendra for कुक्षी, Hem

कथाप्रसङ्ग वातूले, I 2053 for वार्ताया, I 2698, वार्ता is the ordinary use

कदम्ब निकुरम्ब is the general reading—also in A. W निकुरम्ब only

कदल, Both कदली, I 1937 etc प्राह्णी Vis for पृश्नी, I 1539, I 1937 etc कदला, I. 1539

कद्रु Both कद्रू, Vis

कन्त 'कन्तु कन्दर्पचित्तयो' under u s I. 73, W Hem and Hem A, I 2053 do not differ

कन्द 'कन्द पिण्डे', Anek for 'कन्दलिके,' Anek A = मत्ताङ्कुरे, note

कन्दर, Hem A कन्दरेऽङ्कुरे etc, Hem Joined to कर्बुर

कन्दराल, आर्द्रभाण्डे, Med for गर्दभाण्डे, Med A

कन्दल पत्रि, Vis. for ध्वज Vis. A 'कन्दल कन्दली चेति मृगपक्षिविशेषयो। कन्दल कलहे युद्धे कपाले च कलाध्वनौ' म Also नवपत्रे, शब्द (नवपत्रे, शब्दमत्स्य, W etc)

कपर्द कामिनी, Anek for कामिनी Anek. A W's Med apparently had 'कपर्द मरणी'

कपिल रासलग्ने, Vis A भासलग्ने, Vis C. I follow Vis. भासलग्न = dog, त्रि न्यू ९६ कौम्भी = रेणुका

कपिश वर्णी and माधुरी Hem, for गह्वारो, माधवी, Hem A

कपोतक कपोतक Vis, Vis A C Hence retained

कपोत करक Vis. करक, Vis C करक, I 1539 करक Vis A, करक, I 1937 = pigeon

कमण्डलु Read कमण्डलु with it. The koṣakaras seem to be in favour of the latter spelling

कमठ 'कमठ कच्छपे भोक्ता मल्लकोमाण्डलेन्दयो', म शल्लकी = porcupine, W, 'कमठ-कच्छपे च मे क्लीबं भाण्डविशेषके,' शब्द

कम्बल Probably we are to read कम्बल for the last कम्बल in Anek.

कम्बु कर्बुर = व्योमविभेद I 2533 = variegated, W, and शङ्खशल्क पौराप्य' म०क

of Hem. = चौपानलक of Vis. and चौवाविल of Tri. (त्रिम, 1807). W understands चौवाया' as a distinct meaning.

कर. प्रत्याय = प्रति+आय = tax.

करक. लट्टारकद्वयोः, Hem. लट्वाकरञ्जयो', Hem A. लट्वाकरद्वयो, I 2053. This is the proper reading as लट्वा = करञ्ज करङ्क = cocoanut hollowed to form a vessel. कुसुम्भे', Tri 1807, I.1575. Not in B. and R etc.

करट दुर्दुरूट, W. and Taranatha from घट and कूट respectively. So in k. 2 1. 33 दुर्दुरूट in s. k and Vardhamana.

करण. 'विद्याच्छल' कारण', Anek for 'क्षेत्र'करण'', Anek. A साधकतम' क्षेत्र Vis. C. साधनक्षेत्र काय Vis. साधनक्षेत्र काय, Vis. A. वाडवादौ, Vis. C. वालवादौ, Med. I.2810 वणिजादौ, 1807. व वादौ च तालवपि, Hem I. 2053 वाणिजादौ, therefore, appears to be a false reading. बव and वालव are different करण's See कुम. स्तुव for स्तव, Mahendra.

करभ. शुकक्रोष्टो, Anek. for ऋकरोष्ट्रो, Anek. A, I. 2514. Hem. perhaps uses मय = camel and उष्ट्रक = young camel.

करवीर. चड्डुष', Anek. for चड्डुष, Anek. A

करहाट. ईश, Hem शुभ, Hem. A. apparently for पुष्प, Vis A etc.

कराल वृषा, Hem. etc. for घृषा, I 2053 etc. कठोरे, I 2053 कुठारे, I. 2698. probably for कुठेर = basil

कर्क निवे, Med. for तवे, Med. A B , तनो Med. C., Hem , Hem. A. कर्के राशिभेदे, Vis कर्केतवे वह्नौ, Vis A कर्केतनो वह्नौ, Vis. C. corrected into नो with note कर्कटको कर्के is an apparent misreading as the same word is not used in explaining, कर्केतन = मणिविशेष, I. 2533 Hem 's राशौ shews it does not mean कर्कट See Druma

कर्कट 'स्त्रियां' वालुकिकायां' व वजद्दरा' शाल्मलीफले,' शब्द. 'उर्वारु' कर्कटी च या कर्कटी शाल्मलीफले', च Not in शटा. ना

कर्कश काम्पिल्ल, Med काम्पिल्य, Med A Med. C. follows Vis.

कर्कोटक Med , Vis., Hem कर्कटक, Med. B, Mahendra.

कर्बुर. Med, Med , A., Vis , Vis , A. कर्वुर, Med. B. Not in Med C, Vis. C. 'गुण्ड्रा', Med for 'शट्या',' Med. A etc.

कर्ण पायसि Anek पार्थारौ, Anek. A

कर्णपूर वसन्तयो, Hem. etc. for वत सयो , Hem. A., Med A.

कर्णान्दु Hem [under 3 321, its commentator writes कर्णान्दु according to Vaijayantikara] कर्णोन्दु, Med corrected into कर्णान्दु, Med A कर्णेन्दु, Vis Vis A The association with अर्धेन्दु leaves no doubt about the form in Vis, and I prefer it to कर्णान्दु or कर्णान्दू, as the form of the ornament is like इन्दु not अन्दू कर्णपाली, Mahendra.

कर्णिका वराट = बीजकोश छटा श = stalk, W See Druma

कर्णिकार शम्याक, इतमाल, and आरग्वध are = A 2 4 23-4 शम्याक is also written सम्पाक and शम्याक and आरग्वध आरग्वध and आर्ग्वध, note

कर्पर, Hem, etc कर्कर, Hem A

कर्बुर There can be no doubt about this word in Vis, as grouped with गह्वर and not with कर्बुर शिवा = jackal (Durga, W)

कर्बुर युग्मदन्ता, Vis for हस्यदन्ता, Vis C

कर्मकारी, Hem, Hem A, I, 2698 It reads better than कर्मकरी, I 2053

कर्ष कर्षक, Hem. for कर्षण, Hem A

कर्षू, Med etc कर्ष, Med C and कुलद्रोल्मखातयो दरिखात (दरखात, Druma) is opposed देवखात ऋषि, Hem for कृषि, Hem A (compare वार्ता, A) कुलद्रा here probably stands for the river ऋषिकुल्या 'कर्षू पुंसि करीषाग्नौ कर्षूर्नद्यां स्त्रियां' मतेति इमकः' under u s 1 82

कल W's Vis had apparently different readings

कलम कावारक Vis का वारक Vis A C आधाकर, I 1937 आधारक, I 1539, I 246, I 322 Not in W, etc But आधारक or धारक probably conveys the vernacular use of 'कलम' 'cuttings' of trees.

कलम्ब Med etc कडम्ब Med, C नालीशाके may mean नालत्र' and शाके or शाकनालत्र 'कलम्ब (शाकस्य) नाडिका। कलम्बश्च कडम्बश्च,' अ. २ ९ ३५

कलविङ्क कलिङ्गके I 1937 कुलिङ्गके I 1539 etc

कलह भण्डने, युद्धकाले, Med A for भण्डने, युद्धयाटे Med C, राष्ट्यो, Hem Vis, A, राटयो, Hem A, वाट्यो, Vis C, 'कलहः खड्गकोषे स्यात् युद्धभण्डनयोः पुं', यत्र Med's युद्धयाटे = युद्ध and वाटे

कलानुनादिन् I 2053 etc, कालानुनादिन् W रोलम्ब = चञ्चरीक = bee

कलापिन्. 'कलापी कोकिले अथो च But कोकिल is doubtful

कलिकार. पीतमस्तके Med A, पीतमस्तक = पीतमुण्ड = a bird करञ्जयो, Mahendra for करञ्जयो, Hem

5

कलित. ध्यात्मनोः, Tri. for व्याप्तयोः, Tri. A. 'कलित' रोहिते (वेदिते?) चाप्ते गणिते (गणिते) भे दितेऽपि च'

कल्क. 'शमल' मलत्', A. 2. 6. 67.

कल्प. मथये न्यायेत्र, Vis. A. for प्रस्तदे न्याये, Vis. C. वित्ते, Anek. for वित्ते, Anek. A.

कल्प. सुप्ते, Med. for सुप्ते, Med. A. C. कल्पने, 1807 for कर्तने, I. 2810. कल्पने is an apparent misprint, as it is the word to be explained.

कल्माष. माण्डय, Med. A. for पाण्डर, Med. C.

कलत्र. कलत्र', Anek. for the first कलत्रायम्, Anek. A.

कलत्राण. स्वर्ण, Med. A., I. 2810, I. 1539, I. 1937. खर्ग, Med. C., Vis., etc.

कवन्ध. The first line not in Vis.

कवर. I. 2810 'अथ कवरी पुनः। प्रयुक्तवेणीः केशवेषे कवर' मतम (लवण)ाम्लयोः,'... 'कवरः पाठकः' under u. s. 4. 154.

कषा. Only in Hem. Doubtful.

कषीर. Anek. and Anek. A. do not differ.

कस्र. 'सत्वग्रामसद्मयोः कस्र','Anek. I follow Anek. A.

काकरुक, Med. A. (निर्भे corrected into निःस्वे), Hem., Hem. A., Vis., Vis C. काकरुक, Med., Tri., Tri. A. काकोलूक, Med. C. काकरुद, Vis. A. (in कान्त).

काकोल. 'काकोलः कुम्भकारे च विषभिद्द्रोणकाकयोः। सर्पे नरकभेदे च तथा च्कूकरभि-द्यपि', मद्.

काचवर्तिक, Vis., Vis. C. काचवर्तक, Vis. A., I. 1539. गुड्के, Vis C. काकस, I. 1539, I. 246. for काचस. Not in W. etc. गुडक = गुड = powder (?)

काचिच. शमण्डक, Hem for कमण्डक, Hem. A. शुमण्ड, Vis. A. but corrected into कमण्ड, Vis C. कमण्डल = प्रदेशभेदविशेष, Mahendra (स्कुमण्डके, ms.)

काण्ड. दल', Anek A for जल', Anek. सुधा, I 2544. for तुला. सदृषि, I. 2810 for रहसि-नाडो left out in W etc

कादम्बर. सारे, सिन्धु, Hem for सरे, शीधु, Hem. A.

कान्तार. काननेऽक्ष, Hem काननेचु, Hem A 'दुर्गे दरे,' Anek. unnecessarily corrected into 'दुर्गमः पथ-' Anek A

कान्ति. Anek. makes 'अभिरूपे बुधे कान्ति'. I have followed Anek A. अभिरूपो बुधे कान्ते.

कापटिक Vis कापाटिक, Vis A कार्यांटिक Vis C कादम्बाखिनि, Vis for काल-दृशिनि, Vis. A C

कापथ, Med, Med A, I 2810 Not in Med C, W

कापोत कापोता, Med, कापोतो Med A. (comp. Hem iv 11 this shews खञ्जरी' not खघ्री, Vis or सूर्यां', Vis A., or पूर्या' Vis C.) क्षौवे corrected into क्षौय', Med A (comp Hem iv 117) कापोतन्तु कपोताभ, Hem VI 30 W does not give खर्जि etc

काम वलराम in शब्द, Druma and W Not in its नानार्थ In any other place, a probable mistake for राम

कामज मधु, Med C for मद, Med, Med A काकोली, Hem A for वत'ई Hem I 2053 It is doubtful whether this word is not वमन

कामिन्. वन्दा = विजातीयप्ररोह, A c

काय काया, Hem A for काय, Hem

कार 'कारो हिमगिरी यत्ने बलो मत्यौ वधे पुमान् । कारा स्त्रियां' बन्धुन्टहे बन्धे भू (हू?) त्यां' प्रसेवके,' शब्द तुषारशैल = हिमाद्रि = हिमगिरि = हिमालय हेमकारिका = ओषधीभेद, I 2533 (a female worker in gold, W.). सुवर्णकारिका = हेमकारिका

कारण वन्ध, Vis for वध, Vis A

कारण्ड, Vis, Vis A C Not in W But it follows from करण्ड and कारण्ड occurs under करण्ड in Med, Med A C. Ujjvala Datta quotes Vis. under u s I 128 only about वरण्ड and तरण्ड

कार्पट कार्यट, Vis, Mahendra

कार्मेय मल्लादियोगे, Mahendra

कार्य युद्धे, Anek for युद्धे Anek A

कार्यट हवर्णे, Med, Vis C corrected into चपर्णे, Med, A, Vis, A कारे, Hem for करे, Hem A

काल, 'कालो दिष्टोऽप्यनेहापि' A I 4 1 मञ्जिष्ठा विकसा जिङ्गी ' A 2 4 90 चोर, Med B C., Hem, for चार, Med, Med A, Hem A, Vis, Vis A, I 2053, I 1539, I 1937, I 2810 Har 135-6 'कालिकावृश्चिकराटिका (कालीका वृश्चराटिका, Har A) । कालिका चोरकीट स्यात्' The first two are said to be 'वृश्चिकाया' W gives वृश्चराटिका as a name of scorpion I think the word is व्रण'-श्चराटिका and a name of the black beetle, as its derivation shews In that case, चारकीट appears to be the more correct reading But W.'s preference of चोर-

कीट leaves me under some doubt खारकीट in O शब्द, क्षारकीट in I शब्द

कान्तानुसार्य, Hem कालानुसार्य, Hem A कान्तानुमार्य, A etc I 2053 पिंपिषा, Hem, Hem A

कालिका धूसरी, Hem. A, Vis (=नीहार, हेमो. ६१) for धूसरी etc. 'कालिका यक्रिभेदेऽपि मसीवर्णविकपलयो । क्रमदेयवस्तुमूल्यस्याद्धीमवघनेषु च । धूसरीमघनालीषु, काकीमासोषिवासु च,' शब्द धूसरी seems = धूमाली of शब्द and हिमानी of त्रि (त्रिधरोभेद, के) Mahendra seems to understand black woman

काहक Med A etc. कामुक, Med

काव्य पूतना = राक्षसीभेद, I 2533 (= yellow myrobalan, W)

काश्मीरज, Hem etc, कश्मीरज, Hem A and कश्मीरजा for काश्मीरे च

काश्यप, I 2810, I 2053 etc कश्यप, W, Druma In I 1539, कश्यप is a palpable mistake as it is associated with काश्यपी मास, Vis for कोल, I 1937, I 2053

कासमर्द, Har, कायमर्द, Har, A 'पटवे,' Har and 'पटेहे,' Har A The proper reading is probably पटोल (= कासमर्द न Druma) कासमर्द = वेषण, Har 98

काहल 'काहला, काहले', Vis 'काहली काहल,' Vis A, खले, Hem for खल्, Hem A It spoils the metre

किङ्किणी, Anek, Anek A (but corrected) It may be a various reading

किम् 'स्याने शाठ्यसुक्तयो' in जटा refers to the word स्याने and not to किम्, Druma and W

किम्पाक, Vis A C पिंपाक Vis and शक for कल, Vis C, फल, Vis A.

किरात अल्पतनु of Hem etc = अल्पशरीर of शब्द = खलदेह of भूरि 'किराती स्यात् किरातस्त्रीया च चामरधारिणी' श

किरि Anek A करि, Anek

किर्मी, Vis C कर्मी, Vis Vis A पलाले, Druma फलाले, I 1539

किर्मीर Vis Vis A C I 1539 I 1937 agree

किल अनुगत, I 2810 for अनुशय 1607 etc.

कीकस 'कीकस कुल्यमस्थि च', A 2 6 68

कीटक I do not find in Dha कीटक = मागधजाति, W and Druma

कीनाश 'कर्कशे, पशु' Vis for कर्षके उपांशु Vis, A. पशु Hem for उपांशु, Hem A 'a slayer of cattle' W

कीर्ति Hem and Hem A agree and Med A etc प्रासाद = वटह, I 2533

कीला, Vis A कील Vis, कीला, Hem A for कील, Hem

कुकूल व्यनूक, Hal. and शङ्कुसहूर्ते

कुक्कुट कुक्कुट, Vis for कुक्कुटी Vis A C All the mss agree about तालमध्ये, not in W etc च 'कुक्कुटस्ताम्रचूड स्यात् कुक्कुटोऽग्निकरोऽपि च। उपर्वैजीर्णदन्ते च ताल मध्ये च कुक्कुट'.

कुक्कुर कुकुर, I 2053

कुचेल पापचेली=विद्धकर्णी=पाठा, A 2. 4 81–5 विद्धपर्णी, Med. A, व्यधिकर्णी, Hem for विद्धकर्णी, Vis A, Hem A

कुज द्रुम=tree, not a kind of tree

कुट 'साम्बुटी चित्रमुसके' Vis I follow Vis A W and Druma read मुरा = a perfume. I find सुरा=मदिरा, I 2533 चित्राकुट्ट=hammer, W. and Druma = पुरुष, I 2533 Comp Vis

कुटिल तगरपादप्रा', Med, Med A for त्वावगाया, Med C

कुट्टार, Med A B, I 2810 कुठार, Med. C, Vis C कुटीर Hem कुटार, Hem A, I 2053, Vis, Vis. A I 1539 I 1937 (the last कम्बले for केवले)

कुठार, Med C? I 1937 कुठारु Hem, Vis, Med, I 1539 कुटारु, Vis C

कुड्य 'कुड्य विलेपने भित्तौ क्लीब कौतूहलेऽपि च,' शब्द

कुणि. 'अथ तुन्न कुबेरक। कुणि (also तुणि, A c.) कच्छ कान्तलको नन्दिवृक्ष' A 2 4 127 8 In the sense of कुबेर, also कुणि, A c तुन्नक Vis for तुम्नक, Vis A कुक्कुर, Vis A

कुण्डा, Med कुण्डी Med A etc

कुण्डकीट चार्वाकोक्तिविशारदे Mahendra This is preferable

कुण्डलिन् कुण्डली चित्रसर्पगे सर्पकुण्डलधारिणो वरुण सेव्ये Mahendra for सर्पे, Hem

कुतप अष्टमोऽह्न कुतपोऽस्त्रियाम्' A 2 7 31 Hence probably Med's general 'अस्त्रियां कुतप शब्द, वने

कुथ Vis etc कुथ्य, Vis C 'प्रवेण्याास्तरण वर्ण परिस्तोम कुथो द्वयो,' A 2 8 42, कुथ तिष्वित्ति बोपालित,' A c

कुद्दाल कोविदारे चमरिक कुद्दालो युगपत्रक,' A 2 4 22 युगपाले, Hem for युगपत्रे, Hem A

कुनटी Not in W, I 2810 etc and probably a later edition 'नेपालदे राजमन चिना इति वैविद्दित भरत', Druma

कुन्त I have put कुन्ती with कुन्त, as this appears to be the view of Vis and,

Mel Panini derives it from कुन्ति – modern Bundi (?).

कुन्तप 'चपके,' Med A B C apparently for 'तत्रके' (A 2 9, 13) Compare Vis, Hem 'कुन्तप कलित बोगे जले (जने?) जनपदान्तरे,' प

कुन्तान, Vis A C, I 1530 कुयाग, Vis (in नान्त), कुयाग I 1937 and कोलके for गोलके of others Not in W etc It agrees with कुङ्म of Med, but Vis. does not regard it as such, as he places it after काञ्चन and not with कुङ्न

कुन्त्रा Anek and Anek A quite agree

कुन्द सकुन्द = चन्दुरत = सुरहिय = परमेयुर, I 2533 = olibanum (कुन्दुरु), W

कुमार 'सद्दा कुमारी तरणि,' A 2 4 73 Some तरणी for तरणी, तरणी, I 2053 रामा is also a name of घृतकुमारी रामतरणी = तरणि = कुमारी = घृतकुमारी रामतरणी = सीता, Druma I do not find कुमार = सिन्धुमद in शब्द Druma.

कुम्भ The last line not in Vis पिटर, Vis A for पिठर, A 2.9 31

कुम्भकार. 'चक्षुष्याकुलालग्नी स कुलत्थिका' A 2 9 102. कुलत्थिका, Hem A. ब्रह्मी Hem. for स्याम् Hem A

कुरण्टक Also कुरण्डक, A c 2 4 74 पीतपुष्प is an adj = with yellow flowers

कुरवक, Hem कुरवक Hem A स्त्रामो for स्त्रामा, Mahendra

कुरुविन्द Vis A, I 1539, I 1937 agree W and Druma may have had different readings

कुर्कुंच Not in W, Druma

कुल वह Anek for वह Anek A

कुलक 'काकेन्दु कुलक काकतिन्दुक काकपीलुके' वामलूरश नाकुश वल्मीक पु नपुसकम्', A 2 4, 39, 1 14

कुलत्र उष्ट्र, Med. A for उष्ट्र, Med C Contrast मानेत्र with धमातेत्र of Vis 1807 and I. 2810 agree

कुवल कदली Hem for बदरी, Hem A

कुबेर Tri uses एकपिङ्ग as a name of कुबेर, not 'deformed' W, Druma

कुशल स्भित्ते for विद्ये, Mahendra

कुष्ठ पुष्कर and सुगन्ध are apparently used – उत्पल of A. 2 4 126, a drug (a costus W)

कुष्माण्ड 'कुष्माण्ड पुसि कर्कारौ भ्रूणभेदे गणान्तरे। धमायामपि कुष्माण्डी तथा यागभियान्तरे,' शब्द

कुस्थान Anek Anek A. agree I do not find in I 2544

कुष्हन 'कम्पन, I 2810 Comp कुन्तान of Vis.

कुहर The proper reading in Ajaya is 'कण्ठशब्दो गलेऽन्तिके' and not कण्ठ शब्दे गलेऽन्तिके W, Druma Comp O 953

कुहू कोकिलालापे, Med Med A for कोकिलालाप, Med. C

कूट, Anek. A चूडा, Anek व्याकुड्य, Med corrected into व्य कुड्यक, Med A अद्भुदक, Med C 'कूटोऽस्त्रिया स्थिरे राशौ दम्भे च लोहमुद्गरे। आयाया' गिरिशृङ्गे च सीराङ्गे ऽन्नतयन्त्रयो', शब्द = Agastya (?), W

कूटपाकल (comp. पाकल) कूटपालक, Har, Har A, W

कूप अन्धु = well कूपक = oil-vessel. स्नेहपात्र = earthen measure = कायपात्र, I 2533

कूपक व्यच्युतायां, Med for चितायां I 2810.

कूष्माण्ड, Vis, Vis C. The first कूष्माण्ड and द्रोणी for भ्रूणे, Vis A

कृत. 'गलताल्वाद्युद्गमाभवः कृतयज्ञोऽर्थो', Ujjvala (॥ ८. ॥)

कृच्छ्र 'स्यात् कष्टं कृच्छ्रमाभीलम्' A I 9 4 'लय,' Vis. for याय, Vis A काष्ठ, Hem कोष्ठ, Hem A सान्तापने, Hem

कृत वेष्टित, Druma 'Sought, wished for,' W वेष्टित = surrounded from कृत् to surround.

कृत्य. तव्यादि = affixes chiefly तव्य, अनीय, and य.

कृतस्त्र 'कष्टे समस्तेऽम्बु', Vis A 'कुत्सौ समस्ते च', Vis B 'कुत्सौ समस्तेऽम्बु', Vis C. This is the view of Med. Ujjvaladatta also explains कृत्स्न = उदक. But what authority for this statement? and where कृत्स्न is used in the sense of कुत्सि? A and Hem give only one sense of कृत्स्न. Hence I prefer the reading of Vis, Med apparently basing his view on a misreading of Vis कृत्स्न is not = कष्ट, but it may have been mistaken for कृच्छ्र.

कपीट 'कपीटं जठरे नीरे विपिनेन्धनयोरपि,' शब्द

कपीटपाल, Hem. etc कपीटपाल, Har (not Har A). 'केलिपाल,' Med for केलिपाल 'कपीटपालिः (ल?) पवने नौरथौ केलि (लि?) पालके' शब्द.

कमि कृपकीटे च, Vis I follow Vis A.

कृपि. Not in I 2544 and doubtful

कृष्ण व्यासे, Vis., व्योमे, Vis A, for व्यासे, Vis. C.

कृष्णसार पि पिप्पा, Hem. for पिंशपा, Hem. A

केत पातादि, Mahendra for पातादि, Hem.

केनार कपोल, Med, Med A Wanting in Med C

केवल The list केवली, Hem, I 2053 indistinct in Hem A केरली स्थानभेदे, Med 1807 So 'astronomical science, Med' W But this is a palpable mistake as only one sense is specified and opposed to other mss

केश पाशे, Hem for पाश, Hem. A शब्द adds 'हरो' Doubtful

केशट उत्कटे, Med A कृषट, Med C 'केशट भ्रातरि हरो स्यादजोत्कटयोरपि,' शब्द शोषणे, I 1539 शोकणे, I 1937 कामदे वस्र शोषणायाष', Druma

केसर. Also spelt केशर Hence also केशर in some mss Hem apparently uses तुरङ्गसिंहयो in the sense of 'of the horse and of the lion' and not denoting horse and lion, W

केसरिन् mss agree about the form चक्रेषि

कोकनद रक्तके, Hem for रक्तयो, Hem A.

कोटिर कोटिर (?) Mahendra

कोट्टार, Hem Har, etc कोट्टर, Har A, Hem A It is clear from Tri नागरे means in the sense of नागर It does not qualify कूपे, W

कोण वादत्राद्विमौ, Vis or द्विवाद्विमौ, Vis. A लोहिताङ्ग = Saturn, Mahendra = चर्कज, Vis लोहिताङ्ग is, however, generally applied to Mars, A 3 25

कोथ शटित = stale, stinking (afflicted with pun, W)

कोल चर्वे त्र, Hem for चवत्र Hem A. The first कोला, Vis Also 'यस्यान्तर, ध

कोश Hem seems to use शिम्बा in the sense of शिमि = पणसादिफलस्थान्त, ध It may be added Dha and Vis give the word under दान्त, Med under याम्य as well as दान्त, Hem gives कोश and alludes to कोष, and the others including शब्द give only कोश Anek doubtful. कोश I 2544

कोशातक कचे, Vis A C Med. A etc कचे, Hem. A कठे, Hem कोशातकी is given in कान्त not भान्त in Vis. Moreover वाणिजके should be वाणिजको Hence कोशातकिन् in Vis and Druma appears to be entirely wrong कोशातक in some of the mss

कोशाङ्ग Har A. कोशाङ्गे, Har, 1807 The mistake is palpable as the word occurs in the याद section कोशाङ्गमितकट विदु, हा १९८

कौतुक ख्याते, Mahendra for ख्याते Hem

कौमुद कार्तिकक, Vis A C 'कौमुद कार्तिको मास' ति ???

कौलीन कौशेयक, Vis for कौलेयक, Vis A. = of a good family (the son of a begger, W)

कौलेयक. कार्मुके, Vis. A, C. for कामुके, Vis. इन्द्रमहकामुक = dog, त्रि ष्टु. ८६.

कौशिक Med A. C. 'कोषज', Vis A C, Hem., Hem. A. 'कोषक'. Both correct.

क्रम. W. and Druma seem to read कल्प for कम्प. Mss of Med, Vis. give कम्प.

क्रमुक. 'तुल्दस्तु पूगः क्रमुको ब्रह्मण्यो ब्रह्मदारु च । तूलं च,' A. 2. 4. 41-2. पट्टिकालोध्र = red lodh. भद्रे, Vis. for भद्र, Vis. A.

क्रिया. करण, Mahendra for कारण, Hem.

क्रोड, Anek. A. क्रोर, Anek. क्रोडे; Vis. for क्रोडा, Vis. A. रचस of 1807 etc is an apparent mistake for वचस 'भ मा क्रोड' भुजान्तर'। उरो वत्सं च वक्षश्च' अ, २. ६ ७७-८

क्रौञ्चादन. क्रौञ्चायन, W. चेञ्चुलत्रा', Med. Med., A. (unnecessarily corrected into चिञ्चुलत्रा'), Vis. C, Har. चेञ्चुलत्रा', Har. A. पिञ्चुलत्रा', Vis. किञ्चुलत्रा', Vis A चिञ्चोटक, Vis. A. विस्फोटक, I. 1539 = चेंचु and चेंचुको, Druma. Vis. mss agree about 'क्रौञ्चादन.'.

क्रोध 'रवि कोपे', 1807 for विपाके, Med. A. = distress, wrath, anger, W. दागादौ, Mahendra for रोगादौ, Hem.

क्षत्तृ. नियुक्त seems to be used in the sense of employê (occupied, engaged, W).

क्षम. I do not find क्षमा = night in वाक्य मा., W

क्षार. धूर्त = black salt (rogue, W.) and लवण = salt in general. धूर्तलवणे, Mahendra

क्षारक 'क्षारको जालकं क्लीबे कलिका कोरकः पुमान्', अ. २. ४. १६

क्षिपण्यु 'क्षिपण्यु वसन्त' under u. s. 3. 51.

क्षीरदार, Har Har. A 'क्षीरदारौ गुडक्षीरे गुडामधुनिरिष्यते' and क्षीरदार = इक्षु, com. I prefer Har. as the derivation of क्षीरदार explains the senses and गुडाम does not Besides Har A. is utterly unreliable.

क्षीराब्धिज. For चन्द्रे, Hem. A, Hem. reads 'मेघे ताक्ष्ये निशाकरे ।अमृतार्थममुद्रे च भवेत्.' It appears a later addition.

क्षुद्र दृहती and व्याघ्री are both names of कण्टकारिका, A. 2 4 93 But the use in Vis. and Hem. shews दृहती is used in the sense of क्षुद्रवार्ताकी.

क्षुर. 'क्षुरः स्यन्दनवस्तु स्यात् कोकिलाक्षे च गोक्षुरे । क्षुरोऽप्यंघ्रि गवादीनां खट्वादीनां च पादुका,' भ.

घेल भरत, Hem A for भारत, Hem.

क्षेलिय, Vis etc घलिय, Vis A मिश्र, Vis for असाध्य, Vis. A.

क्षेप ईरण (रण, I 2533) = प्रेरण = sending, discharging विक्षेप = throwing away (time), delay लेपन = plastering etc. शब्द also uses विक्षेप and लेपन

क्षेम 'चण्डा धनहरी क्षेमदुष्पत्रगणहासका,' A 2 4. 128 Vis clearly uses चौरक in the sense of the perfume and चण्डा of the plant

क्ष कूर्पर, Mat A. for कूर्पर Mat (and प्र.. चर्म for चाहि, Mat A) कुणाइल, Vis A, I 1539, I. 1937 कुणैकत, Vis C कुलाइल, Vis. W, Druma 'रात्रा कुणै चाडा रति भाषा'

खजा मथ्रो, Hem. मथो (?), Hem A प्रहरन is apprently used in the vernacular sense of हाता = ladle W takes a different view 'खजा प्रहरणे मन्थे च मारणे ऽपि च कुलचित्,' शब्द

खट, Har etc घट, Har A

खटिका, Vis, A Not in Vis

खड़ कराटकी Hem for गवड्के, Hem A

खड्डारीट, Med corrected into खञ्जरीट, Med. A खञ्जरीट Hem, Vis, Vis A C खञ्जरीटि, Hem A खड्डारीट, Med C, 'खञ्जने, चारित्रे,' Hem., for 'फलके, चारित्रि,' Hem A If the word had been खञ्जरीट, the sense of खञ्जन would have been noted in Vis But there are doubts about the proper form

खड्गिक, Vis etc खड्गिक, Vis A

खण्डपरशु Chandamalaki, W

खण्डाली, Vis षण्डाली Med, Med A, Hem As the arrangenent is not alphabetical in Vis, the form खण्डाली appears to arise form the Hindustani mode of pronouncing ष as ख

खनक चित्त Vis for मूषक, Vis A खनदारक = digger

खपुर, Hem खपर I 2053 W's. mss apparently had खपुरे for अलसके, अलसके = इत्यभरे, Mahendra

खर 'मेघो गरा गरी देवताडो जीमूत इत्यपि' A 1 4 98 Also गरागरी, खरागरी, and खरा गरा and घगरी, A c पुरुषो मत., Anek

खरालिक 1807, I 2810, I 1937 etc खुरालक I 1539 खुरालिक, शब्द and W भायड I 1937. चामणीरण्डि = नापितेर भाण्डि, Druma = barbar's case, W I do not find 'pcison, W, in Med

खज॰, Hem, A खज॰, Hem

खर्जूर फल चुद्र Anek for इच फल, Anek A I can not regard खल as a misreading for फल, as it is borne out by all the mss of Med and Tri It occurs also in शब्द

खण्ड (u s 3 28 and note) खिल in Vis etc is probably the better reading

खिङ्गिर खिङ्गिरी, Hem खिङ्कर खिखीरा, Vis खिङ्कर खिङ्कीरा, Vis A खिङ्कर खिखिरा, Vis C खिङ्कीर-खिखिरा, Hem. A.वारिधानके, Med corrected into वारिधानके, Med A 'खुवेर वारिधानक', Har : 178

खुर, Med B खुर, Med A Comp 'शफ कोले खुर दुमात्', A 'खुर शफे कोलद्ले तथा खुदमवस्तुनि', शब्द See खुर.

खेट, खट I 1539 and च खनिन्दके, खनन्दके, I 1937 (=बबरामल गदा, Druma) स्फारे, Hem क्षुद्रे, Hem A खेटक=बहुनन्दक, Har 150=हरिलोचिक, com, अधम= low, vile शब्द gives 'खेटके त्रिषु' apparently mistaking the sense of Med I 2533 understands स्फारग्राम as one sense, but खेट is popularly used also in the sense of स्फार

खोलक पात्र=cooking pot खोला in the vernacular

गञ्ज 'गञ्जा भ॰(च)मी खुराभेदे तथा पामरसद्मनि। गञ्ज पुमानवज्ञाने भाण्डागारे तु न स्त्रियाम्,' शब्द I do not find खुराभाण्ड in it

गड 'गड्डो मत्स्यप्रभेदे स्यात् परिखाव्यवधानयो' शब्द गड is ordinarily used for ramparts, mud walls and both moats, ditches (परिखा) गुड, I 2533

गण्ड गण्डी, Med C for गण्डा Med A See खेम

गण्ड पिटक is apparently used in the sense of boil स्फोटक, I 2533 गजभूषण-बुद्बुद is one word Comp स्फाटक

गण्डूष 'अस्ततनाभिस्तु गण्डूषा नापि सम्पूर्तिरिति बोधायित,' A c 3 5 11. गजस्त्री and प्रस्तुता Mahendra for 'गजाधेत्र, प्रस्तुत', चे

गति चरद्व्रण (running sore)=नाडीव्रण I 2533

गदयित्नु 'गदयित्नु' शब्द कामुकवत् वाग्दूकवत् under u s 3 29 कामुके Med, A Med A, I 2810, wanting in Med C कार्मुक of Vis =शरासन of I 2053 etc appears to be the better reading

गन्धर्व 'गन्धर्वो गायन भोक्ता,' गदसिंह

गन्धवती W etc read सुरा 'a perfume' for सुरा Comp गन्धमादनी

गन्धवह, Med C etc. गन्धवाह, Med, Med B

गन्धार, Hem गान्धार, Hem A Both found. in M.

गन्धोली. गुग्गुलो, Hem. for गद्रो, Hem. A.

गम सदृक पाठ = reading by (merely) looking

गया, Anek Not in Anek A.

गर, See खर. 'गर' विषे गरो व्याधौ गरा गिरप्युच्यते,' ध

गर्ग Hem Not in Hem A, I 2533 etc

गर्जन स्तनिते युधि,' Hem 'स्तनिते क्रुधे,' Hem A क्रुधि, I. 2053. 'गर्जन' कोपनिनदमत्तनोत्तेजनेषु च,' शब्द

गर्त, W's Med. read differently

गर्दभ, Tri, Tri A But धृ धि shows it is गर्दभ'

गर्व, Med. etc गर्व, u s. I 155 Med, Med A. C. agree

गर्भ, 'मध्ये ऽन्नावयवके', Mahendra. सन्धि = hole (= union, W).

गल ' गल कण्ठे सर्जरसे वाद्य (रज्जु) भेदे ऽपि पुस्यं,' शब्द.

गल्वर्क, Med A (u s 1 97) गर्दुभ, Med.

गह्वर, Med गह्वर, Med A गुल्म, Tri, Tri A My correction is a guess, A. 2 3 8 Anek 'वनो वने च दम्भे च गह्वरे गह्वरेऽपि च' I give Anek. A I 2544.

गात्र, Vis A etc गर्त, Med C गोत्र, Vis. C गाता, Hem Wanting in Med A. All mss. agree about रोपणे—गायने under u s I 73 Not in I 2053 etc

गाध स्थाप for स्थान, Mahendra I prefer this as थस्थाघ is used = अगाध.

गान्धार स्वरे, 1575 for रणे, Tri 1807 etc. रण = sound (?)

गारुड़ (m), W गरुड़, Med, गारुडं, Med A., Hem, Vis', 'गारुडं मरकत- जातरूपे', Hem IV. 110.

गाल, Vis, Vis A (the first स्कन्द for स्कन्ध), I 1539 I 246 c, गलि I 1937. खाल', Vis. C This is a mistake as खाल is noted afterwards (खाल twice in Vis C) Compare गल and गालव. Not in W etc गाल is used in the vernacular chiefly in the sense of cheek

गिरि The last गुरु, Vis C. कन्दुक, मतुले, Vis गुरुक, पुत्रेन्द्र, Vis A C गैरेयक, Hem for गिरियक, Hem A The seperate mention of कन्दुक in Hem., Vis seems to shew गिरियक is here used in the sense of गिरिका = बालक्रीडिका, A. 2 8 12. But compare W

*. गिरिसार. W gives Med But the other mss also agree.

गुच्छ. गुच्छा, Hem. गुच्छ, I 2053 apparently for गुच्छो गुच्छे = स्तवके is difensible

गुञ्जा There is nothing new in मल्ल W's मल्ल probably gave also गञ्ज as गुञ्ज

गुण, Not in Vis कृपाटो च, Hem for कृपाट्य, Hem. A. प्रयोजयति, Hal apparently for प्रयोजमन्त्र आवृत्ति = fold, plait वटी = string, tie.

गुणनिका 'मूलाद्गे गुणिका भवेत्', Har 'मूल्याद्गेऽपि गुणनिका', Har, A

गुण्ड मदने = धारणे (मर्दने ?), Mahendra

गुत्स गुलुच्छ, Hem for गुलुच्छ, Hem, A

गुन्द्र कैवर्त्यां', Hem for कैवर्तों, Hem A

गम्र 'गुम्र' च दर्शिते गूढे वह्नतेऽप्यभिधेयवत्', मल्ल

गुम्फ 'मितिगुम्फदासो भूगर्त , अपिपन्दात् कारायां रक्षायां' च' चोर

गुम्फ हवो Hem A for हवौ, Hem 'गुम्फस्तु गुम्फने स्यन्दुभेदे बाहोरलङ्कृतौ', मल्ल

गुल्म वेगयो , Med A for वेगस्तु Med C एलावर्णिका, Vis for एलावनिका, Vis A

गुह 'गुह इ मि कार्तिकेये भवने गिरदङ्गमे । गुहा गर्ते सि पृथुलोधवत्रन्(र्)वर्ति म् च,' मल्ल.

गृञ्जन Vis, Vis A C agree about गृञ्जन .

गृहि 'विषक्तैसमिया गृहि सोराही गृहरेऽपि' A. 2 4 151 Also गृहि गृहाद्ब्रामा, Mahendra

गृह 'गृह' माद्रि कलत्रे च गेहे तु भूम्नि च क्वचित्', मल्ल

गृहपति सती, I 2053 'भवेद् गृहपति र्नाम्नि तु धर्मे सतिगृहस्ययो ', मल्ल सती is probably a false reading

गृहस्त्र गुहे, पक्षि, Med गृहे, पक्ष, I. 2810.

गो Med, B also gives 'नायत्रायणि गभीरे उगाया' भुवने जने' Anek, also gives Har and Tri slightly modified 'गवाउज्ञा प्रयोगदृर्शनेन', Mukuta वाग्भी = सौरभेयी = धेनु पृश्नि = दीधिति = रश्मि

गोकण्टक गोक्षुरे, Hem गोक्षु Hem A

गोकील, Har गोकिल, Har, A , Hem., Vis, Med A etc (Med makes गोकुले, joined to गोपाल) The metre in Hem shows it can not be गोकील Hence I omit it

गोकुलिक Med Hem B गोकुलिक I 1937 गोकुलिक Vis , Vis A , Hem A , I 2073 This is the proper reading, as the sources shew पंकिरे, I 2810

गोजागरिक Hem , Med , Med A , I 2053 गोजागरिक, Vis A. गोजवर्यम, Vis गोजागरिक, Hem A Hem , Hem A , I 2073 agree about भद्रकारे कल्याण- कारिके I 2810 Drumavaya कल्याणिका', but the metre does not admit of

the feminine locative कण्डकारके, I 1539. कन्द कारके, I. 246 c कण्ठकारके, I 322 कण्ठकारके, Med etc. कन्द कारक = मच्चकारक of Hem is probably the right reading in Med, Vis

गोण्ड, Vis A गौण्ड, Vis

गोदन्त 'धिसिते पर्मितेऽपि च,' Vis. A 'द्दिसिते वर्मितेऽपि च,' I. 1530. 'द्दिसिते वर्मितेऽपि च', I 1937 'द्दिसिते द्दरितेऽपि च,' Vis Not in Vis. C Hem., Hem A., I. 2053 agree 'A fossile substance,' W

गोप Druma reads रक्षिका (W protectress) for रक्षिका, Vis etc See I 2533.

गोमुख लेपके, Vis for लेपने, Vis A

गोमेदक, Har A 'गोमेदकेऽपि गङ्गोत्र,' Har गोमेदक, Hem for गोमेदक, Hem A 'काके काथेयकेऽपि च', Vis for 'काकोचे पत्रकेऽपि च, Vis A

गोरङ्क लग्न, Med. A. for भग्न of others

गोल 'गोला मन'शिला मोक्षा गोला गोदावरी सखी। गोल स्यात् गुडके जाराद् विधवाया' सुते तथा,' च I do not find 'ink' in Hem

गोलक वापि, Mahendra, for पिण्ड, Hem

गोलोमी. वार, Mahendra for वर, Hem

गोष्पद मति, Hem for गति, Hem A 'सेवितै दृश्ये', Mukuta He quotes as Vis the line from Med

गौतम राजन्या', Hem. for रोचन्या', Hem. A भृत, Hem A for भृत्, Hem I 2053

गौरिल, Med C गोरिल, Med, Med. A 'गोरिल - गौरिल,' Vis C. 'गौरिल. गौरल,' Vis B

ग्रन्थि. ग्रन्थि, Mahendra, for second ग्रन्थि', Hem

ग्रन्थिक, The second also ग्रन्थिक', Vis I give Vis. A

ग्रन्थित, Med ग्रथित, Med A etc I keep only ग्रथित, as ग्रन्थित is rare although defensible

ग्रस्त मदेऽपि च, Med पटोल्दिन्ने, Med A for पटोल्दिने, Med C

ग्रहण ग्रस्ट, Mahendra for हस्त, Hem

ग्रामणी ग्रामेयाया, Hem for ग्रामेयत्रा', Hem A, I 2053 Mahendra reads ग्रामिणी भोगिक seems to be used, in the sense of headman not 'one who only thinks of enjoyment.' ग्रामेया = ग्रामत्रयोषित, Druma.

ग्रामीन स भ्यते ग्रामे, Med A. for स भूते ग्रामे, Med C. ग्रामीण. ग्रामीन, Vis

C (both गाम्भीर्य Vis. and ध्वनि) in नान्त Hence it is transferred to घान्त in Vis A

घावन् 'घाया स्यात् पुंसि पाषाणे इदे दुग्धोपरेऽपि च' शब्द

घान्तक धान्ताना, Med A, Vis A for व्यान्ताना, Med C, Vis, Vis C. घात Hem A, Vis for घाति Hem., Vis C

र्लो Not in I 2810 etc

घ घनेगुरु, Mat A for घनसार, Mat

घट घुट = कुम्भ = waterpot घट कुम्भे समाधौ च गोष्ठीघटनयो र्घटा', भूरि (I 2816 ऋ घन for घटना = Indian clock, W)

घट्टना Hem, Hem. A घटना, Med, Med A C.

घन मुद्गर Anek for मुद्गर., Anek A

घनरस रसे, Vis for घनात्मक Vis C

घनसार 'घनसारस्तु कर्पूरे इक्षुभेदे जलेऽपि च', श

घनाघन घर्मे, Med, Med A for शक्रे, Med, C

घर्घर हार, Med A for ध्वान, Med. C वस्त्रान्तरे लिप्, Med C for खरान्तरेऽपि च Med हार, I 2816 but no तुषानल Druma = a fire of straw, W

घात. कारड = arrow, W May it not mean घ घात ?

घृणि घृष्ठ Hem for क घृ Hem A, I 2533

घोर, Med C घोरे, Med A Joined to घस्र घोल, Anek A, corrected into घोर

घोष गोपाल, व्याख्यान and घोषक, Med

घोषयितृ घोषयितृ पिके तु सि भू मिदेव च वन्दिनि' शब्द वन्दिन् seems to be used in the sense of bard herald' not captive' W.

घ्राण घ्राणघ्रेययो' Hem 'घ्राणकोषयो' Hem A. घ्रात = smelled

ङ ङ्यैत्रक Mat. A for ङ्यताको Mat

चक्र ह व च Anek

चक्षुष्य कतके I 2053 कतके I 2698, Hem Hem A चक्षुष्यो Vis for चक्षुष्या Vis A

चत्वर (u s 2 39) Med C Hem A etc चत्वर Med Med A

चञ्चा Vis Vis. A C, I 1539 agree about चञ्चो पूर्वे, I 1937

चञ्चु चञ्चु चञ्चुर्भो नखडचं नामव्यङ्क्या.,' A 2. 4 51 = एरण्ड

चट, [पक्षिभेद], Med 'चटु वांखे,' Med. C 'चटु वाटो Vis A Tri apparently uses चर्षि in the sense of praising

चण्डालिका किन्नरायां, Med , Med A. C, Vis., Vis, A कन्दरायां, Hem , Hem A , Vis C, I. 2698 'किन्द्रायां,' I 2053 'चाण्डालिका तु कण्डोलवीणा चण्डालवल्लकी', च २ १० ३१ Mukuta writes 'त्रीणि केन्दरा इति ख्यातस्य' Azra writes 'कण्डोलवीणा किन्नराख्या' किन्नरा and किन्दरा are, therefore, names of this lute Comp. also शब्द० 'कटोलवीणा कण्डोली किन्नराद्ययन्त्रके'

चतुष्को, Med चतुष्की, Med. A 'चतुष्की मगहर्यां तु यदिभेदे तु न दयो,' शब्द

चतुष्पथ चतुर्भांगे, Med चतुर्मार्गे, Med A चतुर्मार्गे I 2810

चतुष्पद 'चतुष्पद' स्यात स्त्रीकारे,' Vis I give Vis A

चत्वर, Vis A etc चात्वार, Vis

चत्वाल, Hem etc. चाञ्चल्य, Hem A गर्ते, Vis. for गर्भे, Vis A कुण्डल, Hem or कुण्डक, Hem A, I 2053 1807 agrees with Med. Not in I. 2810 . चात्वाल, Mahendra ('गर्भे मध्य')

चन्दन भद्रकालन्या', Med , Med A for कुडुमे च, Med C

चन्द्रिल, Med , Med A. C (corrected into चण्डिल in Med A), Hem A, Vis C चण्डिल, Hem., Vis , Vis A. ख्याते, Vis A for ख्यातो, Vis. C

चपल. पारते, I. 2053 पारत = पारद

चमस पिण्डके, I 2810 'चमस पर्पटे पात्रे पिष्टभेदे च लड्डुके', वाज

चय 'प्राकारपीठयो। समूहेऽपि,' Hem. I give Hem A , I. 2533 W has followed Hem 'चयस्त्वायने छन्दे प्राकारमूलवप्रयो', ध

चर स्पश = जङ्गम , स्पश = चार = spy

चरण 'म'मूल,' I 1539, I 1937 for 'अन्ते' Vis See रवण

चराचर रुट्, Hem for रुद्र, Hem A

चर्चरी. 'चर्चरी गीतभेदे च केशभित्करयन्त्रयोरिति कोशान्तरम्', A ॰ 3. 5 10.

चर्चा चर्मसुञ्जा Hem A for चर्मसुण्डा, Hem

चर्पट 'चर्पट पर्पटे स्फारे चपेटे विपुलेऽपि च', शब्द W understands स्फारपिटक as one word = a quantity of bubbles.

चर्मन् स्फटे, Hem स्फरे Hem A Mahendra, वाज फलक' चर्म तेटकावरणस्फुरा ' Hem 3 147 But स्फरा may be the proper reading

चमन. वारी I 1539 etc for वारी Vis A etc The first also चमन', Hem A योषिस्था, Med Med A 1807 Wanting in Med. C योषित्या, I 2810 मेषदंष्ट्रा', I 2835 वारि = वारी (in some mss.) = गजबन्धनी I 2053 कम्प् for कम्प्र चमनावारो I—कम्पे चमनी वारीभिद Mahendra. ('वारीभेदो भरतशास्त्रप्रसिद्ध')

'चारी तारखचेष्टायां स्वपतिमपिचौ पुमान्,' Mankha in 7 चारि of Med, W appears to be a mistake

चव्य गतपुष्पयो, Hem A. चपपर्वी = तत्वविशेष, I 2533 (पर्वयोः)

चषक॰ मेघ, Vis for मद्य Vis A, I 1539 मधु of Med therefore = मद्य, (honey, W). सरक of Hem = सीधु or सीधुपान and not सुरापात्र

चामर. शाल, Med for बाल, Med A

चामरपुष्प, Med I 2810 etc. काशाव्यकेऽपि च, I 2810

चारक बन्ध here seems to be used in the sense of prison as in चार सञ्चारक = attendant, grazer Comp भोजक of Tri

चार्वी. ह्द्यो Vis, for बुद्धी, Vis A

चाल, Vis A, etc चल, I 1539 चाल I 1937 शाल, Vis

चाष भेद, Hem for भिदो, Hem A भूरि agrees (सर्पभूक्पक्षि, Druma = blue jay, W)

चित 'चित्ता चिते च चुल्लिकायां' चित्ता ', Vis 'चितस्वेच्छ चुल्लिकायां', Vis C Joined to चीत 'चिता क्ष्वे च चुल्लिकायां,' Vis A Both चिता, I 1539 चुल्लिका = funeral pile

चित्र सुपर्णी Vis सुपर्णी, Vis A सुपर्णी, Vis C गोदुग्धी Vis गोदुग्धा Vis - A C but corrected into गोदुग्धा Vis A

चित्रक चित्रकाये, Mahendra for 'चित्रकारे, Hem चित्रको गुल्मराजिष चित्रकोऽप्यसरो गर,' Anek I give Anek. A चमू = एरण्ड, A तिलको is probably the proper reading for चित्रको, Tri A चित्रकेऽपि च, I 1575

चित्रभानु 'चित्रभानु वींतिहोत्रे भैरवे भास्करे पुमान्', मख

चित्राटीर Med A B C 'चिन्द्र पु, चिन्द्र चि,' I. 2810

चिपिट चिपट Med A Har चिपटम्, Med C चिपिटम्, Med I give Hem A

चिरिण्टी, Med A B C चिरण्टी Vis A, Hem etc चिरं चाटति चिरिण्टी चाक्रायन्दा वाऽपि स्वट्टस्थिता प्राप्तवयोवना चिरण्टीत्युक्ते स्वा प्रायशः तेषु वस्तु पौवनस्था स्ववासिनी सुवासिनी द्रविड हेऽपि स्वट्टस्थायां परिणीतायां,' Mukuta

चिल्लिमीलिका, Med C etc. चिलमीलिका Med, Med A,

चीर कर्कोटिका, Hem A कर्कटिका Vis कर्कोटिका, Vis A कर्कोटिका, Vis C कर्काटिका, Hem, I 2053, I 1937, कर्कोटिका I 1539 कर्कोटिका is also probably correct Comp काञ्चुरि. मख gives नेत्रा युक्त in its place गोस्तन = a necklace, A. 2 6 105

चोरक विवियाबेरे, Vis A, Druma चथिक्रियाचोरे, Vis C I give Vis. Comp cit Not in W.

चोरट', Anek. चोवरो, Anek. A.

चुली, Vis A चुलो, Vis

चुलकी, Hem etc 'चुनकी गविद्द नाम्ने'. Hem A. चुनकी, Vis, I 2053 चुनकी, Vis A. C W also चुलक, चुलुकिन् चुनकी and चुनकी are various readings

चुडाल चूडालो, Hem, Vis चूडाला, Hem A., Vis A 'चूडाला चक्रलोहटा,' A. 2. 4 160

चूर्णो, I 2810. etc चूर्णो, W 'चूर्णानि वासयोगा स्युः', A 2 6 134 'हे पटवासादिक्षोदस्य', Mukuta, such as abir, Druma

चैत्य, Hem A The first चित्य, Hem, चैद्यॆ, Med चिद्ये Med C चन्द्रे, Med A चिन्ये, I. 2810 चिते, Tri., Tri A for चिन्तो, I 1575 तद्विम्ब' such as Paresh nath, I 2533. चन्तक = remains

चोच, Tri. A चोच, Tri

चोड़, Vis A This also चोड़, Vis

चोल, Hem Not in Hem A, I 2053

चोलकिन् चोलक, Hem for चोलकी, Hem A किष्किपर्वन् = bamboo (wrist, W).

चौड चोल', Hem Not in Hem A., I 2033 My correction is a guess

चुम्ब, I 1937. Ujjvala. 'चुम्बो वक्त्र' under u s 3 24 See चुप

छ Not in I 2810 W's Med probably had another line

छत्रा. "छत्रा मधुरिका मिसि." A 2 4 105 = a fennel, W

छद्र छादने, Med C च छदे, Med A

छद्मन् दद्मनिकर्मणि, Hem छात्रिकर्मणि, Hem A छात्रिकर्मणि, I 2533 = छात्राचरणीयादि कर्म.

छर्दन ध्वनश्वय = the राक्षस, Druma

छली, Vis A etc छलो, Vis

छाया 'छाया स्त्री सूर्यकान्तायामातपाभावविम्बयो । उत्कोचे पालने चे पिप्रभाकान्त्यायकोपु च,' शब्द

छिद्र, Hem. A (u s 3 1). छिद्र, Hem The arrangement in Vis shews it is छिद्र Med A C give छिद्र

छिन्न 'वत्सादनी छिन्नरुहा गुडूची (also गुडूचो, com) तन्त्रिकामृता, A 2 4 82

छुप', Med A, B C 'छुप छुप,' Vis. B "छुप ..छुप.," Vis C 'छुप छुप' Med 'छुप ..छुप,' Vis 'छुप . छुप' Vis A —adopted by Wilson 'छुप छुप,' I. 1539 'छुप छुप'' I 1937 I adopt the last. Comp u s 3 2.

टेक, Vis A The first टेक, Vis. 'टिकुर', 'मोरट', Hem I g ro Hem A षट्पि = bee (भृङ्ग) but probably used here in the fig sense of lecherous, वक्र = crooked, rogue

ज 'जिरागजपरी,' Mat I give Mat. A. I 2810 gives ज as ज प्रद्'s first ज also appears to be ज Comp ज and ज in W

जवुद. वार्ताकुपुष्प etc = flower of the eggplant (egg-plant, W)

जगर 'मोचके,' Dan = जगर, Druma (armour, W)

जडुल निर्जसे for निर्जरे, Mahendra

जनप्र पद्द जगड,Med, Med. A C जग'ड I 1539 जगडु Vis., I 1937 जगडु, Vis A Not in Vis C But as Vis associates it with बघरु, I believe he refers to जिगड (u, s 3 31)

जटा माषिकयो, Vis for मा'षिकयो, Vis A, जटा, Hem A.

जठर, Hem जरठ in राम, Hem A बुद्ध, Vis बद्ध, Hem A., I. 2810 for बद्ध. Vis A etc, कर्कटयो, I 2810 for कर्कटयो, Med 1807 I prefer कर्कटर and बद्ध as कर्कटर = कर्कश and जठर = जरठ = बद्ध see जरठ.

जम्म क्ट्र = घाट (घट्ट), I 2533

जम्बीर. Vis Vis A C agree about जम्बीर'.

जम्बुक जम्बुको वरुणे नीचे मृगाखे तथये रके', मन्द

जम्बू, Vis A, Med A, Hem. A जम्बू, some.

जयादि, W. जयादि Vis C जैहादि Vis जयादि Vis. A, जयादि I 1539, 240 c जयादि, I 1937, u s 2 73

जयन्त फिपदयन्ना, Hem for पद्मयन्ना, Hem A Anek, Anek A agree

जरण जीरण Vis, Vis A for जीरण, Vis C 'जराजो मथा कम्पेस्तु जीरके' A 2. 9 36

जर्जर 'जर्जर चडितो जीर्णे दामखडो च कोविदे,' पास Comp शेवडे of Med

जर्ण Med. A., Vis, Vis A, Hem A (u s 3, 10), जर्ण, Med जीर्ण, Hem.

जलचरङ्. 'जीवो जलचरा भक्ति', पा २०८. प्रन्द्'s 'जलचराख्य' seems to shew it is = aquatic plant -

जलगुल्म कूर्मनीराङ्गनावर्तें जलगुल्मो निगद्यते', शब्द जलचत्वर = चम्मुचत्वर = नीराङ्गन = चातर जल, Druma = 'a piece of water, a lake,' W. Under जर्जबिन्दु, जलचत्वर seems to be used = जलचरफल = पाना an acquatic plant

जलतापिक, Med, Med A, I 2810, जलन्तायिक, Med C, जलवायिका, Vis जलशयका, Vis. C जलशयक, Vis A I 1937, I 1539 दन्नीयकाकेधीष्मपयो, Med. दन्निसकाकाचो, Med A दन्नीयकाकाचो, I 2810 जलतापक appears to me the correct reading.

जलरुह, Med C, Hem., Vis A, I 1539 जलरुड, Med, Med A, Hem A, I. 1937, जलतुरुड, Vis C

जलसूचि, Hem. etc चलसूचि, I 2053 घेटि, Vis for मोटि, Vis A, काक Hem for कङ्क, I. 2053

जलेन्द्र जम्भके, Mahendra (= a tree)

जह्नरि See जम्भारि.

जाङ्गुल, Hem etc This also जाङ्गल, Med A जालिनीफल = भिङ्गा

जामातृ Hem apparently uses वल्लभ in the sense of 'darling, husband, friend W)

जायाजीवीन् 'जायाजीवी विहगमटवेश्यापतिष्वपि,' शब्द. चापिन = चपिनीडमार.

जाल पाटलीकौषधी, Med. for पटलिकौषधी, I 2810 = the patal plant (any medicament or drug, W)

जालक, जालिक, जालिका = f. of जालक जालिक is a different stem Confounded in Tri, Med. apparently uses जालिन् = juggler, cheat, (comp घामकूट, of Vis) and जालोपजीविन् = fisher-man.

जाहक. Some एला for घट्ट and तपिञ्जिका for वपिञ्जिका. घो घ = घोष Druma (polecat, W).

जिगलु v जगल

जिह्य मङ्गरे, Vis. A for मन्दगे, Vis

जिह्वा Not in I 2053, W etc

जिह्वाप. कर्मणि Har. for कामुके, Har A

जीर जीरज, Hem. A

जीव जीवः च, Vis जीवा च, Vis A C 'जीवा जीवित जीव' जीवो कर्णदङ्गलतौ। जीवो वृत्तभेदे स्यात् जीवा जीवन्तिकौषधी,' घ

जीवक व्याघ्र Med corrected into व्याघ्री, Med A; व्याघ्र Med C Hem, I 2053, etc agree

जीवन. मेदौ is used in the sense of the plant, Drum. (marrow, W.) पुलञ्जीवे, Mahendra. भवेत् पुलं, Hem. पुलजीव or पुल जीव is a tree well known in Madras.

जीवपुष्प, Hem., I. 2053. etc. Not in W.

जीवाद्य धौ, Med. for घं, Med., I. 2810.

जीवितेश 'जीवितेश प्राणनाथे यमे विधुविवस्वतोः,' मङ्ख

जुङ्गवान, Med. जुङ्गवाण, Med A. Hem. तुङ्गवाण, Hem A. As the word is णान्त and not नान्त, and as व can not lingualize न, the word is जुङ्गवाण, as given in Vis., I. 2053, etc. and explained in ॥ 8 2 92.

जृम्भा. I give Vis. C. 'जृम्भो ऽ'भ्या विकाशे च', Vis कृम्या, I. 1937.

ज्ञ चान्द्रमसायने, Hem. 'ज्ञ स्यात्‌ मङ्गापि सौमेत्र च पण्डिते च मनीषिते', मङ्ख सौमत्र = चान्द्रमसायनि = बुध of Med. W's Med. probably read सोम for it.

ज्यानि जीर्यें, Med for जीर्णौ, I. 2810

ज्योत्स्न, Vis. The first ज्योत्स्न, Vis. A ज्योत्स्न, Vis C.

झ. 'रवौ झकार कथितो नष्टे झञ्झोत्थते बधैः। झकारश्च तथा वायौ नेपथ्ये च वदाहृत', एका. 'झौ झञ्झापवने नष्टे वसुन्ध्यपि मतो बुधैः', जटा 'झकारः कथितो नष्टे झञ्झावातेऽम्बुवर्षणे', मङ्ख. Wanting in I. 2810. and probably a later addition in Med. भाङ्गीय of Med. probably = झञ्झावात of others

झञ्झर. वाद्ये नष्टे, Mahendra.

'झला . आतपोर्मौ, नुकाया' झाली,' Vis सुता ..आतपोर्मो आलुकाया' झाला,' I. 1539. झाला...आतपोर्मो भ लु काया' झाला,' I 1937. 'झाला . आतपोर्मौ भलुकाया' झाला', I. 246 c. झाला · आतपोर्मौ भ लु काया' झला,' I. 322B As the first [illegible] झाला with [illegible]

from I. [illegible] I. 1937 appears to be the correct reading = भलुका ? 'झला स्त्रिया' इविनरि सातृमयातपयोरपि, मङ्ख. If this reading is correct, आतपोर्मि = आतप and ऊर्मि and not आतपस्य ऊर्मि, Drum. and W. It however appears to be opposed to Tri. if not to the others.

झल्लरी, झझरी, Med A. but corrected. Both झझरी, Med, Vis. A. झझरी, सिझरी, Vis. झझरी, झिझरी, Hem—which is apparently the correct reading. Med. corrected into 'हुडुक्के', Med A हुडुक्के,' Vis. 'हुडुक्के,' Vis. A. See हुडुक. चारचक्रे, Vis हुडुक्के चारचक्रे,' I. 2810.

झष. I. 1937 and 1539 agree about 'वैसारिणे'

झिझिम, Har. झिझिम, Har. A. I prefer the first as it is an imitative word.

झिल्लिका, Med. A. etc. झल्लका, Med. Also झिल्लका, A. c. झिरण्ट्या', Med. 1807. झिञ्झिरा, Med. A. झिञ्झया' I. 2810. I prefer the last as Mukuta writes 'चत्वारि झिञ्झीतिख्यातायाः', A. 2. 5. 28.

झूषि, Tri, Vis., Hem. रुषि, Med., झुषि, Med. A. झषि, Vis. A. 'झूर्षिः कठिन-पृष्ठयोः', I. 1575. लूर्षि, I. 2533. झषि, I. 993. व्यूषि, शब्द.

ञ. 'ञकारो गायने प्रोक्तो ञकारो झर्झरध्वनौ', एका. 'ञो गायने घर्घरे च', शब्द.

ट. 'टा पृथिव्यां ध्वनौ टः स्यात् करङ्के टं मधुयवकम्', I. 1530. Not in I. 1937 etc. An apparent addition, as Maheshvara never indulges in mysticism. 'टङ्कारे च ध्वनौ चापि पृथिव्यां टा समीरिता', शब्द. जटा's ममये refers to करङ्क. Comp. समये of others and not to ट, W.

टङ्क. टङ्कन, Hem. Also तङ्क, A. c., v. also टङ्ग.

टङ्करी. झम्पा, शब्द. झम्पापटह as one word, W. Properly झम्पावाद्य and पटहवाद्य, Druma.

टार. रङ्ग, Med. for लङ्ग, Vis., Hem. लङ्ग = catamite, W. It is curious house for horse appears also in I. 2835.

टुण्टुक, Med.. A., I. 1937, भूरि. इन्दक, Vis., Vis. A. टुण्टक, Vis. C. but corrected into टुण्टुक. टुण्टुक, I. 1539.

ठ. 'ठः शिवे च बृहद्ध्वाने शून्ये मीता शुभमण्डले', शब्द.

ड. 'डस्त्रासे शङ्करे ध्वाने दस्युरन्ध्रे खलेऽपि च', शब्द. 'डकारः शङ्करे त्रासे ध्वनौ भीमे निगद्यते', एका.

डिङ्गर. डङ्गर is apparently = डाङ्गर = large. 'डिङ्गरो डङ्गरे चपे खले धूर्ते च सेवके', शब्द.

डिम्बिका. मोचक, Med. etc. for शोचक, I. 2810. 'डिम्बिका कामुकीनीरबिम्बमोचकभूरुहे', शब्द. Comp. डिम्बिका टिण्डा', A, c. 2. 4. 57. मोचक = water-fly, W.

ढ. 'ढकारो निर्गुणेऽपि स्यात् ढक्कायामपि कथ्यते', शब्द. 'ढकारः कीर्तिता ढक्का निर्गुणे निर्धने मतः', एका.

ण 'णकारः कीर्तितो ज्ञाने निर्णयेऽपि निगद्यते', शब्द. 'णकारः शूकरे ज्ञाने निश्चये निर्णयेऽपि च', एका.

त. 'तकारस्तस्करे गर्भे क्रोडे पुच्छे तथा मठे', शब्द.

तडाग. कटके, Vis.

तण्डक. Druma considers माया and वृक्षक as separate meanings.

तण्डुरीय, Med. A. etc. तण्डुलीय, Med.

तण्डुलीय शापयोः I. 2053 for शाप्ययो:, Hem. etc.

तथा. पृष्ठ, Med. for पृष्ट.

तद्वत्, Vis apparently कश्चित्.

तन्त्र. •'तन्त्र' कारणशास्त्रयोश्च शपथे ऽपि च सिद्धान्तयोः संख्यार्थे ऽपि परिच्छदे ऽपि च तथा तन्त्रं कुटुम्बात्मनि। तन्त्रं शाकटस्तलछन्दउभयार्थस्य प्रयुक्तावपि तन्त्री सूत्रात् विपञ्चिकादिकगुणे स्यात् देहनाडीषु च", च. 'तन्त्र' प्रधाने सिद्धान्ते तन्त्रवायपरिच्छदे। कुटुम्बकार्ये हेतौ स्यादुभयार्थप्रयोजके ॥ इति कर्मव्यतीपधातोः श्रुतिशास्त्रान्तरे ऽपि च। शास्त्रभेदे प्रबन्धे च तन्त्री वीणागुणे स्त्रियाम्। गुडूच्योदेहशिरयो र्नदीभिद्युवतीभिदो', मल्ल. 'तन्त्र' वीणागुणे नाड्यां तन्त्रं ह्रये परिच्छदे। तन्तुवाये वरे जायी सिद्धान्ते राष्ट्रहृजयो, ध्वज I do not find तन्त्रः = weaver in Hem., तन्तुवाय etc. being used in the sense of loom. It will be noticed मल्ल renders औषध = जायु by ओषधि = plant व्यर्थं, Hem. for ह्रयं, I 2053. वरथ = त्रिभुवन, Mahendra. नाड्या', Mahendra. for नाड्यां', Hem.

तन्द्री. तन्द्रि, Ujjvala Datta. तन्द्रा, A c.

तपस्विन्, Hem. etc. The first तरस्विन् in Har.

तमाल तापिच्छ, A. तापिञ्छ A. c. च तण्डुले, Vis. for वरुणाङ्के, I. 1539 etc.

तर. तरण is probably used in the sense of raft. Druma's. Med. read 'तरणे प्रगामी.' There is no तर in भूरि.

तरण्ड. Some मडशी. 'तरण्डो ऽ बलके वर्मी(वर्मी, I.)चूडादिवस्त्रादाचपि। नौकायामस्त्रिया' कुम्भतुम्बीरम्भादिसङ्गरे,' मल्ल.

तरल. 'तरलो भास्वरे हारे हारमध्यमणौ तथे। तरला सुरायवागू.,' क.स. मदग्रंथिका, Mahendra. This is perferable. उष्णिका = यवागू.

तरुण. 'एरण्ड उरुबूकश्च रुचकश्चित्रकश्च सः,' अ २. ४ ५१. (also उरुवुक, रुबूक, रुवुक. टी)

तर्क तर्क, Hem for कर्म, I. 2533. Vis mss. agree कर्मविशेषः क्रियाविशेष उपकार इति यावत्, Mahendra.

तल्ल वरुणस्त्रिया' Hem. 1807 for तरुणस्त्रियाः', I. 2053.

तवीष, I. 2810 etc This also तवीष, Med B, W, etc. Apparently misreading as महोदधि = अब्धि and an unnecessary repetition. Compare also 'तविषतविषावथो त्रिदिवं चाम्बुधः कथितः। स्त्रियां ताविषी तविषी नदी देवकन्या भूमिश्च', under u. s. I. 49.

ताड. थट्टी. Hem (= mountain, W), घोरे for द्रौ = tree (= ताल), घोरे, I. 2333.

तात. 'तातः पितरि पूज्ये च स्यादनुकम्प्ये च पुंस्ययम्,' शब्द अनुकम्प्य = deserving compassion, such as son.

ताततु Vis mss. agree and the metre requires जनयित्री.

तातल, Med , 1807, W. etc but very doubtful. "ततोखा मदने तप्ते लोहकूटे-ऽपरोगयो,' I. 2810. 'तातल' तप्तपात्रे स्यात् तायनोऽपि ब्रजे मतः,' धन. [illegible] 253 'तातल' तप्तपात्रे स्यामनो ब्रजे' I. 809. मनोजव = father or any body who acts [illegible] a father, I 2835.

तामस. तामसीति च, Vis apparently for तामसी निशि, Med.

तार्क्ष्य. Not in Hem. अग्रुमर्णयो, Med. W. etc. for अग्रुयानयो', I. 2810 I prefer the last. Comp शब्द तार्क्ष्यः स्यात् हरे स्वर्णे गरुडे गरुडाग्रजे । पुमान् रथाङ्गने क्लीबं तार्क्ष्यी वनलताभिदि.'

तालपत्र तारङ्क, Vis.

ताल जटीपर्वो, Med. 1807. उज्झटीयधी,' I. 2810 'भटाऽमलाऽजटा ताली शिवा तामलकीति च' A. 2. 4 127.

ताखाङ्क, I. 2693 etc. Not in. I. 2053.

ताविष. Hem etc. तारिष, I. 2810

तालित. 'तालित' तौलितपटे वादित्रभाण्डे गुणे तथा,' धन.

तिक्तपर्वन्, Hem , Har. रक्तपुष्प,, Har A.

तिक्तशाक पयसुन्दरे, Mahendra

तिन्तिड Some write तिन्तिडि etc. I.2810 agrees about हिम्ब (emblic myrobalan ?, W. = affray ?) चुक्र, I. 2835 (= acid seasoning). "तिन्तिडीकं च चुक्रं च वृक्षाम्लम्,' A [illegible] 9 36 'वृक्षभेदस्य आम्लोल इति ख्यातस्य, टी', Xira Svami considers they are different kinds of sauce 'तद्भेदानाह'. Hem. and Vis. consider they are identical कालदाह = inauspicious period ?, W. तिन्तिड़ी [illegible] Mahendra, for तिन्तिड़ीके, Hem

तिमिर ताम्रेऽन्ये, Tri ताम्रेऽगे,, 1807. ताम्रगे, I. 993 हगोगे, I 1575 apparently for दृग्रोगे.

तिलक Hem etc. give लोम्नि for क्लोम्नि Comp A 2. 6. 65.

तीक्ष्ण 'यवक्षारो यवाग्रजः । पाक्यं,' A. 2. 9. 108-9.

तीव्र श्व' शुताभिजननो राजिका क्षवकाऽसुरी, A 2 9. 19

तुङ्ग. निशा seems to be used in the sense of turmeric (night, W.)

तुरग. नील, Med. apparently for नीली,

तुम्बुरी, W, I 322 B तुबरी, Hem तम्बरी, I 2053 तुम्बरी, Med, Tri, Vis सर-मर्द्दयोः, Vis, सरमाद्दयो, I 1539 सरमार्द्दयो, I 1937 सरमालयो, I 322 c I give घ्नर्द = वितुन्नक (तुद्) = धन्याक.

तुरायण• क्रियाहीन is doubtful Compare W

तुलाधार, Hem etc तुलाधर, Med

तुषार शकरे, Vis.

तूल This also कूल Vis तुल, Med.

तृणर, Hem., Med., Vis C• कृणर, Vis कृपर, Vis A. म्हङ्गारकौ, Med. for म्हङ्ग इमे मोदाम्हङ्ग, Hem for मोदाम्हङ्ग निस्त्रीश, Anek for नि:स्त्रस्त्र, I 2089. This word may, however, be नि:स्त्रीश = eunuch

तूल 'तूलं धाप जटा च' under u.s 3 86 'तूल्लं धूली जटायां च पापे स्तम्भे च न द्वयो,' शब्द

तृणशून्य तृणशून्यम्, Mahendra.

तेजन 'तेजनी तृणपूलके,' Med Compare A, 2 4 84

तैतिल, One ms of Ajaya gives तितिल

तोक्म 'कये खरे,' Med, हरिमरे, I 2810, apparently for हरिद्यवे 'तोक्ममभ्रे हरिम्माले कर्णयो र्मलकीटपि च, यज्ञ The use of माल leaves some doubt whether अभ्र is = cloud here हरिम्माल = any thing green (हरितवर्ण, Druma)

तौल वल्लभे, Vis for वेणुके quoted by A. c

तोदन, Vis A This also रोदन, Vis

त्रपा 'त्रपा स्त्री कुलटायां च व्रीडव्याकुलकीर्तिषु,' शब्द Druma and W take कुल and कीर्ति separately I understand अकुलकीर्ति as one word = any thing bringing disgrace on a family.

त्रिगर्त स्त्रियो, Hem apparently for स्त्रियां, I 2053.

त्रिपुट तीरे, Vis, तीरे, I. 1937 for तीर, Hem, Med, I 322 B. 'त्रिपुटा स्त्री तु सूक्ष्मैलामिश्रितमल्लिकासु च। तीरे सतीनके पुंसि कुकर्मे द्वे च तालके,' शब्द.

त्रिवर्षक 'त्रिकटु त्र्यूषणं व्योषं त्रिफला तु कटुत्रिकम्,' A 2 10 111 त्र्यूषण is only another form of व्योष.

त्रिविष्ट The second त्रिविष्टा, Vis महल्लान्तरे, Med

त्रिशङ्कु 'त्रिशङ्कुर्ना पतङ्गे स्यात् न्रपभेदे विडालके,' शब्द पतङ्ग = शलभ

त्रोटि, खगे of Med. = खगान्तरे of Hem. = a bird, not bird in general, W., Druma.

त्रङ्कट, Hem., Hem. A., I. 1937. त्रङ्कट, Med., Med. A. त्रङ्कट, Med. C., I. 2810 (धौताश्वलत्रा). व्यङ्कट. Vis. A., व्यगट, Vis. C, I. 2053. शम्पाट, Vis. खंसट, I. 1539. त्रिप्य, Vis. C. यव, Vis. A., यव्य, I. 1539. for त्रिकत्र, Vis., I. 1937.

त्विष्., W's Hem. apparently read व्यवहारे.

थ. 'थकारो भयचिह्ने स्याद् भक्षणे (भरणे, O. 437) च निलोचये,' शब्द

द 'दकारोऽभ्रे कलत्रे च छेदे दाने च दातरि,' एका. दं (कलत्रे खण्डने ना दा दानच्छेदता-रेषु, शब्द.

दंशित. जातदंशिते, Med. A. दन्ते, Med. C.

दण्डयाम, Vis., Vis. A. C., Hem., Hem. A., I. 2810. दण्डायाम, Med., Med. A. C.

दण्डार, Hem, A. etc. दण्डर, Hem शरपत्रके, Har. A. The metre shews वाहन of Har. should be वहन.

दम च्यर्दिते, Med. C., व्यर्थिते, Med., Med. A., व्यथिते, I. 2810.

दधि, Hem., Vis. A. Not in Hem. A., Vis. सर्जयोः, Med., Med. A. वाससोः, Med C.

दन्तशठ. 'वाङ्गेरी चुक्रिका दन्तशठाऽम्बष्ठाऽम्ललोणिका,' A. 2. 4. 140 (also अम्ललो-णिका, com.)

दन्तुर. उन्नतिवति, I. 2810.

दमन. धीरयोः, Med. A. C. (with वीरयोः in the first).

दम्भ 'दम्भः स्यात् कैतवे कल्के शाटोपाहङ्कृतावपि,' शब्द.

दरद. 'स्यात् कारखण्डे च विद्रुमे,' Med.

दर्भ. ग्रन्थ here is = ग्रन्थन = stringing, arrangement.

दर्वी. तर्वोः, Hem. तर्वोः, Hem. A. 'स्यात् नर्दू दर्वीकहस्तकः,' A. 2. [illegible] 34.

दर्श. पक्षान्तेऽर्के, Hem., I. 2810 for पक्षान्तेष्टौ, I. 2053.

दर्शन. 'दर्शनं स्वप्नधीसत्त्वाक्ष नेत्रशास्त्रोपलब्धिषु', अज.

दल. उत्सेधद्रव्ये, Vis उत्सेधावद्रव्ये, Vis A, उत्सेधावद्रव्ये, I. 1539, I. 1937. उत्सेधवद्वस्तुनि., Hem. 1807,' I 2053, I 2810, 'दल' पत्रोत्सेधखण्डपात्रयस्तौष-नेषु च', शब्द. *I prefer Hem. Med. and Shabda seem to be wrong.* उत्सेधवद्रव्ये Mahendra. Doubtful

दशपुर, Med. A. देशपुर, Med सुखदायां, Vis for सुखायां, Vis. A.

दशमीस्थ ऋतायन Druma. (?) = dying, W (?)

दशा 'दशा वर्त्तावस्थायां वसनान्तलचेतसोः,' अज

दृहम 'दृहने, दृहचेतने,' Hem I give Hem. A

दृहर. डिम्भे, Mahendra

दाचायणी. दाक्षिणियी, W Neither Med nor Ratnamala (O. 441.) give 'दन्ती'

दात्यूह कलकण्ठके, Hem कीलकण्ठयो, Hem. A. 'दात्यूहश्चातके कालकण्ठपक्षिणि तोयदे', शब्द कालकण्टके, Mahendra

दाय भागाहधोपिधरक्षो, Hal. 'दाय' स्यात् यौतके भ्रेत्र लयादिद्दानयोरपि। विभक्तव्यपितृद्रव्ये हट: खोसुयदभाषणे,' अज.

दायाद 'दायोदपुत्र सपिण्डयो:,' Hal.

दिग्ध मद्रके विषाक्तेऽग्नौ, Hem मद्रके Hem. A विषाक्तेपो, I. 2533, etc. 'स्नेहप्रबन्धयो,' अज W. adopts वह्नि = fire and प्रबन्ध (?) = a tale.

दिव. वने, Hem, W for दिने, I 2053.

दिवाभीत कुमुदाकर (the white lotus, W) is probably used here in the sense of the moon Comp कुमुदबान्धव.

दिवौकस्. A. seems to use सारङ्ग in the sense of चातक (deer, W.). 'च मद्गात् मृगाय', Svami. But 'दिवाय' is probably the correct reading Comp A. c.

दीदिवि. 'दोदिवि'इ सि गोर्वाणगुरौ भक्ते स्वर्गच्युते,' शब्द

दीना, Har. A, Med. क्षोमा, Har. मूषिके, Med, Med A. 'दीना स्त्री मूषक,' Med C.

दीप. Only in Med, Med. A. The first 'चमस्तके for 'श्रोचमस्तके'. A. 2. 4. 111 gives दीप्य = श्रोचमस्तक. Hence I retain it See next word.

दीपक, A, शब्द दीप्यक, A A, Hem, Vis, Med All distinguish between दीपक and दीप्यक.

दीर्घाध्वग 'करभा' उष्ट्र: प्रस्तुनका दारके: पादवक्त्रे,' A 2. 9. 75.

दुःस्पर्श. यासो यवासो दुःस्पर्शो धन्वयास (also धन्वयास, com.) कुनाशक', A. 2 4. 91 वासके, Vis

दुन्दुभि विषे, I 2053, विषे, Hem. for विषे, I 2810 etc विषे is probably the proper reading. Comp. Druma 'व्यचो पाशकविषये दानविषयो विविष्ट इति स्यात इति केचित्'.

दुर्लभ. दुरालभा = कच्छुरा, A.

दुर्वर्ष वास्तुके, Vis for वालुके, Vis A C.

दुष्कर Vis A., Med. C, I 1539 दुकुक, Vis. दुश्चक्र, Med. A, I. 2810, नष्यक,

Vis C टक्ट, I. 1937 अयवकाशके, I 1539, I 1937 द्रवकाशयो, Vis. for व्यवकाशके, Vis. A

हम्भू, Hem Not in Hem A, I 2533 हनूभ्, Druma and W The mss (I 1539, I 1937, I 2810 etc) so clearly write हम्भू that I can not accept हनूभ् 'हनूफ उवक्षेपे नलोपाभाव हनूफ् सपजाति,' u s 1 95 Bhattoji admits हनूफ् but prefers हम्भू and also हनूभू The meaning of snake scarcely follows from 'हभी यत्ने' यमयो, I 2810 for यत्नयो, Med A Taranatha quotes Med in support of हनूफ्, but there is no such word in फान्त

हयाम, Med A etc (u s 2 90) हयान, Med.

हयहती हयहतो I 2810, W Both forms allowed

हेव W apparently reads कुन्तिनि for कुण्डिनि

हेवन 'सेवायामपि हेवना,' शब्द. W probably read व्यवसाय (affair, business) for व्यवहार

हेवमणि आवर्त = ornament, W = रोमावर्त Druma = ring of hair, I 2835

हेवयु 'हेवयु र्ना सुरे धर्मधीघेऽभियातिके ऽन्यवत्,' शब्द

हेवसह, Vis A, I 1539, I. 1937 (स wanting) हेवसहा, Vis C एकसहा, Vis Vis does not say it is feminine and it can not be in the first sense मिथ्याहत, Druma

हेवसेना इन्द्रवाहिन्या, Vis for इन्द्रकन्याया, I 1539

हेष्णु दुर्गमे, I. 2810, 1807, for दुर्दमे I 2835, I 2533, I 1539 etc

हैल Some सुरा for सरा. 'हैत्या गन्धकुटी सुरा,' A 2 4 123 'चोरा हैत्या मसदा च माधवी गन्धमादनी लि न्दु ५

हौर्वीय दूर्वाया स्वरसे Med A, Vis A, दूर्ताया सरसे, Med C, Vis C दूर्वाया, I. 2835 मृष्ट = rubbed (clean)

द्रवत्, u s I 156, Vis C, I 1539 द्रुवा, Vis. युवा Vis A, I 1937 अभिगमे, Vis A C, I 1539 चाभिमये, Vis अभिनये I 1937 Comp the root

द्रव्य च निवेद्रेऽ च, Vis for चापि विनये Vis A वीर्या, Hem for रौप्या (apparently रौत्या) I 2053

द्रावक मोचक Hem for चोचक, Hem A, I 2053 मोचक, Med A etc 'द्रावका हृदय ग्राहिपाषाणद्रवकारका' ' प 'द्रावको रसभेदे स्याद् विदग्धे व्यावभेदके,' शब्द

द्राविड 'कर्पूरको द्राविडक कालको वेधसन्मक,' A 2 4 135 Some give वेद for वेध and सद्म for सद्मन

द्रुघण. द्रुघणा, Vis for द्रुहिणो, Vis. A.

द्रु, Vis., Vis A, Hem. A द्रु, Hem, I 2533 Com u s 2 57 कामरूपिम्=द्रुमारूपधर, I 2533 Not in Druma, W

द्रोण॰ जाधचाय, Vis for व्याटकानां, Vis A शैलभेदे, Hem for शैलसन्धौ, I 2053, I 2533 काकगार्वे, Tri for काकागारे, 1807 Anek gives another unmaterial verse

द्वन्द्व. स = समास I 1539 etc agree with Vis

द्विज 'अथ द्विजा। हरेणु रेणुका कौन्ती कपिला भस्मगन्धिनी,' A 2 4, 120 भार्गी, I 1937 भाण्डा, Vis भार्गी, I. 1539 'ब्रह्मिका (भज्झिका, फञ्जिका) ब्राह्मणी पद्मा भार्गी ब्राह्मणयष्टिका', A 2 4, 89

द्वितीय द्वयो, Mahendra for द्वये, Hem This is preferable

ध Not in I. 2810 and probably a later addition.

धन 'धन' विसे गोधने च स्नेहपात्रे च न द्वयो,' शब्द

धनद गुह्यक is here probably used = शीद् = कुबेर

धमन. वस्त्रा, Hem for भस्त्रा I 2053

धर द्रुति, Anek for द्रुति, Anek A The second passage wanting in Anek A

धरण 'धरणोऽद्रिपतौ, (अद्रिप्रतौ, 1807) लोके स्तने धानेऽ दिवाकरे,' I 2053 Not in Hem This is probably धरुण q v Med B also adds this line 'मानोद्भेदयो', Mahendra for मानविशेषे, Hem

धरुण, Vis. A This also धरुण, Vis, Vis B C (the last at some distance)

धर्मराज 'धर्मराजो नरपतौ यमे बुद्धे युधिष्ठिरे, शब्द

धवेष, Hem A धरण, Hem

धातु रसादिक' Anek for रसादिक, Anek. A I 2810 agrees with Med

धामार्गव देवदालयपि, Vis C देवदालग्रामपि, Vis A, Vis देवलग्रा' I 1539 (दा wanting) देवदानी, W.

धार 'धारा सैन्याग्रस्कन्धे खड्गादिनिशितानने। द्रवप्रपाते कुम्भादिच्छिद्रे यशसि सन्ततौ। अतिवृष्टौ समूहे च तुरङ्गगतिपञ्चके। धार प्रान्ते यास (वा?) भेदे ऋणवस्तीरयो पुमान्,' शब्द 'धारा खड्गादिनिशितमुखे सन्ततौ चापि धारा वर्षन्यादे विषरपदके सैन्यभागेऽपिमे च। धारास्ता द्रवस्तुरगगतय पञ्चधा रेचिताद्या धारा आवान्तर(पद)मविश्रामभावारवर्षेषु, H Druma's Vis apparently reads खड्ग for स्रावर्षे Tri doubtful I 993 निभा for निया.

धारण रुद्र, Vis. for कुड्र, Vis A

धाराङ्कुर, Hem etc धराङ्कुर, Har वाराङ्कुर, Har A (वाताङ्कुर, com) Some give नाधीर for नासीर

भाराट 'भाराटश्वानके मेघे तरङ्गे भस्तहस्तिनि,' शब्द

भार्तराष्ट्र हृ.त्र Hem for ह्रि. सितच्छद = हं स

भी, Med , 1807 Not in I 2810 and probably a later addition

धीर I give Med C Med and 1807 read 'धीर स्यात् त्रिषु पण्डिते । स्वच्छन्दे धैर्ययुक्ते च' for 'बुधे'

धुत कम्पने, Hem for कम्पिते, Hem A

धुन्धुमार पाटलिके, Hem for पटलिके, Hem A I 2053 शब्द = मे, चि House lizard, W 'स्त्री त्रिका स्त्री कुड्यमत्स्या च स्थलगोधा स्थपालिकेति साहसाङ्क,' Mukuta A. 2. 5 12 पटालिक = a plant, Mahendra

धुर्, W Med gives धू not धुर्, as it is found in भान्त not रान्त 'धूर्चिन्ता धूर्भारे ज्ये,' श (the second foot is faulty चाद्विय कहेगयो) Not in I 2810 and probably a later addition

धूत तर्किते of Dharani is doubtful 'धूते कम्पिततर्किते (भर्त्सिते ?)'

धूर्त, सपडलवण apparently = विड्लवण

धृतराष्ट्र ह समलद्रा , Med , Med A , W., Drums, for ह सपद्रा', I 2810, Med C , Vis , I 2053 etc ह सपाद्रा , Hem A.

धेनु धेना, Hem धर धोन, Hem A. धेनी, I 2053 , I 2533 The line 'स्याद्भास्तोभिद्दि । धेनु र्नेमालके दोग्ध्र्या गवि,' wanting in the last two

धेनुका हस्यपि, Mahendra for हस्यपि, Hem

धेनुक, Med etc धेनुक, Hem

धौत 1807, Med Not in I 2810, W

ध्याम Compare ध्यामन् u s IV 150 (परिमाण तेजस, com.)

ध्रुव ध्वाद्री, Med C, ध्वाद्रो Med , Med A, ध्वाटो , I 2810 ध्वाटि = सरारि = teal Drums apparently reads सरारो for सरारो in Tri. शब्द however gives no such meaning ध्वाती (= ध्वाटी) Mahendra for ध्माती

ध्वाङ्क्ष, तर्क्षके Vis तर्कके, I, 1539 सर्कके, Vis A सर्काट, Med. etc for तर्कक, I 2810 भार्गवोऽर्थी याचनकतर्कक,' हे र धुर Drums तक्षके (= One of the Nagas W) कक्नोल्य, Hem A for काकोलद्रा Hem. कक्नोलद्रा , Mahendra काकोलिकाया , Vis. C कङ्कोलिकाया , I 1937 कक्नोलिकया, others मत्स्याद् seems to be used here = बक and not any bird feeding on fish.

ध्वनिमाला Hem etc. ध्वनिलाला Mahendra

न Not in I 2810 I 2835 हिरहे for Med हिरम्बे (= Ganesh W) दुष, नटी

मटी, Mat A वाम, नरो मट्टी Maf Eka adds another line apparently from another work शब्द gives in the same verse न, मा, नी, तु, and मौ.

नकुल कुक्कुम, Hem for कुक्कुटी, Hem A शब्द = वि 'नकुलो शल्लिनी ते या नकुल· पाण्डवे पैर्यौ,' म कुक्कुटी = silk-cotton tree, शल्लिनी = perfume, W

नख, खण्ड, Hem for षण्ढ, Hem. A = eunuch (न = not, ख = इन्द्रिय : part, portion, W)

नग्नक, Hem Not in Hem A

नट शोक, Med., Med A शाक, Med, C कासुज is a name of the Ashoka, कंकोलाशि, मं ढी नली', A 2 4 129 (नली = red arsenic, W) Vis. probably uses छद्ध-विलासिनी in double sense

नत, पाटल्रा' Med for मादल्रा', Med C

नद, Hem., I 2053 नाद, I 2533 and वद्दे (also I. 2058) = प्रवाहे for ह्रदे, Hem

नदीकान्त जल, Tri, Tri A 'सिन्धुलेच्छलधिश्चासा इति रमस,' A, c 2 4. 61 'अथ सिन्दुको (also सिन्धुको) । सिन्दुवारे न्द्रसुरसौ निर्गुण्डीन्द्राणिकेत्यपि,' A 2 4 68 औपधी, Hem for औपधं, Hem A, I 2053.

नद्ध भद्ध, Med. Med A corrects लड्गुते into लङ्गुते, but the metre does not admit of it Hence I prefer लड्गुत of Med, Vis to लङ्गुत of Vis A

नद्धव, Med etc 'नद्ध प्रष्ठो च इष्टोक्ती,' Hem agun Wanting in Hem A

नन्दीवर्धन, गर्भ, Med, भङ्ग, Med C. for भर्ग, Med, A

नभस् घने, Med for वने Med A, 'नभा शास्त्रात्वर्ष वासि नर्भस्य नभोऽम्बरं । मार्ग पलितयोर्मे च वयोऽम्बाश्कलयो,' म

नमस, Hem, I 2053 etc Not in W

नरक, Vis., Vis A, C (with सत्क) Hem A, Med A., नराक, Med, Hem.

नरेन्द्र राजिकी, Tri, 1807 for वार्तिकी, I. 1575 वार्तिक = intelligencer

नर्तक केवल, Med., Med A. C corrected in A सेवक, Vis. A खेलक, Hem A. W's Med probably बर्हिणायो for वारणायो

नर्मट, Har निर्मट, Har A Not in others W gives both and his readings were probably different The only difference I find is कर्पर and खर्पर, which is of no importance Compare कुर्मट, Vis

नर्मठ, Har etc नर्मट, Hem, Hem A (the mistake palpable from ठान्त). चिबुके Med, Med, A; Har A., 'च'चुके,' Har for चूचुके,' I. 2810 etc 'लिङ्ग,' Hem.

'नर्मठ्यचुके पिङ्गे परिहासरतेऽपि च', शब्द. I take परिहासरत as one word and not like W. परिहास and रत separately.

नर्मद. निर्मलत्रोः, Hem. for नर्मलत्रोः, Hem A. W. probably had different reading.

नर्मरा. v. मर्मरा.

नल. मलिने, Vis. for नलिने, Vis. A.

नलिनी. मौलिका, Med. A. B. C., Hem., W. नलिका, Vis., Vis. A B., Hem. A. I. 2053. etc. नलिका = नली = नलिनी appears the proper reading. See also Vacaspatya.

नवफलिका. W. probably read नवोढाया' for नवेत्र.

नाग 'नागस्तु, Vis , Vis A for नागतु Vis. C. पुस्तके, I. 2533 (translates करण by इन्द्रिय ?).

नागपुष्प. Some पन्नक for चम्पक.

नागदन्त. It is clear from Hem. कुब्जा is not used here in the sense of whore. See Vacaspatya.

नागर. 'राजकसेरुः जलजः कन्दविशेषः' Ksirasvami. 'मुस्तो राजकसेरुः स्यात्' श्रा. १८२. It will be observed A. uses in the neuter. Tri. Tri. A., 1807, I. 993 'नार' पुमत्रा' . मदोघे च ' I give I. 1575

नागवारिक, Vis A. etc. 'नागवारिक, Vis. 'गणस्यराजे गरुडे हस्तिपे राजकुञ्जरे । चित्रमेखलके पुंसि नागरे नागवारिक ', शब्द.

नागाङ्गना, Hem 1807, Vis नागाङ्कुना, Hem A., Vis. A. C, I. 2053.(धोरस for हिरदस), I 1539 नागाह्वाना, I. 1937. Med, Med A., I. 2810. 'नागाङ्गनेभसुन्दर्यो' नागयष्टौ च योषिति'. I give Med C. with the exception of नागाङ्गना for नागाङ्गनी. W 'नागाङ्कुला,नागाङ्गना'.पत्त्रा' Hem. for यष्टौ, Hem A., I. 2053.सुन्दरिका, Har. for सुन्दरिका, Har. A. नागयष्टि = नागतमनी, Mahendra. = भङ्गो दरा (?).

नाडी. गुण, Vis. for व्रण, Vis. A. Hem., Hem. A agree about गुण (= rope, I. 2538.). (= string, Mahendra.)

नादेय काकुञ्जे, Hem A, Vis C Others व्यङ्कुजे. Neither in W.

नानाध्वनि, Har. ध्वनिनाला, Har. A , Hem

नाभील, Med. etc. नार्भल, Vis. गाम्भीर्ये, Hem for गर्भाण्डे, Hem A. I. 2053 etc. (गर्भाण्ड, W).

नाराच. W. etc. probably had different readings.

नारायण अभीरु = शतावरी, A. 2. 4. 101

नाल. शाकफलस्वकेे = उशुने, Mahendra. Nala shak is well known

नालिका I 2053 agrees.

नालीक. 'नालीकोऽस्त्रे शरे शलेत्र नालीकं पद्मनडने,' Mahendra

नि अयोभाव, Med. for अजोभाव, Med A. दार, Vis for दान, Vis. A समुय, Mahendra.

निःश्रेयस 'नि श्रेयसं शुभे मोक्षे विज्ञासुभावभक्तिषु', शब्द

निकर. 'निकरस्तु सङ्घा'शुतरते सुधावके,' Med. Med C. slightly differs from Med. A. I follow, निसार, Hem.

निकुम्भ, Vis. निकुम्भ, Vis A. दन्तेऽ, Vis for दन्ता', Vis, A.

निकृत. विप्रलब्धे, Med, Med. A for विप्रलब्धे, Med C.

निकृति W. apparently read slightly differently

निगम कण्ठे, I. 1575. 'कुण्डी स्यात् न्यायवादिनी,' नि य १० = यान्यम् of Hem. (read, W.),

निधुवन 'क्लीबं निधुवनं कम्पे सुरते नर्मकेलिषु,' शब्द. नर्मकेलि seems to be used as one meaning.

निपाक Hem A, I 2053 etc. निवाक, Hem. Not in W, Druma.

निभ. 'निभो व्याजे तु पुंलिङ्गः प्रकाशे सदृशे त्रिषु,' शब्द.

निमित्त Tri. mss agree, although not in W. etc.

निम्न, Vis Not in Vis A. C, I 1539, I. 1937, etc. विरायतनिम्नक is apparently used in the sense विरतिक्त = cireta.

नियम मन्त्रणाया', Med. for यन्त्रणाया', Med A.

निर् निःशेष, Mahendra for विशेष, Hem.

निरामय रङ्किक = वनाल, Hem. IV. 343.

निरुद्ध W apparently read वाक्य for बलि. But see Druma.

निर्व्यक्त 'निपुणे चपले च्छीने निर्व्यक्त उदाहृत', शब्द. The first word is probably 'निर्गुणे'. Both copies give निर्व्यक्त not निर्व्यक्त.

निर्भर, Med A., Hem. Not in Med C निर्भर, Vis, Vis A., Hem. A . I 2053, 2810, निर्जर, Vis. C. I निर्भर W. Med. confounds निकार and निर्भर.

निर्दिष्ट. 'निर्दिष्टो वाच्यविद्ग स्यात् प्रमाणवाद्यादिनि । द्याम्नुल्ये च तोये च प्रसेऽपि नियमयोजने,' शब्द

निर्झर Med, Med A. निरा, Med, C. निर्झर, Hem. Vis., Hem, A., Vis. C, J.

2810. निर्झर, Vis. A., I. 1539. निर्झरे निरपत्नमे, Vis 'निर्झरे कठिनेऽलमे, Vis. C, निर्झरे कठिनेऽलमे, Vis. A. वारे, I. 2810. W prefers निर्झर, but the use of निर्झरे as one of the meanings shews the word is not निर्झर. I. 2810 shews Med. is also निर्झर.

निर्देश, I 2810, but no निर्देश. Some only निर्देश. Some both Hem , I. 2053, etc. give both.

निर्माण काम, Hem for कर्म, Hem. A., I. 2053 विधितावयवरचनाहेतुः कर्मभेद, Mahendra.

निर्याण. योगजापाङ्ग, Hem. for गजापाङ्ग

निर्यातन. मतो, Vis. for मत, I.1539.

निर्यूह, Hem. A. निर्व्यूह, Vis etc.

निर्वाण. 'निर्वाणं निर्वृतावस्तंगमने गजमज्जने। शून्ये निवृते मोक्षे शून्ये विद्योपदेशने,' शब्द 'निर्वृतो', I. 2698, विध्वस्ते (?), I. 2053.

निर्वाद. 'अविवादात् वादाभावो निश्चितवादश्च', Ksirasvami A. c. 'निर्वादः स्यात् परीवादपरिनिश्चितवादयोरिति विश्व,' But I. 1539. etc agree about परीवादे and I. 2810. etc. about लोकवादे Do Vis. and Med want to convey अपवाद and परिनिश्चितवाद ? निर्वादस्तत्रलोकवादे, Mahendra

निर्वृति, Med. A. etc. निर्वृति, Med. etc निवृति, Tri

निर्वेश वेतन, Vis. for वेतन, Vis A

निर्व्यूह, A., Anek. etc निर्यूह, I 542. etc. I retain निर्व्यूह as some mss give it. निर्यूह is preferable.

निवात The kosakaras use the word as a subs (adj W)

निवेश शब्द adds 'निवेशने'. न्यासे द्रङ्गविनाहयोः, Mahendra. ('द्रङ्गो नगर' I do not remember meeting द्रङ्ग any where)

नियमन, Vis. A C This also निशामन, Vis and स्तुतौ नियामन' निदर्शने, Hem. नियमन' नियामन', Hem A. नियामन' नियमन', I. 2053. शब्द. 'भवेत् नियामनं दृष्टौ स्तुतौ विनयनेऽपि च' and 'निशामन' श्रोत्रनिद्दर्शनालोकयोरपि'.

निशा 'हरिद्रयो रात्रौ, Mahendra.

निशाचर 'निशाचरो राक्षसे स्यात् उलूकसर्पचक्रादिषु। वनजे च पशुघ्ने च' कुलटायां निशाचरी,' शब्द

निशीथ. This line wanting in Hem.

. निषद्वर 'I. 2810 agrees with Med etc

निष्काषित. व्यषितने, Med for धिक्कृते, Med. A. व्यह्निते, Vis., Vis. C. corrected into व्याह्निते, Vis A.

निष्पाव, Har A. etc. निष्पार, Har. 'राजमेषे करबडके', Med. for राजमाषे कड़ङ्गरे, Med A. 'कड़िङ्गरे। पचने,' Vis for कडङ्गरे, पवने, Vis. A. Also करङ्कर, A. c. 2 9. 22. कड़ङ्गके, Hem. for कडङ्गरे, Hem. A बोले, Hem वल्ल, Hem. A. वल्ले, I. 2053. Mss. spell शिम्बि etc both with श and स From the use of वल्ल, it is clear Hem. uses सूर्पपवन = सूर्पवात of Har. वल्लो धान्यभेद, Mahendra.

निष्. Not in W., Druma, etc Vis, Med give both निर् and निस्.

निस्तल चले, I. 2053. As व and च are alike, I have no doubt चले is also the proper reading in Hem. चल = unsteady without सत्र(= प्रतिज्ञा, Xira) इत्ते, I. 2698. चलं = सैन्य', Mahendra.

निह्नव. 'निह्नवः स्यादविश्वासे तथा शुष्मामलापयोः,' यत्र.

नीच. वर्षे, Hem. for खर्वे, Hem. A.

नीध्र, Vis., Med. A. etc. नीव्र, I. 1937, Med. etc 'वलीके ध्रौ,' I. 1539. etc. 'वलीकेन्दौ,' I 2810. वलीकेन्द्रो', I. 1937.

नीप. धन्वनि, I. 1937 for धन्विनि, 1539. etc (apparently = ककुभद्रुमे). With भूमिकदम्ब, comp. धाराकदम्ब in Druma.

नील. नीलौषध्या', Hem नीलग्रौषध्या,' I. 2053 *i e.* नीली = (indigo) plant. (नील = a medicinal plant, W)

नीलङ्ग, Med नीलाङ्ग, Med A. नीलङ्गु, Vis, Hem. नीलङ्गु and नीलाङ्ग, u s. I 37. शृगारयो', Vis. शृगीरयो, Vis. A, I. 1539. for शृगालयोः, Vis C, I. 1937.

नीलाञ्जसा, Hem. etc नीलञ्जसा, Hem A.

नीलिका. चुद्र, Vis for चुद्रा, Vis. A

नीवर. विषयग्रंथि, Hem. for वणिजग्रंथि, Hem. A. वणिजके, Med. for वाणिजके, I. 2810

नीवि 'स्त्रीकटीवस्त्रबन्धे स्यान् नीवि परिपणे स्त्रियाम्। व्यायव्ययविशुद्धे च धने कारायटेऽपि तथा,' Mankha in Z.

नीहार. Anek. A 'निहारस्तिमशीतने,' Anek.

नु. 'तोर्ये स्यात्,' Hem. स्तोतार्ये, I 2053.

नुचित्र, Hal apparently नुचित्.

न्दय स॰ वाद्नि', Anek. A. for वन्दिन', Anek.

नेत्र 'शिफाजटे', A 2. 4 11. = तरुमूल, com. मणि, Vis. मन्थ, Vis A.

नेपथ्य. नेपथ्यः, Med. for नेपथ्य', Med. A.

नैगम. इतिशु, Mahendra नैगमश्च इत्यपि' in Z.

नैपाली. सुवाहा, Hem. for सुवहा, Hem A

न्यक्ष, Hem., Vis., Vis. A., I. 2810. तुक्ष, Med., Med. A. पक्ष, Med. C. कार्ड, I. 2810 for कार्त्स्न्य of others.

न्यग्रोध. कार्मुक, Anek. A for कामुक, Anek. Vis., Vis. A. C., I. 1937 agree about विषपर्णी and Hem., Hem. A. about इषपर्णी The latter is consistent with इषा, A. 2 4. 87. 'चित्रोपचित्रा न्यग्रोधी द्रवन्ती शम्बरी इषा.'

न्यङ्क in all the kosas. न्यङ्कु in k., s, k etc (p. I 2. 38.) and as used in the Vedas A. g. 2. 1. 11 etc न्यक्ष, Vis.

न्यङ्ग. 'कुशो न्यङ्कु चि', Hem., W. कुशन्यङ्कुचि, Hem A. 'कुशन्यङ्कुचि,' I. 2533.

प, Med., Med. A. Not in Med C.

पक्ति, Hem. A, I. 2053 etc. Hem., Vis., Med., W. give it also as पंक्ति. The mistake is palpable.. गौरव is apparently used here in the sense of ripeness, maturity.

पक्व = A. I. 3. 91, 96. Hem 3. 76 gives पक्व = पिङ्ग.

पक्ष. पक्ष, I 2810 etc स्वक्ष, Med. House in W. पक्षक, Vis. for कैयादे, I. 1539 etc. 'पक्षः पक्षावे सल्वाहि पार्श्वे मासार्धे राजयोः । विहगे बलवे साध्यविरोध-पक्षग्रयोः । तुल्योदने कलिपार्श्वे कैयादेः परतो मजे', Med. It will be observed that some of the meanings have grown through the ambiguity of the verses.

पक्षक. A. gives 'पक्षद्वार' ॥ पक्षकम्,' but पक्षकः, A. A.

पक्षचर, Hem A, Med, Vis पक्षधर, Hem.

पक्षति 'पक्षमें द्वयोः' of A, is genitive = of the two पक्ष's *i. e.* पक्ष = fortnight and पक्ष = wing

पक्षीय W. seems to join this line to तद्धीय

पक्ष्मन्. स्वल्प, Med.

पङ्क. A also gives it as कल्को

पङ्किल, Har. मङ्किल, Har. A. 'पाद्दालिन्दी तरण्डा नौ.' in Har 59. Compare पदार. and 'पाद्दारकः स्यात् पोलिन्दः' त्रि. २. १२

पञ्चनख 'कच्छप' शशकादीनामुपलक्षणम्', Mahendra. It is doubtful whether Hem. intended this

पञ्चम. I. 2810 agrees with Med etc..

पश्चानन 'पश्चानन शिवे सिंहे भवेदत्ययकेऽपि च', शब्द

पश्चालिक 'पलक्षत,' Tri for वल्कक्षत Tri A

पट Vis makes लट also पट पुरस्कृति = प्रतिज्ञा of Anek (agreement, W)

पटह 'पटहस्तु समारम्भे वाद्यभेदे च हि वने', शब्द

पटि, Vis etc वटि, Vis C हरली, with a note गुग्गुली Vis B 'वागुले', Vis रागुवुले, corrected into वागुली, Vis. A. वागुली, Med B वागुली, Med, Med A गुग्गुली, I 2810 वागुवुले, I 1539 वासुली, I 1937 पट्टि and लालाट, Med C W gives वागुलि and वागुलिक = betel bearer Har 132 gives ताम्बूलद्रे वागुलिक Har A. reads वागुरिक I 2835 'betel-carrier'

पटीर (u s iv 30) It is curious none notices पटीर Ujjvaladatta cites 'पटीर कन्दुक काम पटीरचन्दनद्रुम' Druma reads पटीर for वाटीर q v

पटु 'पटुस्तीक्ष्णे स्फुटे दक्षे निष्ठुरे निर्गदे शिषु', जटा

पट्ट लाक्षाप्रसाधन, Vis I follow Vis A So A 2 4 41 पट्टी लाक्षाप्रसादन = red Lodh, com I give Anek A., not Anek. 'वार पट्ट पट पट्ट पट्टं लाक्षाप्रसादन' शब्दसि न्

पण्य पाकाड्डिका, Med corrected into पाकाटिका, Med A शाकटिक, Vis, I 2810 पाकाटिका, Vis A काटि is still used for small bundles of vegetables

पतङ्ग शलभाग्न्यो, Anek for 'शलभादित्यो, Anek. A.

पताका, अङ्क—Mahendra (= चिह्न) for अङ्के Hem

पत्र क्षरी, Hem A for छुरी, Hem प्रक्षस्तु कर्तरी, Hem, 3 445 shews छुरी is the correct reading

पत्नोर्ण Mahendra reads पत्नोर्ण

पद प्रदेश Med, Tri for व्यपदेश, Med. A etc वाकेन्त्र, Hem for वाकेन्द्र क, I 2533

पदार, Hem, Med, Vis. C, I 2053 पादार, Vis., Vis, A

पद्म. भाङ्गी, Vis, for भार्गी, Vis A Comp A. 2 4 84 चारटी = स्थलकमलिनी under A 2 4 146

पद्र W 's Vis apparently read स्तुतौ for वृतौ

पर The second परम् is शान्त अव्यय. I 2810 'नियोगच्चिमायाम्' शब्द = Med.

परञ्ज, Med A, Hem, I 2053 etc परञ्जे, Hem A. पराञ्ज Har फरञ्ज and खड्गभेदु, Har A

परपुष्ट Med etc apparently uses परभृत = कोकिल

परम परमं स्यात्, Vis परम स्यात्, Vis A C प्रकारे, Hem for श्रोङ्कारे; Hem A

परा Hem A is incomplete, हिंसासु, I 2698, 1807 for पुष्पराग, Hem

पराग 'पराग' पुष्परेणौ च धूलिस्नानीयचूर्णयोः। चन्द्रने गिरिभेदे च स्वच्छन्दगमनेऽपि च', यज्ञ

परि निरसने, Med, Med A., I 2810 निवसने, Hem., Vis, Vis A, I 2698, यज्ञ शेषयोः, Med., Med A, Vis शोकयोः, Vis A, I 2810 etc.

परिकर समाचार, Med corrected into समारम्भ, Med A

परिगत प्राप्ते, ज्ञात, Med व्याप्ते, ज्ञात I 2810

परिग्रह. 'परिग्रहः कलत्रे च मूलस्वीकारयोरपि। पत्न्यां परिवारे च राजवस्तुस्वभाजने,' यज्ञ Anek word is probably प्रतिग्रह

परिध्वज्, u s I, 158, Med Med A प्रतिध्वज्, I 2810 परिध्वज्, Vis., Vis A., I 1539, I 1937, I 246 c मरध्वज्, Vis C, परिघ, I 322 b परिजध्वज् Bhattoji and r

परिताप, Vis A, Druma. परिकम्प, Vis, Vis B Hence 'fear, trembling' under परिताप, W

परिभाव परिच्छेद, Med अमस्थान, Vis A

परिमल सुरत means in सुरत and is not a different meaning.

परिबर्ह. परिबर्हे', Vis, I 1539, I 1937 प्रदिबर्हे, Vis A मारिबर्हे, Vis C

परिव्याध द्रुमोत्पल = कर्णिकार, A. 2 4 60 A 2 4 30 applies परिव्याध to अम्बुवेतस, not वेतस Hem makes no such distinction.

परिश्रय, Druma., W प्रतिश्रय, I 2810, Med etc

परिसर देवयोः, Mahendra देवयोः, Hem

परिप्लुत, Med. A परिप्लुत Med, and प्लुते Comp A 2 10 40

परीरम्भ, Med, Med. A, Vis, I 2810, I 322 B, I 2053 पारीरम्भ, Vis, A. but corrected परीरम्भ, Vis. C विपरीरम्भ, Med C (but the mistake clear from position) पारिरम्भ I 1539 पारिरम्भ, I 1937. Not in Druma, and W and Hem

परोष्टि, I 2053, I 1539. Hem. 'स्यात्तैव पिष्टविक्रेतौ परोष्टिपरिचर्ययोः, with पर्पट पर्कटी Not in W and Druma

पर्ण॰, Vis पर्ण, Vis A तिपत्ते, I 2533 'त्रिपत्रके पलाशे स्यात् किंशुको ब्रह्मपादपः' हे ४२०२.

पर्परीक, Med, Med A, I 2810, Vis A पर्परीक, Vis, Vis C, I 1539, I 1937, I 2053 पर्करीक, Med. C द्रुमकम्बल only in I 2810 and यज्ञ पर्परीक पर्प-

इन्तरसे गर्भे च मारुते। तथा पर्णशिरायां च स्तके दूतकाम्बले घृतकम्बले is probably a sweetmeat

पल पलस्तुला, Anek A पल'तुला', Anek.

पलाश. 'पलाशो निर्दये प्रोक्त पलाश किंशुक शटी। पलाशा राक्षसा प्रोक्ता पलाश पत्र-सुचत्रते,' ध पलाश for पलाश, Mahendra.

पलित केशपाशे, Hem for केशपाके, Hem A. Hence W's much or ornamented hair

पक्ष ,पल्लपाश and पाशक seem to be used to denote (पक्षि) parts of a Hindu village

पल्लव. The second स्त्री, Med for पल्ली, Med. A रक्त, Vis for पल्लव, Vis A Med, Med A, Tri, Tri A read वने for बले, Vis, Vis A, Vis C, Hem, Hem A, 1. 2053 The Bengali ब and व are written alike

पवन कुलाले स्यात्, Vis for कुलालस्य, Vis C 'पवन' स्यात् कुम्भकारपाकस्थाने नपुंसकम्। स्यात् पुंसा तु जगत्प्राणे निष्पावे प्रयतेऽपि च' शब्द जगत्प्राण = air

पवित्र W's Vis apparently read वर्षणे for वर्पणे कोष,, Mahendra for धर्षे, Hem but the exp कोषोपकरणमूर्णातन्तुसन्ततिनिर्मितं जैनमुनीनां 'रजोहरणं' shews धर्षे is the correct reading

पश्चत In the Ganaratna Mahodadhi vrtti, Vardhamana writes 'पश्यतेति पूजा-र्थयो—पश्यत मायावको मुक्तो, पश्यत शिशुरपि विद्वान्'

पा शुक Probably some mss, read पक्षौ Hence 'पा शुन पापिकृत्यो खट्वा-ऽपि च न द्वयो' शब्द

पा शुचामर, Vis A पा शुचत्वार, Vis पुरोटि पत्रभङ्गारे, लि. १ २ ११ पुरोटि पुर-सत्कारे, हा १६४ (–रायभाटि, Druma, = current of river, W.) = the place where the rubbish of a village is deposited (?) वर्धापक = माङ्गीच्छेदक (Comp वर्धापन in Druma) शब्द apparently understands दूर्वाश्चिततटीभूषि as three different meanings दूर्वा, अश्चित, and तटीभू 'स्यात् पा शुचामर दूर्वातटीभूष्यश्चितेषु च। धूलिगुच्छप्रय-क्षाद्वपुरोटिषु च न स्त्रियाम्,' but he can be hardly correct पुरोटि नंद्राद्रौ पूरानीत कचवर ' Mahendra.-(कचवर = sweepings, Childers)

पाक 'पाक परिणतौ स्यात्त्रा' पाचके पेचके (पचने ?) ऽपि च। केशादीना जरायौत्रे राष्ट्रादिभङ्गभीतिषु,' शब्द

पाकल Vis. A पाठल Vis

पाचन, Med A B after the first line of पाचन पाचन, Med C, Hem, Hem

A. (here पावनी only with हरीतक्या', which at once shews the mistake), Vis. A. B. C. (the last has पावन in the middle line along with पावन, which also shews the mistake). A. 2. 4. 57 uses पूतना (=पावनी, com.) for हरितकी. पावनी रत्नमद्र्यो पावन' पावने मतम्, कृत in both copies.

पाचल. पाचाल, Med. corrected into पाचल in Med. A. So in Hem.

पाञ्चजन्य. पोटगल is said be used here in the sense of a fish.

पाटक कपटक, Med etc. for कटक, I. 2810, I. 1539, I. 1937.

पाटल. कुङ्कम for कुङ्कुम, Mahendra.

पाटलिक Not in W., Har., Har A.

पाटीर, I. 2810, I. 2053., I 1539. etc. वार्तिक, Hem. for वार्तिक, Hem. A. वार्तिकी गाङ्गुलिक, Mahendra. See पटीर

पाठ. ख्याते, Med for ख्यातो, I. 2810.

पाण्डु. 'पाण्डुर्नो ऽप्यसौ रोगभागमे दर्शितेषु च,' शब्द.

पात्र. योग्य = deserving of (fitness, W.) नाट्यानुकर्ता = actor and can hardly mean dance.

पात्रट. कर्पटे कशे, Med B. ग्रन्थ, Druma, W. वर्पटे...कशे, Med. C. कर्पटे... देवे, Med. Med. A. कर्पटे...क्षेत्रे, I. 2810.

पादटीर. जरत्माले प्रमाथे, Vis रजताले पिङ्कले, Vis. A. C, I. 1539, जरत्माले पिङ्गाये, I. 1937, I. 322 b. पादटीरो वोट्टुका सेत्र जरत्माले विभावसौ। पिङ्गायै वायवै कहु युक्तव्यापारमन्त्रिषि,' शब्द युक्तव्यापार also Druma, W. latterly, and I. 2810. But Hem. leaves no doubt युक्तव्यापार is the correct reading पिङ्गाय also in I. 2810 and I. 2053 apparently for पिङ्गाय जरत् also in I 2810, I. 2053 and must be preferred to रजत्, which does not exist जरत् old, rotten.

पाथ See पीथ.

पादप पादपीठारी, Med for पादपीठे री I. 2810.

पादपाशी खुङ्डुकाया', Med, Druma खुड्डुकाया', I 2810, खड्डुकाया', I. 1937. खुवड्काया', Med. A., Vis, Vis. A, I. 1539, I 246 c. Hem. uses पादपाश = शृङ्खला, iv. 295 and = द्राक्षाग्र, iv. 317. W gives द्राक्षाग्र.

पामर खस्य, Vis for खल, Vis. A.

पाय्र, Vis A पद्म, Vis. पाव्र, Vis. C

पार, कर्करी = गर्गरी

पारपार. Mukuta and Maheshvara understand शस्त्र = परश्वध

पारायण This is also given as परायण in Med.

पारावत, ललयो, Vis for फलयो, I 1539 Druma and W understand मर्कट and तिन्दुक as different meanings

पार्वती Mahendra पार्वती Hem

पार्थिवी समाया, Vis उमाया, Vis A, I 1539 I 1937 गङ्गाया, Vis. C तुमा (can not be तुमा), Hem तुका, Hem A. तुगा, I 2053 तु चा, I 2698

पार्षद, I. 2810, Hem etc पार्षोर, Med C वर्षर, I 2053 Not in W, Druma वराट Vis A C जराट, others जराट = heron, I 2835, जराट not in Drum ० etc

पार्श्व पर्शुगण = पार्श्वास्थिसमूह Druma. चक्रोपाय, Mahendra for चक्रोपाग्र, Hem

पार्ष्णि च भूपृष्ठे, Hem for चमूपृष्ठे, Hem A. कुम्भाग्रा, Vis. A B (the verse is wanting in C a marginal note in B चलत्कुम्भे), Hem, I 2533 कुन्या, Hem A भ 'पार्ष्णि कुत्सा (कुन्या, W कुम्भाग्रा ?) समाख्याता सैनापृष्ठेऽङ्घ्रिपार्श्वयो'

पालङ्क प्राजिपर्षिणि, Med, प्राजिपर्षिणि', Med A (corrected into वाजिपर्षिणि), Mahendra

पालि मूका, Vis प्रभेदयो Med, 1807, Vis for प्रदेशयो, I 2810, I 1539, etc योजिति Med for योषितो, 1807 etc

पावन व्यासे Med सिद्धे व्यासे, Hem पावकाध्यासयो, Vis, Hem A, I 2053 Vis, A B C read सिद्ध and अध्यास अध्यस I 1539 I have not met पावन in the sense of व्यास अध्यस = सूर्य, Mahendra

पिङ्ग वस्या Hem गोरोचनामयो, Hem, Vis I give Hem A Hem uses पिङ्गु-नाली = पिङ्ग and नाली

पिञ्जल 'करायिका, I 1539 करायिकाया, I 246 c रात्रिकाया I 1937 करायिकाकासु, Vis A B (wanting in C) किरायिकाया Hem A. कर्णिकाया, Hem, Druma करा-यिकाया, I 2053, करायिका = बलाका, भूरि पिङ्गलिका = बलाका भूरि See Druma W's Med probably read बलाका यो (= sun)

पिशु 'वसुतान्तरे भैरवस्य प्रभेदेऽपि,' Vis

पिच्छ पिच्छ पुच्छे, Vis A C विजयिनेषु Vis चोलिकाफणिजालयो, Har, W, Druma I prefer Har A The अर्थश्लोकाधिकार shews चोलिका or कोलिका is not a different word as shewn in some mss वाज = feather 'पत्र पतत्र पिच्छ वाज तनूरुहम्,' है ४ ३८२ छटा = क्षेत्रनाला, पिच्छल = सान्द्रवस्तु, I 2533 कोलिका = कोलि = jujube Nothing new in यष्टका I 1539, I 246 c agree about पिचकिल पिज-पिज I 1937

पिच्छल I 2810 छिद्रिजले It agrees about पोतिका 'पितिमा ग्रि'मया मोचा पिचित्र' विजर' (व') स्मृतम् च 'पिच्छला स्फोटिकायाम्यारामावालाशुपा'यव,' स्फ, 1807, I 1577 c. I have given Har A स्फोटिका is probably used = पोतिका, वार्ता = egg-plant, वामा = woman and यातामृ पा'नु The passage is, however, very doubtful •

पिञ्ज बधे वधे, Vis for वधे बधे, I 1539, I 1937

पिठर पिठरो, Vis. for पिठर', I 1539

पिण्ड शिवाले, Vis for शिवाले, Vis A पिण्डतगर, Med for पिण्डीतगर, 1807 etc. 'पिण्ड' गम्बरसे स्टहाद्यिमगुरि स्या (सुपि स्यात् ।) पिण्डमाजीवने जतुम्या पिपिते तयोड, कुसुमे दाने पिततेत्र(स्या)ऽपि च। पिण्डी विल्वकगोलकी च तगरीपल'रभेदो स्मतो पिण्डी ग्राम सिल्ह प्रपार्य'क उपन्यासलयालाशुका,'भ 'पिण्डो स्टहैकदेशे भा बधे बोले च सान्द्रके। पिण्डराने देहमात्रे गोलवित्व नयोरपि॥ खोड़ पुष्पे च पुंसि स्यात् पिण्डमाजीवनोह्ययो । स्यात् पिण्डी पिण्डतगरे तुम्बीयज'रभेदयो',' यद्द It will be seen पिण्डी = पिण्डीतगर = पिण्डतगर = तगरी.

पिण्डार, I 2053 etc च'वे, I 2810 खेपर्य गोवे

पिचिण्डक, Hem. पिच्छिल, Hem. A पिञ्जल, I 2053. Not in W.

पिण्डीतक, Hem, Vis. A etc. पिण्डातक Vis.

पित्सत् Druma and W.'s Vis read 'मत्पिपन्'?

पिप्पल निर स्रुके, Hem A, Med etc निरस्रुके, Vis, I 1536, I 246 c निर पत्ने, Vis C निर'स्रुके, Hem, I 2053 निरस्रुके, I 1937 निरत्रुके, I 322 b Not in यद्द I can not say which is the correct reading

पिशुन खका, Hem for एका, Med etc काले, Med for काके, I 2810.

पीडित यन्त्रित, Hem यन्त्रान्तर, Mahendra

पीतकावेर, Hem etc पीतकावेर, Hem A पीतकवेर, Vis. C

पीथ Hem, I 2533, Med. A, C, etc (thus पाथ, W etc, I 2810) पार्थ, Med, 1807

पीयू यूके, I 2810 Some काके for काके See Druma

पीलु व्याज, Vis for गजे, Vis A पिपाने Med, Med A *for* मस्तके, I 2810 पीलुपद, Med C फलपादपभेदयो, I. 2810. पुष्पद्रुमे Hem., 1807. Not in I. 2053.

पुलक कलिका, I. 2835 (= bud, W.) कालिका, I. 2610, Druma, etc.

पुष्ट, Hem., I. 2533 भयात्राव्यनयोरपि, Hem A Not in Druma, W.

पुटित पन्हिपुट, Med. for पुरपुट, Med. A.

पुण्डरीक. कोषकार = sugarcane. I 2053 also मयाधर This word not in *Druma*, W.

पुण्य पावन = purifying, holy (= purity, purification, W)

पुलक I 2835 also translates 'pappus of tamarisk' as if the word was भावु not याव. यवे, Mahendra.

पुनर्वसु 'पुनर्वसु र्भभेदे स्याद् द्वयो कात्यायने पुमान्। लोकभेदे धनाध्यक्षे गरुडध्वज-भूजिनो,' शब्द.

पुरस्तात् Although at first sight अग्रतस् may be taken as the word in A, it must be recollected that the word occurs in सान्त not षान्त

पुरा प्रबन्धयो for प्रतीपयो, Mahendra

पुष, पुष्प पुमान् देवलोकपरागन्धयभित्यु च। मधुरे वाच्यलिङ्ग स्यात् महीभेदेऽपि च स्त्रिया', शब्द.

पुल, Hem , 1807 Not in I, 2053

पुलक, Tri A पुलक, Tri गल्वर्के, Med., W etc गल्वके; I 2810 पुष्पार्क, Vis. गन्धक,Vis. C गहर्के, Hem A असुरराजत्रा, Hem A असुरराजत्रा', Mahendra for असुरराजत्रा, Hem, I 2053 मणिकोषे, गन्धर्वे, शब्द गल्वर्क, I 2053, I 1539 तालक = हरिताल असुराजी = राजिका, W, B, and R (?) Not in the synonyms.

पुलाक पुलाक, Hem., Hal for पुलाको, Hem A धान्यविशे, Hal

पुष्कर अम्बुदे, Hem A, for अम्बुजे, Hem.

पुष्पलक, Vis, Hem, Med पुष्पलक, Mahendra पुष्पलक, Med B, W.

पुष्प विकाशि, Hem for विकाशे, Hem A The first spoils the metre, विकाशि, Med A C,

पुष्पक सीसके, Vis काशीसे, Vis A, कासीसे, Vis C.

पुस्त लेप्य, Vis. लेप्य, Vis C.

पूग All the mss of Med agree, but the last part wanting in W and Druma.

पूत रटिते, Vis for घटिते Vis C (घट विशरणे comp वक्र)

पूतिकाष्ठ, Vis A C देवदारु, Vis Mss agree, but grammatically it should be पूतिकाष्ठ for the tree and पूतिकाष्ठ for the wood

पूतयष्ठ, Har etc मलयष्ठ, Har A

पूर्ण मतो, Med for मस्ते, Med. C, Vis A B C W apparently admits the first and not the second

पूर्णक 'नासाच्छिकनी तु पूर्णिका,' Tri, 2 5, 27 चित्रा', Hem

पूर्णानक वर्धापने, Med corrected into वर्धापके, Med A पूर्णालक, 1807. स्वग-नये, I 2810

पूर्व. स्तुतभेदे, Hem. A. for स्तुतिभेदे, Hem.

पूर्वेद्युस्. प्रभाते, Hem., I 2698, 1807. Not in Hem. A., I. 2053. प्रभेवासरे, I. 2810, 1807. 'पूर्वेद्युरित्यते प्रातः पूर्वेद्युः पूर्ववासर इति रुद्रः', A. c 3. 4, 20.

पृतना. Hem. clearly gives three words पृतना, अनीकिनी, and चमू. The language of Vis. is doubtful. Probably he gives पृतना and अनीकिनी only.

पृषु. मदति, Med. for मक्ति, Med. A. The first त्वक्पत्रयों, corrected into त्वक्पत्रयां, Med A. बाला, Vis. B. बाली, Vis. C. for बाला, Vis, Vis. A. वाधिका, Hem. A. for वाधिका, Hem., 1807. Not in W., Druma.

पृषदंशिन्. दंशभारी, Vis. दंशभीरो, Vis. उरपक्ष पृषदंशः, का. ८०

पेय आप्योल्य, Vis., आपाल्य, Vis. A. for आपाल्य, Vis C.

पेशी. सुपक्वकलिके, Med., Med. A, Hem. (W. blown bud). सुपक्वकलक, Med. C. सुपक्वकपिशे, Hem. A., Vis, I. 2053. etc. कारण्डभेदे, Med., Med A, Vis., Vis. A, मण्डभेदे, Hem., Hem. A., Med. C., Vis. C., I. 2810. सुपक्वा कपिका यत सुपक्वात्रविशेषः पूरिकाख्यः, Mahendra.

पौष. The last part of Vis., Hem not in W., Druma.

प्रकर. चामराबली, Med, Med. A. Others चामरावली.

प्रकरण. प्रस्तावे, Mahendra for विश्रामे.

प्रकाण्ड. प्रशस्ते, Med., Vis for प्रशस्ते, Med. A. etc.

प्रक्रिया. अधिकार, 1807 for अधिकार, Hem A Not in W., Druma.

प्रख्यात. प्रख्यातः ख्यातहृष्टयोः, Vis, A. B. C. (the first two with प्रतीत, the last two with प्रणीत, the last wanting one verse) W. has followed this. But where प्रख्यात is used in the sense of हृष्ट ? See प्रतीत.

प्रगण्ड. सुवर्णांशिमकोष्ठे, Med. A. सुवर्णोलुमकोष्ठे, I. 2810, Med., W. I follow Med C, as Hem. etc. support it सुवर्ण कलियारूपे = कांस्यमा (?) इत्ये, Mahendra. सुवर्ण is used in the sense of सुवर्णालु

प्रचण्ड प्रबल, Mahendra, for प्रताप, Hem.

प्रचलाक. दन्दशूके, Vis, Vis. A. for बर्हि चन्द्रे, Vis. C.

प्रचलाकिन्. Here चित्रमेखल is used = मयूर.

प्रजवन. प्रगम = उपचर and प्रजन of A. 3. 2. 25. = गत्यादिषु पुंसवादीनां प्रथमगमनं (going well or quickly, W)

प्रणय प्रसवे, Med प्रसरे, Med. A etc

प्रतिचिन अनुचरे, Med, (= follower, W). अर्थने, Med A etc.

प्रथिष्ठित Med A etc प्राथिष्ठित, Med

प्रतिकार, Hem., Hem A Vis, Vis A B, I 2053 Not in W, Druma

प्रतिकष्ट हिरासत्रा च Hem 1807 etc

प्रक्षिप्त भंगजे Hem for निग्रहे Hem A, I 2053

प्रतिपन्न विक्रान्त = powerful (overcome W) विख्याते, Mahendra

प्रतिबन्ध कुलाधार, Anek for कुलाचार, Anek. A

प्रतिरोधक सोध Anek for चोर Anek A

प्रतिष्काय Med Med A प्रतिस्कन्ध Vis प्रतिकाय Vis A प्रतिहाय Hem See p VI I 159 *Vamana* writes 'वार्तापुरुष पुरुष पुरोयायी वा प्रतिष्काय इत्यभिधीयते । कथं रिति किम् । प्रतिगत कया प्रतिकायोऽस्य ' Nothing new in शब्द मा

प्रतिसर च भूषणे Med Vis for चमूपृष्ठे, Med A etc मण्डल, Druma

प्रतिष्ठ, Hem etc प्रतिषिद्ध, Mahendra प्रत्याख्यात = rejected (celebrated, W)

प्रतिष्ठित, Med A etc प्रथिष्ठित Med ख्याविते, Hem for विहिते, Hem A

प्रतीच्य प्रतिपाद्ये, Hem for प्रतिपाल्ये, Hem. A

प्रतीत प्रस्थिते ज्ञात, Hem प्रथिते ज्ञात, Hem A सादरे, Hem for सादरे, Vis, Med

प्रतीहार प्रतीहार प्रतिहार्ये, Vis A, C I give Vis, I 1937 but it is also corrupt Vishva might have regarded प्रतीहारी also applicable to male door-keepers, but the language does not convey what is clear in A v below

प्रतीहारिन् Under A 3 3 169, Maheshvara explains द्वास्थ: प्रतीहार: प्रतीहारीत्यपि शब्द । च तु उ द्वयमपि स्त्रियाम् । अयमिति न इति न भवितव्यम् । शान्तेषु प्रयो पाठायोगात् ।' In other words he regards प्रतीहारी = the nominative singular of the feminine stem प्रतीहारी and not of the masculine stem प्रतीहारिन् But what is his authority for the statement that the feminine प्रतीहारी is used in the sense of the masculine ? As regards the objection about the word being नान्त it is groundless as it is described secondarily like दण्ड under दण्ड A 3 3 42 Ksirasvami simply writes 'स्त्रिया प्रतीहारी '

प्रत्यय स्वाहो Hem स्वाहो, Mahendra छ = छप, ॥ रन्ध्र = hole, W = अन्तर, Sha

प्रत्यासीद चिते, Med for चयिते, Med A (= eaten, W)

प्रत्युपगमनीय उपस्थेय = to be attended on (placed near, W)

प्रथम, Hem A etc प्रथम, Hem दारुण, Med

प्रधान, उत्तमे, Med for उत्तमे Med. A

प्रपञ्च विस्तारे, Med, Hem (= extent, W) against D

प्रपात, Hem A प्रयात, Hem. तटे, Med. प्रपातस्त्वतटो भृगुः A. 2. 3. 4 Hem. V 143.-4 प्रपात = तट. सौप्तिक = रात्रावस्कन्द, 3. 464-5.

प्रपितामह एव', Med. etc for एवः, Vis etc.

प्रवाल, Vis A etc. प्रणाल, Vis

प्रभव Med C. has प्रभवो जन्महेतौ स्यात् प्रभावे च प्रकीर्तितः। व्याद्योपलभ्ययो' स्थाने पा'मूले (पया'मूले) सन्निभिद्यपि व्याद्योपलभ्ययो', Vis व्याद्योपलभ्यस्य स्थाने, Hem. Med जलमूले for जलमूले, Vis. A. etc

प्रभाव W.'s Med. apparently read शान्ति for शक्ति.

प्रभूत उद्गत = produced, risen (gone up, W).

प्रमीत हतौ, Hem for हते, Hem. A.

प्रयोग कर्मणि, Hem for कार्मणे, Hem. A.

प्ररूढ Hem., Med. जठरे for जरठे, Hem. A , Vis., Vis C जरठ is not used in the sense of जठर = belly, W. जठर, however, is used in the sense of जरठ, A , Vis. See शब्दभेद

प्रवण. उद्दर, Med A B for उद्वार, Med. C, आयते, Hem. for आयत, Hem. A. आयता, Druma.

प्रवारण, Hem. etc प्रावारण, I. 2053

प्रवृत्ति व्यावल्यादौ, Med , Med B आवल्यादौ, Med A. भवल्यादौ, Med. C W., Druma अवल्यादौ. Hem IV. 289 वदेशे दृशं प्रवृत्तिय.

प्रवेणि कथयोः Vis for कुथयो , Vis A.

प्रव्राजन, Med. C पृष्ठयायन, Med., Med A. Neither in W., Druma.

प्रसर. यन्द, in W. 'assemblage' (?).

प्रसृत, Med C. प्रहृत here also Med. A.

प्रसाद काव्यगुण is one word = perspicuity. (W. takes काव्य separately)

प्रसू कदली, W , Druma for कन्दली, Med etc.

प्रहृत, Vis etc प्रहृत, Hem, विजिते, Vis विनते, Med for वितते,' Vis A , Med. A.

प्राच् अनन्तरे, Mahendra for व्यवान्तरे Hem Add v उदच्.

प्राणक. लोलयोः, Vis A. बेलयो , Med. C चोलयोः, Med., Med. A. पालयो', Vis. C corrected into बालयो , Vis. B. 'बोलगन्धरसप्राणपिण्डगोपरसाः समाः,' A. 2 9. 104 चोल, Druma = cloth, W.

प्राणिद्यूत शङ्के, Hal.

माध्व पट्ट, Anek. corrected in Anek. A.

माध्वस् in माल्न. माध्वन्, W. नम्र, Vis., etc. = प्रकृ. नर्म, Med etc.

मान्नि. The kosas and W give माति also as मान्नि. but Vis. at considerable intervals. Old manuscripts, however, shew the second word is माति and not मान्नि. Compare the root मा. मादेशयोः, Med. etc for प्रदेशयोः, L 2810 etc. मादेश = प्रदेश, मन्त्रभेद.

मार्थित. देतौ, Tri. for हतौ, Tri A.

मासाद, Med. A etc, प्रसाद, Med.

प्रियक. प्रियकः प्रियकोऽपि स्यात्, Anek.

प्रेमन्. कृर्म, 1807 कर्म, Med A.

प्रैष. उन्माम, Med, 1807 for उन्माद, Druma, Vis

प्रोत, Vis. A. C. स्रोत, Vis.

प्रोथ. पोथ, Hal in the body. च्यंस, Tri., 1607 apparently for चञ्च

प्लव, Vis. यूथ, Vis. A. The first यवस्त for स्वस्त.

प्लव, Med. वेडे for भेडे and पयौ for कपौ, Med. A. कैवर्तौ (र्ति, तैं) कुलक = मोथा, A 2. 4. 132. com कुलक = several stanzas, W. This is doubtful प्लव· पलवः, त्रि २. १४५ = पलो, Bengali.

प्लुत लति, Anek. प्लुति is my guess.

फटा. हल, Med, 1807 for हस्त, Druma. कितव, Hem for कैतव, Mahendra

फणा. तक्षा, Anek. A. for लक्ष्मा, Anek.

फर्करीक फर्करीक विकलयम् under u. s. iv. 20.

फलकिन्. ह्वकिन with स not स in all. फलकिन् is however = फलक fish as in W.

फाणि. करम्भ, Har., Har. A. करवड, Hem. करम्भ, Hem A. etc.

फाल्गु. See p. vii. ■ 18.

फाल बाधयि फल, Hem for वस्त्रा ये फाल, Hem A.

ब. विश्वो, Med. A. Not in Med. C. An interpolation. बगबग is doubtful. व्यडगद in Druma

बक. बकोटः एकपाख्यः, त्रि. २. १. २१.

बणिज. वाणिजमो, Med. for वाणिजको, Med. A.

बन्धक ··वारिण्या', Hem. for करिण्या', Hem. A

बर्बर. सर्गरे and चार, Med C. for सहरे and चारु, Med, Med. A. चारु is probably used in the sense of beauty. स्तोमिश्र, Druma, W. Comp. चारु, देशी १. १.

बम्बूर Med etc make this also बम्बुर, but शोभने बर्चे after रम्यनम्रयो' shews this is a mistake So बयो in Hem shows the first word is बम्बूर (बम्बर, Hem A.)

बर्बटी रघटीदयतयोरपि, Vis I follow Vis A

बर्बर केशचक्रल = केशविन्यास, Mahendra. (also बर्बरा. for बर्बर) Med probably uses चक्रल as an adj = curly.

बल बली, Hem. for बला, Hem A बल, Anek., Anek A

बलभद्रा सद्दा कुमारी तरपि, A 2. 4 73 (a young girl, W)

बलाक, Vis. A Not in Vis C, Vis, W But compare Ujjvaladatta's quotation from Shashvata under u s iv 14 (बलाका) This is not in my Sha. and in z Prof Aufrecht finds it in his Vis

बलि बलि, according to u s iv 123 वर्ष्म, Anek. for चर्म unnecessarily glossed क्षय Both जराश्लथ.. कावे Hal My correction is a guess

बहुक, Vis A B, C, Hem., Hem A बाहुक, Med, Med. A C and जलखातक for जलखादक of others W adopts जलखातक in the sense of digger I give both readings as Med may have regarded the word as बाहुक from बाहु arm जलखादक = अम्बु प a tree ?

बहुफल. काकोदुम्बरिका फल्गु मैवयू (पु) जं बनेफला, A 2 5 61 W apparently read मलयू for व्यामलकया in Med I prefer it.

बाणिजक, Med, Med. A C. बाणिजिक, W बाणिजके, Vis etc See कोषातक

बाध दुह्यो, Tri for दु खयो, Tri A.

बार्दल. मेलानन्दा = inkstand, W But compare मसा', Hem

बार्बटीर चास्थि = stone

बाल शिटो, Hem for शिशौ, Hem. A Some read क्लौ for ह्रौ मेधौ Mah and some mss of Vis for मेध्ये I agree with Zachariae this is a better reading Compare खलेवाली

बालक Not in Hem A Med A B, C, agree Vis regards बालिका as a different stem as it gives it at a different place पिञ्जोला, Tri, पिच्छोला, Vis A पिच्छोला, Vis C पिञ्जोला, Hem, Hem A पिञ्जोला दलकाह्वला, हा २०३ पिच्छोला = घोषधि, Mahendra

बालेय बालह्वित, Med, Med. A for बलिह्वित, Med C, Hem etc. Med apparently like the others had in view u v 1 13 खरौ, Med for खट्टौ, Med A

मुक्कस, Hem, I 2053 etc Not in W Commonly मुकस कालिकामेल्यो॰, Mahendra (कालिका = योगिनी)

बुभ्र Hal is doubtful Is तुविङ्ङ = गणेश ?

बोधन. बोधिनी, Med A, Vis A, etc (the mistake palpable as it is connected with बोधन, not बोधिन्) Vis gives बोध and गन्धबोधने for बोधि and गन्धदीपने, Vis A

भ्राह्मण स्फुञ्जिका, Med, पञ्जिका, Vis for फञ्जिका Med A, Vis A स्फुका, Vis. for स्फुका, Vis A

भ्राह्मी 'फञ्जिकाया कणटिका, Vis, Vis A for फञ्जिका पद्मगड्डिका, Vis C फञ्जिका, Hem, Hem A, 1807 It may be a corruption of फञ्जिका The first भ्रह्मी, Druma, W, against grammar

भ भ स्थानु मयूरे, Vis I follow Vis A

भक्ति भवना, Hem A भङ्गि = विच्छित्ति Mahendra It may mean fracture

भङ्ग कौटिल्य = crookedness, turning (= cheating, fraud, W)

भटि. Vis, Vis. A, Vis C agree The verse wanting in Vis B Although the word should not come under नानार्थ, there is no reason to dispute its correctness on this ground as such errors are found in all the kosas

भयडम खलिकारे, Hem for मलीकारे, Hem A = maltreatment (wickedness, W)

भन्द, Med, B भद्र, Med, Vis, Hem among दान्त's of two syllables. The mistake is palpable Not in W, Druma

भद्र इयमे ■ कदम्बके, Med for हये मेरुकदम्बके Med A C. मेरुकदम्बयो, Vis, मेरुकदम्बके Vis A C I have doubts whether W's explanation of कदम्ब is correct

भरण The difference between Med, and Vis mss is noticeable W, has followed the former Med C also has 'भरण कुङ्कु ऐ भङ्गे भरण तु ध्वने तयो '

भरत भरतात्मजे, Hem, Druma, W for भरधमात्मजे, Hem A —a proper name, Druma, Some दौष्मन्ते for दौष्मन्तौ मल्लरे, Vis

भरद्वाज, Vis, Med, Hem A भारद्वाज, Hem and मुनौ जीवे for बृहस्पति ' W, has followed both

भर्मन् भारे, Vis Vis C for भाभौ Vis A Druma read नाभौ, (= navel, --

भक्ष Vis joins कोश to it

भरत भरतौ Vis A B C भवन्तौ, W The form भवान् is doubtful.

भसद्. भसल्लाघनम्, under u s I 129. भासत् प्रभास्वरे माने Vis भास्वत् प्रभास्वरे भासि, Vis A. सरत् प्रभास्वरे भासि, Vis C भसत् (corrected into भास्वत्) प्रभास्वरे भासि, Vis B भासयो, Mahendra.

भस्मक, Med C भर्मक, Med corrected in Med. A

भाकूट. I understand भात् of Vis. = after भ (भा) भाकूट, Mahendra.

भाग कृप्यार्ध क, Druma = half rupee, W

भागधेय प्रत्याय apparently = कर (comp आय) Not in Druma W

भानु. Anek रश्मि, Anek A corrected into रश्मि

भार जघ्यो, Med. for विंशत्यो, Med. A C

भारद्वाज, 'मुनौ भारद्वाजनयविशुमन्दह्र नेत्रपि च, Hem A (wanting in Hem बन-विशुद्ध ने, Mahendra). भरद्वाज, Tri but corrected in Tri A.

भार्याटिक, Med, Med. A, Vis, Hem A भार्याटक, Vis A भार्याढिक, Hem मुनि-भेदे, Mahendra.

भार्योढ भार्योढ, Mahendra

भालाङ्क, Hem, Har फालाङ्क, Har A भावह्न, Hem A

भावाट W वेश and Druma निवेश separately Doubtful.

भास, Med, Hem वास, Vis A C The word must be चास, as वास is separately mentioned

भास्वत् दीप्तौ, Hem for दीप्ते, Hem A W probably read सूर in this and भास्कर But सूर is also = सूर्य

भित्ति प्रदेशे, Vis for प्रभेदे, Vis A

भीषण I am inclined to regard शल्लकीरसे = शल्लक्या रसे = शल्लकीद्रवे and not शल्लक्यां and रसे But W has adopted the reading of Med and I have not sufficient materials to correct उर्णाटे, Mahendra. for वाडे, Hem

भुजङ्ग पिङ्गे, Med A for विङ्गे, Med A

भुयङ, Har A भुषिङ, Har Not in W

भुवन, Hem. A Hem makes लोकनाकारवाम्बुषु and joins to भावना

भुवन्यु भुवन्यु स्वामिसूर्ययो under u s 3 51

भ्रूकुटिन् भ्रूकुटी, Anek भ्रूकुटी, Anek. A

भूर्जेश, चर्मजाल, Med, Med. A, वल्कल, Vis C for वल्कल, Med C and वल्कल, Vis, Vis A W gives भूर्जेशा in the sense of चर्मजाल but the authorities are decidedly in favour of वल्कल

भूतद्रव्य मार्कोट, Vis माखोट, Vis. A माकोल, Vis C खोल्याक, Vis A.

भूतात्मन् देहे, 1807, Med. B Med

भूति सम्पत्तौ, Med. (corrected in Med. A) for सम्पत्ति, Med. C

भूतीक, Vis, Med., Hem A. भूतिक, A., Hem. I prefer भूतीक, as Vis's arrangement is mostly by affixes, while the short इ may be due to copying. कर्पूरके त्रणे, Med Med A. for भूस्तृणकतृणे, Med C

भूमिका देश, Med for वेश, Med A

भृङ्ग पिङ्ग and भृङ्गो, Med for पिङ्ग and भृङ्ग, Med A माकव not in W but Hem IV 253 माकव केशरञ्जन' केशराज is another name for केशरञ्जन

भृङ्गार कनकालुके, Vis C for कनकालुके Vis, Vis A.

भेद द्वैध, Vis, for द्वैधे, Vis C

भेरुण्ड भेरुण्डो and पक्षिणो, Vis for भेरुण्डा and पक्षिणी, Vis. A.

भोगवत् नाद्य, Tri, Tri A नाद्यगामयो, 1807, W, Druma But the correct reading is apparently नाट्य

भोगिन्. वैयाहत्यकरे, Hem A वैयाहसिकरे, Hem, (वैयाहत्य is derivable from व्याहत्ति = debauchery Comp ग्रामणी गणिकापति, Hem). वैयाहत्यकर, Sha. 105 (these verses are wanting in my mss = व्यावहारिक, notes) W seems to derive it from व्यय. वैयाहसकर परिचारक व्यावहारिक रत्ननेत्र, Mahendra

भ्रमणी क्रीडाद्यायाम् or क्रीडाद्याया, Med, यन्नीचित is used in the sense of God

भ्रमरक, Med etc भ्रामरक, Med C गिरिजे, Vis गैरिके, Med C गिरिके in others W seems to have read गोलके

भ्रामक I consider the first भ्रमर of Har भ्रामक, as the mention of भ्रमर again shows it can not be the same word Har has भ्रमरे joined to वच, but this is also an error, as वच comes under पादाधिकार and not षष्ठश्लोकाधिकार

भ्रामर, Vis A etc चामर, Vis and ग्राम for ग्राम, Vis A Hence Wilson's 'village'

भ्रूण स्रुज, Anek for अपस्रुज, Anek. A

मङ्गल्या विज्ञे and श्याम पुष्पा, Hem. for विल्वे and श्याम पुष्पी, Hem A

मञ्जरी ह्रस्व, Med corrected into स्थूल, Med. A

मञ्जुल मञ्जुल ज्ञ जलाह्वये, Mahendra जलाह्वय = शैवल See जलाह्वय

मणि, 'मणि कूपतले वाच (वर्ष 1)' गद्दषि ह जाने

मणिक, Anek A मणिक जय रो Anek

मणिच्छिद्रा मेधाया, Hem A for मेदाया, Hem मेदा = a drug (marrow, W)

मण्ड शर, Hem A. for सार, Hem पञ्चाङ्गुल = एरण्ड, A 2. 4 51

मण्डूक गूढपर्णस् = भेक, लि १२ २६. योगक = a plant (मण्डूकपर्ण, A 2 4 56 मण्डूकपर्णी = a different plant भद्रभेद, Mahendra)

मण्डोदक मण्डोदक, Vis for मण्डोदक, A B C. चित्तरोगे, A C for चित्तरागे, Vis, Vis B, Med, Med A चित्तरागे, Med C व्यानिस्मनाऽऽतर्पयादीपन मण्डोदक च तत्, लि २. ९ १२.

मत सम्मिते, Hem सम्मिते Vis for सम्मते, Hem A, Vis A

मति याच्छा, Vis. A B मोच्छा Vis मोच्छा, my guess

मत्सर युधि, Vis. for क्रुधि, Vis. A

मत्स्य मीनान्तरे, Vis A B C., Hem (wanting in Hem A) My correction is a guess पाठ्ये, Vis B C for पाद्ये, Vis, Vis A, Hem

मत्तवारण व्यपाश्रय, Vis C for व्यपाश्रय, Hem. कुन्द, Med. B for कुण्ड, Med A.

मद ज्ञपक, Vis., Mahendra for चपक, Vis A, Hem चपकवस्तु is one meaning W takes चपक separately

मदकल मत्तेभे, Med., Med. A for मत्तेभ, Med

मदन. राले, Hem, Hem A It is probably used in the sense of माष, Hem IV 237

मदयित्नु मद्य is probably used by Vis in the sense of मदजनन

मदार = वराह under n s 3. 134

मधु जीवाशोक is regarded as a copulative compound जीवा = जयन्ती and अशोक

मधुक जेष्ठ and मधुक, Vis for यष्ट्या and मधुको Vis A C वह्नि, Hem for वन्दि, Hem A मौचद् not in W, Drma apparently name of the bird त्वपु is doubtful

मधुपर्णी गाम्भार्या, Med corrected into गम्भार्या, Med A

मधुर मधुकर्कटिका Med A. B मधुकुक्कुटिका, Hem, Hem A, Vis, Vis C मधुकुक्कूटिका, Med C भेदा, Hem for मेदा, Hem A स्वादो, Anek. for स्वादु, Anek. A.

मध्य लग्नके, Vis नग्नके Vis C for नल्वरे, Vis A

मध्यम राजा, Mahendra for कन्या Hem भेदजे, Vis. A मन्यजे, Vis C for मध्यजे, Vis A

मन्थ सात्त्व = from सक्तु सातरे, Tri, Tri A for सात्त्वे of others

मन्द रागिणो Vis for रोगिणो Vis C मातङ्गि = son of पतङ्ग

मन्दर मन्थरे शैले, Vis for मन्थशैले स्रात, Vis A Some probably मुकुरे for W has also mirror

मन्दुरा समीपार्थे च वस्तुनि, Vis for वसत्यप्रान्विताभुवि, Vis C The last मन्दुर, Anek.

मरीचि ऋपणे, Vis C for कृपणे, Vis A B I can not decide which is the correct reading

मर्करा, Vis A, I 1539, I 246 c मर्मरा, Vis, Vis C, I 1937, I 322 b मर्मरा, Med, Med A, I 2810 I prefer मर्मरा as the arrangement in Med is alphabetical and there can be no doubt he regarded the word as such It can not be मर्मरा, as the word is separately noticed in Vis It may be मर्करा but its derivation is unknown Vis A, I. 1539, I 246 c 'दरीभाण्डसुरङ्गानि कुलाह च', Vis I 1937 'दरीभाण्डसुरङ्गानिकुलाह च'(सुरङ्गा, Vis C and भाण्ड, सुरादि, I 322 b) Med दरीभस्त्रासुरङ्गानिष्कुलाह च (निष्कुलाह च, Med C) I 2810 दरीभाण्डसुरङ्गानिष्कुला च

मर्मर मर्मर, Vis A for मर्मर, Vis, Vis C

मलय शैलाङ्गे, Med corrected into शैलाशे, Med A

मलिन दोष, Hem, Hem A दुष्ट would be a better reading भूषिते, Tri for दूषिते, Vis etc

मल्ल कपाले, Mahendra कपालि(न्) is a low caste, but is probably used here = Shiva.

मल्लनाग मल्लनागे, Hem joined to दीर्घध्वज for मल्लनागो, I 2053

मसृण व्रतगो स्नाइमा च भा, च. १ ६ २०

महाधन सुवर्णं, Med, Med A for सुवस्त्र, Med, C Hence gold in W

महानाद भयानके, Vis A C for ययानके, Vis, Vis B., Hem, Hem, A

महामात्र आमयात्रे, Vis, for आमयात्रे, Vis A

महारसि अगस्त्य twice in Vis, A B C The second may stand for the tree or the proper reading is व्यास

महालय, Har A, Med,. महालयेऽपि तीर्थे, Har

महावीर सन्नान, Med, Med A B. Med C gives Hem यज्ञान = यो ग्न, Druma ललाट-क not in W.

महायज्ञ अलिक = ललाट, A. 2 6. 92

महोदय स्वाम्य, Mahendra for स्वामि = Hem

माटर मठरो मुनिगौएडयो, under u. s 1 39 No such word in these koças

माटि पक्ती, Med. for भक्ती, Med. A. शिवार्चा, Hem शिराक्लेवी, Hem A.

मातुलानी कलाया, Med कलामे, Med A etc. apparently for कलाय भङ्गा मसमयाह्वय इति रुद्र, A c But भङ्गा and शण are different plants

मातृ काल्या, Vis for काव्या, Vis. A B C. मह्यापत्रादृशा, Vis., Med, Vis A. C for ब्राह्मोत्यादृशा, Vis B, माह्यापत्रादृशा॰, Med. C., मह्यापत्रादृशा, Hem The use of आदि shews wife or female of Brahman is not meant. See A c. 37

मातृका करणेश्वरे = करणाना इन्द्रियाणां ईश्वरे आत्मनि, Mahendra.

मात्रा परिच्छेदे, Hal

मार विघ्ने, Hem for विघ्ने, Hem A

मारि वर्षे doubtful apparently from इच under मार in Vis

मारीच याजकाहिजे, Med, Vis., Druma probably for याजकहिपे. See याजक

मार्गण याचक Anek for वाचक Anek A

मार्जार खड्डाय = घटाय, खट्टाय Vis खट्टाय, Vis A.

मार्जालीय, Hem, Vis, Med C, u s. I 115 मार्जारीय, Med, Med A

माल माल, Med, Hem for माल, Med A, Hem A क्षेत्रे Vis for क्षने, Vis C

मालती काकमाचत्रा विशालाया, Vis for काकमाचत्र विमलत्रायां, Vis A काचमालत्रा, " Hem

माष गोष, Vis. for गोष्टे, Vis A Not in W, Druma

मिह, Med. A. etc मिह, Med Both वित्तयो for मिहयो॰, Vis, Hem., Med C

मिहिर इड, Med, Med A, Vis, Vis. A बुद्ध, Med C, Vis C, Hem., Hem A

मीनाक्षीय, Med, Vis, I 2810, I. 2053, I 1937 मीनाप्रीय, Vis A, Med A, I. 1539 मीनाक्षीय, Hem मत्स्यीय, Hem दर्दुराम्ल, I 2810, W, Mahendra. दर्दुराम्ल, Med, Vis, दर्दुराम्न, Med A, दर्दुराम्ल, Vis A, दर्दुराल, Hem, I 2698 दर्दुराम्ल = मीनाक्षीय, शङ्खमाला = व्यञ्जनविशेष, Druma = a tree, Mahendra

मुकुन्द कुन्दुरु = गोर्दशाक, A s 2 4 121 निधिभिदि विष्णु, Med for पारदे विष्णौ, Med C

मुकुर च कलिद्रुमे मकुले, Vis for मकुलद्रुमे मकुरो, Vis. A C (the last wanting in A) मकुर इत्यपि केचित, A s 2 6 140

. मुग्ध. मुग्ध सौम्ये मने मूढ इति वैजयन्ती, मि म 89

. मुद्र Vis makes यापसत्कोषमोचने

सुनि कद्रुसेन, Med बद्रुसेन, Med A corrected into बद्रुसेन यमिनदीवुइमियात्यामसि कि शुके, Vis I follow Vis A. Vis C differs from Vis A मिनात्य for पियाल

सुनिभेषज व्यागस्ति Vis for व्यागस्त्य, Med, Vis A

सुर, Med. A पुर, Med

सुसुर, Hem etc सुश्युर, Hem A सूर्ये, Hem for सूर्यै, Hem A

सुषित झात, Hem for ह्रुते, Hem A

सुष्क, Hem, etc शुष्क Hem A and last foot wanting स ह्नते, Med for सह्नाते, Med A

सृष्टि पत्रे, Vis A for फत्रे (= handle) of Vis, Vis C, Med A B C.

सृष्टिर, Vis A etc मदिर, Vis

मृणाल वस्त्रे वेतने, Hem for वस्त्रे वेतने, Hem A

मृग मृगजाया, Vis. for मृगयाया, Vis. A, Hem A etc.

मृगमेला Not in Med C मृगनेत्री, W

मृगाक्षी. विषाला = इन्द्रवारुणी, A 2 4 156

मृणाल Anek A corrects न जलाकुल into कञ्जदण्डक' but unnecessarily जलाकुल means मलद Compare A 2 4 164 'अभय मलद' सेव्यमृणाल' जला-यमम् A also gives कञ्जमृणाल, but our authorities shew मृणाल is used in the same sense

मृदर खगजरे, Anek for खजगरे, Anek A

मृदुफल मदाकाल = mango Med A B C agree, but the line is unmetrical and ungrammatical Perhaps the mistake lies in the author

मृत्सा, Vis, Vis A, Med मृत्स, Med C and कोषद्भा for काष्ठा, मृत्सवासी ष, Hem for मृत्सा वासी ष Mahendra वासी is not in W but its derivation is simple (comp वासित and is found alike in Vis. and Hem)

मृदु तीक्ष्णे, Hem for वातीक्ष्णे, Hem A

मृष्टेरक Hem, Med, Med A, Vis A., I 2053 मिष्टभुक, Hem A (clearly wrong as it is of three syllables and जान्त) मिष्टेरक, Med C मिष्टेरक, I 2810 मृतेरक, Vis, and मृष्टाशिनि दृष्टेरक, Vis. C and मृष्टाशिनि corrected into मृत्साशिनि सुष्टेरक, Vis. B मिष्टाशिनि, Vis. A B, Med A. B अतिथिर्षिके, Hem A. अति-थिहिधि, I 2053, I. 2810 etc.

मेघपुष्प० नादेमुतात् Hem. for नादेये, Hem A. द .. हरे ह्ये, Med for ना हरे हूँ ये, Med C नादेय = वेतस (= river water, W) and मिषदाभ = ओषधिभेद, Mahendra

(वेतसे जते च मेरशुल्व, Mankh in Z) I regard मादेय = याग्न of A = antimony and पिष्टाभ्र = hail

मेघ नेघ, Med for क्षते for क्षतो, Med A क्रतु Vis and joins मेधि

मेध्य व्याश्रये, Vis. A मध्यमाश्रमे, Vis C

मोच अनु, Hal apparently for अर्जुन and मल for मान पाटलि मोचिसुष्फकौ A 2 4 30

मोचक मोक्षु, Mahendra for मोक्ष, Hem

मोरट मोरट, कूर्चिकायां, Vis यङ्कोटमूल, Hem. for पुष्प, Hem A यङ्कोठ, Med

मोह मोहो विपर्ययो, Hem for मोहौ विपर्ययो, Hem A

यक्ष दानव, Anek for दान च, Anek A

यति पाद, Med for पात, Med A

यन्त्र Hem not in Hem A

यमल द्वयो, Med C for द्वये, Med., Med A

यशु, Tri A. मधु, Tri

यव Not in Hem A

यष्टि भारद्वाज, Vis भाव्य', Vis A for भाव्यौ, Med. A etc.

याम्य प्राच्या, Hem, Med. for प्राच्या, Mahendra, Med B.

याव Not in Hem A

युग चतुर्थे, Hem for चतुष्के, Hem A

युत Vis clearly writes पृथक् not अपृथक् Compare यव and यु to separate and vernacular युदा Med may have tried to improve But we can read युतो युक्ते पृथग्भूते

यूथिका जातके, Vis for जातके, Vis A

योग्य I understand पुष्य = the 8th asterism

योनि ताम्रयो, Mahendra for तोयदयो, Hem

रक्तपाद Hem, Hem A, agree Not in W, Druma, 1807 रक्तपाद = शुक, Hem IV 401

रक्ताङ्ग The second also रक्ताङ्ग, Vis, Vis A for रक्ताङ्ग, Vis C

रचना रचयो, Vis for लाचयो, Vis A.

रङ्ग टङ्ग Vis A but corrected. मन्दयो, Med, Med A for मल्लयो, Med. C, Hem, Hem A, Vis, Vis A C W adopts first

रत्नमाल, Vis A C etc रागमाल Vis रत्नमाल Med. छल्लयो, Hem A तुद्यो, Hem for चुन्द्यो, Mahendra यथाचुन्दो कुटनी शम्भली समा ...

रजत रजत छद, Hem A for रजत हृद, Hem

रञ्जन गुण्डा, Med, Med. A गुण्डारोचनी=रोचनी, A c 2 4 146 गुण्डा, Mahendra for गुञ्जा, Hem.

रतमरीच वशीकृती, Hem, Hem A The last मुनि for मुनि.

रद (u s I 94 रद इ वनदी प्रोक्ता, Com. देवनाक् च, s k.) रद, Med, Med. A in the नान्त after रति रद, Med A रम्, Vis A बद्ध, Vis रलु, Vis. C.

रमण रासभ=ass, W Doubtful Probably the proper reading is 'रमणो रासभे ध्वनौ' It should be observed रमण is not in Hem, Hem A. रासभ may also mean Krsna or Smara from रास and भा

रमति रमति कालकामयो under u s IV 63

रम्भ वानर, W, Druma for वारण, Med, 1807

रम्य रम्य, Hem for रम्या, Hem A

रवण, Vis, I 1539, I. 246 c भरण, Vis., I 1937.

रश्मक, Hem. Not in Hem A

रश्मि 'पक्ष in Med, Med A C. W seems to have had पक्ष्म=eyelash

रस, कुंस, Anek B for कुर्म, Anek, Anek A

रसायन राजव्याधि, Vis, for जराव्याधि, Vis. A विहङ्गमे, Hem, Hem. A, apparently for विहङ्गे रसायन=घोल, Hem 3. 73

रस्न, (u. s 3 12) रस्न Vis, Vis. C (the last वचक, for तचक) in the मान्त class with रस्न भस्न, Vis A and वेचाकचवरयो क्लस्न again, Vis B Ujjvaladatta explains द्रव्य and Wilson follows it But Vishva's view is more consistent with derivation

राचस चण्डा-भगदरी A 2 4 128

राघव जलधे, Vis जलदे, Vis C जलधौ Vis A मुरपान्तरे, Hem A मधुजे, Hem

राजबदर रक्तमेलके Med., Med A for रक्तामलके, Med C

राजहंस सुवर्णालि, Med, Med A. (Med C wanting) for सुवर्णालु of Hem, Vis etc. सुवर्णक, A 2 4 24

रात विधीयते, Anek for भिधीयते, Anek A

रातक 'The second रात्रिक, Hem A.

राधन. भापण Med., W, Druma I would read तोषण Comp. root

राधरङ्ग Med., A., W राधरंक Med स्वरङ्ग, Vis A corrected into राधरङ्ग, राधरङ्ग, Hem, Vis, I. 2053 राधरंक. Hem A [illegible]

I. 2810 नासारे, Hem. for ना सीरे, Hem. A, I. 2053 Mahendra understands नासीर as one word. He seems to be right, if compared with धाराट्ट र

राम हिङ्गुनद्या, Med, Med A for हिङ्गुनिम्नगे, Med. C, Vis Vis A W. considered it made of हिङ्गु and नद्ये हिङ्गुलिनि, Hem Hem A, 1807, हिङ्गुलिनी not in W, Druma. It is apparently = हिङ्गुली, A 2 4 114 = रामसेवुम

राशेरस, Vis, etc राशरस, Vis C जागरिके, Vis., Vis C for जागरके, Vis C, Med, etc., जागरणे, Med C रससिद्धिरसावास, Med, Med A for रसवि द्वे बले राशे, Med C सिद्धि, Vis, Vis A C राशे गोष्ठा, Mahendra

रिङ्खा, रीङ्खा, Med, W See गोङ्खा

रीति रीत्ति, Med The mistake is palpable

रुचक फलपूरो बीजपूरो रुचको मातुलुङ्गके, A 2 4 76

रुदथ रुदथ पिता, s k

रूप नायके, Hem., Hem. A, Vis नानक, Med A, Vis A मानक, Vis C मानक, Tri., Tri. A आलोक, Vis, B, Med A B C, W. (this makes मा = masculine, but W keeps it neuter) Comp where रूप is used in the sense of नायक पशुबन्दो, Med A B C for पशुबन्धो, Vis A B C

रूपक नाटकादेरपु, Mahendra.

रेखा दर्शिन्या, Vis for दर्शान्या, Vis A, Hem

रेचनी. यतघ्नी, Vis C रोदनी, Vis. A गुन्द्रा रोचमका, Hem. for गुन्द्रा रोचनिका, Hem A. गुड, Vis गुन्द्रा, Vis. A गुन्द्रा, Vis C

रेणुका च रेणौ, Vis for रूरेणौ, Vis A

रेरिहाण चम्बरे, Hem, 1807, Med etc बसुरे, Med B, W, Druma

रेवती रेवति, Tri, Tri A., W. It must be रेवती as it is part of it although रेवति may be of course correct.

रैवत जयन्तेऽपि सुवर्णे ऽनौ, Hem for च जयन्ते सुवर्णेनौ, Hem. A च जयन्ते रैवतक, Hem IV 97 सुवर्णालु = सुवर्णकरकपालिका, Mahendra I think it is the Sonalu tree.

रोक क्रयण Hem for क्रयण, Hem A

रोचक 'काम्पिल्ल कर्कशचन्द्रो रक्ताङ्गो रोचनीत्यपि,' A. 2 4 116 = also रेचनी A.

रोड़ चोमे, Med B for चोदे Med., Med A C Compare रोला Not in W, Druma

रोदन रोधने, Vis for क्रन्दने Vis A

रोध्र गालव शावरो लोध्र, A 2 4 33 Also शावर, com Printed with ब not व. शावर appears the more correct reading

रोप् रोप रोपे Hem I follow Hem A

रोपण, 1807 etc रोपाण, Mahendra This must be as printed by Zachariae also the reading in Vis (connected with पाषाण) Comp also शब्दभेद 'पाषाण-रोपाणविषाणयोषण' Not in W, etc पलयो Med, Med A C I change it into शरयो after Vis, Hem as the word would be neuter, if वर्षण signified the act

रोहक Not in Med C

रोहित धीर लोहितचन्दनम् A 2 6 124 लौहितो रोहिते, Hem A, रोहितो ऋश्यभेदे, Hem Hem VI 31 रक्तासु रोहित

रोहिणी तडित्कटुम्भरा, Med, Med A for भवितकटुभरा Med C (कटुभरा is used = कटुरोहिणी) W gives also lightning गोमयो, Hem. A for गात्तरे, Hem.

रौद्र रौद्रा, Vis for रौद्री, Vis A

रौहिष. (u s 1 48), Med., Med A Hem A, रोहिष, Hem, Vis Both Vis A, C

लक्षण, Hem A, Vis The first लक्षण, Hem, Vis A सौमित्रे, Vis सौमित्रो, Vis A I give Hem A

लक्ष्मन् ख्यात्, Anek for प्रख्या, Anek. A

लघिक मेलके Hem for भेलके, Hem A

लघु वार्ये, Hem for चार्ये, Hem A

लङ्ग All the mss चिङ्ग (Med C चिह्न) None लिङ्ग

लङ्ग Not in Med, Med A C अङ्ग I 2533, between राल and लाल. पदकक्षयो, Hem पट्टकक्षयो Har, मापकक्षयो, Har A पट्टकक्षयो, Hem A, Vis Vis A C पट्टे च कक्षे च, I .053 I 2533 गुग्गुल इति जटाधर, Druma. लङ्गिका occurs in Hem 3 193 = कूपाजीवा

लट Vis A This also पट, Vis Wilson had different reading

लट्वा Har etc लड्वा Har A लहा, Med व्ययो, Vis for वाद्ये, Vis A, Med भिन्दा Har for भिन्द्या Har A Ujjvala writes 'लट्वा स्यात् तूलिका चित्रेति हारावली लट्वा तु तूलिका ख्याता लट्वा द्रुतेऽपि दृश्यत इति व्याडिरमरो'. (u s I 151) This will shew how mss differ लट्वा खाद्यचटक A c 3 5 10

लता, शाकयो, Med for शाखयो, Med A स्पृक्का Hem.

लम्बोदर याद्गुने, Hem उघ्मात Vis I follow Hem A, आद्गुन = glutton is defensible उघ्माते, Mahendra

ललज्जिह्व, Vis C ललजिह्व, Vis A चलजिह्व, Vis

ललना नारी, Med A, B, W वारी, Med. C नाडि, Vis A B., Mahendra ताडि, Vis C Med may have thought the word was नारी

ललामन् हयपुच्छध्वजो, शृङ्गाधिपे, Anck I follow Anck A

ललित लडिते for ललितो, Mahendra I prefer ह्राव for ह्रार 'ग्रमाचार्यैपदिष्ट व्याह्रित' रतिचेष्टित, A c, 1 7 31.

लवण ध्वस्य Hem, Hem A My correction is a guess रवे, Mahendra for बले, Hem

लाङ्गल गज, Vis for जज, Vis A

लाङ्गलिन्. लघराजाद्यकलाको नालिकेरस्तु लाङ्गली, A 2, 4 168

लालाटिक भाव, Med, for भाल, Med C

लिप्त भक्त Med C युक्त, Vis भुक्त, Vis, A etc I was inclined to think भुक्त is used here in the vulgar sense of implicated, (लिप्त = श्लिष्ट under u s .5 55), but शेष shews kosakaras use it in the sense of eaten

लूतामर्कटक Not in W etc पुत्री = puppet

लेख लग्राया, Hem. रोजग्रा, Hem A

, लेखन, Med A लेखन, Med Both छर्दने, Med C छर्दने (वर्धन = छेदन) and Vis, छदने for छेदने, Vis A छदे, Tri for छेदे, Tri A

लेखनिक, Vis A etc, लेखीनक, Vis , Mahendra

लोचक कर्मणि, Hem for चर्मणि, Hem A निर्मितो, Tri , Tri A apparently for निर्मतो लिपु shews निमतो etc are used in the sense of foolish, not folly, W

लोत, Vis A C लात, Vis बोरके, Vis C ग्रहणि, Vis लोत, A, c 2 10 25 but the word is लात्त not रात्त

लोमघ मद्दुक, Vis for मेदुक, Vis. A

लोहित. वस Hem for वर्ण

लौहित्य, Vis etc लोहित्य, Hem Hem. A

व य The second व य in Anek II वातिद्रष्ये, Har A for कुले वेग्रो Har

वट, Vis, A etc The first तट Vis.

वधक, वधतुक, Vis. and with देचन instead of जगत् I give the reading of Vis A

वत्स वत्सक = a perfume, Mahendra (- child, pupil, W)

मन्नथ वन्नथ, Mahendra This also वरूथ, Hem Comp सर्वमूयक, हे २ ४०

वट गुल, Vis., Vis B गुड, Vis A The first line wanting in Vis C गुम्बरत्निकयो, Vis गुम्बवर्तिकयो, Vis A गुड़वर्तिकयो, Vis B गुल्ल (गुण्य, Svami, commonly गुम्र A. c) वराटक (वटाकर, Svami) स्त्री तु रज्जुस्त्रिषु वटी गुण, अ २ १० २७ वर्तिका is also a rope See the use of वर्ति under वरत्रा

वठर, (u s. V. 39 = मूर्ख, com) वचर, Med, Med A कुक्कुरे for कुक्कुटे, Med C हिरद्दस्कन्धपीठयो । कपठे, Vis. for वटर शठवेश्यो । क सटे, Vis A वरठ शठवस्नयो । शद्वट, Vis C I 2810 etc कुक्कुरे वक्ते मठे वठर श ठवस्त्रयो । कक्खटे, I. 1937 The kosakaras apparently derived the word from वञ्च to cheat and not वच् to speak वष्ट = मूर्ख, Mahendra for वाम्वट It is more probable ? has been dropped in copying)

वण्डर, Vis वटर, Vis A वराड़र, Med वराड़र, I 2810

वराड रराड़ा twice in Med वराड़ा, Med A, Vis etc

वराड़ाल, Med B, I 2810 बन्धाल, Med C वराड़ाल Med, Med. A, Hem A, I 2053. वराड़ोल, Vis वराटाल, Hem, Vis C I prefer वराड़ाल as ट and ड resemble but not ड and ड Med mss read नौकायार for नौकाया, Vis Hence Wilson's boat Hem's dual shews नौकानिल is one word

वदान्य. उदार, Hem. for दान, Mahendra

वध् The kosakaras apparently adopt u s derivation from वह् (1 85) वधका, Hem, A, Vis, for वृक्का, Hem etc

वनमञ्जु बन्धाक, Vis. for वन्धूक, Vis A

वनिता योषित, Vis for सेवित, Vis A

वन्दभी वटी, Druma for कटि वासन, Druma, Med, II for मासन

वपा बल, Tri, Tri A apparently for विल

वयस्था. पथ्यास्री, Med for पथ्यायां, Med A

वरण Some of the Vis mss make this also वरुण

वरण्ड यास्त, Med, Med A for यस्त, Med C (with the second वतराड़ा) The second विषराड़ा, Vis वराड़ा, Vis A B C There is another वरण्ड and as the two words differ in spelling, they are placed in different places मातभेदयो and द्यानकयो In हे, A. c 3 5 42 वर्ति is apparently = rope वतराड़ा, Mahendra for वराड़ा, Hem

वरत्रा, Hem वनत्रा Hem A. वर्ति probably used = वटी = रज्जु

वराक वराङ्, Anek , Anek A My correction is a guess.

वराटक कोर, Hem काशे, Hem A apparently for कोषे,

वरासि वरासि स्यात् खड्डयरे वरासि स्थूलशाटक इति इन्त्यान्तेषु रभस, A. n 2 n 116

वरास, Hem A वाराह Hem and नागके for नाणके Hem A. मानके, Vis. A. तारके, Vis C Not in Vis. मेषे, Tri, Tri A adopted by W As I do not know of this sense and I know of the older sense of मेष, I correct it.

वरीयस् विस्तारे, Hem for विस्तीर्णे, Hem A

वर्कर मर्मणो, Hem. A.

वर्ण कृपायां, व्रते, Hem कृपायां मखे, Hem. A. Anek introduces Sha. under it It is not found in Anek A. II वाद्यगुणे, Anek. वाद्य (corrected into गाद्य) सुखे, Anek A for भाद्यसुखे, Anek B मेधा, Anek. for श्रेया, Anek. A कथा, Med for कुथा, Med A या is explained झोवे इ सि च, A ■

वर्णक वर्णिका, Har A कर्णिका, Har I need not add I regard वर्णिका as feminine of वर्णक not वर्णिक

वर्णविलोडक. कुल्ले, Vis A for कुलिले, Vis.

वर्तक वर्तकी, Med, against p वर्तिका, Med B

वर्तन मर्दने, Vis. for मखने, Vis A C प्रेषण, Med., Med A. for पेषण, Med. C पिठे, Med. C, Hem A for पीठे, Med A I prefer मर्दन for वर्तन in Tri

वर्तरूक, Vis A etc वर्तरीक, Med C. कोकमीढे, Hem A काकमीढे, Hem काकमीने, I 2053 काकमीन = a tree, Mahendra

वर्ति अंजनलिमांच, Mahendra W, Drums, Taranatha understand लेखा as a separate sense, but लेखयो may mean 'the two lines of'.

वर्तिका, Har A वर्णिका, Har I prefer the first as वर्ति is used in a similar sense Har 181 gives वर्तिका = विष्णुलिङ्गी. This is from वर्तक

वर्धक चूर्णिका, Anek , Anek B कुञ्चिका, Anek A

वर्धमान यदि, Vis, for यन्त्र, Vis C

वर्धित प्रसित Med corrected into प्रहत Med A

वर्म (n s 2 27), Hem. वर्म, Hem, A (the mistake apparent as it is दंश) Some वर्म Note the difference in gender

वर्ष बोधधातु – जम्बूद्वीप, A c

धर्मभि॰ अथ मद्दीलता। गवड्डुवद किंशुलक (also किंसुलुक किंचिलिक, com) A. I 10 22

वल्लव सूद = सूद = cook

वल्लूर Hem W Druma वल्लर, Vis, Vis A Hem A (the association with वल्लरी shews its correctness) विन्दचोले, Vis A for वनचले, Vis.

वल्लूर Hem, Vis etc The first वल्लूर, Vis A, सन्दूर, Med C, वल्लुर, Med, Med A शाड्वले and ओषधयो, Med, Med A for वनचले, कसरयो, Med, C Contrast वाहन with वाहन वाहन not in W etc but fully defensible Also वल्लुर, A c.

वश Some करणी for करिणी The form गवी shews स्त्रीगवी in one word = female cow (and not wife and female cow, W) जन (= लोक), Mahendra for जन्म Hem.

वशिर कम्बलेन Vis. for इमकणाम Vis C

वसन्तदूत व्यभियुक्ते, Med for व्यतियुक्ते, Med A प्रतीताव्यतियुक्तो, Vis A B C for प्रतीत्य व्यतियुक्तो Vis I understand प्रतीतापि i e also प्रतीता

वसु जनाधिप वक वृक्षो म्लान, Vis धनाधिप व्यम्बुक, हाटक, व्याख्यान, Vis A. (partly wanting in Vis C) व्याख्यान, Tri A I give व्याख्यान, as Hem gives युग्म

वसुक रोमक, A 2 9 42 वसुकमिति हेमचन्द्र A c

वस्त्र Vis A etc रत्न, Vis. वस्त्र Hem A धविक्रय Med, Med A for व्यवसाय, Med C वस्तौ Hem for वेतने, Hem A

वस्तोकसारा, Hem, Med A (corrected into वस्तेकसारा) वस्तोकसारा, Med विस्तो कसार, Vis A I prefer the first as it is found in use

वहति वहति पवन under u s. IV 60

वहत (u s I 79), Vis A वाहेद Vis.

वागर, Med etc वागुर Med C वातवेदके, I 2810 वातवेदके, Med, Med A वाडवेदके, Hem, Vis I 2053 (followed by W), वाड़वेदके Med C, Hem A Vis. A., Vis C. निर्भरे, Vis., Vis A, Hem A I 2053 निर्णये, Hem, Med The last वागर in Vis

वाच॰ वाग्वाच, Med. etc स्त्रियो shows it is dual Comp Med. B

वाट वाटिका, Med A for स्याद् कुटी Med, Med C व्याड, Hem A for व्यङ्ग, Hem कर्ण, Hem for कद्यो, Mahendra रूकटी or रूकुटी = रुकटी of Har 178 = reed, ikra in the vernacular

वाड्व रागनागयो Vis for रसमानयो, Vis A C

वार्णि दूनुति, Vis, for व्यूति, Vis A

वातखुडा W वातकुड़ा, I 2810 वातखुडा, Hem, Med A, I 2053 वातक्कुडा, Med वातखुड, Vis A. वातखुड, Vis The evidence is decidedly in favour of वातखुडा वासव्यो, Vis for वासयो, Vis A, राजशोषित, Med

वातरायण, Vis A etc वातरोपणम्, Vis

वातरूप, Hem etc वातरप, Hem A वातकप, I 2810 उत्कचयो, Vis C, Med C उत्कटयो, Med, Med A उत्कोचयो, Vis, Vis A, Hem, Hem A, I 2053, I 2810

वातिग, भद्या, Vis, मन्द्या Vis A B for भण्डे, Vis C चारुवादिनि, Vis A चारिवादिनि, Vis B

वामन कायडे, Hem for स्ङ्कोटे, Mahendra

वार I follow Vis A C Vis interchanges वारो with द्वारे and वीर with वारो.

वार्तिकन् पर्णाजीव, Druma पर्णाजीव, Med पर्णजीव, Med B

वारकीर, रोलरोधिम्या, Med, Med A बालवन्धिन्या, Med C, बारग्राहिणि, I 2810 वैणिवेधिन्या, Druma, Med B, भारग्राहिणि, Med. B, W

वारासन, Vis वासासन, Vis C वरासन, Vis A B, W वा सद्ने from वार+सदन, shows वारासन is the proper reading (वासदने, Vis) So also भूलाप = whoremonger

वारि यन्त्रा, Hem for यद्रां, Hem A खुल्ला, Vis for खला, Vis A, व लक = शुीवेर, A 2, 4 122

वारुणी गण्डदूर्वा is probably = गण्डाली or सिता दूर्वा, A 2 4 150

वारण्ड फणिनः राजक, Med, doubtfully adopted by W राजके, Med A but corrected into गणिस्सराजके, Hem, Vis (गाणस्सराजके Med, C) गणिस्सराजे, I 2053 गणिस्सराज may be = Bherua, the attendant on dancing girls (= a tree, Mahendra)

वारुद Med, Vis, Hem, I 2053 Not in W Wanting in Hem A

वार्त स्त्रियां, Med A for स्त्रिषु Med Med C वाक् for स्यात् Mahendra. वार्तिप्रणस्तु वात द्रो वार्तोक वार्कस्मिक इति रभस under A 2 4 114

वार्द्दर, Vis, Med., I 2053 वार्द्दर, Vis A दर्द्दर, Vis. C वदर, Hem, Hem C, वार्धर Med C वादर, Med A corrected into वारर व्याप्यवीजे, Vis –

वार्धीक This word is doubtful

वाह्लिक, वाह्लीक Hem, Hem A Both वाह्लीक, Med, Vis. The first वाह्लिक

Vis. A The older spelling is वाह्लिक etc But in the Dhatupatha we have both बल्ह and वल्ह u s I 117 gives वाह्लि But it is due to Hindustani mode of inverting, as the word is noticed under the affix ह and there is no root वह्ल. Comp also s. p. I 46 com

वाहुर (u s I 39) वाहुरा, Hem A, Med, Vis A etc वाघरा, Hem, 1807. बहुरा and वलभी, Anek वाहुरा and वल्भी, Anek A.

वाश्र, W. वास, Vis, Vis A., Med. A वस्र, Med. u s 2 13 gives only वाश्र not वास Ujjvala Datta quotes Vishva as वाश्र Bhattoji follows Ujjvala u s वाश्र refers to the Vedic word from वाशृ to sound But as this derivation does not explain the senses given in Vis, his word is apparently वास from वस् to dwell

वाच्य, all क्षोभे, Med W, Druma क्षोभे, Med C माने, Med A The last appears to be an unnecessary correction for क्षोभे

वाष. ब्याटरूष = अटरूष, यक्ष्मे ई.

वासन्त व्यवहिते for विहिते and मागधी for मागधी, Mahendra

वासर नाग, Med A B C, W राग, Hem Hem A, Vis, Vis A रोग, Vis, C

वि गुण, Med for विभि, Med A

विकट कराले, Mahendra for पृथुले, Hem

विजत रागिते, Med for रोगिते, Med A असंस्कृत, Mahendra for संस्कृत Hem Vis shews the word is संस्कृत not असंस्कृत from वि = well W probably read असंस्कृते

विज्ञप्ति मद्यादौ, Hem. for मद्याद्यौ, Hem A

विकोषी पटवर्ति, Druma Both doubtful

विगूढ, Vis. A. etc निगूढ, Vis

विग्रह, Hem A Hem wants two lines and joins संग्रह's line to it. तारणे, Med, Med A for मा रणे, Med C

विघ्नकारिन् दशन, Med for दर्शन, Med. A

विचकिल, Med B etc विचिकिल, Hem, Vis

विच्छित्ति. 'अङ्गहारे गेहावयिच्छेदयो, Hem I follow Hem. A हार, Med. A for हाव, Med C. Druma gives हार and अङ्गहार

विच्छित्त समालब्ध = smeared with unguents Comp. विच्छित्ति and समालम्भ

विजय विमान = abode of gods, Mahendra (= divine car, W)

विट, Har etc विटोङ्, Har A. द्रो (= tree), Mahendra

वि(वि)ड़ाल The second line only in Vis, Vis C खग, Vis, Vis, A, विहग, Vis C. The proper reading is probably खग

वित स, Med वीत स, Med A, Vis C वीत स, Vis A वीतस, Vis

वितण्ड़ा कच्ची, Med, Med A, Vis A, Hem A, I 2053 कच्वी, Med C कच्छी, Vis, Hem कचु and कचो, W

वितान वृत्त, Med, Med A for मन्द, Med B C वित्त Med for हृत्त Med A B कटक = उल्लोच, Hem 3 315 तुल्ये, Hem for तुच्छे, Mahendra

वितुन्नक भाटामल, Med, Med A, भटामाला Med C, भाटामल or ला, Vis A C, Hem, Hem A भाम्रटामल or ला, Vis भटामला A 2 4 127 मयूरक of Med is = तुत्थाञ्जन, A 2 9 101 वितुन्नक is also = वितुन्न

विदार भगन्दरे, Vis for च गन्धयो, Vis A C दरहयो, Hem for गन्धयो, Hem A

विदित Wanting in Hem A The proper reading in Vis probably corresponds with Med

विदूषक षटो, Vis for वटो, Vis A

विद्रुत सुट्टे, Vis for सुट्टो, Vis A

विधा. गजाशने, Med for गजाशने Med A वजाने Vis for गजाशे, Vis A

विधात्र विधवि Vis for वेधवि, Vis C

विधान चेतन, Hem for वेतन, Hem A

विधु चारिद्, Med. for विष्णुम्, Med A

विधुर परिश्लेषे, Med प्रविश्लेषे, Hal apparently for प्रविश्लेषे

विध्‌न, Hem, विधुन, Hem A

विनत पटका Med for पिटका, Med A

विनय वला Med for बला Med A पिला Vis C for पिया Vis Vis A could perfer बला

विनिपात दैवत, भ्रयपाते Hem दैवत भ्रयपाते Hem A

विनीत वाणिजे Vis A C

विन्दु भ्रम्यविद्ध, Med for भ्रम्यविद्ध, Med A C दन्तक्षते Vis दन्तिजाते, Vis दन्तिदाने Vis A

विन्यास स वे, Vis for स टो, Vis C न्यस्य = भ्यान Not in W etc

विपाक. खादे Med (adopted by W), खेदे, Med A, खेदे, Med C Hem, Hem. A etc agree.

विपादरी गुच्छा, Med, Med. A, गुच्छा, Med C कुच्छा, Vis गुच्छा, Vis C गुच्छा, Vis A गुच्छो and गुच्छो are equivalent terms in the vernacular = bundle, knot W takes a different view

विभु Tri, Tri A agree But I suspect श्याम is a misreading for भिन्न

विमल विमले, Vis for विमल, Vis A C

विमान . सप्तभूमिश्वेऽपि च, Mahendra

विम्ब विम्बिकायार, Vis., Vis. C for विम्बिकाया, Vis A.

विलास भाव, Vis for हाव, Vis A

विलासिन्, Med W, Druma I would read the second half 'विभ्रमा नाऽसि चन्द्रयोः'

विलेपनी यवागू कथिका न्नाणा विलेपी तरला च सा, A 2 9 50

विलोम पङ्कने, Med. for वरुणे, Med. A

विवध भाव, Med A पर्याहारो धान्यादि (धान्यादि is a misprint), A c

विविक्त वहुमन्द्रमे, Hem for वहुमन्द्रक, Hem A खेटक वहुमन्द्रकौ, Har 150 खेटको वहुमन्द्रक, Har A Both explain these words = हरिद्रीवक W apparently read खेटक च सुनन्द्रके. He does not quite follow any kosa about विविक्त, if my readings are to be trusted and वहुमन्द्र and वहुमन्द्रक do not occur in it.

विशद पाण्डरे स्फ्रो Med I follow Med A

विशल्या लाङ्गली is apparently used in the sense of अग्निशिखा (लाङ्गलिक्यग्निशिखा, A 2 4 118) and not in the sense of शुक्लाङ्गली, A

विशाख तपके Med C वासके Hem A A c notices both कठिल्लक and कठिल्लक विशिखा, Hem etc, विशाखा Har शिखा corrected into विशिखा, Har. A. I would read खनित्रे in Vis

विशुन, Hem Wanting in Hem A

विश्व विश्वदेवेऽपि Vis I follow Vis A नागर = शुण्ठी

विश्वसृज् Hem, Vis etc विश्वकसेने marked as a different word but joined to विलासिन् Med Med A followed by W विश्वक्सेना, Med C I have retained the reading in Med A, but its origin is clear.

विष. क्ष्वेडस्तु गरलं विषम्, A 1 8 9 जलवीरग., Anek. I follow Anek A.

विषघ्न विषघ्ना Hem विषघ्नी W

विषयिन् स्थाने shews विषयी of Vis is wrong वैषकार if correct is used = वैषयिक

विष्टर विष्टरोऽस्त्री दत्रज्ञः, शदवि ऋ

विष्टि विष्टिराजः A I 9 3 'हे नरके हठात् प्रचेषस्,' com. प्रेक्षेप, Tri apparently for प्रेषय

विश्वक्सेनप्रिया The use of स्वायमाया by Vis and Hem shews they considered the last line of A 2, 4 150 agreeing with the next line

विष्कम्भ मणडके, Mahendra for मण्डिते, Hem This is preferable W follows Med

विहेठन, Hem , Vis विहेमन Hem. A, विहेठन, Med , Mahendra

वीङ्खा, Hem, Hem. A, I 2033, रिङ्खा, Med, Med A C (a palpable *mistake as it is placed after ख) विरिवका, Vis A ब्रंखा, Vis वीखा, Vis B 1*). वीखा = गति, Hem, VI 136 and com derives it from इख् to go There is also इङ्ख्, to go Hence I retain वीङ्खा of Hem and वीखा of Vis, B C

वीथि, Vis etc त्रिथि, Hem Wantig in Hem A

वीतपुष्प मदनक, Med A B C दमनक, Vis, Vis A C

वीर मरे, Med, Med. A, W नारे, Vis A नते, Med C, Vis, C, Hem., Hem A. नत = तगरपादी, a plant

•• वीरुध्, Hem A, etc विरुध्, Hem This form is grammatically correct विरुध Vis विरुधि, Vis C Vis A has विराधि गमयोश्वयो '

इक्षाद्रन. बन्धा, Med C for बन्द्र Med A etc वृत्तू, Vis for वृत्त, Vis C, Mss agree about विदारीकन्दक = विदारी विदार्यां गन्धकोषयें, Mahendra.

वृजिन शेषे in A and A c apparently for केशे रक्तचर्मेन् = fresh skin, which can be bent

वृत्तान्त प्रकारयो, Hem for प्रकारयो, Hem A प्रकारो भाव, A c

वृत्ति. कौमिसयादी, Med W corrected into कौशिकयादी, Med A

वृष. स्पार्शिरे, Hem for स्पर्शिरे, Hem A

वृद्धि कलान्तर = interest (division of time, W)

वृन्त घटाधारः Vis for घटधारः Vis C

वृष कपिकच्छौ, Vis शुक्रल = शुक्र, A c (semen, W)

वृषल राजनि, Med, राजिनि, Med A for वार्जिनि, Med C

वृष्णि मायदरवम्स्यो, Med (the first corrected in Med A) for मायदरवयो, Med C The second वृष्णि, Vis,

टङ्कितका. टाह, Hem. for जह, Hem. A. W probably read नह.

बेकट 'वेकटिको मणिकार',' हे ३ ५७८.

वेद I doubt whether इत्त is used here in the sense of metre.

बेरट. परटी, Hem for बदरी, Hem. A.

बेला. सेवा, ज्वरे भ्वनि', Anek. for सेवा, ज्वरध्वनि, Anek. A. and the first corrected into मक्ता. 'वेला मिराङ्कुलीच्छे देवेला क्षोदयज्वरावनिः,' नदरिंच्छ.

बेशम, Med. A. etc बस्म, Med

वेष्टित. सकले, Vis A , स्वके, Vis. ; स्वके, Vis. C. स्वक not in W and Druma but = लावक, Med. = वेष्ट, Dha. = an attitude in dancing स्वके = कौपभमे है, Mahendra. (?)

वैतालिक सपक्षताल, Hem. for शाङ्कताल, Hem A. Med A. unnecessarily corrects खेटिताल into शङ्कताल. The last not in W. खेडुश क्रीडया तालः खेड्डतालः, Mahendra.

वैदर्भ, Vis A वेदर्भ and विदर्भ, Vis

वैदेहक. वन्दिगजयोः, Vis for वाणिजके, Vis A.

वैरोचन रविविष्णुसुते च, Hem. I follow Hem A

वोढ्, Med. वोढ्र, Med. A. but corrected.

व्यञ्जन. श्मश्रुनि, Med., Med. A for हलि, Med. C 'स्यात् तेमनं तु निष्ठानम्,' A. 2. 9. 44. हल = consonant = काहि.

व्यतीपात. अपमाने, Hem for अवमाने, Hem. A. अवमानयो', Vis. for अपमानयो', Vis A. C adopted by W

व्यलीक. व्यङ्ग्य, Mahendra.

व्यवहार. 'व्याविरपि च पणस्थितौ', Med. पणेन्द्र, Med C व्याये corrected into व्यायेत्र, Med A.

व्यवहारिका. 'संमार्जनी बहुकरी वर्धनी च समूहनी,' हे. ३ ८२.

व्यवाय विवाय, Hal. शुद्धि of Dha. is probably a misreading for स्पर्धि.

व्याघ्र. निदिग्धिका स्पृशी व्याघ्री बृहती कण्टकारिका,' A. 2 4. 93 शुक्र, Vis. for रक्त, Vis A.

व्याज शो, Med. C. for छे, Med Med. A. notes छेयो for छे च I do not construe it with विधु, as there is no instance of an explanation preceding in Med. ५.

व्याधि. वाक्य, Vis. वाक्य, Vis A. वाप्य, Vis. C. 'व्याधिः कुष्ठं पारिभाव्यं वाप्यं पाकल-

सुलक्षम्,' A. 2 4 126 (also व्याघ्र, व्याघ्र, A c) This shews कुष्ठ is here used in the sense of the plant and not in sense of leprosy, W

व्याप्ति रम्भ, Vis Med for लम्भ, Med A

व्यायाम व्यायामे, Vis विक्रमे, Vis A for वियामे, Vis C Hem, Hem, A 'वियामो वियमो यामो यम सं'यामस'यमौ,' A. 3 2. 18. 'प्रयामायामव्यायामा,' Hem 2. 234, 'व्यामव्यायामन्यग्रोधा', 3 264.

व्यात्र विद्वे, Anek. for शठे, Anek A

व्रज गण, Anek for गण, Anek A

व्रीहिराजिक, Med. etc व्रीहिराजक, Hem 1807. कामलिका = धान्यविशेष Not in W

श, Med B. Not in the others Probably a later addition. I have kept शी and शा with श, as the writer apparently did not look on them as different stems

शपद्म, Mat for विपद्म, Mat A

शकुनि, Med A etc शकुन, Med

शकुन्त Med.'s भास = vulture = पक्षिभेद of Vis A (पक्ष, Vis.) Hem and Vis 's भास = a water-fowl विहङ्ग of Vis = bird in general

शकुलादनी. पिचुलिका, Vis, I. 2053 किञ्जुलिका, Vis. A, Hem कटुके, Har A. कटुक = कांचडादाम शाक, Druma W. understands किञ्जुलिका = किञ्जुलक = a worm कटु र सांसीपिचुलिका, Mahendra

शक्कर, Hem etc, शर्कर, Med. B probably Medini's reading, as he places it after शर्करा

शङ्कु काल, Hem A for जाल, Hem कौलाय, Med. कौलेय, Med A.

शङ्कु मत्स = मत्स्यो 'शुक्ति शङ्कु क्षुर कोलद्रव' मत्स,' A 2 4 130

शठक, Med A शतूका, Med

शङ्क्षिनी पुमायां, Med Med A शंखहन्द्रायां, Med B तुलायां, Med C चोरपुष्पी, A, W

शठ धूर्तरके, Hem for धुस्तूरके, Hem A.

शण्डीर, I 1937 Med A B C. शण्डीर, I. 2810 शाण्डीर, Vis. A, I 1539. शरीर, Vis शण्डीन, Vis C शटी, Med O हटे री, Vis व्यारहदरी, Vis C दर्वरी, I 2810 हडेरी, I. 1530 इट्टेरी, I 1937 [illegible] री. Druma W दुर्दरी, others

शष्ट 'शष्टमषट्टो' and शौण्टिरो, Hem I follow Hem A वर्वरे, Vis, corrected into बर्बरे, Vis A 'दमडो मोषमिरिट्वर,' श २ ८ १९ (रामद, comp)

यतस्री हरिकाली is probably used in the sense of the shrub (a female scorpion, W)

यतयत. मयूरयो, Hem. for मयूरयो, Hem. A राजकीर occurs in all and is apparently = सारस. राजकीर not in W. etc

यतयवाँ वचा, Med, for वचा, Med A

यतलुहा वक्ते, Med, for वक्ते, Med A

यतानीक इन्द्रे, Med, Med A, for इन्द्रे, Med C.

यतावरी यठग्राम् Med corrected in Med A यव्या, Med C 'अभीरुरिन्दीवरी । वरी यतावरी,' श्र २ ४ १००.

यद्रि, Vis A etc This also पैद्रि, Vis हद्रिपति Mahendra for हद्रिपति, Hem. यद्रि यश्री दा, u s 4 65

यमी यन्नफला, Vis for यन्नफला, Vis A etc Comp A. 2 4. 52 'शमी सक्तुफला शिवा' (also सक्तुफली, A c.) शिवा शमी शमि । शिम्बिः' Hem IV. 196-7. वाकुली, Med, Med A (with notes वाकुली, वाग्ध्वमी), वाग्दुली, Vis C, वाकुली, Vis A युग्गुली, Med C वक्तुली, Vis, Hem, Hem A वक्तुचि (ली) is apparently = वागुचि (ली) = वाकुची, A 2 4 96 See also ब्रह्मा and वक्तुचा = वाकुची, Druma

यम्पाक, Hem सम्पाक, Hem A, Med etc A[s] the word is given among य letters Hema Candra gives the word as यम्पाक not सम्पाक विराके यावके Hem for विराने, यावके Hem. A W, Druma adopt Hem but comparison with सम्पाक will shew the difference आरग्वध = आरग्वध, A 2 4. 23

यम्ब, Hem, etc यम्बू Hem A (in बाम्ब).

यम्बर विस, Vis, बेसे, Vis C, विस्र Vis A W adopts विस I prefer विस्र as शाम्बरी माया is used in a similar sense चम्बर agrees with all; Hence a kind of fish not fish in general

यय मय Druma (abuse, W) apparently for यायि, Vis.

ययथ निद्राट्टे 1807 for निद्रालो, Druma.

यर इषिसार, Hem for इषिसर, Hem A

यरयलु, Vis, Vis A C, शिरयलु, Med corrected into यरयलु, Med A u s. 3 81 gives यरयलु only not शरयलु

यरभ यद्र understands करभ = उष्ट्र.

यरवाणि Vis A etc. यरवाणि, Vis C शिरवाणि, Hem A यायिके Vis A ——— Vis, यायिके, Vis C, Med, 1807, etc

गज Med C. gives Vis भङ्गी for भङ्गि in many

गनाका काठी = काठी शालिका, Vis A This is the Bengali for शारिका काष्ठीय, Hem for काष्ठीय., Mahendra

शलि मद, Anek मदा, Anek A Gadasimha reads likewise The first line in मदृश ह शलि शुंख' शलि कोर शलि' शहन शलि शुंद (the last must be मद or गुद) This is preferable In Bengali, written like शलि

शल्य कम्बिका = कम्बि = काम्बि = thin slip of bamboo

शम बोल, A 2 9 104

शमिमेखा इक्षु, Vis A. for इक्षु, Vis. C W, Druma give Med I prefer Hem, Vis Comp सोमराजी = बाकुची, A 2 4 95 6

शाङ्कर, *Med*, *Anek* शर्कर, *Med C* शङ्कर, *Anek A* शार्कर, *Vis*, *Hem etc*

शाखिङ्गल्य 'बिल्वे शाखिङ्गल्यशैलूषौ मालूरश्रीफलावपि, A 2 4 32

शाल, Vis etc शाल्व, Vis A

शाल्व शलभिते, Med A भ.क्त, Vis for शक्त, Vis A

शालि शालेऽपि, Vis for शाले च, Vis C

शारि, Vis A. शारि, Vis C शारी, Vis

शार्कक शर्करापिण्ड is one word (a ball and candied sugar, W)

शार्कर. I do not know of any शाङ्कर or शार्कर metre शक्करी is sometimes misread शर्करी. दुग्धफेने, Med, 1807

शाद चित्ये, Hal

शार्ङ्ग. शार्ङ्ग, Med, 1807 for शार्ङ्ग, Med B etc

शार्दूल Dharani's पृक्ष is probably a misreading for पशु W and Druma

शान्तार. 'कूट पुष्करि यन् दृष्टिमस्तकाचिन्,' A 2, 2 17 (claw of elephant, W)

शालि गन्धोली, Hem for गन्धोली, Hem A

शिखण्डिक, 'शिखण्डके से बर्हि', Hem शिखण्डिकौ बर्हि, Hem A शिखण्डिक prob is = शिखण्डिकण्डिक 'मयूरो बर्ही शिखण्डिकण्डिकम,' A I 3 27

शिङ्घाण, Med शिङ्घाण, Hem Vis. Also शिङ्घाण and सिङ्घाण, A c 2 9, 98

शिखा Tri A शिखा, Tri joined to शेख.

शिव Med A etc गोल, Med कुनदा, Vis corrected into कुनदा, Vis, A.

शिवाटक शिवाङ्गो, Mahendra विषेऽपि, W

शिवोद्भ. W, and Druma, Med कारक for कारक Med A etc cf Hal

शिल्प Hem etc This also शिम्य Vis A C. शप्म, Vis शिम्य स्रुवे क्रियोचिते, Mahendra योग्ये, Vis Vis A Med A योगे, Med C सौम्ये, Vis C.

शिम्य (or ष्य in पान्त) Vis A, I 1937, I 1539, I 254 c शप्म Vis, वस्य, Vis C Ujjvala quotes it as सप्म But notwithstanding his derivation from सनु, सप्म in u s 3 28 is doubtful

शिल्पिनु मापिका, Vis नन्निका Vis C for नखिका, Vis A Med, Med A C agree

शिव सकतृफला Med, Med A for सक्तुफला Med C बाम्ने Hem शप्यत्रां, Hem A I give Anek A Anek slightly differs

शिवि Med, Med A C (the last want two verses and the other line about शिवि) also has 'शिवस्तु भूजपत्रे स्यात तयोदारमहीपतौ'' Hem A also शिव not शिवि

शीकर शरले 1807, W शरलद्रव Druma.

शीतवल्कक 'हिमतर्पणो Hem for दीपतर्पणे, Hem A Probably some mss had दर्पण for तर्पण W

शीतल श्यासन Med, Vis Vis A C श्यासम, Med C corrected into असन, Med A

शीतशिव 'माषिमन्थ च शिल्पजे, A 2 9 42 (also मणिमन्थ, A c)

शीवल, Vis A etc शावल Vis शावल, Vis C

शुक 'शुक वस्त्रे वस्त्राद्यनशिरस्त्रयो ' Hem W I follow Hem A रेणु of Hem A probably stands for चरलु स्योनाक शुकनासार्व दीर्घ वन्तकुटवटाः। भोपकचारलो, A 2 4 57 Mahendra reads चरलु

शुक्त पूते भूने, Hem पूतिभूते Hem A

शुक्ति Mankha according to Z has भाग = अर्धपण for दुर्नामिका

शुद्ध चार्त्तियर, Med Med A for च स्त्रिया ' Med A कर्कदो Vis

शुण्ड The second also शुण्डा, Hem A

शुभदन्ती Med A शुभदन्ती 1807, W

शुषि. शुषि, p v 2 107, A 1 8 2 बसे for बिले Mankha

शुषिर 'गर्ते वह्नौ,' Med corrected into 'नल्योषधौ ' Med A 'शुषिरा विद्रुमलता कपोताङ्घ्रि, नटी नली ' A 2 4 129 Wanting in Med C

शुष्म • शुष्मग्निसमीरयो ' under u s. I 143 शुष्म and शुष्मन् are both given = शुष्म in Hem 3 460

म्लूक 'म्लूकयो । शुका हस्ते रवे,' Hem 'शुक्रयो । म्लूका हस्तेरव,' Hem, A cow-ach' ? Mahendra reads हस्ते लोकस्तु

म्लूकक, Med A , Vis A म्लूचक, Med म्लूचक, Vis

म्लून्य नलिका, Mahendra for तूलिका, Hem

म्लूर व्यारभटे, Vis A for व्यारभटे, Vis C म्लूर, Vis

म्लृगाल 'डमर is probably used = flight Comp म्लृगालिका and म्लृगाली = विद्रव, Tri [illegible] 8. 59 But डमर is also = उपप्लव of Hem 'डिम्बे डमरविप्लवौ,' A 3 2 14

म्लृगालजम्बु गोडिम्ब, Med , Med A , Hem (the word wanting in Hem, A) गोडुम्ब, Vis गोडुम्ब, Vis A C गोडुम्बा, A 2 4 156 'गोडुम्बेति प्रसिद्धे मैं द्यके,' c गोडुम्बे, Mahendra

म्लृङ्गार राज, Hem for गज, Hem A

म्लृङ्गारिन् सुवेश is बहुव्रीहि (dress, W)

मैल, Med A etc म्लूल, Med 'रसाञ्जनम् । रसगर्भं तार्क्ष्यशैलम्,' A 2 9 101 2

मैलेय 'भ्रमरो मधुकर, भृङ्गयष्ट्रीक शिलीमुख ', Hem IV 278

मोघ कोकमदे म्लदे, Vis I follow Vis A मधुपल्ल, Anek मधुपल्ल, Anek A मधुपल्ल = चमूरु

मोभा Druma and W probably read some other word

.. मोरट. विख्यात, Med , Med A for विख्याते, Med C

मोल्लक Druma reads पणक = price, W

म्लाम, Anek A म्लाम Anek बलाकी, Vis, बुगाकी, Vis A बलाकी, Mahendra (= heron) for बाकुची, Hem (= plant) see म्लमी वाटकी, Vis C Vis probably uses पिक = the singing bird म्लामा as the feminine use is not otherwise defensible म्लाम-लता W for सोमलता Vis, Hem

म्लेर, Hem etc म्लोन, Vis म्लेने Vis A Med apparently uses पाण्डुर in the

sense of pale white (pale, W)

श्वमथ सुवर्णतिका Vis for सपिण्डतिका, Vis A C

श्वयथ स्तम्भेदे Vis , Vis A C apparently for स्तम्भेदे

श्वाम मण्डूक, Med C for मण्डप, Med A

श्वासन रथ्यानी Druma रथ्यानी, W = कटुकी

श्वी वेरेरवमायां, Hem for वेपरवनायां, Hem A 'स्त्रीमरस्वतीधीश्रियां समर-पिम्लितोभाद । पयकरुपवेपरवनाविधाश च श्रीरिति मयितां लिखितन् इत्यादि

श्वोपाल हलायुध Vis A for हलायुध, Vis C मङ्गरे, Vis C, for मङ्गजे, Vis

श्रुतिकट, Hem A etc. श्रुतिकष्ठ, Hem., but its position shews it is टान्त not ठान्त. पाचलोहे, Har, Har. A. मांचलोहे, Med., Druma. मांचलोहे, Med. A, Hem, Vis etc. माक्लोह, I. 2053. This meaning not in W. and माक्षलोह etc. not in W, Druma.—प्रायश्चित्त in a marginal note in one ms. But the use of पापशोधन shews the absurdity of this view Har A. glosses कागविशेषे. Vis C. reads त्रपु रिकूट.

श्लेष्मघना, among words of four syllables श्लेष्मा, W. and Druma.

श्लेष्म. श्लेष्मणी, Hem A श्लेष्मा, Mahendra श्लेष्मघ्ना, Hem

षष्ठये. षष्ठये and भाल, Hal

ष पीतामस्तारः...षकारस्य कीर्तितस्तु बुधैः खरः, Mat I give Mat A.

षड, Hem, Hem. A, Vis. षण्ड, Vis.A.C. But as षण्ड and षण्ड are separately given, this can not be षण्ड or षण्ड in Vishva and the position in Hem. shews the word must be षड or षण्ड. खड, Med., W.

षड्ग्रन्थ. सिंहयोः षड्ग्रन्थाऽपि प्रकीर्त्यते, Vis. I follow Vis. A.

षण्ड, Med etc, खण्ड, Hal. This has also grown from non-distinction between ष and ख.

षण्डाली, Vis, etc. खण्डाली, Vis. A, Both, W सारसी, Vis. for सरसी, Vis. A. षण्ड, Med etc षण्ड, 1807.

षष्टिहायन, W. षष्टीहायन, Med. षष्टिहायन, Med. A., Vis, Vis. A. etc, Wilson writes 'षष्टि sixth' but how? Compare p V. 1. 90.

स. Mat slightly differs from Mat. A Med. B. gives 'सो सीवेष्वु पशुपतौ, भगौ अपि नियामतौ । पक्षी तु सा स्त्रियाम् ' and सा 'शस्त्रमसवे गर्भमोचने'.

संवदन, Hem, Med., Med A, Vis A संवनन, Vis. Hem.'s language clearly shews it is not संवनन संवदन=संवनन, शब्दभेद But it is doubtful whether संवनन is found is *all* the senses of संवदन.

संवर, सम्बर, शम्बर and शम्बर in different senses, Med. A. (the first शबर in Med. and शबर in Hem, but clearly शम्बर as the sense of water mentioned under another word of the same form.). No सम्बर in Hem Clearly शम्बर in Vis, Vis. A. This is the form in Nig and not संबर.

संवर्त. "बिभीतकः । भाक्षस्तुषः कर्षफलो भूतावासः कलिद्रुमः;' A. 2. 4. 58.

संविज्ञ. संविसिरं विवादयोः, Hem. A. संविषत्प्रवादयोः, Hem. संविद्धि ध्यै विवादयोः, Mahendra The last appears to be the correct reading

संविद्. संयामे, Mahendra for संयमे, Hem.

संसरण. रणारम्भ, Med, Vis समारम्भ, Hem, Hem A समरारम्भे, Mahendra.

संसृति, Tri. A संस्तुति, Tri

संस्त्य. संसर्ग, Med A for सद्धते, Med. C यदा, Med, Med B. व्यसन, Vis. वमन, Vis. C, Hem A for चमन, Med, A C., Vis A, Hem. W. favours वसना दिना, Druma वमनादिना

संस्कार तु, Hem for त्तु, Hem. A

संस्तर. सस्तर for प्रस्तर, Mahendra.

संनिधाय. सन्निधौ स्थानविशेषे, A. c. (vicinity, W.).

संस्था Wanting in Hem. A. Tri, Tri A agree. But the second संस्था probably stands for some other word. We can read संस्था समाप्तिक्रतुषु. But this is doubtful.

संघर्ष, Med A. सघर्ष, Med and घट्टौ for घट्टौ. सङ्घर्ष, Tri and स्पर्धने प्रमङ्गन of Med. = घषन of Hem (trituration, W)

सकटाक्ष, Med A., 1807, Vis A, Hem A, संकटाक्ष, Hem., W., Druma, (but how कटाक्षसहित). कटाक्ष is apparently used = यव (not in W, Druma.).

संकार-री, I. 1937, I. 2053, Med A, I 2810 संकार संस्कारी, Hem संकर. .संकरी, Med., Har, Har. A, Vis A, I 1539. संकर. संकरी, Vis C संकर ..संकरा, Vis. The arrangement in Vis —the association with कोद्दार etc and not with निकार etc shows the word is संकार—not संकर etc. W *admits two* वयट्कारे *for* वटत्कारे and नर for नव, Vis, Vis A Vis C. gives the other readings.

संगर. सन्धा, Hem सत्या., Hem. A.

संघट्ट. कृहड्ड्ड्र not noted by W. Druma reads हड्डस्तु and हट्ट separate from ग्रसुद्द ग्रट्ट = aerial city Mahendra हड्डमारे हट्टतः पाक्षारेइद्वारः सारकर्मं च

संघाटिका, Hem etc सङ्घाटिका, Har भाष in Hem, Vis. but I have some doubts if it is not भाट

संघाटिका. Comp संघाटिका

सत् सता, Anek for सता, Anek A

सत्यकृत्. हर्षिक, Med A for हर्षिक, Med C

सत्व धन, Anek for धन

सदाभव सत्यकम here not मारिसेम, Har 100, or सद्भवद् सद्वल्लिका *It may be* सदनी *or* निम *as in Jaladhara*

सदेश, Vis. A B This also सदेश, Vis. Comp p VI 2 23 देशयोः, Vis

सनाभिका, Hem. A. etc. सनाभिक, Hem The position shews the mistake.

क्षीरपारे, Hem A. क्षीरराजे, Hem, Druma (and W) छुरिकाफल and फेण in Har.

सन्धा, Anek. A. संख्या, Anek

सन्धान. संघट्टिते, Hem. संघट्टने, Mahendra

सन्धि संश्रयोः, Hal सख्य, Med. A for सख्य, Med C.

सन्धिला नान्द्यां for मद्यां, Mahendra. (नान्दी = द्वादशतूर्यनिर्घोष).

सप्तला. अथ सप्तला। विमला सातला (also सातला, A. c) भूरिफेना चर्मकषेत्यपि, A 2 4. 143.

सप्तार्चिस्. क्रूरचक्षुस् = शनि (evil-eyed, W.).

सम् प्रकृति, Vis. for प्रकृष्ट, Vis. A. सदृशयोः, Hem समार्थयोः, Mahendra, Med. B.

समर, Anek. समरः नृपसङ्गयोः, Anek. A The sense of सङ्ग follows from the derivation of समर

समर्याद. The proper reading in Hem. is "समर्याद' त सविधे। मर्यादया च सहिते, Mahendra.

समादान. समार्थीन, Hem for समीचीन, Hem. A

समाधि. नीवाकस्तु प्रयामः स्यात्. A. 3. 2 23. इं भग्नधान्यादिषु अनागतापादराणि - यत्न, A c.

समापन्न समाप्ते, Vis. for समाप्ते, Vis. A.

समिति. समयोः, Hal. संयुगायगे, Anek. and संग्रामः corrected into संगमः, Anek. A, Hem. A, Mahendra add वैरोद्दे, which appears to be a योग term

समीचा. तत्त्वे, Med, Med A. for तत्त्व, Med. C.

समुत्थान, Hem A समुत्थाने, Hem with संवहन.

समुदाय, Hem. The first समुदाय and the second समुदय, Hem. A.

समुद्धत, Med. A etc. समुद्धृत, Med Both give समुन्नोर्ये for समुद्धरेये and व्यपनीते for व्यवनीते, Vis, Hem.

सम्पाक. तर्कके, Vis for तर्कके, Vis. A. W. logician, but under तर्कक also = याचक as in सम्पाक.

सम्प्रयोगिन् सम्प्रयोजने, Med संप्रयोजने, Med. A.

संप्रहार ग्रहो is a better reading for गतो of mss

सम्बर, Anek शम्बर, Anek A

सम्बोध. उतचिह्न, Med च वे, Med C च वे, Med A Probably the original reading is 'स रोधो रोधने च वे,' as in Hem, Vis and the new word has grown by the ordinary confusion of र and व W and Druma adopt च वे The word in Ajaya also appears to be स रोध not स वोध

सम्भोग पुरुड़ा = whore etc

सरक. अध्वग = wayfarer (road ?, W)

सरल पद्मकाष्ठ, Med, Med A पूतिकाष्ठ, Med C

सर्जरस, Med., Tri सर्जरस, Vis., Hem, W.

सर्ज सर्ज, Med, Med A सर्ज, Vis, सर्ज, Vis. A, u s I 82.

सर्वौघ, Med. A सर्वौघ, Med and क्रे for भेगे युक्, Vis for युक्, Vis. A

सव्य, Hem. etc भव्य, Hem A

सस्यक The language in Vis shews मारिकेलान्तर is a different sense

सह क्षान्ते, Vis for शान्ते, Vis A साहस्ये, Med for साहस्य, Med A.

सहचर प्रतिबिम्बके, भिराटया, Vis, प्रतिबम्बके भिराया, Vis. A

सहस् मास, Hem. for भास, Hem A. = मार्ग, Med = मार्गशीर्ष, Vis

सहस्रपाद् कारण्ड, Med. corrected into कारण्ड, Med A यत्न, Med for युक्त, Med A

सहस्रवेधिन् सहस्रवेधी चुक्रोऽम्लवेतस शतवेध्यपि, A. 2 4 141 रामस, Vis for रामठ, Vis A

साधन सिद्धौषधौ, Med A for सिद्धे वधे, Med C. सिद्धौपधे वधे, Vis for सिद्धे, मधे, गतौ, Vis A निवर्तन, Med for निवर्तन, 1807

साधिष्ठ ध्याये, Hem for वात्यार्थे, Hem A

साधु. जैनमुनौ, Mahendra

साध्य गणे, Hem, 1807 'महाराजिकसाध्याश्च रुद्राश्च गणदेवता', घ १०

सात भाव, Vis for वने, Vis A

सान्य. दाक्षिण्य is not cleverness, dexterity, W

सान्द्र घन is here used = thick, not heap, cluster, W

सामज, Anek समाज, Anek A I give सामज for समाज, Anek, समज, Anek. A = सामोद्य of others.

सामुद्र I understand देहलक्षण etc = सामुद्रक palmistry etc देहचिह्न, Druma, W

साय Hem, साद्य, Hem. A शरे, Hem for शरे, Hem. A

सारङ्ग. Anek also has 'सारङ्ग' पातको ज्ञेयः सारङ्गो वैष्णव धनु । सारङ्ग पर्वतश्चापि सारङ्गो दीप उच्यते.' Not in Anek A,

सारण सरिते, Vis for सरिति, Vis. A.

साल, Med etc. This also शाल, Vis C Anek, corrected in Anek A प्रकारे, Vis C, for प्राकारे, Vis A Vis, Vis A C agree about शङ्कुक शङ्कु गेह = शालवृक्ष, शल्ड, Druma

सालसार सालसार, Mahendra

साहस द्वेषे, Hem for भार्ण्ड्र, Hem. A Hence hatred, W भार्ण्ड्, Mahendra. भार्ण्ड्र is not Paninean

सि ह यासा = वासक, 'इयोऽदृष्टव सि ह्रासो वासको वाजिदन्तक A 1 4 103.

सिकता सैकिते, Hem, for सैकते, Hem A

सित Anek, A सित, Anek and इम for बद्ध धवलाया, Med for शर्करायाम्, Med A दैत्यगुरोहित = Venus, Druma W

सिह्र तां प्रारिपु, Vis वालाहिपु, Vis C व्याघ्रादिपु, Vis A See सिह्ररस

सिह्ररस धाह Med, W, Druma for व्याह्रि, Med C, Vis. etc Comp. व्याघ्रादिषु in सिह्र

सिद्धार्थ जिनवत्यवि, Hem A for जिनवप्तुरि, Hem चरत्यजिनवप्तरि, Mahendra

सिन्दूर रोचना, Hem for रोचनी, Hem. A, धातकी, Med for धातकी, Med A

सिर, Hem The second सिर, Hem. A. among स words.

सीता Anek, also 'सीता चालकनन्दा च' 'सीता नभ सरिति,लाङ्गलपद्धतौ च सीता दयाननरिपो सहधर्मिण्यां च। सीत स्मन हिमयुग च तदन्विते च सीतोऽलसे च बहुधारतरौ च इष्टमति तालव्यादौ भरतिः ,' A c 2 9. 14 तालव्यादौ or भरति is, however, not correct, as his arrangement is not by initial letters

सीमा स्थिते, Med for स्थिति, Med. A घोटे, Vis for घाटे, Vis A घाट = घाघाट of जटा = boundary (nape of the neck, W) मर्यादा of Vis. is fig = propriety

सुगम, Anek, A भकुर, Anek

सुदर्शन सुरी, Hem. A for सुरा, Hem

सुधा, गङ्गेटका, Med. गङ्गेटिका, Med A C, Hem महोटिका, Hem A. गर्भेटका, Vis A गर्भेलका, Vis C (and साधु) गाङ्गेकिका, Vis गाङ्गेटिका = a plant, Mahendra = गाङ्गेठी, W Druma and W understand गङ्गा and इटका, separately. Doubtful

सुधावृति Vis, Med A सुधाभृति, Med, W.

सुनन्दा. Hem, Hem A, agree बाहुबलिन:; Mahendra. बाहुबलिन् may mean Kartikeya but is here probably used = the Jina Vardhamana or Mahavira, whose mother was Devananda.

सुनार, Med A., Hem. A. etc. Some शुनार.

सुषुप. शाक, Med. शाक, Med. A. for सुरि, Med. C. (a pot-herb, W.), सुषुप Vis. for सुषुप, Vis A

सुप्रि. स्पर्शगत, Med. for स्पर्शगत, Med. A I regard विश्वसंवादिन् of Vis. correct Comp सौप्रियर्द in m.

सुयाहन, Hem. सुमाहन, Med, C. and उत्तरे. सुकार्जुन, Vis. C. and सप्तरात्रमाद्देऽभ्यन्तरे. इन्द्रनरे, Vis A अभ्यन्तरे, Vis. भ्यान्तरे, Med, Med. A.

सुरनाली शिरःकृदि, Med. for शिरःसन्नि, Med. A.

सुरभि. Some read सुरा for सुरा "गन्धोत्पल, Med. गन्धफल, गन्ध in Druma. गन्धोपल, Vis. etc. Comp. सौगन्धिक.

सुवर्ण. च मध्यान्तरे, Med. C. for. सुमध्यान्तरे, Med. A unnecessarily corrected into सु मध्यान्तरे. हौवे, Med A. C सुवर्णक, Vis. A. विस्ते, Hem, Vis. A., W. for विस्ते, Hem A, Vis. 'सुवर्ण विस्तो ऽस्त्रोरवे', A. 2. 9 85. = सद्योतिगुह्याभिसुस्लिते सुवर्ण, c. सुवर्णालु not in W., Druma. = a tree.

सुवसी Also सुषवी सुसवी, A. c. 2. 4. 155

सूक, Med. etc. सूक, Mahendra., u. s. 3 41 W. gives both 'भिन्दिपाल: सृगस्नुतौ,' A, 2. 8. 91.

सूचक. कैतवे, Med. A. (fraud, cheating, W.). कैतके, Med. for कतके, Med C.

सूचन. गन्धनमपकारप्रयुक्तं हि 'सामक' सूचन', काशिका, १. ३. ३२.

सूची व्यधनी = needle (piercing, W.).

सूत्रधार. पारिपाल, Med, Med. A. for पात्रशिल्पि, Med. C. नाट्य, Vis. for नान्द्य, Vis A.

सून व्याच्छइतनेषु Vis., वाच्छवन्छूने, Vis. A (wanting in Vis. C) वधस्थाने, Med, Med A. C.

सूत्त्र, Anek. A. सुव्रत, Anek.

सृति, Hem etc सृति, Vis A. and गमन for गमन.

सृदाकु. सृदाकु वॉतवहितो: under u. s 3 78

सृष्ट. निश्चित, Hem. for निश्चित, Hem. A.

सेत बद्धो वरण सेतुर्वितस्तयाकः कुमारकः, A. 2 4. 25.

सेवन W apparently read सेवक for सीवन Med

सेव्य, सेव्य सुगोचे, Hem मव्यसुगोरे, Hem. A

सैकतिक Druma explains मालयाला separately. I connect सूत्र with माल and माला separately. चे पथिके = कर्कराद्दो, Mahendra

सैरिन्ध्री, Med A. Hem etc सैरन्ध्री, Med

सोढ, योढा, Med मर्षण = forbearing, forgiving (adj)

सोम्य, A, Hem etc (p. IV 2 30) सोम्य, some

सौवर्चल or सौवर्च Anek, Anek A agree. Very doubtful.

सौवीर. 'सौवीरश्च विरोध स्यात् सौवीर कञ्जिक' मत,' Anek. I give Anek. A. बदरे, Vis

स्कन्ध समीक, Vis (= सम्पराय of Med) for समीक्षा, Vis A C सम्ब of Tri is probably सङ्घ

स्खलित वजिते, Vis, चलिते, Med for खजिते Vis A and corrected in Med A.

स्तनन कुन्थने, मेघ, Vis for कुन्थने, घन, Vis A.

स्तम्ब स्तबकुयो', Hal

स्तबक, Vis, Vis A Wanting in Vis C स्तम्ब is doubtful We may read स्तुति.

स्तोभ, Hem Not in Hem. A.

स्तोम A c [redacted]marks this verse is not universal

स्थाने करणार्थे, Med etc for कारणार्थे, Vis etc

स्थापन पुंसि वने, Med, Med, A for पुंसवने of others Wanting in Med C.

स्थासक करक, Hem शरक, Hem A स्फरक, Mahendra Zachariae suggests स्फर for जल But comp Mankha as quoted by him "बर्षाया स्थासको ज्ञेयो ज्वारभेदेऽपि बुद्बुदे, and com

स्थिर बलेऽस्थिर, Med, Med A for अचले स्थिर, Med C

स्थूलोच्चय करणड, Vis for वरणड, Vis A वरण्ड = pimples on the face, W. Is it not *houdah* here ?

स्पर्श सङ्ग्रहण, Med for स स्पर्शन, Med A

स्पश, Hem स्पश Hal स्पृश, Hem A स्पर्श, Med A 'हेरिको गूढपूरुष',Hem 3 397

स्फार. कनक, Med A, W, Druma करक, Med C शरक, Vis, फलक, Vis A, u s 2. 13. फरक, Vis C स्फरक, Hem, Mahendra (स्फरकादीना बुद्बुदाकारे पित्तलादिमये भ प्रयो) स्फरक = फलक is apparently the correct reading in Vis Hem स्फारक, Hem A

स्पन्दन याबे, Anek, Anek A apparently for याबे
स्पन्दन, Vis A C मोच, Vis. The first two प्रवेशयोः apparently for प्रवेशयो'. The last प्रकृतयो, which also W adopts.
स्फुरति. स वन, Vis for सीचन, Vis A
स्फुरण, Vis, Vis A स्फुर again Med, स्फुर, Med A. corrected into स्योन, W
Both under u s 3 9
स्, Mel, Med A, Vis स्, Vis A., Hem, u, s 2. 57. स्वे, Hem Vis A
Med A B C स्वे, Hem A, Vis etc
स्रह I do not find this in Druma, and W
स्वस्तिक रजतालिके, Vis. रजतालके Vis A, corrected into रतनालिके Vis C
स्वाप, व्यासम, Vis for व्यापन, Vis A
ह हयानन, Mat. for षडानन, Mat. A
हंस यीते, Anek for स्थिते, Anek A अपत स्थिते of Hem अपत स्थिते सति – as second member (preceding, W.) अपन स्थित (Mahendra) is better
हठ स्थलावस्ने Med, Med A स्थलावस्ने, Med C
हत. विवादयो, Vis, for विषादयो, Vis A
हम्. अनुमये, Mahendra
हर. राक्षम, Mahendra for मायक Hem.
हरेणु सातीनक इति माधव, सतीलक इति मेदिनी A c. 2 9 16 But सतील only in Med., not in Med A C.
हर्मित, Med A, Med., I. °810 (चिप्रद्विम्बयो), W हर्षित शिप्रद्विम्बयो, Med C ह सित, Vis ह'मित, Vis, A C, I 1539, I 1937 चिप्रदम्बयो I 1937. चिप्र दम्बयो, I 1539
हर्षुट, Vis., Vis A. C हर्मट, Vis B. कूर्मे, Vis C. for स्त्रूर्ये Vis A B.
हलाहल, Vis, etc हालाहल Vis A C. हयभाले हले विषे। हल्या, Hem हटलालो रा॑ विषे। जे ग्रथा, Hem 'अथ हलाहल। अहासर्पोऽश्वलाल,' लि २ २
हलिन् लपीके, Vis for कपीके Vis A
हस्त मानद्र, Hem मान्द्र, Hem A. apparently for मानोद्र
हसन्ती मल्लिका=दीपवर्णधार, Mahendra (= Arabian jasmine, W)
हा सुख, Hem सुग, Mahendra
हार रजत, Anek for रजत, Anek A
हारि संद्युत, Med सन्यान, Med. A स ज्ञान, Med C Druma understands कपथि

सन्तान is one sense (सन्तान = progeny, W) But this is more than doubtful

ह्रारीत, Med A. etc हरीत, Med

ह्राल हले Med., Med A Med C 'ह्राल शालिवाहनमार्थे वे ह्राला हरायाम्,' सीत, Hem for सात, Hem A. I do not remember meeting ह्राल = हल, Med , W

ह्रि च. वसा Hem for च सा, Hem A तैलावली, Med , Med A for काकादनी, Med C

ह्रिरडम, Vis A etc ह्रिरिड्म, Vis and 'लेखने for लेखने Hence Wilson's writing'

ह्रिलिडक, Har ह्रिराडक, Har A. I prefer this as it is more grammatical

ह्लनाचार्य Druma = astrologer, W

ह्रिमजा शटी Druma (= zedoary, W) for शची, 1807, Hem शटी, Vis., Mahendra The authors seem to have confounded शटी with वचा, both being षड्ग्रन्था in A. 2 4 102, 154 From Roxborough, शटी does not appear to be a Himalayan plant See हैमवती

ह्रीर तैलाम्बुका, Med , Med A पिप्पलिका, Med C. तैलाम्बुक, Druma = Cockroach, W

ह्रुवित मह्रुते, Med C मघते Vis , Vis A मघते, Med , Med A = disappointed, deceived, W Doubtful

ह्रिरण्मय लोकधातु is probably used = ब्रह्माण्ड. See सर्व

हे, Hem , ह Mahendra This is preferable as हे is not found as an expletive

हेड निमित्तहृदयो र्हेड, Anek I give Anek A

हेरक Mahendra Med हेरक, Vis In Med A it is corrected into हेतक This is the reading in Hem, Vis A Med C etc

हेहे हेहे, W The language in Vis shews it must be हेहे

हैमवती वचापि Tri for वचापि च, Tri A

INDEX TO SHABDABHEDA

———00———

PREFACE CORRECTIONS

Xapanaka for Xanaka 10 3 kosas for kosa, 10 20 kosa for cosa, 12 16, Halayudha for Halayudha, 14 1 Bhattacarya for Bhattacarya 15 15 Bodleian for Bodlian, 21 6 kosas for kosas, 22 16 pleasure to for pleasure, 22, 27 properly for propperly, 35 4 use for the use, 35 17 दूषणी भा(षा) for दूषणीभा, 37 10 चाट् for चट्, 37 28 उद्दाहाने for उद्दाहाने, 39 17 quotations for quotation 39 29 Radha for Rahda 40 13 प्रु व for प्रव 43 5 honorific for honorofic, 44 30

KOSA CORRECTIONS

It is particularly requested that the corrections are made before any use is made of the kosa

अपातद् Omit second line । आहर Read आहू र । आह्न स भव for सहन in मे p. 5 । अहारिणी सुहरी for सहरी । अङ्कन भाली for भाड़े in वि । अञ्जलि अञ्जलौं (लि॰) for अञ्जली (लि) in वि । अपङ्कज भाव for भाव । अतिसर्जन, Omit अतिसर्जन of वि । अध्याय स्वर्ग for स्वर्ग in हे । अध्वनु साङ्गुवस्तात् for स्वाङ्गवस्तात् in all । अनीकस्थ सुतसखे for स्युतसखे in हे । अनीकिनी Read अनीकिनी Add v इतना । अनेडमूक Add v एडमूक । अन्तर मान्ते for मीते in वि । अन्य अन्यो for अन्य in मे, हे । अपचिति व्यय for घय in वि । अपष्ठु अपष्ठु for अपष्ठ in वि । अपसव्य न आम्नात for आम्नाते and वि after मे । अभिहार चौरिकोद्यमयो for चौरमद्यमयो in हे । अभिमान गर्वे for वर्गे in वि । अभिरूप Omit बुधमनोज्ञयो, च and Add माभिरूप after सुरूप । अमति काले चन्द्रे for कालदण्डे in हे । अम्बर 3rd line हे before वैश्या । अम्बर Omit रदच्छदचपापयो in हे । अम्बरीष आम्नाते for आम्नातके in हे । अरर Also हे before मे । अराल च for चाय in हे । अहङ्कार अहङ्कार for अहङ्कार in वि and अहङ्कार for अहङ्कार in हे । अर्द्धे स्पा for मा in मे ।

धर्जुम Add र मोच। अलम् Omit कल्याणे च सुखेऽपि च। अलङ दूमालार for दूमालारं in वि। अलिमक Also आलिम्पक। अवट खिल for खिन in हे। अवतारयं भूतामेशे for भूतावर्षणे in हे। अवसाय. माने for माते in मे। अवष्टब्ध चावलब्धिने for च विलब्धिने, in वि। अवसर प्रस्तावे for प्रस्तारे in लि। अवहित गते for गतो in वि हे। अशीषि मूर्धौ for मुर्धौ in वि। अहल्या सरो for सुरो in हे। अहह Read अहह (हा)। आ वाक्ये, क्रियायोगे, विष्णु for काक्ये, क्रियोयागे, विष्ण। आचित स्चे for मस्ते in वि। आच्छुरितक नखु for नखु in वि। आमिष. लब्धयो for लब्धये in हे। आर्ये शौविरो for च विरो in हे। आवाप पात for पान in हे। आहत Also नमवक्ते च नाइमतो before मे। इ इ, खेदे for इ, क्रोधे in हे। इजरा Read thus इजरा। इन्द्र इन्द्राणी is a separate word। इला वाग्भूयो for वाक्मरयो in हे and add । इला। इव Omit this. It is इ। ईश्वर माऽऽद्य्रे for माद्यै in मे। उत्तर प्रवर for प्रवण in हे। उत्तान खात for खत in हे। उद्गाहित Read thus उद्गाहित। उद्गार. थोहूता for थोहूता in मे, वि। उद्रत Read thus उद्गत। उद्गट Read thus उद्घट। उपकार Add र प्रकर। उपचित दिग्धे for दग्धे in मे and हे। उपधान Read गरडु for गेरडु in all। ऊबक Read all उक्षक। ऊर्णा भुवो, for भवो in मे, वि। ऊर्ह Read all कर्ह। ऊमन् निदाघोष्मपीडा for निदाघोष्म पीडा in हे। ऐरावत यतसुदा यथा for यतसुदायता in हे। ओ आप्यायने मन्त्र for आप्यायनेमन्त्र in मा। ओ. लयोस्वर for लयेन्वर in मा। ककुभ. योभादियो for योभादियो in वि। कक्षावे- क्षक Also कक्षावेक्षक कक्ष्यावेक्षक for कक्ष्यावेक्षक in हे, वि। कचाटु वि मे for वि। कच्छुर घटी for घटी in all। कञ्चुक. योषधी for योषधी in मे, वि वर्मयो for वस्त्रयो in हे। कटप्रादक महागानकलिपुरु for टङ्कारे कलिपुरुष in हे। कटु Add र कषाय। कठ Add मुनावपि in वि। कठिन क्षव्ये for क्षव्ये in मे and गुडशर्करा for गुडशर्करी in हे। कदल कदला and पृश्नी for कदली and ब्राह्मी in वि। कनिष्ठ कनिष्ठो for कनिष्ठो in मे। कपिल कुक्कुरे for कुक्करे in मे। कपिशीर्ष कपिशीर्ष for कपिशीर्ष in हे। कमल Add र चलन। करक करङ्कयो for करङ्कयो in हे। करण कर्मणो for कमणो in मे। करण्ड करण्ड for कारण्ड in हे करवीर Read करवी(वी)र करवीर for करवीर in मे। कराल भूतैले for भूतलेजे in all। कल्पना कल्पने for कल्पने in मे। कार्पटिक कालदेशिनि for कालदेशे नि in वि। कारि शिल्पी क्रिया for शिल्पक्रिया in हे। कामानुसार्य कामानुसार्य for कामानुसार्य in हे। कालिका भ्रमरी for भ्रमरी in हे and वि। काश्यप मीन for मान in वि। कुङ्कुम हे for last हे। कुटघट कुटघट for कुटघट in मे। कृतप भाण्डे कुशे for भाण्डे इदु षे in लि and राझे for राझे in हे। उदुम्बर. इदुते for इदुते in हे। कुद्दाल युगपत्ते for युगपाले in हे। कुम्भक कामेन्द्

for कार्शेन्द in मे । कृमिय इक्षोलो for इक्षोको in वि । कूपक. विततां for स्फुरतायां in मे, वि । कूर्चिका कूर्चिका for last कूर्चिका in वे । कल्प. कल्पनाः for कल्पना in वि । कल्प लक्ष्य for कक्ष्य in मे । कोकनद रक्तकुसदे for रक्तं कुसदे in मे । कोपातक कथे for कटे and omit वाणिजको वाडवाग्नो मणिजप्रपि, in वि । कौतुक प्रयात for प्रयाते in वे । कौपद होन्दुभा for होन्दभा in वे । क्रम. कल्पादि, for कल्पादि in वे । क्रिया. करण for कारण in वे । क्रोड वक्षसो for रक्षसो in मे । ख खञ्जकायो for खञ्जकाया in मा । खड्ग हिंसा for हिंसा in मे । खड्ग(रक्त) पुं.ह and ष्टा for वि and ह. । खज्. खज्. for खर्ज. in वि । खग Omit वि and add v विष्ट । गङ्गा ह for second हे । गत विख्यात for विख्याल in मे । गति र्वह and यावे for ईह and यावे in वे । गाङ्ग भे for भे । गण्डूष गजस्य for गजास्य and मस्तका for मस्तकं in वे । गाङ्गेय गाङ्गेय for गाङ्गय in वि and वे । गाध स्थाध for स्थाग in all । गन्धक गन्ध for गन्धि in मे । गन्धु, गन्धु for गन्धु in वि । गोजागरिक गोजागरिक for गोजगरिक in वि । गोदन्त मणि ते for हरिते in वि । गोरङ्क, मग्न, मग्ने, गोरङ्क for मग्न, मग्ने and गोरङ्क in वि, लि, मे । गोलमी वार for वर in वे । गोष्पद गोपदे for गपदे in वे । गोर, गोरी for गोरो in क्षमे । ग्रन्थि Substitute ग्रन्थि र्ग्रन्थादिवक्रे वगुभेदे कौटिल्यपर्वणोः । ग्रन्थि-स्तु ग्रन्थिपर्णं स्मृत in वे । ग्रामणी, भोगिके and ग्रामणी for भोगिके and गमणी in वे । ग्रावन् Read all ग्रावन् । घत Add v घतन । घोष ध्वानघोषके for ध्वनि घोषके in वि । चक्षु प्रद्योत for स्तोद्यात in मे । चन्द्रशिखा शोषधी and किन्दराया for ओषधी and कन्दराया in मे, वि and वे । चपिङ (चिङ्) ल ख्याती for ख्याते in वि । चतुष्पदि. चतुष्पदि— and वे ह्रचे for चतुष्पदि and वे ह्रचि in मे । चतुष्पथ. चतुर्मार्गसङ्गमे for चतुर्मार्गं सङ्गे in मे and वि । चरण. Omit चरण रासभध्वनो in वि । चक्र ओषधे for ओषधे in वि । चर्चा चर्चा for चर्चा in वे । चमन वाचत्र for वाच in मे and चारि, चत्पयो for चारि and चत्पयो in वे । चिपिट चिपिट for चिपि ट in वे । चित चिता for चिता in वि, चित्रक चित्रकाये for चित्रकाद in वे । चुल्ल स्त्री पुंस for स्त्रीपुंसो in मे । चूषक पदवो for

स्नान् मोक्षके in से। अरण्ड्लीय ह्रे for ह्र। अत्तु त्वम् for म् त्व in अ। तन्त्र द्रार्थ for व्यर्थ in ह्रे and वयन for पवन in थने। समान. वरुण for च तुण in वि। तमोघ्न- स्त्र्यै for स्त्रे in ह्रे। तरल भास्वरे for भास्करे in से। तर्क. कर्मा for तर्क in ह्रे। तह्न. तरुण for वरुण in ह्रे। ताड ड्रौ for ड्रौ and घोरे for घोरे in ह्रे। ताम्र चालयो for सर्पयो in मे। ताल भटौ for जटौ in मे। तिमिर द्योगे for तास्मे ऽन्ये in लि। तिलक सङ्क ले for सङ्कुले in से। तुष तुषो for तुषा in मे। तोल प्रजने for प्रतने in मे। त्राण त्राय for ताय in ह्रे। त्रिदिव ▢ खे for सुखे in ह्रे। त्रिवङ्क Read this त्रिवङ्क। दर्दर वीपङ्गन for वीपद् भग्न in वि। दर्प दर्पोऽहङ्कार for दर्पोऽहार in वि। दर्प पश्चान्नेऽपी for पश्चान्नेऽप्यौ in ह्रे। दव दव for दति in वि and दयता for दयता in थने। दशपुर मे for second वि। दिव दिवे for वसे in ह्रे। दीर्घाध्वग लेखहारे for लेखकारे in वि and omit मङ्गलानि वाल्मीकायमसुरे भयो in ह्रे। दुन्दुभि बिन्दु for बिन्द in मे। देव दावे for बले in थने। देवसहा Read this देवसह। देवसेना कन्यायां for वाहिन्यां in वि। देष्णु दुर्दमे for दुर्गमे in मे वि, ह्रे। दैत्यारि देवे for दैवे in मे। दैवज्ञ दैवज्ञा for दैवज्ञे in मे। दोग्धृ. कथावर्योपजीविनि for कथौ अर्थोपजीविनि in वि। दोहदलक्षण सख्यौ for सङ्कृ and वि for लि। द्यु द्युमन् गमे for मये। द्रविण v. द्रव्य for द्रविण। द्रव्य रीत्या for वीर्या in ह्रे। द्रोण सख्यौ for भेदे in ह्रे and गारे for गावे in लि। द्विज भार्गौ for भावजा in वि and द्विजो for द्विज in थने। धमन. मस्त्रा for वस्त्रा in ह्रे। धातु सोहेषु for साहेषु in ह्र। धातु गर्भे for गभ in वि and वेधसि for वेधस in ह्रे। धार्तराष्ट्र द्वि. for द्वि.न in ह्रे। धेनु धेनो for धेना in ह्रे। धेनुका रिव्यपि for रित्यपि in ह्रे। ध्याम Add ध्यामेऽभि धेयनाम in वि। ध्रुव मूर्धान्यो for मूर्ध्योऽन्यो in मे। न दुर्गौ for दुर्गौ in ए। नद्धी Read this नद्ध। नरेन्द्र तै for त in वि. and वार्तिके for वार्तिके in लि। नागाङ्गना Read also नागा(ख)ङ्गना and नागाङ्गना for नागाङ्गना in वि, नागा for नाग in ह्रे, मे। नार Omit नार ढुण्ढ्रा नरोथे, च लि। नासा घोणाद्वारोर्द्दारुणो, for घोणा। द्वारोर्द्दारुणो, in ह्रे। नियह भर्तृश्वने for भवने in ह्रे। निभ निभ before न्याल in ह्रे। नियेन्य श्रमयो for भ्रमयो in ह्रे। नियोतम. न्यासायेथो for न्यासायथो in मे and ममत् for मतो in वि। निर्वाण. मस्तगमने for मस्त गमने in मे and वि। निर्दिष्ट यादेऽपरि for यादे परि in मे and वि। निर्वासन देय for देयय in ह्रे। निशाचर. च for च। in ह्रे। निशामन निशामन निशामनम्। for निशामननिशामने in ह्रे। निस्तल तले for तले in ह्रे। नीघ्र यत्नीकेन्द्रो for नलीके द्रौ in वि and मे। नील नीलो for नीलो in ह्रे। नीलाम्बर. नीला for नीला in मे। नीवर वाणिजके for वणिजके in मे। नृ. दलोते for तीर्थे in ह्रे। पण. वैयादे for पणाय in य। पंचम् पञ्चिणी for पश्चिम्। पलाय पलाय' यते for पलाय-यते in ह्रे। पटि याणुलौ for गुणुलौ in all। पट्ट. कषायट for कषा पट in थने।

पत्रिन् मे, वि for मे। पद वाक्योऽङ्ग for वाक्यैकं in हे। प Read this पद्य and पद्यो for प े in मे। पद्मक विन्द् for विन्द् in मे हे। पर Omit परम् नियोगे च मे च मे and read it as परम् after परपुष्ट। परि वर्जने for वजने in वि। परिगत ज्ञात for ज्ञान in मे। परिग्रह Add यामे in हे। परिमल गन्धवन—for गन्धवत in वि। परिवर्ह परिवर्ह तु for परिवर्ह स्तु in वि। परिवर देव for देव in वि हे। पप ट. पिष्टविकृतौ for स्रास्तैप पिष्टविकृतौ परीक्षापरिचर्ययो in हे। पर्यरीण Read this पर्य(र्ण)रीण and पर्यरीण for पर्यरीण in हे and वि।पलाश शटी for शठी in मे and वि and omit शासने परिभाषणे in हे। पल्लव शल्क for शल्क in हे। पश्चात् Read all पश्चात्। पांशुचामर Add पांशुचामर in वि after मे। पांशुल खट्वाङ्ग for खड्गाङ्ग in हे। पाटक कटका for कण्टका in मे। पाटल पाटलौ for पाटलो in वि। पाठ ख्यातौ for ख्याते in मे। पाठीन मीनभेदे for मीन भेदे in हे। पात्रट कर्पे for देवे। पात्रटीर जरत्पात्रे for रजतपात्रे in all and कांस्ये for कांस्य in मे, सिद्घाणे for सिङ्घ्रे in वि। पादप पीठे द्रौ for पीठाद्रौ in मे। पारावत फलयो for कलयो in वि। पाय Omit पायौऽर्केऽङ्ग्रौ जले क्लीव of मे and ककुभ for कुकुभ in वि। पालि. देशयो for भेद्यो in मे and वि and योषितो for योषिति in मे, भेदयो in वि। पाशुरत वक for वक in मे and वि। पिङ्गल करादिकायां for करादिकाया in वि and हे। पिच्छ कोलिका for कोलिक in हा। पिञ्ज पिञ्जौ वर्णे,बले for पिञ्जौ बलं चवे in वि। पिठर पिठर for पिठरो in वि। पिप्पल् पाते for याते in लि। पिशुन काले for काले in मे। पीलु पीलु पुमान् प्रसूने स्यात for पीलुपद in मे and पुंसि द्रुमे for पुमद्रुमे in हे। पुलिका Read पुलक। पुनर्भू दर्भ for दृभे in वि। पुरस्कृत पक्षे हत for पक्षे हत in मे। पुरा तीत for तीत in मे। पुलक गल्वर्क for गल्वर्क and गल्लर्क, in मे, वि, हे। पुष्कर. खग for खङ्ग in हे। पूरण. वान for वाण in हे। पूर्णक ज्विक्षुरा for ज्विक्षुरा in all। पृतना Space before सेना in वि। पृथिवीपति यमे for यमौ in मे। पृषु वियाले for वियाचे in हे। पोटगल भये for भवे in वि and हे। प्रकाण्ड मूल for मत्त in मे। प्रजनन योनौ for योनो in मे। प्रतिश्रा याग for योग in हे। प्रदर वग् for रक् in वा। प्रभाकर Add v भास्कर। प्रवाह. प्रवृत्तौ for पवृत्तौ in मे। प्रहत युद्धे for यद्धे in हे। फटा कैतवे for कितवे। बल युद्धे for युधे in वि। बाल चिन्हे for चिन्ह in हे। भद्र छाया for छाया in वि। भाव Omit the line in वि। भूमिसम् Read भूमिस्पृश। मधूक. मध्या for यष्ट्या in वि। मन्दिर मन्दिरो for मन्दिरे in वि। मदनक. फणिज्झको for फणिज्झको। मह Add v महो। महाशनि धन्या for धन्या in वि। महासहा पिच for पि in मे। महिषी महिषी for महिषी in वि। मागध मल्ले for मल्ले in लि। मातु लानी कुलाये for कलापे in all। मालिका धात्रिका for धात्रका in मे। माय असुरे for सुरे in मे। मार्गण मार्गणस्तु शरे for मार्गणस्तुशरे in हे। माषु मत्स्या for मत्स्या in

हे। मृगयु Add मे after परमेष्ठिनि। मृगारि दून्त for दन्त। मृत्स्ना मृत्स्तिका for मृत्तिका in हे मोचाट स्थिर् for स्थि। याव्या या for या in वि and हे युध Read all युधा। यूथ मागधीपुष्प for मागधी पुष्प in हे। रक्तक स्नान for स्नान। रङ्गमातृ सुन्दरो for सुदरो in हे। रजस्वल सौरिभे for सौरभे in all। राजादन चौरिकाया for चौरिकिया। राम छिद्दुलिनी for छिद्दुलिनि in हे। रूच मेषणत्र for मेक्षय in वि। रोपण Read this रोपाण लघु स्पृका for स्पृका in वि, हे। लवण रसो for बले in हे ललित लडिते for ललितो in हे। वदान्य गृ दान for गुदार in हे। वरण्ड शारिका—for first वारिका and सद्म for सद्मे in हे। वश करिणी for करणी in all वस व्याख्यान for व्याखयान in वि लि। वागर निर्झर for निर्झरे in वि हे। वाट Add कट्ट्रो to वट्टोद्याने। वाडव वौर्व for वर्वे in वि। वातखुड्डा वात for वाज in मे वापित बीजाकृते for जीवाकृते in all। वामन अङ्कोटे for काष्ठे in हे। वारकिनु पर्याविनेर for पर्णीजीव। वारि वारि वारि for वारि वारि in अमे। वाल्हिक व्यय for थव्य and वज्र for वृ in all and वाल्हिक स्नातृ for वाह्लिक स्नातृ in अमे Read also वा for वा in हे। विडाल बिडाल for बिडाल in Hem वितान तुच्छे for तुल्ये in हे। विनि सम्भव for सम्भाव in मे। विदग्ध विद्वान् वा for विद्वाना in हे। विधुर प्रविश्लेषे for परिश्लेषे in मे and प्रविश्लेषे in हे। विल बिल for बिन in हे। विवर्त, वृत्तौ for वृतो in हे। विषाण विषाद् for विषन्दु in मे। विश्व शतुल्य for शतम in हे। विषयी विषयि for विषयी in वि। विष्टि प्रेषण for प्रेडूण in लि। वृत्तान्त कार्त्स्न्य for कार्त्स्न्य in मे and कार्त्स्न्य in अ। वृहतिका Read वृहतिका in वि। व्याध, मृगयु for मृग in वि, हे। शचो श्लो कर—for श्लोकर—in मे। शतपत्र शतपत्रो for पतपत्रो in वि शाद्रि ल्विष्णो तडिद्वति for विष्णौ तड़िल्यपि हे। शरद शरत् स्त्री for शरदस्त्रो in हे शलाका Add छत्रपञ्जरकाष्ठेषु in हे। शार्ङ्ग शार्ङ्ग for शार्ङ्ग in मे, वि। शिपविष्ट यष्टो for योष्टो in हे। शिञ्जाण नासि for वासि in मे। शुक्र अरलु for रेणु in हे शुण्ड योषाया for योषाय in वि and स्त्री—for स्त्री ? in हे। शूक शृ for शृ on छमे खे for छमे रवे in हे। शून्य नतिका for तुनिका in हे। श्याम, Omit श्यामो दमनः गन्धतृणे श्यामेऽभिधेयवत in वि। शं वद(य)न Read स वद(न)न। सत् हे after first साधुषु। सज्ज सज्जो in हे। सन्धान स घटिते for स घट्टिते in हे। समीरण फणिभक्ष for फणिभुज in हे। सरस्वत् हे after नदो नदे। सामज साम for सम in मे। सुनन्दा सनमी माङ्गल्यलिन in हे। सुपर्ण चूड for चड in वि। सुवर्ण माले for माले in वि and सुवर्ण for सुवण in हे। सुवह गेफा for गेफ in मे and राह्ना for राह्न in वि। सुमन स द्रोहद्रा शोभन for स द्रोहद्रा शोभन in मे। स्फाकल स्फरक for सरक in मे। स्थिर स्थवे for चवे in मे। स्फार स्फर for सर in वि हे। स्पर गेत्यं

व्योम्नि for मेत्यव्योम्नि। हरण द्रव्ये for द्रव्य। हा शुण् for सुरा in हे। हिम मन योङ्गयो for मनयोङ्गयो in मे। हीर सर्पे for सर्ते in हे।

SHABDABHEDA CORRECTIONS

१० टी खुरवान for खुरदान। १६ टी छिद्दुल for छिद्दल। ३० टी. नीलङ्ग for नीलङ्ग। ३६ टी वाङ्खावाङ्ग for वाङ्खावीङ्ग। ४२ टी मिल=उञ्छ for मिलतञ्छ Add 'उञ्छ कणश आदान कणिशाद्यार्जन मिलमिति यादव। पुमानुञ्छ मिल स्तृतमिति वोपालित, ण टी २.८ २ ६६ टी दिष for दोष। ७१ टी कुकुरो for कुकुरो। ८८ टी पादातपादातिक for पादास पदातिक। ६० टी Add मक', हे २ २४५ १०८ टी एडुक for एडक and जलनीलिकेति for जलनीलेकेति। ११८ टी अस्थाग for अस्थान। १२४ टी वज्र-द्रुम for पज्रद्रुम। २ १ बधिरान्ध for वधिरान्ध। २ २ शल्य for शाल (श?)। २ ५ शाल्व for शालु। २ ६ शाल्व(ह)ल for शाल्वल। २ २२ शुक्तशिम्बि for शुक शिम्बि। २ ३० धौपर्णपर्ण for धौपर्णपर्ण। २ ६१ समितानि for समतानि।

NOTE CORRECTIONS

1 23 126 (I 6) 3 9 For (for) 3 27. *Omit* of 4 8 शेषे (शं) 5, 12 correctness (correction) 6 13 *Vacaspatya* (ti) 6 28 means (meano) 7 20 2810 (2410) 7 32 सू (सु) 8 12 भारीषा (रिषा) 9 15 I (II) 9 28 used = (a misreading for) 11 22 *Brhaspati* (shukra) 15 6 यूप (ब्य) 15 24 *Ma* (*ma*) 16 19 ङ्ग (ङ्ग) 16 32 palpably (probably) 17 24 घटी (घटीं) 18 30 कर्म (कम). 19 14 ड्ड (ड्ड) 20 11. बवाद्दौ (ब वाड्ढौ) 21 1 न्दू (न्दु) 21 10 कर्बुर (कर्बुर) 22 10 स्त (स्त) 23. 6. स्तु (न्त) 29 29 का (का) 31 7 ष्वि (ष्वि) 31 20 also (both) 32 7 र्ज (ज) 32 32 de (di) 35 28 *first* ड्ड (ड्ड) 35 29 1937 (193) 37 23 'विन्दुदु' 'विन्दुभि' 40 20 कूट (ट) 41 14. दु (द) 41 29 द्द (द्द). 42 16 न्दु (न्द) 42 18 ड्ड (ड्ड) 43 7 दतिक (दतिक) 44 22 35, they (36 theys) 49 31 *all* ड्ड (ड्ड) 51 15 न्दु (न्द)

52. 16. ट (ह). 56. 19. स्थृ (स्थ) 59. 29. याम (याव) 60. 3. 59. (57) 60. 18 पा (मा). 61. 19. ध्या (ध्य). 66. 2. IV. (V) 68. 16. read (ead). 72. 16. *last* Med C 72 26. कुँ (कूँ) 73. 13. सात्र च (सा च). 74. 32. मा (पा) 76. 27. रक्ताद्दं, Vis रक्ताद्दं, Vis C 77. 20 व (र) 77. 32 ह (ह) 79 5. pointed out (printed) 80 7 ट (ठ). 82. 14 र्पि (पि). 85. 13 ते (भे) 91 16. थी (टी) 92 10. *ना (मा) 93 3 246, नच्छ (254, नच्छ) 99 14. ति (ता) 100 10 ध्य (ध्य).—11. द्रष्ट* (द्रष्ट).—14 च द्य (च भ) 102 10. रक्तार्शिके *before* Vis C.—29. ह (ह) —32 पश्चित (कश्चित). 103 8. *omit* a